ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 1 ԱՊՐԻԼ • DIMANCHE 1 AVRIL 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7644 32e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3355

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶԱՏԻԿ Է, ԱՐԹՆՑԷ՛Ք

Զատիկ մը եւս կը տօնենք օտարութեան մէջ, առանց փոթորկածայն ցնցումներու: Առանց արիւնաղանդ մղձաւանջի:

Խաղաղութի՛ւն է եւ ապատութիւն: Անհամար բազմութիւններ կը խայտան չուրջդ: Ճամբուդ վրայ:

Դուն ալ մէկ մասնիկն ես այդ պանպուածին:

Զատիկ է եւ գարուն: Վերածնութիւն:

Որքան ալ հեռու ըլլաս հայրենի հողերէն, քու հոգիդ ալ կը թրթռայ:

Կը յիշես երէկը՝ իր ցնծութեան կանչերով, բայց նաեւ անլուր տառապանքներով: Աղի-լեղի յիշատակներ կ՚արդնեն մարմինդ:

Եւ սակայն, բնազդաբար կը բարձրացնես գլուխդ, ըսելու համար, — Այդ բոլորը անցան, պատրաստուինք լաւագոյն օրերու համար:

Զատիկ է, — ազդանշան վերանորոգման: Հանդիսաւոր կոչ՝ հաւատքի եւ աշխատանքի:

Վերանորոգման այդ ճիգին մէջ բաժին ունինք ամէնքս ալ, ո՛ւր որ ալ գտնուինք: Ընկերային ո՛ր աստիճանին ալ հասած ըլլանք:

Ոչ մէկ խտրութիւն սեռի, տարիքի, դաւանանքի:

Նոր գոյամարտ մըն է որ կը մղենք, բոլորովին տարբեր պայմաններու մէջ:

Ամէնէն համեստն ալ կրնայ ճրագ մը վառել ինքնապաշտպանութեան ճամբուն վրայ: Կամ ճեղք մը փակել:

Տարուան բոլոր եղանակներէն ոչ մէկը այնքան կը խօսի մեր սրտին՝ որքան գարունը եւ իրմէ անբաժան Զատիկը:

Գարունը եւ Զատիկը այլապէս խոր իմաստ մը ունին մեզի համար:

Այդ եղանակին հետ կապուած է սկիզբը Հայաջինջ Սարսափներուն, 1915 Ապրիլ 11/24: Փլուզո՛ւմ...

Ու եւ է ժողովուրդի մէջ, միայն այս պարագան պիտի բաւէր լռութեան դատապարտելու բոլոր խորթ ձայները եւ ծուռբերան կանչերը:

Միայն այս պարագան ամբողջ քարոզ մը կ՚արժէ, արթնցնելով քնացողներն ու քնացնողները:

Ի վերջոյ պիտի ըմբռնե՞նք թէ Աթոռները ժողովուրդին համար են եւ ոչ թէ ժողովուրդը՝ Աթոռներուն:

Կարելի չէ Հայ. Եկեղեցի փրկել բռնադատական վէճեր ստեղծելով, աթոռամարտ սարքելով կամ ամբոխին կեր ճարելով:

Եթէ աւանդական «Ոտնալուայ»ն ո՛ր եւ է արժէք ունի, ապա բարձրաստիճան կոչուած կղերին կ՚իյնայ խոնարհիլ օրէնքին եւ տրամաբանութեան առջեւ, փոխանակ ամբոխին գլուխն անցնելու, չարաչար գործածելով Էջմիածնի Հայրապետին բարեմտութիւնը կամ քացախ լեցնելով Լուսաւորչի կանթեղին մէջ:

Վեղարաւոր ըլլան թէ անվեղար, Կիլիկիոյ կաթողիկոսին ընտրութեան առթիւ սարքուած անաքանդ ժխորին յառաջացուցիչները եւ վերջացուցիչները պէտք է երկաթագիր արձանագրեն իրենց առօրեայ աղօթագրքին կամ թերթին ճակատը.

— Հայկական Արտասահմանը ոչ հողեւոր հօտ է, ոչ փարախ, ոչ ալ փորձադաշտ:

Ով որ կը ժխտէ կամ կը խախտէ այս տարրական գիտելիքը, նոյնին գործով կը վնասէ ոչ միայն տարագիր բազմութեանց, այլեւ Մայր Աթոռին եւ Հայրենիքին շահերուն:

Զատիկ օրով, թող պայծառատեսութեան փորձ մը կատարեն դիմակաւոր խաչակիրները, զանազանելու համար չարն ու բարին:

Արթնցէ՛ք, այլապէս, անգամ մը եւս չարախինդ քրքիջներ պիտի արձակէ դաւադիր թշնամին:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲՈՒՌՆ ԿՌՈՒՆԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ բուռն կռիւներ տեղի կ՚ունենան Ալժերիոյ գլխաւոր կեդրոններուն մէջ: Ֆրանսական օդանաւերը կը ռմբակոծեն Կոստանդինի շրջանին ապստամբները, որոնք աշխուժացած են այս օրերս: Այս գործողութիւնները մեծ կորուստներ պատճառած են ըմբոստներուն: Սպանուածներէ եւ վիրաւորներէ զատ, ձերբակալուած են 150 ըմբոստներ:

Քապիլի շրջանին մէջ ալ կարեւոր գործողութիւն մը կատարուեցաւ, մասնակցութեամբ ցամաքային ուժերու եւ օդուժի: Ապստամբները հետապնդուեցան մինչեւ իրենց թաքստոցները:

Տեղական թերթերու թղթակիցները կը գրեն թէ զինուորական իշխանութիւնը արտակարգ ճիգ մը կը փորձէ բոլոր տրամադրելի միջոցներով: Առջի օր ամէնէն արիւնալի կռիւները տեղի ունեցան եւ ըմբոստները 100 — 200 հոգի կորսնցուցին: Այս վերջինները ալ հետզհետէ կը սաստկացնեն դիմադրութիւնը, վճռական հարուածներ տալու համար, ֆրանսական ընդհանուր յարձակողականէն առաջ: Այսպէս, չարունակ թակարդներ կը լարեն մասնաւորապէս Թլեմսենի շրջանին մէջ: Միւս կողմէ, ահաբեկչական ձեռնարկներ կը կատարեն քաղաքներու մէջ, գրաւելով ոստիկանական ուժերը: «Ազատագրութեան բանակը» ծանր սպառնալիքներ կ՚ուղղէ խլամ ոստիկաններուն եւ անոնց ընտանիքներուն, որպէս զի յայտնեն տեղեկատուներուն անունները: Ցարդ կրցած են ճարել կարգ մը անուններ: Բոլոր տեղեկատուներն ալ անմիջապէս կը պատժուին: Ըմբոստները քրիստոնէական տոներէն ալ կ՚օգտուին, անակնկալներ սարքելու համար:

× Մարոքի «Ազատագրութեան բանակ»էն երեսուն երիտասարդ ցեղապետներ Ռապաթ երթալով, ծնրադիր հպատակութիւն յայտնեցին Սուլթանին, որ գոհունակութեամբ ողջունեց զանոնք իբրեւ իր «հաւատարիմ հպատակները»: Այս մօրուսաւոր ցեղապետները, որոնք 25-30 տարեկան են, եկած էին Ֆէսի շրջանէն եւ Ֆրանսացիներուն դէմ կը կռուէին երկար ատենէ ի վեր: Սուլթանը ճառ մը խօսելով ջերմապէս գնահատեց անոնց «ճիգերը հայրենիքին եւ գահուն համար» եւ ըսաւ թէ իրենց գործունէութիւնը պիտի կազմէ «պատմութեան ամէնէն գեղեցիկ էջերէն մէկը»:

× Հիւս. Ֆրանսայի Լոնկվի քաղաքին մէջ գործադուլ մը սարքած էին 200 Ալժերիացի բանուորներ, ազգայնական ցոյցերով: Այս առթիւ ընդհարում մը տեղի ունեցաւ, երեք ոստիկաններ վիրաւորուեցան եւ 150 ցուցարարներ ձերբակալուեցան: Ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ վերահաստատել բարեկարգութիւնը, հետապնդումներ կատարելով բանուորական արձարաններու, ճաշարաններու եւ ննջարաններու մէջ: Կալանաւորներուն վրայ գտնուեցան ածելիներ, դանակներ եւ մտրակներ:

Նոյն օրը Վալանսիէնի մէջ ալ 200 Ալժերիացիներ ցոյց մը սարքած էին, բայց ոստիկանութիւնը արագօրէն ցրուեց: Ցիսուն հոգի պահականոց առաջնորդուեցան:

× Մարոքի Սուլթանը Մատրիտ պիտի երթայ յառաջիկայ չաբթու, սպանիական շրջանին միացումը եւ անկախութիւնը խնդրելու համար: Կ՚ըսուի թէ Սպանիա ընդունած է միացման սկզբունքը եւ կը մնայ ճշդել կարգ մը մանրամասնութիւններ: Ֆրանսան արդէն ընդունած ըլլալով անկախութիւնը, հարցին լուծումը աւելի կը դիւրանայ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԲՈՂՈՔԸ

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԴԷՄ

Արտաքին գործերու նախարարը, Պ. Փինօ առջի օր ունկնդրութեան ընդունելով Փարիզի սուրիական եւ լիբանանեան դեսպանները, բողոքեց Արաբական Դաշնակցութեան վերջին դեկոյցին դէմ, որ կը դատապարտէր Ֆրանսական քաղաքականութիւնը Հիւս. Ափրիկէի մէջ: Նախարարը ցաւ յայտնեց որ այսպիսի յայտարարութիւն մը հրատարակած են ճիշդ այն ատեն երբ ինք կը պատրաստուէր այցելելու երկու երկիրները, երկուքն ալ աւանդականօրէն միացած Ֆրանսայի հետ՝ մշակութային եւ տնտեսական կապերով:

Այս պայմաններուն մէջ, հաւանական է որ նորէն յետաձգուի նախարարին այցելութիւնը:

× Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանը, «Լը Մոնտ» իր երէկուան խմբագրականով նոյնպէս կը քննադատէր Արաբական Դաշնակցութեան դեկոյցը, որուն համաձայն արաբական երկիրները «բոլոր միջոցներով պիտի աջակցին Ալժերիոյ ժողովուրդին»:

× Ուաշինկթընի հրէական դեսպանը նոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին օգնականին հետ, ամերիկեան զէնքեր ստանալու համար: Տեսակցութենէն ետք դեսպանը գոհ կ՚երեւար, բայց մերժեց որոշ պատասխաններ տալ իրեն ուղղուած հարցումներուն: Զրոյցի մը համաձայն, ամերիկեան կառավարութիւնը յայտնած է թէ սկզբունքով կ՚ընդունին որ Իսրայէլ պէտք ունի նոր զէնքերու, իր պաշտպանութեան համար:

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՍԻՈՆԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Գահիրէի թերթերը կը գրեն թէ երեք ամիս զաղտնի խորհրդակցութիւններ կատարելէ ետք, արաբական մասնաւոր յանձնախումբերը ծրագիր մը յօրինած են, քարոզչական ճակատ մը կազմակերպելու համար սիոնականութեան դէմ: Այս առթիւ հրատարակուած յայտարարութիւնը կ՚ըսէ. —

— «Սիոնականութիւնը սուտ լուրեր կը տարածէ արաբական երկիրներու մասին: Արաբ քարոզչական բանակը սահմանուած է պայքարելու սիոնական ազդեցութեան դէմ եւ կը բաղկանայ երեք խմբակցութիւններէ: Առաջինը պիտի կազմուի բոլոր ուսանողներէն, դիւանագէտներէն, պաշտօնական հիւպատոսներէն, Եգիպտոսի եւ արաբական երկիրներու խլամ հաստատութեանց անդամներէն: Երկրորդը պիտի բաղկանայ 150.000 անդամներէ, — օտար երեսփոխաններ, նախարարներ, բարձր պաշտօնատարներ, արհեստակցական միութեանց վարիչներ, միջազգային կազմակերպութեանց եւ գլխաւոր թերթերու ներկայացուցիչներ, անթերի եւ հետաեւելի խօսնակներ են.: Եգիպտոսի կամ արաբական աշխարհին վերաբերեալ բոլոր հրատարակութիւնները օրը օրին պիտի ղրկուին այս անդամներուն: Երրորդ խմբակցութիւնը պիտի բաղկանայ արաբական երկիրներու բոլոր տեղեկատու գրասենեակներու վարիչներէն եւ աշխարհի բոլոր Արաբներէն: Մեծ գումար մը տրամադրուած է այս նոր կազմակերպութեան:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ բարեկամութեան դաշնագիր մը կնքեց Եմէնի հետ: Մոսկուա մեքենաներ եւն. պիտի ճարէ այդ արաբական երկրին, փոխարէն ստանալով հողագործական արտադրութիւններ:

ՇՈՒԷՏԻ վարչապետը կը ծանուցանէ թէ հիւլէական մասնագէտներ պիտի ղրկէ Խ. Միութիւն, Անգլիա եւ Մ. Նահանգները, ուսումնասիրութիւններ կատարելու համար: Վարչապետը Մոսկուա կը գտնուի այժմ:

ՀԻՆ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Կանաչ վիթխարի ընկուզենու տակ,
Իրանց հասակի կարգով ծալպատակ,
Միասին բազմած,
Մի շրջան կազմած,
Քէֆ էին անում
Եւ ուրախանում
Մեր հսկայ պապերն ու մեր հայրերը՝
Գիւղի տէրերը:

Մենք, առոյգ ու ժիր գեղջուկ մանուկներ,
Երեք դասընկեր,
Նրրանց առաջին գլխաբաց կանգնած,
Ձեռքներըս խոնարհ սրտներիս դրած,
Զիլ, ուժեղ ձէնով նրրանց բաժակով
Տաղ էինք ասում:

Երբ զուարթաձայն մեր երգը լռեց.
Մրրայլ թամադէն բեխերն ոլորեց,
Նրրա հետ վերցրին լիք բաժակները
Բոլոր մեծերը
Ու մեզ օրհնեցին.— «Ապրէ՛ք, երեխէք,
Բայց մեզ պէս չապրէ՛ք»...

Ժամանակ անցաւ, նրրանք էլ անցան,
Զուարթ երգերըս վշտալի դարձան.
Ու ես յիշեցի մեր օրը լալիս,
Թէ մեզ օրհնելիս
Ինչու ասացին.— «Ապրէ՛ք, երեխէք,
Բայց մեզ պէս չապրէք»...

Խաղաղութի՛ւն ձեզ, մեր անբախտ պապեր,
Ձեզ տանջող ցաւը մեզ էլ է պատել:
Այժըմ տըխրութեան թէ քէֆի ժամին,
Մենք էլ՝ օրհնելիս մեր զաւակներին՝
Ձեր խօսքն ենք ասում.— «Ապրէք երեխէք,
Բայց մեզ պէս չապրէք»...

ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

ԱՅՍՕՐ, ԶԱՏԻԿ

Այսօր, Կիրակի առաւօտ հանդիսաւոր քառաձայն պատարագ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

ԿԸ ՊԱՏԱՐԱԳԷ ԵՒ ԿԸ ՔԱՐՈԶԷ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

ՎԱԶԳԷՆ Ա.

★

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ առաւօտ ժամը 11ին, Հայրապետը ծաղկեպսակ մը կը դնէ Անծանօթ Զինուորին դամբարանին վրայ: Ժամադրավայր՝ Ավընիւ տէ Շան զ՚Էլիզէի եւ Մարսոյի անկիւնը:

★

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ժամը 20ին ճաշ ի պատիւ Հայրապետին, Փալէ տ՚Օրսէ: Ճաշագին 2200 ֆրանք: Արձանագրուիլ եկեղեցւոյ գիւանատունը մինչեւ երեքշաբթի ցերեկ: Հեռաձայն Էլիզէ 67-03:

ԿԻՊՐՈՍԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Տեղական թերթի մը թղթակիցը կը բացատրէ թէ Մեծն Բրիտանիա ծանր մտահոգութեան մը մատնուած է, Միջին Արեւելքի կացութեան հետեւանքով: Այս է պատճառը որ կ՚ուզեն պահել Կիպրոսը: «Այս հաշւոյն մէջ բրիտանական կայսրութիւնը այսօր չունի աւելի հաստատուն զինակից քան Թուրքիան: Իսկ իր ներկայութեան դէմ ճակատ յարդարած է Յունաստան, իբրեւ օժանդակ ունենալով Արաբական Դաշնակցութիւնը եւ անոր ամէնէն զօրաւոր անդամը՝ Եգիպտոս: Դեռ երեք տարի առաջ, մառէշալ Փափագոս կը հասկցնէր թէ Անգլիա ռազմական խարիսխներ պիտի ունենայ Կրետէի եւ Կիպրոսի մէջ, պայմանաւ որ Յունաստանի վերադարձնէ Կիպրոսը, որոշ պայմանաժամի մը մէջ: Այս տարի Աթէնք վճռական պայմաններ կը դնէ որոնք անընդունելի կը համարուին Լոնտոնի մէջ: Այդ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԽԱՉԻՆ ՇԱԲԱԹԸ

Տառապանքը կամուրջ մըն է մարդուն եւ Աստուծոյ միջեւ ձգուած :

Եօթն անգամ ծնրադրեցաւ :

Գլուխը կախեր էր ու կը դիտէր այնպիսի հետաքրքրութեամբ մը, որ կը կարէ լռութեան ամէն թել :

Փեռեկտած, մինչեւ փորոտիքը պատռած, խոր վէրք մը: Կը թուէր թէ ծունր էր դրած, ձեռքը վէրքին մօտեցնելու ճիգով մը, որ յատուկ է տառապողներուն : Հող էր հագած, կարծես, եւ քար կապած էին կօշկաները :

Մատը երկարեց, եղունգովը քերեց, — խեչերանք էր թափեցաւ: Բունին վրայ՝ ոչ մէկ նշան կենդանութեան ուրիշէն, ժամուան իսկ չորցած արդէն: Եւ սակայն կ'ապրէր ձիթենին, երջանիկ ինչպէս իր ճէթին լոյսը:

Անծանօթը հարցուց .

— Չի՞ տառապիր:

Որո՞ւ հետ կը խօսէր՝ ինք ալ չէր գիտեր: Բանաստեղծներո՞ւն հետ արդեօք, որոնք քերթուածներ կ'արտասանէին իր յիշողութեան դարանններուն մէջ՝ տառապանքի զգայնութեան մրցում մը կատարելու ձեւով :

O ma douleur ! sois tout pour moi,
Sois ma philosophie, sois ma science.

Ալֆոնս Տօտէն էր, որու շրթները, ուռենիի տերեւներու նման, կը դողդղային անհանդուրժելի ցաւէն:

O ma douleur, donne-moi la main,

կ'ըսէր Պօլէր, որ կը վախնար, կարծես, թէ կը լքէ զինք ցաւի դիցուհին :

— «Հա՜յր, անցո՛ ըմպելիս զայս յինէն...»:

Չլսեց Անծանօթը, եօթն անգամ ծնրադրեցաւ, որովհետեւ իր մտքին մէջ պար կը դառնային բանաստեղծները, «տառապանքին հեշտանքով» գինովցած :

— Տո՛ւր որ ցաւէս, Տէ՛ր, ես դառնամ շուրջպար ...

Կ'երգէր հայ բանաստեղծը, Ահարոն Տառուբեան :

— «Հա՜յր, անցո՛ ըմպելիս զայս յինէն...» կրկնուեցաւ աղերսը ձիթենեաց բարձունքէն:

Այդ պահուն, միայն ա՛յդ պահուն, Անծանօթը տեսաւ թէ սպիտակ ստուեր մը, Ձիթենեաց պարտէզին մէջ ծնրադիր, «տրտում մինչեւ ի մահ», կ'աղօթէր ինչպէս հովը մեղմահեւ:

Մօտեցաւ եւ ըսաւ.

— Ի՞նչ, կը վախնա՞ս քու տառապանքէդ:

Լուռ էր սպիտակ ստուերը: Եւ սակայն կը դողային շրթները, «հոսէին ի նմանէ քրտունք իբրեւ զկայլակս արեան իջանէին ի վերայ երկրի»:

— Բայց գիտէի՛ր, դո՞ւն գիտէի՛ր թէ Զատիկ պիտի գար երկու օր ետքը, երբ «Որդի մարդոյ մատնի ի խաչ ելանել»: Ինչո՞ւ, ուրեմն, զառածութեան այս նախատրամադրութիւնը: Ինչո՞ւ այս վհատութիւնը Խաչի շաբթուան մէջ: Ինչ որ պիտի կատարուի՝ «զի լցցին գիրք մարգարէից», այդ պատկերն իսկ չէ մարդկային կեանքին, զոր ուզեցիր ապրիլ՝ այն յաւակնութեամբ թէ եկար խաչելութեամբդ գերագանցօրէն կրելու մարդոց սահմանուած չարչարանքը: Պատմութեամբ մը, որ ոչ իսկ շաբաթ մը կը տեւէ երբ հրամայուած է մեզի վիշտով անցնել կեանքին բոլոր օրերը (Ծննդ. Գ. 17): Ուրեմն ինչո՞ւ տառապանքէն այս խորշանքդ :

Բիչ առաջ կը դիտէի ձիթենիին վէրքը: Եւ, յետ խորհրդածութեան, կ'եզրակացնէի թէ տառապանքն է կեանքին միակ արտայայտութիւնը, կամուրջը՝ որ կը նետուի դէպի յաւիտենականութիւն: Տառապանքը պայթարանական փորձառութիւն մը չէ երբեք: Տառապանքը գոհաբերութիւն է, նուիրում, ընծայում, մարտիրոսութիւն: Ձիթենին, իր ձէթն ընծայելու համար տաճարներու լուսատեղն ջահերուն կամ իր ձէթը քսելու համար աղքատներու օծել հացին, պիտի սպասէ տառուածային ուրիշին յետին կաթիլը՝ մինչեւ որ չորնայ, զօսանայ եւ երթթանայ, հնոցին մէջ նետուելու համար ի վերջոյ: Մարդը նոյնպէս, — պիտի փեռեկտի եւ իր արի՛ւնը պիտի հեղու՝ վառելու համար անեղծապարծութեան ջահը, մինչեւ որ դառնայ հող ու փոշի :

Տառապանքը երկունք է, արդարածնութիւն :

Ինչո՞ւ, ուրեմն, ո՛վ սուրբ մարդ, ինչո՞ւ սոսկալ խաչէն ու խուսափել տառապանքէն: «Ինքզինք Աստուած կը զգայ ա՛յն մարդը միայն, որ կը գտնուի խաչին վրայ» կ'ըսէ Ժ. Ռիշփէն :

Ե՛լ, ոտքի ել եւ օրինակ ա՛ռ բանաստեղծներէն, որոնք չմերժեցին ըմպել լեղիով խառնած բաժակը: Այսպէս, հայ բանաստեղծը, զոր յիշատակեցի քիչ առաջ, «օշարակ» կը համարի վիշտը, ու կը խնդրէ որ թափէն իր լեզուին վրայ: Ցետոյ ինքզինք «մեծ» կը հռչակէ, որովհետեւ «տառապանքի աստուածութեամբ գերաղօր»: Իսկ Միւսէ կ'ըսէ .

L'homme est un apprenti, la douleur est son maître,
Et nul ne se connaît tant qu'il n'a pas souffert.

Ի՞նչ հարկ խանգարել ռոմանթիքներուն ներշնչումը: Համերոս եւս վկայութիւն կուտայ այն եղանութեան մասին, որ կը ծնի արտմութենէն եւ արցունքներէն :

Եւ հիմա դարձուր նայուածքդ դէպի այն փոքր ժողովուրդը, որ մեծցաւ տառապանքի մէջ, — դեռ խաչի ճամբէն անցած չէիր դուն՝ երբ մեծ էր ան իր տառապանքով եւ երկունքով: Եւ մեծ է հիմա, դարձեալ, իր անեղծապարծական անունով, իր յաւիտենականութեան յոյսով եւ հաւատքով, ի՞նչ փոյթ թէ վէրքերով ծածկուած է մարմինը, ամէն օր կ'ըմպէ լեղիով խառն բաժակը և մարտիրոսեան բոցեր կը խանձեն իր հոգին:

Խաչելութի՞ւն, ես ասոր կ'ըսեմ :

Լուռ մնաց կ'ըսէր Յիսուս :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶԱՏԻԿ

Զատիկները կուգան, բայց չեն նմանիր իրարու... Ո՛չ նոյն տեսքը ունին անոնք, ոչ նոյն շունչը: Բայց միշտ, նոյն խորհուրդը՝ կեանքի ու մահուան :

Նոյն մե՛ծ խորհուրդը՝ արարչագործութեան բոլոր մարդերուն մէջ, ցորենի հատիկին մէջ, մարդուն մէջ, Աստուծոյ մէջ :

Ահա, գարուն է դարձեալ :

Ու անոր եւեւէն հեւ ի հեւ վազող Զատիկը ահա, ոսկեզօծ թռչունի մը պէս:

Մեծ թռչուն մը, որ թառելու տեղ կը փնտռէ, եօթը օրով խրամէ հեռու՝ ուղիղ շարուած ծառերէն մէկուն վրայ :

Ցրտած կ'երեւայ ան այս տարի, չըւարած: Պարտէզներուն մէջ չկան ծաղկած ծառ ու ծաղիկ, մութ են արտերը, մարգագետինները՝ գեղին: Բլուրներուն վրայ, ձիթենիներն անգամ, բնութեան այդ մշտարթուն պահակները, խոր քունի մէջ են. անոնք, որոնք ոչ պաղ կը ճանչնան, ոչ տաք, գարերուն դէմ կը կանգնին անյողդողդ, անպարտելի բանակի մը պէս, խղճալի երեւոյթ մը ունին այս տարի, գխակի գոյն :

Ու ոսկեզօծ թռչունը, ինքն ալ յոգնած, ալ երկար բարակին չի նայիր, կը թառի հանդիպած առաջին ծառին վրայ:

Ապրիլ մէկ...

Զատիկները կուգան, բայց չեն նմանիր իրարու ...:

Գոնէ իմ տեսածներուս մէջ, ոչ մէկը միւսին չնմանեցաւ :

Արդէն խիկեան մէկ Զատիկ եմ տեսեր ես: Հայրենի տան մէջ, օրհնեալ սեղանի մը շուրջ, օրհնեալ մարդիկ, օրհնեալ պտուղներ, լոյս ու երգ, կարմիր կանանչ հաւկիթներ, մեղր ու շաքար:

Ու անկէ յետոյ ուրիշ Զատիկներ, ահաւորներ՝ անապատին մէջ, տրտում տխուր Զատիկներ, երկրէ երկիր, մերթ անօթի, մերթ ծարաւ:

Զատիկնե՜ր, որոնք միայն եղան խաչելութիւն, առանց Յարութեան: Միշտ խաւարման գիշեր, առանց որ ծագէր Յարութեան առաւօտը :

Քառասուն եւ աւելի տարիներէ ի վեր, Աստուածորդիին մահուան եւ յարութեան խորհուրդը, նոյնացաւ ցեղին խաչելութեան հետ :

Հայ ... ուրեմն մեծ Խորհուրդին առաջին մասը, անհամեմատօրէն աւելի երկար ու տառապալին, բայց ո՞ւր է երկրորդը :

Ձայն նշմարեցի երկու տարի առաջ ու անոր ձայնը առի այս տարի :

Հին, ազատ Զատիկներուն կը նմանէր այն զոր վայելեցի Գահիրէի մէջ, նախանցեալ տարի: Բազմահազար հայութիւն, լուսաւոր դէմքեր, խունկ ու շարական: Ու յետոյ Լիբանան, Սուրիա, նոյն հաւատաւոր հայութիւնը, Յարութեան շունչով:

Այս տարի, Զատկական օրերուն ինկած էի հայ ուսանողներու մէջ, Պրիւքսէլ :

Գեղեցկադէմ հայորդիներ, հայկական գեղեցիկ հոգիներով: Տեսայ անոնց աչքերուն մէջ լոյս, առի յարութեան շունչը անոնց խօսքերէն :

Լոյսը, որ մնացած էր քառասուն տարի առաջ անոնց հայրերուն մարմիններուն մէջ, եւ որ հիմա յարութիւն կ'առնէր անոնց զաւակներուն մէջ :

Ցորենի հատիկները մնացած էին հողին մէջ, բայց անոնցմէ կը բարձրանային նոր հասկեր :

Ու այսպէս, Զատիկները կուգան, բայց չեն նմանիր իրարու :

Ալ թող գայ մեր ալ Զատիկը, իր լման խորհուրդով, կեանքի ու մահուան իր գոյգ աւարտներով :

Խաչելութենէն վերջ Յարութիւն:

Քրիստոնէական Զատիկը թող ըլլայ նաեւ հայկական Զատիկ:

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՍԻՆԱ ԼԵՌԸ

(Հատուած մը յոյն գրագէտ Նիկոս Քազանցաքիի վիպակէն)

Սինա լեռ, այն լեռը որուն վրայ քալեց Աստուած, կը շողար հոգւոյս մէջ տարիներէ ի վեր: Կարմիր ծովը, Ապառաժուտ Արաբիան Ռայթոյի փոքրիկ նաւահանգիստը, անապատի մէջ երկար ճամբան ուղտի կռնակով, վայրի եւ ահաւոր լեռներու մէջ ուղեղնացութիւնը, ուրկէ անցած են Եբրայեցիները հեծեծագին եւ վերջապէս սրբազան վանքը, հոն ուր երեւցաւ «Հրեղէն Մորենին», նաեւ այնքան վայրեր եւ շահատակութիւններ զորս կը փափաքէի տեսնել անձկութեամբ, այնքան երկար ատենէ ի վեր, ես մոլորածս մեծ քաղաքներու մէջ :

Գալիլիան, իր հովուական շնորհովը, իր ներդաշնակ լեռներովը, կապոյտ ծովով եւ հրաշալի փոքրիկ լիճով, կ'երկարի Յիսուսի ոտներուն տակ, ժպտուն, անոր կը նմանի, ինչպէս մայր մը իր զաւկին :

Գալիլեան պարզ եւ լուսաշող մեկնաբանութիւն մըն է Նոր Կտակարանի բնագրին մէջ: Աստուած կը յայտնուի հոն խաղաղ, պարզ, ինչպէս մարդ մը բարի :

Սակայն Հին Կտակարանը աւելի խորապէս յուզած է զիս, ունենալով շատ աւելի արձագանգ հոգիիս մէջ: Կարդալով այս հին գիրքը, լի վրէժով ու շանթերով, ուրկէ ծուխ կ'ելլէ երբ դպչիս անոր, ինչպէս այն լեռը, ուր իջաւ Աստուած, կը դողայի ցանկութենէս երթալ դպչելու եւ աչքերովս տեսնելու անհրապոյր վայրերը ուր կեանք առաւ Ս. Գիրքը : Պիտի չմոռնամ երբեք խօսակցութիւնը, կարճ եւ հրաբորբ, զոր ունեցայ, օր մը պարտէզի մը մէջ, կնոջ մը հետ: Ես կ'ըսէի.

— Կը սարսափիմ երգերէն, արուեստէն եւ գիրքերէն: Բոլոր ատոնք ինծի համար անհամ եւ պարապ բաներ են: Ինչպէս օրինակ, մեղմելու համար անօթութիւնը, եթէ ձեզ տային, հացի եւ միսի տեղ, ճաշացուցակը՝ զոր պիտի ծամէիր այծի մը պէս

Այսպէս կը խօսէի ջղագրգիռ: Տժգոյն

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ...

Հաւատացեր ենք արդարութեան յաղթանակին եւ միշտ պիտի հաւատանք :

Զատիկ է :

Անմահութեան խորհուրդը կը թափանցէ հոգիներուն, կը ծաւալի ու կը փոթորկէ բովանդակ մարդկութիւնը այսօր: Թերահաւատն անգամ կը զգայ սարսուռի մը անցքը իր սրտէն:

Տօնական՝ ինչ որ կը տեսնէք հրապարակներու վրայ եւ փողոցներու մէջ, խունկի պարոյրներէն անձրեւող արարողութիւնները տաճարներու, յոյսի նշոյլները՝ խորտակուած մարդոց դէմքերուն եւ պարտուածներու հոգիներէն բարձրացող լեռները հաւատքի՝ վերանորոգում մը կ'արտայայտեն:

Քրիստոնեայ աշխարհը այսօր կը փառաբանէ քան գարեր առաջ խրախճանացած Յարութիւնը: Միլիոնաւոր բազմութիւններ, հազարումէկ քաղաքներու մէջ կ'ողեկոչեն հոգեկան յաղթանակը գաղափարական իրենց նախնիքներուն եւ կը խորհին, թերեւս, լուսաւոր ճանապարհին մարտիրոսներուն մասին :

Այս բոլորին հետ, մոռցուած ու հալածուած բոլորէն՝ տարագիր ցեղ մը ամբողջ, կիսովին հայրենազուրկ՝ հպարտօրէն իր գլուխը կը հակէ, ի փառս Յարութեան խորհուրդին :

Հպարտօրէն... ու ինչո՞ւ չէ, երբ գոհունակութիւնը ունինք աղաղակելու մարդկութեան, թէ տիեզերքի մէջ առաջին անգամ Հայը դարձուց պետական կրօն՝ նոր վարդապետութիւնը :

Ուրիշ ժողովուրդներ ունեցան նախավկաները իրենց, որոշ ժամանակի մը համար: Որովհետեւ յաղթանակները՝ երբ գաղափարական են, նահատակներ՝ կը պահանջեն զօրանալու եւ հիմնաւորուելու համար: Այսպէս է ընթացքը կեանքին :

Հայը, սակայն, չունեցաւ թուական նախավկաներ: Մենք՝ բոլոր ժողովուրդներէն առաջ ու բոլորէն աւելի՝ մեր ճակատագիրը կապեցինք քրիստոնէութեան ճակատագրին եւ ցեղովին դարձանք ողջակէզ:

Անդին, Արեւելքի մէջ, ուր Հայն է ծնած եւ անեղծապարծած գարերով, հաւատքի թշնամին ներկայ է շարունակ ու կը հսկէ՝ արթուն:

Կարելի՞ է յիշատակել աւելի զօրաւոր փաստ, քան այն՝ որ տեղի ունեցաւ տակաւին չորս տասնամեակներ առաջ, երբ, ժողովուրդ մը ամբողջ կ'անճրատուէր.... որովհետեւ կը հաւատար Արդարութեան, որովհետեւ յոյս էր դրած մարդկային խղճմտանքին վրայ :

Մենք գիտենք այլեւս, որ քրիստոնեայ ու քաղաքակիրթ աշխարհը յաջորդ օրերուն յաճախ կը ձգէր խրախուսել մեզ դէպի խաչելութիւն տանող ամբոխը :

Այնուհետեւ, ապառնիներու աշխարհին մէջ, մենք սորվեցանք թէ ինչպէս զոհեր կը շաչեցնեն, իրենց իսկ դաւանած հաւատքին համար կատարուած ժողովուրդի մը բեկորներուն դէմքին :

Սորվեցանք նաեւ, թէ ինչպէս հարկ է վարուիլ, ժամանակի մը մէջ, երբ խղճութեան եւ արդարութեան սատուածները սկսած են նահանջել :

Ինչ փոյթ այն դէպքերը, որոնք սահեցան: Յարութեան այս օրուան հետ, յարութիւն է առած Հայը: Գաղափարական յարութիւն, եւ, ինչո՞ւ չէ, թուական յարութիւն: Ու երբ, տարագիր ու հայրենազրկուած, կը խոնարհինք այսօր մեր առաջնորդած գաղափարական յաղթանակը ողեկոչելու, չենք կրնար կասեցնել մտածել այն թռիչքը, որ կ'երթայ հանգչիլ ներկայ սերունդին սահմաններուն անծանօթ գերեզմաններուն վրայ :

Հայը չունի որեւէ ընկրկում՝ հաւատքի իր ճամբուն վրայ: Մենք իրաւունք ունինք բոլոր ժողովուրդներէն աւելի աղդայնացնելու Յարութեան այս տօնը, որ առաջին անգամ, հանդիսաւորապէս փառաբանեցաւ Արարատի շուքին տակ :

Արդարութեան ձայնն էր, որ առաջին անգամ հնչեց հայրենական մեր հողերէն:

Ճշմարտութեան պատգամն էր, որ առաջին անգամ հրապարակ նետեցին գարմերը Հայկազանց եւ պաշտպանեցին զայն մինչեւ վերջ, կուրծք տալով ամէն մըրրիկներու :

Անտարբերութիւն չէ, որ ունեցաւ Հայը երբ առաջին անգամ զգաց, թէ ինք կարողութիւնը ունի վարելու արդար գործեր :

Թող յիշատակը բոլոր անոնք՝ որ իրենց գիրքէն նպաստաւորուած, առաջնորդ կ'ուզեն հանդիսանալ այսօր :

Թող վայեն բոլոր այն թերահաւատները՝ որոնք անզօր ճիչեր կը նետեն ինքնավստահ ձայնը մեր ցեղին :

Հայը կը հաւատայ իր գաղափարներուն յաղթանակին եւ լաւ է սերտած անոր ճանապարհը :

Եղէկ մարդիկ հալածեցին Աստուածորդին եւ այսօր կը խոնարհին Անոր առջեւ:

Նոյն այդ ամբոխները հալածեցին նաեւ ջահակիրը Արեւելքի ժողովուրդներուն եւ որոճացին անոր մահը :

Ցորչափ երբ Հային անծանօթ կը մնան նահանջի ճամբաները, կը հաւատանք թէ վաղը պիտի հնչէ յաղթանակի շեփորը, եւ, քրիստոնէական Յարութեան հետ, պիտի լսենք Յարութիւնը հայկական ազատութեան :

Փարիզ

ԱՐՄԵՊԻԼ

Էր կէնը, ուռ գիւղացիի մը ցցուն այտերով եւ շայն բերանով: Շարունակեց.

— Աչա թէ ինչպէս մեր ազատած հողի-ները կը յայտնեն իրենց ուրախութիւնը այսօր, ինչպէ՞ս այծերը:

Ընդհակամ պատասխանեց ինծի.

— Զարմանքով կը խօսիք ինծի հետ, եւ ալ ձեզի պէս կը մտածեմ: Միայն մէկ գիրք կայ՝ որ պարապ չէ: Հին Կտակարա-նըն է: Աւետարանը երկրորդ մըն է պար-զամիտներուն եւ հիւանդներուն համար: Արդարեւ, Յիսուս ոչխար մը եղաւ, եւ ձգեց որ մորթեն զինք Զատկին, առանց դիմադրութեան, մայելով: Եհովան իմ Աստուածս է: Տանտարեան բարբարոսի մը պէս, որ կուլայ աչաւոր անապատէ մը, կացին մը գօտիին: Այս կացինով կը բա-նայ սիրտս եւ կը թափանցէ հոն:

Բիչ ետք, աւելցուց աւելի ցած. — Կը յիշէ՞ք թէ ինչպէս կը խօսի Ան մարդոց: Տեսա՞ծ էք թէ ինչպէս կը հալին իր ափե-րուն մէջ լեռներն ու մարդիկը: Ի՞նչպէս կը ստէպեն թագաւորութիւնները իր ոտ-քերուն տակ: Մարդը կը պոռայ, կուլայ, կը դիմադրէ, կը պահուի քարերուն ե-տեւ, կ՚իջնէ փոսերուն մէջ, կ՚աշխատի խոյս տալ, բայց Եհովան մխուած է իր սրտին մէջ, ինչպէս սուր մը:

Այդ խիկ վայրկեանէն մէջս ծնաւ փա-փաքը ճանչնալու օրրանը վայրագ Աս-տուծոյն եւ մտնել հոն, ինչպէս կը մտնեն առիւծի մը որջին մէջ:

Ռայթօն Սինայի նաւահանգիստը: Բայց նաւահանգիստ մը, կապոյտ ծովը, քանի մը տուներ քարափի երկայնքին, քանի մը նաւակներ ներկուած դեղին, կարմիր և սև թագաւորութիւն: Լեռները տժգոյն կա-պոյտ, ծովը թարմ ձմերուկի հոտով: Ընկերս Բալմուք նկարիչը, դարձաւ ինծի եւ ըսաւ.

— Սխալած ենք: Յունական կղզի մը կը հասնինք: Սիֆնոս:

Սակայն, ետին, կը նշմարուէին արմա-ւենիներ: Երկու ուղտեր երեւցան ծովեզ-րը, իրենց գլուխները վայրկեան մը դէպի ծովը դարձուցին, տատանեցան քիչ մը, երկնցուցին իրենց սրունքները երկու ե-րեք անգամ եւ անհետացան տուներուն մէջ:

Ապառաժուտ Արաբիան էր, անհարթ եւ ծարաւի:

Կը դիտէի անապատը, որ կը սկսի ան-միջապէս տուներէն անդին եւ կ՚ընդարձա-կէր: Միակ առագաստով նաւակ մը եկաւ մեզ իր մէջ առնելու: Բարակ աւազին վը-րայ կը կոխէինք: Մենք կը քալէինք եւ մեր սիրտը կը պայթէր: Երա՞զ էր: Աւազը լեցուն էր խեցիներով, Կարմիր Ծովուն համբաւաւոր խեցիներովը: Տուները շի-նուած էին ծովու քարացած ծառերով, բուստեր, քարացած սպունգներ, ծո-փանքներ: Կը փայլէր մարդոց պղնձագոյն մորթը, իրենց ճերմակ պուռնուզին տակ: Փոքրիկ աղջիկ մը, շուքոլայի գոյնով, կը խաղար ճերմակ ծովեզրին վրայ, հագած վառ գոյներով հագուստ մը: Քանի մը փայլէ եւրոպական տուներ, պզտիկ

պարտէզ մը, չորս դին պահածոյի հին տուփերով: Արաբական այս տաք տեսա-րանին մէջ, սխալ նօթ մը — երկու խարտ-եաշ Անգլուհիներ նստած կանանչ պատշ-գամին վրայ:

. . . . .

Սինա լերան պատգամաւորը՝ Թա-սոս եկաւ մեզ դիմաւորելու, եւ մեզ ա-ռաջնորդեց Սինայի վանքը: Ուղտերու վրայ նստանք եւ դէպի լեռ բարձրացանք: Մեծ բակ մը, ծերանոց, յունական երկու դպրոցներ, տղոց եւ աղջիկներու, խա-նութներ, խոհանոց եւ մէջտեղը եկեղե-ցին:

Այս մեծ անապատին ամէնէն մեծ հը-րաշքն է վանքին Թէոտոս վանահայրը: Տաք սիրտ մը, լեցուն սիրով: Բիչ Յոյներ կուգան հոս: Վանահայրը ազնուական ե-ռանդուն Յոյն մը, ծնած Փոքր Ասիոյ Զէշմէի մէջ, մեզ այնպէս ընդունեց, կարծես թէ Յունաստանն էր որ կ՚ընդու-նէր:

Պատշգամին վրայ նստած վանահօր հետ կը խօսէինք «եօթանասուն արմաւե-նիներու մասին, որ յիշուած է Սուրբ Գր-քին մէջ եւ Երրայեցիները գտած էին ա-գիւղին մէջ Կարմիր Ծովը անցնելէ ետք: Ապա հարցուցի «տասներկու աղբիւրնե-րու» մասին, իբրեւ թէ լուր կը հարցնէի վտարանդի ծնողներու մասին: Բոլոր այս աստուածաշնչական հարցումները ներ-դաշնակօրէն կը համապատասխանէին շուրջի անապատին եւ լեռներու ճգնաւոր-ներուն հետ:

Եւ երբ ինծի ըսին թէ արմաւենիները գոյութիւն ունէին տակաւին եւ աղբիւր-ները կը հոսէին միշտ, ես երջանիկ եղայ: Շատ անգամ ճանչցած եմ սաոր պէս եր-ջանկութիւններ: Երկար ճամբորդութենէ մը ետք. գաւաթ մը պաղ ջուր, լաւ տուն մը, մարդկային սիրտ մը որ կ՚ապրի աշ-խարհի մէկ անկիւնը, տաք, անաղարտ, անծանօթին սպասելով:

Եւ երբ անծանօթը կ՚երեւայ ճամբուն վրայ, սիրտը կը դողայ, կը հրճուի: Մարդ մը գտաւ: Հիւրընկալութեան մէջ, ինչպէս սիրոյ, ստոյգ է որ այն որ կու-տայ աւելի երջանիկ է քան այն որ կը ստանայ:

ՏՈՄՍԵՐ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ Կ՚ՈՒԶԵՆՔ

Պատմութեան դասագիրքը կը գրէ 1956ին.

— Անիի կործանումէն ետք, Հայերը գաղթեցին Լեհաստան, Հունգարիա, Ռումանիա եւ ուրիշ երկիրներ: Մաս մը Հայեր ալ անցան Հնդկաստան, Ճաւա-Սինկափուր: Այսօր, առաջին երեք եր-կիրներուն մէջ, միայն քանի մը հետքեր մնացած են մեր հին գաղութներէն — քա-նի մը եկեղեցի: Շատ մը սերունդներու համար, իրենց հայութիւնը հին-հին գարուց յիշատակ մըն է: Անուններ փոխ-ուած են՝ անճանաչելի ըլլալու աստիճան: Լվովի մէջ եկեղեցի մը ունինք, Հունգա-րիոյ մէջ ունեցած ենք Շալագի անունով փոխուկ մը . . .

Պատմութեան դասագիրքը պիտի գրէ 2056ին.

— Բրիտասի 1915 թուականին, Թուրք կոչուած ազգ մը, որ Ասիոյ խորերէն Եւ-րոպայի ափերը հասած Մոնկոլեան վայ-րագ ցեղ մըն էր, համաշխարհային առա-ջին պատերազմէն օգտուելով, կոտորեց մեր ժողովուրդը, քանդեց մեր յիշատա-կարանները, մոխիրի վերածեց մեր եկե-ղեցիները, վանքերը, դպրոցները եւ ուխ-տատեղիները: Անապատները աքսորեց մեր եղբայրներէն շատեր, հարէմ առաջնոր-դեց մեր հարսներն ու աղջիկները եւ խ-լամացուց մեր երախաները:

Այդ համատարած ջարդէն՝ մենք կոր-սնցուցինք, մօտաւորապէս, մէկ միլիոն հոգի: Քանի մը հարիւր հազար հոգի կր-ցան Կովկաս անցնիլ եւ այնտեղ, մեր եղ-բայրներուն հետ ձեռք ձեռքի, հիմնեցինք Հայաստանի Հանրապետութիւնը, որ մի-այն երկուքուկէս տարի տեւեց: 1920ի դեկտեմբերին համայնավարները եկան ու գրաւեցին մեր Հայրենիքը: Երկու տարի ետք, սկսաւ նոր գաղթը դէպի Ամերիկա, Եւրոպա եւ աշխարհի չորս կողմը:

Ուր որ գացինք եկեղեցի, դպրոց բա-ցինք: Եւ սակայն, չըջապատի հեղեղին չդիմացանք: Հին սերունդը դիմացաւ յի-սուն, վաթսուն տարի: Անոր անհետացու-մէն ետք, սկսաւ քայքայումը: Դպրոցնե-րը փակուեցան, եկեղեցիներուն մէջ սկը-սանք օտար լեզուներով աղօթել, մեր թերթերը գոցուեցան եւ հայերէն լեզուն ընդմիշտ մոռցուեցաւ: Այսօր, այսինքն՝ յամի Տեառն 2056, Ամերիկայի, Ֆրանսա-յի, Անգլիոյ, Արժանթինի եւ ուրիշ եր-կիրներու մէջ մեր ժողովուրդէն հետքեր միայն մնացած են: Ասկէ քանի տարի ա-ռաջ, Նիւ Եորքի մէջ կ՚ապրէր 105 տա-րեկան ծերուկ մը, որ հայերէն կը խօսէր: Ան ալ մեռաւ: Փարիզի մէջ, հայերէն խօ-սողներ կան եղեր մինչեւ 21րդ դարու սկիզբը, բայց հազիւ ութը, տասը հոգի: Այս վկայութիւնը կուտայ Ֆրանսացի արբահայր մը, որ վերջերս Երեւան ե-կած էր:

Մէկ խօսքով, սիրելի դպրոցականներ, ապ վերջին հարիւր յիսուն տարուան մէջ աւելի շատ բան կորսնցուցինք քան կոր-սնցուցած էինք նախորդ երեսուն դարե-րուն: Ի հարկէ, սխալ պիտի ըլլար մեղա-ւորներու ժամուն իմաստութեան դասեր տալ, բայց մեզի այնպէս կը թուի թէ մեր այդ օրերու առաջնորդները պէտք եղած հեռատեսութիւնը ունեցած չէին ու ան-հրաժեշտ քայլերը առած չէին՝ հեղեղին առջեւ թումբեր կանգնեցնելու համար: Մեր ձեռքին տակ ունինք կարգ մը պատ-մական գիրքեր, որոնցմէ կը տեղեկանանք թէ մեր մտաւորական դասը անիմաստ վէ-ճերով ժամավաճառ եղած է եւ չէ տեսած այն վտանգը, որ այլասերման կ՚առաջ-նորդէր նորահաս սերունդը: Անցեալին վրայ արցունք պէտք չէ թափենք, սա-կայն, եւ պէտք է պահենք ու պահպա-նենք մեր այսօրուան հայրենիքը՝ ընդ հո-վանեաւ Սուրբ Խաչի:

Հարիւր տարի ետք, Հայոց պատմութիւ-նը այսպէս պիտի ներկայացնէ հայ պատ-մաբանը:

Ի՞նչ կ՚ընենք, այսօր, որպէսզի բոլորո-վին տարբեր պատմութիւն մը պատմել տանք իրեն:

Պատասխան թող տան այդ վարող մը-տաւորականները, պայմանաւ որ ցուցա-կան եղոյթները՝ իբրեւ գործական քայլ ներ-կայացնելու փորձութեան չմատնուին:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

ԴԵՐԱՍԱՆ ՎԱՀՐԱՄ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ «Յե-տադարձ Ակնարկներ» (յուշեր) առաջին հատորը լոյս ընծայեց Հայպետհրատը: Ինքնակենսագրական հարուստ փաստե-րով ու գեղարուեստական ջերմ շունչով գրուած են անուանի դերասանի կեանքի եւ բեմական գործունէութեան բազմ կա-րեւոր դէպքերը՝ մանկութենէն մինչեւ իր վերադարձը Խ. Հայաստան: Յառաջա-բանը գրած է Ռ. Զարեան:

ՌՈՒՍԵՐԷՆԻ թարգմանուած են Նար-դոսի երկերը: Գիրքը տպուած է 90.000 օրինակ եւ կը պարունակէ «Տանտիրոջ Աղջիկը», «Սպաննուած Աղաւնին», «Ան-նոմ Սարոյեան» վիպակները:

ՈՒԿՐԱՅՆԵՐԷՆԻ թարգմանուած են Խա-չատուր Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի» վէպը, Յովհ. Թումանեանի մանկական բանաստեղծութեանց հաւաքածոն, Վ. Անանեանի «Սեւանի Ափին» վէպն ու պատ-մուածքներու ժողովածուն, Ստ. Զօրեա-նի երկերու ժողովածուն են..:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ Գիտութեանց Ակադեմիան այս տարի պիտի հրատարակէ 160 անուն գիրք 236.100 օրինակ: Այս հրատարա-կութեան մէջ լայն տեղ տրուած է ընկե-րային գիտութեանց: «Մ. Աբեղեան» Կա-ճառը պիտի հրատարակէ Գ. Յովնանի «Ն. Ա. Նեկրասով եւ Հայ պոէզիան», Ա. Նալբանդեանի «Սովետահայ ժողովրդական բանահիւսութիւնը», Ա. Զաքարեանի «Սու-րէն Սպանդարեանի գրականագիտական հայեացքները», Ն. Թումանեանի «Յովհ. Թումանեան եւ ռուս գրականութիւնը», Մոսկուայի, Լենինկրատի եւ Երեւանի գիտնոթաղթերէն «Միք. Նալբանդեանի մասին», հայերէն եւ ռուսերէն ժողովա-ծուն, Ե. Տէր Մինասեան կը պատրաստէ Եղիշէի «Վարդանանց պատմութիւնը», Ա. Մնացականեանի «Հայկական Միջնա-դարեան ժողովրդական երգեր» ժողովա-ծուն, Ստ. Լիսիցեանի «Հայ ժողովրդի հնագոյն պարերը» նաեւ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (15)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

●

4. — ՄԻ ԱՂՕՏ ՄԻՏՔ ԾԱԳՈՒՄ Է ՆՐԱ ՄԷՋ

★

Այդ միջոցին կանանոցի շքեղ դահլիճ-ներից մէկում, մի կին կանգնած էր մե-տաղեայ յղկած հայելիի առջեւ, եւ ինքն իր վրայ սիրահարուածի նման, նայում էր, ժպտում էր, եւ մի առանձին հըր-ճուանքով ուղղում էր գլխի զարդերը: Արդէն մի քանի անգամ նա մօտեցել էր այդ հայելիին եւ, չհաւատալով իւր աչ-քերին, այդ վերջին փորձն էր անում, ստուգելու համար, արդեօք այնքան սո՞ղ էին գալիս այդ նոր զարդերը, որքան նա կարծում էր:

Նախասենեակում լսելի եղան ոտքի ձայներ: Նա շտապով թողեց հայելին, անցաւ պահաւորակի վրայ, նստեց եւ, թիկն տալով թաւիշեայ բարձերին, լուրջ դէմք ընդունեց: Նա իւր հասակից աւելի թարմ եւ անթառամ էր մնացած: Նրա տարիքը վաղուց մօտեցել էին յիսունին, բայց դեռ մի մանկահասակ հարսի աղա-ւաղութիւն էր գործում: Եթէ գիրութիւ-նը եւ ճարպի անհամեմատ պարարտու-թիւնը կոշտացրած չլինէին նրա մարմինը ու դէմքը, նրան կարելի էր մինչեւ ան-գամ գեղեցիկ համարել: Խոշոր աչքերի մէջ վառւում էր գոռոզութիւն եւ ամբար-տաւան հպարտութիւն, որը բոլորովին ան-հետացնում էր նրանց մեղմ քաղցրու-թիւնը:

Այդ փառահեղ տիկինը Սամուէլի մայ-րըն էր, որին կոչում էին Տաճատուհի:

Ներս մտաւ երիտասարդը բռնի ժպիտը երեսին:

— Բարի լոյս, սիրելի մայրիկ, ասաց նա եւ, իւր սովորութեան համեմատ, մօ-տեցաւ ձեռքը համբուրելու:

Բայց երկու քայլ հեռաւորութեան վը-րայ կանգ առեց եւ կիսահեգնական ու կի-սազարմացական ձայնով բացականչեց.

— Այդ ինչ եմ տեսնում... Աստուած է վկայ, առանց հարցնելու, կարող եմ ա-սել, որ հայրս գալիս է:

— Ինչի՞ց իմացար, հարցրեց մայրը, քաղցր կերպով ժպտելով:

— Այդպէս զարդարուել ես... յոնքերդ ներկել ես... ձեռքերդ ներկել ես... Այդ բոլորը ո՞ւմ համար է...

Մայրը՝ գրկեց որդուն, ճակատը համ-բուրեց եւ, նստացնելով իւր մօտ՝ պահա-ւորակի վրայ, ասաց.

— Այո գալիս է, Սամուէլ: Հիմա տուր «աւետիքս»:

Վերջին խօսքերի միջոցին մայրը ձախ ձեռքով գրկեց որդու պարանոցը, իսկ աջ ձեռքով բռնեց նրա ականջից, կրկնելով.

— Աստ, ինչ ես տալիս:

— Մի գոյգ համբոյր, պատասխանեց որդին, աշխատելով ականջը ազատել նը-րա ձեռքից: Դրանից աւելի լա՞ւ աւետ-չէք: Էլ ի՞նչ ես ուզում:

— Հէնց այդ եմ ուզում, — ասաց մայ-րը եւ, սեղմելով նրան իւր կուրծքի վը-րայ, համբուրեց երկու թշերից:

Որդու ողջագուրանքը, մօր սիրալիր փաղաքշանքը բոլորովին անկեղծ էր: Մայրը ունէր սիրով սիրտ, մանաւանդ դէպի իւր զաւակները. իսկ որդին հնա-զանդ, ծնողասէր զաւակ էր: Այժմ այդ անարատ սիրոյ մէջ մտել էր մի գեւ, մի չար միտք, որ պիտի եղծանէր ընտա-նեկան խաղաղութիւնը, որ պիտի պժտու-թիւն, ատելութիւն եւ, գուցէ աւելի ա-ղէտաւոր թշնամանք սերմանէր որդու եւ ծնողների մէջ: Ամէն անգամ, որ այդ մտածութիւնները պաշարում էին Սամու-էլին, նա ամբողջ մարմնով դողում էր:

Նոյն մտածութիւնները ոչ սակաւ տատանութեամբ յուզում էին եւ մօր սիր-տը: Նա գիտէր Սամուէլի ամուր հաւա-տը, գիտէր նրա կրօնական ջերմեռանդու-թիւնը, նրան ծանօթ էին իւր որդու հայ-րենասիրական ջերմ զգացմունքները: Այժմ ինչպէս յայտնէր որդուն, թէ նրա հայրը ուրացել է իւր կրօնը եւ պարսից զօրքերով գալիս է ոչնչացնելու ամէն ինչ, որ հայկական է:

Մայրը դեռ շատ առաջ կամակից էր իւր ամուսնի հետ: Նրանք պատկանում էին Հայոց ազնուականների այն խատարիս եւ պաշտամոլ կուսակցութեանը, որ ա-տում էին Յոյներին, ատում էին եւ բնիկ Արշակունի թագաւորներին: Բայց մօր պարսկամոլութիւնը մինչեւ այն օր դեռ չէր արտայայտուել արդային կամ քաղա-քական խոշոր խնդիրների մէջ: Մայրը միայն սիրում էր բնտանիքի մէջ մտցնել պարսկական լեզու, պարսկական սովո-րութիւններ, թէեւ այդ բոլորի համար միշտ հանդիպում էր որդու խորին ատե-լութեանը: Այդ ընտանեկան խուլ կռիւը վաղուց սկսուել էր նրանց մէջ, եւ վա-ղուց Սամուէլը նախապատրաստուած էր, որպէս մի ընդդիմադիր ոյժ, արգելք դնե-լու մօր ձգտումներին: Բայց դեռ երե-ւոյթները այնքան ուժեղ էին եւ սուրբ-ները այնքան մեղմ էին, որ երբեք պատ-ճառ չէին տուել ընտանեկան ծայրայեղ երկպառակութեան: Իսկ ա՞յժմ. այժմ ինչ պէտք էր անել: Այժմ ներկայանում էր մի սարսափելի պատճառ, որ կամ մի-անգամից պէտք է խորտակէր ընտանեկան բոլոր կապերը, կամ որդուն հնազանդե-ցնէր ծնողաց կամքին:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

« ՅԱՌԱՋ »Ի ՅԱՋՈՐԴ ԹԻՒԸ

Զատկի արձակուրդին առթիւ, «Յառաջ»ի յաջորդ համարը լոյս կը տեսնէ Չորեքշաբթի :

պայմաններէն մէկն է՝ տրամադրելի խարիսխները չգործածել Արաբներուն դէմ : Ահա թէ ինչու գործակցութիւն մը հաստատուած է Ցունաստանի եւ արաբական աշխարհին միջեւ :

× Թուրքիոյ արտաքին գործերու նախարարը, Ֆուատ Քէօփրիւլիւ պատասխանելով ամերիկեան թերթի մը հարցումներուն, հետեւեալ յայտարարութիւնըըրաւ .

— Մենք համոզուած ենք որ ինքնօրինութեան սկզբունքը չի կրնար գործադրուիլ ամէն տեղ եւ մանաւանդ Կիպրոսի մէջ: Կղզին շատ մօտ է Անատոլուի եւ կենսական կարեւորութիւն ունի անոր պաշտպանութեան տեսակէտով: Ասկէ զատ Թուրքիա եւ Կիպրոս պատմական կապերով կապուած են իրարու հետ եւ հարիւր հազար Թուրքեր կ'ապրին հոն: Կիպրոսի գոյավիճակը ճշդուած է Լօզանի դաշնագրով: Որ եւ է փոփոխութիւն կ'ենթադրէ դաշնագրին փոփոխութիւնը :

ՍԹԱԼԻՆԱՄԱՐՏ

Եուկոսլաւիոյ կարմիրներուն մէջ մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Հունգարիոյ նախկին արտաքին նախարարին՝ կախաղան հանուած Ռայքի անմեղութեան հաստատումը: Այս մահապարտին եւ անոր ընկերներուն դէմ սարքուած դատը կապ ունէր թիթոյականութեան հետ, եւ այժմ կը հաստատուի որ ամբողջովին շինծու էր :

× Սթալինամարտը կը շարունակուի բոլոր արբանեակ երկիրներուն մէջ: Առաջին անգամ ըլլալով, Մարտ 30ին Չինաստանի կարմիրներն ալ իմացան թէ կուսակցութիւնը պայքար բացած է Սթալինի դէմ, «հրէշային»դտնելով անոր փառամոլութիւնը: — Մ. Նահանգներու նախորդ նախագահը, Թրումըն, հարցումի մը պատասխանելով ըսաւ.— «Սթալին խենդ չէր, երբ իրեն հետ կը խօսէի Փոցտամի մէջ: Բայց վարպետ պլուէս մըն էր: Իրեն հետ խօսելէ երեք ամիս վերջը դրժած էր բոլոր համաձայնութիւնները»:

Անգլիոյ համայնավար կուսակցութիւնն ալ ժողովի հրաւիրուած է, քննելու համար 20րդ համագումարին որոշումները եւ Սթալինի պարագան: Ռումանիոյ համայնավար կուսակցութիւնը եւս ինքնաքննադատութեան փորձեր կը կատարէ:— Լոնտոնի խորհրդային դեսպանատունը վար առնելով Սթալինի լուսանկարը, անոր տեղ դրաւ Լենինի պատկերը :

Խորհրդային բանաստեղծները այժմ ալ փառաբանական տաղեր կը ձօնեն Լենինի, որ մոռցուած էր Սթալինեան «անձի պաշտամունք»ի օրերուն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ժողովրդական բանակը իր առաջին զօրահանդէսը կատարեց Պերլինի մէջ, պոլշեւիկեան համագումարին փակման առթիւ:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ հանրածանօթ առաջնորդը, Կանտի, որ երէկ «աշխարհակալութեան գործիք» մը կը համարուէր Խ. Միութեան մէջ, այժմ դարձած է «ականաւոր անձնաւորութիւն մը՝ որ վարեց Հնդկաստանի ազգային ազատագրութեան շարժումը»: Վարկի այս վերահաստատումը կը ծանուցանէ Խ. Միութեան Գիտութեանց Ակադեմիային արեւելեան ուսմանց տնօրէնը, Ալեքսանդր Կուպեր: Այս առթիւ ըսենք թէ Խ. Միութեան Համայնագիտարանին 1952ի տպագրութեան մէջ Կանտին ներկայացուած է իբրեւ «հեղինակը յետադիմական քաղաքականութեան մը եւ սարքած՝ առեւտրականներու վաչխառուներու քննութիւնն մը »:

ՍՈՒՐԻԱ դեսպանութիւն մը հաստատեց Չեխոսլովաքիոյ մէջ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նոր դահլիճը վստահութեան քուէ ստացաւ 14ի դէմ 24 ձայնով, չորս ժամուան վիճաբանութենէ մը ետք :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ փետուր ծանրութեան ախոյեան Շերիֆ Համիա կէտերով յաղթեց Ամերիկացի Բոմթայի, ուրբաթ գիշեր Նիւ Եորքի մէջ:

ՉԱՏԿԻ արձակուրդին առթիւ գաւառ մեկնած են 1.700.000 հոգի: Փարիզ եկած են 250.000 օտար շրջիկներ :

Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ խումբ մը լրագրողներ եկան Փարիզ, ինչպէս եւ կրկէս մը որ ներկայացումներ պիտի սարքէ :

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԴՐՕՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէին:

Ապրիլ 14, շաբաթ, Սոսիէթէ Սավանթի մէջ :

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հայ Գրողներու Ընկերակցութիւնը յառաջիկայ Ապրիլ 15ի կիրակի օրը, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սորպոնի մէջ, կը տօնէ անմահն Կոմիտասի ծննդեան 85ամեակը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ապրիլ 8, Նոր Կիրակի, Ազգային Մեծ Սգատօն 8–12:

Ս. Պատարագի արարողութիւնները կը կատարուին մասնակցութեամբ Մայր Եկեղեցիի երկսեռ երգչախումբին, բազմաձայն, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սարգսեանի: (ԿՆԻՔ)

ԼԻՈՆ

Նոր Կիրակի, 8 Ապրիլ.— Սկզբն. ժամերգութեանց առաւօտ ժամը 8.30ին:

Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն որ, հաճին նաեւ իւղագինի իրենց մասնակցութիւնը բերելու համար անցնին խորհրդարան ու արձանագրուին նուիրատուութեան գումարով մը:

ՋԱՐՍԱՅՃԱՔՑԻՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ

Համաչարսանճագի Հայր. Միութեան մասնաճիւղը կազմակերպած է ընտանեկան խնջոյք հաւկթախաղ, Զատկի առթիւ, Ապրիլ 8ին, Ցոյներու սրահը, 5 ր Պոնըփուա: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմինը կը յայտարարէ թէ այս տարի ալ պիտի ընդունի իր օդափոխութեան կայանին մէջ 7 – 12 տարեկան մանուկներ, մանչ եւ աղջիկ: Հետեւաբար կը յանձնարարենք ծնողքներուն որ այժմէն կատարեն արձանագրութիւնները, որպէսզի հարկ եղած կարգադրութիւնները ըլլան:

Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի կեդրոնը, 15 ռիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ, ամէն երկուշաբթի եւ ուրբաթ առաւօտ, ժամը 10 – 12, ինչպէս նաեւ մեր մասնաճիւղերուն :

× Կ. Խաչի Օգն. մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է երկու հազար ֆրանք Պ. Ա. Աթլլահէ, փոխան ծաղկեպսակի, վաղամեռիկ փոքրիկն Սերժ Չիփնկիրեանի կսկծալի մահուան առթիւ: Ս. Զատկի տօնին առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Առաքել Թաթուլեանէ հազար ֆրանք :

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris(9e)

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած երեք յարանուանութեանց պետերու կողմէ: Հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան:

Ապրիլ 14, Շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին, Քաղաքապետարանի սրահին մէջ :

Կը նախագահէ ԼԵՒՈՆ ՏԷՐ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Կը խօսին Վեր. ԽԱՅԻԿԵԱՆ եւ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին :

Գրիգոր Սավալեան, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Սավալեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչէրեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Խաչէրեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկ. Բարսեղեան (Լիոն) խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, զոքանչին եւ իրենց խնամիին՝

ՏԻԿԻՆ ԼՈՒՍԻՆ ՍԱՎՏԱԼԵԱՆԻ
(70 տարեկան)

մահը, , Մարտ 26ին, իր բնակարանին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Մարտ 27ին, Վալըրուայի գերեզմանատունը (Թեռէ, Էն):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եղիպտացի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր խումբերը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Պարպոթ սրճարանի վերնայարկը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ
ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԾՈՄԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ՇԱԲԱԹԻՆ ԱՌԹԻՒ

Տէր եւ Տիկին Բէչիչեան, Քրիստինէ եւ Սիլվի Եալընճեան 2000ական ֆրանք, Նաճարեան երկու հազար, Մկրտիչ Գապոնճեան հազար, Տիկին Սերճանեան եւ Տիկին Արապեան հազարական:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

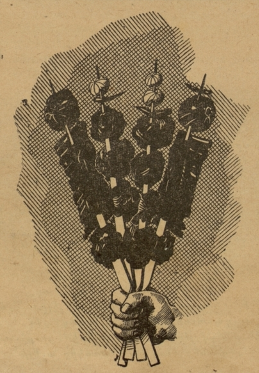
Պ. Նուպար Յովհաննէսեան 3000 ֆր. :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Վարչութիւնը որոշած է Փարիզի Լսարանին մէջ տրուած դասախօսութիւնները կրկնել արուարձաններուն մէջ :

Առաջին անգամ ըլլալով, Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ պիտի խօսի Իսի լէ Մուլինօ, Խրիմեան վարժարանի սրահին մէջ, այս շաբաթ, ժամը 21ին: Նիւթ ունենալով իր անտիպ գործերը:

Մուտքը ազատ է :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 4 ԱՊՐԻԼ • MERCREDI 4 AVRIL 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7645 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3356

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԹԱԼԻՆԱՊԱՏՈՒՄ

•

Երբ ողջ էր, հատոր հատորի վրայ կը դիզէին, իր փառքը երգելու համար:

Կը թուի թէ նոյնքան պատկառելի դէզ մը պիտի կազմեն վարկաբեկիչ հրատարակութիւնները, իբրեւ հետեւանք Խրուշչեւի կատարած յայտնութեանց:

Ծակուծին պարպուած չեն բոլոր գաղտնիքները, եւ միջազգային մամուլը ամէն օր շռնդալից մերկացումներ կը կատարէ, հիմնուելով աւելի կամ նուազ վաւերական աղբիւրներու վրայ:

Արբանեակ երկիրներու մէջ, ամէնէն կծու ախտաճանաչումը կատարեցին Լեհաստանի եւ արեւելեան Գերմանիոյ համայնավար ղեկերը:

Վարշաւայի կուսակցական օրկանը, «Թրիպունա Լուտու», Սթալինը կ'անուանէ «արիւնոտ բռնակալ մը, որուն մեծամոլութեան զոհ գացին բազմաթիւ անկեղծ համայնավարներ»:

Եւ այժմ ամբողջ Խ. Միութեան մէջ վրայ կը հաջէ թէ «Հանճարեղ»ը սպաննած էր նոյն իսկ իր երկրորդ կինը, կատղութեան նոպայի մը մէջ:

Մասնագէտներ ախտաբանական փորձեր ալ կը կատարեն, ապացուցանելու համար թէ Սթալին վարակուած էր հալածամոլութեան ջղացումով եւ կը տառապէր բուռն հոյածախտէ մը:

Վարկաբեկումը այնքան ծաւալած է որ, խրատներ կը հաւատան թէ Սթալինի աճիւնը այլուր պիտի փոխադրուի, որպէս զի անաղարտ մնայ Լենինի յիշատակը...

Արդէն իսկ վեց հազար հրապարակային ժողովներ գումարուած են ամբողջ Խ. Միութեան մէջ, Մարտ ամսուան ընթացքին, լուսաբանելու համար հանրային կարծիքը՝ եղած դիրքաւորին մեղադրանքներուն մասին:

Մասնաւոր ուշադրութիւն դարձուած է մանաւանդ Վրաստանի վրայ, ուր ապստամբական արտայայտութիւններ երեւան եկան վերջերս, Սթալինի դէմ բացուած պայքարին առթիւ:

Ինչո՞ւ զարմանալ, երբ տարիներ եւ տարիներ վրացի բռնապետը կը փառաբանուէր իբրեւ «աշխարհի Ուղեղը եւ Սիրտը, տիեզերքի Հզօրութիւնը եւ ժողովուրդներու Հայրը, Կովկասի ձիւնափառ կատարը, ապագայի Աստղը, գարնան իմաստութիւնը, պատմութեան մեքենավարը»:

Բանաստեղծները իրար կը հրմշտկէին, բարձունքէ բարձունք թռչելու համար վինքը: Ոչ միայն Խ. Միութեան կեդրոնէն մինչեւ ծայրագաւառ Երեւանի, այլեւ լուսացնցուղ Փարիզի մէջ (Արագոն):

Կուռքը յղփացաւ ու յղփացաւ աշխարհի բոլոր լեզուներով.

— «Աստղերը կը հպատակին քու կամքիդ: Քու անքաղդատելի հանճարդ մինչեւ երկինք կը բարձրանայ: Քու թափանցումդ կը չափէ ովկիանոսին խորութիւնները», (Ալագէի):

Եւ այսօր, բերնէ բերան կը պատմեն թէ Խրուշչեւ քանի մը անգամ փղձկեցաւ, երբ զեկուցում կու տար: Երբ կը նկարագրէր թէ ինչ ահուդողի կը մատնուէր, Սթալինի ներկայացած ատեն, միշտ մտածելով,— արդեօք ողջ պիտի մնա՞մ...

Հիմա որ դրանէ դուրս կը դնեն կուռքը, իբրեւ դեղծարար եւ ոճրագործ, չէ՞ք հարցներ.

—Ա՛յ «ռեւոլուցիոն» քաջեր, երբ հրէշը այնքան «սխալներ» ու ոճիրներ կը գործէր լման քսան տարի, ո՞ր կոլխոզին մէջ մտեր էիք մուրճն ու մանգաղը:

Բռնակալը, որքան ալ արիւնոտ, կրնա՞ր այդքան անմեղ արիւն լափել առանց իր շրջապատին քար լռութեան կամ հլու հպատակութեան...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲՈՒՌՆ ԿՌՈՒԻՆԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

•

Ի ՇԱՐԿԻՆ ՆՈՐ ԶՕՐԱԿՈՉ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը սկզբունքով համաձայնած է ի հարկին զէնքի տակ առնելու 1953–ի եւ 1951 – ի տրամադրելի զինուորները, մինչեւ 24.000 հոգի, վեց ամսուան համար: Միեւնոյն ատեն կամաւորներ պիտի արձանագրուին եւ մաս մը զինուորներ պիտի առնուին մայր երկրի բանակէն:

Բուռն կռիւներ տեղի ունեցան շաբաթ եւ կիրակի: Օրանի շրջանին մէջ կառախումբ մը գիծէն դուրս հանուած ըլլալով, կառավարիչը պաշտպան վիճակ յայտարարեց: Նոյն օրը 47 ըմբոստներ սպաննուեցան եւ քանի մը հարիւր ալ գերի բռնուեցան: Ամէնէն կատաղի կռիւը մղուեցաւ Պոնի մէջ, տեւելով 24 ժամ: Գործողութեանց կը մասնակցէին օդանաւերը:

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ ահաբեկչական արարքները հետզհետէ յաճախադէպ կը դառնան: Զինուորական կարաւան մը Թակարդը ինկաւ եւ հինգ զինուորներ սպաննուեցան, Թլեմսենի մէջ (Օրան) ռումբ մը պայթեցաւ սինեմային մէջ: Երկու հոգի մեռան, 30 հոգի վիրաւորուեցան:

Արաբական երկիրները նոր ձեռնարկներ կը ծրագրեն, ուժ տալու համար Ալժերիոյ դատին: Արաբական Դաշնակցութիւնը նիստի հրաւիրուած է ապրիլ 5ին: Օրակարգի առաջին խնդիրը պիտի կազմէ Ալժերիան:

Սուրիոյ վարչապետը, Սայիտ էլ Կազի, որ միեւնոյն ատեն արտաքին գործերու նախարարն է, կոչ մը ուղղեց հինգ պետութեանց, խնդրելով «արագօրէն միջամտել, վերջ տալու համար Ալժերիոյ եղերական կացութեան»: Վարչապետը կը խնդրէ Մ. Նահանգներու, Մեծն Բրիտանիոյ, Խ. Միութեան, Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ ներկայացուցիչներէն իրենց կառավարութեանց հաղորդել Սուրիոյ խոր մտահոգութիւնը կացութեան ծանրացման առթիւ: Եւ կը հրաւիրէ վերոյիշեալ պետութիւնները համոզել Ֆրանսան որ խաղաղ միջոցներու դիմէ, «Ալժերիոյ ժողովուրդին օրինաւոր պահանջներուն» հանդէպ»:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, ուրիշ արաբական երկիրներ ալ դիմում պիտի կատարեն այդ ուղղութեամբ:

× Փարիզի Ալժերիացիները ցոյց մը սարքած էին շաբաթ օր, հետեւելով մասնաւոր ազդանշանի մը: Ոստիկանութիւնը միջամտելով բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարեց Պարպէսի, Սէն Միշէլի եւ ուրիշ թաղերու մէջ: Կիրակի օր ալ երկու ցոյցեր սարքուած էին Կառ տիւ Նորի եւ Կոպլէնի մէջ, բայց նոյնպէս արգիլուեցան: Շաբաթ օր Մէզոն Լաֆիթի շրջանին Ալժերիացիները թափօր մը կազմեցին, ազգայնական կանչեր արձակելով: Հիւսիսային նահանգներուն մէջ, Լիլ, Ռուպէ եւն. քաղաքներուն Ալժերիացիներն ալ խլրտումներ կը ցուցնեն պարբերաբար: Վալանսիէնի մէջ ձերբակալուեցան տասնեակ մը Ալժերիացիներ երբ դրամ կը պահանջէին սրճարանի մը յաճախորդներէն, զէնքի սպառնալիքով:

× Ալժերիացի ուսանողներու միութիւնը, որ աւելի քան հազար անդամ ունի, գոնփակ ժողովէ մը վերջ յայտարարութիւն մը հրատարակեց, Ալժերիոյ անկախութիւնը պահանջելով:

ՇՈՒԷՏԻ վարչապետը, Էրլանտէր, որ Մոսկուա գացած էր, անցեալ շաբթու պիտի այցելէր նաեւ Վրաստան եւ Հայաստան:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՔԱՐՈԶԸ ԶԱՏԿԻ ԱՌԹԻՒ

Ամպամած Զատիկ մը անցուցինք այս տարի: Բայց եւ այնպէս մեծ բազմութիւն մը խռնուած էր Փարիզի Հայոց եկեղեցին եւ դրան առջեւ: Կարելի չէր ներս մտնել, իսկ դուրս մնացած բազմութեան մէկ մասը արարողութեանց կը հետեւէր տաճարին ետեւը զետեղուած բարձրախօսով: Օրուան պատարագիչն էր Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը, Վազգէն Ա., որուն կը սպասաւորէին առաջնորդ Սերովբէ եպիս. եւ քահանաներ:

Երգեցողութիւնները տեղի ունեցան քառաձայն, ղեկավարութեամբ Պ. Ա. Պարթեւեանի:

Այս առթիւ Կաթողիկոսը ոգեշունչ քարոզ մը խօսեցաւ, հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

«Խոր յուզումով կը բերեմ ձեզ այս պահուս մեծ աւետիսը Յարութեան եւ կ'ողջունեմ լուսաւոր մաղթանքներով եւ հայրապետական օրհնութիւններով: Այս պահուս Մայր Տաճարին մէջ ալ, բազմաղարեան Ս. Էջմիածնի կամարներուն տակ եւ կամարներէն անդին, ձեր հարազատները հաւաքուած կը տօնեն Ս. Զատիկը:

Մենք կը հաւատանք Քրիստոսի Յարութեան, մեր ժողովուրդը կը հաւատայ անոր շնորհներուն, կը հաւատանք թէ մարդիկ Յիսուսով կ'ապրին: Յիսուս իր հրաշափառական գործունէութեան ընթացքին մօտեցաւ աղքատներուն եւ զրկուածներուն, մխիթարութիւն բաշխեց, յոյս եւ հաւատք ներշնչեց եւ մեռելներուն կեանք տուաւ: Մանաւանդ խօսեցաւ ճշմարտութեան, արդարութեան մասին: Խօսեցաւ բոլոր բռնակալներուն դէմ, որոնց լուծին տակ կը հեծէին ժողովուրդները 2000 տարի առաջ եւ լուսաւոր նոր կեանքի ճանապարհ մը բացուեցաւ: Սակայն չարին ուժերը նիւթեցին անոր դէմ, որ մինակն էր եւ անպաշտպան, չունէր ոչ իսկ ընկեր մը: Բայց գրուած է որ չարին ալ իր լումին պէտք է հասնի անդունդը գլորուելէ առաջ: Յիսուս ալ բոլոր դառնութիւններ ը կրելէ ետք խաչը բարձրացաւ, եւ ծանր քար մըն ալ դրին որ այլեւս բնաւ չյայտնուի:

... Երկու հազար տարիէ ի վեր մարդկային գիտող միտքը կ'ուզէ գիտնալ թէ ինչպէս յարեաւ: Պահ մը նիւթին կնիքը քակուեցաւ եւ ոգին է որ ազատ յարութիւն առաւ եւ անցաւ յաւիտենական արժէքներու աշխարհին մէջ:

Քրիստոս իր յարութեամբ կ'ըսէ.— Ո՛վ մարդ, դուն սովորական արարած մը չես, դուն ժառանգորդն ես յաւիտենականութեան, դուն ուժեր ունիս, որ երբ արթննան աշխարհի կը յաղթեն:

Յիսուս իր յարութեամբ կ'ըսէ.— Ո՛վ մարդ, դուն իրականութիւն մըն ես եւ ազատ ես, ոչ մէկ շղթայ չի կրնար քեզ կապել:

... Ամէն գերեզմանէ անդին յարութիւն մը կայ:

Ես չեմ կրնար չյիշեցնել մեր Եկեղեցին եւ հայ ժողովուրդը որուն կեանքը նման է Յիսուսի կեանքին, եւ ատոր համար է որ մեր ժողովուրդը հաւատարիմ կը մնայ Աւետարանին: Ներքին ձայնով մը հասկցաւ թէ ինք ալ խաղաղ կեանք մը ապրելու սահմանուած է: Ինչպէս Յիսուս նահատակուեցաւ եւ գողգոթան բարձրացաւ եւ սակայն Յարութիւնն ալ եղաւ իր բաժինը, իր յարութեամբ նոր կեանք մը յօրինեց:

Հայ ժողովուրդը քիչերէն է որ կը հասկնայ խաչելութեան, մահուան եւ յարութեան մեծ խորհուրդը:

Մեր կեանքի ճանապարհները այսօր լուսաւորուած են վերստին եւ մենք իբրեւ եկեղեցի եւ ժողովուրդ կ'աշխատինք մեր հին վէրքերը ամոքել եւ պատրաստել ամենայն Հայոց Ս. Եկեղեցի եւ հայրենիք մը ապագայ սերունդներուն համար: Մեր եկեղեցին եւ ժողովուրդը վերածնունդի շրջան մը սկսած են ապրել: Անոնք թէ հովեւոր լոյսով մը կարենայինք տեսնել մեր ճամբան: Անոնք թէ տեսնէինք եւ այն հորիզոնը որ բաց է:

Կը հաւատամ որ մեր Ս. Եկեղեցւոյ եւ ժողովուրդին վրայ առաւօտ մը իջած է եւ ոչ ոք պէտք չէ աչքերը փակէ:

Մեր Եկեղեցին ալ իր ժողովուրդին հետ նահատակուեցաւ, իբրեւ կազմակերպուած վարչական մարմին:

Այսօր մեր առջեւ կը բացուին բոլոր հնարաւորութիւնները վերակազմութեան աշխատանքին մէջ: Պէտք չէ տկարանանք: Այս վերածաղկման ճամբուն վրայ, վստահ եմ թէ ոչ ոք ետ պիտի նայի, պէտք է ձեռք ձեռքի յառաջ ընթանանք հաւատքով, յոյսով:

Պիտի փափաքէի որ բոլորս այսպէս մտածենք, զգանք եւ գործենք, թէ հայրենիքի եւ թէ Սփիւռքի մէջ: Այս է փրկութեան ճամբան: Առաջին անգամն է որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ձեր մէջն է: Այս բոլոր խօսքերս ընդունեցէք իբրեւ սրտի խօսքեր, իբրեւ պատգամ:

Մենք կատարենք մեր պարտականութիւնը պատուով եւ արժանի դառնանք աստուածային օրհնութեան եւ լուսաբնակ նախնեաց:

Շնորհաւորելով Զատիկը, երկար օրեր կը մաղթեմ եւ ձեր գործերուն յաջողութիւն: Զմոռնաք ձեր սուրբ հաւատքը, ձեր մայր երկիրը, Էջմիածինը, որուն հոգեւոր զաւակներն էնք բոլորս»:

ԾԱՂԿԵՊՍԱԿ ԱՆԾԱՆՕԹ ԶԻՆՈՒՈՐԻՆ

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը երէկ առտու ժամը 11.30ին ծաղկեպսակ մը դրաւ Անծանօթ Զինուորի դամբարանին վրայ, ի ներկայութեան մեծ բազմութեան մը որուն մէջ կը նշմարուէին պաշտօնական անձնաւորութիւններ. Կարգապահութեան կը հսկէր Կամաւորներու Միութիւնը: Կառավարութեան կողմէ ներկայ էր Փարիզի զինուորական կառավարիչին փոխանորդը՝ զօր. Վինթեր:

ԶԱՏԻԿԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի առտու Մարսիլիոյ Սէն Վէնսան տը Փօլ եկեղեցին (Ռեֆորմէ) լեցուած էր հոծ բազմութեամբ մը, լսելու համար հայածէս քառաձայն պատարագը որուն կը նախագահէր գերապայծառ Տըլէ: Ներկայ էին Ֆրանսացի եւ հայ բազմաթիւ անձնաւորութիւններ, որոնց մէջ անդրծովեան նախարար եւ Մարսիլիոյ քաղաքապետ Կասթոն Տէֆէրի ներկայացուցիչը: Այս առթիւ գերապայծառ Տըլէ խօսեցաւ յուզիչ քարոզ մը, յիշելով հայ ժողովուրդին տառապանքները: Կը պատարագէր գերապայծառ Կարապետ Ծ. Վ. Ամատունի: Երգեցողութիւնը կատարեց Լեւոնեան վարդապետի Վիէնի երգչախումբը:

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այսօր, չորեքշաբթի իրիկուն, ժամը 7ին,

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

պիտի քարոզէ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին:

Հասարակութենէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ որոշեալ ժամէն առաջ:

ՃԱՇ Ի ՊԱՏԻՒ ԱՄԵՆ. ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ի պատիւ կազմակերպուած ճաշը տեղի կ'ունենայ վաղը՝ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ժամը 20ին՝

PALAIS D'ORSAY

(Փաքինկ կառքերու համար):

Արձանագրուիլ մինչեւ չորեքշաբթի ցերեկ եկեղեցւոյ դիւանատունը:

Ely. 67-03

Ճաշագին՝ 2200 ֆրանք:

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

«ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ»

(Հեղ. Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ)

Ս. Վրացեան, այս հետաքրքրական երկով նորութիւն մը կը մատնէ: Կեանքի Ուղիներովը ոչ բուն իմաստով յուշագրութիւն է, ոչ նորավէպ եւ ոչ ալ գեղարուեստական գրականութեան փորձ: Աւելի ճիշդ բոլորը միասին, բայց եւ ոչ մէկն առանձին: Պատմելու ձեւը՝ գրաւիչ ու աշխոյժ, նիւթը՝ իրական ու պատմական, դէպքերն ու դէմքերը՝ հայրենատենչ ու հրահանգիչ: Վաստակաւոր հեղինակը, իբրեւ պատասխանատու, գործօն դերակատար մը մեր հանրային փոթորկալի կեանքին մէջ, ամէն երկրամասէ, այլազան դէպքերէ ու դէմքերէ տուն է բերեր գոյնզգոյն յուշատարկաներ, եւ խնամքով դասաւորեր: Տեղէ մը՝ «Թանկագին մի քար, անարժէք մի խեցի, մի այլ տեղէ, մի արձանիկ, մի նկար, մի պզտլուն կոճակ, կամ մի զարդասեղ: Տարիներու ընթացքին անհաշիւ առարկաներ ես հաւաքում սենեակներումդ կամ գզրոցներիդ մէջ, որոնց մէջ տեսնում ես կեանքիդ մէկ կտորը, էական մասնիկը քո գոյութեան»: Եւ, ի հարկէ, օր մըն ալ, բնականօրէն, կ'ուզես հանրութեան յանձնել այդ «կեանքի կտորները» իբրեւ ատաղձ պատմութեան:

Ցարդ, Ս. Վրացեան, իր յիսնամեայ գործունէութեամբ եւ պատմա-վերլուծական երկերու հրատարակութեամբ, անհամար յօդուածներու միջոցաւ, ճանչցուած էր հանրային քաղաքական գործիչ մը, կուռ տրամաբանութեամբ եւ բազմակողմանի զարգացումով: Հայ ցաւատանջ իրականութիւնը իրեն պարտադրած էր ըլլալ մերթ խմբագիր, մերթ «չըջիկ», մերթ պետական դէմք եւ մերթ կրթական մշակ: Ցամառ ու կորովի աշխատող, պրպտող, քննող եւ հետախուզող: Լայնամիտ եւ համադրող դէմք մը, որ քուրմի պէս կը լսէ ձեզ եւ իր լակոնական խօսքը կը վերապահէ ամենավերջը, երեւոյթներուն լաւագոյն եւ հնարաւոր լուծում մը տալու: Ողբացեալ Ալ. Խատիսեանի բնորոշումով, ան «մեր լորտ Քըրզընն է»:

«Կեանքի Ուղիներով»ը կուգայ հաստատելու թէ ան օժտուած է գրագէտի տաղանդով եւս: Եթէ գրական ծածկանունի մը տակ երեւար այս երկը, վստահ եմ, որ մեր գրագէտներն ու քննադատները հրճուանքով պիտի աւետէին նոր գրագէտի մը յայտնութիւնը, դասախօսութիւններ պիտի կազմակերպէին եւ պիտի քննարկէին այս յուշապատմուածքները: Մարդիկ կան, որ գրականութիւն կը փորձեն, անհամ բան դուրս կուգայ: Ուրիշներ ալ կան, յուշեր ու ապրումներ գրի կ'առնեն եւ գրականութիւն դուրս կուգայ: Ս. Վրացեանի այս երկասիրութիւնը վերջին տեսակէն է: Անհատի մը խառնուածքը, գրական ու պատմական ծանօթութիւնները, հայ գրի ու գրքի սէրը մեծ դեր կը կատարեն: Վրացեան, յաճախ, միջամուխ է եղած եւ ուղղութիւն ցոյց տուած գրական ասպարէզ նետուած նորերուն, իբրեւ գրագատ եւ խորհրդատու: Եւ զարմանալի չէ, որ իր մէջ ապրած է արուեստասէր թաքուն գրագէտը, ժողովրդի մարդը, Հայը, գիտուն ու գնահատողը, միշտ եւ ամէն տեղ, ուր՝ խօսած է արեան ձայնը:

Ահա, տասնըմէկ էջերու մէջ խտացած Թօքդայ (ճնճղուկ) պատմուածքը, որ մեր տարագրութեան ցաւագին պատմութիւնն է, դարերէ ի վեր: Անի, Խրիմ, Տօն, Լեհաստան, Հունգարիա... Թափառական: Հայկական նոր համախմբումներ, գիւղեր, քաղաքներ ռուսական ծովին մէջ: Արմաւիր, Ռոստով, Նոր Նախիջեւան: Գիւղեր՝ Չալթըր, Թոփտի, Մեծ ու Փոքր Սալա, Նեսվիտա: Դպրոցներ ու եկեղեցիներ, վանքեր ու ուխտավայրեր: Հայ կեանք ու հայկական աւանդութիւններ: Մանուկները կ'ոստոստեն ու կը մեծնան: Օր մըն ալ մանուկ Սիմաւոնը «Զար աչք» կ'ըլլայ իրենց դրացի ճատու Սուլթանէն եւ ծանր կը հիւանդանայ: Իր զորովագութ մայրը, ճարահատ, բախտագուշակի մը կը դիմէ: Բախտագուշակը, — գրել կուտայ հեղինակը — «առնում է պատից կախուած մաղը, դնում է պղնձէ մեծ սինիի վրայ: Մի բուռ սիսեռ եւ մի բուռ ցորեն է լցնում մաղի մէջ, խառնում եւ ծածկում է մետաքսէ սեւ թաշկինակով: Ու միաժամանակ, առանց մօրս վրայ ուշադրութիւն դարձնելու, խորհրդաւոր բառեր մրմնջում քթի տակ, իբր թէ ոգիների հետ է խօսում... եւ յանկարծ, կարծես գիւտհար, մէկ կողմ է շպրտում մաղի երեսից մետաքսէ թաշկինակը ու բացագանչում.

— Սուէթ հարսը, մէմը հոս նայէ, շուտ, հոս նայէ մէմը:

— Սա պալապան ծառի ճուղի վրայի թռչունը կը տեսնէ՞ս, չէ՞, քու Սիմաւոնիդ բախտն է, թըռ կ'երթայ»:

Պատահաբար, բախտագուշակի գլխին փչածները, իրականութիւն կը դառնան: Հէք մայրը, լալով կը կրկնէ.

— Թռչնայ դարձաւ տղաս...

Արդարեւ, «Սիմաւոնը» կը մեկնի տունէն: Էջմիածին, Պետերբուրգ, Տաճկահայաստան, Եւրոպա, Ամերիկա, Ռուսաստան, Հայաստան, Ասիա, Ափրիկէ: «Զօրս մայր ցամաք, երեք ովկիանոս եւ եօթը ծով»: Իսկական Հայու ճակատագիր:

Հոգեյոյզ դրուագ մըն է «Չէր մնացել հայութեան հետք» գլուխը: Մանկական անհոգ օրերու, ծնողական մտահոգութիւններու, երեխայական յամառութիւններու, պզտոնական սիրային բողբոջումներու եւ ցեղային արժանապատուութեան զարթնումի երփներանգ փունջ մըն է, Տիմաշովկայի միօրինակ, անլոյս կեանքին մէջ:

Յուսակտուր մօր մը ազգային ճիչն է, որ կը փութացնէ դէպքերը.

— «Ի՞նչ պիտի ըլլայ սա մեր տղոց հալը, հարցնում էր նա հօրս. Խո՛լս կ'ըլլան, միտք արա՝ ի՞նչ անենք: Բեզի կ'ասեմ, կ'իմանա՞ս»...

Յիսուն տարի առաջ, թէ յիսուն տարի վերջ, նոյն ցաւագին հարցն է, որ կը խռովէ տարագիր Հայաշխարհը: Մեր զաւակները խո՛լս կ'ըլլան ամէն օր, մեր աչքերուն առջեւ:

Ինչպէս Դաշնակցական եղայ, մեր Դաշնակցական խումբը եւ Սասունի ազատութիւնը, արդէն, լոյս տեսած տարբեր ատեններ, պատանեկան տարիներու վառ երեւակայութեան, ազգային յեղափոխական շարժումներու մօտական ապրեցութեան պատկերացումն է, անսեթեւեթ, պարզ ու սրամիտ ձեւով: Բայց գրական ինքնատիպ կտորներ պիտի մնան, ըստ իս, Կոմիտասի հետ եւ Արագածի լանջին գլուխները: Դէպքերը՝ հիւսուած դէմքերուն, կը մեծնան, կը պայծառանան, մերթ զուարճալի եւ եղերական երանգներ կը ստանան, բայց կը մնան միշտ իրական եւ հայրենապաշտ:

Ահա, կարճ ու սեղմ տողերու մէջ, Կոմիտաս վարդապետը, հայ երգի ու հոգիի նոր օրերու Ս. Մեսրոպը, միշտ չէնչող ու կենսուրախ:

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԴՐՈՅԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ.— Դժբախտաբար շատ ուշ ստացանք այս թղթակցութիւնը.—

ՊՈՍԹԸՆ, 20 Մարտ.— Կիրակի, 18 Մարտ, կէսօրէ ետք, տեղի ունեցան ողբացեալ Ընկեր Դրոյի յուղարկաւորութիւնն ու թաղումը, մեծ շուքով եւ ի ներկայութեան հոծ բազմութիւններու:

Պոսթընի մեծագոյն եկեղեցիներէն՝ Թրինիթի Չըրչին ներսն ու դուրսը լեցուած էր հազարաւոր յուղարկաւորներով, որոնք եկած էին իրենց վերջին յարգանքը յայտնելու, մեծանուն հերոսին: Հարիւրաւոր ընկերներ եւ հայրենակիցներ եկած էին Մեծագոյն Պոսթընի եւ շրջակայ քաղաքներէն եւ հեռաւոր այլ վայրերէ, ինչպէս՝ Նիւ Եորքէն, Ֆիլատէլֆիայէն, Տիթրոյթէն, Փոնթիաքէն, Շիքակոյէն, Ուոչինկթընէն եւայլն:

Ընդարձակ եւ շքեղ եկեղեցին լեցուած էր սգաւորներով մինչեւ վերնատունը:

Ժամը 1.30ին, ինչպէս կարգադրուած էր նախապէս, մեր սիրեցեալ ընկերոջ դագաղը, եռագոյնով ծածկուած, թափօրով առաջնորդուեցաւ եկեղեցի: Թափօրին առջեւէն կ'երթային քահանայ հայրերը, դպիրներու հետ, որոնց կը հետեւէին Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կ. Կոմիտէին անդամները, դագաղը շրջապատելով, յետոյ հանգուցեալին սգաւոր պարագաները, այրի Տիկին Գայիանէ Կանայեան, զաւակը՝ Մարտիկ, եւ իր աղջիկն ու փեսան՝ Տոքթ. եւ Տիկին Պ. Բրուտեան եւ վերջապէս ծոպակիրներ, քանի մը շարք, երեք առ երեք հետեւելով դագաղին:

Ամէնէն ետք՝ ժողովրդական զանգուածները:

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնները սկսան ճիշդ ժամանակին, լուսազարդուած եկեղեցւոյ մէջ, նախագահութեամբ Արժ. Արսէն աւ. քհնյ. Սիմէոնեանցի եւ մասնակցութեամբ, Փրովիտէնսի հոգեւոր հովիւ Տ. Նշան քհնյ. Փափազեանի, Ուստրէն՝ Տ. քհնյ. Տըրդեանի, Տ. Ներսէս քհնյ. Շահինեանի, Տ. Խաչատուր քհնյ. Կիրակոսեանի եւ Ֆիլատէլֆիոյ հոգեւոր հովիւ՝ Տ. Արսէն քհնյ. Յակոբեանի:

Դասին մէջ, իբրեւ սգակիր կեցած էր Վենետիկի Միաբանութեան Աբբահայր Գերապայծառ Ս. Վ. Ուլուհոճեան, որ յատկապէս եկած էր Տիթրոյթէն:

Արարողութիւնները, ներդաշնակ ու տըպաւորիչ, ներկայ աւելի քան 2500ի բազմութիւնը համակեցին խոր սուգով եւ կսկիծով: Եկեղեցւոյ դասին մէջ, համատարած լռութեան եւ ընդհանուր յուզումի մէջ, «Ի Վերին Երուսաղէմ»ը երգեց Տիկին Ազատի Նաւասարդեան, երգեհոնի ընկերակցութեամբ Պ. Պերճ Ժամկոչեանի: Բոլորը փղձկեցան ի լուր այս սրտառուչ երգեցողութեան, որուն իր մասնակցութիւնը բերաւ նաեւ Տ. Խաչ. քհնյ. Կիրակոսեան:

Արարողութեանց վերջաւորութեան, Արժ. Տ. Սիմէոնեանց քհնյ. պատշաճ դամբանական մը խօսեցաւ, յուզումով: Յետոյ, Կ. Կոմիտէի ատենապետ ընկեր Տոքթ. Լ. Տայլեան հետզհետէ բեմ հրաւիրեց՝ Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի ներկայացուցիչը՝ ընկեր Կոպեռնիկ Թանտըճեանը, Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կ. Կոմիտէի ներկայացուցիչ՝ ընկեր Մեսրոպ Օզանեանը եւ Ամերիկայի կոմիտէներուն կողմէ ընկ. Վ. Ահարոնեան, որոնք սրտառուչ խօսքերով ներկայացուցին հանգուցեալին մեծագործութիւնները:

Արարողութիւններէն ետք, դագաղը տարուեցաւ Մաունթ Օպըրն գերեզմանատունը, Քէյմպրիճ, ուր հաւաքուած էր նաեւ ստուար բազմութիւն մը, հակառակ աննպաստ կլիմային:

Թաղման կարգը կատարուեցաւ, համատարած սուգի եւ արցունքի մէջ, եւ ընկերոջ դագաղը գերեզման դրուեցաւ, Եռագոյնի եւ Հայաստանէն ափ մը հողի հետ միասին: Հողաթումբին առջեւ խօսեցաւ միայն ընկեր Բեգլար Նաւասարդեան, յուզումով, Եգիպտոսի «Յուսաբեր»ին կողմէ. նկատի ունենալով ցուրտը, այլ ընկերներ՝ վերապահեցին իրենց խօսքը, սրահին համար: Վերջին պահուն երգուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ը. ներկաներուն կողմէ, խոր յուզումով:

Բոլորը հեռացան արցունքով, փակելով Հայոց պատմութեան շքեղ էջերէն մէկը:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԿԱԹՈԼԻԿ ՀԱՅԵՐԸ ԱԼԺԵՐԻԱ ՏԵՂԱՒՈՐԵԼՈՒ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ

(ՀԱՐԻՒՐ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ)

Ուրիշ խնդիր, եթէ Արեւելքը սահմանուած է յաւիտեան ապրելու անիշխանութեան մէջ եւ բնակիչներն ալ հետզհետէ պիտի նուազին, եթէ ոչ մէկ յոյս կայ, որ անիկա վերածնի եւ քաղաքակիրթ երկիրներու կարգն անցնի, այն ատեն համաձայն եմ, որ Արեւելքէն առնենք իր կաթոլիկ Հայերը եւ Ալժերիա փոխադրենք զանոնք, առով բարիք ըրած պիտի ըլլանք թէ Ալժերիոյ եւ թէ Հայերուն: Իսկ եթէ, ինչպէս մենք կը յուսանք, Արեւելքին վերապահուած է լաւ ապագայ մը, ինչո՞ւ զրկել զայն իր վերածնութեան լաւագոյն եւ ամէնէն վստահելի մէկ տարրէն: Ինչո՞ւ համար անմարդաբնակ եւ ապերախտ դարձնել զայն: Շատ լաւ գիտեմ, որ Ալժերիան մերն է եւ Արեւելքը մերը չէ եւ թէ մարդ նախ իր սեփական անձին բարօրութեան մասին կը մտածէ: Սակայն Պ. Պարպիէ տիւ Պոքաժ որքան ալ հրապուրիչ կերպով նկարագրէ բարեմասնութիւնները այն նոր գաղթականներուն, զորս կը փափաքի տեղաւորուած տեսնել Ալժերիոյ մէջ, ես կը կարծեմ թէ Հայերը իրենց լաւ յատկութիւնները աւելի առատ կերպով պիտի կրնան արժեցնել վերածնեալ եւ բարեկարգեալ Արեւելքի՝ քան Ալժերիոյ մէջ, վասնզի աւելի լաւ կը ճանչնան Արեւելքը, որ իրենց վաղեմի եւ հնադարեան հայրենիքն է:

« Խոնարհաբար կը յայտնեմ Պ. Պարպիէ տիւ Պոքաժի, որ ես այս մասին թերահաւատ եմ: Ինք շատ լաւ ուսումնասիրած է հարցը, զոր կը ներկայացնէ իր գրքոյկով, ուստի եւ այս կէտին մէջ ինձմէ աւելի հմուտ է: Ես պարզապէս կը շնորհաւորեմ զինքը, որ այնքան կը շահագրգռուի մեր Ալժերիոյ ապագայով: Քանի տարիքս կ'առնեմ (այս տողերը գրած ատեն 54 տարեկան էր Սէն-Մար Ժիրարտէն, Հ. Ս.), այնքան աւելի կը սիրեմ այն երիտասարդները, որոնք իրենց անձնական շահերէն դուրս ուրիշ բաներով կը հետաքրքրուին եւ որոնք կը մտածեն թէ մեր երկրի բոլոր լուսամիտ մարդերը պարտաւոր են զբաղելու այնպիսի խնդիրներով, որ կը վերաբերին Ֆըրանսայի մեծութեան եւ բարգաւաճումին»:

«Ժուռնալ տէ Տէպա»յի այս յօդուածը մեծ դժգոհութիւն պատճառած էր «Մասեաց Աղաւնի»ի խմբագրութեան, որ զայն իր 1856ի առաջին թիւին մէջ նոյնութեամբ հրատարակելէ վերջ, պարտք համարած է մասնաւոր նամակով մը շնորհակալութիւն յայտնելու Սէն-Մար Ժիրարտէնի, անոր զրկելով նոյն նիւթին մասին իր տեսակէտները պարունակող թիւէն օրինակ մը:

Պոլսոյ հայկական շրջանակները եւս վրդովումով ընդունած են Պարպիէ տիւ Պոքաժի առաջարկը:

«Մասեաց Աղաւնի» իր նոյն թիւին մէջ, Սէն-Մար Ժիրարտէնի յօդուածէն անմիջապէս վերջ, հրատարակութեան տըւած է Պոլսոյ ծանօթ ազգայիններէն Ա. Ալթունի Տիւրիի 13 Հոկտ. 1855 թուակիր մէկ նամակը, որուն մէջ կ'ըսուի.

« ... Կ'երեւայ թէ Պ. Պարպիէ տիւ Պոքաժ Հայոց պատմութեանը աղէկ տեղեկութիւն չունի եւ մերազնեայց այժմեան բարոյական վիճակը եւ մեր սիրտերուն զգացմունքը լաւ չճանչնար:

«... Համառօտ կերպիւ միայն սա ըսեմ թէ Պ. Պարպիէ տիւ Պոքաժ Լուսաւորչական Հայոց Օսմանեան տէրութենէն դժգոհ ըլլալը եւ այս պատճառաւ անոր թշնամւոյն կողմը հակամիտելը արձակ համարձակ գրելը մեզի շատ մեծ զարմանք կուտայ, արդեօք իր մարդասէր ազգին այսչափ տարիներէ ի վեր քաղաքակրթութեան մասին Արեւելքի մէջ ըրած անխոնջ ջանքերուն իրական ազդեցութիւնը եւ գլալի պտուղները գոնէ քիչ մըն ալ չէ՞ տեսներ: Փա՛ռք Աստուծոյ, հիմա Արեւելքի մէջ բիւրաւոր Անգղիացի եւ Գաղղիացի կը գտնուին, եւ բոլոր բնակչաց հետ անանկ սերտ հաղորդակցութիւն ունին որ Օսմանեան կառավարութեան որպիսութեանը եւ անոր զանազան ազգերէ եւ լեզուներէ բաղկացեալ հպատակներուն յատուկ բնաւորութեանը եւ այլեւայլ հանգամանացը արդէն ճիշդ տեղեկութիւններ ստացած ըլլալով, անոնց վրայ արդարակշիռ դատողութիւն մը կրնան ընել:

«Ազգերնուս ուսումնական մասը բոլորովին վստահ է թէ այսօր քաղաքակրթութիւնը Անգլ.ցւոց եւ Գաղ.ցւոց ազնուախոհ ազգերուն նման երկու առատաբուղխ աղբիւրներ են ասոնց նման երկու անկեղծ մեծազօր պաշտպաններ ունենալուն համար, Աստուած մի արասցէ, յետաքայլ շարժում մը ընելէն բնաւ վախ չունի, ընդհակառակն դեռակիրթ նաեւ անկիրթ ազգերուն անգամ սիրտերն ու միտքերը՝ իրենք ուզեն չուզեն՝ քաղաքակրթութեան երկնառաք լոյսովը լուսաւորելով, հիմակուան թշուառ վիճակներէն անշուշտ պիտ՝ որ ազատեն, եւ միանգամայն բարոյական եւ նիւթական յառաջդիմութիւններով դէպի մարդկային կարեւոր երջանկութեան սահմանը հասնին:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

(14)

(Մնացեալը յաջորդով)

Ընկեր Դրոյի յուղարկաւորութիւնը եղաւ համազգային վշտի արտայայտութիւն մը եւ սիրոյ ու խոր յարգանքի արժանավայել եւ անմոռանալի ցոյց մը, որ իր նախընթացը չէ ունեցած ։

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

ՀԱԼԷՊ.— Մարտ 11ին հոգեհանգստեան պաշտօններ կատարուեցան ընկեր Դրոյի յիշատակին Ս. Քառասնից Մանկանց, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եւ Սեպլիլ Ս. Յակոբ եկեղեցիներու մէջ։ Ներկայ էին բազմահազար հայրենակիցներ ։

Ս. Քառասնից Մանկանց եկեղեցիին մէջ Մկրտիչ Ա. քհնյ. Մուրատեան բացատրեց թէ Պ. Դրոյի կեանքը սերտօրէն կապուած է մեր վերջին կէս դարու Հայոց պատմութեան հետ։ Ան իր երիտասարդական թարմ տարիքէն նուիրուեցաւ ազատագրութեան դատին, 1903ին երբ ռուս ցարական կառավարութիւնը պաշտօնական հրամանագրով ուզեց բռնագրաւել հայ եկեղեցական կալուածները, փակել հայկական վարժարանները, Դրօն անձնուիրութեամբ պաշտպանեց Ազգն ու Եկեղեցին։ 1905ին հայ-թաթարական կռիւներու ատեն Կանայեան առաջիններէն եղաւ որ իր արիւնը չակարկեց։ Զանգեզուրի եւ Ղափանի լեռներուն վրայ պաշտպանեց հայ գիւղացիին ինչքն ու պատիւը։ Շնորհիւ Դրոյի եւ իր նմաններուն, թաթար խուժանը վար դրաւ իր զէնքերը։ 1918ի ճակատագրական օրերուն Դրօն հրամանատարն էր Բաշ Աբբարանի ճակատին եւ փրկեց արեւելեան Հայաստանի հայութիւնը ստոյգ վճացումէ։ Անոր կեանքը սքանչելի դիւցազնավէպ մըն է ։

Նոր գիւղի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ խօսեցաւ Ղեւոնդ քհնյ. Ադթաւուղեան։ «Մեռաւ Դրօն»։ Ան որ «յառնէր ի քնոյ իբրեւ կորիւն առիւծուց»։ Ան՝ որ «խրոխտ իր քաջութեամբ» ինքզինք գերազանցեց եւ հետեւաբար դժուար է ներբողել զայն արժանաւորապէս։ Զօրավար Դրօ ... դժուար եւ դեռ անդրադառնալ անոր կեանքին ու վաստակին։ Մանաւանդ այսօր, երբ մշուշ է իջեր մեզմէ շատերուն աչքերուն եւ սրտին մէջ։

× Հանդիսաւոր պատարագէն եւ հոգեհանգստեան արարողութենէն ետք, Հայ Երիտասարդաց Ակումբ այցելեցին Մկրտիչ Ա. քհնյ. Մուրատեան, Ատոմ քհնյ. Բէհեսեան եւ ցաւակցութիւն յայտնեցին ընկեր Դրոյի մահուան առթիւ։

× Ազգ. Քարէն Եփփէ Ճեմարանին մէջ դեր-տնօրէն Մինաս Թէօլէօլեան ներկայացուց Դրոյի կեանքն ու գործը ։

× Հայ Ուսանողական Միութիւնը հաւաքոյթ մը սարքեց Ազգ. Մանկապարտէզի սրահին մէջ, ուր Պ. Գեղամ Երամեան, իբրեւ Դրոյի մօտիկ բարեկամը Ռումանիոյ մէջ, ներկայացուց ողբացեալ ընկերը իբրեւ հերոս, եւ իբրեւ մարդ։ «Դրօ կը նմանէր փարոսի մը, որուն շուրջ կը խմբուէին մարդիկ ամէն դասակարգէ, գտնելու համար միշտ միեւնոյն ջերմիկ հոգածութիւնը ։ Անգուգական Հայ մը, գինուորական մը եւ մարդ մը կորսնցուցինք»։ Ուս. Միութեան կողմէ ներբողներ հիւսեց Ե. Տէմիրճեան ։

ՔԱՖԷ ՎՈԼԹԷՐ

Հետզհետէ կը փակուին Փարիզի պատմական սրճարանները։

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ դրական ամէնէն հին սրճարան — ճաշարաններէն մէկը «Քաֆէ Վոլթէր» եւս պիտի փակէ իր դուռները ։

Քաֆէ Վոլթէր այն բազմաթիւ սրճարաններէն է, որոնք թէ ճաշարան էին եւ թէ մտաւորականներու հաւաքատեղի, ինչպէս «Քաֆէ տը Փառի», «Քաֆէ Անկլէն», «Տիւռան»ը, «Լառիւ»ն եւայլն ։

«Քաֆէ Վոլթէռ» պիտի վերածուի ամերիկեան տեղեկատու մատենադարանի եւ ոչ թէ «Սնէք պառ»ի, ինչպէս կ'ըլլան այժմ զանազան սրճարաններ եւ ճաշարաններ ։

«Քաֆէ Վոլթէռ»ի վրայ կը սաւառնի տակաւին շունչը Անաթոլ Ֆրանսի եւ Վերլէնի։ Այս սրճարանը կը գտնուի Օտէոն փողոցին եւ հրապարակի անկիւնը։ Հոն կը յաճախէին Օտէոն թատրոնի դերասանները եւ դերասանուհիները, ծերակուտականներ, բազմաթիւ հեղինակներ եւ լրագրողներ եւ բոլոր անոնք որ կ'այցելէին Քարթիէ Լաթէն եւ Լիւքսէմպուրկի պարտէզը ։

Այս սրճարանին խաղաղ մթնոլորտը, ծեր սպասարկուները եւ լաւ ճաշը տարիներէ ի վեր կը հրապուրէին մտաւորական ընտրանին։

Ֆրանսական յեղափոխութեան շրջանին այս սրճարանէն ձերբակալուեցաւ Քամիյ Տէմուլէն, գլխատուելու համար 1794ին։

Երբ համբաւաւոր Փրոքոպ ճաշարանը իր վերջին շունչը կը փչէր, Վոլթէր սրճարանը կ'ապրէր իր փայլուն օրերը։ Հոն կը յաճախէին բացի Անաթոլ Ֆրանսէն եւ Վերլէնէն, Մալարմէն, Քլէմանսոն, Կամպեթան, նախագահ Ֆալիէռը եւ Լենին ։

Իբրեւ ծերակուտականներու ժամադրավայր՝ Քաֆէ Վոլթէրի մէջ կը ծեծուէին նաեւ քաղաքական հարցեր։ Նախագահ Ֆելիքս Ֆոր, որ տարօրինակ մահով մը մեռաւ 1899ին, գրեթէ ընտրուած էր Քաֆէ Վոլթէրի մէջ, նախ քան պաշտօնական ընտրութիւնը ։

Մինչեւ վերջերս ալ Քաֆէ Վոլթէր սիրելի վայրն էր մտաւորականներու, ինչպէս Ռոմէն Ռոլանի եւ Ալպէռ Շվայցըրի, երբ Փարիզէն անցնէր։

Սրճարանատէր Լուի Օրսիէռ որ 1926էն ի վեր կը բանեցնէր զայն, գործէ կը քաշուի։ Կ'ըսէ թէ բոլոր մտաւորականները որ հոն կուգան իր բարեկամներն են, մասնաւորաբար Քոմէտի Ֆրանսէզի ականաւոր դերասանները։ Կը պատմէ, նաեւ թէ իր յաճախորդները կը բողոքէին երբ ուզէր պզտիկ փոփոխութիւն մը մտցնել ։

Երկրորդ աշխարհամարտէն առաջ, նոյնպէս հայկական կեդրոն մը դարձած էր Քաֆէ Վոլթէրը ։

ԵՐԿՈՒ բարեկամուհիները կը զրուցեն.

— Ուրեմն որոշեցիր ամուսնանա՞լ Կիրակոսին հետ, հակառակ այդքան տգեղ ըլլալուն։

— Այո։ Մի մոռնար որ, հարուստ է եւ ասկէ զատ, մայրիկս կ'ըսէ թէ՝ օրուան մեծագոյն մասը գրասենեակը պիտի ըլլայ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ նորընտիր կաթողիկոսին ընտրութիւնը շնորհաւորելու համար Հայ Աւետ. համայնքի կողմէ կաթողիկոսարան գացած են վերապատուելիներ Կ. Թիլքեան, Ա. Հատիտեան, Տ. Խրլամեան, Յ. Ահարոնեան, Տոքթ. Բ. Գրիգորեան։ Պ. Պ. Յակոբ Պէզճեան, Բիւզանդ Կիւլէսէրեան եւ Մ. Շնորհքեան ։

ՊՈԼՍՈՅ Կեդրոնական Վարժարանին տրամադրուած է 500ական ոսկի (համագումար 1500 ոսկի) իբրեւ մրցանակ տրուելու համար Թուրքերէնի, Հայերէնի ուսողութեան յաջողագոյն աշակերտներուն։ Այս գումարը բաժնուած է տասնըութը աշակերտի միջեւ։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Մարտ 20ին Պէյրութի մէջ մեռած է ընկեր Յարութիւն Մեծոյեան։ Հայաշէնի շրջանի գործունեայ ընկերներէն էր։ Բազմաթիւ ծաղկեպսակներ ղրկած են կուսակցական մարմիններ, ընկերներ եւ բարեկամներ։ Յուղիչ դամբանական մը խօսած է ընկեր Մ. Ճէնտէրէճեան ։

× Պասրայի մէջ մեռած է ընկեր Տաճատ Օհաննէսեան։ Բնիկ Վասպուրականցի, ծնած 1908ին Ծատան գիւղը։ Տարիներ շարունակ եղած է անդամ Պասրայի Երիտասարդաց Միութեան վարչութեան եւ Մարգիլի ազգ. վարժարանի հոգաբարձութեան, աշխատելով նոր սերունդի դաստիարակութեան համար։

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Օր. Սիրանոյշ Տէր Մանուէլեան (ղեկավարը Պոսթընի ազգ. երգչախումբին) որ Պէյրութ գացած էր, շահեկան դասախօսութիւններ տուած է հայկական երաժշտութեան, մասնաւորաբար Կոմիտասի եւ Ալան Յովհաննէսի արուեստի մասին։ Իր Պէյրութէն մեկնումին առթիւ «Համազգային»ը հրաժեշտի երեկոյթ մը սարքած է ։

«ԻԼԻԱԿԱՆ»Ի ՆՈՐ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

★

Հոմերոսի «Իլիական»ը յունարէն բնագրէն չափածոյ հայերէնի թարգմանած է տոքթ. Հ. Համբարձումեան, Երեւանի մէջ։ Յառաջաբանը գրած է Տոքթ. Առաքել Առաքելեան, համառօտ ուսումնասիրութեամբ, ուր տրուած են համաշխարհային դիւցազնական գրականութեան ստեղծման պատմական միջավայրն ու ժամանակի ընկերային պայմանները, հոմերոսագիտութեան մէջ սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը, զանազան կարծիքները Հոմերոսի անձնաւորութեան, բանաստեղծութեան գրութեան ժամանակի, ինչպէս եւ «Իլիական»ի մէջ շօշափուած նիւթի պատմականութեան եւ այլ կարգի կարեւոր խնդիրներու մասին։ Քերթուածին կցուած են ծանօթագրութիւններ եւ աշխարհագրական ու դիցաբանական անուններու բառարան։ Գիրքը տպուած է հինգ հազար օրինակ ։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

ՊՐԻՒՍԷԼ, (Յառաջ).— Կիրակի, 25 Մարտ, Պրիւսէլի Ուսանողական Տան մէջ տեղի ունեցաւ շահեկան դասախօսութիւն մը, նախաձեռնութեամբ Հայ Ուսանողներու Միութեան ։

Դասախօսն էր դըրագէտ Կ. Փօլատեան, մասնաւորաբար հրաւիրուած Մարսէյլէն։

Նիւթը՝ «Հայ երիտասարդութիւնը իր ապագային դիմաց»։ Պ. Փօլատեան հանգամանօրէն ներկայացուց այս նիւթը։ Խօսեցաւ երիտասարդութեան պահանջներուն եւ ընդվզումին մասին։ Հաստատեց թէ գործունէութեան անսահման դաշտ կայ հասնող սերունդին համար եւ համոզիչ ապացոյցներով փաստեց թէ միայն Հայ մնալով է որ հայ երիտասարդը կրնայ արժեցնել իր տաղանդը, կամ գտնել իր կեանքի ուղին ։

Մօտ մէկ ժամ տեւող այս դասախօսութիւնը ունկնդրուեցաւ լարուած ուշադրութեամբ։ Մէկ օր վերջ, նոյն հարցերուն մասին կարծիքի փոխանակութիւն մը տեղի ունեցաւ Պ. Փօլատեանի եւ քանի մը ուսանողներուն միջեւ։ Ուրիշ առիթով պիտի գրուի այս մասին ։

Դասախօսը 2–3 օր մնաց Պրիւսէլ՝ համակրանքի եւ խանդավառութեան մթնոլորտ մը ստեղծելով իր շուրջ ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

Ո՞Վ ԳՈՂՑԱՒ ՄԱՍՈՒՆՔՆԵՐԸ

«Ազդակ»ի մէջ կը կարդանք (24 մարտ).

Հանրութիւնը տեղեակ է Անթիլիասի Կաթողիկոսարանէն Ս. Աջերու եւ քանի մը այլ մասունքներու անյայտացման սրբապիղծ արարքին ։

Հանրութեան համար յստակ է նաեւ այն իրողութիւնը, թէ որո՞նք են այս ամօթալի արարքին հեղինակները։

Յստակ է եւ որոշ, որ այդ սրբապիղծները այն ապազգաւ փատարիներն են, որոնք վերջին քանի մը ամիսներու ընթացքին, կաթողիկոսական ընտրութենէն առաջ եւ ետքը, ամէն միջոցի դիմեցին՝ քանդելու համար Անթիլիասը եւ կամ զայն վերածելու էջմիածնի ենթակայ թեմի մը ։

Եւ հիմա, սպառած իրենց բոլոր զէնքերը եւ պայքարի ամէնէն ստորին միջոցները ի գործ դնելէ ետք, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան պատկանող սրբազան մասունքները անհետացուցին ։

Յստակ են եւ որոշ նաեւ այն պատճառները, որոնց համար գործած են այդ սրբապիղծ արարքը։

Կը բաւէ թուել քանի մը պատճառներ, որոնք ամէնուն բերանն են.

1.— Անոնք, Ս. Աջերը գողնալով եւ Անթիլիասէն հեռացնելով, տխմարաբար կը կարծէին, թէ այս ձեւով պիտի կրնան Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան հեղինակութիւնը տկարացնել ։

2.— Այդ զզուելի արարքը գործելով անմտօրէն կը կարծէին, թէ ժողովուրդին հաւատքը հանդէպ Անթիլիասի՝ իբրեւ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ Նուիրապետական անկախ Աթոռ՝ կը խախտի ։

3.— Նոյն ատեն, այդ սրբապիղծ արարքին հեղինակները, անյատակ տգիտութեամբ, կը կարծէին այդպիսով խափանել Մեծի Տանն Կիլիկիոյ ազգընտիր Կաթողիկոսի օծումը ։

Այս երեք ցնորական նպատակները, ապազգաւներու մտքին մէջ, բաւական էին զանոնք մղելու նման ստորին արարքի մը։

Պիտի չուշանայ այն օրը, երբ հայ ժողովուրդը պիտի բռնէ գողերու օձիքէն եւ պիտի տայ անոնց արժանի պատիժը ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (15)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

4.— ՄԻ ԱՂՕՏ ՄԻՏՔ ԾԱԳՈՒՄ Է ՆՐԱ ՄԷՋ

★

Մայրը այդ յոյսը չունէր. Նրան յայտնի էր որդու յամառութիւնը, նրան յայտնի էր որդու եւ հաստատամտութիւնը։ Ամբողջ գիշերը մտածում էր նա այդ մասին եւ ոչինչ ելք չէր գտնում։ Վերջը վճռեց աղէտաւոր իրողութեան կէսը միայն յայտնել որդուն, իսկ մնացած կէսը պահել աւելի բարեյաջող ժամանակի համար։

Այժմ սկսեց աւելի թեթեւ խօսակցութիւններով զբաղեցնել որդուն, որ մի առանձին զուարճութեամբ նայում էր նրա վրայ։

— Ի՞նչպէս ես գտնում այդ նոր զարդարանքը, — հարցրեց Սամուէլից։

— Հօրս գլուխը վկայ, սքանչելի է, — պատասխանեց որդին, — միայն դու մոռացել ես ներկել քո շրթունքները, այդ ժամանակ կատարելապէս մի պարսկական թագուհու կը նմանէիր։

— Դու հեգնում ես, Սամուէլ։

— Ի՞նչ հեգնելու բան կայ, — ծիծաղելով ասաց որդին եւ, ձեռքը տանելով, մօր զարդարանքները մի առ մի շօշափելով, շարունակեց.

— Բոլո՛րը գեղեցիկ է, բոլո՛րը հրաշալի է։ Ահա այդ արծաթեայ մահիկը, զարդարած խոշոր ալմաստներով, որ կապել ես լայն ճակատիդ, դա փայլուն է, որպէս նորածին կիսալուսինը փայլուն է պարզ երկնակամարի վրայ. դա կը թափէ քո վրայ այն բոլոր բարիքները, ինչ որ լուսինը թափում է արարածների վրայ։ Իսկ այդ ալմաստները, որ սփռուած են մահիկիդ շուրջը, մշտական ուրախութիւն կը ներշնչեն քո սրտին, յաղթող կը հանդիսացնեն քեզ ամէն ձեռնարկութեան մէջ եւ թագաւորների աչքում սիրելի կը կացուցանեն։ Ահա այդ սիրուն թանան, որ կրում ես քթիդ վրայ, իւր մեխակի ձեւով՝ միշտ անուշահոտութեամբ կը հրապուրէ քո հոտոտելիքը, իսկ իւր երկնագոյն փիրուզայի ակնով կը լիացնէ քո արկղները ոսկով ու արծաթով, քո խօսքը, քո խնդիրքը ընդունելի կ'անէ ամէնի մօտ եւ քեզ հեռու կը պահէ թագաւորների պատուհասներից։ Ահա այդ ոսկեայ գնդերը, որ վառվում են գոյնզգոյն զմրուխտներով, կը պահպանեն քո լսելիքը անախորժ ձայներից եւ միշտ ուրախալի համբաւներով կը զուարճացնեն քեզ։ Իսկ այդ զմրուխտները կը կուրացնեն օձի ու վիշապի աչքերը եւ քո անձը անխոցելի կը պահեն ամէն թունաւոր գեղունների ու միջատների խայթոցներից։ Ահա այդ մարգարտաշար մանեակը իւր խորհրդաւոր յուռութքներով, դրանց մէջն է ամփոփուած քո բախտը, քո թովիչ զօրութիւնը եւ քո կախարդիչ հրապուրանքը, որոնք կնոջ համար անհրաժեշտ են։

Նա առեց մօր ձեռքերը իւր ափերի մէջ եւ շարունակեց.

— Այդ օձաձեւ ապարանջանները, ո՜րքան գեղեցիկ են, ո՜րքան խորհուրդ կայ դրանց մէջ... դրանք կը տան քո բազուկներին յաջողութիւն եւ օձի իմաստութիւն, ինչպէս տուեց օձը մեր նախամայր Եւային։ Իսկ այդ մարջանով (բուստ) եւ գոյնզգոյն ուլունքներով զարդարած թեւակապները, որոնց մէջ պահւում են, ով գիտէ, ի՛նչ տեսակ թալիսմաններ, — դրանք հեռու կը պահեն քեզ չար աչքից եւ չար պատահարից, դրանք կը պահպանեն քեզ դեւերի, քաջքերի եւ բոլոր աներեւոյթ ոգիների պատրանքներից։ Եւ համոզուած եմ, որ այդ թեւակապների մէջ ամփոփուած են մի որ եւ իցէ մոգի գրուածքները...։

Մայրը խոժոռ դէմք ընդունեց։ Որդին շարունակեց, ցոյց տալով մատանիների նշանակութիւնը.

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 2ին հարիւրաւոր ուսանողներ որոնց կ'ընկերանային երկու յոյն քահանաներ, ռումբեր եւ քարեր նետեցին անգլիական ուժերուն վրայ, Կիպրոսի Բեթիմա քաղաքին մէջ: Շատ մը զինուորներ վիրաւորուեցան: Ոստիկանութիւնը արտասուաբեր կազ գործածեց եւ ամբոխը ցրուեց բիրերով:

Անգլիական տեղեկագրի մը համաձայն, 57 երկրորդական վարժարաններ կան Կիպրոսի մէջ, քսան հազար ուսանողներով: Յունաստանէն ի վեր 35 վարժարաններ փակուած են, ցրուելով 15·000 ուսանողներ: Աւելի՛ զատ, բանի կամ ինքնակամ փակուած են 730 տարրական դպրոցներ ուսումէ զրկելով 57·000 աշակերտներ:

× Յունաստանի Թագաւորը խորհրդարանին բացումը կատարելով, յայտարարեց թէ Հելլէնները կը ձայնակցին Կիպրոսի եղբայրներուն ինքնավարութեան իղձերուն եւ անսասան վստահութեամբ կը սպասեն այդ ազնիւ պայքարին յաջողութեան»: Առանց յիշելու Անգլիոյ եւ Թուրքիոյ անունները, Թագաւորը ցաւ յայտնեց որ դէպքերը խանգարեցին երկու երկիրներու հետ եղած բարեկամական յարաբերութիւնները եւ ջերմապէս գովեց Մակարիոս արք·ը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ատեանին հրամանով ձերբակալուեցաւ ծանօթ հրապարակագիր Քլոտ Պուրտէ, «Ֆրանս – Օպսերվաթէօր» շաբաթաթերթին խմբագիրը, այն ամբաստանութեամբ թէ իր հրատարակութիւններով վհատութիւն կը սերմանէ բանակին մէջ: Այսպէս, Մարտ 29ին գրած է— «Հարիւր հազար Ֆրանսացի երիտասարդներ Ալժերիոյ կեղտոտ պատերազմին մէջ նետուելու վտանգին տակ են: Այնտեղ պիտի կորսնցնեն իրենց լաւագոյն տարիները, թերեւս պիտի վիրաւորուին, նոյն իսկ սպաննուին, դատի մը համար որուն իրենց քիչերը համաձայն են, պատերազմի մը մէջ որ կ'ըմբոստացնէ մեծամասնութիւնը»: Ամբաստանեալը նախ Սանթէի, ապա Ֆրէնի բանտը փոխադրուեցաւ, բայց նոյն օրն իսկ ազատ արձակեցին առժամաբար, նկատի առնելով իր անցեալ ծառայութիւնները եւ դիմադրական ճակատին մէջ կատարած դերը: Այս շաբթու պիտի հարցաքննուի:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար կուսակցութեան ընդհ· քարտուղարը, Զախարիատիս, արտաքսուեցաւ կուսակցութեան վարիչ մարմնէն, այն ամբաստանութեամբ թէ 1945ին համաձայնագիր մը կնքած է կառավարութեան հետ, զէնքերը վար դնելու համար եւ պաշտօնէ արձակած զոր· Մարկոսը:

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ բոլշեւիկեան Թուտեհ կուսակցութեան անդամներէն հարիւր հոգի ձերբակալուեցան Ասպատանի մէջ, զինուորական կառավարիչին հրամանով: Օրէնքը մահապատիժ կը սպառնայ անոնց որ կը վնասեն քարիւղի արտադրութեան:

ՇԱՏ ՄԸ ԱՐԿԱԾՆԵՐ պատահեցան Զատկի տօներուն առթիւ: Մեռեալ՝ 56 հոգի, վիրաւոր՝ աւելի քան հարիւր: Նիսի շրջանին մէջ զբօսաշրջիկներու զբօսերեւեկային օթոքար մը զարնուեցաւ խոշոր բեռնակառքի մը որ քսան թօն ծանրութիւն ունէր: Զարդուեցաւ եղան բեռնակառքին շարժավարը եւ օթոքարին ուղեւորներէն հինգ հոգի: Ուրիշ եօթը ուղեւորներ ալ վիրաւորուեցան:

Խ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ ելեկտրական ուժի նախարարը, Մալենկով, ժողովրդական դէմք մը դարձած է եւ կը շարունակէ պտոյտներ կատարել Անգլիոյ մէջ: Կիրակի օր այցելեց Քէնթրպըրիի «կարմիր» աւագերէցին:

ԻՒՆԷՍՔՕՅԻ ժողովին մասնակցելու համար պատուիրակութիւն մը Փարիզ պիտի գայ Մոսկուայէն: Անդամներէն մէկը Հայ մըն է, Արզումանեանց, ինչպէս հաղորդեց անթէլը:

Զէթի արծածումը արգիլուեցաւ Թունուզի մէջ, մինչեւ Նոյեմբեր 30:

Ա· ՄԻԿՈՅԵԱՆ որ Փաքիստան, Հնդկաստան եւ Պիրմանիա այցելած էր մասնաւոր պաշտօնով, Չինաստան մեկնեցաւ օդանաւով:

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ընդհ· դատախազութիւնը վերաքննելով զանազան դատեր, անմեղ հռչակեց շատ մը քաղաքացիներ որոնք զոհ գացած էին կամայականութեան եւ ապօրինութեան, ինչպէս կը գրէ Թիֆլիսի պաշտօնաթերթը, «Զարիա Վոստոկա» (31 Մարտ): Կուսակցութիւնը այս առթիւ կը ձաղկէ Ստալինի եւ Բերիայի օրով գործուած սխալները:

ՑԱՒԱԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ

ԱՆԻԷՌ·— Արժանթէյի բնակիչներէն կօշկակար Նշան Տիրատուրեան, 41 տարեկան, Մարտ 29ին զոհ գնաց դժբախտ արկածի մը: Հեծելանիւով Փարիզէն տուն վերադարձած ատեն, Սէնթ Ուէնի մէջ բեռնակառքի մը զարնուելով ծանրապէս կը վիրաւորուի: Անմիջապէս հիւանդանոց կը փոխադրեն, բայց երկու ժամ վերջ կը մեռնի: Հանգուցեալը ամուրի էր եւ սիրուած՝ իր հեզ բնաւորութեամբ: Իր եաւին կը ձգէ անտէր մայր մը:— Յ· Ա·

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ԴՐՕՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր· Կոմիտէին:

Ապրիլ 14, շաբաթ, Սոսիէթէ Սավանթի մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ապրիլ 8, Նոր Կիրակի, Ազգային Մեծ Սգատօն 8–12:

Ս· Պատարագի արարողութիւնները կը կատարուին մասնակցութեամբ Մայր Եկեղեցիի երկսեռ երգչախումբին, բազմաձայն, ղեկավարութեամբ Պ· Վ· Սարգսեանի: (ԿՆԻՔ)

ԼԻՈՆ

Նոր Կիրակի, 8 Ապրիլ.— Սկըզբ· ժամերգութեանց առաւօտ ժամը 8·30ին:

Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն որ, հաճին նաեւ իւղագինի իրենց մասնակցութիւնը բերելու համար անցնին խորհրդարան ու արձանագրուին նուիրատուութեան գումարով մը:

ՊՈՄՈՆ

8 Ապրիլ, կիրակի, Կրկնազատիկ: Յիշատակ մէկ միլիոն նահատակաց: Սկիզբ առաւօտու ժամերգութեանց 8, Ս· Պատարագ 10, Հանդիսաւոր հոգեհանգիստ ժամը 11,45ին:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Միութեան 11րդ տարեդարձին առթիւ: Նախաձեռնութեամբ Լիոնի «Սփամանթօ» խումբին: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին, Սալ Ֆրանսուա–Քոփէի մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, երգ, մեներգ եւ արտասանութիւններ:

Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած 16 հոգինոց պարախումբ մը պիտի պարէ հայկական եւ կովկասեան պարեր:

Պիտի ներկայացուի ԾԻԾԱՂԱՇԱՐԺ ԶԱՒԵՇՏ մը:

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը:

ԳԻՆ 150 ՖՐԱՆՔ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Փարիզի Նոր Սերունդի պարախումբը կը պարէ հայկական եւ կովկասեան պարեր Նոր Սերունդի Օրուան առթիւ:

Կը ներկայացուի ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը, այս կիրակի երեկոյեան ժամը 8,30ին 16 Ռիւ Փիէռ Քիւռի: Մուտք 150 Ֆր·:

Կը հրաւիրուին Սէն Շամոնի եւ Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդի անդամները:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած երեք յարանուանութեանց պետերու կողմէ: Հովանաւորութեամբ Ազգ· Միութեան:

Ապրիլ 14, Շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին, Քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ԼԵՒՈՆ ՏԷՐ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Կը խօսին Վեր· ԽԱՅԻԿԵԱՆ եւ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին:

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԹԱՏԵՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԱՊՐԻԼ 15ԻՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Տօքթ· Արթինեանէ, փոխան ծաղկեպսակի, փոքրիկն ողբացեալ Սերժ Զիլինկիրեանի մահուան առթիւ 1500 ֆրանք, ի նպաստ Ազգ· Սրահի շինութեան:

Նախորդ գումար՝ 235,500 Ֆր·

1,500 Ֆր·

Ընդհանուր գումար՝ 237,000 Ֆր·

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Զապէլ Փիլիպոսեան Յակոբ Խաչիկեանի մահուան առթիւ 1000 ֆրանք կը նուիրէ Պանիէօ-Քաշանի դպրոցին:

ԾՈՄԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ՇԱԲԱԹ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՌՈԱՆԷՆ Պ· Մեսրոպ Թորոսեան 2000 ֆրանք:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՌՈՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ ԽՆՋՈՅՔԸ ԱՊՐԻԼ 22ԻՆ

Գեղարուեստական բաժին ղեկավարութեամբ դերասան ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Յ· Դ· Եգիպտացի կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր խումբերը այս շաբաթ ժամը 20·30ին, Պարպոթ սրճարանի վերնայարկը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Վարչութիւնը որոշած է Փարիզի Լսարանին մէջ տրուած դասախօսութիւնները կրկնել արուարձաններուն մէջ:

Առաջին անգամ ըլլալով, Պ· ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ պիտի խօսի Իսի լէ Մուլինօ, Թրիմեան վարժարանի սրահին մէջ, այս շաբաթ, ժամը 21ին: Նիւթ ունենալով իր անտիպ գործերը:

Մուտքը ազատ է:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆԻ ՄԵՌՆՈՂ ԳԻՒՂԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

(Յուշերը Մանկութեան, պատանեկութեան եւ Սանասարեանի ուսանողական կեանքէն, ինչպէս նաեւ

ԳԻՒԱԿԱՆ ԴԷՄՔԵՐ

Գինը՝ 800 ֆրանք, Ամերիկայի համար երեք տոլար, թղթատարի ծախքով՝ 850:

Միակ կեդրոնատեղի Գ· ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, RUE RICHER - PARIS (9e)

Tél.: PROvence 64-90

C. C. P. Paris 3630-66

ԾԱԽՈՒ Է

Սէն Ժէրոմի մէջ երկյարկանի տուն մը: Առաջին յարկ երկու սենեակ մէկ խոհանոց, կառատուն, խանութ եւ պարտէզ: Երկրորդ յարկ չորս սենեակ, մէկ խոհանոց, երկու կողմը պատշգամ: Դիմել՝

15, Bd. Cazaran. St. Jerome, Marseille

Tél. : Na. 94-22

ՃՇՏՈՒՄ.— Մարսէյլի Աղքատախնամ միութեան նուիրատուներու ցանկին մէջ (29 Մարտ) արձանագրուած 200 ֆրանքի գումարը պիտի ըլլայ 1200 ֆրանք:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris(9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 5 ԱՊՐԻԼ • JEUDI 5 AVRIL 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7546 32e ANNÉE — խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3357

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

•

Քանի մը ամիսէ ի վեր տագնապալից ժխոր մը կը տիրէ Թուրքիոյ քաղաքական եւ լրագրական շրջանակներուն մէջ :

Ընդդիմադիր կազմակերպութիւնները, որոնք այժմ երեքի բարձրացած են, անխնայ կը ձաղկեն կառավարութեան մենատիրութիւնը, եւ Հանրապետութեան նախագահին ու վարչապետին հրաժարումը կը պահանջեն հրապարակաւ :

Պայքարը կը մղուի ոչ միայն թերթերով, այլեւ հրապարակային ժողովներով, որոնք իրար կը հրմշտկեն այս միջոցին :

Այն առթիւ որ, վարչապետը, Ատնան Մենտերէս կ'աղաղակէր Մարտ 30ին.

— « Մէկ շաբթուան ընթացքին երեսուն – քառասուն միթինկ : Ի՞նչ է պատահեր . ընտրական պայքարի մէ՞ջ ենք թէ յեղափոխութեան ... Դանակը ոսկորի՞ն հասած է, այն համոզումը գոյացնելով թէ անհրաժեշտ է ապստամբութիւն մը պայթեցնել ամէն գնով ... » :

Նոյնքան եւ աւելի բուռն լեզու մը կը գործածեն ընդդիմադիրները :

Նոյն շաբթու «Միլլէթ» կուսակցութիւնը ժողով մը սարքած էր Իսքէնտէրունի մէջ : Գլխաւոր ճառախօսը, Օսման Պէօլիւքպաշը, յայտարարեց հինգ հազար ունկնդիրներու առջեւ .

— « Ազատական ազատութիւնը վերելակով կը բարձրանայ, իսկ վարձքերն ալ կամաց կամաց սանդուղներէն վեր կ'ելլեն : Ժողովուրդը կը տառապի թշուառութեան մէջ» : (27 Մարտ) :

Նոյն կուսակցութեան ուրիշ մէկ ժողովին մէջ (Սամսոն), ճառախօսները պարզելով համատարած թշուառութիւնը, կ'աղաղակէին .

— Դեմոկրատ կուսակցութիւնը ամէն օր ձիւնամարդու պէս կը հալի անողոք ճշմարտութեանց արեւին տակ եւ 1958ին անպատճառ պիտի տեսնենք իրենց փլատակները :

Մ. Քէմալի կուսակցութիւնը՝ Հալք եւս նոյն օրը ընդհ. շրջանային ժողով մը գումարելով Ֆերիգիւղի Հայոց եկեղեցւոյ գաւթանատան մէջ, կը յայտարարէր ընդհ. քարտուղարին բերնով .

— Օտար հանդէս մը գրեց թէ Թուրքիա սնանկութեան դուռը հասած է . իսկ երբ մենք խօսինք այդ մասին կամ ըսենք թէ դրամի արժեզրկում կայ, դաւաճան կ'որակեն մեզ :

Կառավարական կուսակցութենէն բաժնուած թեւը, «Հիւրրիյէթ», շատ աւելի կծու եւ պատկերալից բացատրութիւններ կը գործածէ կառավարութեան, եւ մասնաւորապէս վարչապետին դէմ :

Այդ կուսակցութեան գործօն անդամներէն Ջիա Թերմէն Մարտ 29ին ճառ մը խօսելով Գասթէմոնիի մէջ, կը բացագանչէր .

— Ընկերներ, ժողովուրդը կը ծփայի անօրութեան եւ թշուառութեան ճիրաններուն մէջ . բայց երկար չի տեւեր : Այս երկիրը որ վար առաւ յաղթականի պատմութեամբ փառաւորուած Ինէօնիւն, աւելի դիւրաւ պիտի տապալէ բամպակի արտէն հասած Մենտերէսը : Բայց ես Մենտերէսը կ'ուզեմ տեսնել Անգարայի փողոցներուն մէջ, ուսերը կախ ...

Այսպէս, երեք հոսանքները օրն ի բուն եւ գրեթէ միաբերան կը դատապարտեն Դեմոկրատ իշխանութիւնը, իբրեւ պատասխանատու բոլոր չարիքներուն :

Միեւնոյն ատեն կը բացատրեն թէ «եղածներուն բուն պատճառը այն է որ «երեսուն տարիէ ի վեր ժողովրդապետութիւն (դեմոկրասի) չկայ երկրին մէջ եւ կուսակցական մենատիրութիւն կը տիրէ» :

Այս կուսակցական ճակատամարտին հետ, այլապէս շահեկան հարց մը կը յուզուի Անգարայի մէջ,— ռուսեւթուրք յարաբերութեանց խնդիրը :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԱՐԱՆՑՈՒՄ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ՖՐԱՆՍԱՑԻ՛ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԹԻՒ

•

Պ. Կի Մոլէ պատասխանելով ամերիկեան շաբաթաթերթի մը հարցումներուն, կարգ մը քննադատութիւններ ուղղեց արեւմտեան պետութեանց արտաքին քաղաքականութեան դէմ :

Անհատական իր յայտարարութեանց հիմնական կէտերը, որոնք մեծ իրարանցում պատճառեցին անգլեւսաքսոն շրջանակներու մէջ.—

1. Ժընեւի մէջ Երեք Մեծերը զինաթափութեան խնդիրը դրին Գերմանիոյ միացումէն եւ Եւրոպայի ապահովութեան խնդիրէն ետքը : Տարակոյս չկայ որ հետեւանքը պիտի ըլլար ձախողում : Եթէ Ռուսերը պիտի կրնան ընդունիլ Գերմանիոյ միացումը, այդ կրնայ ըլլալ միայն ընդհանուր զինաթափութեան շրջանակին մէջ :

2. Ապահովութեան մասին խօսիլ միայն զինուորական տեսակէտով՝ կը նշանակէ կորսնցնել հոգեբանական պայքարը Արեւելքի հետ : Ամէն անգամ որ Մ. Նահանգները ոչ կ'ըսեն զինաթափութեան առաջարկի մը, Ռուսերը գետին կը շահին համաշխարհային կարծիքին առջեւ :

3. Արեւմուտքը հսկայական գումարներ ծախսեց այն երկիրներուն համար ո- [illegible] տեսակէտով . բայց Խրուշչեւ, որ միայն հիւանդանոց մը խոստացած է, մեծ յաջողութիւն գտաւ Ծայր. Արեւելքի մէջ, մինչդեռ մեզ կը նկատեն աչառու գաղթատէրեր, հակառակ մեր ըրած օգնութեանց : Անգլեւսաքսոնները եւ մասնաւորապէս Ամերիկացիները իրենք զիրենք ատել կուտան ամէն անգամ որ նուէր մը կ'ընեն . վասն զի մոռցած են հին առածը . — « Տալու ձեւը աւելի կ'արժէ քան տրուածը» : Երբ պարգեւներ կը բաշխենք խորհուրդներ տալով կամ տնտեսական կամ քաղաքական փոխարինութիւն մը պահանջելով՝ չենք կրնար բարեկամներ շահիլ :

4. Մինչ Ռուսերը կը փորձեն տնտեսական ճակատամարտը շահիլ, մենք կը մոլորինք կղզիացման մէջ կամ մրցակցութիւն կը կատարենք : Օրինակ, ամէն մէկը պատրաստ է կռուիլ տալու Միջին Արեւելքը, իր քարիւղը պաշտպանելու համար :

5. Համայնավարութիւնը դատապարտել իբրեւ այդպիսին փոխանակ ձաղկելու բոլշեւիզմին դիկտատորական շեղումները՝ լաւ միջոց մը չէ բանուորները համայնավար կուսակցութենէն բաժնելու համար :

6. Ֆրանսացիները կը զայրանան երբ կարգ մը Ամերիկացիներ, որոնք բան չեն հասկցած Հիւս. Ափրիկէի խնդիրներէն, զիրենք կը նկատեն իբրեւ գաղթարարներ կամ կը յամառին դասեր տալ :

7. Երբ մենք օդանաւեր կ'ապսպրէինք Ալժերիոյ համար, նեղացուցիչ բան է տեսնել որ առաջին առաքումները մէկ տարի վերջը կը հասնին :

Այս դիտողութիւններէն վերջ, վարչապետը պարտք սեպեց յիշեցնել թէ Ֆրանսա միշտ հաւատարիմ կը մնայ իր կնքած գինակցութեանց, ինչպէս եւ Ատլանտեան դաշինքին : Իր կարծիքով, Խ. Միութիւնը միտքէ չանցըներ զինուորական յարձակում կատարել, «բայց եթէ թուլցնենք մեր պաշտպանութեան միջոցները, կրնայ փորձուիլ» :

Պ. Կի Մոլէի քննադատութիւնները պաղ տպաւորութիւն գործեցին Մ. Նահանգներուն եւ Անգլիոյ մէջ, թէեւ երկու պետութիւններն ալ կը գնահատեն Ֆրանսայի վարչապետին անկեղծութիւնը :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԻՓ, ՀԻ՛Փ, ՀՈՒՌՌԱ՛...

Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութենէն ի վեր, *բունձրեներու* փարախի մը վերածուած է Միջին Արեւելքի ռամկավար մամուլը :

Կրօնա – քաղաքական, բարեպաշտական, երբեմն ալ մարտական հով մը կը փչէ բոլոր էջերուն վրայ, լուրերէն մինչեւ խմբագրականները :

Յաճախ սաւառնաթեւ ճախրանքներ ալ կը փորձեն, քառասուն աստիճան տաքութենէ բռնուած ջղագարի մը տպաւորութիւն գործելով :

Ապացո՞յց կ'ուզէք :

Իրենց Գահիրէի պաշտօնաթերթը, *Արեւ*, Մարտ 17ին խմբագրական մը թխած էր, « Երթաս բարով, սիրելի Վեհափառ» խորագրով, երբ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կը մեկնէր Եգիպտոսէն :

Այդ շոշորթապատում սագերգութեան մէջ ուշադրութիւնս գրաւեց հետեւեալ մարտակոչը . (կ'օրինակեմ նոյնութեամբ, գլխագիրներն ալ միասին) .—

Երթաք բարով, սիրելի Վեհափառ .
Մենք Ձեզի հետ կուգանք այսօր,
Վաղը,
Եւ միշտ .
Էջմիածնի կողքին մենք կանք,
Պիտի մնանք՝
Պայքարելով,
Այպանելով վատն ու չարը,
պախարակելով դաւաճանը,
դատապարտելով յանցապարտը
եւ ի հարկին կեանքի գնով,
ԲԱՑՑ ՅԱՂԹԵԼՈՎ :

Ասացէք – հուռռա՛, ռազմերգին կցելով այլապէս ազդու եղանակ մը .—

Օ՛ն ի մարտ, օ՛ն ի հրապարակ ...

Չեմ գիտեր թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը տեսա՞ծ է այս ցնդաբանութիւնը : Ամէն պարագայի մէջ, վստահ եմ թէ խոր հառաչանք մը պիտի արձակէ, միայն վերի մարտակոչը կարդալով :

Այդ հառաչանքը կրնայ ըլլալ — «Տէ՛ր, թող դոցա : . .» : Եւ կամ, — «Տէ՛ր, փրկէ զիս բարեկամներէս . . .» :

« *Խելքից պատուհաս*» կամ «*Թոկից փախած*» գործեր շատ էի տեսած : Բայց այս մէկը կարելի է Երեւանի պատմութեան թանգարանը կամ Էջմիածնի մատենադարանը փոխադրել, իբրեւ անզուգական վաւերագիր «պատոլոգիական» գրականութեան :

[illegible]

Յ. Գ.— Վերջին պահուն կ'իմանամ թէ Չորս Մեծերը դիմում կատարած են Ապահովութեան (Անվտանգութեան?) Խորհուրդին, որպէսզի անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնէ «Արեւ»ի այս մարտակոչին դէմ, որ կրնայ խանգարել Միջին Արեւելքի խաղաղութիւնը :

ՆՈՅՆ

ՄՈՍԿՈՒԱ ՇԱՏ ԳՈՀ ՄՆԱՑ

•

Վարչապետին քննադատութիւնները մեծ գոհունակութիւն պատճառեցին Մոսկուայի մէջ : Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Ն. Խրուշչեւ անմիջապէս յայտնեց իր ուրախութիւնը, ի պատիւ Շուէտի վարչապետին սարքուած ընդունելութեան մը առթիւ : Մանաւանդ կը գնահատենք ինչ որ ըսաւ Պ. Կի Մոլէ զինաթափութեան մասին : Մասնաւորապէս ուշագրաւ է որ Պ. Մոլէ զինաթափութիւնը կը դնէ միջազգային խնդիրներուն գլուխը . մինչդեռ Ժընեւի խորհրդաժողովին մէջ զինաթափութիւնը երկրորդ տեղը կը բռնէր : «Երրորդ», դիտել տուաւ Մոլոթով, որ ներկայ էր ընդունելութեան : Ֆրանսայի վարչապետը այժմ կ'ըսէ ճիշդ այն ինչ որ կ'ըսէր այն ատեն Խ. Միութիւնը » :

Ցետոյ հարցուց թէ կարելի՞ է խաղաղութիւնը պահպանել առանց Գերմանիոյ միացման, բաժակ մը գինի պարպելով եւ կարծես ինքն իրեն հետ խօսելով : « Այո՛, այո՛, կարելի է : Ամէն բանէ առաջ պէտք է ապահովել խաղաղութիւնը : Մարդիկ խաղաղութիւն կ'ուզեն : Բայց եթէ գերմանական խնդիրը յուզելով կը [illegible] ուժի լեզուն գործածել, մենք ալ ուժ ունինք, Ատլանտեան Կազմակերպութիւնը թող չի տար որ ժողովուրդները բնական կեանք վարեն, վասն զի նախայարձակում կը պատրաստէ» :

Միջանկեալ խօսք առաւ Մոլոթով, նորութիւն մը համարելով Ֆրանսայի վարչապետին եւ արտաքին նախարարին յայտարարութիւնները : Ցետոյ նորէն խօսեցաւ Խրուշչեւ, շեշտելով թէ ապագան համայնավարութեան կը պատկանի : Երբ «Ֆրանս – Փրէս»ի թղթակիցը կասկած կը յայտնէր, պատասխանեց .— «Պատմութիւնը կը զարգանայ հակառակ ձեր կամքին, ձեր բաղձանքներուն եւ ձեր տարակոյսներուն : Թերեւս ձեր զաւակները կամ թոռները համայնավար պիտի ըլլան» : Մոլոթով նորէն խօսքի խառնուեցաւ, շեշտելով — « Ձեր զաւակները» : Ցետոյ Խրուշչեւ իր մօտ հրաւիրելով Ատլանտեան դաշինքին գինակից պետութեանց դեսպանները, յայտարարեց .—«Թէեւ ձեր ժողովուրդները պատերազմ կը պատրաստեն, բայց բաժակս կը պարպեմ յանուն բարեկամութեան » :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այս հինգշաբթի ցերեկ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կ'այցելէ Բարեգործականի գրասենեակը, ուր սեղան մը սարքուած է այս առթիւ :

Կէս օրէն վերջը հաւանաբար այցելէ Մարի Նուպար Ուսանողական Տունը :

Ուրբաթ առտու ժամը 11ին կ'այցելէ հայկական թանգարանը :

Պիտի այցելէ նաեւ Հանդստեան Տունը :

ՄԱՐՍԷՅԼ ԿԸ ՄԵԿՆԻ ՈՒՐԲԱԹ իրիկուն կամ շաբաթ առտու :

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ կիրակի առտու, Փրատոյի եկեղեցին :

Ապրիլ 11ին կաթողիկոսը կը մեկնի Լոնտոն, ինչպէս գրած ենք արդէն, երեք օր հիւր ըլլալով Քէնթրպըրիի Արք.ին : Ցետոյ Փարիզ վերադառնալով, պիտի մեկնի Էջմիածին :

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Դ. ՑԱՆԿ

Վ. Ս. Մ.	5.000
Ֆրանսահայ Լսարան	10.000
Յովհ. եւ Տիգրան Թորոսեան, (Ս. Ժէրմէն)	20.000
Յովհաննէս Զըրըքճեան	2.000
Ս. Տուրղութեան	1.000
Գրիգոր Գազանճեան	2.000
Ալիքսան Նուրեան	2.000

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍԸ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

2500 ՄԱՐԶԻԿՆԵՐ, 25.000 ՀԱՆԴԻՍԱՏԵՍ

ՊԷՅՐՈՒԹ, (Ապրիլ 3) — Հայ Մարմն. Ընդհ. Միութեան տարեկան մեծ մարզահանդէսը տեղի ունեցաւ Զատկին, մեծ խանդավառութեամբ, տեւելով չորեք, կիրակի եւ երկուշաբթի : Կը մասնակցէին 2500 մարզիկներ որոնք աւանդական շքերթը կատարեցին մեծ յաջողութեամբ : Ներկայ էին աւելի քան 25 հազար հանդիսատեսներ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԲՈՒԲՈՆ փոթորիկ մը պայթեցաւ Մ. Նահանգներու կեդրոնին մէջ : Մեռեալներու թիւը կը հաշուեն 45, վիրաւոր՝ 200 : Նիւթական վնասը՝ միլիոններով :

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

«ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ»

(Հեղ. Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Էջմիածնի Գէորգեան Ճեմարանը, որ խանձարուրն էր դարձած այնքան թանկագին յիշատակներու, Կոմիտասի նման մեկի մը ուսուցչութիւնը, չէր կրնար իր դրոշմը չձգել այլազան ձեւերով :

Օր մը, Կոմիտաս կը հարցնէ Գուզլինեանին .

— Երգել գիտե՞ս ...

— Այո, գիտեմ :

— Ի՞նչ գիտես, երգիր տեսնենք :

Բարի գեղեցիկ, առաւօտն ընկերը մարդու...

— Շատ լաւ, շատ լաւ, կ'ըսէ Կոմիտասը խաղալով իր կարճ մօրուքին հետ :

Քաջալերուած եւ քիչ մը աւելի համարձակ, կ'երգէ երկրորդ տունն ալ :

« Կոմիտասի աչքերում կայծերը կար - ծես չատացան : Մի պահ լռեց : Տոմարի մէջ ինչ որ բան նշանակեց եւ.

« — Քեզ կ'արձանագրեմ Գայիանէի երգչախմբում ...

« Մի զարհուրելի հրհրոց բարձրացաւ դասարանում ... ծիծաղում էր եւ ինքը Կոմիտասը ...

« Գայիանէի վանքում ճեմարանի կովերն էին պահում ... (էջ 75) :

Հայրական յանդիմանութիւններու տարափ մը կը թափէր ուրիշ մը՝ վաստակաւոր բանասէր Ստ. Կանայեան : Իր աշակերտները համալսարան աւարտած կը պաշտօնավարէին իրեն հետ, բայց իրեն համար միշտ նոյն անփոփոխ «տուտուց»-ներն (յիմարներ) էին.. կը կշտամբէր ամէն առիթ եւ ... ոք կը վշտանար :

Նոյնքան տաք ու բարախուն շունչով է գրուած «Արարածի լանջին» գլուխը :

Մեր հայրենի կախարդական բնութիւնն ու պատմական դարաւոր յիշատակարաններ, կարծես, կը վերամկրտեն Հայ մարդը. կ'օրօրեն էութիւնը յուշկապարիկներու պէս, եւ ցեղին անդնդախոր ձայները կը բերեն հոգւոյդ մէջ :

« Բնութեան մէջ գեղեցկութիւններ շատ կան, — կը յարէ Վրացեան — բայց եթէ դուք չէք տեսել Արարատ. դաշտը Արարածի լանջից՝ Մասիսի նախադաշնութեամբ, եթէ չէք թափառել Համբերդի վիթխարի ձորում, իբրեւ որսորդ, հրացանը ձեռքին կամ որպէս պարզ լեռնագնաց, եթէ չէք խմել Արարածի պաղ աղբիւրների ջուրը անմահական, չէք մագլցել Արարածի կատարը եւ չէք նետել քար, չէք վրդովել չորս դարաթների գրկում նիրհող լճակի հայելին, նշանակում է բնութեան գեղեցկութիւնը չէք ճանաչում լիովին » :

Միայն բնութի՞ւնը, Արարածն ու Մասի՞սը : Հապա չքնաղուն Մասի՞սը, — Հայոց Հայրիկը : Ամէն տեղ հաւատարիմ իր սրբազան առաքելութեան, — ժողովրդին հետ եւ ժողովրդին համար : Իր անփոփոխ խրատները ճեմարանցիներուն, — «Գնացէք ժողովրդի մէջ, ուսուցիչ, քահանայ եղէք, ամուսնացէք, տուն եւ ընտանիք կազմեցէք »...

Գրքին միւս գլուխները՝ Շրջիկի Յուշերից, Մեծ Եղեռնի նախօրեակին, կեանքի եւ մահուան միջեւ, Չէր ուզում էջ նահատակ լինել, Սարդարապատում 1918ին, փոքրիկ Սեւանի վրայ, Զանգեզուրի լեռներում, Հանդիպումներ եւ Արեւան ձայներ, ամէնքն ալ հայրենաբոյր, մորմոքիչ ու զգայուն գրուածքներ, որ կարելի է մէկ շունչով կարդալ, անձկութեամբ տողորուիլ եւ յուզուիլ, մինչ յաւալ :

Ուշագրաւ յայտնութիւններ կան «Սարդարապատում 1918ին» գլուխին մէջ, ճակատի փլուզման առթիւ : Իբրեւ անզօր վկայ այդ օրերու ողբերգութեան, գինուորներու ընկրկումը եւ ղեկավարութեան տկարութիւնը կը վերագրէինք հայ ժողովրդի հոգեբանական վախէն՝ Թուրքին հանդէպ : Կային ուրիշ ազդակներ եւս, որ հայ զինուորի բազուկները կը կաշկանդէին : Ան, արեան դաշտ իջած էր մարդկային զգացումներով, խիղճ ու սիրտ ունէր եւ կը խուսափէր ամբողջովին պատերազմի խժդժութիւններէն : Բայց ձուկը՝ գլուխէն հոտած էր... Ազգային բոցավառ նուիրումը պակաս, դահավէժ դէպքերուն հանդէպ :

« Ամէն առաւօտ, կանաչ մահուտով ծածկուած մեծ սեղանի շուրջ, հաւաքւում էին Ազգային Խորհուրդի անդամները :» Ի՞նչ ընելու համար : Ոտղմաճակատի վատթար կացութեան աղերսարկու, եւ մերթ, սպառնալից հեռագիրները կարդալու եւ «Նիստը փակուած ձգելու» միատեսակ որոշումով ... Եթէ հայ դիմադրական ոգին կարծրանար Հայաստանի ցանկապատներու դռներուն առջեւ, ինչպէս Սարդարապատին ու Կարսի բերդերն էին, փոխանակ մեր տան դռներուն, այսօր, թերեւս Հայաստանը ուրիշ բախտ ունենար :

Այդ բախտորոշ օրերուն, երբ Ազգային եւ ապահովութեան խորհրդի ներկայացուցիչները Սարդարապատ հասան, արդէն ուշ էր : Գրգռիչ ճառերն ու ըմբոստութեան հրաւէրները, բանակը վերածած էին խուժանի եւ դասալիքները կը վխտային, ամէն կողմ : Գնդակահարութի՞ւն, մահապատի՞ժ : Ոչինչ կրցան փոխել, մինչեւ Սարդարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Պաշ Ապարանի հերոսամարտերը :

Կեանքի ուղիներովի իւրաքանչիւր գլուխը կը կարդացուի մեծ հետաքրքրութեամբ, խռովիչ ու հմայիչ զգացումներով :

Այս գիրքը պէտք է նկատել սկիզբն երկանց, Վրացեանի այնքան հարուստ ու փոթորկալից կեանքի ելեւէջներուն : Կը մնայ, գոնէ պահել միշտ մեղանի մէջ..

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԸ

●

Անբացատրելի վիճակ մը ունի այսօրուան հայ երիտասարդը : Ան որ ծնած է Ֆրանսայի հողին վրայ ինքզինքը ոչ բոլորովին Ֆրանսացի կը զգայ Ֆրանսական շրջանակի մը մէջ, ոչ ալ բոլորովին Հայ, հայկական միջավայրի մէջ :

Ինք որ Ֆրանսացի է հայ ծնողքէ ծնած, մեծցած է աղատ երկրի մը աղատ երկինքին տակ, չի հասկնար, երբ դպրոցական է, թէ ինչու իր անունը տարբեր կը հնչէ իր ընկերներու անունէն :

Իր ստացած կրթութիւնը պատճառ կ'ըլլայ որ մտքին մէջ աւելի կարեւոր տեղ գրաւէ Ալեզիայի ճակատամարտը քան Աւարայրի պատերազմը : Կարոլոսի ազնիւ նկարագիրը, Ժան տ'Արքի հերոսութիւնը. սիրտը կը թրթռացնեն, 89ի նոր գաղափարներն են որ կը պատրաստեն իր մտքին մէջ Ազատութեան եւ Արդարութեան տեսակէտները :

Ստացած ըլլալով այսպիսի դաստիարակութիւն մը, մտաւորական եւ ընկերային, կը զարմանայ երբ իր դպրոցական ընկերները անխորհուրդ հարցումներ կ'ուղղեն իր ծագման մասին : Երբեմն այս պատանեկան խաղերը կ'ընդունին իբ... բեւ կշտամբանք եւ կը վիրաւորուի, տարօրինակ կացութիւն մը կայ իր մէջ, հասկնալ կ'ուզէ, գիտնալ կ'ուզէ :

Ծնողքէն լսելով իր նախահայրերու տառապանքները, կը գտնէ իր ներկայ կացութեան բացատրութիւնը :

Հմայուած է իր Պատմութեան հարըստութենէն եւ դրականութեան գեղեցկութենէն :

Ընտանեկան սեղանին շուրջ հրճուանքով կը լսէ հին աւանդական երգ մը : Կը հպարտանայ հայ ռազմիկներու հերոսութիւններով : Կ'ընդվզի Թուրքերու անողոքելի ջարդերէն եւ բարբարոսութեններէն :

Կ'ընդունի իբրեւ պարտք մը իր յարգանքի զգացումը հանդէպ իր մեռելներուն եւ կը յիշէ թէ դպրոցը սորված է .— « Մեռելներուն արիւնն է որ կը ստեղծէ Հայրենիքը » :

Ապրելով այս երկու տարբեր միջավայրերու մէջ, ընտանեկան եւ դպրոցական, մեր պատանին խոր յարգանքի եւ սիրոյ զգացում մը կ'ունենայ իր նախնիքներուն եւ իր պատմութեան հանդէպ : Կարելի չէ բաղդատել այս զգացումը մեր հայրերու ու նախահայրերու ըմբռնումին հետ : Ան սահմանափակուած չէ ժամանակաշրջանով եւ նեղմիտ ազգայնականութեամբ մը :

Ի՞նչ է ուրեմն այս անձկութեան մթնոլորտը, ո՞ւրկէ կուգայ :

Արդեօ՞ք արդիւնքն է հիւանդագին ըղձայնութեան մը զոր ժառանգած ենք երկար դարերու բռնութիւններէ : Չեմ կարծեր :

Աւելի ճիշդ է մտածել թէ հակադրութիւնն է մեր ներքնապիտակցութեան որպէսզի «ցեղ մը չկորսուի» : Եւ աւելի սուր պիտի հաւասայի, որովհետեւ այս երիտասարդութիւնը լեցուած է մաքուր զգացումներով ժայթքած՝ ազնիւ սիրտէ մը որ ամէն բանէ աւելի կը սիրէ ազատութիւնը եւ արդարութիւնը :

Հակազդելու համար այս անձկութեան (մալէզ) զգացումին, երիտասարդը կը դիտէ շուրջը եւ ցաւով կը տեսնէ որ բարեկեցիկ համարուած դասը անտարբեր, յաճախ ատէտ, կը ջանայ մոռնալ իր ծագումը, անձնատուր ըլլալով փարթամ կեանքի մը :

Միւս կողմէ կը տեսնէ մտաւորական դաս մը, որ կ'ապրի անցեալին մէջ, որ իր մորթին վրայ կրած է Ջարդը, եւ բարձր կը պահէ վրէժի դրօշակը, բայց հայեցողական գիրք մը բռնած է եւ կը թուի թէ չուզեր յարմարիլ նոր միջավայրին :

Ուրեմն այս նոր սերունդի տղան տեսնելով այս երկու հակառակ գիրքերը եւ չուզելով ապրիլ անձկութեան տագնապի մը մէջ՝ կը հակազդէ ուժգնօրէն, կ'անդրադառնայ իր իւրայատուկ կացութեան եւ կը գտնէ լուծում մը արժանի իր ցեղին հանճարին եւ մեծութեան :

Իր սրտի հնոցին մէջ որ լեցուն է մաքուր եւ ազնիւ զգացումներով, ան կը միացնէ իր ծնած հողին՝ Ֆրանսայի հանդէպ ունեցած սէրը, այն յարգանքին զոր կը տածէ իր ցեղային ծագումին :

ԲԺ. Ա. ԱԲԳԱՐԵԱՆ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԷՏ ՄԸ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

●

ԽՄԲ.— Լոնտոնի պահպանողական մեծ օրաթերթը, «Տէյլի Թէլէկրաֆ» հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին այցելութեան առթիւ, Րալֆ Հուինգ ստորագրութեամբ (17 Մարտ) : Կ'արձանագրենք իբրեւ միջազգային կարծիք .—

Երբ Ամենայն Հայոց Վազգէն Ա. Կաթողիկոսը Անգլիա հասնի Պուկանինէն եւ Խրուշչեւէն անմիջապէս առաջ, պիտի ըլլայ առաջին հայ կրօնապետը, որ այս երկիրը կ'այցելէ այն օրէն ասդին, երբ քրիստոնէութիւնը Հայոց պետական կրօնք դարձաւ 305 թուին :

Կաթողիկոսը հիւրը պիտի ըլլայ Քենթըրպըրիի Արքեպիսկոպոսին, որ անցեալին գովեստով խօսած է Հայ. Եկեղեցիի մասին, իբր պատնէշը քրիստոնէութեան : Տոքթ. Ֆիշըր (Անկլիքան եկեղեցիի պետը) ըսած է Հայերուն մասին, թէ «անընկրկելի կենդանի վկաները եղած են ազատութեան ոգիին, ազգային միութեան եւ մշակոյթի իսկական արժէքներուն » : — վկայութիւն մը, որ թանկագին է բոլոր ժամանակներուն համար եւ մանաւանդ այս օրերուն :

Անգլիոյ Արքեպիսկոպոսին տեսակէտները անկասկած ծանօթ են Կրեմլի : Ինչո՞ւ ուրեմն արտօնած են Վազգէն Ա.ի ճամբորդութիւնը :

Կաթողիկոսին օծումը, անցեալ Սեպտեմբերին, բարձրաղաղակ ծանուցուեցաւ սովետ կրօնական գործերու խորհուրդին կողմէ : Ատենին սակայն ժընեւի ոգին կարապի երգը թուեցաւ : Սակայն հիմա յայտնի է, որ այդ տարփողումը Պուկանինի եւ Խրուշչեւի Անգլիա այցելութեան առթիւ կազմակերպուած քարոզչութեան մաս կը կազմէ :

Կաթողիկոսին այցելութիւնը շատ լաւ կը յարմարի Ռուսիոյ ներկայ քաղաքականութեան, որ կը ձգտի սիրաշահիլ ազատ աշխարհի կրօնական պետերը եւ անոնց հետեւորդները : Միեւնոյն ատեն կը

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԿԱԹՈԼԻԿ ՀԱՅԵՐԸ ԱԼԺԵՐԻԱ ՏԵՂԱՒՈՐԵԼՈՒ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ

(ՀԱՐԻՒՐ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ)

●

«Ուստի Պ. Պարպիէ տիւ Պօքաժին Հայոց ազգին մէկ ամենափոքր մասին ապագայ երջանկութեան երկրայելի նշոյլ մը ցուցնել ուզելը մեզի բոլորովին զուր ջանք մը կ'երեւայ : Շատ աղէկ կ'ըլլար եւ մենք ալ ազգովին իրեն շնորհակալութիւն ընելու կը պատրաստուէինք, թէ որ լոկ իր հայրենեաց փոքրիկ մէկ շահը քիչ մը զանց ընելով, եւ գոնէ մարդասէր կամօք մեզի դուզնաքեայ բարիք մը ընել ուզելով, այս մեր խղճալի ազգին անհիմն պատճառներով մէկմէկէ անջատեալ կտորները վերստին միացնելու հնարաւոր միջոց մը ցոյց տար : Այն ժամանակը ոչ միայն իրեն համար մեծ փառք կը ստանար, այլ եւ իր կանխագէտ եւ վեհանձն Տէրութեանը Արեւելքի մէջ պաշտպանել ուզած շահերուն ալ աւելի առաջ երթալուն մեծ ձեռնտուութիւն մը ըրած կ'ըլլար» :

Այս ձեւով ալ կը փակուի խնդիրը : Այլեւս այս մասին չի խօսուիր : Ծրագիրը կը մնայ ծրագրի ձեւին մէջ եւ որեւէ ձեռնարկ չի կատարուիր Թուրքիոյ կաթոլիկ Հայերը Ալժերիա փոխադրելու համար :

Գոնէ մեր ձեռքին տակ չունինք ուրիշ փաստաթուղթ այս հարցին մասին : Չենք գիտեր թէ ի՛նչ վերաբերում ցոյց տուած է Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութիւնը, որ խնդրոյ առարկայ դարձած է Պարպիէ տիւ Պօքաժի առաջարկին մէջ :

Նկատելով, որ թէ՛ հայկական եւ թէ ֆրանսական շրջանակները բացասական դիրք բռնած են ֆրանսացի հրապարակագրին ծրագրին հանդէպ, մանաւանդ նկատի ունենալով Թուրքիոյ հայութեան այդ ժամանակուան մտայնութիւնը — չվշտացնել օսմանեան կառավարութիւնը — կը կարծենք թէ խնդիրը մարած է ինքնին :

Նոյն օրերուն (1855 Յուլիսէն սկսեալ) Փարիզի մէջ լոյս կը տեսնէր Արեւելք կիսամսեայ հանդէսը, խմբագրութեամբ ծանօթ հրապարակագիր Ստեփան Ոսկանի : Այս թերթէն մեր ձեռքն անցած թիւերուն մէջ ո՛չ մէկ ակնարկութիւն կայ Պարպիէ տիւ Պօքաժի ծրագրին մասին :

Սակայն 1856 Յունուար 1ի թիւին մէջ խիստ լեզուով պատասխան մը կայ Սէն-Մար Ժիրարտէնի մէկ յօդուածին մասին, հրատարակուած Տէպայի մէջ :

Ինչպէս կը յիշուի, Խրիմի պատերազմէն վերջ, մեծ պետութիւնները 1856ին Փարիզի մէջ գումարեցին հաշտութեան ժողով մը եւ կնքեցին ծանօթ դաշնագիրը, Թուրքիոյ մասնակցութեամբ : Այս վեհաժողովին առթիւ ֆրանս. թերթերը մեծապէս կը հետաքրքրուէին արեւելեան հարցով եւ արեւելքի քրիստոնեաներով :

Արեւելքի պատասխանին մէջ կը կարդանք հետեւեալ տողերը .—

«Պ. Սէն-Մար Ժիրարտէնը տաճիկներու, յոյներու եւ ուրիշ ազգերու ապագայ վիճակը եւ քաղաքական ուժը քննելէ ետեւ մեր ազգի վրայ ալ քանի մը նշանական խօսք կ'ըսէ եւ յուսալի քաջալերութիւն կուտայ : Միայն կը բողոքենք բողոքելու եւ պնդելու թէ՝ հոս անուանի մատենագէտը կը սխալի հռոմէական Հայերը բոլոր ազգին տեղ առնելով :

«Ինչպէս ուրիշ անգամ ըսինք, կաթոլիկները ազգին հազիւ թէ ութսուներորդ մասը կան եւ Սեւ ու Կասպեան ծովու մէջտեղը չեն բնակիր : Այս սխալը ներելի է Պ. Սէն Մար Ժիրարտէնի կամ ուրիշ եւրոպականի համար, վասնզի երկար ատենէ ի վեր Մխիթարեանները ընդհանուր Եւրոպայի առանձ հաւատացուցեր են, որ կաթոլիկներն են հայ ազգը ներկայացնողը» :

Ու շատ խիստ ածականներով կ'որակէ Ս. Ղազարի կրօնաւորները :

Այս առթիւ Արեւելք եւս չորս միլիոն կը հաշուէ ամբողջ աշխարհի Հայերուն թիւը, իսկ Կաթոլիկները կը նկատէ չնչին փոքրամասնութիւն մը :

Ինչպէս կը տեսնուի, հակառակ անոր, որ հարիւր տարի առաջ թելադրութիւններ եղած են՝ Հայերուն Ալժերիա գաղթելու, մեր հայրենակիցները չեն հրապուրուած Ափրիկէի այդ բարեբեր հողամասով, երբեմնի նշանաւոր Կարքեդոնով, որ հին աշխարհի շտեմարանն էր եղած : Ալժերիա հաստատուած Հայերը շատ փոքր թիւ մը կը կազմեն այսօր :Կը նշանակէ թէ խայծը զօրաւոր չէ եղած :

(Վերջ) ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

յումարի Սովետներու կողմէ արտաքին աշխարհի կրօնասիրութիւնը օգտագործելու փորձերուն: Հայաստան կը գտնուի կովկասեան սահմաններուն վրայ, որ դրացի է արտաքին աշխարհին:

Միլիոնաւոր մահմետականներ կան Խորհրդային Միութեան մէջ, եւ հիմա խորհրդային վարիչները կ՚ուզեն Արաբներուն հաւատացնել, թէ հաւատացեալներուն համար կրօնքի ազատութիւն կայ երկաթէ վարագոյրէն անդին:

Իրաքի, Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Եգիպտոսի մէջ բազմաթիւ հայ գաղութներ կան: Տասը տարիէ ի վեր Ռուսերը ի զուր փորձած են զանոնք սիրաշահիլ եւ կապել Խորհրդային Հայաստանի հանրապետութեան:

Լոնտոնի հայ եպիսկոպոսը, Հ. Թումայեան, պատիւներու արժանացաւ, երբ Հայաստան գնաց եպիսկոպոս ձեռնադրուելու համար: Ան կը վկայէ, թէ Էջմիածնի Մայր Տաճարին որմանկարները նորոգուած են ոսկիով ու արծաթով:

Հ. Թումայեան աւելցուց. «Կը նախընտրեմ բան չըսել այն մասին, թէ համայնավարները արտօնա՞ծ են, որ Հայաստանեայց Եկեղեցին ծաղկի: Ձեմ ուզեր քաղաքականութիւն ընել»:

Նոյնպէս չուզեց բացատրել որեւէ բան տեսնել Կաթողիկոսին Երուսաղէմ այցելութեան մէջ: (ԽՄԲ.— Զկրցաւ երթալ):

Ռուսիա հաւանաբար յոյս ունի, որ Կաթողիկոսին Արեւմուտք այցելութիւնը պիտի փարատէ կասկածները Խ. Միութենէն փախած տարագիրներուն:

Սակայն այս այցելութիւնը ասկէ աւելին կը նշանակէ: Եթէ կաթողիկոսը թիկունք չունենար, Կրեմլը զինք ազատ պիտի չձգէր ուզած տեղը երթալու:

Այն փաստը, թէ քրիստոնէութիւնը վերածնունդ մը ունեցած է Հայաստանի մէջ, ի յայտ եկաւ Էջմիածնի կաթողիկոսական օծման արարողութեան, որուն 10 հազար հոգի ներկայ եղան:

Հիմա Պ. Խրուշչեւ հրապարակաւ կը խոստովանի, թէ «ծանր սխալներ գործուած են անաստուածեան քարոզութեան մէջ» եւ թէ այդ սխալները պատճառ եղած են կղերականներու եւ հաւատացեալներու դէմ անարդական յարձակումներու:

Վազգէն Ա.ի արտասահման մեկնելու արտօնութիւնը միայն արտաքին աշխարհը սիրաշահելու միջոց մը չէ, այլ նաեւ ձեւ մը հակակրօնական պայքարին հասցուցած չարիքը մեղմացնելու: Միաժամանակ լուռ խոստովանութիւն մը, թէ քրիստոնէական յամառութիւնը յաղթանակ մը եւս տարած է հեթանոսութեան դէմ:

«ԼԸ ԹԱՆ ՏԸ ՓԱՌԻ» անուն օրաթերթ մը պիտի հրատարակուի ապրիլ 17ին, 400 միլիոն ֆրանք դրամագլուխով եւ խմբագրական – վարչական լայն կազմակերպութեամբ:

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Այս թղթակցութիւնը ստացանք Զատկի տօներուն.—

ՄԻԼԱՆՕ, 31 Մարտ. (Յառաջ).— Հակառակ տեղատարափ անձրեւին, Միլանոյի ազգ. կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները, բազմաթիւ հայրենակիցներ եւ Վենետիկի Մխիթարեան Ուխտին միաբաններէն Հ. Եղիա Վ. Փէչիկեան եւ Հ. Ներսէս վրդ. Տէր Ներսէսեան եկած էին Միլանէն 30 քիլոմեթր հեռաւորութեամբ Մալփենսայի օդակայանը:

Կաթողիկոսը երեք օր Հռոմ մնալէ վերջ Պարզեւ արեպսկ., քարտուղար՝ Հայկ Առաքելեանի հետ եւ Պ. Երուանդ Հիւսիսեանի Մարտ 22ին կը հասնէր Միլանո: Վեհը առաջնորդուեցաւ Էքսէլսիոր պանդոկը: Յաջորդ օրը, Ուրբաթ, Վազգէն Ա. ունկնդրութեան ընդունելով ազգային կազմակերպութեանց վարչական անդամները, մանրամասն տեղեկութիւններ քաղեց իրենց անցեալ եւ ներկայ գործունէութեան եւ ապագայ ծրագիրներու մասին:

Մարտ 24ին, շաբաթ իրիկուն Էքսէլսիօր Պանդոկին մէջ կազմակերպուած էր ճաշ մը, որուն ընթացքին 15 հայրենակիցներ խօսք առին: Սեղանը կը վարէր նախագահը, Պ. Սարգիս Բիւրքճեան, որ միեւնոյն ատեն կաթող. ընտրութեան պատգամաւորն էր: Ամենայն Հայոց Հայրապետը այս առթիւ ալ ճառ մը խօսելով պարզեց հայրենիքին վերելքը, ներբողեց հայ ժողովուրդին տոկալու եւ մաքառելու անյողդողդ կամքը ի սփիւռս աշխարհի:

Կիրակի օր ժամը 5ին Միլանի եւ շրջանի Հայերը խռնուած էին Հայ Տան մէջ: Յաջորդաբար խօսեցան Պ. Պ. Երուանդ Հիւսիսեան, բժիշկներ Եր. Աշըգեան, Ա. Սրապեան եւ Մ. Խանպէկեան, բարի գալուստ մաղթելով կաթողիկոսին: Դեռատի օր. Սիմա Փափազեան խոր յուզումով արտասանեց ոտանաւոր մը: Վեհը խօսք առնելով ծանրացաւ ազգային եւ եկեղեցական հողերու վրայ, եւ տեղեկութիւններ հաղորդեց հայրենիքի գեղարուեստական նուաճումներու մասին:

Երկուշաբթի օր ընկերակցութեամբ իր հետեւորդներուն, Պ. Պ. Ե. Հիւսիսեանի, Յակոբ Ալեքսանեանի եւ Բժ. Ա. Սրապեանի, կաթողիկոսը գնաց Վենետիկ: Նոյն օրը ցերեկին դիմաւորելու համար կայարան հաւաքուած էին Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի աշակերտները, քաղաքին եւ Փատովայի գաղութը ինչպէս նաեւ վանքին եւ վարժարանին հայրերուն մեծագոյն մասը:

Հայրապետը ջերմ ընդունելութեամբ Ս. Ղազարու վանքը հասնելով, յուզուած կանգ առաւ Մխիթար աբբայի դամբանին առջեւ: Յաջորդ հանդիսութեան ընթացքին ուխտին ընդհ. աթոռակալը, Հ. Բերոպէ Վ. Զրաղեան կարդաց ողջոյնի մաղթողական մը, որուն ի պատասխան կաթողիկոսը յիշեց Խրիմեան Հայրիկը եւ Ալիշանը, որոնք գաղափարական կամար մը հաստատեցին Ս. Էջմիածնի եւ Ս. Ղազարի վրայ: Այս առթիւ ջերմապէս գնահատեց Մխիթարեանմիաբանութեան աշխատանքը, ներբողական մը ստորագրելով Ոսկեմատեանին մէջ:

Յաջորդ օրը, ընկերակցութեամբ իր հետեւորդներուն եւ Հ. Եղիայի, կաթողիկոսը այցելեց Ս. Մարկոսի եկեղեցին, տոժերու պալատը եւ Րիալթոյի կամուրջը: Ցերեկին ճաշի հրաւիրուեցաւ Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանը: Այս առթիւ, սարքուած հանդիսութեան ընթացքին աշակերտները երգեցին եւ արտասանեցին: Վարժարանին տեսուչը Հ. Եղիա Վ. Փէչիկեան ճառ մը խօսեցաւ որուն պատասխանեց կաթողիկոսը, խոր տպաւորութիւն ձգելով:

× Միլան գտնուած ատեն, կաթողիկոսը այցելեց Պ. Ստեփան Սրապեանի արհեստանոցը, ջերմապէս գնահատելով անապատէն փրկուած ուրի մը նախաձեռնէրէցութիւնը: Ս.

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԸՆԿԵՐ ԴՐՈՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ողբացեալ ընկեր Դրոյի մահուան ութօրէնքի առթիւ սգահանդէս մը սարքուած է Գահիրէի մէջ: Կը նախագահէր ընկեր Լեւոն Տէր Աստուրեան որ բացատրեց թէ «բայց երանի որ իր ազգի ազատութեան կը զոհուի» երգին տողերը որքան հարազատօրէն կը պատշաճին հայ ժողովուրդի ամէնէն քաջ ու ազնուական զաւկին՝ Դրոյի: «Ան հաւատաց ու անչեղօրէն ապրեցաւ յիսուն եւ աւելի տարիներ կռուելով, ու աշխատեցաւ միմիայն իր ժողովուրդի ազատութեան ու բարօրութեան համար: Ան էր որ Բ. աշխարհամարտին կրակներուն մէջէն սուրաց Կովկաս, պաշտպանելու իր ժողովուրդը Թուրքերու սրուած ախորժակներուն դէմ: Սուգ է հայ ժողովուրդին համար: Այսօր պիտի փակուէին մեր բոլոր պետական ու պաշտօնական հաստատութիւնները բովանդակ հայրենիքին մէջ: Այսօր պիտի պարզուէին հայկական դրօշներ:

«Համազգային» ընկերութեան կողմէ խօսեցաւ Օննիկ Մարաշեան: «Դրօ կը կրկնէր՝ չարունակ թէ ինք զէնքի մարդ է եւ գրոց բրոց չէ: Հակառակ իր այս սրբամտութեան, կը գիտակցէր թէ ազգի մը թիկունքն ալ պէտք է պաշտպանուի: Ազգապահպանման դարաւոր պայքարին մէջ մշակոյթն է որ ցեղին կամքը կը խթանէ եւ գոյութեան ոգին կ՚ամրացնէ: Դրօն քաջ գիտակից էր այս ճշմարտութեան: Ճակատն ու թիկունքը իրար կը լրացնեն եւ կը քաջալերեն ամէն մշակոյթի գործ, վերջին ճակատամարտի յաջողութեան համար:

Ընկ. Օննիկ Մաճառեան, խորապէս յուզուած, բացատրեց թէ Դրոյի ազգապաշտպան բազուկը կը հասնէր ամէն տեղ: Եւ թուեց անոր քաջագործութիւնները պատանութենէն մինչեւ իր մահը: Դրօ վեց տարի անընդհատ կռուեցաւ բոլոր ճակատներուն վրայ եւ երբեք չպարտուեցաւ: Մեծերը ամէն օր չեն ծնիր, անոր ձգած բացը չուտով պիտի չգոցուի: Ամէն գիտակից Հայ, աւելի ճիգ եւ զոհողութիւն ընելով յարգած կ՚ըլլայ Դրոյի անմահ յիշատակը:

Հայ Կարմիր Խաչը նաեւ ուղերձ մը կարդաց պանծացնելով հերոսին կեանքն ու գործը եւ անոր թափած աշխատանքը յօգուտ Կարմիր Խաչին: «Տարագիր հայ Կարմիր Խաչը, տարագիր հայ զօրավարին աճիւնին առջեւ կ՚ուխտէ որ բարեբաստիկ օր մը վերադառնայ մայր հայրենիք եւ նուիրուի աշխատանքի՝ նոյն ոգիով եւ նոյն անձնուիրութեամբ:

Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութեան կողմէ խօսեցաւ Պերճ Մըսըրլեան, «Դրօ ոչ թէ խօսեցաւ, այլ գործեց: Ոչ թէ գրեց, այլ հարուածեց: Իբրեւ ռազմիկ՝ աննման եղաւ, իբրեւ հրամանատար՝ բացառիկ, իբրեւ կուսակցական եւ քաղաքական առաջնորդ՝ արթուն եւ սրատես: Միշտ ներկայ ամէն տեղ, 55 տարի շարունակ: Դրօն հողի մը չէ այլեւս, այլ ոգի մը, մահկանացու մը չէ, այլ խորհրդանիշ մը հայրենասիրութեան, ազգասիրութեան, զոհաբերութեան, քաջութեան: Զապրեցաւ այլ կռուեցաւ: Իր խաղա՞ղը, Ազատ, Անկախ, Միացեալ Հայաստան: Դրօն Դաշնակցութեան չի պատկանիր, այլ հայութեան: Իր մահը աւելի պիտի բոցավառէ մեր մէջ հայութեան եւ Հայաստանի ազատագրութեան խաչալը: Այն ատեն հանգիստ պիտի ննջէ, եթէ հետեւինք իր օրինակին:

Ամէնէն վերջ խօսեցաւ ընկեր Ե. Խաթանասեան, որ արդէն շարք մը յուշեր հրատարակած էր «Յուսաբեր»ի մէջ:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Երիտասարդ ջութակահարը, Զաւէն Մելիքեան, Մարտ 24ին փայլուն նուագահանդէս մը տուած է «Յուսաբեր»ի թատերասրահին մէջ, հովանաւորութեամբ համանուն Մշակութային Ընկերակցութեան: Ներկայ էր ընտիր բազմութիւն մը:

Այս առթիւ, «Յուսաբեր»ի արուեստի լրատուն կը գրէ թէ «յայտնութիւն մը եղաւ Զաւէնը: Օժտուած արուեստագէտի խառնուածքով, խորապէս ուսումնասիրած երաժշտական գիտութիւնն ու թէքնիքը: Խոր հասկացողութեամբ նուագեց ամէնէն դժուար կտորները Պախէն, Մոցարթէն, Պլոքէն, Փականինիէն եւ ուրիշ երաժիշտներէ, ջերմ եւ երկարատեւ ծափերու արժանանալով: Քիչ անգամ այսքան խանդավառութիւն ստեղծուած էր մեր թատերասրահին մէջ: Ան ընդառաջ երթալով ներկաներու խնդրանքին, ստիպուեցաւ նուագել յայտագրէն դուրս կտորներ: Զաւէն Մելիքեան «անծանօթ» մըն էր այժմ դարձաւ «ծանօթ» եւ սիրելի դէմք մը, «ջութակի կախարդ մը»:

Զաւէն նուագահանդէս մըն ալ տուաւ Աղեքսանդրիոյ մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (16)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

●

4.— ՄԻ ԱՂՕՏ ՄԻՏՔ ԾԱԳՈՒՄ Է ՆՐԱ ՄԷՋ

★

— Այդ մատանին կարմիր եաղութի (յակինթ) քարով ամէն մարդկան մօտ հաճելի կ՚անէ քեզ: Այդ միւսը՝ սարդիոն (սէյլան) քարով՝ փարատում է արիւնհեղութիւնը: Այդ երրորդը՝ վարդագոյն սուտակի (լալ) քարով՝ փարատում է վշտերը եւ հալածում է դեւերին: Այդ չորրորդը՝ խայտաճամուկ օձաքարով՝ թոյների ներգործութիւնը ոչնչացնում է: Այդ հինգերորդը՝ հակիկի դեղնագոյն քարով՝ ոչնչացնում է մարդկանց չար մտքերը:

Մայրը հասկացաւ, որ որդին ծաղրում էր նրա սնահաւատութիւնը եւ հեթանոսական նախապաշարմունքները, այդ պատճառով, ընդհատեց նրա բացատրութիւնները խիստ եւ վիրաւորուած ձայնով:

Բաւական է. ես գիտեմ քո թերահաւատութիւնը. դու այդպիսի բաների չես հաւատում:

— Ի զուր ես այդպէս կարծում, սիրելի մայրիկ, պատասխանեց Սամուէլ անվրդով կերպով, — ես կամենում եմ ցոյց տալ, որ այնքան տգէտ չեմ, այլ բոլորի նշանակութիւնը հասկանում եմ:

— Միթէ ես առաջ այդպիսի զարդեր չէի՞ կրում, եւ միթէ մեր նախարարների բոլոր կանայքը այդպիսի զարդեր չե՞ն կրում:

— Ճշմարիտ է, դու կրում էիր... այն եւս ճշմարիտ է, որ մեր նախարարների կանայքը նոյնպէս կրում են, բայց ձեւերի մէջ մեծ զանազանութիւն կայ: Քո կրածները կատարելապէս նմանեցրած են պարսկական ձեւերին...:

— Թո՛ղ այդպէս լինի, ի՞նչ կայ:

— Ոչինչ... ես միայն զարմանում եմ, թէ ինչպէս շուտ պատրաստել տուեցիր այդ բոլորը:

— Ես վաղուց պատրաստել էի տուել... ես միայն սպասում էի:

— Որ հօրս գալուստը լսածին պէս կրե՛ս... Այդպէս չէ՞:

Մայրը ոչինչ չպատասխանեց եւ, նկատելով որ այդ խօսակցութիւնը անախորժ կերպարանք է ստանում, խօսքը փոխեց.

— Գիտե՞ս, Սամուէլ, քեզ ինչո՛ւ համար կանչեցի:

— Ես ոչինչ չը գիտեմ... :

— Հօրիցդ նամակ ստացայ, կանչեցի որ յայտնեմ քեզ:

— Նամա՞կ ստացար, բացականչեց Սամուէլը, այդ ուրախալի՛ է... շա՛տ ուրախալի... Ե՞րբ ստացար:

— Այս գիշեր: Սուրհանդակ եկաւ:

Տիկինը ցած իջաւ գահաւորակի վրայից, հագաւ կապտագոյն մաշիկները, որ դրած էին գահաւորակի առջեւ, անցաւ գահլիճի միջով եւ մօտեցաւ պատուհաններից մէկին, վեր բարձրացրեց մետաքսեայ վարագոյրը: Այդ ժամանակ միայն, երբ նա երեսը շուռ տուեց, Սամուէլը ուշադրութիւն դարձրեց մօր ծամքաղի վրայ, որի միւս զարդարանքների թւում նկատեց բարենու ճիրանից շինուած մի յուռութք, որ բռնուած էր արծաթի կանթի մէջ:

Տիկինը վերադարձաւ, ձեռքում բերելով մագաղաթի մի գալարուած փաթոթ, որ կապած էր մետաքսեայ, գոյնզգոյն նարօտով: Նա տուեց մագաղաթը որդուն, ասելով.

— Հօրդ նամակն է:

Սամուէլը ուրախութեամբ բաց արեց մագաղաթի փաթոթը եւ, նայելով նրա վրայ, ասաց.

— Դա պարսկերէն է գրուած...:

Մայրը կիսախրատական եւ կիսայանդիմանական եղանակով նկատեց նրան.

— Ա՛յ, քեզ որ միշտ ասում էի, որդի, սովորի՛ր այդ լեզուն, դու ինձ ականջ չէիր դնում, խելքդ ու միտքդ տուել էիր այն անիծուած յունարէնին եւ ասորերէնին: Հիմա տեսնո՞ւմ ես, հօրդ նամակն էլ չես կարողանում կարդալ: Դու մինչեւ անգամ աշխատում էիր՝ քո փոքր եղբօրը, Վահանին եւս դժբախտացնել, արգելում էիր նրան պարսկերէն սովորել: Բայց նա այժմ ոչ միայն վարժ խօսում է, այլ եւ գրում է:

Մօր յանդիմանութիւնը սաստիկ վրդովեցրեց Սամուէլին, բայց նա, զսպելով իրան, ասաց.

— Դու, ի հարկէ, կարդացած կը լինես, պատմի՛ր, ի՞նչ է գրում հայրս:

Տիկինը պատմեց այն, ինչ որ արդէն գիտէր Սամուէլը. թէ Շապուհ արքան շնորհել է իւր ամուսնին Հայոց սպարապետութիւնը, իսկ իւր եղբօրը, Մերուժանին, խոստացել է Հայոց թագաւորութիւնը, եւ իւր քոյր Որմիզդուխտին արքան կնութեան է տուել Մերուժանին: Եւ այժմ թէ՛ Մերուժանը եւ թէ իւր ամուսինը ճանապարհի վրայ են, պարսից զօրքերով գալիս են, մէկը Հայոց թագաւոր դառնալու համար, միւսը՝ Հայոց սպարապետ:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Ապահովութեան Խորհուրդը Ապրիլ 3ին նորէն քննեց Միջին Արեւելքի խնդիրը: Ամերիկեան պատուիրակը կրկին բացատրեց թէ անհրաժեշտ է Պաղեստին ղրկել Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, քննութիւն մը կատարելու համար: Խորհրդային ներկայացուցիչը առաջարկեց ապահովութիւն տալ արաբական պատուիրակութեանց թէ ընդհ. քարտուղարը որ եւ է կարգադրութիւն պիտի չընէ առանց իրենց հաւանութեան: Այս առթիւ գիտել տուաւ թէ Պաղեստինի կացութիւնը չի վտանգեր միջազգային խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը, թէեւ կացութիւնը ուշադրութիւն կը պահանջէ:

Նիստին սկիզբէն իսկ, Իսրայէլի պատուիրակը իր կատարեալ վստահութիւնը յայտնած էր ընդհ. քարտուղարին առաքելութեան մասին: Խ. Միութեան ներկայացուցիչը զանգատեցաւ թէ արեւմտեան պետութիւնները ուղղակի գինեալ միջամտութիւն մը կը պատրաստեն Միջին Արեւելքի մէջ: Անգլիական եւ Ֆրանսական պատուիրակները ուժգնօրէն բողոքեցին այս մեղադրանքին դէմ: Ամերիկեան պատուիրակը մերժեց խորհրդային ներկայացուցիչին առաջարկած փոփոխութիւնները, գիտել տալով թէ բանաձեւը ուշադրութեամբ խմբագրուած է եւ կը գոհացնէ բոլոր կողմերը:

Վերջնական որոշումը յետաձգուեցաւ յաջորդ օրուան:

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ անփոփոխ կը մնայ ամերիկեան քաղաքականութիւնը՝ Իսրայէլի զինման մասին: «Մ. Նահանգնե[րը] հակառակ չեն որ ուրիշ արեւմտեան պետութիւններ զէնք ծախեն Իսրայէլի: Կը յուսամ թէ Ապահովութեան Խորհուրդին յանձնուած բանաձեւը պիտի նպաստէ մեղմացնելու պատերազմի վտանգները Միջին Արեւելքի մէջ»:

Նախագահ Այզընհաուըր պիտի ջանայ արտօնութիւն ստանալ խորհրդարանէն՝ հարկին օգտագործելու համար Միջին Արեւելքի ամերիկեան ուժերը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ ծանր ընդհարումներ պատահեցան ամէն օր: 72 ըմբոստներ սպաննուեցան: — Նոր զօրակոչի մասին վերջնական որոշում պիտի տրուի մինչեւ շաբթու վերջ: — Ալժերիայի բանուորները գործադուլ մը սարքեցին արեւելեան Ֆրանսայի մէջ:

ՄԱՐՈՔԻ Սուլթանը Մադրիտ հասաւ չորեքշաբթի օր: Քաղաքապետութիւնը հրամայած էր յաղթական ընդունելութիւն մը սարքել: Դիմաւորելու գացած էին զոր. Ֆրանքօ եւ ուրիշ բարձր պաշտօնատարներ: Արդէն իսկ պատրաստ է Սպանիական Մարոքի կցման դաշինքը եւ Սուլթանը պիտի առաջարկէ որ զոր. Ֆրանքօ ստորագրէ: Այսպէս պիտի ամբողջանայ միացեալ եւ անկախ Մարոքը:

ՍԹԱԼԻՆԻ դէմ բացուած պայքարէն ի վեր, բազմաթիւ ողջ կամ մեռած «մեղաւորներ» կ'արդարանան Խ. Միութեան եւ արբանեակ երկիրներու մէջ: Չեխական եւ պուլկարական կառավարութիւնները սկսած են արձակել Սթալինեան շրջանին կատարուած դատավարութեանց զոհերը: Պուլկարիոյ Կեդր. Կոմիտէն ժողով գումարելով անպարտ հռչակեց փոխ-վարչապետը, Թրայքօ Քոսթով, որ դնդակահարուած էր 1949ին, իբրեւ հայրենադաւ եւ Թիթոյական: Բոլոր արբանեակ երկիրները իրարու կը հետեւին: Վրաստանի մէջ ալ շատ մը զոհեր արձակուած են: Ընդհ. դատախազը յայտարարեց թէ շատ մը «անմեղ կալանաւորներու բերնէն խոստովանութիւններ խլած են ապօրէն մեթոտներով, թէ երեք ոստիկաններ պաշտօնանկ եղած են եւ դատախազ մըն ալ խստօրէն յանդիմանուած է»: Անմեղ հռչակուեցաւ նաեւ նշանաւոր կենսաբան Վավիլով, որ 1942ին Սիպերիա աքսորուելով մեռած էր...

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ Հանոյ (Հնդկաչին) հասած առեն, դիմաւորուեցաւ 150.000 քաղաքացիներու կողմէ: Այս առթիւ ճառ մը խօսեցաւ կայսրիր դիկտատորը, Հօ Շի Մին:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ զինակցութեան 7րդ տարեդարձը տօնուեցաւ երէկ, Լոնտոնի մէջ: Առաջին անգամ ըլլալով գերման զինուորներն ալ շքերթ մը կատարեցին:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը, զոր. Կամալ Նասըր տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ Նախայարձակում պիտի չհատարուի համայնավար ճակատին կողմէ եւ թէ Եգիպտոս աւելի շատ բրիտանական աշխարհակալութենէն կը վախնայ: «Աշխարհամայնավար երու վտանգը»: պատ ..ալիքը շատ աւելի լուրջ է քան համայնավարներու վտանգը:

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԴՐՈՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէին:

Ապրիլ 14, շաբաթ, Սոսիէթէ Սավանթի մէջ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Միութեան 11րդ տարեդարձին առթիւ: Նախաձեռնութեամբ Լիոնի «Սիամանթօ» խումբին: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշտ 3ին, Սալ Ֆրանսուա-Քոփէի մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, երգ, մեներգ եւ արտասանութիւններ:

Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած 16 հոգինոց պարախումբ մը պիտի պարէ հայկական եւ կովկասեան պարեր:

Պիտի ներկայացուի ԾԻԾԱՂԱՇԱՐԺ ՁԱՒԵՇՏ մը:

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը: ԳԻՆ 150 ՖՐԱՆՔ

ՍԷՆԹ' ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Փարիզի Նոր Սերունդի պարախումբը կը պարէ հայկական եւ կովկասեան պարեր Նոր Սերունդի Օրուան առթիւ:

Կը ներկայացուի ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը, այս կիրակի երեկոյեան ժամը 8,30ին 16 Ռիւ Փիէռ Քիւռի: Մուտք 150 Ֆր.:

Կը հրաւիրուին Սէն Շամոնի եւ Սէնթ' Էթիէնի Նոր Սերունդի անդամները:

ՉԱՐՍԱՆՃԱՔՑԻՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ

Համաչարսանճաքի Հայր. Միութեան մասնաճիւղը կազմակերպած է ընտանեկան խնջոյք հաւկթախաղ, Զատկի առթիւ, Ապրիլ 8ին, Ցոյներու սրահը, 5 ռ. Պոնըֆուա: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԾՈՄԱԳԱՀՈՒԹԵԱՆ ՇԱԲԱԹ

Պրիւսէլէն Պ. Խաչիկ Կարապետեան 3500 ֆրանք կը նուիրէ:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Սասունի աշխիններուն Մուշեղի (Պէյրութ) եւ Գրիգոր Ալոեանի (Վիէն) մահուան առթիւ: Երկուքն ալ մեր ազատագրական տառապանքի ճանապարհի յոգնած ուղեւորներէն էին: Փառք իրենց յիշատակին, համբերութիւն իրենց պարագաներուն եւ հանգիստ իրենց բազմաչարչար ոսկորներուն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Ղեւոնդ Պայթարեան, իր քոյրերը, քեռորդիները, ազգականները կը ծանուցանեն թէ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, այս կիրակի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, իրենց մօր եւ մօրեղբօր եւ քեռորդւոյն Ֆիլոր Պայթարանի (ծն. Քայփաքեան) եւ Միհրան Քայփաճեանի, Յարութիւն Վադարշակեանի յիշատակին: Կը հրաւիրուին ողբացեալներու յիշատակը յարգողները:

ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ

Համախարբերդցիական Միութեան կարմանի մասնաճիւղը Զատկի առթիւ կազմակերպած է հաւկթախաղի հաւաքոյթ մը, այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Բարեգործականի սրահին մէջ:

Սիրով կը հրաւիրուի Կարտան Պլէնօ եւ Մերոյի հասարակութիւնը:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Շինութեանց վարպետ մը (արմոատեր): Տեւական գործ եւ լաւ վճարում: Դիմել Լեւոն Տօնիկեանի,
52, Rue Gustave Courbet, Bagneux (Seinl)

Ձեռնարկուներ (անթրըփրընէօր) սպուտըպէ վեստի համար:
Դիմել՝
F. T. N.
253, Rue St. Denis, 3me Etage

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Կրընոպլէն Տէր եւ Տիկին Հրանդ Քիւրքճեան իրենց փոքրիկին՝ Պատրիկի ծնընդեան առթիւ մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իրենց ծնողքին Տէր եւ Տիկին Տիգրան Ալիքեանի:

ՏԽՐՈՒԻՆԻ

Տէսինէն Մկրտիչ Ճինճիկեան խորին ցաւով կը ծանուցանէ իր կողակցին՝ Տիկին Մարիամի մահը որ տեղի ունեցաւ Փետրուար 19ին: Սգակիր ամուսինը մասնակցած է Ազատագրի հերոսամարտին, Արթին Ազարի խումբին մէջ, եօթը տարի թափառելով լեռնէ լեռ եւ գաղտօրէն կ'ողբայ այս կորուստը իր երկու զաւակներուն հետ:

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ, ուրբաթ, 13 Ապրիլ, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ:

Դասախօս՝ Բժ. Հ. ԳԱԼՃԵԱՆ:

Նիւթը՝ չար. նախորդ դասախօսութեան (Բժշկական նուաճումները յիսուն տարուան ընթացքին) հայերէն լեզուով:

Մուտքը ազատ է:

ԳԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԱՐՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Արնուվիլի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ ութին, կիրակի, ժամը 16էն կէս գիշեր, Սալ Կալմանի մէջ, կայարանին դիմաց:

Կը խօսի Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ՄԱՆՈՒԷԼ ՓԻԶԱՐՕի հանրածանօթ նըւագախումբով:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Օր. Աստղիկ Քէօսէեան եւ Պ. Լեւոնմոմճեան:

Ճոխ պիւֆէ եւ անակնկալներ:

Շոգեկառքը կառ տիւ Նորէն ժամը 14.45 էն մինչեւ Վիլիէ լը Պէլ Կոնէս: Փորթ տը լա Շափէլէն թիւ 268 օթօպիւսը, մինչեւ վերջին կայարանը:

ԾԱԽՈՒ Է ՄԵԿՆՈՒՄԻ ՊԱՏՃԱՌՈՎ

Կաւհադործ - Աղաղձագործի արհեստանոց մը 60 քառ. մեթր տարածութեամբ, ելեկտրական մեքենաշարժ, կատարելագործուած կազմածով: 12 սենեակներով միասին պարապ բնակարան մը, երեք անկախ մուտքի դռներով եւ մշակելի հող:

Դիմել ՍԱՐԳԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ,
35, Ave. Lieutenant Fine, La Viste
Marseille

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

★

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Այսօր, Հինգշաբթի գիշեր, ծանօթ հաւաքատեղին:

ԼԻՈՆ.— Այս ուրբաթ իրիկուն, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՎԻԷՆ.— Այս շաբաթ իրիկուն, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՎԱԼԱՆՍ.—Այս կիրակի գիշեր, ծանօթ հաւաքատեղին:

Այս ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլայ ընկեր Գ. ԼԱԶԵԱՆ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր խումբերը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Պարպոթ սրճարանի վերնայարկը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ երկուշաբթի երեկոյ, 9 Ապրիլ, ժամը 21ին: Ազգ. Տան մէջ:

Դասախօս՝ Պ. ՊԵՏՐՈՍ ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ (Պերլինէն): Նիւթը՝ Գերմանիոյ Հայ գաղութը եւ Հայ Մշակութային յարաբերութեանց հարցը:

Մուտքը ազատ է:

★

Վարչութիւնը որոշած է Փարիզի Լսարանին մէջ տրուած դասախօսութիւնները կրկնել արուարձաններուն մէջ:

Առաջին անգամ ըլլալով, Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ պիտի խօսի Իսի լէ Մուլինօ, Խրիմեան վարժարանի սրահին մէջ, այս շաբաթ, ժամը 21ին: Նիւթ ունենալով իր անտիպ գործերը:

Մուտքը ազատ է:

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԳԻՆԵԶՕՆԸ

Հայ Գրողներու Ընկ.ը յայտնուած փափաքին վրայ, որոշած է այս կիրակի ցերեկ, ժամը 3ին, Քառէ, Աճէմեան ճաշարանին մէջ տալ իր ընկերական երկրորդ գինեձօնը:

Հաճելի մթնոլորտ՝ գեղարուեստական բաժինով:

Կը հրաւիրուին բոլոր գրողներն ու բարեկամները:

Մասնակցութիւն 200 ֆրանք:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris(9e)

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՄԵԾ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

Ապրիլ 15ի կիրակի ցերեկ, ժամը 2.45ին, ՍՈՐՊՈՆԻ ՌԻՇԸԼԻԵՕ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հայ Գրողներու Ընկերակցութեան կողմէ:

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍ.Ի

ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ ՕՐ. Մ. ԲՍԲԱՅԵԱՆԻ

Կը խօսին՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ ԵՒ ԳԵՂԱՄ ՔԵՐԷՍԹԷՃԵԱՆ

Կ'երգեն՝ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ Կ'առաջնորդէ՝ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ:

Տոմսերու արժէքը 300 եւ 100 ֆրանք: Կը ծախուին Հայ գրատուները եւ վաճառատուները:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ
6
ԱՊՐԻԼ
VENDREDI
6 AVRIL
1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7547 32e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3358

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՒ ՅԻՇԱՏԱԿՍ ԱԼ...

●

Երկրորդ Աշխարհամարտէն ետք, Վասպուրականի Հերոսամարտին տարեդարձը հանդիսաւորապէս կը տօնուէր Փարիզի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հայր. Միութեան, որ վերակազմուած էր :

Այս տարի՝ ոչ իսկ երկտող ազդ մը :

Տարեդարձը եկաւ ու կ'անցնի անշշուկ (Ապրիլ 5 - 6), եթէ չյիշենք Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ծանուցումը :

Ի՞նչպէս բացատրել այս լռութիւնը :

Արդեօք Փարիզի Վանեցիները վերջնապէս փակեցի՞ն պատմութեան այս էջը, քառասնամեակին առթիւ որ լրացաւ անցեալ տարի :

Եւ կամ, Հայր. Միութիւնը նորէ՞ն կազմալուծուեցաւ, եւ պէտք է տարի մը պայմանաժա՞մ տալ, որպէսզի վերակազմուի :

Ամէն պարագայի մէջ, լուսաբանութեան կը կարօտի այս դասալքութիւնը, որ կրնայ վարակել ուրիշներ ալ :

Պատմական տարեդարձներու ոգեկոչումը ոչ հոգեհաց ձեւակերպութիւն է, ոչ ալ ժամանց :

Տարրական պարտականութիւն մըն է ոգեկոչումը, իսկ խուսափումը՝ նահանջ եւ ինքնուրացում :

Ամէ՞նքն ալ սերունդի փրկութեան, ինքնապաշտպանութեան եւ ուրիշ հոգերու մասին կը խօսին, բանալով [illegible]...

Հեգնութիւն չէ՞ այս յանկերգը, երբ ոչ հերոսներն ու իրենց օրհասական պայքարները բան մը կը խօսին մեր սրտին, ոչ ալ անհամար մեռելները՝ իրենց ջարդուփշուր ոսկորներով :

Ամէնքն ալ կ'ընդունին թէ փառքի եւ սգատօներու տարեդարձները, դոյամարտի եւ խաչելութեան յիշատակները կ'աշխուժացնեն տարագիր բազմութեանց միտքն ու սիրտը, բարձրացնելով անոնց դիմադրական կորովը :

Եւ սակայն, խօսքը գործին չի համապատասխաներ : «Բերնով բռնըւեքէն, նոյն ժամանակը, գործքով հակառակը կ'ընեն», ինչպէս պիտի ըսէին 1813ի աշխարհաբարով :

Նոր տօնուեցաւ Զատիկը, այլաբանական խորհուրդներով եւ հայրապետական յորդորներով :

Այդ խորհուրդներն ու յորդորները ուրիշ յիշատակներ ալ չէ՞ն արթնցներ ձեր սրտին մէջ :

Ազգային վիճակցութեան ոգին չի՞ խլրտիր, սարսուռ մը չէ՞ք զգար, վերյիշելով ոչ թէ դարաւոր, այլ մօտաւոր անցեալը՝ իր ահեղ ալեկոծութեամբ :

Ճշմարտական կեանքի մէջ անգամ, հարազատի մը յիշատակին ոգեկոչումը մխիթարութիւն կը համարուի : Մարդիկ յարգանքով կը յիշեն անհետացածին այս կամ այն խօսքը, գործը, վերաբերումը :

Ներելի՞ է քնարեր թմրութեան եւ ինքնագոհ երանութեան գոլորշիներուն մէջ թաղուիլ, երբ որոշ թուական մը — այս պարագային 1915 Ապրիլ 5 — ձեր առջեւ կը պարզէ ամբողջ նահանգի մը ամեհի ճակատամարտն ու յաղթանակը, յանուն գոյութեան եւ ազատութեան ...

Որ եւ է պատրուակ, չքմեղանքի որեւէ փորձ աւելի պիտի ծանրացնէր յանցանքը :

Եթէ տարեցները յոգնած են, ո՞ր օրուան կը սպասեն հերթապահները — երիտասարդներն ու երիտասարդուհիները :

Աւանդական Խաչն ու Աջը աւելի՞ ծանր կը կշռեն քան մեր պատմութեան Խաչը...

Սերունդներու յարատեւութեան պատմութիւնը կը զարգանայ եւ լուսաւոր հետքեր կը ձգէ քաջերով, եւ անոնց հրաշափառ մարտնչումներով :

Վա՜յ անոնց որ չեն սիրած այս դասը :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

●

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ԸՆԴՀ. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԸ ՃԱՄԲԱՅ ԵԼԱՒ

Ապահովութեան Խորհուրդը Ապրիլ 4ի նիստին մէջ միաձայնութեամբ որոշեց Միջին Արեւելք ղրկել Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, Պ. Համերշոլտ, քննելու համար կացութիւնը արաբական երկիրներու եւ Իսրայէլի սահմաններուն վրայ : Խորհուրդը ամերիկեան բանաձեւը քուէարկեց, նախապէս մերժելով խորհրդային պատուիրակութեան առաջարկած երեք խուեթինները : Մոսկուայի ներկ[ա]ցուցիչն ալ որոշեց քուէարկել բանաձեւը, ջերմ ծափերու մէջ : Ընդհ. քարտուղարը ճամբայ կ'ելլէ այսօր, ուրբաթ, երկու կարեւոր պաշտօններով. — 1. Քննութիւն մը կատարել զինադադարի պայմաններու գործադրութեան մասին : 2.— Արաբական պետութեանց եւ Իսրայէլի հետ խորհրդակցելէ ետք, յանձնարարութիւններ թելադրել Ապահովութեան Խորհուրդին, պարզելով այն միջոցները որ անհրաժեշտ են, յարաբերութիւնները մեղմացնելու համար :

Ամերիկեան կառավարութիւնը մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ այս առաքելութեան, թէեւ Անգլիա եւ Ֆրանսա չեն ծածկած իրենց թերահաւատութիւնը : Արաբական երկիրները կանխաւ յիշեցուցած են թէ պիտի չընդունին որեւէ կարգադրութիւն՝ զինադադարի պայմաններէն դուրս : Ընդհ. քարտուղարը իր տեղեկագիրը պիտի ներկայացնէ առ առաւելն մէկ ամիսէն :

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ ԱՆՀԱՄԱՁԱՅՆ

Նախագահ Այզընհաուըր իր շաբաթական ասուլիսին մէջ հաստատեց թէ Անգլիա պնդած է որ Մ. Նահանգները աւելի վճռական դեր մը բռնեն Միջին Արեւելքի մէջ : Այս առթիւ նամակներ փոխանակուած են Անգլիոյ վարչապետին եւ նախագահին միջեւ : Այս վերջինը անգամ մըն ալ շեշտեց թէ Միջին Արեւելքը կենսական կարեւորութիւն ունի Եւրոպայի, հետեւաբար ամբողջ ազատ աշխարհին համար : Բայց միեւնոյն ատեն բացատրեց թէ Մ. Նահանգները չափազանց դժուարին պարտականութիւն մը ստանձնած են, խաղաղութիւնը պահպանելու համար այդ շրջանին մէջ : «Այս դժուարութիւնները կը բխին նոյն շրջանի ազգերուն հակամարտութիւններէն : Ուստի, շատ դժուար է գիտնալ թէ ե՛րբ եւ ուր աւելի վճռական ձեւ մը պէտք է ստանայ ամերիկեան քաղաքականութիւնը : Կարելի չէ այդ շրջանի մէկ երկրին դպչիլ առանց միւս բոլորին դպչելու» :

Նախագահը միեւնոյն ատեն բացատրեց թէ երբեք պիտի չհրամայէ որ ամերիկեան զօրքը որեւէ միջամտութիւն կատարէ առանց խորհրդարանին հաւանութեան : Յետոյ յայտնապէս ջղագրգռուեցաւ, երբ լրագրող մը հարցուց թէ խորհրդարանէն արտօնութիւն պիտի խնդրէ՞, վերջերս Միջերկրականի աւազանը ղրկուած ամերիկեան ծովային զինուորները ցամաքահանել համար : Ըսաւ թէ ծիծաղելի է այդ հարցումը եւ աւելորդ է կրկնել թէ պիտի հետեւի սահմանադրութեան որ միայն խորհրդարանին իրաւունք կուտայ պատերազմ յայտարարելու :

Հակասոթալինեան պայքարին առթիւ ալ հարցումներ եղան : Այզընհաուըր պատասխանեց թէ չեն փոխուած համայնավարներուն հիմնական նպատակները, — տիրապետել ամբողջ աշխարհի : Բայց գիտել տուաւ թէ ներքին եւ արտաքին պատճառներ կրնան ստիպել որ Խ. Միութեան վարիչները աւելի ազատական քա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՀԵՏ

Նախապէս որոշուած ժամադրութեան մը վրայ, Չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ գացինք Փարիզի շքեղ հիւրանոցներէն Փլացա - Աթենէ պանդոկը, ուր իջեւանած է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, իր դաւադանակիր արեղային ու քարտուղար Պ. Հայկ Առաքելեանի հետ :

Այս վերջինը, բնիկ Թիֆլիսցի, նախկին խմբագիր Երեւանի լրատու գործակալութեան, առաջնորդեց մեզ կաթողիկոսի ընդունելութեան սենեակը : Վեհը մեծ համոյակատարութեամբ պատասխանեց մեր բոլոր հարցումներուն, տալով կարելի ամէն մանրամասնութիւն :

Մեր առաջին հարցումն էր.

— Ի՞նչ տպաւորութիւն կրեցիք ձեր այցելած երկիրներէն :

— Այցելեցի Լիբանան, Եգիպտոս եւ Իտալիա : Շատ գոհ տպաւորութեամբ մեկնեցայ Միջին Արեւելքէն : Մասնաւորաբար Լիբանանի հայութեան վիճակը մեծապէս ուրախացուց զիս : Մէկ շաբթուան ընթացքին ընդունեցայ այցելութիւնը բազմաթիւ ազգային, մշակութային ու բարեսիրական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներուն, ամէն հոսանքէ : Մեծ հաճոյքով հաստատեցի թէ՝ բոլորն ալ տողորուած են հայրենասիրական զգացումներով եւ հոգեւին կապուած՝ մեր եկեղեցիին, մեր լեզուին, մեր մշակութային արժէքներուն, մեր աւանդութեանց ու ամէն կարգի սրբութեանց : Մեր առաքելական ժողովուրդը այդ երկրին մէջ կառուցած է բազմաթիւ եկեղեցիներ ու դպրոցներ : Փոքրիկ Հայաստան մը կազմուած է այնտեղ :

« Նոյնպէս շատ լաւ տպաւորութիւն կրեցի Եգիպտոսէն, ուր Հայերը, հակառակ իրենց փոքր թիւին, բազմաթիւ կազմակերպութիւններ ունին : Այցելեցի բոլոր դպրոցները՝ Գահիրէի թէ Աղեքսանդրիոյ մէջ եւ հոգեկան մեծ հրճուանք զգացի՝ տեսնելով որ օտար երկիրներու մէջ մեր նոր սերունդը կը սորվի մայրենի լեզուն եւ կը դաստիարակուի հայկական շունչով :

« Արեւելքէն արեւմուտք անցնելով, այցելեցի Իտալիոյ մեր հայրենակիցներուն, որոնք մեծ մասով կը բնակին Միլանօ : Ունին իրենց Հայկ. Տունը, ուր կը հաւաքուին բոլորը, իբրեւ ժամադրավայր : Ուրախալի էր տեսնել, որ առանց դաւանական ու դասակարգային խտրութեան, համերաշխ կ'ապրին իրարու հետ : Ցաւալի է միայն, որ եկեղեցի ու դպրոց չունենին :

« Այցելեցի Վենետիկի Ս. Ղազարի վանքը եւ ընդհատական խօսքեր ուղղեցի Մխիթարեան Հայրերուն, որոնք ա՛յնքան երկար տարիներէ ի վեր կը ծառայեն հայկական մշակոյթին : Նոյնիսկ թելադրեցի ներկայ բարեկեցիկ Հայերուն, որ նիւթապէս աջակցին վանքին : Տեսայ նաեւ Մուրատ - Ռափայէլեան վարժարանը :

« Ֆրանսայի հայութեան հետ մօտիկ շփում չունեցայ դեռ : Բայց կը տեսնեմ, որ այս հսկայ քաղաքին մէջ հայութիւնը շատ ցիրուցան կ'ապրի : Կը նմանի կաթիլ մը ջուրի՝ ովկէանոսին մէջ : Ծանր պարտականութիւն կ'իյնայ մեր բոլոր կազմակերպութեանց վրայ՝ նոր սերունդը փրկելու եւ անոր մէջ հայրենասիրական ոգին վառ պահելու համար :

« Շուտով պիտի այցելեմ նաեւ Մարսէյլ, ուր բաւական թիւով Հայեր կ'ապրին : Այնուհետեւ պիտի երթամ Լոնտոն : Յետոյ Փարիզ պիտի վերադառնամ եւ Ապրիլ 21ին կամ 22ին պիտի մեկնիմ Էջմիածին :

— Ի՞նչպէս պատահեցաւ, որ յանկարծ որոշեցիք արտասահման գալ : Որքան գիտենք, որոշած էիք եպիսկոպոսական ժողով գումարել Էջմիածնի մէջ եւ հրաւիրուածներէն ոմանք կը պատրաստուէին գարնան մեկնիլ դէպի Մայր Աթոռ :

— Ճիշդ է, որ եպիսկոպոսական ժողով հրաւիրած էի անցեալ աշնան՝ ընտրութենէս անմիջապէս վերջ : Պատճառն այն էր, որ Սեպտեմբեր 30ի կաթողիկոսական ընտրութեան չէին կրցած մասնակցիլ Պոլսոյ պատրիարքը՝ Գարեգին արք., Սեպտ. վեցի ծանօթ դէպքին պատճառով, Կիլիկիոյ կաթողիկոսական տեղապահ Խադ արք., Երուսաղէմի պատրիարքական տեղապահ Եղիշէ արք., մեր պատրաստուած եկեղեցականներէն Տիրան արք. եւ ուրիշներ : Շատեր պատասխանեցին, որ ցաւօք սրտի հնարաւորութիւն չունին Էջմիածին գալու : Ուստի որոշեցի ինքս անձամբ երթալ արտասահման՝ հանդիպում ունենալու համար մեր բարձրաստիճան եկեղեցականներուն հետ : Դիմում կատարեցի մեր կառավարութեան եւ արտօնութիւն ստացայ յունուարի բոլորը : Այդ օրերուն կը զուգադիպէր նաեւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութիւնը : Կարգ մը եկեղեցականներէ ըստացուած նամակներ անհրաժեշտ կը դանէին մեր ներկայութիւնը Փետր. 14ի ընտրութեանց՝ համերաշխութեան մթնոլորտ մը ստեղծելու համար Անթիլիասի մէջ : Կայ նաեւ ուրիշ յարգելի պատճառ մը : Ահա թէ ինչու եկայ արտասահման :

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 7էն առաջ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին լեցուած էր հոծ բազմութեամբ մը : Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հոգեշունչ քարոզ մը խօսեցաւ : Այս առթիւ անգամ մըն ալ շեշտեց թէ դաւանական անհամաձայնութիւններ պէտք չէ որ վնասեն հայրենիքին եւ Հայ. Եկեղեցւոյ շահերուն :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ԲԱՆԱՁԵՒ ՄԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԷՄ

●

Դամասկոսէն կը հեռագրեն թէ խորհրդարանը միաձայնութեամբ քուէարկեց բանաձեւ մը որ կառավարութենէն կը պահանջէ խզել դիւանագիտական յարաբերութիւնները Ֆրանսայի հետ եւ ընդտեսական ու մշակութային պայքար մը բանալ, իբրեւ բողոք Ալժերիոյ Ֆրանսական քաղաքականութեան դէմ : Բանաձեւը կը պահանջէ կառավարութենէն առաջարկել Արաբական Դաշնակցութեան Խորհուրդին՝ որ միջարաբական պոյքոթ հռչակէ Ֆրանսական մշակոյթին եւ արտադրութեանց դէմ : Այս «պոյքոթ»ը պիտի տեւէ մինչեւ որ Ֆրանսա գոհացում տայ «Ալժերիոյ ժողովուրդին ազգային օրինաւոր իղձերուն» :

Արաբական Դաշնակցութեան խորհուրդը բացուեցաւ երէկ, Հինգշաբթի, Գահիրէի մէջ, մասնակցութեամբ անդամակից պետութեանց դիւանագիտական ներկայացուցիչներուն, վարչապետներուն եւ արտաքին նախարարներուն : Օրակարգին վրայ կան հինգ խնդիրներ որոնց մէկը Ալժերիոյ հարցն է :

ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, խիստ հետապնդումներ կը կատարուին Կոստանդինի շրջանին մէջ :

— Նոր զօրակոչի մասին որոշում պիտի տրուի այսօր : Զօրս հազար նոր զինուորներ Ալժէ հասան առջի օր :

ՔԱՌԱՍՈՒՆԸՄԷԿ ՏԱՐԻ...

ԽՄԲ.— Ապրիլ 1ին փակուեցաւ Յուսաբերի 41րդ տարեշրջանը։ Այս առթիւ մեր ջերմ խնդակցութիւնը յայտնելով մեր պաշտօնակցին, Մարտ 29ի խմբագրականէն կը քաղենք հետեւեալ խորհրդածութիւնները.—

Ամէն թերթ, իբրեւ հանրային բեմ, իբրեւ հանրութեան շահերուն ծառայող օրգան, ամէնէն առաջ պէտք է ըլլայ անկաշառ, ապա նաեւ ուղղամիտ, բայց մանաւանդ արթուն պահակը, անխոնջ ախոյեանը, այն Դատին, որ իր ժողովուրդինն է։

... Այս է նախապայմանը հայերէն թերթերու գոյութեան։ Առանց այս նախապայմանին՝ մեր թերթերը կը դառնան լրաթերթ, առ առաւելն «շտեմարան պիտանի եւ անպիտան գիտելեաց»։

Կը խոստովանինք, որ «Յուսաբեր»ը լրաթերթ չէ։ Այս բառին իրական իմաստով թերթեր չկան, կամ գրեթէ չկան։ Ձայնասփիւռը, հիմա նաեւ պատկերասփիւռը, վաղը հաւանաբար ուրիշ սփիւռներ, լիովին կը կատարեն լրաթերթի դերը։ Առաւօտեան լուրերը մինչեւ իրիկուն արդէն հինցած կը համարուին։ Երբ թերթը լոյս կը տեսնէ երեկոյեան, օրուան լուրերը գրեթէ կորսնցուցած կ'ըլլան իրենց թարմութիւնը։

Մասնաւորաբար հայերէն թերթերը չեն կրնար լրատուի, տեղեկատուի դեր կատարել այն իմաստով, որ այս բառը կ'ենթադրէ։ Ամերիկեան մեծադղեցիկ թերթերն անգամ, բացառիկ միջոցներ ունենալով հանդերձ, նաեւ ունենալով հանդերձ արդիական թեքնիքի բոլոր առաւելութիւններն ու դիւրութիւնները, չեն կրնար լիովին արդարացնել լրաթերթի իրենց դերն ու կոչումը։

Ուստի՝ կը մնայ, որ մեր թերթերը աշխատին դառնալ ոչ այնքան լրաթերթ, որքան ցոլարանը Հայ կեանքին եւ պահակը Հայկ. Դատին։

«Հայ Կեանք» ըսելով մենք կը հասկնանք ոչ միայն առօրեայ կեանքը ի սփիւռս աշխարհի ցրուած մեր գաղութներուն, այլ նաեւ, այլ մանաւանդ ինչ որ կապ ունի մեր ժողովուրդին, հայրենիքին եւ մշակոյթին հետ։

Դարձեալ, «Հայ Դատ» ըսելով մենք կը հասկնանք ոչ միայն անմիջական պահանջները մեր ժողովուրդին, այլ եւ հեռաւոր պահանջները։ Կ'ըսենք՝ պահանջներ, բայց կը գտնենք, թէ պէտք է ըսենք՝ իրաւունքներ։ Որովհետեւ ինչ որ կը պահանջենք, ողորմութիւն մը չէ, այլ իրաւունք մը, անտեսուած, արհամարհուած, ուրացուած իրաւունք մը, որուն տէրն ենք հիմա եւ որուն տէրը կ'ուզենք մնալ միշտ։

Մեր իրաւունքն է, գերագոյն իրաւունքը, վերատիրանալ մեր հայրենի հողերուն, ապա նաեւ համախումբ ապրիլ այդ հողերուն վրայ, ազատ եւ ինքնիշխան։ Այս է, մեր կարծիքով, Հայկ. Դատը, որուն համար պայքարեցաւ հայ ժողովուրդը եւ պիտի պայքարի ընդմիշտ։

Այս իրաւունքներու ոչ թէ ուրացման, այլ պաշտպանութեան նուիրուած պիտի ըլլայ հայերէն թերթը։ Առաքելութիւն մըն է ասիկա, որ ինքնին կ'արդարացնէ գոյութիւնը հայ լեզուով հրատարակուած թերթերուն։ Առանց այս առաքելութեան հայերէն թերթը ոչ գոյութեան իմաստ ունի, ոչ գոյութեան իրաւունք։

Ըսել, թէ ... արկածախնդրութիւն է պահանջել ամբողջական Հայաստան՝ ամբողջական հայութեամբ, —քանի որ զայն մեզի տուող չկայ,— կը նշանակէ վատթարագոյն հայրենադաւը ըլլալ։ Կը նշանակէ վատթարագոյն ազգադաւը ըլլալ։

Ոչ, երազ չենք տեսներ. կը տեսնենք իրականութիւն մը, որ իրաւունք մըն է։ Մենք կրնանք հրաժարիլ ամէն բանէ, բայց չենք կրնար հրաժարիլ այս իրաւունքէն, որ կը կազմէ հայ ժողովուրդի ազգային ուխտը։

Ծառայել Հայ Դատին, կը նշանակէ ծառայել հայապահպանման, որ օրակարգի հարց է մանաւանդ հիմա, այն պայմաններուն մէջ, ուր կ'ապրի Գաղթաշխարհի հայութեան մէկ մասը գոյգ Ամերիկաներու եւ Եւրոպայի մէջ։

Հայ Դատը, վերջին հաշուով, հայ հողի վրայ հայօրէն ապրելու իրաւունքն է։

Գաղթաշխարհի հայութիւնը մեզմէ չի պահանջեր, որ մեր թերթերուն մէջ գրենք, թէ բամպակին գինը ի՛նչ է, կամ թէ ձայնասփիւռի կայանէն ո՛ր երգիչը ինչ պիտի երգէ այս գիշեր, եւ կամ թէ ջերմաչափը ի՛նչ աստիճան ցոյց կուտայ զերոյէն վեր կամ վար։ Այլ կը պահանջէ, որ մենք տէրը ըլլանք հայ հողի վրայ հայօրէն ապրելու մեր իրաւունքին։

Հայ լեզուով հրատարակուող ուեւէ թերթ եթէ կրցաւ ունկնդիր ըլլալ հայութեան ձայնին, փրկուած է ինք իրեն եւ իր ժողովուրդին համար։

Իր գոյութիւնը իմաստ մը ստացած է։

Ինքզինք յարգող թերթը, այս ընդհանուր մտահոգութիւնները ունենալէ ետք, պէտք է նաեւ ունենայ ձգտումը ոչ միայն հանրային կարծիք ստեղծելու, այլ եւ հանրային կարծիք վարելու։

Կը դժուարանանք ըսել, թէ այս առաքելութիւնը անհրաժեշտ լրջութեամբ կատարած են եւ կը շարունակեն կատարել մեր թերթերը։ Եւ սակայն գրեթէ այս առաքելութիւնն է, որ, միւս առաքելութեան հետ, իմաստ մը կուտայ անոնց գոյութեան։

Հանրային կարծիքը կրաւորական է մեր մէջ. կը նայի, բայց չի տեսներ. կը տեսնէ, բայց չի հասկնար. կը լսէ, բայց չի գործեր։

Չենք ուզեր մանրամասնութեանց մէջ մտնել, փաստեր, դէպքեր, իրողութիւններ մատնանշել՝ հաստատելու համար, թէ այո, կրաւորական է հանրային կարծիքը մեր մէջ։

Անթոյլատրելի այս կացութեան պատասխանատուն մենք ենք թերեւս։ Պէտք է կարենայինք ստեղծել եւ վարել առողջ հանրային կարծիք մը, որ գիտնար ոչ միայն նայիլ, այլ եւ տեսնել. ոչ միայն տեսնել, այլ եւ հասկնալ. ոչ միայն լսել, այլ եւ գործել։

Մենք կը կարծենք, թէ ինչ որ ճշմարտութիւն է մեզի համար, ճշմարտութիւն է նաեւ բոլորին համար։ Ասիկա ճիշդ չէ. բացարձակ, թուաբանական ճշմարտութիւններն իսկ պէտք ունին կրկնուելու, ծանօթացուելու, ժողովրդականացուելու, բայց մանաւանդ ապացուցուելու։

Ճշմարտութիւնները, առանց այս պայմանին, կը դառնան թանգարանային նիւթ, այսինքն «սառած գեղեցկութիւն»։

Այս պատճառով՝ կը կարծենք, թէ յաճախ, նոյնիսկ շատ յաճախ պէտք է կրկնել ճշմարտութիւնը, զայն հասկնալի եւ մատչելի դարձնելու համար բազմութեանց, այն խոր հաւատքով, որ ի վերջոյ կը յաղթէ ճշմարտութիւնը, միայն ճշմարտութիւնը։

Կը սարսափինք, երբ պահ մը կը մտածենք, թէ կը պայքարինք ահաւոր ուժի մը դէմ, որ երեւակայելի եւ աներեւակայելի բոլոր միջոցները ունի մեզ պարտութեան մատնելու։

Կը սարսափինք, բայց չենք տկարանար։

Ահաւոր այս ուժը կը կոչուի Բոլշեւիզմ։

Ըսինք, թէ անհուն եւ անսպառ միջոցներ ունի ան մեզի դէմ պայքարելու ամէն ձեւով, ամէն բանի մէջ եւ ամէն տեղ։ Մենք այդ միջոցները չունինք. մեր միակ զէնքն է մեր խօսքը, այսինքն մեր պաշտպանած գաղափարները։ Այս գետնին վրայ մենք անպարտելի ենք։

Մօտ քառասուն տարի անընդհատ մղուած այս պայքարը մեզ ոչ թէ տկարացուց, այլ աւելի զօրացուց։ Ապացոյց՝ ռուս համայնավար կուսակցութեան 20րդ Համագումարը։

Մենք անձնատուր չեղանք Բոլշեւիզմին։

Եւ ի՞նչ է մեր պահանջածը. կրկնենք անգամ մըն ալ, — մեր հայրենի հողերուն վրայ հայօրէն ապրելու իրաւունք։

Այսքան. ոչ աւելի։

Մեր այս պայքարին մէջ, յանուն հայրենի հողերու ազատագրութեան եւ յանուն այդ հողերուն վրայ ապրելու մեր իրաւունքին՝ ընդդէմ Բոլշեւիզմի, մենք պէտք ունինք «տեսաբանական գրականութեան»։ Մեր թերթերուն մէջ քիչ է բաժինը այս գրականութեան, որովհետեւ քիչ է թիւը զայն մշակել կրցող «տեսաբան»ներուն, թերեւս հազիւ միայն մէկ-երկու հոգի։

ՀԱՄՈԶԵԼ,— այս է յաղթանակներուն մեծագոյնը։

Համոզել մեր հանրային կարծիքը։

Համոզել մեր ժողովուրդը։

Համոզել հակառակորդը։

Համոզել նոյնիսկ թշնամին։

Եթէ կրցանք, մերն է յաղթանակը։

Այստեղ կանգ առնենք առ այժմ, ուրիշ առիթով շարունակելու համար։

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՃԱՌԵՐԸ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Վենետիկի Միաբանութենէն ստացանք մանրամասն նկարագրութիւնը Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին այցելութեան առթիւ եղած մեծարանքներուն։ Ընդունելութեան պարագաները արդէն հաղորդած ըլլալով, ստորեւ կը հրատարակենք Հայրապետին խօսած ճառերուն պատառիկները որոնք ձայնագրուած են.—

Ս. ՂԱԶԱՐԻ ՄԷՋ (26 Մարտ)

«Զմայլանք յուզուած եմ այս պահուս, ու հազիւ թէ պիտի կարողանամ ամփոփել իմ մտածումներս, չափով մը գոնէ արտայայտելու այն, ինչ որ կը զգամ ու կը խորհիմ։

Ողջո՜յն Ս. Ղազարին եւ ձեզ բոլորին, սիրով ջերմ ողջոյններ Միածնաէջ Սուրբ Տաճարէն, Ս. Հռիփսիմէէն, Ս. Գայեանէէն, Խոր Վիրապէն, Օշականի մեծ Սուրբէն, եւ մեր բազմաթիւ սրբավայրերէն, որոնք որպէս կենդանի վկաները մեր անցեալի փառքերուն, այսօր ալ կանգուն են Արարատեան դաշտի սրտին մէջ։

Ողջո՜յն ձեզ մեր վեհափառ Արարատէն, ուր ինչպէս կ'ըսէ մեր անմահ բանաստեղծը Աւետիք Իսահակեան, «Դար է եկել, վայրկեանի պէս, ու անցել»։

Ողջո՜յն ձեզ բոլորին մեր մայր հողէն, մեր հայրենի կապոյտ երկինքէն եւ Մայր Արաքսի ափերէն։ Ողջո՜յն ձեզ ձեր եղբայրներէն ու քոյրերէն, որոնք կ'ապրին ու կը գործեն մայր հայրենիքի մէջ։

Անշուշտ ինձ ծանօթ է Ս. Ղազարը եւ ձեր Միաբանութիւնը. սակայն ուրիշ բան է երբ անձամբ կուգաս, աչքերովդ կը տեսնես, հոգիովդ կը շօշափես այս կեն-

Այսօր ես աւելի քան երբեք զգացի մեծութիւնը Մեծն Մխիթարի եւ իր գործին, նաեւ իր աշակերտներուն, որոնք դարերու ընթացքին անշէջ պահեցին այս վառարանը, ի փառս մեր ժողովուրդին եւ Հայ մշակոյթին։

Կը յիշեմ կարդացած ըլլալ — չեմ գիտեր թէ ուր, թերեւս իմացած ըլլամ, Հ. Մկրտիչ վրդ. Պոտուրեանէն։ Շատ լաւ կը ճանչնամ Հ. Պոտուրեան Մխիթարեան վարդապետը. ամէն անգամ որ Պուքրէշ գար, անպատճառ մեր Առաջնորդարանը կ'այցելէր, սուրճ մը կ'առնէր, եւ ինծի մեծ հաճոյք էր ի հարկէ, երբ կը պատմէր անցեալի իր յուշերէն։ Հաւանաբար ինք ըսած ըլլալու է ինծի այս մասին ալ։ Ինք տեսած է լուսաւոր դէմքը մեծ Ալիշանին, այն շրջանին՝ երբ Ս. Էջմիածնի մէջ ուրիշ մեծ մը բազմած էր, Խրիմեան Հայրիկ»։ Հանդէսի մը առիթով այստեղ անոնք ոգեկոչուեր են. ներկայացուեր է՝ թէ այստեղ Հ. Ալիշան, այնտեղ Խրիմեան Հայրիկ՝ կամար մը կը կազմեն, որու երկու սիւներուն վրայ կը հանգչի Հայու ճշմարիտ ոգին։

Այսօր մեր մէջ չեն ոչ մէկը եւ ոչ միւսը. բայց անոնք կենդանի են մեր հոգիներուն մէջ, այնպէս՝ ինչպէս Խրիմեան Ս. Էջմիածնի մէջ, Հ. Ալիշան ալ այստեղ։

Ու այդ կամարը կը մնայ կանգուն, կենդանի, յաւիտենական։

Մենք որ եկած ենք ժամանակաւորապէս գրաւելու անոնց Աթոռները, պարտականութիւն կը նկատենք ամրացնել այդ կամարը ի փառս քրիստոնէութեան եւ մեր հայ ժողովուրդին։

Իրապէս զգածուած եմ ձեր այս ջերմ ընդունելութեան համար։ Խոր գոհունակութիւն իմ կողմէ, Մայր Աթոռ, Ս. Էջմիածնի իրականութիւնը։

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԿԻՒՐԵՂ ԱՂԱՅԻ ՄԱՀԸ

Կիւրեղ աղան բոլորովին առողջ էր, երբ առաւօտեան զարթնեց, նախաճաշեց, խաչակնքեց, բաց արաւ երկաթէ արկղ, ուրտեղ փողերն էր պահում, վերցրեց յիսուն օսմանեան ոսկի եւ դուրս եկաւ սենեակից խանութ գնալու, երբ յանկարծ լսեց, որ երախաները պոռում են.

— Հաջի Քարոն... Հաջի Քարոն...

Կիւրեղ աղան ցնցուեց, մի թեթեւ սարսուռ փշաքաղեց մարմինը, մի պահ կանգ առաւ շեմքի վրայ, ապա ներս մտաւ եւ նորից լսեց երախաների աղաղակը.

— Հաջի Քարոն... Հաջի ... ոն...

Միեւնոյն սարսուռը, այս անգամ աւելի ցուրտ, բայց ելեկտրական հոսանքի արագութեամբ, ճեղքեց անցաւ ներս ամբողջ մարմնով։ Կարծես չոր սառնամանիքի նման մերկացրին, կանգնեցրին քամու առաջ եւ մի դոյլ սառը ջուր լցրին մարմնի վրայ։

Նա մօտեցաւ պահարանին, գլուխը կոխեց մէջը, իրար ետեւից մի քանի գաւաթ օղի լցրեց եւ խմեց։

Կարծես մի քիչ տաքացաւ։

Նորից առաջացաւ դէպի սենեակի դուռը եւ դրան արանքից՝ խռպոտ եւ կերկերուն ձայնով բղաւեց.

— Աղջի, Հազարխան...։

Ոչ ոք պատասխանեց...

— Հազարխան...

Լռութիւն։

Հազարխան խաթունը Կիւրեղ աղայի կինն էր։

Ինչո՞ւ չէր պատասխանում։

Ո՞ւր էր գնացել։

Քիչ առաջ նա կրակարանն էր. հէնց որ Կիւրեղ աղան պատրաստւում էր խանութ գնալու՝ լսում էր նրա «փապուճ»ի քըսքըսոցը։

Կիւրեղ աղան նորից մօտեցաւ դրան եւ արանքից ահռելի ձայնով բղաւեց.

— Հազարխան...

Այս անգամ Հազարխան խաթունը, աճապարանքով եւ ոտներն իրար փաթթելով, վեր վազեց։

— Ո՞ւր ես գացեր, երկու ժամ է կը ճաթիմ։

— «Բաղչա»ն էի, չլսեցի։

— «Զոչուխ»ները Հաջի Քարօ, Հաջի Քարօ կը պոռային...

— Հա։

— Հա, ի՞նչ։

— Հաջի Քարոն է։

— Ի՞նչ կ'ըսէ.

— Կ'ըսէ՝ պղտաղբօրս հետ խօսելիք ունիմ։

Կիւրեղ աղան նորից ցնցուեց։

— «Վախըթ» չունիմ, թող երկուսը գայ։

— Շատ աղէկ, կ'ըսիմ։

Կիւրեղ աղան անմիջապէս գլխի ընկաւ, թէ ինչ բանի համար Հաջի Քարոն կարող էր եկած լինել։

«Բանը, «գահա» չի մոռցեր...» ասաց նա իր մտքում եւ տեսնելով կնոջը, որ դեռ կանգնել էր եւ մտադրութիւն չունէր գնալու, բղաւեց.

— Ի՞նչ ես կայներ դէմս, գնա չըլի՛։

Կինը ցատկեց ոչ այնքան ուզենալով, որքան ամուսնու սարսափից։

Բայց երբ Հազարխան խաթունը սենեակի դրան մօտեցաւ, Հաջի Քարոն հասել էր շեմքը եւ, առանց որեւէ բան ասելու, ներս մտաւ եւ կանգնեց Կիւրեղ աղայի առաջ։

Սպիտակ գլխով, սպիտակ եւ արդէն դեղնելու մօտ մօրուքով, նիհար, բարակ, նուրբ ձեռքերով, սեւ եւ թեթեւ «եաղմա»ն գլխին, հանգելու մօտ աչքերով, որոնց հեռաւոր խորքերում կարծես ինչ որ քաղցրութիւն է աճում, ձեռքերը ծալած սրտի վրայ, կարկատաններով, բայց մաքուր «փիսթան»ը հագին, գլուխն ուսին թեքած, խեղճ – խեղճ Հաջի Քարոն կանգնեց իր փոքր եղբօր առաջ։

— Հողէտր հրեշտակն է մտեր տունս, ասաց Կիւրեղ աղան մտքում։

— Պղտախպար, ոտքդ պագնեմ, մ'ներ, մ'ըլլիր, ամէն բան մոռցիր, ան փարան տուր, մինչեւ գերեզման ապրիմ, անօթեւ եմ, մեղք եմ։

Հաջի Քարոյի այս խօսքերից Հազարխան խաթունի աչքերը խոնաւցան, որին ի տես Կիւրեղ աղան աչքերը խոժոռեց կնոջ վրայ եւ

— Ի՞նչ փարա, — Հաջի Քարօ, հարցրեց նա։

— Պապուս փարան, «միրաս»ի իմ բաժինը

— Դահա չե՞ս մոռցեր։

— Մոռցեր էի, ամա հիմա գլխաւոր չունիմ, կինէ մէջս ինկաւ։

Հազարխան խաթունը Կիւրեղ աղային պաղատելու մի փորձ արաւ, բայց հանդիպեց նրա զայրացած, պղտոր մթին աչքերին։

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(1) (Շար.)

միածնի կողմէ, բարեմաղթութիւններով հանդերձ:

Տէրը այս Սուրբ Կղզին ամուր պահէ, ուժ եւ կորովութիւն պարգեւէ անոնց որ մեղուի նման կ'աշխատին ու կըշարունակեն այն մեծ գործը զոր սկսաւ Երանելի Սեբաստացին:

Վստահ եմ որ փոքրիկներու այս պատրաստուող սերունդն ալ, նորանոր էջեր պիտի բանայ Ս. Ղազարի փառքի պատմութեան մէջ:

Կը ցաւիմ որ բախտը չունեցայ անձամբ ճանչնալու ձեր Գեր. Աբբահայրը. սակայն կը փափաքիմ որ երբ վերադառնայ իր ուղեւորութենէն, դուք թարգմանն ըլլաք իմ զգացումներուս. եւ յայտնեցէք մաղթանքներս որ առիթ մը ստեղծուի զինք ողջունելու կա՛մ այստեղ, կա՛մ Ս. Էջմիածին»:

Մ. ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

(27 Մարտ.— Գերյարգելի տեսուչ եւ սիրելի Հ. Եղիա,— Երկու օրէ ի վեր ես հոգեկան խոր մխիթարութեան եւ ուրախութեան պահեր կ'ապրիմ այստեղ. երէկ Ս. Ղազարի մէջ, Մխիթարեան Ուխտի գինուորեալ Հայրերու ծոցին մէջ եւ այսօր այստեղ այս լոյսի եւ գիտութեան եւ հայկական ոգիի օճախին մէջ, ուր դուք բուռ մը հայ հոգեւորականներ, ձեր հաւատքի հուրով, ձեր ազգային ոգւոյ զօրութեամբ զինուած՝ մեծ գործ մը կը կատարէք, աշխատանք մը՝ զոր ընծայ կը բերէք հայ ժողովուրդին, ընծայ մը զոր բոլորս կը գնահատենք. եւ ես կը խորհիմ թէ ձեր այս ազգանուէր գործը վեր է ամէն գնահատանքէ եւ արժանի՝ ամէն քաջալերութեան:

Իմ ձայնը ուր ալ հասնի ես այս խօսքը պիտի ըսեմ եւ կրկնեմ:

Հիմա թոյլ տուէք որ երկու խօսք ուղղեմ այս աշակերտներուն, ձեր ուսանողներուն, որ ձեզ սիրելի են անշուշտ եւ հարազատ. բայց նոյնքան սիրելի են եւ հարազատ նաեւ մեզ:

Սիրելի աշակերտներ, կուգամ Ս. Էջմիածնէն. այնտեղէն ուր բազում դարեր առաջ Աստուած մեր ժողովուրդին խօսեցաւ. այնտեղէն ուր Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչը մեր աշխարհի՝ իր ուխտը կնքեց Աստուծոյ հետ, ուխտ մը որուն հաւատարիմ մնաց մեր ժողովուրդ, դարերէ ի վեր, եւ մինչեւ այսօր, եւ յաւիտեան պիտի մնայ: Կուգամ այն երկրէն, այն աշխարհէն զոր դուք երգեցիք քիչ առաջ. «Իմ հնաւուր հայրենիք, իմ փառաւոր հայրենիք, իմ անուշիկ Հայաստան»: Ձեր խօսքերն են որ իմ սրտիս մէջ դրոշմուեցան: Ահա այս անոյշ Հայաստանէն կուգանք մենք, մեր մայր հայրենիքէն, եւ կը բերենք ձեզ ողջոյն եւ օրհնութիւն Ս. Էջմիածնէն եւ մեր մայր երկրէն: Ձեզի կ'ուզեմ բերել մանաւանդ ողջոյն Օշականէն, այնտեղէն ուր կը հանգչի Մեծ Սուրբը, Մեսրոպ Մաշթոց, որուն անունը փառաւ եմ թէ ձեր հոգիներուն մէջ արձանագրուած է եւ պիտի մնայ յաւիտեան: Այն Սուրբը որ մեզի սորվեցուց մեր մեծաքանչ լեզուն, այն լեզուն որ մեր ժողովուրդին հետ միասին դարեր ապրեցաւ, բազում տառապանքներէ եւ դժուարութիւններէ եւ դժբախտութիւններէ անցաւ, եւ այսօր կենդանի է մեր մէջըցաւ, մեր այսօրուան ապրողներուս մէջըցաւ, եւ մենք կը սորվինք, կը զարգացնենք եւ կը ծաղկեցնենք զայն:

Ինչպէս մեր նոր գրագէտներէն Նայիրի Զարեան գովքն հիւսելով Հայոց լեզուին, կ'ըսէ. «Հերոսական լեզուներէ, հերոս եղբայր, Հայոց լեզու», իսկ Սիլվա Կապուտիկեան, մեր տաղանդաւոր բանաստեղծուհիներէն մէկը՝ իր խօսքը ձեզի մանաւանդ ուղղելով, նոր սերունդին, կ'ըսէ. «Թող մանկանայ ձեր շրթներին մեր ալեհեր Հայոց լեզուն»:

Եւ ահա ես այսօր անգամ մը եւս տեսայ որ դուք շնորհիւ Մխիթարեան Հայրերու սո՛ւրբ աշխատանքին՝ դուք կենդանացուցած էք ձեր շրթներուն այդ լեզուն, եւ կը խօսիք այնքան եւ նոյնքան քաղցր՝ ինչքան մեր Հայաստանի ձեր սարեկները, ձեր ընկերները եւ ընկերուհիները գաղթականութ:

Դուք այստեղ քիչ էք համրանքով, բայց ես կը փափաքիմ որ դուք ձեր հոգիի աչքերով տեսնէիք նաեւ հազար – հազարաւոր այն աշակերտներն ու աշակերտուհիները որոնք Երեւանի եւ Հայաստանի միւս քաղաքներուն մէջ, գիւղերուն մէջ, հազար – հազարներով, կը սորվին ձեզ նման եւ ձեզի պէս կը խօսին մեր մեծաքանչ Հայոց լեզուն: Դուք ալ լաւ սորվեցէք այդ լեզուն, որպէսզի օր մը եթէ դուք անոնց հետ հանդիպիք, հայրենի արեւին տակ, իրար լաւ հասկնաք հայերէն լեզուով:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՏՈՄՍԵՐ

ԿԱՊԻԿԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Քիչ - շատ գրող – բրոց մէկը անպատճառ լսած կ'ըլլայ Սկովտիացի Թամըս Քարլայլի եւ Անգլիացի Ջարլզ Տարուինի անունները: Առաջինը գրագէտ ու իմաստասէր, երկրորդը մեծ գիտուն մը, որ հաստատեց թէ մարդը կապիկին թոռանը թոռանը թոռն է:

Անգամ մը, Քարլայլ լուր կը ղրկէ Տարուինին:

— Եկուր, միասին թէյ մը խմենք, հետդ խօսելիք ունիմ...

Տարուին կ'ընդունի հրաւէրը ու երկուքին միջեւ տեղի կ'ունենայ հետեւեալ զրոյցը.

— Ջարլզ, բաւ նայիմ, ա՛ս ինչե՞ր կը լսեմ քու մասիդ...

— Ի՞նչ...

— Եթէ բամբասանք չէ, պիտի ապացուցանես եղեր թէ մարդը կապիկէ սերած է. իրա՞ւ է, հաւատալս չի գար:

— Ատոր մէջ չհաւատալիք ի՞նչ կայ... Այս, մարդը կապիկէն յառաջ եկած է... Ես ալ կապիկ եմ, դուն ալ կապիկ ես, թագուհին ալ կապիկ է:

— Յիմար, աւելի կարեւոր խնդիրներով չե՞ս կրնար զբաղիլ...

— Այսինքն...

— Այսինքն չե՞ս կրնար խելք մը սորվեցնել մարդ արարածին որ ետ չերթայ ու նորէն չկապիկնայ:

Այս մանրավէպը ինծի յիշեցնող պատուական բարեկամիս հարցուցի.

— Լեզուիդ տակ բան մը կայ. ուրկէ ուր միտքդ ինկաւ այդ պատմութիւնը... ի՞նչ ըսել կ'ուզես... կապ ունի՞ ան մեր այսօրուան վիճակին հետ...

Ու պատուական բարեկամս պատասխանեց.

— Ի հարկէ ունի, այլապէս ժամանակդ չէի առներ:

— Բացատրէ նայիմ:

— Ձեր թերթին մէջ — եւ ուրիշ թերթերու մէջ — յաճախ աչքիս կը զարնեն հոլեչահ քերթողներ մեր Նորահաս սերունդին — «Հայերէն սորվեցէք, Հայոց պատմութիւն կարդացէք, հայերէն երգեր երգեցէք, հայկական հանդէսներու գացէք, Հայոց եկեղեցին պաշտպանեցէք եւ հայ աղջիկ առէք...» եւ շատ մը ուրիշ հրամաններ ու դասեր: Ճի՞շդ է ըսածս:

— Այս, բայց Քարլայլը...

—Ըսելս ան է որ ինչպէ՞ս կ'ըլլայ, եթէ նոր սերունդին տրուած դասերուն պէս դասեր ալ, քիչ մը, հին սերունդին տաք:

— Սիրելիս, հին սերունդը փրկուած է: Մենք փրկուածները փրկելու մասին մտածելու պէտք չունինք... Ատ ըսածդ չեղաւ:

— Շատ ալ աղէկ եղաւ... Մտիկ ըրէ— ես յիսուն տարիէ ի վեր այս երկիրն եմ.. Գիտե՞ս ինչեր տեսած եմ աս երկու աչքերովս եւ ինչեր լսած եմ... Հայաստանի գիւղերէն Նիւ Եորք հասնող գիւղացին, որ տակաւին նետած չէր իր տրեխները, անունը փոխեց... Յակոբը եղաւ Ճէք, Տիգրանը՝ Տիք, Փիլիպոսը՝ Ֆիլիփ, Կարապետը՝ Ջալլի... Դերձակեանը եղաւ Թէյլըր, Փափազեանը՝ Փրիսթլի, Մարգարեանը՝ Մըքարթի...

— Եղբայր դուն ալ հաւկիթին մէջ մազ կը փնտռես... Մարդ իր անունը փոխելով հոգին ալ փոխած չըլլար...

— Երբեմն չըլլար, բայց երբեմն ալ կ'ըլլայ... Դուն գիտե՞ս ես ինչ նախմէրոներ տեսած եմ եւ ինչ ալաֆրանկա հօվեր առնողներ... Մարդ գիտեմ որ մեր եկեղեցիին առջեւէն անգամ չանցնիր, հայերէն գիրք չի կարդար, հայերէն լրագիր մը չառներ, հանդէսի մը չի գար, ազգին սենթ չտար... Կը ճանչնամ գիւղացի մը, որ չուզեր որ իր աղջիկը հայերէն խօսի.. Եթէ կ'ուզես անուններ ալ կուտամ...

— Խնդրեմ չտաս, վերջը մեզի դէմ դատ կը բանան... Բայց տակաւին չըսիր թէ աս պատմութիւնդ ինչպէ՞ս պիտի կապենք մեր ազգին հետ...

— Օհօ, դուն բաւական հաստ գլուխ ունիս եղեր... Եղբայր, հարցուր սա ազգին մեծերուն թէ ի՞նչ կ'ընեն որպէսզի հին կամ հիննալու ճամբան բռնած Հայը հրաժարի իր կապիկութենէն...

Հարցուր, չմոռնաս:

ԵՐՈՒՊԱՅԻ

ՏԱՐՕՆՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

Մարտ 18ի Կիրակին, Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը սարքած էր խնջոյք պարահանդէս մը Վարդանանցի առթիւ, գեղարուեստական գեղեցիկ բաժինով մը: Կը նախագահէր Միութեան քարտուղարը Պ. Լեւոն Տօնիկեան: Մօտ 250 հոգի խռնուած էին սրահին մէջ, ապրելով ազգային ջերմիկ մթնոլորտ մը:

Օրուան բանախօսներն էին, Պ. Պ. Ներշան Պէշիկթաշլեան եւ Պետրոս Զարոյեան: Նախագահին հրաւէրին վրայ, մէկ կողմէ մեր ազգային հերոս Դրոյի յիշատակին առջեւ հանդիսականները, վայրկեան մը յոնկայս լռութիւն կը պահէին, քիչ վերջն ալ Խ. Հայաստանի գրողներէն Խաչիկ Դաշտենցի «Խոդեդան»ը կը կարդացուէր բեմի վրայ, Հրաչ Տարօնեանի կողմէ հնչեցնելով Աստուածատուրին (Խոդեդան) պատգամը՝ «Գրոհ դէպ Սասուն»: Պ. Զարոյեան ոգեկոչեց Վարդանանքը, ներկայացնելով անոր դերը մեր անցեալի մէջ եւ ազդեցութիւնը 1500 տարուան մեր պատմութեան վրայ: Բանախօսը հպարտութեամբ յիշեց թէ ինքն ալ Տարօնցի է, եւ ուրախ է որ գեղեցիկ առիթը տրուած էր իրեն ծանօթանալու հայրենակիցներուն եւ խօսելու անոնց առջեւ: Պ. Պէշիկթաշլեան եւս խօսեցաւ Վարդանանցի վրայ, եւ ներկայացուց Գէորգ Զավուշի, Շէնըքցի Մանուկի եւ Վարդան վարդապետի պատգամը.— Երեքն ալ մեր նորագոյն պատմութեան փայլուն դէմքերէն, նոր Վարդաններ:

Գեղարուեստական բաժնին իր թանկագին մասնակցութիւնը բերաւ յայտնի երգիչ Ժագ Տալ:

Յաջորդաբար երգեցին – արտասանեցին Տիկին Ա. Մուրատեան, Պ. Ա. Քիւփէլեան, Ստեփան Պօղոսեան, Հրաչ Տարօնեան, Մուրատ Սարգիսեան, Յովսէփ Տօնիկեան: Պարեցին Վիգէն Թորոսեան եւ Պանեէօ Քաչանի Նոր Սերունդը, ընկերակցութեամբ Տիկիններ՝ Մ. Սասունիի եւ Թորոսեանի:

Բեմին վրայ ներկայացուեցաւ ներկաներէն ազգ. հերոս մը որ իր պատգամը ուղղեց նոր սերունդին: Ներկայ էին Միութեան եօթը սաները համազգեստով:

Անցորդ մը, որ Մուշ գտնուած է երկու տարի առաջ, նկարագրեց Տարօնի ներկայ կացութիւնը: Հայրենակից Արմենակ Յակոբեանի երգացանկները ոգեւորութիւն ստեղծեցին:

Նուագախումբը գլխաւորութեամբ երիտասարդ Սարաֆեանի, շատ առիթ չունեցաւ նուագելու: Վարչութիւնը յայտնեց թէ մեր հանդէսներու գըլխաւոր նպատակն է տարին գոնէ մէկ անգամ լսել գարձնել հայկ. խօսքն ու երգը, բառն ու պարը: Հանդէսը վերջացաւ կէս գիշերին:

× Հայրենակիցներու կողմէ եկած էին վաթսուն հազար Ֆր. արժէքով զանազան նուէրներ, կօշիկ, շրջազգեստ, շապիկ, Հայաստանէն, Պէյրութէն ու Վիէննայէն եկած գրքերը եւ ուրիշ տարկաներ, որոնք վիճակախաղի դրուելով սպառեցան: Շնորհակալութիւն բոլորին: Ներկայ մը

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (17)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

4.— ՄԻ ԱՂՕՏ ՄԻՏՔ ԾԱԳՈՒՄ Է ՆՐԱ ՄԷՋ

Այդ պատմութեան բոլոր ժամանակ տիկնոջ դէմքը փայլում էր անսահման ուրախութեամբ, իսկ Սամուէլը խորին վրդովմունքով լսում էր նրան, աւելի եւ աւելի պինդ գալարելով իր ձեռքում մագաղաթի թերթը, որ բերել էր աղէտաւոր լուրերը: Բայց Սամուէլը նախապատրաստուած էր այդ բոլոր դառն եւ ամօթալի եղելութիւնները լսելու, որոնց մէջն էր տեսնում իր հայրենիքի կործանումը:

Տիկինը իր ստացած տեղեկութիւններից մի մասը միայն պատմեց, եւ նամակի մէջ այնքանը միայն գրուած պէտք է լինէր: Բայց նա թագցրեց Սամուէլից, թէ նրա հայրը եւ Մերուժանը ուրացել են քրիստոնէութիւնը, ընդունել են պարսից կրօնը եւ խոստացել են Շապուհին նոյնը մտցնել եւ Հայաստանում, եւ այդ մըտքով բերում են իրանց հետ մոգերի ահագին բազմութիւն, որ եկեղեցիների փոխարէն ատրուշաններ հիմնեն, եւ ամէն տեղ բաց անեն պարսիկ դպրոցներ, նախարարների, եւ ազնուականների թէ՛ տղաներին եւ թէ՛ աղջիկներին պարսկական ոգւով եւ պարսկական կրօնի հրահանգներով կրթութիւն տալու համար: Նա ծածկեց Սամուէլից եւ նրա հօրեղբօր, Վասակի չարաչար մահը Շապուհից,— ծածկեց եւ Արշակ թագաւորի աքսորուիլը Անյուշ բերդում: Այդ բոլորը, ի հարկէ, գիտէր տիկինը,— այդ բոլորը, անտարակոյս, բերանացի հաղորդած կը լինէր նրա նամակը բերող սուրհանդակը:

Տիկինը նկատեց այն վատ տպաւորութիւնը, որ իր պատմութիւնը գործեց որդու վրայ, բայց իրան չցուցանել ձեւացնելով, դրկեց որդուն եւ, սեղմելով իր կրծքի վրայ, ասաց.

— Դու այժմ կարող ես շնորհաւորել ինձ, սիրելի Սամուէլ,— եղբայրս՝ Հայոց թագաւոր, իսկ քո հայրը՝ Հայոց սպարապետ...:

Սամուէլի դրութիւնը աննախանձելի էր: Նա կա՛մ բացարձակ կերպով պէտք է յայտնէր իր զզուանքը հօր եւ Մերուժանի վարմունքի դէմ, պատմելով բոլորը, ինչ որ ինքը գիտէր նրանց դաւաճանութիւնների մասին, եւ կամ պէտք է լռէր, որ մի' գուցէ իր անզգուշութեամբ գործը փճացնէր, եւ իր արդէն խորհած, վճռած նպատակները մնային անկատար: Բայց լռել չէր կարող նա, պէտք էր մի բան պատասխանել: Այդպիսի դժուարին րոպէներում նրան օգնութեան էր հասնում իր սովորական թերահաւատութիւնը մի կողմից, եւ իր կծու հեգնութիւնը միւս կողմից:

— Այդպէս շուտ ուրախանա՛լ, դեռ վաղ է, սիրելի մայր,— ծիծաղելով պատասխանեց նա, ձեռքս պրծնելով մօր գրկից:

— Ինչո՞ւ, հարցրեց մայրը եւ նրա ձայնը դողաց սրտի յուզմունքից:

— Դեռ Հայոց թագաւորը կենդանի է...:

Տիկինը չկարողացաւ իրեն զսպել, յայտնեց այն, ինչ որ ծածկել էր աշխատում:

— Հայոց թագաւորը աքսորուած է Անյուշ բերդում, որտեղից մարդիկ այլեւս չեն վերադառնում:

— Այդ ես գիտեմ, որ այնտեղից մարդիկ չեն վերադառնում, բայց Հայոց թագաժառանգը Կ. Պոլսումն է, քրիստոնեայ կայսրի մօտ...:

— Նրան ո՞վ կը բերէ եւ իւր հօր գահը կը նստեցնէ:

— Յունաց զօրքերը եւ Հայոց նախարարները...:

— Մինչեւ նրանց գալը, Հայոց երկիրը գրաւուած կը լինի պարսից զօրքերով, իսկ իմ եղբայրը՝ թագաւոր:

— Յաջողութիւն եմ ցանկանում...:

— Դու չես հաւատում, Սամուէլ, բայց շուտով կը տեսնես, որ այդ բոլորը կը կատարուի, ասաց մայրը, աշխատելով համոզել որդուն:— Դու ասում ես, որ Հայոց թագաժառանգը կայսրի մօտ է, յունաց զօրքերով կը գայ եւ իւր հօր գահը կը ժառանգէ: Բայց գիտե՞ս, ո՞վ է յունաց ներկայ կայսրը — Հայերի թշնամի Վաղէսը:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

գաքականութեան մը հետեւին: Ի վերջոյ այղջունեց Ատլանտեան դաշինքին 7րդ տարեդարձը, պնդելով թէ կազմակերպութիւնը էապէս պաշտպանողական հանգամանք ունի: Խօսեցաւ նաեւ զինաթափութեան մասին, բաղդատելով Մ. Նահանգներուն եւ Խ. Միութեան գիրքերը: Այս առթիւ ըսաւ թէ վճռած է երբեք ներկայ չըլլալ հիւլէական զէնքերու փորձի մը, թէ երբեք իր նախագահական պաշտօնը պիտի չօգտագործէ տարփողելու համար այդ զէնքերը:

× Անգլիոյ մէջ գաղտնութեամբ կը գի-տեն որ Մ. Նահանգները բարեացակամ դիրք մը բռնած են Եգիպտոսի հանդէպ:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Ապրիլ 4ին հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ Ատլանտեան դաշինքին 7րդ տարեդարձը, Փարիզեան շրջանի ընդհանուր կեդրոնին մէջ: Ֆրանսայի վարչապետը այս առթիւ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ խոր հաւատք ունի կնքուած գինակցութեան վրայ: «Ըսած եմ Ազգ. ժողովին մէջ եւ կը կրկնեմ այսօր, խորին համոզումով, Ատլանտեան զինակցութիւնը եղած է եւ կը մնայ երաշխիքը խաղաղութեան եւ ապատութեան պահպանումին: Իբրեւ խաղաղասէրներ՝ տոգորուած հաւաքական ապահովութեան զգացումով, մենք վճռապէս կուսակից ենք զօրացնելու զայն ամէն անգամ որ կարելի է: Լայն հեռանկարներ կը բացուին մեր առջեւ, զարկ տալու համար ազատ ազգերու համերաշխութեան »:

Ատլանտեան ճակատի սպարապետը, զօր. Կրուէնթըր եւս ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ Ատլանտեան կազմակերպութեան ուժերը կը կազմեն վճռական ազդակ մը՝ նախայարձակման դէմ: Յետոյ խօսքը ուղղելով Ֆրանսայի վարչապետին, որուն կ'ընկերանային ազգ. պաշտպանութեան եւ արտաքին գործերու նախարարները, երախտագիտութիւն յայտնեց Ֆրանսայի հիւրընկալութեան եւ անխախտ աջակցութեան համար: Ընդհ. քարտուղարը, լորտ Իսմէյ, նոյնպէս բացատրեց թէ Ատլանտեան դաշինքը խաղաղութեան եւ ապահովութեան երաշխիք մըն է, որ կը ծառայէ բոլոր ժողովուրդներու բարօրութեան:

Տարեդարձին առթիւ զօրահանդէս մը տեղի ունեցաւ, մասնակցութեամբ 15 պետութեանց զինուորներուն: Ուրիշ երկու հանդէսներ ալ տեղի ունեցան Շայօյի պալատին եւ Ֆոնթէնէպլօյի մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՈՔԻ Սուլթանը, եւ զօր. Ֆրանքօ երկար տեսակցութիւն մը ունեցան առջի օր եւ կը յուսան համաձայնութեան մը յանգիլ այսօր: Սուլթանը պիտի այցելէ նաեւ Կրընատա, Քորտովա եւ Սեվիլլա քաղաքները, ուր այնքան յիշատակներ կան մաւրիտանական տիրապետութեան շրջանէն: Սպանիա միշտ իբրեւ օրինաւոր Սուլթան ճանչցած է Պէն Եուսէֆը: Այս այցելութեան առթիւ արձակուրդ շնորհուեցաւ պետական պաշտօնեաներուն:

ԱՐՏԱՔԻՆ նախարարը, Պ. Փինօ, որոշեց ոչ Լիբանան երթալ, ոչ ալ Սուրիա: Բայց պիտի այցելէ Իսրայէլ, ինչպէս խոստացած էր:

ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԻ եւ մեթրոյի պաշտօնեաներու ընդհ. գործադուլէ կը վախցուի այսօր - վաղը: Քանի մը օրէ ի վեր անակնկալ գործադուլներ կը սարքուին, կարճ տեւողութեամբ:

ԵԼՄՏԱԿԱՆ նախարարը, Պ. Ռամատիէ, (ընկերվարական), ծրագիր մը կը պատրաստէ հարկային դրութեան բարեփոխման մասին: Իր գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ աւելի արդար եւ պարզ ձեւի մը վերածել հարկահանութիւնը, տուրքերու բեռէն ազատել 1.500.000 մանր առեւտրականներ եւ արհեստաւորներ, ջնջել տեղական տուրքը (տարեկան 170 միլիառ ֆրանք) եւն.:

1938ԻՆ ԾՆԱԾ զինուորցուներու ցուցակագրութիւնը պիտի սկսի Ապրիլ 16ին:

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ մասին նոր ծրագիր մը պատրաստած են Մ. Նահանգները: Կը կարծուի թէ կարելի պիտի ըլլայ համաձայնութեան մը յանգիլ:

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ ընդհ. ներում հռչակեց այն քաղաքացիներուն համար որոնք արտասահման կը բնակին եւ ամբաստանուած են իբրեւ հայրենադաւ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ պետութիւնները մերժեցին բանտէն արձակել հիթլերական Գերմանիոյ աւագ ծովակալը, Տէօնից, որ 10 տարի բանտարկութեան դատապարտուած է եւ հիւանդ:

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԴՐՕՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէին:

Ապրիլ 14, շաբաթ, Սոսիէթէ Սավանթի մէջ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Միութեան 11րդ տարեդարձին առթիւ: Նախաձեռնութեամբ Լիոնի «Սիամանթօ» խումբին: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին, Սալ Ֆրանսուա-Քոփէի մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, երգ, մեներգ եւ արտասանութիւններ:

Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած 16 հոգինոց պարախումբ մը պիտի պարէ հայկական եւ կովկասեան պարեր:

Պիտի ներկայացուի ԾԻԾԱՂԱՇԱՐԺ ԶԱՒԵՇՏ մը:

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը:

ԳԻՆ 150 ՖՐԱՆՔ

●

ՍԷՆԹ' ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Փարիզի Նոր Սերունդի պարախումբը կը պարէ հայկական եւ կովկասեան պարեր Նոր Սերունդի Օրուան առթիւ:

Կը ներկայացուի ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը, այս կիրակի երեկոյեան ժամը 8,30ին 16 Ռիւ Փիէռ Քիւռի: Մուտք 150 Ֆր.:

Կը հրաւիրուին Սէն Շամոնի եւ Սէնթ' Էթիէնի Նոր Սերունդի անդամները:

●

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, Սէրքլ Կաթոլիկի սրահը:

Կը նախագահէ ընկ. Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Գ. ԼԱԶԵԱՆ

Թատերական բաժին, մասնակցութեամբ Լիոնի «Սիամանթօ» խումբին, հայկ. եւ կովկասեան պարեր, մասնակցութեամբ Պանեէօ Քաշանի 16 հոգինոց պարախումբին: Երգ, պար, արտասանութիւն:

ՅՈՒՆԻՍ 9ԻՆ

Յետաձգուած է

ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ նուագահանդէսը:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Կիւլէգեան ընտանիքը հազար ֆրանք կը նուիրէ Հայ Մշակոյթի Տան, Պ. Յարութիւն Քայեանի յիշատակին (Սէն Շամոնէն): Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԻԷՆ.— Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Մ. Ալոյեանի, Մկր. Մարգարեան ընտանիքին եւ բոլոր ազգականներուն, իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին Գրիգոր Ալոյեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

Այս տխուր առիթով, Այրի Տիկ. Մարի Ալոյեան, Տարօն Տուր. Հայր. Միութեան կը նուիրէ հինգ հազար Ֆր.ի գումարը, ի յիշատակ իր ողբ. ամուսնոյն՝ Գ. Ալոյեանի: Մեր խորին շնորհակալութիւնները:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, զինեձ ծախքերու մասնակցութեան համար Տիկ. Խաչատրեանէ հազար Ֆր.: Ծոմի Օրուան առթիւ Տիկին Սմսարեանէ երկու հազար եւ Տիկին Խաչիկեանէ հազար Ֆր.:

× Տիկին Մարիամ Պապաճանեան իր ամուսնոյն Պապաճան Պապաճանեանի մահուան 7րդ տարեդարձին առթիւ երկու հազար Ֆր. կը նուիրէ Հայ Արիներու Միութեան:

ԾԱԽՈՒԻ Է

Սէն Ժէրոմի մէջ երկյարկանի տուն մը: Առաջին յարկ երկու սենեակ մէկ խոհանոց, կառատուն, խանութ եւ պարտէզ: Երկրորդ յարկ չորս սենեակ, մէկ խոհանոց, երկու կողմը պատշգամ: Դիմել՝

15, Bd. Cazaran. St. Jerome, Marseille

Tél. : Na. 94-22

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

կրօն. ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
Տ. Տ. ՎԱԶԳԷՆ Ա.

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ այս կիրակի, Փրատոյի Մայր եկեղեցին:

Վեհափառին դիմաւորութեան եւ ընդունելութեան համար ազգային բոլոր ներկայացուցչական մարմիններու մասնակցութեամբ կազմուած յանձնախումբը որոշած է կիրակի ցերեկ ճաշով մը պատուել Ն. Ս. Օծութիւնը որուն կ'ընկերանան Տ. Սերովբէ եպիս. Մանուկեան եւ երկու ուրիշ հոգեւորականներ:

ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ

Համախորհրդակցական Միութեան Կարտանի մասնաճիւղը Զատկի առթիւ կազմակերպած է հաւկթախաղի հաւաքոյթ մը, այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Բարեգործականի սրահին մէջ:

Սիրով կը հրաւիրուի Կարտան Պիւէռ եւ Մերոլի հասարակութիւնը:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԱՐՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Արնուվիլի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ ութին, կիրակի, ժամը 16էն կէս գիշեր, Սալ Կալմանի մէջ, կայարանին դիմաց:

Կը խօսի Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ՄԱՆՈՒԷԼ ՓԻԶԱՐՕի համրածանօթ նուագախումբով:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Օր. Աստղիկ Քէօսէեան եւ Պ. Լեւոնմոմճեան:

ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ

Ճոխ պիւֆէ եւ անակնկալներ:

Շոգեկառքը կառ տիւ Նորէն ժամը 14.45 ինչեւ Վիլիէ լը Պէլ Կոնէս: Փորթ տը լա Շափէլէն թիւ 268 օթօպիւսը, ինչեւ վերջին կայարանը:

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԳԻՆԵՁՕՆԸ

Հայ Գրողներու Ընկ.ը յայտնուած փափաքին վրայ, որոշած է այս կիրակի ցերեկ, ժամը 3ին, Քաւէ, Աճէմեան ճաշարանին մէջ տալ իր ընկերական երկրորդ գինեձօնը:

Հաճելի մթնոլորտ՝ գեղարուեստական բաժինով:

Կը հրաւիրուին բոլոր գրողներն ու բարեկամները:

Մասնակցութիւն 200 Ֆրանք:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Սիրանոյշ Գ. Զաքրեան եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ իր ամուսնոյն եւ իրենց ազգականի ԳԷՈՐԳ Մ. ԶԱՔՐԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի եկեղեցին:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

●

Տէր եւ Տիկին Ղեւոնդ Պայթարեան, իր քոյրերը, քեռորդիները, ազգականները կը ծանուցանեն թէ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, այս կիրակի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, իրենց մօր եւ մօրեղբօր եւ քեռորդւոյն Ֆիլոր Պայթարանի (ծն. Քայփաքեան) եւ Միհրան Քայփաքեանի, Յարութիւն Վաղարշակեանի յիշատակին: Կը հրաւիրուին ողբացեալներու յիշատակը յարգողները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

3 Ապրիլ.— Ֆ. Կ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած երկու հազար Ֆր. Տէր եւ Տիկին Վահան Սալէնչեանէ, փոխան ծաղկեպսակի, Պ. Ստեփան Ալաճեանի մահուան առթիւ:

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ, ուրբաթ, 13 Ապրիլ, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ:

Դասախօս՝ ԲԺ. Հ. ԳԱԼՃԵԱՆ:

Նիւթը՝ չար. նախորդ դասախօսութեան (Բժշկական նուաճումները յիսուն տարուան ընթացքին) հայերէն լեզուով:

Մուտքը ազատ է:

Օր. ԱԼԻՍ ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ
Պ. ԺՈՐԺ ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ
Նշանուած

Փարիզ 1 Ապրիլ, 1956 Պէյրութ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

★

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԼԻՈՆ.— Այս ուրբաթ իրիկուն, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՎԻԷՆ.— Այս կիրակի ցերեկ, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՎԱԼԱՆՍ.— Այս կիրակի գիշեր, ծանօթ հաւաքատեղին:

Այս ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլայ ընկեր Գ. ԼԱԶԵԱՆ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եկիպտացի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր խումբերը այս չաբաթ ժամը 20.30ին, Պարպոթ սրճարանի վերնայարկը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ երկուշաբթի երեկոյ, 9 ապրիլ, ժամը 21ին: Ազգ. Տան մէջ:

Դասախօս՝ Պ. ՊԵՏՐՈՍ ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ (Պերլինէն): Նիւթը՝ Գերմանիոյ Հայ գաղութը եւ Հայ Մշակութային յարաբերութեանց հարցը:

Մուտքը ազատ է:

★

Վարչութիւնը որոշած է Փարիզի Լասարանին մէջ տրուած դասախօսութիւնները կրկնել արուարձաններուն մէջ:

Առաջին անգամ ըլլալով, Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ պիտի խօսի Իսի լէ Մուլինօ, Խրիմեան վարժարանի սրահին մէջ, այս չաբաթ, ժամը 21ին: Նիւթ ունենալով իր անտիպ գործերը:

Մուտքը ազատ է:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Շինութեանց վարպետ մը (որմնադիր): Տեւական գործ եւ լաւ վճարում: Դիմել Լեւոն Տօնիկեանի,

52, Rue Gustave Courbet, Bagneux (Seine).

●

Ձեռնարկուներ (անթրըփրընէօր) ազատուելէ վեստի համար:

Դիմել՝

F. T. N.

253, Rue St. Denis, 3me Etage

●

Ձեռնարկուներ, իրենց տան մէջ աշխատող գործաւորներ, Օթոման կարէ ամսամպլի համար: Դիմել՝

Ste. FURTEX

132, Rue d'Aboukir, Paris (2e).

●

Կնոջ քոնֆէքսիոնի տան մը մէջ կ'ուզուին ֆինիսէօր գործաւորուհիներ: Դիմել՝

Maison FERST

20, Bld. Montmartre, Paris (9e).

TAI. 56-19

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 7 ԱՊՐԻԼ • SAMEDI 7 AVRIL 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7548 32e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3359

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ ՄՇՈՒՇ

Դժբախտաբար ոչ մէկ նորութիւն կը պարունակէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին հետ կատարուած խօսակցութիւնը։

Մեզի համար հաճելի չէ կրկին անդրադառնալ այս հարցերուն, որոնց յարուցած ժխորը տակաւին կը շարունակուի Միջին Արեւելքի մէջ։

Բայց, թէ՛ տեսակցութեան եւ թէ հինգշաբթի օրուան ճաշին ատեն եղած են յայտարարութիւններ որոնք լուրջ լուսաբանութեան կը կարօտին։ •

Այդ պարտականութիւնը պիտի կատարենք առանձին։

Այսօր կ'ուզէինք ծանրանալ հոգեբանական երեւոյթի մը վրայ որ աղբիւրն է բոլոր թիւրիմացութեանց։

Առաջին օրէն իսկ, Լիբանանի մէջ ստեղծուած էր արհեստական մշուշ մը, մթագնելով ոչ միայն աչքերը, այլ եւ միտքերը։

Կաթողիկոսը ինքն ալ կը խոստովանի թէ երբ կը պատրաստուէր արտասահման գալ, «կարգ մը եկեղեցականներէ ստացուած նամակներ անհրաժեշտ կը գտնէին իր ներկայութիւնը Փետր. 14ի ընտրութեանց՝ համերաշխութեան մթնոլորտ մը ստեղծելու համար»։

Կ'արժէր իմանալ այդ կղերականներուն անունները։

Արհեստական մշուշը աւելի թանձրացաւ, երբ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը Լիբանան կը հասնէր։

Փայլուն ընդունելութեան մը խրախճանքներուն մէջ, վեղարաւոր և անվեղար դաւադիրներ իրար կը հրմշտկէին, զանազան քսութիւններ տարածելու համար։

Եւ ստեղծուեցաւ մթնոլորտ մը, որ դէպի անստուգութիւն պիտի առաջնորդէր։

Բանսարկուները ունէին գրգռիչ նշանաբառ մը.

— Դաշնակցութիւնը կ'ուզէ ընտրել իր կաթողիկոսը, անոր ենթարկելու համար ամբողջ Հայկական Արտասահմանը, խզելով ամէն կապ Էջմիածնի հետ։

Այսքանը բաւական էր, ծրագրել խաչակրութիւն մը տարքելու եւ խուժանավարական կանչեր արձակելու համար։

Մնացեալը մանրամասնութիւն է։ «Այս ապօրէն է, այն ապօրէն է» եղանակները թխածոյ քայլերգներ էին, խաչակիրները ոգեւորելու կամ բարեմիտները մոլորեցնելու համար։

Կը կարծենք թէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը գոնէ վերջին պահուն ըմբռնեց որ հասարակ յերիւրանքներ են Դաշնակցութեան վերագրուած դիտումները։

Մանաւանդ որ, ինքն ալ դրական կարծիք ունի նորընտիր կաթողիկոսին՝ Զարեհ եպիսկոպոսի մասին, եւ գիտէ անոր անսասան հաւատարմութիւնը Մայր Աթոռին հանդէպ։

Արհեստական մշուշը թանձրացնելու եւ մթնոլորտը անշնչելի դարձնելու ռազմավարութեան մէջ, ամէնէն տխուր դերը կատարեց «եպիսկոպոսական» կոչուած ժողովը։

Ոչ իրաւական, ոչ ալ գործնական արժէք ունէր այդ ժողովը, այլ մանաւանդ ոչ մէկ իրաւունք՝ միջամտելու Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեան։

Պարզապէս չինծու «կոնսիստորիա» մը կամ նմանակ մը կարդինալական ժողովի, որ պիտի ծառայէր իր կարգին «սրբագնացնելու» կանխակալ կարծիքները եւ դժուարացնելու նորընտիր կաթողիկոսին օծումը։

Իր խմբագրած «համաձայնագիր»ն ալ կը մատնէ թունդ կղերապետական ոգի մը, որ հիմնովին կը հակասէ Հայ. Եկեղեցւոյ աւանդութեանց եւ կը ձգտի սարկացնել նորընտիր կաթողիկոսը։

Տարեց թէ երիտասարդ, մէկն ու մէկը խղճի խայթ մը չզգա՞ց, այդ անդրալեռնական բանաձեւը ստորագրած ատեն։ Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

Եգիպտոսի զինուորական իշխանութիւնը կը ծանուցանէ թէ Ապրիլ 5ի գիշեր 42 արաբ քաղաքացիներ սպաննուեցան, 103 հոգի ալ վիրաւորուեցան Պաղեստինի Կազա, Տէյր էլ Պալլահ եւ Խան Եունիս քաղաքներուն մէջ։ Վիրաւորուած են նաեւ եօթը եգիպտացի զինուորներ։ Սպաննեալներուն մէջ կը գտնուին 29 այրեր, 11 կիներ եւ երկու մանուկներ, իսկ վիրաւորներուն մէջ՝ 25 կիներ եւ 11 մանուկներ։

Հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ.— Իսրայէլ գիտակցօրէն փորձեց գրգռել եգիպտական յառաջապահները, փոքր զէնքերով եւ ընդհարումը ծանրացաւ երէկ, երբ թնդանօթաձգութիւն մըն ալ կատարեց։ Այսօր իսրայէլեան պահակախումբը ռմբակոծեց Տէյր էլ Պալլահը, յետոյ Կազան, Եունէսը եւ Աբասան։ Բացորոշ էր որ Իսրայէլ կ'ուզէր ծանր կորուստներ պատճառել քաղաքացիներուն, քանի որ այդ քաղաքները լեցուած են պաղեստինեան գաղթականներով։ Եգիպտական ուժերը ետ մղեցին յարձակումները եւ ռմբակոծեցին երեք իսրայէլեան աւաններ։ Կրակը դադրեցաւ զինադադարի յանձնախումբին նախագահին՝ զօր. Պըրնսի ստիպողական կոչին վրայ։

Իսրայէլի զեկոյցը տարբեր ձեւով կը պատմէ ընդհարումը։ Կ'ըսէ թէ իսրայէլեան պահակախումբերը յարձակում կրեցին եօթն անգամ, Կազայի շրջանին մէջ։ Ընդհարումները տեղի ունեցան 25 քիլոմեթր ճակատի մը վրայ։ Արտաքին գործերու նախարարը, Մոշէ Շարեթ իր մօտ հրաւիրելով զօր. Պըրնսը բացատրեց թէ «ծանր հետեւանքներ պիտի ծագին, եթէ չդադրին եգիպտական անընդհատ յարձակումները»։ Այս փաստը բացատրեց նաեւ ամերիկեան դեսպանին։ Նոյն նախարարութեան բանբերը յարձակումներուն եւ մարդկային կորուստներուն պատասխանատու կը նկատէ Եգիպտացիները։

Ազգաժողովին եգիպտական պատուիրակութիւնը ծանուցագիր մը ուղղեց Ապահովութեան Խորհուրդին, ամբաստանելով Իսրայէլը թէ կանխամտածեալ յարձակում կատարած է Կազայի շրջանին եգիպտական չորս քաղաքներուն դէմ։ Եգիպտոսի պատուիրակին կարծիքով, այս նախայարձակումը յայտնապէս կ'ապացուցանէ Իսրայէլի խափանարար ընթացքը Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին յանձնուած պաշտօնին դէմ։ (Ընդհ. քարտուղարը ճամբայ ելած է դէպի Պաղեստին, ընդհանուր քննութիւն մը կատարելու համար)։

× Ազգաժողովին քարտուղարը Լոնտոն եւ Հռոմ պիտի հանդիպի, խորհրդակցելու համար Միջին Արեւելքի կացութեան իրազեկ անձերու հետ։ Հռոմ պիտի մնայ երեք օր։ Ճամբան պիտի շարունակէ յառաջիկայ շաբթու, նախ երթալով Պէյրութ։ Բուն քննութիւնը պիտի սկսի Գահիրէի մէջ, յառաջիկայ չորեքշաբթի։ Ապահովութեան Խորհուրդը իր տեղեկագրին պիտի սպասէ մինչեւ Մայիս 4, բայց ընդհ. քարտուղարը կրնայ աւելի երկար մնալ, եթէ հարկ ըլլայ։

× Լոնտոնի պահպանողական մեծ օրաթերթը, «Տէյլի Թէլէկրաֆ» կը գրէ թէ անցեալ ամիս գաղտնի ժողով մը գումարուած է Գահիրէի մէջ, ուր վարչապետ Կամալ Նասր պարզած է Եգիպտոսի քաղաքականութեան հիմնական կէտերը։ Այդ քաղաքականութեան համաձայն, Եգիպտոս պիտի ջանայ.— 1. Աշխարհակալներու ուժէն փրկել Կարմիր Ծովու եւ Հնդկաց ովկիանոսի կարգ մը ռազմագի-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՀԵՏ

(Բ. եւ վերջին մաս)

— Ինչո՞ւ չյաջողեցաք Ձեր առաքելութեան մէջ։

= Դժբախտաբար կարելի չեղաւ ստեղծել բաղձալի համերաշխութիւնը։ Նախ՝ ցաւով տեսանք, որ Կիլիկիոյ միաբանութիւնը 2 թեւի բաժնուած էր։ Աշխարհական պատգամաւորներուն մէջ ալ ընդդիմադիրներ կային։ Նոյնպէս կասկածներ կային Հալէպի պատգամաւորներու օրինաւորութեան մասին։ Վէճը իրաւախոհութեամբ լուծելու մեր ջանքերը ի դերեւ ելան։ Այդ պայմաններուն մէջ ստիպուեցանք մեկնիլ Պէյրութէն, առանց մասնակցելու ընտրութեան եւ առանց օծելու ընտրուելիք կաթողիկոսը, հակառակ հեռագրով յայտնած մեր բաղձանքին։

— Ի՞նչ հանգամանք եւ իրաւասութիւններ ունէր Եպիսկոպոսական ժողովը, զոր գումարեցիք Գահիրէի մէջ։ Մեր ազգային-եկեղեցական օրէնքներուն մէջ նախատեսուա՞ծ է նման մարմին մը։

= Եպիսկոպոսական ժողովին առաջադրութիւններէն մէկն ալ նոր կանոնագրի մը պատրաստութիւնն էր։ Ինչպէս անցեալին մէջ, ներկայիս ալ աշխարհական ներկայացուցիչներուն կարեւոր տեղ պիտի տրուի նոր մշակուելիք կանոնագրին մէջ։

— Արտասահմանի մէջ միշտ ի զօրու է նախկին Ազգային Սահմանադրութիւնը։ Իսկ Անթիլիասի մէջ 1941ին մշակուած է Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան կանոնագիրը, որուն հիման վրայ կատարուած է վերջին բոլոր կաթողիկոսական ընտրութիւնները։

= Այդ կանոնագիրը չէ վաւերացուած։ Գահիրէի ժողովին ընդունած համաձայնագրին կէտերէն մէկն ալ կը տրամադրէր Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին յանձնել Անթիլիասի համար նոր կանոնագրի մը մշակումը։

— Համաձայնագիրը վերջնակա՞ն էր։

= Զայն ստորագրած էին ժողովին մասնակցող եպիսկոպոսները։ Վերջնական ձեւ ստանալէ ետք պիտի ստորագրէի ես ալ, վաւերացնելու համար։ Դժբախտաբար Կիլիկիոյ կաթող. տեղապահ Խորէն եպիսկ. մերժողական պատասխան տուաւ բոլոր կէտերուն, առանց որեւէ հակառաջարկ ներկայացնելու։

— Այս պայմաններուն տակ, լուծումի ի՞նչ ձեւ կը նախատեսէք։

= Առաջին պայմանն այն է, որ միաբանութիւնը գտնէ իր միասնականութիւնը, փոխադարձ զիջումներով։ Ստեղծուած է այնպիսի վիճակ մը, որ նորընտիր կաթողիկոսը օծելու համար երկու եպիսկոպոս միայն կայ ներկայիս, մինչ ըստ օրինի երեք եպիսկոպոս պէտք է։ Յետոյ նաեւ միջոցներ պէտք է մտածել՝ դժգոհ փոքրամասնութիւնը սիրաշահելու համար։

— Ինչո՞ւ Եգիպտոսէն Երեւան վերադարձան Վարդան եպիսկ. եւ պրոֆ. Առաքելեան, փոխանակ Ձեր վեհափառութեան ընկերանալու մինչեւ Փարիզ։

= Անոնք եկած էին իբրեւ պատգամաւոր, վճռական ձայնի իրաւունքով մասնակցելու Կիլիկիոյ կաթողիկոսին ընտրութեան։ Պէտք էր, որ Պէյրութէն ուղղակի Հայաստան վերադառնային։ Սակայն Վարդան եպիսկ., ութսունամեայ, փափաքեցաւ տեսնել Երուսաղէմը, ուր պիտի գումարուէր Եպիսկոպոսական ժողովը։ Սակայն վիզա չկարենալով ստանալ, այս վերջինը գումարեցինք Գահիրէի մէջ։ Անկէ ալ մեկնեցան Երեւան։

— Ո՞վ «անհետացուց» Լուսաւորչի Աջը։ Ճի՞շդ են այն շշուկները թէ Աջն ու միւս մասունքները Էջմիածին փոխադրուած են։

= Ոչ մէկ տեղեկութիւն ունիմ այդ մասին։ Բացարձակապէս սխալ են Էջմիածին տարուած ըլլալուն շշուկները։

— Ի՞նչ տպաւորութեամբ պիտի մեկնիք Էջմիածին։

= Այն քաղցր տպաւորութեամբ թէ իմ այցելութիւնս արտասահմանի հայութեան մէջ արթնցուց մեծ խանդավառութիւն ու խանդաղատանք՝ հանդէպ Մայր Աթոռի եւ Մայր Հայրենիքի։ Մեծապէս ուրախ եմ, տեսնելով որ Սփիւռքի հայութիւնը հոգեւին կապուած է իր եկեղեցիին ու ազգութեան։ Ասիկա մեծ սփոփանք մըն է ինծի համար։

ԽՄԲ.— Պիտի անդրադառնանք յուզուած հարցերուն։

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԿՈՉՈՒՆՔ

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը Եշ. օր այցելեց Բարեգործականի գրասենեակը եւ Նուպարեան Մատենադարանը, ընկերակցութեամբ Սերովբէ եպս.ի, դիւանապետ Պ. Հ. Առաքելեանի եւ գաւազանակիր Պարգեւ աբեղայի։ Եւրոպայի կեդր. Յանձնաժողովը սեղան մը սարքած էր այս առթիւ։ Հայրապետը միասին բերած էր մէկ մէկ շիշ Երեւանի գինի եւ քոնեաք։ Բարի գալուստի խօսքեր արտասանեցին Պ. Պ. Պէօյիւքեան, Ֆրէնկեան, Գալըքճեան, Պատ. Սիսլեան եւ Ամերիկայի կեդր. Վարչութեան անդամներէն Պ. Սմսարեան։ Սերովբէ եպս. պատմեց թէ Բարեգործականին կը պարտի իր կեանքը եւ ներկայ դիրքը։ Ամէնէն վերջը խօսեցաւ Կաթողիկոսը, գնահատելով Բարեգործականի նախախնամական դերը։ Ուսանողական Տան այցելութիւնը յետաձգուեցաւ ուրիշ օրուան

Յետոյ Հայրապետը պաշտօնական այցելութիւն տուաւ Արտ. Գործերու պաշտօնատան, ընկերակցութեամբ Սերովբէ եպս.ի, Պ.Պ. Վ. և Ն. Ֆրէնկեանի, Պ. Ս. Քասեանի եւ իր հետեւորդներուն։

Նոյն գիշերը կոչունք մը սարքուած էր Փալէ տ'Օրսէի շքեղ սրահներուն մէջ, ի պատիւ Կաթողիկոսին։ Ներկայ էին աւելի քան 400 սեղանակիցներ։ Հայրապետին մուտքը ողջունուեցաւ Էջմիածնական շարականով մը, զոր երգեց եկեղեցւոյ դպրաց դասը։ Ազգային պաշտօնական մարմիններու ներկայացուցիչներէն զատ հրաւիրուած էին Մխիթարեան հայրեր եւ եւ պատ. Սիսլեան։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով

× Հայրապետը երէկ առտու (ուրբաթ) իր հետեւորդներով այցելեց հայկական արուեստի Թանգարանը։ Ներկայ էին բազմաթիւ ծանօթ անձեր։ Անցուդարձը արձանագրուեցաւ հեռատեսիլի վրայ (թելեվիզիոն)։

× Կաթողիկոսը այսօր, շաբաթ առտու, Լը-Ֆրանսով կը մեկնի Մարսէյլ, ուր պիտի հասնի ժամը 10ին։

Հ. Յ. Դ. «ԴՐՕ» ԽՈՒՄԲ

Ինչպէս նկարագրուած է այսօր, երկրորդ էջին մէջ, մեծ խանդավառութեամբ վերջացաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պատգամ. ժողովը, Տէսինի մէջ։ Այս առթիւ կազմուած է քսան հոգինոց պատանեկան խումբ մը, որ [illegible] Դրոյի անունով։

ԵՐԲ ՆՈՐ ԵԿԱԾ ԷԻՆՔ

ՍԷՆ ՄԻՇԷԼԻ ԵՐԲԵՄՆԻ «ԳԱՂՈՒԹ»Ը

Մենք մեր ծննդավայրերուն մէջ ամփոփ, որոշ թաղերու մէջ կը բնակէինք, հաւաքուած եկեղեցիներու եւ դպրոցներու շուրջ:

Երբ հասանք Սէնի ափերուն վրայ, հոս եկեղեցիին շուրջ հայկական թաղ մը կազմելու մասին խօսք չէր կրնար ըլլալ: Ո՞ր հայ գաղթականը պիտի համարձակէր բնակարան փնտռել այդ ջոջ թաղին մէջ, ամէն մարդ ուր որ բնակարան մը գտաւ գլուխը հոն խօթեց, հոգ չէ թէ հեռու տեղէր բարեկամներէ եւ ծանօթներէ: Այդ հին օրերուն կիրակի առաւօտները եկեղեցին ժամարարայ մը կը դառնար, անխնամ հագուած գաղթականներ անոր կուտային գիւղական հրապարակի մը երեւոյթը, իսկ մայթը շուկայի կը վերածուէր ուր աղուխտը, երշիկը եւ փակեղը իրենց ամէնէն անորժակ գրգռող վիճակին մէջ կը ցուցադրուէին: Այս պատկերը կ'ամբողջանար երբ զոյգ մը ոստիկաններ ամէն կիրակի առաւօտ քիչ մը անդին կեցած մեզ կը դիտէին, կարծես իրենց մտքէն կ'անցընէին թէ Ասիոյ խորերէն ելած այս մարդիկը կրնան մէկ վայրկեանէն միւսը զիրար բզկտել:

Թէեւ քաղաքին մէջ ցրուեցանք հետզհետէ, բայց եւ այնպէս որոշ համախմբումներ տեղի ունեցան: Կօշկակար բանուորները հաւաքուեցան Պէլվիլի մէջ, ոսկերիչ արհեստաւորները եւ ադամանդի գործով զբաղողները Քատէ — Լաֆայէթի շրջանը: Փորթ տ'Իթալի ըլլալով գործարանական թաղ մը, այնտեղի գործարաններուն մէջ աշխատող Հայերը հաւաքուեցան այդ թաղին մէջ: Սէն Միշէլի թաղը, ոչ գործարանական, ոչ բանուորական, ոչ ալ առեւտրական էր, բայց հոն ալ մեծ թիւով Հայեր հաւաքուեցան, որովհետեւ ուսանողներէ կազմուած պզտիկ կորիզ մը կար արդէն, իսկ գլխաւոր պատճառը պանդոկներու առատութիւնն էր: Հոն կարելի էր գտնել ընտանիքներու համար աժան գնով պանդոկներ: Ո՞վ չի յիշեր Նշանաւոր Օթէլ Սէնան: Օթէլ Օրթոլանը, Օթէլ տը Կրընոպլը եւ ամուրիներու փողոցին Բիւժասի Օթէլ Էքսէլսիորը: Քանի մը ընտանիքներ ալ յաջողեցան բնակարան գտնել հնադարեան տուներու մէջ, որոնցմով այնքան հարուստ է, հինգերորդ թաղամասը:

Երբ այդ ընտանիքներուն այցելութեան երթայիք՝ բարեւ, Աստծու բարինէն անմիջապէս վերջը կ'ըսէին թէ Նափոլէոն իրենց տան մէջ բնակած է: Հետաքրքրական պիտի ըլլար հոս մէջանկեալ պատմութիւն մը պատմել այդ հին տուներու մասին: Երկու երեք տարի առաջ Ռիւ Մուֆթարի մէջ հին տուն մը քանդուած ատեն քանդողներէն մէկը երազային տեսարանի մը ականատես կ'ըլլայ: Երբ բրիչի հարուած մը կուտայ պատին՝ հողին եւ փոշիին հետ ոսկեդրամներ դուրս կը թափին, երկու հարիւր հատի չափ: Պրպտումներէն վերջը յայտնի եղաւ որ այդ տան մէջ բնակած էր Լուի ԺԵ.ի տնտեսապետը եւ այդ դրամը անոր վերադարձին, ուրեմն այդ տունը 200 – 250 տարուան շէնք մըն էր, դրամները բաժնուեցան գործաւորներուն եւ պետութեան միջեւ:

Այն հին օրերուն, գաղթական տղոց մէջ բեւեռացում մը տեղի ունեցաւ: Գիտութեան մէջ բեւեռացում կ'ըսուի երբ քիմիական գործողութեան մը ազդեցութեան տակ, միեւնոյն տարրերը կը հաւաքուին կէտի մը շուրջ: Մեր տղոց բեւեռացումը այն էր որ, միեւնոյն ճաշակը, կեանքի հանդէպ միեւնոյն ըմբռնումը եւ միեւնոյն գաղափարները ունեցող տղաք իրար գտնելով խմբակներ կազմեցին, (քիչ մնաց «Թայֆա»ներ պիտի ըսէի): Այս խմբակներուն կազմութիւնը դիւրացաւ, մանաւանդ որ այդ օրերուն տնտեսական գետնի վրայ հաւասարութիւն կը տիրէր, հարուստ աղքատ չկար, երբ Մարսիլիա ոտք կոխեցինք մեր ստուար մեծամասնութեան գրպանին մէջ՝ կամ հարիւր ֆրանք աւելի կամ հարիւր ֆրանք պակաս կար: Բոլորս ալ մէկէն սկսանք, եւ որպէսզի բնութեան օրէնքը կատարուի 30 տարին բաւական եղաւ նորէն ստեղծուելու համար դասակարգեր,— հարուստ, աղքատ եւ միջին, ինչպէս է այսօր Ֆրանսահայ գաղութը:

Այս խմբակները իրենց համար ժամադրավայր ընտրած էին զանազան սրճարաններ, ուր գաւաթ մը սուրճի կամ գարեջուրի առջեւ նստած զրոյց կ'ընէին:

Միայն խօսելով Սէն Միշէլի մասին, այս խմբակները գլխաւորաբար երեք էին, Քաֆէ Պիյյառի խմբակը, անոր կից Քաֆէ տը լա Սուրսի խմբակը, եւ քիչ մը հեռուն ակադէմի Լիտօ բացուած սրճարան – խաղարանի խմբակը:

Քաֆէ Պիյյառի խմբակը կը բաղկանար բանուորներէ, Քաֆէ տը լա Սուրսի խմբակը՝ մտաւորականներէ, որոնց գլուխը կը գտնուէր հանգուցեալ Զօրպաճեան որ Երուսաղէմի վանքէն սքեմաթող միաբան մըն էր: Լիտոյի խմբակը կը բաղկանար խաղամոլներէ: Այս խմբակները իրարու հետ յարաբերութիւն չունէին: Սուրսի մտաւորականները միւսներուն վրայ վերէն կը նայէին, բացի թերեւս ծանօթ ատամնաբոյժէն որ եղերական փախճան մը ունեցաւ: Ան միշտ քաղցրաբարոյ բոլորին հետ կը բարեկամանար:

Պ. Տաշխաթունի, Քաֆէ տը լա Սուրսէն իր պատմութիւնը ունի: Փարիզ դեռ նոր եկած, այդ սրճարանին մէջ, հարբուխ ըլլալով, միշտ կը հազար, մօտ նստող կին մը, ապահովաբար Պ. Տաշխաթունիի սեւ աչքերուն գարնուած, կ'ուզէ անոր հետ խօսքի բռնուիլ եւ կ'ըսէ.

«Monsieur vous êtes enrhumé ».

Տաշխաթունի կը հասկնայ՝

«Monsieur vous êtes un Roumain».

Ու կը պատասխանէ.

«Non Madame, je suis Arménien».

Այս խմբակներու ամէնէն բազմամարդը Քաֆէ Պիյյառի խումբն էր որ ունէր իր ստորաբաժանումները 4-5 հոգիէ բաղկացած: Ասոնք Պուլվառին վրայ քով քովի կը քալէին, Լիւքսէնպուրկի պարտէզին մէջ իրենց մասնաւոր տեղը ունէին, եւ միեւնոյն ճաշարանը կը ճաշէին: Կը պատահէր որ խմբակին անդամներէն մէկը ուրիշ ճաշարան մը երթար եւ այնտեղի կերակուրներուն հաւնէր: Լուրը կայծակի արագութեամբ կը տարածուէր եւ բոլորն ալ այդ ճաշարանը կը խուժէին եւ յաճախորդ կը դառնային: Դժբախտաբար կը պատահէր որ խմբակին անդամներէն մէկը անհետանար: Երբ մէկուն հարցնէիք, ի՞նչ եղաւ այնինչ տղան, մէջտեղ չկայ.

— Չեմ գիտեր կը պատասխանէր, երկրորդի մը կը հարցնէք դարձեալ.— Չեմ գիտեր: Երրորդէ մը միեւնոյն պատասխանը կը ստանայիք: Բար անտարբերութիւն մը կը տիրէր, քանի որ այդ տղան սրճարան չէր գար, խումբին համար անպէտ մէկն էր, չէր արժեր անոր մասին մտածել: Միայն տարի մը վերջը կ'իմանայինք որ այդ տղան ամուսնացեր եւ գիւղ մը քաշուեր է:

Թուրքիոյ մէջ, մասնաւորապէս գաւառները՝ երբ սրճարանի մը մէջ առաւօտուն սուրճ մը առնէիք, կրնայիք մինչեւ իրիկուն այդ սրճարանը մնալ նստիլ, աթոռ մաշեցնել եւ շարունակ խմելու ջուր ուզել, այլեւս չեմ խօսիր նստարաններուն վրայ պառկող քնացողներուն մասին: Կարգ մը Հայեր Թուրքիոյ այս սրճարանային դրութիւնը Փարիզ ալ փոխադրեցին: Շատեր գաւաթ մը սուրճի առջեւ երկու ժամ, երեք կամ չորս ժամ կը նստէին, դժգոհութիւն պատճառելով սրճարանատէրին: Այս պատճառով, այդ հին օրերուն, Սէն Միշէլի կարգ մը սրճարաններուն մէջ՝ Հայերը անբաղձալի եղան իբրեւ յաճախորդ: Անհաճոյ դէպքեր ալ պատահեցան:

1930ի շրջանին «Մոն Սէն Միշէլ» սրճարանին մէջ ալ մտաւորականներու պզտիկ խմբակ մը կազմուեցաւ, ուր կ'երեւային Զապէլ Եսայեան, Վահան Թէքէեան եւն.: Ամէնէն աւելի աչքի կը զարնէր Զապէլ Եսայեանի ծխիկներու տեղատարափը որուն ծուխին գալարները մշտնջենական լուսապսակ մը կը կազմէին գլխուն վերեւ:

1923 - 24ի տարիները, Ռիւ տը լա Սորպոն՝ Արմէնի ճաշարանին մութ մթնոլորտին մէջ Շիրվանզադէի ալեխառն գլուխը գունաւոր շեշտ մը կուտար: Պուլվար Սէն Միշէլի վրայ երբեմն կ'երեւար Աւետիս Ահարոնեան որ միշտ աճապարանքով կը քալէր: Երբեմն ալ Ա. Խատիսեանի ծանր, բայց թեթեւաշարժ մարմինը հեռուէն կը նշմարուէր նոյն պողոտային վրայ: Աւելի յաճախ կ'երեւար ! [illegible]ւեալը Խաճակեան որ կը բնակէր Ռիւ Տանֆէռ Ռօշրօ: Օր մը զինքը տեսայ գեղձակ Պետրոս Փափազեանի խանութը, հետաքրքրեցի,–Ձեր երկար սրածայր մօրուքը ո՞ւր թողուցիք: Եւ իրեն պատմեցի թէ՝ զինքը առաջին անգամ տեսած էի այդ մօրուքով, Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին, Իզմիրի նաւամատոյցին վրայ, երբ Պարտիզակէն եկող նաւակէ մը դուրս կ'ելլէր Խաժակի եւ Շահրիկեանի հետ:

Սաչա Կիթրի, որ այսօր Վիքթոր Հիւկոյի պէս կիր մօրուք մը ձգած է, իր վերջին շարժանկարին մէջ «Եթէ Փարիզը ինծի պատմէին» մէջ տեղ մը կ'ըսէ թէ Փարիզցին այն չէ որ Փարիզ կը ծնի, այլ ան որ Փարիզի մէջ կը վերածնի: Իմ կարծիքով ըսել կ'ուզէ թէ «Փարիզցին այն է որ, մշակոյթի գետնին վրայ Փարիզի պարգեւած բարիքներէն օգտուելով կը կերպարանափոխուի, նոր մարդ մը կը դառնայ: Ուրեմն կան մարդիկ որոնք Փարիզ ծնած են, բայց Փարիզցի չեն, ըստ Սաչա Կիթրի: Օրինակի համար, երբ ես գործարան կ'աշխատէի, բանուոր մը ինծի հարցուց թէ քանի անգամ թանգարանները գացած եմ: Իր հարցումին մէջ հեգնանք մը կար եւ պարծանքով ըսաւ թէ ինքը Փարիզ ծնած է, բայց Լուվրի թանգարանին ճամբան չի գիտեր: Այս մարդը Փարիզցի մը չէր: Մեր մէջ կա՞ն Փարիզցիներ, անշուշտ կան, եւ կային այն հին օրերուն եւ ես կը ճանչնամ տիպարներ որոնք թատրոններու եւ թանգարաններու մուկեր էին:

Դպրոցական եղած ատեն մեր երազն էր Փարիզի մէջ կատարելագործել մեր ուսումը: Դէպքերու բերումով չհասանք մեր նպատակին, բայց ճակատագիրը ուզեց որ ատեն մը իջնէինք Փարիզ եւ բնակէինք դպրոցներու թաղին մէջ:

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՎԵԱՆ

ՄԻՇՏ ԱՐԹՈՒՆ ԵՒ ԽԱՆԴԱՎԱՌ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին Տրդ. պատգմ. ժողովը երկուշաբթի իրիկուն փակեց իր եռօրեայ նիստերու շարքը, արտակարգ խանդավառութեամբ:

Առաջին անգամ էր որ մեր Երիտ. Միութեան պատգամաւորական ժողովը կը գումարուէր Փարիզէն դուրս, կեդրոնական Ֆրանսայի մէկ բազմահայ գաղութին, Տէսինի մէջ, Հ. Յ. Դ. Տան թատերասրահին մէջ: Բացի 19 պատգամաւորներէն, ներկայ էին խորհրդակցական ձայնով հրաւիրուած ընկերներ: Միեւնոյն ատեն, կեդրոնական Ֆրանսայի բոլոր խումբերէն Տէսին հաւաքուած էին բազմաթիւ ընկերներ: Եւ ուշադրութեամբ կը հետեւէին վիճաբանութեանց: Ներկայ էր նաեւ աւագ ընկեր մը Միջին Արեւելքէն, Գ. Լազեան:

Մեր բոլոր վիճաբանութիւնները տեղի ունեցան միշտ հայերէն, եւ սահուն հայերէնով: Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կրնայ պարծենալ իբրեւ միակ երիտասարդական կազմակերպութիւնը Ֆրանսայի մէջ՝ որ իր բոլոր անդամներուն համար պարտաւորիչ դարձուցած է մայրենի լեզուի գործածութիւնը:

Ընկեր Լազեան իր փակման ճառին մէջ խոստովանեցաւ.— «Այս պատգամաւորական ժողովը բոլորովին յեղաշրջեց այն գաղափարը զոր ունէի Ֆրանսահայ երիտասարդութեան մասին: Եթէ երկու ամիս առաջ հեռանայի Ֆրանսայէն, սխալ կարծիքով մը պիտի մեկնէի»:

Ո՞ւր է այս խրոխտութեան գաղտնիքը: Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ Նոր Սերունդի հաւաքոյթներուն մէջ այդքան հրաշունչ եւ հայրենասիրական մթնոլորտ մը կը տիրէ:

Գաղտնիքը պարզ է.— Այդ շունչը եւ ոգին կը ստանան զինք հովանաւորող մեծ կազմակերպութենէն, որ կը խօսացնէ դարերու խորքէն եկած պատգամը:

Կարելի չէ կարճ յօդուածի մը մէջ մանրամասնօրէն թուել այն բոլոր խնդիրները որ քննուեցան ժողովին մէջ,— հայեցի դաստիարակութիւն, կազմակերպչական հարցեր, բանակում, «Հայաստան» ամսաթերթ, փրոփականտ, գեղարուեստական ձեռնարկներ, թատերախումբ, պարախումբ, հայերէնի դասընթացք, եւն.,

---

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԿԻՒՐԵՂ ԱՂԱՅԻ ՄԱՀԸ

— Տեղդ ծանր նստէ, քեզ էլ սոխալը կը նետեմ, սաստեց նա կնոջը:

— Պզտախպար, ոտքդ պագնեմ, աղաչեց Հաջի Բարօն, որի քաղցածութիւնը իր ձայնի մէջ անգամ շեշտւում էր:

— Փարա մարա չիկայ, ես էլ խեղճ իմ, էս օր վաղը իմ «չոչուխ»ներս էլ որբանոց կ'երթան. ինծի վո՞վ տ'իտայ:

Խեղճացած, գլուխը կախ, ողորմելի գոհի նման արտասանեց Կիւրեղ աղան այս խօսքերը եւ սկսեց քայլել դէպի դուռը:

— Պզտախպար, ձայնեց Հաջի Բարօն նրա ետեւից պաղատագին եւ յուսակտուր, «քիֆոր» (քանի որ) պարտք չունիս, քորդ (քոյրդ) իմ, խեղճ իմ, քանի մը ոսկի տուր ապրիմ, Աստծու «խոչ»ին էլ կուգայ:

— Հա, այդ ուրիշ բան է, պարտք չունիմ ամա, քուրս ես՝ կ'օգնեմ, այդ ընդունակս է, ամա ես էլ խեղճ իմ, էսօր գլուխս դնեմ գետինը, «օղլոջաղ»ս կինը վլացքը տ'ինէ, որ ապրի. ունենայի կուտայի, մէկի տեղը տասը կուտայի:

Կիւրեղ աղան էլ չսպասեց եւ քալեց ներքեւ:

— Պզտախպար...

Ոչ մի պատասխան եւ ոչ մի շարժում:

— Պզտախպար, անօթի իմ, կը մեռնիմ, միածին Աստուծոյ խաթեր համար:

Լռութիւն:

— Պզտախպար... պզտախպար...

Կիւրեղ աղան վերջին սանդուղն էլ իջաւ:

Հայարխան խաթունը բակում կտրեց ամուսնու առաջը, չոքեց եւ ասաց.

— Լսէ, մէյ մը խօսքերը լսէ...

Հայարխան խաթունը բակում՝ յատակի վրայ, Կիւրեղ աղան ականջները տնկած սնեակի դրան, խոր լռութեան եւ սարսափի մէջ լսեցին հեռաւոր խօսքերը.

«Մինչեւ իրիկուն, դուռս, բաշխես ու անանկ մեռնիս... ոսկիներդ ժամու դուռը թափես ու Աստուած ձայնդ չի լսէ... ծակծկիս ու անանկ տախտակին վրայ երկնես... «տատախ»ներդ իրարու քով չիլեան, ու սատկելէդ առաջ «չոչուխ»ներդ պաղնես... Տէր, մանուկ Քրիստոս, մայրիկ Աստուածածին...»:

Կիւրեղ աղան էլ չկարողացաւ լսել, ոտը չարժեց, որ քայլի, Հայարխան խաթունը պլլուեց ոտներին:

— Հրեշտակները ուսերուն վրայ կայներ են Աստուծոյ խաբար կը տանին, մ'ըներ, պառաւ «մեռուժ»ին (անմեղին) փարան տուր:

— Պարտք չունիմ, ունենամ էլ, փարա չունիմ:

— Ունիս, շատ ունիս:

— Մի վռնար:

— Ունիս:

— Չունիմ՝ ըսի,— գոռաց Կիւրեղ աղան, շպրտեց կնոջը գետին, ազատեց ոտները եւ քայլեց:

— Աս անխղճութիւնը քեզի չի մնար:

— Մի հաջեր, սարսախ կնիկ:

Հայարխան խաթունը վազեց վեր:

Հաջի Բարօն շարունակում էր անէծքը.

«Սատկի ու մէկը չըլլի, որ գաղաղը վերցնէ. գնեն արեւին տակ, «զարզա»ներն ուտեն մարմինը ...»:

Հայարխան խաթունը աջ ձեռքովը բռնեց Հաջի Բարոյի բերանը, ձախովը քաշեց պոկեց իր ճակատի ոսկիները եւ, երկարելով մեռելի նման տժգունած պառաւին՝ ասաց.

— Մի անիծեր, Հաջի Բարօ, ես քու ոտքիդ տակի հողն իմ, «չոչուխ»ներս մեղք են, առ աս ոսկիները, դիր պարտքի տեղը, մի անիծեր, ոտքդ պագնեմ:

— Ես քու փարադ չեմ առներ, հարսնուկ:

— Իմս չէ, ախօրդ է, ան է տուեր, մէկ չէ՞, առ:

— Չէ, ինքը իր ձեռքով տայ:

Հայարխան խաթունը շատ պաղատեց, բայց Հաջի Բարօ անդրդուելի մնաց եւ չվերցրեց ոսկիները: Հայարխան խաթունը բռնի ուժով ոսկիները դրեց նրա գրպանը, Հաջի Բարօն դուրս հանեց եւ նետեց մի կողմ:

— Իմ մէկ ոտքս գերեզմանին մէջն է, մէկն էլ՝ դուրսը, երկար չեմ ապրեր, երկու «խաղան» ունիմ, կը ծախեմ, կ'ուտեմ:

Հաջի Բարօն չկարողացաւ շարունակել, յանկարծ փշրուեց նրա բարկութեան պղպջակը եւ հալուեց...: Պառաւն սկսեց դառնօրէն արտասուել::

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(2) (Շար.)

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՊԱՏԳԱՄԸ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ. — Ահաւասիկ վերջին մասը այն ճառին զոր Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը խօսեցաւ Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանին մէջ.—

Սիրելի աշակերտներ, վերջացնելէ առաջ իմ խօսքերը՝ կ'ուզեմ ձեզի պատկեր մը ներկայացնել, եւ կը փափաքիմ որ այդ պատկերը պահէք ձեր հոգիներուն մէջ։

Հինգ տարի առաջ, երբ ես տակաւին ունեցայ Էջմիածին այցելելու, ամառուան շրջանին էր, Յուլիսին, երբ Սուրբ Սահակի եւ Մեսրոպի տօնն էր, հրաշալի օր մը Օշական գացինք. մեր հանգուցեալ Հայրապետը՝ երջանկայիշատակ Գէորգ Զ. Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց, իմ վրայ դրաւ քաղցր պարտականութիւնը մը այդ օրը սուրբ պատարագ մատուցանելու Օշականի եկեղեցին մէջ, եւ միաբանութեան անդամներուն հետ մեկնեցանք դէպի Օշական՝ երկու մեծ մեքենաներով։ Առաջին անգամն էր որ այդ ճամբորդութիւնը կ'ընէի եւ առաջին անգամն էր որ պիտի տեսնէի Օշականը եւ Սուրբ Մեսրոպի գերեզմանը։ Երբ տակաւին գիւղէն հեռու էի՝ արդէն սկսայ տեսնել հազարաւոր մարդիկ որոնք կը շարժէին հեռուէն եւ հետզհետէ մօտենալով՝ անոնց ալիքն ալ սկսայ լսել։ Հաւատացէք չէր գար, վասն զի աշխատանքի օր էր. այնուամենայնիւ Օշականի բոլոր գիւղացիները եւ շուրջի գիւղերէն մինչեւ հեռաւոր Ոսկեվազ մեծ գիւղէն, Աշտարակի շրջանէն եւ ուրիշ շրջաններէն, հարիւրաւոր, հազարաւոր գիւղացիներ, ծերեր եւ երիտասարդներ, աղջիկներ եւ տղաներ, դպրոցականներ բազմաթիւ։ Բոլորը եկեր էին ուխտի, իրենց ամէնէն տօնական հագուստները հագած։

Մենք դժուարութեամբ կրցանք ճեղքել այդ բազմութիւնը եւ մօտենալ եկեղեցին. անշուշտ եկեղեցին մէջ տեղ ձգելու տեղ չկար։ Մենք մեր սուրբ պատարագը մատուցինք, յետոյ ես ալ գացի համբուրելու շիրիմը սուրբ Մեսրոպի, եւ այդ առիթով տեսայ հրաշալի պատկեր մը, տեսայ ինչպէս բոլոր ուխտաւորները, բայց մանաւանդ պատանիները եւ երիտասարդները դպրոցական զգեստներ հագած, ինչպէս դուք, աղջիկներ եւ տղաներ չարան չարան կ'իջնէին դէպի վար սանդուղներէն, սուրբ խորանին ետեւի կողմէն, որովհետեւ ճիշդ խորանին ներքեւ կը գտնուի գերեզմանը սուրբ Մեսրոպին։ Կուգային այնտեղ, կը համբուրէին շիրիմը. շատեր ժամ մը կը վառէին, ոմանք աղօթք մը կ'արտասանէին եւ յետոյ կը մեկնէին։ Եւ այսպէս այդ չարանը չէր հատներ, ժամեր շարունակ։

Ես կեցայ այնտեղ մինչեւ ժամը հինգ-վեց երեկոյեան, որովհետեւ ըստ Հայաստանեայց սովորութեան, երբ ուխտագնացութիւն տեղի կ'ունենայ, եւ երբ սրբազան արարողութիւնները կը վերջանան՝ ժողովուրդը չի ցրուիր, կը մնայ այնտեղ եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ, ժամեր շարունակ կը մնայ եւ ինչպէս հոն կ'ըսուի.— «Տաւուլ զուռնայով քէֆ» կ'ընէ։ Ուրախութիւնը կը շարունակուի մինչեւ գիշեր, պարերով, երգերով ժողովրդական »։

Ահա այսպիսի ժողովրդական հանդէսի մը ես ներկայ եղայ այդ առիթով եւ ըզգացի թէ ինչքան կենդանի է սէրը, յարգանքը այդ Սուրբին հանդէպ։

Ես պիտի ցանկայի որ դուք բոլորդ, ինչպէս Հայաստանի ձեր ընկեր ընկերուհիները, Ս. Մեսրոպի դամբանին վրայ օր մը ծունկի գայիք եւ համբուրէիք։

Սիրելի աշակերտներ, ես գիտեմ որ դուք աշխարհի ամէն կողմերէն եկած էք այստեղ սորվելու, եւ գիտեմ որ օր մը պիտի վերադառնաք ձեր տուները, յետոյ Թերեւս համալսարան մտնէք, կամ արուեստի գծով զարգացնէք ձեր ուսումը։

Ես կը մաղթեմ որ դուք առաւելեալ չափով ամբարէք գիտութիւն, սորվիք բազմաթիւ օտար լեզուներ, իտալերէն, Ֆրանսերէն, անգլերէն եւ ուրիշ լեզուներ։ Իւրացնէք համաշխարհային մշակութային արժէքները—ինչքան կարելի է շատ—որպէսզի դառնաք լուսամիտ հայ պատանիներ եւ ամօթով չմնաք երբեք ուրիշ ժողովուրդներու զարգացած պատանիներուն առջեւ։ Բայց այս բոլորով հանդերձ դուք պահէք պահպանէք ձեր հայկական լեզուն, ձեր հայկական ոգին, ձեր հայրենասիրութիւնը, եւ ոչ միայն դուք պահէք եւ պահպանէք, այլ այս լոյսի եւ ազգային ոգիի վառարանէն բուռ մը կրակ տանիք ձեզի հետ բաշխելու համար ձեր շուրջիններուն, ձեր ընտանեկան յարկին տակ, ձեր ընկերներուն, ձեր բարեկամներուն եւ միշտ ջահակիրները ըլլաք հայ հոգիի բոլոր արժէքներուն։

Իմ աղօթքը կը բարձրացնեմ առ Աստուած՝ մաղթելով ձեզի հոգւոյ եւ մարմնոյ առողջութիւն, Տէրը շատցնէ, աճեցնէ իր շնորհները, ձեր ճանապարհը լուսաւորէ, հեռու պահէ ամէն տեսակ փորձութիւններէ եւ ձեր բոլոր առաքինական գործոց յաջողութիւն պարգեւէ որ դուք դառնաք լուսամիտ, շինարար եւ բարի մշակներ՝ ձեր կեանքի ընթացքին մինչեւ ի խոր ծերութիւն, ի փառս հայ ժողովրդեան։

Օրհնեալ ըլլաք այժմ եւ յաւիտեան, ամէն»։

ինչպէս նաեւ տարուան աշխատանքներու նախագիծը, որուն գործադրութիւնը յանձնուած է նորընտիր Կեդր. վարչութեան։

Պատգամաւորական ժողովին առթիւ կազմուեցաւ քսան երիտասարդներէ բաղկացած Հ. Յ. Դ. պատանեկան խումբ մը, «Դրօ» անունով։ Այս առթիւ մեր մեծ ընկերոջ եւ քաջ զօրավարին դիմանկարը ներկայացուց ընկեր Լալեան որ առանձնած էր նորակազմ խումբին կնքահայրութիւնը։ Երգումի յուզիչ արարողութիւնը կատարուեցաւ ի ներկայութեան հարիւրաւոր երիտասարդներու։

Այդ վայրկեանները որ ապրեցան Նոր Սերունդի անդամները, երեք օր շարունակ, անթառամ պիտի մնան բոլորի յիշողութեան մէջ։ Անոնց վերյիշումը պիտի դառնայ մղիչ ուժ մը կրկնապատկելու մեր ճիգերը եւ աշխատանքի թափը, որպէսզի այս կենսունակ երիտասարդական կազմակերպութիւնը ընդլայնէ իր գործունէութիւնը, դառնայ մշտավառ ճրագ մը ֆրանսահայ երիտասարդութեան համար։

ԵԴ. ՄԱՎԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Թուրքիոյ վարչապետը, Ատնան Մենտերէս, որ վերջերս Փաքիստան գացած էր, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ Միջին Արեւելքի կացութեան մասին.—

Փաքիստան աշխարհի մեծագոյն իսլամ պետութիւնն է։ Մեր գիտակիցներուն՝ Իրաքի եւ Իրանի յարգելի արտաքին նախարարներուն ալ մասնակցութեամբ, Փաքիստանի մեր բարեկամներուն հետ ունեցանք արտակարգ հաւաքոյթ մը, որուն ընթացքին հաւաքաբար այն եզրակացութեան յանգեցանք թէ համաշխարհային կացութիւնը հետզհետէ կը փափկանայ, մասնաւորաբար Ասիոյ եւ Միջին Արեւելքի մէջ հետզհետէ ալ աւելի վտանգաւոր տեսարան մը կը պարզուի։ Համաձայն եղանք նաեւ հաստատելու համար թէ հաշտութեան եւ ապահովութեան խնդիրներուն պաշտպանութիւնը միայն հնարաւոր է ուղղամտօրէն շարժողներուն լիակատար համերաշխութեամբ ու գործակցութեամբ։ Հաստատեցինք թէ անխուսափելի դարձած է փութով ամրապնդել Պաղտատի Ուխտը ընդդէմ այն այլազան գրգռութեանց եւ վտանգներուն, որոնց նշաւակ դարձած է Միջին Արեւելքը եւ ընդհանրապէս Ասիան։ Հետեւաբար այժմէն հնարաւոր է յայտարարել թէ Պաղտատի Ուխտին Մնայուն Խորհուրդին նիստը որ յառաջիկայ ամիս Թեհրանի մէջ պիտի գումարուի, սովորական նիստերէն մին չէ, այլ կարեւոր որոշումներու պիտի յանգի։

Արդարեւ, անհրաժեշտ է որ համաշխարհային կացութիւնը պարբերաբար քննուի եւ ամուր ախտաճանաչումներ կատարուելէ վերջ ըստ այնմ միջոցներ ձեռք առնուին։ Իրողութիւնը այն է որ գաղտնի թէ հրապարակային գրգռութիւններ ու քանդիչ գործունէութիւն ցոյց տուողներու դէմ ցարդ ցոյց տրուած լայնամիտ վերաբերումը, բոլորը գոհ թողելու նպատակով հետապնդուած սիրաշահումի գործելակերպը միշտ դժբախտ արդիւնքներ տուած են, այսինքն ոչ միայն անվթօրէն եւ ապօրինի շարժողները բաւարար ըլլալու չեն յաջողած, այլ դանոնք մղած է նախայարձակ գործելակերպ մը հետապնդելու։ Այս կացութեան առջեւ եթէ նախաձեռնութիւնը ձեռք չառնենք եւ դէպքերուն ընթացքին անձնատուր դառնանք, աղէտներ ծնունդ պիտի առնեն։ Վտանգումներն ու զիջումները ուղղամտօրէն շարժող երկիրները վիշտի եւ յուսահատութեան կը մատնեն։

Պէտք չէ մոռնալ որ Բ. աշխարհամարտը պարտադրեց յաւալի զիջումներու քաղաքականութիւն մը։ Կացութիւնը պայծառացնել եւ ըստ այնմ շարժիլ գրգռութիւն կատարել չի նշանակեր։ Եթէ ջանանք անդորրութիւնը պահպանել յանդգնութեամբ շարժողներուն անընդհատ զիջումներ ընելով կամ անոնց հաճոյ թըւելու ճամբաներ փնտռելով, հաշտութիւնը եւ արդարութիւնը ապահովելու տեսակէտով բազմաթիւ յոռի արդիւնքներ պիտի ծնին »։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

«Յառաջ»ի Մարտ 23 թիւին մէջ, Փարիզի Հայոց Ազգատախնամ Ընկերութեան անունով երեւցած բացատրագրի մը վերջաւորութեան, նոր ծերանոց մը եւս հիմնելու ծրագրին անյաջողութիւնը կը վերագրուի Բարեգործականին «որ, կ'ըսուի, կիսովին միայն լսած է իր կոչը, եւ այս իսկ պատճառաւ յանգած է ձախողանքի »։

Բարեգործականի վերագրուած այս ձախողութեան բուն պատճառը սակայն պարզուած կը գտնենք Ազգատախնամին վերոյիշեալ բացատրագրին մէջ ուր բառ առ բառ ըսուած է հետեւեալը, «Այս կատարեցինք բազմաթիւ դիմումներ ԻՐՕյի նոր կազմակերպութեան եւ Ֆրանսական իշխանութիւններուն մօտ ստանալու համար անհրաժեշտ դրամը նոր տուներու հաստատման համար։ Դժբախտաբար այս դիմումները չեն կրնար դրական արդիւնքի յանգիլ որովհետեւ ներկայիս նպաստատու կազմակերպութիւնները տրամադրելի վարկ չունին»։

Ամէն պարագայի տակ միակ կազմակերպութիւնը, Բարեգործականը, որ դըրապէս պատրաստակամ էր եղած կոչին տրամադրելով առ այդ 2.650.000 ֆրանքի վարկ մը, անարդար կերպով հրապարակային քննադատութեան առարկայ եղած է յօդուածագրին կողմէ փոխան շնորհակալութեան։

Փոխ – ատենապետ՝ Ա. Պէոյիւքեան,
Վ. ատենադպիրի Հ. Թոփաքեան։

ՀԻՍ. ՖՐԱՆՍԱՅԻ ալժերիացի աշխատաւորները կը շարունակեն ցոյցեր եւ խլրտումներ սարքել, հետեւելով որոշ ազդանշանի մը։ Ապահովութեան ուժերը խիստ միջոցներ ձեռք առած են։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (18)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

4.— ՄԻ ԱՂՕՏ ՄԻՏՔ ԾԱԳՈՒՄ Է ՆՐԱ ՄԷՋ

Նա արդէն հայոց քահանայապետ Ներսէսին, որ գնացել էր Կ. Պօլիս կայսրից օգնութիւն խնդրելու, ոչ միայն մերժել է իր երեսից, այլ աքսորել է Միջերկրականի Պատմոս կղզում։ Այդ դու գիտես։

— Առաջին անգամն եմ լսում...։

Բայց նա գիտէր հալածանքը Վաղէսի անիրաւ վարմունքը Ներսէս Մեծի հետ։ Նա ամենայն ուշադրութեամբ հետեւում էր բոլոր աղէտաւոր անցքերին, որ այդ ժամանակ կատարւում էին իր հայրենիքի վերաբերութեամբ։ Եւ նրա զգայուն սիրտը բազմաթիւ վէրքերով խոցուած էր կատարուող չարիքներից։

Նա մտածեց կշտամբել մօր համակրութիւնը դէպի Վաղէսի վարմունքը։ Նա մտածեց յայտնել իր խորին տհաճութիւնը դէպի իր հօր եւ Մերուժանի գործունէութիւնները, բացատրելով, թէ որպիսի՛ ազգակործան հետեւանքներ կարող էին ունենալ նրանց ձեռնարկութիւնները եւ, վերջապէս, նա մտածեց, խոստովանուել մօր առջեւ, թէ ինքը, որքան կարող է, ամէն հնարներ գործ կը դնէ ոչնչացնելու հօր դիտաւորութիւնները։ Բայց նա գիտէր իր մօր անսահման փառասիրութիւնը։ Նա ցանկանում էր հայոց սպարապետի տեղին լինել եւ հայոց թագաւորի քոյր։ Ամէն մի ապացոյց այդ մոլեգին ցանկութեան առջեւ կը կորցնէր իր ազդեցութիւնը։

Խոհեմութիւնը փականք դրեց նրա լեզուին։

6 — ԵՐԿՈՒ ԵՂԲՕՐ ՈՐԴԻՆԵՐ

Մամիկոնեան նախարարները, վաղեմի ժամանակներից, վայելում էին հայոց սպարապետութեան իրաւունքը։ Այդ բարձր պաշտօնավարութեան իրաւունքը անցնում էր նրանց տոհմի մէջ ժառանգաբար, որդին փոխարինում էր հօրը, նրա վախճանից յետոյ։ Թէեւ եղել են բացառութիւններ, որ հայոց միւս նախարարական տներից եւս սպարապետներ են ընտրուել, բայց այդ եղել է այն ժամանակ միայն, երբ թագաւորի եւ Մամիկոնեանների մէջ որեւէ թշնամութիւն է տեղի ունեցել։

Տարօնի ամբողջ գաւառը Մամիկոնեանների ժառանգութիւնն էր։ Այստեղ՝ Գլակայ վանքում դրած էին նրանց տոհմային շիրիմները, այստեղ Ողական ամրոցը ներկայացնում էր նրանց իշխանական Աթոռը։ Բայց Մամիկոնեաններից մի ճիւղ, բաժանուելով, ապրում էր Տայոց երկրի ամրութիւնների մէջ, եւ այնտեղ ունէր իր անմատչելի բերդը, որ կոչւում էր Երախանի։

Բացի սպարապետութեան պաշտօնից, երբեւ քաջ, առաքինի, հայրենասէր եւ ամէն ազնիւ յատկութիւններով յայտնի մի տոհմ, գլխաւորապէս Մամիկոնեաններից էին ընտրւում հայոց թագաժառանգների դաստիարակները եւ նրանց անուցանող դայեակները։ Այնքան մեծ էր այդ տոհմի բարոյական ազդեցութիւնը, որ հայոց միւս նախարարները միշտ խորին յարգանքով էին վերաբերւում դէպի Մամիկոնեանները, եւ ինքը, թագաւորն անգամ, մի առանձին ակնածութիւն ունէր նրանցից։ Այդ էր պատճառը, որ Հայաստանում, ամէն մի դժուարին դէպքերում, ոչ մի գործ հնարաւոր չէր համարւում, եթէ Մամիկոնեանները չմասնակցէին։ Անձնազոհութիւնը, բարձր առաքինութիւնը, հերոսական քաջագործութիւնը այդ տոհմի յատկանիշն էր։

Արշակ թագաւորի օրերում Մամիկոնեաններից յայտնի էին երկու եղբայրներ՝ Վասակ եւ Վահան։ Վասակը, որ Արշակի մանկութեան դայեակն էր, յետոյ սպարապետութեան աստիճան ստացաւ, իսկ Վահանը հազարապետի պաշտօն էր վարում։

Այդ երկու եղբայրներից Ողական ամրոցում ոչ մէկը չէր մնացել։ Վերջին երկու սուրհանդակները երկու եղբայրների մահուան բօթը բերեցին Տիզբոնից։ Վասակը սպանուած էր պարսից Շապուհ թագաւորից, իսկ Վահանը մահացել էր բարոյապէս...։ Ամրոցում մնացել էին երկու եղբօր որդիները միայն՝

Սամուէլը՝ Վահանի որդին եւ
Եւ Մուշեղը՝ Վասակի որդին։

Գիշեր էր։ Ամրոցի այն բաժնում, որտեղ Վասակի ընտանիքն էր բնակւում, բոլոր սենեակների ճրագները մարած էին։ Միայն մի սենեակի լուսամուտներից թանձր վարագոյրների ետեւից աղօտ լոյս էր երեւում։ Այստեղ դեռ չէին քնել։

Մի աղամարդ, անհանգիստ կերպով, երբեմն անցուդարձ էր անում սենեակի մէջ, երբեմն նստում էր բազմոցի վրայ, եւ նրա անհամբեր աչքերը դառնում էին դէպի դուռը ։ «Այդ ինչ է նշանակում» ... մտածում էր նա, «Սամուէլը խնդրել է ինձանից գաղտնի տեսութիւն... ի՞նչ է պատահել, ի՞նչ խօսելիք ունի... մի՞թէ դարձեալ վատ լուրե՞ր են ստացել ... եթէ մի ուրախալի բան լինէր, ինչո՞ւ էր նա գիշերով գալիս ինձ մօտ»։...

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

տական կէտերը, գործակցութեամբ միւս արաբական պետութեանց,— 2. Արաբական միութիւնը երկարաձգել Տաւրոսէն մինչեւ Ատլանտեանի ափերը. — 3. Այս նպատակին հասնելու համար պէտք է հետեւին ճկուն ռազմավարութեան մը, այսինքն ի հարկին պէտք ընկրկին, աւելի լաւ ցատկելու համար, մասնաւորապէս Հիւս. Ափրիկէի պարագային: Անգլ. թերթը վաւերագիր մըն ալ տպած է, հաստատելու համար իր յայտնութիւնները:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՆՈՐ ԶՕՐՔ ՊԻՏԻ ՂՐԿՈՒԻ ԱԼԺԵՐԻԱ

Նախարարական խորհուրդը նիստի հրաւիրուած է չորեքշաբթի օր, միայն Ալժերիոյ հարցով զբաղելու համար: Ալժերիոյ նախարարը, Պ. Լաքոստ, Փարիզ հասնելով, երեք ժամ խորհրդակցեցաւ վարչապետին եւ ընկերային գործերու նախարարին հետ: Փարիզ պիտի մնայ մինչեւ չորեքշաբթի, պատրաստելով կարգ մը ընկերային եւ տնտեսական ծրագիրներ որոնք պիտի քննուին կառավարութեան կողմէ: Գալով զինուորական միջոցներուն, Պ. Կի Մոլէ յայտարարեց,— Պէտք չարունակենք անհրաժեշտ ճիգը: Իրագէկներ կը հաւաստեն թէ՝ իրենց զինուորութեան շրջանը աւարտած եւ տրամադրելի պահեստիները զօրակոչի պիտի ենթարկուին անհատ – անհատ: Իսկ Ալժերիոյ նախարարը յայտարարեց. — Փարիզ եկայ պարզելու համար կացութիւնը: Բացատրեցի թէ բովանդակ Ալժերիան չատ գոհ է որ ամէն օր աւելի բազմաթիւ զինուորներ կը հասնին: Վարչապետն ալ հաւաստեց թէ դժուարութիւն պիտի չծագի, զինուորական բոլոր անհրաժեշտ միջոցները տրամադրելու համար, որպէսզի երկիրը խաղաղի եւ կարելի ըլլայ ազատ ընտրութիւններ կատարել: Արդարեւ, մեր գլխաւոր նպատակն է ազատ ընտրութիւնը: Բայց եւ այնպէս, միայն զինուորական միջոցները բաւական չեն, երկիրը խաղաղեցնելու համար: Ոչ նուազ կարեւոր է ընկերային եւ տնտեսական բարենորոգումը: Միջոցներ ծրագրած ենք, որպէսզի իսլամները աւելի լայնօրէն մասնակցին պետական պաշտօններու:

× Արգիլեալ գօտի մը հաստատուեցաւ Ալժերիոյ եւ Մարոքի սահմանագլուխին վրայ:

× Տեղական թերթերը կը գրեն թէ նշանաւոր համայնավար գործիչ մը, ենթասպայ Մայօ, ապստամբներուն յանձնած է զէնքերով լեցուն բեռնակառք մը, անշարժութեան դատապարտելով շարժավարը, Ալժէ քաղաքէն տասը քիլոմեթր հեռու, անտառի մը մէջ:

× Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, մահափորձերը կը ծաւալին Ալժերիոյ մէջ: Առջի օր քանի մը Եւրոպացիներ սպաննուեցան: Բազմաթիւ ըմբոստներ ալ սպաննուած եւ 60հոգի գերի բռնուած են:

× Թունուզի մէջ ալ նոր ընդհարումներ պատահեցան: Ըմբոստներու խումբ մը երեք Եւրոպացիներ սպաննեց:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՈՔԻ Սուլթանին եւ Սպանիոյ դիկտատորին միջեւ բանակցութիւնները պաշտօնապէս սկսան ապրիլ 5ին: Սուլթանը բացատրեց թէ կարելի է բարեկամական գործակցութիւն հաստատել անկախութեան եւ միութեան հիման վրայ: Զօր. Ֆրանքօ պատասխանեց թէ Սպանիա ճանչցած է Մարոքի անկախութիւնը եւ պիտի յարգէ անոր միութիւնը »:

ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԻ եւ մեթրոյի պաշտօնեաներուն հետ կատարուած բանակցութիւնները խզուեցան: Իբրեւ հետեւանք, հետզհետէ կը բազմապատկուին անակնկալ գործադուլները: Հանրակառքերը երէկ չբանեցան 72 գիծերու վրայ: Երեք ստորերկրեայ կառախումբեր ալ ընդհատած էին երթեւեկը: Տեղ տեղ տոմսակ հարցնող անգամ չկայ:

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ ձեռնարկներ կը կատարէ, վերահաստատելու համար իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Մ. Նահանգներուն հետ:

ԻՐԱՔԻ թագաւորը առջի օր բացումը կատարեց Եփրատի վրայ հաստատուած ամբարտակին, Ռամատիէի մէջ:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ առեւտրական սենեակները կոչ մը ուղղեցին վարչապետին, պահանջելով «պոյքոթ» հռչակել Ֆրանսական արտադրութեանց դէմ, իբրեւ բողոք Ալժերիոյ մէջ կատարուած գործողութեանց դէմ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

Տ Տ. ՎԱԶԳԷՆ Ա.

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ այս կիրակի, Փրատոյի Մայր եկեղեցին:

Վեհափառին դիմաւորութեան եւ ընդունելութեան համար ազգային բոլոր ներկայացուցչական մարմիններու մասնակցութեամբ կազմուած յանձնախումբը որոշած է կիրակի ցերեկ ճաշով մը պատուել Ն. Ս. Օծութիւնը որուն կ'ընկերանան Տ. Սերովբէ եպիս. Մանուկեան եւ երկու ուրիշ հոգեւորականներ:

Ապրիլ 8, Նոր Կիրակի, Ազգային Մեծ Սգատօն 8–12:

Ս. Պատարագի արարողութիւնները կը կատարուին մասնակցութեամբ Մայր Եկեղեցիի երկսեռ երգչախումբին, բազմաձայն, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սարգսեանի: (ԿՆԻՔ)

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս երեքշաբթի իրիկուն, ժամը 6ին, Լիոնի Փերաշ կայարանը կը ժամանէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը: Նոյն օրը ժամը 21ին, Պուոս տը Թռավայի շքեղ սրահին մէջ պիտի խօսի, տալով իր Հայրապետական օրհնութիւնը:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Միութեան 11րդ տարեդարձին առթիւ: Նախաձեռնութեամբ Լիոնի «Սիամանթօ» խումբին: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին, Սալ Ֆրանսուա–Քոփէի մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, երգ, մեներգ եւ արտասանութիւններ:

Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած 16 հոգինոց պարախումբ մը պիտի պարէ հայկական եւ կովկասեան պարեր:

Պիտի ներկայացուի ԾԻԾԱՂԱՇԱՐԺ ՋԱՒԵՇՏ մը:

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը:

ԳԻՆ 150 ՖՐԱՆՔ

●

ՍԷՆԹ' ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Փարիզի Նոր Սերունդի պարախումբը կը պարէ հայկական եւ կովկասեան պարեր Նոր Սերունդի Օրուան առթիւ:

Կը ներկայացուի ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը, այս կիրակի երեկոյեան ժամը 8,30ին 16 Ռիւ Փիէռ Քիւռի: Մուտք 150 Ֆր.:

Կը հրաւիրուին Սէն Շամոնի եւ Սէնթ' Էթիէնի Նոր Սերունդի անդամները:

●

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, Սէրֆլ Կաթոլիկի սրահը:

Կը նախագահէ ընկ. Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Գ. ԼԱԶԵԱՆ

Թատերական բաժին, մասնակցութեամբ Լիոնի «Սիամանթօ» խումբին, հայկ. եւ կովկասեան պարեր, մասնակցութեամբ Պանեէօ Բաչանի 16 հոգինոց պարախումբին: Երգ, պար, արտասանութիւն:

Մուտքը ազատ է:

ՇՆՈՐՀԱԼԻՔ

Արնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Վահրամ եւ Մաղթիկ Ալթունեան ամոլին, որոնք արժէքաւոր վարագոյր մը նուիրած են տաճարին:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ երկուշաբթի երեկոյ, 9 ապրիլ, ժամը 21ին: Ազգ. Տան մէջ:

Դասախօս՝ Պ. ՊԵՏՐՈՍ ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ (Պերլինէն): Նիւթը՝ Գերմանիոյ Հայ գաղութը եւ Հայ Մշակութային յարաբերութեանց հարցը:

Մուտքը ազատ է:

★

Վարչութիւնը որոշած է Փարիզի Լսարանին մէջ տրուած դասախօսութիւնները կրկնել արուարձաններուն մէջ:

Առաջին անգամ ըլլալով, Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ պիտի խօսի Իսի լէ Մուլինօ, Խրիմեան վարժարանի սրահին մէջ, այս շաբաթ, ժամը 21ին: Նիւթ ունենալով իր անտիպ գործերը:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԱՐՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Արնուվիլի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ ութին, կիրակի, ժամը 16էն կէս գիշեր, Սալ Կալմանի մէջ, կայարանին դիմաց:

Կը խօսի Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ՄԱՆՈՒԷԼ ՓԻԶԱՐՕի համրածանօթ նուագախումբով:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Օր. Աստղիկ Քէօսէեան եւ Պ. Լեւոնմոմճեան:

ՀԱՐՍՏԱՑԱԾ

Ծոմ պիւֆէ եւ անակնկալներ:

Շոգեկառքը կառ տիւ Նորէն ժամը 14.45 իջնել Վիլիէ լը Պէլ Կոնէս: Փորթ տը լա Շափէլէն թիւ 268 օթօպիւսը, իջնել վերջին կայարանը:

ՀԱՐՍՏԱՑԱԾ

Համախորհրդակցական Միութեան Կարտանի մասնաճիւղը Զատկի առթիւ կազմակերպած է հաւկթախաղի հաւաքոյթ մը, այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Բարեգործականի սրահին մէջ:

Սիրով կը հրաւիրուի Կարտան Պիւէս եւ Մերոլի հասարակութիւնը:

ՉԱՐՍԱՆՃԱՔՑԻՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ

Համաչարսանճաքի Հայր. Միութեան մասնաճիւղը կազմակերպած է ընտանեկան խնջոյք հաւկթախաղ, Զատկի առթիւ, Ապրիլ 8ին, Ցոյներու սրահը, 5 ռ. Պօնբֆուա: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ԴԱՍԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆԻ ԵՒ ՓԻԷՐ Տ'ԱՐՔԷՆԻ

Մասնակցութեամբ ԴԱՆԻԷԼ ԼԸԶԻՒՌԻ եւ ՄԱՐՍԷԼ ՏԸԼԱՆՈՒԱՅԻ:

Ուրբաթ, 20 Ապրիլ, ժամը 21ին, Էքօլ Նորմալ տը Միւզիքի սրահին մէջ, 78 Ռիւ Քարտինէ (Մէթրօ Մալզէրպ):

Յայտագրի մաս կը կազմեն Փիւրսէլի, Շումանի եւ Դանիէլ Լըզիւռի երաժշտական կտորները:

Առաջին ունկնդրութիւն. — Պետրոս Դուրեանի «Իմ Մահը» (Շան տը լ'Ուպլի), եւ Մեծուժան Պարսամեանի «Աչքերը» (Շան Սէրիւլէն).— Թարգմ. Լիտիա Կարինի եւ երաժշտութիւն Մարսէլ Տըլանուայի:

Հօյ-Նազան, փարաֆրազ մելոտիկ Մարսէլ Տըլանուայի, ֆրանսերէնի վերածուած Լիտիա Կարինի կողմէ:

ԿՈՄԻՏԱՍԵԱՆ ԵՐԳԵՐ

Գին տոմսերու 200էն 600 Ֆրանք:

Դիմել՝ Լօրա Իչգալացեանի, 73 Ֆօպուր Փուասոնիէր (Հեռաձ. Փրօ. 64-23), Տիւրան հրատարակչական Տունը եւ հանդիսասրահը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Սիրանոյշ Գ. Զաքրեան եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ իր ամուսնոյն եւ իրենց ազգականի ԳԷՈՐԳ Մ. ԶԱՔՐԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի եկեղեցին:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

★

ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջանային Կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի ենթակոմիտէներու եւ խումբերու բոլոր ընկերները, երկուշաբթի 9 Ապրիլ, ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ:

Ներկայ կ'ըլլայ ընկ. Գ. ԼԱԶԵԱՆ:

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՎԻԷՆ.— Այս կիրակի ցերեկ, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՎԱԼԱՆՍ.—Այս կիրակի գիշեր, ծանօթ հաւաքատեղին:

Այս ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլայ ընկեր Գ. ԼԱԶԵԱՆ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր խումբերը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Պարպոթ սրճարանի վերնայարկը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris(9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 8 ԱՊՐԻԼ • DIMANCHE 8 AVRIL 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7549 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3360

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՈԳԵՐ ԵՒ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

•

Հիմա որ կը մօտենան Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին վերադարձի օրերը, կ՚ուզէինք անգամ մը եւս յիշեցնել կարգ մը տարրական գիտելիքներ :

Երիտասարդ Հայրապետը խորապէս ազդուած կ՚երեւայ իր գտած ընդունելութենէն, որ շատ բնական էր եւ կը բխէր զաւռուր աւանդութիւններէ :

Իբրեւ բարեպաշտ քրիստոնեայ, այս ժողովուրդը գիտէ յարգել իր հոգեւոր պետերը, մանաւանդ անոնք որ իրական արժանիք մը կը ներկայացնեն :

Էջմիածինը այսօր ալ մասնաւոր հմայք մը ունի տարագիր բազմութեանց համար, իբրեւ խորհրդանշան :

Դարերէ ի վեր, առաջին անգամ է որ անոր Աթոռակալը Վաղարշապատի պարիսպներէն դուրս կ՚ելլէ, մասնաւոր առաքելութեամբ :

Ձենք ուզեր քրքրել այդ առաքելութեան գաղտնիքները :

Իրողութիւնը այն է որ Հայրապետը կը վերադառնայ յուսախաբ, առանց կատարած ըլլալու իր բուն պաշտօնը :

Յուսախաբութեան մատնուած են նաեւ անոնք որ իրական դեր մը կը սպասէին իր այցելութենէն :

Կ՚ուզենք հաւատալ թէ այժմ շատ աւելի պայծառ կը տեսնէ կարգ մը իրողութիւններ, թօթափած ըլլալով Միջին Արեւելքի անտաքանդ ժխորը :

Այդ իրողութիւններէն մէկը այն է թէ՝ տարագիր բազմութիւնները շատոնց անցուցած են չափահասութեան շրջանը :

Անոնք տէրն են իրենց ինքնորոշման իրաւունքին եւ չեն կարօտիր ոչեւէ խնամակալութեան :

Կաթողիկոսն ալ խանդավառուած է, տեսնելով արիւնադանդ անապատի ճամբաներուն վրայ ծաղկած բուրաստանները,— արդիւնք՝ տոկուն եւ յարատեւ աշխատանքի :

Աւելի քան երեսուն տարիներու այս թանկագին վաստակը պիտի մնայ տարագիր բազմութեանց պարծանքը :

Այդ վաստակը աւելի կը ճոխանայ եւ կը ծաւալի, երբ Էջմիածինն ու Երեւանը թօթափեն կարգ մը կանխակալ կարծիքներ :

Փաստերը կ՚ապացուցանեն թէ Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութիւնը երբեք այսքան աղմուկ պիտի չյարուցանէր, եթէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը կարենար լայնօրէն ուսումնասիրել ամբողջ անցուդարձը :

Ճակատագրական սխալ մըն էր իր անկնկալ հեռացումը՝ Անթիլիասի Պատգ. ժողովէն, հակառակ եղած գիջումներուն :

Երկրորդ ծանր սխալը եղաւ Կիլիկիոյ կաթող. խնդիրը դնել «եպիսկոպոսական» կոչուած ապօրէն ժողովի մը մէջ :

Ինչպէս կը յայտարարէր մեր աշխատակցին տեսակցութեան առթիւ, ինք չէ ստորագրած այդ ժողովին հռչակաւոր «համաձայնագիրը» :

Մեծամասնութեա՞ն կ՚իյնայ ծեքծեքումներ փորձել, դժգոհները «սիրաշահելու համար» :

Ընտրութիւնը կատարուած է օրինապէս : Հիւրընկալ երկիրներուն նախագահները, վարչապետները, բոլոր յարանուանութեանց պետերը, ազգ. իշխանութիւնները եւ անհամար բազմութիւններ ճանչցած եւ ջերմապէս շնորհաւորած են նորընտիր կաթողիկոսը :

Գալով օծումին, կը կարծենք թէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը կրնայ արիւնար օրինակ հանդիսանալ փոխադարձ զիջումի, Հայրաբար թելադրելով միաբանի մը, որ լրացնէ երեք եպիսկոպոսներու թիւը :

Ինք, երիտասարդ Հայրապետ, անշուշտ պիտի չուզէր սրտնեղութիւն պատճառել ուրիշ երիտասարդ աթոռակալի մը :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎՐԴՈՎԻԶ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

•

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԵԱՆ ՄԱՏՆՈՒԱԾ ԵՆ

Վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ նորէն ծանր մտահոգութեան մը մատնուած են Երեք Մեծերը, Միջին Արեւելքի կացութեան հետեւանքով : Կը վախցուի որ աւելի ծանր դէպքեր պատահին Կազայի շրջանին մէջ : Իսրայէլի արտաքին գործերու նախարարութեան ընդհ. տնօրէնը յայտարարեց թէ վերջին ընդհարումները կը հաստատեն որ Եգիպտոս կը փորձէ ապացուցանել իր զէնքերու գերազանցութիւնը : Այս առթիւ բացատրեց թէ կացութիւնը այժմ աւելի վտանգաւոր հանգամանք ստացած է Կազայի շրջանին մէջ եւ խոր մտահոգութիւն կը պատճառէ :

Նոյն օրը Եգիպտոսի պաշտօնական ներկայացուցիչն ալ կ՚ամբաստանէր Իսրայէլը թէ կանխամտածեալ յարձակում գործած է, թէ ռմբակոծուած են շուկան, ինչպէս եւ անգլիական եւ եգիպտական հիւանդանոցները :

× Մ. Նահանգներու նախագահը տեսակցութիւն մը ունեցաւ արտաքին գործերու նախարարին հետ, Միջին Արեւելքի կացութեան մասին : Այս առթիւ նկատի առին նաեւ Կազայի վերջին դէպքերը : Պաշտօնական շրջանակներու մէջ ցաւ կը յայտնեն այս դէպքերուն առթիւ : Կառավարութիւնը համաձայն է որ ստիպողական կոչ մը ուղղուի, կրակը դադրեցնելու համար : Այս առթիւ շատ կարեւոր կը գտնեն Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին քննական պտոյտը :

Կը հաստատուի թէ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները ժողով մը պիտի գումարեն Փարիզի մէջ, յառաջիկայ Մայիս 2ին կամ 3ին, քննելու համար Միջին Արեւելքի կացութիւնը :

× Իսրայէլի արտաքին գործերու նախարարը տեսակցութիւն մը ունեցաւ ֆրանսական եւ անգլիական դեսպաններուն հետ, Կազայի նոր դէպքերուն առթիւ : Իսկ Անգլիոյ արտաքին նախարարը խորհրդակցեցաւ Լոնտոնի ֆրանսական դեսպանին հետ, Մայիսի համար ծրագրուած ժողովի մասին :

× Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ ռմբակոծութիւնը դադրած է Կազայի շրջանին մէջ, բայց եւ այնպէս արաբական երկիրներուն եւ Իսրայէլի յարաբերութեանց լարումը երբեք այսքան ծանր եղած չէր : Բոլոր իրազեկները կը կարծեն թէ ընդհարումները կրնան վերսկսիլ որ եւ է ատեն եւ դժուար է ապահովել տեւական զինադադար մը : Երկու կողմերն ալ տենդագին գործունէութիւն կը ցուցնեն սահմանագծին վրայ : Շրջուն պահակախումբերը անդադար կ՚երթեւեկեն, իրենց հրետաձիգները երբեք չեն հեռանար իրենց դիրքերէն : Նոյն իսկ բանուորները գործի վրայ են, նոր ամրութիւններ շինելու համար : Ազգաժողովին քննիչները իրենց կարելին կը փորձեն, անդորրութիւնը պահպանելու համար : Դիրքէ դիրք շրջելով, անոնք հանդարտութեան կոչեր կ՚ուղղեն երկու կողմերուն : Լաւատեսներ կը կարծեն թէ մթնոլորտը պիտի մեղմանայ, երբ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը Պաղեստին հասնի :

Եգիպտական վերջին պեկոյցը կ՚ըսէ թէ 63 հոգի սպաննուած, 200 հոգի վիրաւորուած են Ապրիլ 4ի իսրայէլեան յարձակման ատեն :

× Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, Համըրշիլտ Լոնտոն հասաւ, խորհրդակ-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԸ ՊԻՏԻ ՆՈՐՈԳՈՒԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ԾԱԽՔՈՎ

(ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ)

•

Հինգշաբթի գիշերուան կոչունքին առթիւ, ճառեր խօսեցան եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան եւ վարչութեան ներկայացուցիչները : Ցետոյ առաջնորդը, Սերովբէ եպիսկ. բաժակ առաջարկեց Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին կենացը եւ իր ճառը վերջացնելով թելադրեց որ գաղութը ստանձնէ Հայաստանի աւերակ եկեղեցիներէն մէկուն նորոգութիւնը, ինչպէս ըրած են ուրիշ գաղութներ :

Վերջին խօսքը վերապահուած էր Կաթողիկոսին որ սկսաւ զեղեցիկ նշանաբանով մը,—«Էջմիածինն ի Հօրէ եւ լոյս փառաց ընդ նմա», ինչպէս կ՚ըսէ Էջմիածնի նուիրուած շարականը : «Լոյսը իջաւ Հայաստան աշխարհիդարաւոր այդ կոթողին, մեր փառահեղ տաճարին վրայ, իջաւ նաեւ մեր ժողովուրդին վրայ 1700 տարի առաջ : Ան ուր որ գնաց իրեն հետ տարաւ այդ լոյսէն ճառագայթ մը : Այդ լոյսը չպակսեցաւ երբեք իրեն : Այդ լոյսով մեր ժողովուրդը յաւիտեան կապուած կը մնայ այսօր ալ իր այդ փառքի կոթողին, Էջմիածնին : Իմ առաքելութիւնս իր վախճանին կը մօտենայ : Քանի մը շաբաթէն կը վերադառնամ մեր տունը, ձեր տունը : Պիտի ուզէի քիչ մը աւելի երկար խօսիլ այսօր ձեզի հետ, եթէ համաձայն էք» :

Եւ նկատողութեան առնելով Կիլիկիոյ կաթող. ընտրութեան անցուդարձը :

Ցետոյ պատմեց իր այցելութիւնները Հայաստանի եւ Կովկասի մէջ, երբ դեռ կաթողիկոս ընտրուած չէր : «Վրաստանի մէջ կան 250.000 Հայեր, նոյնքան ալ Ադրբեջանի մէջ : Ռոստով ունի 3500 հայ բնակիչ եւն. : «Ուր որ կ՚երթայի երեք հարցում ունէին բոլորը — Ո՞ր տեղացի էք : Այդ երկրին մէջ շատ Հայեր կա՞ն . նրանք հայերէն խօսո՞ւմ են : Կը տեսնէք թէ ինչ է բոլորին մտահոգութիւնը—«Հայերէն խօսո՞ւմ են : Մեր ոսկեղենիկ բարբառի մասին ձեզ մօտ ալ նոյն մտահոգութիւնները պէտք է տիրեն : Հայերէն խօսիլ, չմոռնալ մեր սքանչելի լեզուն որ օր մը երբ իրարու հանդիպինք իրար հասկընանք» : Եւ վերջացուց դիտելով,— «Պէտք է հասկնաք թէ երբ այսպէս կ՚այցելեմ գաղութէ գաղութ, երբ այսօր այստեղ ձեր մէջ եմ, կայ բան մը փոխուած, բան մը նոր» :

Ապա օրհնեց ներկաները եւ կոչունքը փակուեցաւ միաբերան երգուած «Հայր Մեր»ով :

Ներկաները մի առ մի համբուրեցին Հայրապետին Աջը :

Ապարանի աւերակ եկեղեցիին նորոգութեան համար եղած կոչը գործնական ճամբու մը մէջ դնելու համար, առաջարկուեցաւ անմիջապէս ձեռնարկել հանգանակութեան : Առաջին առթիւ արձանագրուեցաւ Պ. Արմենակ Համբարձումեան 200.000 փրանք : Ջանասէրներու նուէրներով գումարը բարձրացաւ 375.000ի : Արդէն եկեղեցւոյ վարչութեան մօտ այդ նպատակով հաւաքուած էր 332.000 ֆր., իսկ Պանեկօ Քաշանէն բերած էին 43.000 փրանք :

× Ալֆորվիլի եկեղեցին խօսած քարոզին մէջ ալ, Հայրապետը բացատրեց թէ «Եկեղեցին եւ Հողը անբաժանելի ամբողջութիւն մը կը կազմեն» : Այս առթիւ դրուատելով իր այցելած գաղութներուն հայրենասիրական զգացումները, յայտարարեց.—«Գիտեմ. մեր միջեւ բաժանումներ պատահեցան ալ կան որոնք դժուարութիւններ կը յարուցանեն երբեմն, մեր ստացած դաստիարակութեամբ եւ սովորութիւններով : Սակայն այս բոլորը պէտք չէ արգելք դառնան մեր հիմնական խնդիրներուն : Ես վստահ եմ, ներքին ձայն մը կ՚ըսէ.— «Մեր եկեղեցիին համար հետզհետէ լուսաւոր ճամբաներ պիտի բացուին : Անցած են դժբախտութեան օրերը, եկած են շինութեան եւ կառուցման տարիներ եւ մեր առջեւ կ՚ուրուագծուի ոսկի ապագան» :

Քարոզէն վերջ Հոգեհանգիստ մը...

Քարոզէն վերջ Հոգարարձութիւնը սեղան մը սարքած էր :

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Հ. Ց. Դ. Կրէնոպլի Եօթնեղբայրեան կոմիտէն (Դրոյի մահուան առթիւ)	10.000
Արշակ Մկրեան, Ալֆորվիլ	2.000
Գէորգ Ֆէրմանեան, Քաշան	5.000
Մելքոն Պասմաճեան, Փարիզ	2.000
Ֆրունճեան եղբ. (Գերմանիա)	5.000

ՀԱՆԳԻՍՏ ՏԻՐԱՅՐ ԱՐՔ.Ի

Նիւ Եորքէն հասած նամակէ մը ցաւով կ՚իմանանք թէ Մարտ 30ին վախճանած է Տիրայր արք. Ցովհաննէսեան : Թաղումը կատարուած է Ապրիլ 4ին :

Տիրայր արք., բնիկ Ղարաբաղցի, աւելի քան ինիսուն տարեկան էր եւ վերջերս հիւանդանոց փոխադրուեցաւ, սուր տագնապի մը մատնուած ըլլալով : Երկար ատեն վարած է առաջնորդական պաշտօններ Կովկասի մէջ : Տարիներէ ի վեր հաստատուած էր Հիւս. Ամերիկա եւ կը զբաղէր բանասիրական աշխատանքներով : Քանի մը տարի առաջ հրատարակուեցաւ իր ամէնէն կարեւոր գործը, «Ցրիկի դիւանը», արդիւնք՝ տքնաջան պրպտումներու :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը ստիպողաբար նիստի հրաւիրեց նախարարները : Կառավարութիւնը կը մերժէ չարունակել զրաւման զինուորներու ծախքերուն վճարումը : Ընդհակառակն, երկու միլիառ տոլար կը պահանջէ Մ. Նահանգներէն, կէսը նուէր, կէսը փոխառութիւն, բանակին կազմութեան համար :

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին հետ մեր տեսակցութեան Բ. մասին առթիւ (Յառաջ, 7 Ապրիլ) թիւրիմացութիւն մը ծագած ըլլալով, կը փութանք հաստատել թէ մեր աշխատակիցն է որ գրած կ՚ըսէ.—

— Արտասահմանի մէջ միշտ ի զօրու է նախկին Ազգային Սահմանադրութիւնը : Իսկ Անթիլիասի մէջ 1941ին մշակուած է Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան Կանոնագիրը, որուն հիման վրայ կատարուած են վերջին բոլոր կաթողիկոսական ընտրութիւնները :

(Մեր աշխատակցին բառերը պէտք է արամեան չարուած ըլլային, ինչպէս իր միւս հարցումները) :

Հայրապետը պատասխանած է թէ այդ կանոնագիրը չէ վաւերացուած :

Նոյնպէս մեր աշխատակիցը գրել տըւած էր.—

Գահիրէի ժողովին ընդունած համաձայնագրին կէտերէն մէկն ալ կը տրամադրէր Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին յանձնել Անթիլիասի համար նոր Կանոնագրի մը մշակումը :

Հայրապետը պատասխանած է թէ նոր կանոնագիրը պիտի պատրաստէ Անթիլիասի Միաբանութիւնը :

Կը խնդրուի ճշդել նաեւ թէ Հայրապետը փոքրամասնութեան խօսք չէ ըրած, այլ թելադրած է դժգոհները սիրաշահիլ փոխադարձ զիջումներով :

Նախապէս մէկ միլիառ ստացած է :— Տոքթ. Ատընաուըր մօտերս պիտի տեսակցի Ֆրանսայի վարչապետին հետ :

ՄԵՐ ԳՐԱԿԱՆ ԱՆԴԱՍՏԱՆԸ

Հայ կեանքը յուսահատական, մութ կէտեր շատ ունի։

Մեր ժողովուրդին ճակատագիրը, քաղաքական, ազգային ու մշակութային, մութ ամպերու տակ գլուած է, եւ դժուար է նախատեսել, թէ պիտի շարունակուի՞ մութը այսպէս, թէ՞, օր մը, փոթորիկ պիտի պայթի. կամ լոյս պիտի ծագի, ուշ կամ կանուխ։

Հակառակ այս երեւոյթին սակայն, մեր այս խառնակ ու շփոթ ժամանակին մէջ, կը գործէ հայ միտքը։ Կը ստեղծագործեն հայ գրողներն ու արուեստագէտները, եւ հայ մշակոյթը, իր բոլոր ճիւղերուն մէջ, գրական, երաժշտական ու նկարչական, կը ծաղկի. առնուազն՝ ծաղիկներ կը բանայ։

Խօսելով, առայժմ, գրական դաշտի մասին, կրնանք փաստօրէն ըսել, թէ ունինք մէկէ աւելի սրտապնդիչ երեւոյթներ. ունինք, օրաթերթերու կարգին, Ամսագիր ու Պարբերաթերթեր, որոնք հայ մտքին ու գրականութեանը, Հայոց պատմութեանը ու բանասիրութեանը նոր գրուածներ կը բանան ու կը տանին աշխարհացրիւ հայութեան։

Մեր ժողովուրդը, ընկեր առ ընկեր, թէեւ չորս հովերուն նետուած, բայց կը պահէ ինքզինք, հայ մտքին անդրոհանքովն ու սրտին պարկերովը զօրացած. հայ հոգիին արձագանգներուն միախառնումով, եւ ունկնդիր՝ անոնցմէ կազմուած համանուագին։

Կը շարունակուի դեռ հին աւանդութիւնը։ Հայ գրականութիւնը, առաւելապէս, հայ թերթերու եւ պարբերականներու մէջէն կ'ընթանայ. անոնց էջերուն վրայ կը զարգանայ։ «Հայրենիք» Ամսագիրը իր երեսուն եւ չորս տարուան գոյութեան ընթացքին, ոչ միայն պատմական եւ յուշագրական, այլեւ զուտ գրական թանկագին էջեր տուած է. նոյնիսկ ամբողջական գործեր, վէպ ու թատերգութիւն, քերթուած ու գրական քննադատութիւն։ Այսօր, կը շարունակէ ան իր գործը, առաւելապէս յուշագրական էջերով, որոնք մեր պատմութեան համար հում նիւթ ու աղբիւր կը մատակարարեն, անգնահատելի արժէքով։ Այս յուշերուն գերագոյն նշանակութիւնը՝ բուն իսկ գործիչներուն կողմէ գրուելուն մէջն է, որովհետեւ քիչ են հոն կեանքի մայթերուն վրայ կեցողները, իբրեւ դիտող կամ լսող.— ահա թէ ինչու զգալի է տրուած էջերուն մէջ, յուշագիրներուն սրտերուն տրոփը։

Պէյրութի «Ակօս» Ամսագիրը, Համազգայինի Ընկերութեան պարբերաթերթը, որ աւելի քան տասնամեակէ մը ի վեր կը հրատարակուի, հակառակ մէկէ աւելի թանկագին աշխատակիցներու կորուստին, (Շանթ, Ապրահամեան, Իփէկեան եւն.) կը պահէ միշտ իր հաւատքն ու հետաքրքրութիւնը՝ մեր գրականութեան հանդէպ, տալով ուշագրաւ էջեր, գրական թէ պատմական։ Իր «Բացառիկ» թիւերուն մէջ մանաւանդ, հետզհետէ կ'աւելնայ թիւը նոր ու երիտասարդ անուններու, որոնք յոյսէն ու խոստումներէն աւելին են։ Իր դերը աւելի պիտի շեշտուէր եւ գրական վաստակը աւելի պիտի արդիւնաւորուէր անշուշտ, եթէ աւելի լայն բաժին յատկացուէր մասնաւորապէս քննադատական գրականութեան, ոչ միայն օրուան գիրքերուն, այլեւ առհասարակ, գրական ու արուեստի տեսութիւններուն մասին, մեր ապրած ժամանակաշրջանի հեւքն ու բախումները ներկայացնելով։

Այս կէտը անհրաժեշտ է «Ակօս»ի նման ստուար Ամսագրի մը համար, ինչպէս նաեւ, առհասարակ բոլոր պարբերականներուն համար։ Քննական միտքը միայն կրնայ բանալ նոր ակօսներ, եւ քննադատութիւնը միայն կրնայ դրոշմ ու նկարագիր տալ գրական որեւէ պարբերաթերթի։

Ուրիշ պարբերաթերթ մըն է «Նայիրի»ն, որ փայլուն սկզբնաւորութիւն մը ունենալէ ետք, իբրեւ Ամսագիր, իր շուրջ հաւաքած ըլլալով հասուն ու երիտասարդ գրողներ, շաբաթաթերթի վերածուած է վերջին տարիներս, եւ կը շարունակէ իր գրական գործը, հետաքրքրական էջեր տալով, երբեմն, հին ու նոր գրողներէ։

Ուշագրաւ ուրիշ Պարբերական մըն է Փարիզի «Անդաստան»ը, որուն 5րդ թիւը նոր լոյս տեսած է։ Զուտ գրականութեան եւ արուեստի նուիրուած պարբերաթերթ մըն է, ստուար էջերով, որոնք գրողներու որոշ խումբի մը մտածումն ու ձայնը կը բերեն, ըստ երեւոյթին՝ խստապահանջ ընտրութեամբ մը։

Ուրախ պիտի ըլլայինք, ուրախ ենք նոյնիսկ այս խստապահութեան համար, որ կարելի ու միակ միջոցն է գրական դաշտին պաշտպանութիւնը ապահովելու։ Սակայն, Պարբերաթերթը, որ կրնար կարեւոր ու շեշտուած դեր կատարել հայ գրականութեան մէջ, սահմանափակ էջերով միայն կը ներկայանայ՝ հայ կեանքը հետաքրքրող։ Կարծէք թէ հայ մտքին ու մշակոյթին քովէն կ'անցնի, ոչ մէջէն, առաւելապէս ենթարկուած ըլլալով իր ծննդավայրին գրական շունչին ու հոսանքներուն։ Իր վերջին թիւով, քիչ մը աւելի լոյս կուտայ հայ կեանքին մօտենալու, տալով էջեր, քերթուած թէ արձակ, որոնք լրջութեան հով մը ունին, այլ էջերու կարգին, որոնք մութ են, անվերծանելի, հետեւաբար աւելորդ։ Լոյս Քաղաքին մէջ ծնունդ առած պարբերաթերթէ մը աւելի շատ լոյս պիտի բխի, ճամբայ մը բանալու համար մեր կեանքին ու գրականութեան մէջ։ Արձանագրենք սակայն, որ իր վերջին բաժինը մտաւորական շարժման ու արուեստի արձագանգներուն յատկացուած, բացառիկ կարեւորութեամբ կը ներկայանայ, յատուկ՝ միայն այս պարբերաթերթին։

Նոյն քաղաքին մէջ, վերսկսած է լոյս տեսնել «Զուարթնոց»ը, հազիւ քանի մը թիւ միայն, որոնք սակայն շատ փոխենգեն, յիշեցնելու համար նոյն պարբերաթերթին անցեալի հմայքն ու բովանդակութիւնը։

Վանքերու Ամսագիրը, «Բազմավէպ», «Հանդէս Ամսօրեայ», «Հասկ» ու «Սիոն», ինչպէս նաեւ Նիւ Եորքի «Հայաստանի Կոչնակ»ը, եւ Պէյրութի «Մասիս»ը, կը շարունակեն իրենց յատուկ ուղեգիծը։ Անոնցմէ ոմանք զուրկ չեն գրական էջերէ, որոնք կրօնական կամ բանասիրական միօրինակութիւնը կը բեկանեն, երբեմն, գրական կտորներ տալով։ Իսկ Պուէնոս Այրէսի «Նաւասարդ»ը, մարզական շարժումին հետ, չի մոռնար գրական ու մշակութային շարժումը, ճիշդ ու լայն ըմբռնումով մը։

Ինչ որ սակայն անուրանալի է այս բոլորին մէջ, հրատարակիչներու հաւատքն է, անոնց սէրն ու գուրգուրանքը՝ հայ մտքին, գրին ու մշակոյթին հանդէպ, իրողութիւն մը՝ որ կը սրտապնդէ մեզ։

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ԵՐԿՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐ

ՎԱՀՐԱՄ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ.— ՀՐԱՉԵԱՅ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Դերասան Վահրամ Փափազեանի «Ետադարձ Հայեացք» գիրքը, որ նոր լոյս տեսաւ, մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծեց։ Գիրքին բուն բովանդակութիւնը կը կազմեն հեղինակի խորհրդածութիւնները, թատրոններու եւ թատերական գործիչներու շուրջ յայտնուած մտքերն ու տեսակէտները, ապրումներն ու երազանքները կեանքի, ժողովուրդի, արուեստի մասին եւ ուրիշ բազմաթիւ հարցեր։ Գիրքը գրուած է տաղանդով եւ հմուտ ձեռքով։

Ընթերցողը հմայուած հեղինակի կեանքի գրաւիչ դրուագներով, կը շրջի անոր հետ Վոսփորի կապոյտ ջուրերուն վրայ, Հելլադայի մարմարինէ պալատներու տակ, Վենետիկեան հեշտասահ կոնտոլներուն մէջ, Փարիզի մեծահամբաւ թատրոններուն մէջ, հին Մաւրիտանիայի ափերը, Կովկասի հայկ. բեմերուն վրայ, Խրիմի մէջ։

Վ. Փափազեանի մանկութիւնն ու պատանեկութիւնը կ'անցնին Պոլսոյ ունեւոր ծնողներու շրջանակի մէջ։ Ինք անզուգական տաղանդով կը նկարագրէ Պոլսոյ հնօրեայ սովորութիւններն ու կեանքը, հայ համայնքին շահագրգռութիւններն, գործերը, հարուստ մեծատուններու սահմանափակ խաւերն ու գործելակերպը, հայ դպրոցներու թշուառ վիճակը, եւ այն վիճակը որ կը ստիպէր պատանին լքել հայրենի եզերքները եւ հեռանալ, կեանքի, ապագայի, արուեստի ոսկի ցնորքներով։

Վենետիկի մէջ ստանալով հայագիտական գիտելիքներ, Փափազեան կը նետուի բեմական ասպարէզ։

Միլանի եւ Փարիզի մէջ տեսաւ բոլոր մեծ դերասանները իրենց դերերուն մէջ։ Ան բազմակողմանի վերլուծման կ'ենթարկէ ֆրանսական եւ իտալական բեմական արուեստը։ Կ'ուսումնասիրէ ֆրանսական դպրոցը իր բազմաթիւ արժանիքներով։ Թէեւ նոր արուեստի պատմութեան մէջ ազգային դպրոց չկայ, այլ կան ուղղութիւններու դպրոցներ — դասական, վիպական, տպաւորական են.։ Որեւէ ժողովուրդի արուեստի ազգ. ձեւն ու բովանդակութիւնը բնաւ չեն կրնար դպրոց ըլլալ միւս ժողովուրդներուն համար։

Փափազեան օտար ափերէն կ'երթայ Կովկաս, մայր ժողովուրդի օրրանը, ուր կը ծանօթանայ Աբէլեանի, Սիրանոյշի, Զարիֆեանի եւ ուրիշներու հետ, որոնց արուեստը բազմաթիւ կողմերով նորութիւն էր Փափազեանի համար։ Կովկասի մէջ Փափազեան կ'ուխտէ իր արուեստն ու կեանքը նուիրել մայր ժողովուրդին։ Այս սէրը սրտին մէջ՝ կը թափառի բազմաթիւ երկիրներու մէջ, բարձր պահելով իր ազգային արժանապատուութիւնը եւ դափնիներ բերելով ժողովուրդի հնադարեան մշակոյթին։

Իր «Աշխարհի թատրոններով» գիրքը (ռուսերէն) շատոնց սպառած է։

Գիրքին անուրանալի եւ թանկագին մասնայատկութիւնն այն է որ գրուած է բաքանչելի եւ անզուգական ձիրքով։ Ինչպէս կ'ըսէ Ռ. Զարեան իր յառաջաբանին մէջ, Փափազեան իսկական գրող է։ Հեղինակը ի յայտ բերած է նրբամիտ, խորզգայ, հմուտ գրողի դիտելու եւ ընդհանրացման կարողութիւն։ Իր գրոյցները կ'աշխուժացնեն, կը կապեն ընթերցողը պատմուած դէպքերու շղթային։ Փափազեան կը պատմէ իր անմոռանալի ընկերներուն՝ Դուզէի, Սիրանոյշի, Աբէլեանի, Արուսի, Վրոյրի եւ ուրիշներու հետ իր անցուցած կեանքը։ Անջնջելի պատկերներ կը ստեղծէ, երբ կը նկարագրէ համիտեան եւ իթթիհատական Պոլիսը, Վենետիկը, Լուվրը, եգիպտական անապատը գիշերով, հին Երեւանը, Բաքուն, Թրքահայ գաւառական քաղաքը, իր սահմանափակ մտաւոր կեանքով, Վենետիկի Մխիթարեան դպրոցի բարքերը։ Փափազեան ունի «հիւմըր»։ Լեզուն ճոխ է, յստակ, փարթամ։ Պատմելու եղանակը, քնարական ջերմաշունչ շեշտը, համեմատութիւնները եւ պատկերները, նկարագրութիւններու սեղմութիւնը, բառերու օգտագործման հմտութիւնը, ցրուած յուշերու վարպետ հիւսուածքը, այս բոլորը Փափազեան կը դարձնեն վարպետ գրող։

(Գրական թերթ)

ՀՐ. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

ԴԵՐԱՍԱՆ ՀՐԱՉԵԱՅ ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ

Դերասան Հրաչեայ Ներսիսեանի ծննդեան վաթսունամեայ եւ բեմական գործունէութեան 35ամեայ յոբելեանը կը պատրաստեն Երեւանի մէջ։

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԿԻՒՐԵՂ ԱՂԱՅԻ ՄԱՀԸ

Ո՛չ, քանի տարի առաջ մեռած հօր համար եւ ոչ էլ մի քանի տարի առաջ մեռած ամուսնու եւ նրանից յետոյ մեռած մի հատիկ որդու համար այնպէս այրող արցունքներ չէր թափել, որքան հիմա այդ չարաբախտ առաւօտը, երբ, չիմացաւ ինչպէս, որոշեց գալ փոքր եղբօրը մօտ, որի տունը չէր մտել եւ երեսը չէր տեսել հօրը մահուանից յետոյ եւ պահանջել այն քառասուներկու ոսկին, որ իր արդար իրաւունքն էր իբրեւ հայրական ժառանգ։

Հազարխան խաթունն իբրեւ իր մեծ տալօջը յարգող եւ սիրող հարս, փաթաթուեց նրան, իր անկեղծ եւ դառն արցունքները խառնեց բարի պառաւի տաք արցունքներին եւ ասաց.

— Հաջի Բորո, դուն ինծի լսէ, ոսկիներս առ, ախպօրդ ինատին խարեէ՛ ու կեր։

— Չէ՛, օղուլ, չէ՛, անոր փարան պապա (վէրք) կ'ըլլի փորիս մէջ, ես իմ պապուս փարան կ'ուզէի, անկեղծօրէն պատասխանեց Հաջի Բորոն։

Կիւրեղ աղայի երախաները, տասը տարեկան Գրիգորը եւ տասնեւչորս տարեկան Սրբուհին, աչքահար եւ միաժամանակ դողահար, կանգնել էին պատի տակ, դիտում էին եւ ոչինչ չէին հասկանում։

Որքան որ Կիւրեղ աղան եւ Հաջի Բորոն իրար տուն չէին գնում գալիս եւ իրար երես չէին տեսնում, բայց երախաները գրեթէ ամէն օր Հաջի Բորոյի տանն էին։

Հաջի Բորո սիրում էր երախաներին, թէեւ աղքատ եւ ախուր, բայց միշտ զուարթադէմ եւ շաքարեղէնի մի կտոր դողդոջ գրպանում, նրանց դիմաւորում էր եւ գրկում, գգւում եւ կրծքին սեղմում։

Հաջի Բորոն նորից Խազման քաշեց գլուխը եւ սկսեց գնալ, երախաները նրա ետեւից աղաղակեցին լացով եւ գուրգուրանքով։

— Հաջի՛ Բորո, Հաջի՛ Բորո, կեցի՛ր, ո՞ւր կ'երթաս։

Հաջի Բորոն այս անգամ սիրտ չունէր որեւէ ձեւով լսելու. առանց ետեւը դառնալու, գնաց երերուն դողդոջ քայլերով եւ Խազմայի տակ բուռ բուռ արցունք թափելով։

Կիւրեղ աղան, խանութ չհասած, մտաբերեց ամբողջ անցեալը.—

Հայրը, Հաջի Սուքիաս աղան, մեռաւ քանի տարի առաջ՝ փոքրիկ ժառանգութիւն թողնելով իր մէկ հատիկ աղջկան։

Կիւրեղ աղան մտաբերեց ամենափոքրիկ մանրամասնութիւններով, թէ ինչ միջոցներով կարողացաւ իր քրոջ՝ Հաջի Բորոյի բաժինը չտալ։ Այն ժամանակ Հաջի Բորոն ականջ չկախեց, որովհետեւ նրա արհեստաւոր ամուսինը տունը լաւ էր պահում, կարօտ չէր, այն ժամանակ Հաջի Բորոն արդէն տասնըվեց տարեկան աղայ ունէր, կը մեծնար, պապաիկիդ կը դառնար, մտածում էր Հաջի Բորոն. կ'ապրեցնէր իրեն, եթէ մինչեւ անգամ ամուսինն էլ չլինէր. բայց մեռաւ ամուսինը, մեռաւ եւ նրա որդին այժմ պառաւած, մենակ մնաց աղքատացած, չունենալով ոչ մի յոյս ապրելու, եկել էր իր տալը։

Անցեալի այս մտաբերութիւնը սակայն, ոչինչով չփափկացրեց Կիւրեղ աղայի սիրտը եւ մտքում կրկնեց.

— Պիտի չտամ, գլխում թող առնէ։

Կիւրեղ աղան դանդաղ քայլերով շարունակեց ճանապարհը դէպի խանութ։ Ճանապարհին որքան որ ջանաց մոռանալ կէս ժամ առաջ տանը պատահած դէպքը, չկարողացաւ։ Պարզ, ծանր եւ ուժգին բախումի նման նրա հոգու դրան զարնում էին Հաջի Բորոյի խօսքերը.— «Ծակծըկիս ու անանկ տախտակին վրայ ելլես...։

Հանդիպեց ծանօթների։

— Բարի լոյս։

— Բարի լոյս, Կիւրեղ աղա, ինտո՞ր ես։

— Շատ աղէկ, պատասխանեց Կիւրեղ աղան, սովորականից աւելի բարձր եւ զուարթ շեշտով, բայց ոչ միայն հետը խօսողին, այլ եւ իրեն անգամ կեղծ թըւաց այդ բարձր եւ զուարթ շեշտը։

— Դատդ ի՞նչ եղաւ, հարցրեց Կիւրեղ աղան։

— Էհ, կերանք գնաց, պատասխանեց Սահակ աղան։

Կիւրեղ աղան գիտէր դատի էութիւնը։ Որքան որ դիմացինը հեշտութեամբ, առանց խղճի ծանրութեան, թեթեւ սրտով ասաց թէ կերանք գնաց, Կիւրեղ աղան ինքը չկարողացաւ հեշտութեամբ եւ թեթեւութեամբ անդրադառնալ այդ հարցին, որովհետեւ այդ իսկ պահին նրա հոգու դրան աւելի պարզ, աւելի ծանր եւ աւելի ուժգին զարնուեց Հաջի Բորոյի խօսքերը.—«Ծակծկիս ու անանկ տախտակին վրայ ելլես»։

— Տայիր որ երթար, աղէկ չես ըներ, նկատեց Կիւրեղ աղան։

— Հա՛, հա՛, ապշեց Սահակ աղան։

— Վա՛յ, ես քու սուրբ փէշերուդ մեռնիմ, խղճմտանքդ արթնցեր է՛... հեգնեց նա։

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

ՏՈՄՍԵՐ

Ի ՊԷՏՍ ՈՉ - ՉԱՐԳԱՑԵԼՈՑ

●

— Քիչ հարցում մը ընեմ, բայց վրաս չխնդաս։ Աստուած կը սիրես, աս ինծի ըսէ թէ մեր Այբուբենը քանի՞ գիր ունի։ Մէկը կ՛ըսէ 38, ուրիշ մը՝ 39։ Որո՞ւն ըսածին հաւատամ։

— Մեր Այբուբենը ունի 38 տառ եւ ոչ թէ 39։ Այս վերջին թիւին վրայ պնդողները «ազատ, անկախ» տառ կը յայտարարեն «եւ»ը, որ կազմուած է «ե» եւ «ւ» տառերուն կցումով։ Եթէ իմ խօսքիս չես հաւատար, բաց Հայր Արսէն Բագրատունիի Քերականութեան 636րդ էջը, ուր գրուած է — «Իսկ զեւ, որ է «եւ», ի կարգս այբուբենից զատել եւ նովաւ հանդերձ երեսուն եւ ինն թուել՝ յետին ախմարութեան է»։

★

— Հայերէնի մէջ «աձ»ով եւ «ավ»ով սկսող կամ վերջացող բառեր կա՞ն։

— Վերապահութեամբ կը յայտարարեմ որ չկան։ Բայց, եթէ մանրակրկիտ հայկաբան մը հակառակը ապացուցանէ, խօսքս ետ կ՛առնեմ եւ իրեն ալ երախտապարտ կ՛ըլլամ։

*

— Մեծ մայրիկս անգամ գիտէ որ «ո» տառը, բառին սկիզբը կ՛արտասանուի «վօ»․ օրինակ վ-ոգի, վ-որդ, վ-ոսկի։ Բացառութիւններ կա՞ն։

— Այո, կարծեմ միայն չորս հատ — ով, ովասիս, ովկիանոս եւ Ովսաննա, որոնք կ՛արտասանուին օվ, օվասիս, օվկիանոս եւ օվսաննա։ Եւ միայն մէկ բառ կայ, որուն սկիզբի «ո»էն առաջ կուգայ «վ» տառը — վոհմակ, որ ժամանակին կը գրուէր «ոհմակ»։

●

— Ո՞րն է ճիշդը — «յամի Տեառն 1956ի՞ն» թէ «յամի Տեառն 1956»։

— Առաջինը սխալ է, երկրորդը ճիշդ է։ Այդ գրաբար խօսքին մէջ, «ամի»ին կցուած «յ» տառը, աշխարհաբարի «ին» ին պաշտօնը կը կատարէ արդէն։

●

— Օտար անուններու ձեւափոխման եւ ուղղագրութեան մէջ, ո՞ր կանոնին պիտի հետեւինք — դասականի՞ն թէ արդիականին։

— Օտար անունները երկու անջատ խումբերու կը բաժնենք — առաջին խումբին «անդամ» կը նշանակենք պատմական, աշխարհագրական այն անունները, որոնց մասին մեր նախահայրերը «կարգադրութիւն» մը ըրած են։ Երկրորդ խումբին մէջ կը դնենք նոր անունները եւ անոնց պարագային կ՛անտեսենք դասական կանոնը։ Ֆրանսացիներուն «Սէզար»ը, «Ֆիլիփ»ը, «Լուի»ն՝ վերածած ենք «Կեսար, Փիլիպպոս և Լուդովիկոս» ձեւերուն։ Այդպէս ալ կը պահենք զանոնք։ Բայց երբ այդ անուններուն հանդիպինք, այսօր կ՛արտասանենք Ֆրանսացիին պէս։ Ո՞վ մտքէն կ՛անցընէ Գէորգ Քլէմանսօ կամ Եդուարդ Էռիօ գրել հիմա — կը գրենք Ժոռժ եւ Էտուար։ Միւս կողմէ ալ, ագիտութիւն է դասական ձեւերը «արդիականացնել» եւ գրել, օրինակ, Փրիժիէնները, Փիլիսթէնները, մորերը, փոխանակ գրելու Փռիւգեցիները, Փղշտացիները, Մաւրիտանացիները։ Կ՛ուզե՞ս որ տամ անունները այն խմբագիրներուն, որոնք կը գրեն Փլաթոն (Պղատոն), Ժէն (Ճենովա) կամ Փիրէ (Պիրէոն)։ Ինչ կը վերաբերի տառադարձութեան կանոնները օտար բառերու ուղղագրութեան մէջ անպայման յարգելու հարցին, չեմ ուզեր մեր արեւելահայերուն ջիղերը գրգռել՝ իմ խոնարհ տեսակէտս պարզելով։

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

●

Վերջերս լոյս տեսաւ Ժան Ժագ Կոթիէի նոր վէպը «Ճիշդ ես եմ» (Սէ բուր՛ափէ մուա) Ժուլիեար հրատարակչական տան կողմէ։

«Ֆիկարօ»յի թատերական քննադատին այս նոր գործը նամակներու շարք մըն է ուղղուած վիպագրի մը։ Գրագէտ մը որ նոր հրատարակած է վէպ մը եւ կը ստանայ շարք մը նամակներ զանազան անձերէ։ Ամէն մէկը ինքզինք կը ճանչնայ գիրքին մէկ հերոսին մորթին տակ եւ համոզուած է թէ իր հարազատ կեանքին նկարագրութիւնն է։

Ու գրագէտը կարգով կը կարդայ կնոջ մը նամակը որ իր ամուսնական պատմութիւնը կը գտնէ հերոսուհիին պատմութեան մէջ։ Յետոյ ուրիշ մը նամակը որ իր հոգեկան վիճակը հարազատօրէն նկարագրուած կը գտնէ վէպին մէջ։ Ուրիշ գիւղէ մը մարդ մը որ ճիշդ իր տունը կը տեսնէ գիրքին մէջ, անդին ամուսին մը նոյն պարագային մէջ եւ այսպէս շարունակ։

Ցաւակցական երեւոյթ մըն է անշուշտ Կոթիէի ընտրած նիւթը։ Յաճախ կը տեսնենք թերթերու մէջ մարդիկ որ դատ կը բանան վիպագիրներու դէմ որովհետեւ անուններու նմանութիւն եղած է կամ դէպքերու։

Կոթիէի այս գործն ալ ուշադրութիւնը կը գրաւէ իր ծանօթ ոճին առաւելութիւններով։ Ցատակ է լեզուն, սահուն, սրամիտ և գրաւիչ՝ պատմելու ձեւը։

ՄԱՕ ՑԷ ԹՈՒՆԿԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

Նոր լոյս տեսաւ Մաօ Ցէ Թունկի գործերուն ֆրանսական թարգմանութիւնը Փարիզի մէջ։ Անշուշտ կարեւոր գործ մը քանի որ հեղինակը պատմական դեր մը կը կատարէ Ասիոյ մէջ։

Գիրքը բաժնուած է հինգ մասերու, համաձայն չինական համայնավարութեան պատմութեան հինգ շրջաններուն։ Հատորը հաւաքածոյէ մը աւելի արժէք ունի, քանի որ կը ներկայացնէ Չինաստանի ամբողջ «գիւղացիական շարժումը»։ 1927 Մարտին արդէն Մաօ Ցէ Թունկ կը գրէ․— «Քիչ ատենէն պիտի տեսնենք բոլոր գաւառներու մէջ միլիոնաւոր գիւղացիներու ըմբոստութիւնը։ Ոչ մէկ ուժ պիտի չկրնայ կասեցնել զիրենք»։ Քիչ անդին կը յայտարարէ․ — «Բոլոր յեղափոխական ընկերները պէտք է հասկնան որ յեղափոխութիւնը կը պարտադրէ մեծ յեղաշրջում մը գիւղերու մէջ»։

Ուրիշ շահեկան մասեր ալ կը պարունակէ գիրքը։

Նկատելի է նաեւ Թրոցքիի ազդեցութիւնը Մաօ Ցէ Թունկի գաղափարներու վրայ։

Մէկ խօսքով, հրատարակութիւն մը որ լաւագոյն կը բացատրէ չինական համայնավարութիւնը։

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Բազմաթիւ նոր ժապաւէններ երեւցան վերջերս Փարիզի պաստառներուն վրայ։ Շատ կարեւոր կարելի է նկատել երկու իտալական շարժանկարներ որոնց մէկուն դերասանուհին է՝ Սոֆիա Լորէն, երկրորդին՝ Ճինա Լոլոպրիճիտան։

Ծանօթ է ամէնուն որ եթէ աշխարհ երկու մասի բաժնուած է՝ համայնավար եւ հակահամայնավար, շարժանկարի աշխարհն ալ բաժնուած է երկու մասի,— Սոֆիայի կողմնակիցները եւ Ճինայի կողմնակիցները։ Այս վերջինը աւելի հին է շարժանկարի մէջ եւ ծանօթացած հասարակութեան մասնաւորաբար (փանէ ամոռէ փանթազիա) ժապաւէնով։

Այս շարժանկարին յաջողութիւնը պատճառ եղաւ որ պատրաստուի տեսակ մը շարունակութիւն՝ «Փանէ ամոռէ, ճելոզիա» (Հաց, սէր եւ նախանձ)։ Բայց Ճինան մերժեց 3րդը, չուզելով նմանցնել նախորդներուն յաջողութիւնը։ Իր դերը տրուեցաւ Սոֆիա Լորէնին։ Այս շարքին վերջին ժապաւէնն է որ կը ներկայացուի ներկայիս «Փանէ ամոռէ է․․․» (Հաց, սէր եւ․․․)։ Պատմութիւնն է 50ամեայ նախկին սպայի մը, որուն տունը գրաւած է գեղեցիկ եւ յանդուգն երիտասարդ այրի մը (Սոֆիա Լորէն)։ Աղջիկը ամէն ջանք ի գործ կը դնէ, նոյնիսկ կը լքէ իր երիտասարդ նշանածը, որպէս զի տունը ձեռքէն չերթայ, բայց երբ կը յաջողի եւ կը նշանուի զինուորականին հետ (Վիթորիօ տէ Սիքա), կը հասկնայ թէ միւս տղան կը սիրէր եւ բարեբախտաբար ամէն ինչ կը կարգադրուի։ Գլուխ չյոգնեցնող, հաճելի շարժանկար մը որ ձեզ կը փոխադրէ Սորէնթէի սիրուն գիւղը։

«Գեղուհիներուն գեղուհին» այսինքն Ճինա Լոլոպրիճիտան, պատմութիւնն է երգչուհիի մը որ Իտալիոյ մէկ գիւղէն սկսելով կը դառնայ համբաւաւոր երգչուհի մը եւ կ՛անցնի մայրաքաղաքէ մայրաքաղաք։ Այդ ամէնը սակայն միշտ ալ տխուր կը պահեն զինք, որովհետեւ ռուս իշխան մը կը սիրէ եւ այդ սէրով կ՛ապրի միայն։ Այս խնդիրն ալ ի վերջոյ լաւագոյն լուծումը կը գտնէ յաջող ամուսնութեամբ մը։ Այս շարժանկարին մէջ Ճինա երեւան կը բերէ նոր տաղանդ մը, իբրեւ երգչուհի։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ԻՄ ՍԻՐՏԸ

Ես իմ սիրտը քեզ եմ տալիս,
Ինչպէս գարնան մի թռչուն,
Քեզ համար է երգը նրա
Սարում, ձորում միշտ հնչում։
Ես իմ սիրտը քեզ եմ տալիս,
Եթէ նրան դու սիրես,
Կրծքիդ վրայ բոյն կը հիւսի,
Գիշեր ցերեկ կ՛երգի քեզ։
Ես իմ սիրտը քեզ եմ տալիս,
Բայց չդնես դու վանդակ,
Ուր էլ գնայ, քեզ կը մնայ
Հաւատարիմ երկնի տակ։
Ես իմ սիրտը քեզ եմ տալիս,
Նրա աչքն ես առաջին.
Թռչկոտում է ամեն անգամ
Պատուհանիդ առաջին։
Ես իմ սիրտը քեզ եմ տալիս,
Քեզ եմ տալիս, միայն քեզ,
Նրան սիրիր, ջերմ գուրգուրիր,
Տես, թեւերը չփշրես։

Ա․ ԳՐԱՇԻ

Հրաչեայ ծնած է Պոլիս։ Վահրամ Փափազեանի եւ Մկրտիչ Ջանանի պէս կը մեկնի Հայաստան։ Կարճ ատենէն կը հասնի դերասանական արուեստի բարձունքը։

Երբ իրեն առաջարկեցին Համլէթի դերը, հաւանեցաւ եւ յաջողեցաւ, ունենալով Բուրջալեանը իբրեւ բեմադիր, իբրեւ ընկեր Միքայէլ Մանուէլեանը (Պոլոնիուս), Արուս Ոսկանեանը (Օֆելիա)։ Իսկ Վ․ Փափազեան երբ առաջին անգամ տեսաւ Ներսիսեանի Համլէթը անհուն ուրախութիւն զգաց։ Համլէթէն ետք, Հրաչեան գրաւեց գրեթէ բոլոր նոր բեմադրութեանց հերոսներու դերերը։

Դերի մը վրայ աշխատած ատեն Հրաչեայ կարգախօս դարձուցած էր Կոկլէնի այն միտքը՝ թէ դերասանին մէջ գոյութիւն ունի նիւթը եւ նուաճողը, եւ թէ դերասանի ստեղծագործութիւնը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ նուաճողի տիրապետութիւնը նիւթին, որ ներփակուած է նիւթին եւ իրեն՝ մարդու մէջ։

Բայց այդ բանին հասնելու համար հարկաւոր է շատ աշխատանք թափել։ Առաջին երկու տասնամեակին անոր խաղացած դերերը կենդանի ապացոյց են այդ կարգի աշխատանքի։ Իր դերերն են Հայնրիխ (Ջրասոյզ զանգը) Օթարեան, Էլիզբարով (Պատուի համար) Կիպար, Պաղտասար աղբար (Պաղտասար աղբար), Ֆալստաֆ (Վինձորի զուարճասէր կանայք), Արսէն Օթէլլօն, եւայլն։

Հրաչեայի տաղանդը անպարփակ է․․․ Խառնուածքով ողբերգու, ան Սըր Ճօն Ֆալստաֆի դերակատարութեամբ ցոյց տուաւ, որ նոյն յաջողութեամբ կը ներկայացնէ զաւեշտական դերեր։ Ան կրնայ անյագուրդ ծիծաղ պատճառել անոնց որ կը լացնէր Օթէլլոյի մէջ։

Հ․ Ներսիսեան մեծ դերասան է նաեւ շարժանկարի մէջ։ Մանուկի պէս անմիջական է, իմաստունի պէս համեստ։ Երկար տարիներ կը պատրաստուի, եւ կը ներկայացնէ երբ ուժ կը զգայ իր մէջ, ըլլայ Օթէլլօն, թէ Արքայ Լիրը, Էլիզբարովը թէ Պաղտասար աղբարը։

Այսպէս եղած են բոլոր ճշմարիտ տաղանդի տէր արուեստագէտները․․․ Եւ Հրաչեայ Ներսիսեան որու յոբելեանը մեծ խանդավառութեամբ կը տօնէ ժողովուրդը, կը պատկանի այդ ճշմարիտ տաղանդի տէր արուեստագէտներու սերունդին։

Երեւան Ս․ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (19)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

6․— ԵՐԿՈՒ ԵՂԲՕՐ ՈՐԴԻՆԵՐ

Այդ պալատը Մամիկոնեան Վաչակի որդի Մուշեղին էր։ Վեց կամ եօթ տարով միայն մեծ կը լինէր Սամուէլից։ Մի հոյակապ եւ բարեկարգ պալատ, որի ամէն մի գծերից երեւում էր լաւ պատերազմողի վեհութիւնը։

Սենեակը, որի մէջ գտնւում էր նա, զուրկ էր առանձին շքեղութիւնից։ Կոշտ մազէ օթոցներով ծածկուած էր յատակը, եւ պատերի մօտ դրած էին մի քանի բազմոցներ, որոնք նոյնպէս պատած էին կոշտ գորգերով։ Այստեղ եւ այնտեղ երեւում էին զէնքեր, որոնք զուրկ էին հարուստ զարդարանքներից։ Դէպի ամէն կողմ, ուր եւ նայում էիր, աչքի էր զարկում պարզութիւն եւ անփառասիրութիւն։ Երեւում էր, որ այդ սենեակի բնակիչը, իւր իշխանական տան մէջ անգամ, սիրում էր պահպանել զինուորական կեանքի խստակեցութիւնը։ Նրա հագուստի պարզութիւնը բոլորովին համապատասխանում էր իւր օթեւանի անշքութեանը։ Նրանց մէջ նկատւում էր աւելի ամրութիւն եւ դիմացկունութիւն, քան թէ նրբութիւն կամ ճաշակ։

Նա մօտեցաւ լուսամուտին, յետ քաշեց վարագոյրը եւ բաց արեց փեղկերից մէկը։ Երկար անշարժ կանգնած, նայում էր դէպի դուրսը։ Ոչինչ չէր երեւում, ոչինչ չէր լսւում։ Ամէն ինչ ննջում էր խորին մթութեան մէջ։ Նայում էր դէպի այդ մթութիւնը, եւ նրա սրաթռիչ միտքը սլանում էր հեռու եւ հեռու, դէպի Տիզբոնի արքունիքը։ Այնտեղ էր նրա սիրելի հայրը, այնտեղ էր եւ նրա սիրելի թագաւորը։ Այն օրից, որ գնացել էին նրանք, ոչինչ տեղեկութիւն չունէր։ Ի՞նչ էր լռութեան պատճառը․․․ միթէ խաբե՞ց Շապուհը․․․ միթէ բոլոր ճանապարհները փակուա՞ծ էին․․․։ Նա ոչինչ չը գիտէր, նրան ոչինչ յայտնի չէր։ Եւ նրա տխուր մտածութիւնները նոյնպէս խարխափում էին անստուգութիւնների մէջ, որպէս նրա բարկութեամբ լի աչքերը խարխափում էին գիշերային խաւար մթութեան մէջ։

Այդ դրութեան մէջ գտաւ նրան Սամուէլը, երբ, սենեակի դուռը կամաց բաց անելով, ներս մտաւ եւ, ետեւից ձեռքը դնելով նրա ուսի վրայ, սթափեցրեց խորին մտայուզութիւնից։ Նա յետ նայեց, ասելով․

— Դու բաւական տանջեցիր ինձ, Սամուէլ։

— Մօրս լրտեսներով շրջապատուած է իմ բնակարանը, պատասխանեց Սամուէլը զայրացած եղանակով։ Հազիւ կարողացայ դուրս պրծնել։

— Ուրեմն մի բան կայ, որ քո մայրը լրտեսներ է դնում, ասաց Մուշեղը եւ նրա թախծալի դէմքը ընդունեց աւելի մռայլ կերպարանք։

— Նստենք, կը պատմեմ բոլորը։

Երկու եղբօրորդիները նստեցին գահաւորակի վրայ, եւ Սամուէլը մի քանի րոպէ տատանւում էր, թէ որտեղից եւ ի՞նչպէս սկսէ իւր պատմութիւնը, որ Մուշեղին մեծ ցաւ չպատճառէ։ Նա սկսեց մի փոքրիկ յառաջաբանով, թէ ինքը համոզուած է, որ Մուշեղը այնքան կամքի զօրութիւն եւ սրտի ամրութիւն ունի, որ սառնութեամբ կը լսէ բոլորը, եւ միասին կը խորհեն աղէտաւոր պատահարների առաջը առնելու։ Բայց Մուշեղը անհամբերութեամբ ընդհատեց նրան, ասելով․

— Ի սէր Աստուծոյ, առանց այդ աւելորդութիւնների, պատմիր ինչ որ ասելու ունես․ դու կարող ես վստահ լինել, որ ես կնոջ նման արտասուք չեմ թափի։

Սամուէլը պատմեց սուրհանդակի բերած լուրերը, թէ ի՛նչպէս իւր հայրը եւ Մերուժանը միաբանուել են, ուրացել են քրիստոնէութիւնը, ընդունել են պարսից կրօնը, եւ պարսից զօրքերով գալիս են նուաճելու Հայաստանը։ Պատմեց եւ այն, որ Շապուհը իւր քոյր Որմիզդուխտին կնութեան է տուել Մերուժանին եւ խոստացել է նրան Հայոց թագաւորութիւնը, եթէ նա կը յաջողեցնէ Հայոց նախարարներին ու նշանաւոր եկեղեցականներին կալանաւորել եւ Պարսկաստան ուղարկել, եւ այնուհետեւ տարածել Հայոց երկրում պարսից կրակապաշտութիւնը։

ՐԱՖՖԻ

ցելու համար Անգլիոյ արտաքին նախարարին հետ։ Յետոյ Համ կ'երթայ, խորհրդակցելու համար զինադադարի յանձնախումբի նախագահին՝ զօր. Պըրնսի հետ։

× Լոնտոնի հրէական դեսպանը դիմում կատարեց անգլիական կառավարութեան, խնդրելով փութացնել ապսպրուած զէնքերու առաքումը։ Այս առթիւ բացատրեց թէ հետզհետէ կ'աճի արաբական յարձակման մը վտանգը։ Իսրայէլ մեծ քանակութեամբ զինամթերք ապսպրած է, բայց կը գանգատի թէ կարեւոր բան մը ստացած չէ տակաւին։

Իսրայէլեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Եգիպտոս երեք անգամ աւելի զօրք ունի սահմանագծին վրայ, հակառակ 1948ին տրուած որոշման։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

●

ՆՈՐ ԶՕՐԱԿՈՉԻ ԽՆԴԻՐԸ

Կարգ մը շաբաթաթերթեր խստօրէն կը քննադատեն վարչապետը, Պ. Կի Մոլէն, Ալժերիոյ դէպքերուն առթիւ։«Էքսփրէս», որ ընդհանրապէս փոխ-վարչապետ Մենտէս Ֆրանսի օրկանը կը համարուի, կը պահանջէ Կի Մոլէի հրաժարումը։ Թերթին խմբագրապետը, Սերվան Շրեպէր, խիստ խմբագրականով մը գիտել կուտայ թէ կառավարութեան «անվճռական քաղաքականութիւնը օրէ օր կը սպառնայ խախտել Ֆրանսացիներու բարոյականը»։ «Կառավարութեան անընդհատ վարանումները, հակասութիւնները եւ երկդիմի ձեռնարկները խոր մտահոգութիւն կը պատճառեն ձախէն առաջ»։ Խմբագրականը կը մեղադրէ թէ վարչապետը չկրցաւ արագօրէն պարտադրել եւրոպական զոհողութիւնները ներքին ճակատի վրայ, ինչպէս եւ փութացնել օգնական ուժերու առաքումը։ Յետոյ կը շարունակէ.— «Պ. Կի Մոլէի պաշտօն յանձնուած է խաղաղութիւն հաստատել, աւելի ճիշդ՝ փորձել Ալժերիոյ մէջ, քանի որ ոչ մէկը անկարելին կը պահանջէ։ Այդ պարտականութիւնը կատարելու կամ փորձելու համար էր որ վարչապետ եղաւ։ Եթէ վարչապետը հոն կեցած է բանակցութեանց քաղաքականութենէն որուն խոստացած էր հետեւիլ, պէտք է որ ծալէ իր խոստումը, եւ կամ հրաժարի»։

Ուրիշ երեք շաբաթաթերթեր ալ կը քննադատեն վարչապետը։ Ընկերվարական կուսակցութեան վարիչ դէմքերէն Տէփրէօ եւս ամբաստանութիւններ կ'ուղղէ վարչապետին դէմ։Աջակողմեան թերթ մը շատ աւելի ծանր բառեր կը գործածէ։

× Առջի օր երեք զինուորական գործողութիւններ կատարուեցան Ալժերիոյ ապստամբներուն դէմ։ Բուռն ընդհարումներ տեղի ունեցան Նեմանչայի մէջ, ծանր կորուստներ պատճառելով երկու կողմերուն ալ։ Կոստանդինի շրջանին մէջ իսլամ ընտանիքները լեռներէն վար կ'իջնեն, նիւթական օգնութիւն խնդրելու համար։ Զինուորական իշխանութիւնը մեծ արդիւնքներ կը սպասէ նոր գործողութիւններէն։

× Ալժերիոյ նախարարը, Ռ. Լաքոստ, տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ «պարտաւոր ենք ալժերիական հարցը լուծել աշունէն առաջ։ Հազիւ հինգ ամիս կը մնայ, ազդու գործողութիւններ կատարելու համար։Ոչ մէկ Ֆրանսական կառավարութիւն կրնայ ընդունիլ ապստամբներուն նուազագոյն պահանջները»։

× Կառավարութիւնը դեռ կը խորհրդակցի, նոր զօրակոչ մը կատարելու համար։ Բշ. օր կը սպասուի վերջնական որոշման։ Եթէ տրամադրելի պահեստները զէնքի տակ առնուին, զինուորութիւնը երկու տարուան բարձրացած պիտի ըլլայ, ինչպէս գիտել կուտան տեղական թերթերը։

× Արաբական բոլոր երկիրները կը շարունակեն ձեռնարկներ կատարել կամ թելադրել Ֆրանսայի դէմ, Ալժերիոյ հարցին առթիւ։ Դամասկոսէն կը հեռագրեն թէ Սուրիա բողոքագիր մը ուղղած է Ազգաժողովին։ Միւս կողմէ Իրաքեանները հեռագիր մը ուղղած են Արաբական Դաշնակցութեան, պահանջելով «պայքար» հռչակել Ֆրանսական պետութեան դէմ, քաղաքական, տնտեսական, թէ մշակութային գետնի վրայ։ Միայն Լիբանանն է որ չի մասնակցիր այս պայքարին, ինչպէս հաստատեց արտաքին գործերու նախարարը։

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս երեքշաբթի իրիկուն, ժամը 6ին, Լիոնի Փերաշ կայարանը կը ժամանէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը։ Նոյն օրը ժամը 21ին, Պուսս տը Թռավայի շքեղ սրահին մէջ պիտի խօսի, տալով իր Հայրապետական օրհնութիւնը։

ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հայրապետական կարգադրութեամբ ամէն տարի Զատկի յաջորդող Նոր Կիրակին նուիրուած է մեր բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին։

Այս առթիւ այսօր, Կիրակի, Փարիզի եւ շրջանի բոլոր եկեղեցիներուն մէջ պատարագ պիտի մատուցուի եւ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի, պանծացնելու համար անոնց զոհաբերութիւնը, քրիստոնէութեան հաւատքին եւ Հայրենիքին համար։

Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին տեղի պիտի ունենայ քառաձայն պատարագ, ղեկավարութեամբ Պ. Ա. Պարթեւեանի պիտի քարոզէ ԱՆՈՒՇԱՒԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԶԼԶԱՆԵԱՆ։

Հասարակութենէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ ճիշդ ժամուն, յարգելու համար անոնց յիշատակը։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ երկուշաբթի երեկոյ, 9 ապրիլ, ժամը 21ին։ Ազգ. Տան մէջ։

Դասախօս՝ Պ. ՊԵՏՐՈՍ ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ (Պերլինէն)։ Նիւթը՝ Գերմանիոյ Հայ գաղութը եւ Հայ Մշակութային յարաբերութեանց հարցը։

Մուտքը ազատ է։

Վիէն.— Պ. Պաղտիկ Գալիկեան, Պ. Աւետիս Գալիկեան, Տէր եւ Տիկին Զավուշեան (Ռոման), Տէր եւ Տիկին Կոբիէ (Ռոման), Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչատուրեան (Լիոն), ցաւով կը ծանուցանեն իրենց տիկնոջ, եղբօր կնոջ, ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՄԱՌԻ ԳԱԼԻԿԵԱՆԻ

դառնակսկիծ մահը, որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 4ին։

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԸ շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— 1. Ակօբեան, Պասմաճեան, Համբարձումեան, Ունճեան եւ Ֆերեչեթեան ընտանիքները, Պ. Ա. Ակօբեանի միջոցաւ 12,000 Ֆր. (փոխան ծաղկեպսակի, Յակոբ Գալայճեանի յուղարկաւորութեան առթիւ)։ 2. Տէր եւ Տիկին Գամեր Գափամաճեան՝ Տիկին Արաքսի Մ. Աթայեանի մահուան առթիւ 1000 Ֆր.։ «. Պ. Փօլ Բացարօֆֆ (ելեկտրական 50 ամփուլ)։ 4. Տիկ. Տէփոէ (Տիկին Վ. Աճէմեան միջոցաւ) 2000 Ֆր.։ 5. Պ. Հարենց (փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ Սերժ Զիլինկիրեանի յուղարկաւորութեան առթիւ) 3000 Ֆր.։ 6. Պ. Եդուարդ Սարաֆեան 5000 Ֆր.։ 7. Իսկի մէջ հաւաքուած 7160 Ֆր.։

ԾԱԽՈՒ Է

Սէն Ժէրոմի մէջ երկյարկանի տուն մը։ Առաջին յարկ երկու սենեակ մէկ խոհանոց, կառատուն, խանութ եւ պարտէզ։ Երկրորդ յարկ չորս սենեակ, մէկ խոհանոց, երկու կողմը պատշգամ։ Դիմել՝
15, Bd. Cazaran. St. Jerome, Marseille
Tél. : Na. 94-22

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris (9e)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՄԵՐ ԵՐԳԱՐԱՆԸ

Կազմեց Հայր Աւետիք Վ. Թալաթինեան։ Ձօն, պատկերազարդ եւ հեղինակներու կենսագրութիւններով։ Տպ. Վենետիկ, 1956։ Գին 300 ֆրանք

Աշակերտներու համար 250 Ֆր։ Դիմել Ս. Մուրատեան վարժարան։
26, Rue Troyon, SEVRES (S.et O.)

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Ձեռնարկուներ (անդրըփրընէօր) ապուտուպէ վեստի համար։
Դիմել՝
F. T. N.
253, Rue St. Denis, 3me Etage

●

Գործաւորներ եւ գործաւորուհիներ ֆօնֆէքսիոն փանթալոնի համար։ Կրնան աշխատիլ արհեստանոցը կամ տունը։
Դիմել՝
SYR
21 Rue Palestro — 1 5Passage de la Trinité (2ème droite). Métro: Réaumur Sébastopol.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

★

ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջանային Կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի ենթակոմիտէներու եւ խումբերու բոլոր ընկերները այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Աճարեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։

Ներկայ կ'ըլլայ ընկ. Գ. ԼԱԶԵԱՆ։

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները՝ այս չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ, ժամը 15ին, ընկերուհի Տիկին Պէրպէրեանի բնակարանը, 39 ռիւ Տիւնուար։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻՆ

Տէր եւ Տիկին Մ. Աբրահամեան (Սէնթ Էթիէն) երկու հազար Ֆր. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԼՈՒՍԱԲԵՐ, Մանկա-պատանեկան ամսագիր, 8րդ տարի թիւ 2, (1956 Փետրուար)։ Ճոխ բովանդակութեամբ պատկերազարդ։ Հասցէ.—
Avenue Naderi, TEHRAN, (Iran)

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՄԵԾ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

Ապրիլ 15ի Կիրակի ցերեկ, ժամը 2·45ին, ՍՈՐՊՈՆԻ ՌԻՇԸԼԻԷՕ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հայ Գրողներու Ընկերակցութեան կողմէ։

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍ.Ի

ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ ՕՐ. Մ. ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ

Կը խօսին՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ ԵՒ ԳԵՂԱՄ ՔԵՐԷՍԹԷՃԵԱՆ

Կ'երգեն՝ ՕՐ. ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ ՕՐ. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Կ'արտասանէ՝ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՍԻՓԱՆ–ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Տոմսերու արժէքը 300 եւ 100 ֆրանք։Կը ծախուին Հայ գրատուներու եւ վաճառատուներու։

THÉATRE ANTOINE 14, Bd de Strasbourg

Métro Strasbourg St, Denis et Château d'Eau

ՀԱՅ ՊԱՐԸ ՓԱՐԻԶԵԱՆ ԲԵՄԻ ՎՐԱՅ

16 Ապրիլ երկուշաբթի ժամը ճիշդ 20,45ին

Երեւանի մէջ իր այցելութեանը կատարելագործելէ ետք, Փարիզ վերադարձած ծանօթ պարուհի՝

ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

կուտայ իր անդրանիկ ելոյթը

ինքնատիպ մենապարերով եւ իր իսկ կազմած Սեւան պարախումբով

ընկերակցութեամբ նուագախումբի։

Կը մասնակցի ՆԱՅԻՐԻ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Գ. ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Դուռները պիտի գոցուին պարերու ընթացքին։

Տոմսերու գիներ 600, 400 եւ 250 ֆր. դիմել՝ Օ. Պ. 83 ռիւ տ'Ապուքիր։

ՍԻՐԵԼԻ ՅԱՃԱԽՈՐԴՆԵՐ ԵՒ ԶՔՕՍԱՇՐՋԻԿՆԵՐ

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ ԱՆՊԱՅՄԱՆ ԱՅՑԵԼԵԼ

Մարսէյլի ամէնէն նոր ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

ARAX

(Վարդան Պանտիկեան եւ որդի)

Քաղաքի կեդրոնին մէջ — **27, Rue d'Aubagne, Marseille**

Ամբողջովին վերանորոգուած եւ արդիական վերջին կարգ ու սարքով

Ուր պիտի գտնէք ձեր սիրած բոլոր ուտելիքները։

Պալքանեան քաշքավալ եւ ճերմակ պանիր,

Յունական ամէնէն ընտիր ձիթապտուղները եւ բոլոր պահածոները

(պամիա, եալանչի տոլմա, վարդի անուշ, եւն.)։

Պոլսական լաքերտա, չիրոզ, թարամա, ապուխտ, երշիկ, Ամասիոյ պամիա։

Ռուսական խաւիար եւ ամէն տեսակի ձկնեղէններ։

Ինչպէս նաեւ արեւելեան թարմ սուրճ, լօխում, հալվա, եւայլն։

Արեւելեան ազանդերներ (թուրշիներ)։եւ ամէն տեսակ համեմներ

Ապսպրանքներ կ'ընդունուին ամէն ուղղութեամբ, արագ եւ մաքուր սպասարկութիւն։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 : Հատը 12 փր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 10 ԱՊՐԻԼ
MARDI 10 AVRIL
1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7550 32e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3361

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆՈՐ ԿՈՉԸ

•

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ Անգարայի խորհրդային դեսպանը ապրիլ 4ին Ազգ. ժողով երթալով, այցելած է նախագահ Քորալթանի եւ Մոսկուա հրաւիրած է Թուրք երեսփոխանական պատուիրակութիւն մը:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, այս հրաւէրը անակնկալ մը չի կազմեր, քանի որ Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդը որոշած էր խորհրդարանական պատուիրակութիւններ հրաւիրել դրացի երկիրներէ:

Իրազեկներու կարծիքով, հրաւէրը պիտի ընդունուի, համաձայն ընկալեալ սովորութեանց: Մանաւանդ որ, ցարդ բոլոր պետութիւններն ալ ընդունած են այս կարգի հրաւէրները:

Այսպէս, ուրեմն, Խ. Միութիւնը ամէն միջոց կը փորձէ, արտաքուստ յարգանօք, մերձեցում հաստատելու համար իր նախկին զինակցին հետ, որ կը մնայ միշտ վերապահ:

Անգարա չորուցամաք պատասխանով մը գոհացաւ, երբ Մոսկուա հանդիսաւորապէս կը յայտարարէր, Խ. Միութեան, Հայաստանի եւ Վրաստանի անունով, թէ որեւէ հողային պահանջ չունին Թուրքիայէն (1953 Մայիս 30):

Այնուհետեւ զանազան ձեռնարկներ կատարուեցան, նախկին սիրալիր յարաբերութեանց ճամբան հարթելու համար:

Այդ ձեռնարկները աւելի չեշտուեցան 1955ին:

Նոյն տարուան նոյեմբերին, Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Ն. Խրուշչեւ, Մոսկուայի մէջ սարքուած ընդունելութեան մը առթիւ Թուրք դեսպանին մօտենալով, ցաւ կը յայտնէր բարեկամութեան դաշինքին խզման համար:

Այս առթիւ, կը խոստովանէր թէ իրենք ալ յանցաւոր են:

Այս խոստովանութիւնը պաշտօնապէս ալ կը չեշտէր Գեր. Խորհուրդին առջեւ:

Կ'ըսէր թէ շատ լաւ յարաբերութիւններ ունէին, երբ Թուրքիոյ վարիչները Մ. Քեմալը եւ Իսմէթն էին, բայց «յետոյ մոայլուեցին»: Եւ կ'աւելցնէր.

— «Մենք չենք կարող ասել թէ դա տեղի ունեցաւ միայն Թիւրքիայի մեղքով, մեր կողմից եւս թոյլ տրուեցին անտեղի յայտարարութիւններ, որոնք մռայլեցին այդ յարաբերութիւնները: (Սով. Հայաստան օրաթերթ, 31 Դեկտ. 1955):

Միեւնոյն ատեն կը հաստատէր թէ միջոցներ ձեռք առնուեցան բարեկամական յարաբերութիւնները վերահաստատելու համար: Բայց ...

Կարդացէք բնագիրը բոլշեւիկեան հայերէնով.

— «Սակայն թիւրքական պետական գործիչների կողմից դժբախտաբար, մենք պատասխան միջոցառումներ չունենք»:

Ուրեմն, Կարսի եւ Արտահանի լքումէն, այդ խայտառակ նահանջէն ետքն ալ, Մոսկուա իր դիմացը կը գտնէր ամբարտաւան Թուրքիա մը:

Խ. Միութեան կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», անգամ մը եւս կ'արծարծէր այս խնդիրը, 1956 Փետր. 7ի խմբագրականով: Այս առթիւ կը յիշէր Խրուշչեւի խոստովանութիւնն ալ:

Իսկ դեռ վերջերս, նոյն թերթը եւ կառավարական օրկանը, «Իզվեստիա» պարծանքով ու կարօտով կ'ոգեկոչէին 1921 Մարտ 16ի ռուս-թուրք դաշինքին տարեդարձը:

Թուրքերը գոհացան բարեացակամ չէզոքութեամբ:

Վաղը կրնան «պարլամենտական դեպուտատների դելեգացիա» մը ղրկել Մոսկուա, բայց պիտի շարունակեն միշտ չկամութեամբ ընդունիլ Մոսկուայի կարօտակէզ կոչերը, այլապէս յղփացած ըլլալով:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԾԱՆՐԱՑԱԾ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

•

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՖԵՏԱՅԻՆԵՐԸ ԻՍՐԱՅԷԼ Կ'ԱՐՇԱՒԵՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԶՕՐԱՇԱՐԺ.— «ՊԻՏԻ ՈՉՆՉԱՑՆԵՆՔ ԻՍՐԱՅԷԼԸ».— ԼԻԲԱՆԱՆ ԱԼ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ.— ԻՐԱՔԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ «ԽԼԻՐԴ» Կ'ԱՆՈՒԱՆԷ ԻՍՐԱՅԷԼԸ.— ՈՒՐԻՇ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔՆԵՐ

Վերջին տեղեկութիւնները շատ ծանր կը ցուցնեն կացութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ: Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, Համերշիոլտ, որ Հռոմ հասած էր, խնդրեց զօր. Պըրնսէն չհեռանալ Երուսաղէմէն: Նախապէս որոշած էր զօրավարին հետ խորհրդակցիլ Հռոմի մէջ, բայց վերջին պահուն նկատի առնելով Կազայի շրջանէն հասած վրդովիչ տեղեկութիւնները, նախընտրեց որ զօրավարը չհեռանայ իր տեղէն: Ինքն ալ 24 ժամ աւելի կանուխ պիտի մեկնի Իտալիոյ մայրաքաղաքէն:

Ահաւասիկ վերջին դէպքերը.—

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ արշաւները եւ թնդանօթաձգութիւնը կը բազմապատկուին 48 ժամէ ի վեր: Իսրայէլի դահլիճը լսելով արտաքին նախարարին եւ վարչապետին զեկուցումները զինուորական կացութեան մասին, որոշեց արտակարգ նիստի հրաւիրել խորհրդարանը Ապրիլ ութի նիստին մէջ, կառավարութիւնը որոշեց անձնագիր պահանջել 15 տարեկանէն վեր բոլոր այրերէն: Այս որոշումը կը համարուի նախաբանը ամբողջական զօրաշարժի: Միեւնոյն ատեն արտօնեց որ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը բռնագրաւման ենթարկէ բոլոր անհրաժեշտ պիտոյքները: Բացառիկ վիճակը պիտի պահպանուի: Վարչապետութեան ընդունեցաւ զինադադարի յանձնախումբին նախագահը՝ զօր. Պըրնս: Այս վերջինը յայտարարեց թէ «Եգիպտոս նախայարձակ պիտի համարուի», եթէ հաստատուի որ ինքն է պատասխանատուն վերջին դէպքերուն: Բայց յանձնարարեց որ Իսրայէլ փոխադարձ միջոցներու չդիմէ:

Իսրայէլի զինուորական ներկայացուցիչը լրագրական ասուլիս մը սարքեց ստիպողաբար եւ ըսաւ թէ Եգիպտոսի «անձնազոհութեան խումբերը» (ֆետայիներ) Կազայի շրջանէն մեկնելով շաբաթ առտու աքշալոյսին մտած են Աշքալոն քաղաքը, որ 40 քիլոմեթր հեռու է Թել-Աւիվէն եւ կրակ բացած են անցորդներուն վրայ, փողոցներու մէջ: Միեւնոյն ատեն իսրայէլեան բեռնակառքերը յարձակում կրած են 25 քիլոմեթր տարածութեան մը վրայ, Կազայի սահմանագլուխին հիւսիսային ծայրամասին շուրջը: Քանի մը հոգի սպաննուած են: Դարձեալ շաբաթ առտու ժամը 10ին Կազայի շրջանին եգիպտական դիրքերը երկու անգամ կրակ բացած են Քիսուֆիմի հրէական գաղութին վրայ: Միւս կողմէ, միշտ շաբաթ առտու, եգիպտական եւ իսրայէլեան ուժերը թնդանօթ պարպած են լման չորս ժամ, Կազայի հիւսիսային մասին մէջ: Չորս Իսրայէլացիներ սպաննուած, 15 հոգի ալ վիրաւորուած են ապատակներու գիշերային արշաւին հետեւանքով: Շարժուն հիւանդանոց մը հրկիզուած է Ազգաժողովին քննիչները դէպքին վայրը գացած են:

× Եգիպտոսի թերթերը այս դէպքերը կը ծանուցանեն խոշոր տառերով, հետեւեալ խորագրին տակ.— «Եգիպտացի ֆետայիները Թել Աւիվէն քանի մը քիլոմեթր հեռու են»: Կառավարութեան կիսապաշտօնական օրկանը, «Ալ Կումհուրիյա» բուն խմբագրական մը հրատարակեց, պետական նախարար Անուար էլ Սատաթի ստորագրութեամբ, խօսքը ուղղելով Իսրայէլի վարչապետին.

— «Գաղանը թող իմանայ ճշմարտութիւնը. Եգիպտոս, Եգիպտացիները եւ արաբ ժողովուրդը դաս մը պիտի տան իրեն, լռութեան դատապարտելով զինքը միանգամ ընդ միշտ... Պ. Պեն Կիւրիոն, սպասեցէք եւ պիտի տեսնէք: Դուք ականատես պիտի ըլլաք Արաբներու կամքին եւ ուժին: Եգիպտոս պիտի ջախջախէ ձեզ»:

× Պէյրութի անթելը ազդարարեց թէ հարաւային սահմանի լիբանանեան բոլոր զօրամասերուն հրամայուած է կրակ բանալ, առանց նախապէս լուր տալու, բոլոր անոնց վրայ որ կ'անցնին սահմանագիծը: Այս որոշումը առնուած է նկատելով որ կարգ մը անձեր վերջերս անցած են սահմանագլուխը, երբեմն զինեալ:

× Իրաքի վարչապետը, Նուրի էլ Սաիտ, հետեւեալ յայտարարութիւնը բրաւ Կազայի դէպքերուն առթիւ.

— «Իրաք պատրաստ է պատասխանելու Եգիպտոսի օգնութեան կոչերուն, ետ մղելու համար իսրայէլեան յարձակում մը»: Վարչապետը յետոյ ըսաւ թէ Իսրայէլ խլիրդ մըն է (քանսէր) որուն պէտք է վերջ տան Արաբները, երբ չէ աճած տակաւին: Իսրայէլն է գլխաւոր աղբիւրը Միջին Արեւելքի խնդիրներուն: Եթէ այս հարցը լուծուի, հաստատուն վիճակը պիտի վերահաստատուի այդ շրջանին մէջ»:

× Պաշտօնական զեկոյցի մը համաձայն, Սուրիա հաւաստած է Եգիպտոսի թէ պատրաստ է կատարելու իր պարտաւորութիւնները կնքուած զինակցութեան տրամադրութեամբ, խափանելու համար Իսրայէլի յարձակումները:

× Նոր դէպքերը մեծ մտահոգութիւն պատճառեցին Ուաշինկթընի մէջ: Ամերիկեան կառավարութիւնը կ'ուզէ ժամանակ շահիլ, խուսափելով պիծակի բոյնը խառնելէ:

× Թասիօ – Մոսկուա Ապրիլ 8ին հա –

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԲՈՒՌՆ ԿՌԻՒՆԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

•

250 ՀՈԳԻ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ՄԷԿ ՕՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

Պաշտօնապէս կը հաղորդուի թէ շաբաթ օր աւելի քան 250 հոգի սպաննուեցան Ալժերիոյ մէջ, կատաղի կռիւներու ընթացքին: Ամէնէն մեծ ճակատամարտը տեղի ունեցաւ Նեմենչայի լեռներուն մէջ (կեդրոնական – արեւելեան Ալժերիա): Ապստամբներէն սպաննուեցան հարիւր հոգի: Ֆրանսացիները ունեցան 25 սպանեալ եւ քսան վիրաւոր: Մարոքի սահմանագլուխին մօտ ալ 50 ըմբոստներ սպաննուեցան: Ուրիշ վեց ընդհարումներ եւս տեղի ունեցան, մեծ մասը Կոստանդինի շրջանին մէջ: Սպաննուեցան 49 ապստամբներ: Երկու ահաբեկիչներ յօշոտուեցան ամբոխին կողմէ, Կոստանդինի մէկ սրճարանին մէջ, ռումբ մը նետած ըլլալով:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ երկու կողմերն ալ ծանր կորուստներ կրեցին, վերջին ընդհարումներու ընթացքին: Օրանի շրջանին մէջ 300 ապստամբներ կորսնցուցին իրենց թիւին մէկ երրորդը, երբ կը փորձէին թակարդ մը լարել:

× Նախարարական խորհուրդը նիստի հրաւիրուած էր երէկ, քննելու համար նոր ուժերու առաքման խնդիրը: Կ'ըսուի թէ 25000 զինուորներ պիտի ղրկուին այս շաբթու, ուրիշ 15.000 հոգի ալ՝ աւելի վերջը: Երեք շաբաթէն նոր զօրակոչ մը պիտի կատարուի, յիսուն հազար զինուորներ եւս ղրկելու համար: Այս զինուորները պիտի առնուին 1953-2ի, 1953-1ի, 1952-2ի եւ 1953-1ի զօրագասերու տրամադրելի ուժերէն:

ԱՄԵՆ. ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

•

Մարսէյլի մեր թղթակիցը կը հեռաձայնէ.—

Շաբաթ օր ժամը 10ը անց օդակայան ժամանեց Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը, որուն կ'ընկերանային Սերովբէ եպիս. եւ իր երկու հետեւորդները: Օդակայան եկած էին աւելի քան հինգ հարիւր հոգի: Հայրապետը առաջնորդուեցաւ Մայր եկեղեցի, ուր մուտք գործեց Հրաշափառով եւ աղօթեց:

Յետոյ առաջնորդուեցաւ Օթէլ Սփլանտիտ: Կէս օրէն ետք ծաղկեպսակ մը զետեղեց պատերազմի զոհերու յիշատակարանին վրայ (Քանըպիէռ), առաջնորդութեամբ Հայ Արիներու եւ Արենոյշներու:

Կիրակի առտու բազմահազար Հայեր լեցուցած էին Փրատոյի եկեղեցին եւ բակը: Հայրապետը այս առթիւ խօսեցաւ հայրենաշունչ քարոզ մը, մասնաւորապէս անդրադառնալով 1915 Ապրիլ 11/24ի Մեծ Եղեռնին:

— «Տօնացոյցը այսօր սուգի օր նշանակած է մեր բիւրաւոր նահատակներուն համար, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարենք յետ պատարագի: Այսօր օրն է աղօթքի, օրն է ուխտի եւ օրը սուգի, որովհետեւ մեր բազմահազար նահատակներու վիշտը մեր սրտին մէջ է, աւելի քան երբեք խոր, թէեւ այդ ահաւոր օրերէն անցած են 41 տարիներ: Օրը նաեւ աղօթքի եւ մեր ձայնը կը բարձրանայ Աստուծոյ, որպէսզի մեր բիւրաւոր քոյրերը եւ եղբայրները, ամէն տարիք եւ ամէն դասակարգէ, անմեղ երախաներ եւ մայրերը արժանի ըլլան արքայութեան: Անոնք նահատակուեցան յանուն իրենց հաւատքին եւ համայն քրիստոնեայ աշխարհը յայտարարեց թէ ոչ մէկ ժողովուրդ այնքան սուղ վճարած է իր քրիստոնէական հաւատքը եւ թէ հայ ժողովուրդը իր արիւնով եւ մսքով պաշտպանեց քրիստոնէութեան սահմանները:

«Այսօր օրն է նաեւ ուխտի, օրը մանաւանդ ուխտի, ամէն տեղ, մեր մայր հայրենիքին մէջ եւ աշխարհի մէջ ցրուած մեր ժողովուրդի ամէն մէկ կայանի մէջ: Պէտք է վերանորոգենք մեր ուխտը հաւատարիմ մնալով մեր մեռելներուն: Արտասահմանեան բանաստեղծ մը, կարծեմ Զաւէն Սիւրմէլեան ըսած է.–«Մեռելներու որպէս հաց՝ ես այս ծառը տնկեցի»: Հայ ժողովուրդը իր մայր հայրենիքին, պատմական մեր հայրենիքին 1/10ին մէջ, այդ փոքր տարածութեան վրայ, մեծ դժուարութիւններով կը տնկէ ծառեր եւ շէնքեր: Արտասահմանի մեր ժողովուրդին ուխտն ալ պէտք չէ մնայ կրաւորական. հեռու մեզմէ վհատութիւնը եւ յուսահատութիւնը: Լաւ սորվինք Ընդհ. Հայոց պատմութիւնը, մեր նախնեաց հմայքը, մեր լեզուն, եւ այսօր հանդիսաւոր խոստումը կատարենք անցնելու շինարար աշխատանքի»:

Կաթողիկոսը բրաւ նաեւ ուրիշ շահեկան յայտարարութիւններ՝ քարոզին եւ ճաշի ընթացքին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Երկուշաբթի կէս օրէ վերջ Բարեգործականի մասնաճիւղը թէյասեղան մը կազմակերպած էր ի պատիւ Հայրապետին:

ԹՈՒՐՔԻԱ 25 միլիոն տոլարի վարկ մը պիտի ստանայ Միջազգային Դրամատունէն, Մ. Նահանգներուն երաշխաւորութեամբ: Փոխառութեան պայմանաժամն է քսանսուն տարի: Տոկոսը՝ երեք ու հարիւր, եթէ տոլարով վճարուի, իսկ 4 ու հարիւր՝ եթէ տեղական դրամով հատուցանեն: Այս փոխառութեամբ Թուրքիա աւելի քան կէս միլիառ տոլարի տնտեսական օգնութիւն ստացած կ'ըլլայ Մ. Նահանգներէն, 1947էն ի վեր, իսկ այս տարուան ընթացքին՝ 54.885.000 տոլար, իբրեւ բացառիկ վարկ կամ նուէր:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԸ

ՏԷՍԻՆ, 4 Ապրիլ.— Մեր գաղութը երեք խանդավառ օրեր անցուց Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պատգմ. ժողովի գումարման առիթով: Գարնան այս առաջին օրերուն, երբ Յարութեան տօնը կը նոյնանայ բնութեան զարթօնքին հետ, կարծէք ներդաշնակ փունջ մը կազմուած էր Ֆրանսայի մեր բոլոր գաղութներու ծաղիկներով՝ կենսունակ ու բուրումնաւէտ: Երեք օր շարունակ, սեղմուած խանդավառութեան հետ, եռանդուն աշխատանք ալ կատարուեցաւ:

Հ. Յ. Դ. Տան սրահը, բազմաթիւ հաւաքոյթներու ժամադրավայրը եղած է ցարդ, սակայն այսպիսի բեղուն գործունէութիւն մը չէր արձանագրած երկար ատենէ ի վեր: Ունկնդիրներ ու հրաւիրեալներ պատեհութիւնը ունեցան հետեւելու այս բուռ մը տղոց լուրջ մեթոտիկ նիստերուն: Սերունդի մը փրկութեան կենսական հարցը դրուած է իրենց առջեւ: Ունինք աւելի հրատապ հարց մը: Այս երիտասարդներն ու երիտասարդուհիները աշխոյժով ու պարտականութեան գիտակցութեամբ կ'աշխատին այդ ուղղութեամբ: Երանի թէ շատեր փորձուէին ներկայ ըլլալու ժողովին տեսնելու համար տղոց կարգապահութիւնը, փոխադարձ յարգանքն ու ընկերասիրութիւնը: Մանաւանդ պէտք էր որ ներկայ ըլլային հակառակորդներ. անոնք որ վարժ են վայրերան կանչեր ու թունաւոր նետեր արձակելու Դաշնակցութեան հասցէին:

Ժողովին ամբողջ տեւողութեան, ոչ մէկ օտար լեզուով արտայայտութիւն: Ամէն ինչ հայերէն: Իւրաքանչիւր պատգամաւոր կարդաց իր շրջանի գործունէութեան տեղեկագիրը: Զեկուցումները մեծ մասամբ պատրաստուած էին խնամքով: Միայն մէկ տեղեկագիր կարդացուեցաւ ֆրանսերէն: Կարգ մը մասնաճիւղեր ծափահարուեցան իրենց եռանդուն ու պատուաբեր գործունէութեան համար: Արդէն այս ուղղութեամբ մասնաճիւղերու եւ անհատ անդամներու նախանձախնդրութիւնը շարժելու համար հաստատուած է մրցանակ մը:

Որքա՜ն կազդուիչ էր տեսնել մեր երիտասարդ պատգամաւորներու եւ պատգամաւորուհիներուն արտայայտութիւնը, մաքուր հայերէնով, համարձակ ու ժողովականութեան բոլոր յատկանիշներով օժտուած: Ոմանք յախուռն, ուրիշներ պաղարիւն, տրամաբանական: Իւրաքանչիւր կը պաշտպանէր տեսակէտ մը, կը պարզէր առաջարկ մը: Փոխն ի փոխ կը վարէին նիստերու դիւանը: Կեդր. վարչութեան երկու անդամներ տիրապետող ոգին էին ժողովին: Ընկեր Գ. Լալեան գոհունակութեամբ կը հետեւէր ժողովին աշխատանքներուն:

Վերջապէս երեք օրուան աշխատանքը յանգեցաւ յաջող ելքի մը, կարեւոր որոշումներու քուէարկութեամբ: Ժողովի ընթացքին թէ դուրսը բազմաթիւ նկարներ քաշուեցան: Անշուշտ պատգամաւորները նոր աշխոյժով տոգորուած՝ իրենց վերադարձին ուժեղ թափով մը պիտի լծուին գործի, տրուած որոշումները լաւագոյնս իրագործելու համար:

Կիրակի իրիկուն խնճոյք մը սարքուած էր Հ. Յ. Դ. կոմիտէի կողմէ, ի պատիւ պատգամաւորներու: Սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկեր Սարգիս Առաքելեան: Եղան արտասանութիւններ, զուարթ տրամախօսութիւններ, մեներգներ ու ազգային-յեղափոխական խմբերգներ: Այս ալ խանդավառութեան առիթ մը եղաւ բոլորին համար: Դժբախտաբար, վերջին պահուն պատգամաւորներէն մաս մը Լիոն մեկնելու ստիպուած ըլլալով, այնքան լաւ սկսուած խնճոյքին թափը կասեցաւ: Խնճոյքի ընթացքին ընկեր Գ. Լալեան հակիրճ բանախօսութեամբ մը իր տպաւորութիւնները յայտնեց Ֆրանսայի գաղութին տնտեսական բարեկեցութեան մասին եւ մաղթեց որ ազգային գետնի վրայ եւս հասնին արեւելեան երկիրներու գաղութներուն մակարդակին: Թելադրեց ծնողներու չթերանալ իրենց պարտականութեանց մէջ հանդէպ իրենց զաւակներուն ազգային կրթութեան:

Այս բոլոր խանդավառութիւնները ունեցան իրենց բարեբեր անդրադարձումները: Այդէն խումբ մը աշխոյժ պատանիներ ու պարմանուհիներ մոլորակի մը նման կը դառնային իրենց երէցներուն շուրջ ու առիթ մը կը սպասէին կազմակերպուելու համար: Եւ ահա լաւագոյն առիթը: Երկուշաբթի յուզիչ էր տեսարանը: Քսանէ աւելի պատանիներ հաւաքուած Հ. Յ. Դ. Տան ներքնայարկը, անհամբեր կը սպասէին որ կատարուի իրենց մուտքի արարողութիւնը: Ահա բոլոր պատգամաւորները կը խմբուին իրենց շուրջ: Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչ ընկեր Գր. Փափազեան յստակ ու պատկերալից լեզուով մը, հայերէն եւ ֆրանսերէն կը պարզէ անոնց Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի նպատակը, գաղափարները եւ ակնկալութիւնները: Իրմէ վերջ խօսք կ'առնեն յաջորդաբար, Լիոնի, Ալֆորվիլի, Մարսէյլի պատգամաւորներն ու Լիոնի Նոր Սերունդի ղեկավար ընկեր Յովհ. Հարէլեանը: Բոլորն ալ իրենց կարգին կը պարզեն Նոր Սերունդէն սպասուած բարոյական պարտաւորութեանց զանազան երեսները, հարցումներ կ'ուղղուին նաեւ թեկնածուներուն, որոնք կուտան յաջող պատասխաններ: Վերջին խօսքը ընկեր Լալեանինն էր, որ կ'ընէ թելադրութիւններ ու կը բանաձեւէ բաղձանքներ:

Քիչ վերջ վերի սրահն ենք: Արտակարգ եռուզեռ մը կը տիրէ: Նորընծաները բոլորուած են բեմէն կախուած մեծ եռագոյնին տակ: Ընկեր Լալեան հանդիսաւորապէս կը կատարէ անոնց երդումի արարողութիւնը: Խումբը իր բաղձանքով կը մկրտուի ազգային հերոս անմահն Դրոյի անունով:

Վստահ ենք թէ այս նոր խումբը շատով պիտի բազմապատկուի: Անշուշտ Տէսինի ընկերները իրենց ներկայացուցիչով, Լիոնի եւ Վիէնի քոյր մասնաճիւղերը, ինչպէս նաեւ նախկին նոր սերնդականներ ջանք պիտի չխնայեն որպէսզի այս տղոց եռանդն ու ոգեւորութիւնը զարգանայ: Բոլորին պարտականութիւնն է ամէն տեսակէտով զօրավիգ հանդիսանալ անոնց գործունէութեան ի շահ մեր ժողովուրդին:

Իրիկունը, նորակազմ խումբը գինեձօնով մը պատուեց պատգամաւորները: Ահա այսպէս վերջացաւ պատգամաւորական ժողովը, որ լաւ յիշատակ մը թողուց ոչ միայն տարեցներու, այլ մանաւանդ երիտասարդներու սրտին մէջ:

× Երեքշաբթի իրիկուն նորակազմ մասնաճիւղը ունեցաւ իր առաջին ժողովը նոյնքան խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ: Ներկայ էին 30է աւելի անդամներ: Ընկերուհի Մառի Լուիզ Առաքելեան խօսեցաւ անոնց հայերէն եւ ֆրանսերէն:

Կամք եւ յարատեւութիւն կը մաղթենք մասնաճիւղին:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԻՍՐԱՅԷԼ ԵՒ ԻՐ ԱՐԱԲ ԴՐԱՑԻՆԵՐԸ

Իսրայէլ ինքն իր մէջ սեղմուած երկիր մըն է, կռնակը ծովուն եւ շրջապատուած արաբական երկիրներէ:

Ճնշումը ամէնէն աւելի զգալի է սահմանագլուխներուն վրայ, ըլլալով հազար քիլոմեթրով սահմանակից արաբական պետութեանց հետ, եւ Իսրայէլէն որեւէ մէկ կէտ 40 քիլոմեթր միայն հեռու է արաբական երկրէ մը:

Իսրայէլի զինուորականները անխնայ կը սպաննեն բոլոր անոնք որ կ'անցնին սահմանագլուխը, առանց հետաքրքրուելու թէ ո՛վ է մարդը. աւազա՞կ, ահաբեկի՞չ թէ մառնիչ: Յաճախ Արաբ մը իր կեանքը կը վտանգէ քիլօ մը նարինջ գողնալու եւ կամ քիչ մը խոտ հաւաքելու իր ոչխարներուն համար: Պաշտօնական սահմանագլուխ չկայ այս երկու երկիրներուն միջեւ, այլ պարզապէս սահմանագիծ մը, հաստատուած զինադադարի պայմանագրով (Իրաք որ ստորագրած չէ այս համաձայնութիւնը, միշտ պատերազմական վիճակի մէջ է Իսրայէլի հետ):

Հաւաքական ագարակներ հաստատուած են սահմանագլուխէն 500 մեթր անդին եւ անոնց մեքենաշարժ արօրները կը հերկեն հողը գնդացիրներու պաշտպանութեան տակ:

Ագարակապան մը կ'ըսէր թէ՝ եթէ մենք մէկ մեթր ետ քաշուինք, Արաբները մէկ մեթր ներս պիտի մտնեն, իսկ եթէ ձգենք որ մտնեն, խուժում կ'ըլլայ:

Տիբերիա լճին երկայնքը, սահմանագլուխը տասը մեթր կ'անցնի գետափը, սակայն Իսրայէլցիները չեն ձգեր որ սուրիացի հովիւները իրենց ոչխարներուն ծարաւը յագեցնեն լճի ջուրով:

Եօթ տարիէ ի վեր Իսրայէլ պատերազմի եւ խաղաղութեան միջեւ տարօրինակ կեանք մը կ'ապրի: Սակայն երկու տարիէ ի վեր լարուած վիճակը իր գագաթնակէտին հասած է:

Սուրիական սահմանագլուխին վրայ Հուլէի եւ Տիբերիա լիճերուն միջեւ, Յորդանան գետը այնքան արագ կը հոսի որ իրական յորձանք մը կը կազմէ: Հոն է որ 1953ին Իսրայէլցիները ամբարտակ մը սկսան շինելու, ոռոգելու համար հարիւրաւոր հեկտարներ հող: Սուրիացիները, որոնք հինգ հարիւր մեթր անդին տեղաւորուած են, կը սպառնան զէնք պարպել բանուորներուն վրայ, իսկ Թէլ Ավիվ հրասայլեր կը ղրկէ, պաշտպանելու համար բանուորները: Ազգաժողովը միջամտեց եւ Իսրայէլցիները դադրեցուցին աշխատանքները: Սակայն սպասել յոգնելով երկու տարիէ ի վեր, Իսրայէլ որոշեց 1956 Մարտին վերսկսիլ շինութիւնը: Սուրիացիները ընդդիմացան, եւ երբ Իսրայէլի վարչապետ՝ Պէն Կուրիոն նոր պայմանաժամ կուտար, բոլոր Իսրայէլցիները զայրացան, տկարութեան նշան համարելով այս զիջումը, եւ կառավարութիւնը հաղորդեց Ազգաժողովին թէ պիտի չկրնայ սպասել մէկ ամիսէն աւելի: Ուրեմն Մայիս ամիսը վճռական կը համարուի Յորդանանի վրայ:

Իսրայէլի հողամասը, ութ թիւին ձեւը ունի: Հիւսիսէն Գալիլիան միացած է Պաղեստինի եւ Նեկեպի՝ հարաւէն, ութ քիլոմեթր լայնութեամբ նեղ նրբանցքով մը, որ կ'երկարի ծովուն եւ Յորդանանի միջեւ, այն Յորդանանին որ հակառակորդ է եւ կը սպառնայ երկուքի բաժնել Իսրայէլը:

Ցարդ խաղաղ վիճակ մը ունէր Յորդանանեան սահմանագլուխը, սակայն անգլիացի զօրավար Կլըպ փաշայի վտարումով, երկիրը եգիպտական ազդեցութեան տակ ինկաւ:

Սուրիա եւ Եգիպտոս զինուորական դաշինք ունին ինչպէս եւ միացեալ սպայակոյտ մը Եգիպտացիի մը հրամանատարութեան տակ: Վերջերս Յորդանան եւ Սուրիա միացուցին իրենց բանակները իսրայէլեան սահմանագլուխին վրայ:

Հիւսիսէն հարաւ, արաբական ուժերը միացած են եւ Իսրայէլ կը զգայ թէ սեղմուած են օղակները իր շուրջ: Կլըպ փաշային մեկնումէն ի վեր լարուած վիճակը յանկարծ իր ծայրագոյն սահմանին հասաւ եւ դէպքերը իրարու յաջորդեցին:

Եգիպտոս Իսրայէլի կցուած է Կազայի հողաշերտով, որ մօտ քառասուն քիլոմեթր լայնութիւն ունի: Երեք հարիւր հազար պաղեստինեան գաղթականներ հոն ապաստանած են: Իրենց հոգը ստանձնած է Ազգաժողովը: Անոնք կը յուսան օր մը Իսրայէլ մտնել, որ իրենց համար ալ Աւետեաց երկիրն է: Հոն կ'ապրին նաեւ 35.000 Պետուիններ, որոնք չեն գիտեր թէ ո՛ւր պէտք է արածեն իրենց ոչխարները:

Նեկեպի անապատին մէջ, մաքսանենգներու աւանդական կարաւանը գաղտնօրէն Գահիրէ կը փոխադրէ Միջին Արեւելքի ափիոնը:

Իսրայէլի հարաւը Եգիպտացիները կեդրոնացուցած են իրենց զօրքին երեք չորրորդը, այսինքն երեք զօրաբաժին: Սպայակոյտի եւ հաշուական սպասարկութիւնները Սինա թերակղզին փոխադրուած են, չկտրուելու համար Գահի-

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԿԻՒՐԵՂ ԱՂԱՅԻ ՄԱՀԸ

— Հիմա ինատ կ'ընես, չես տար ամա տարիներ չես մոռնար, անկեղծօրէն ասաց Կիւրեղ աղան:

Այլեւս խօսակցութիւնը չշարունակուեց, որովհետեւ Սահակ աղան, կարեւորութիւն չտալով Կիւրեղ աղայի խօսքերին, շարունակեց ճանապարհն անվրդով:

Այդ հարցն էլ մօտաւորապէս Հաջի Բօրոյի հարցի նման էր: Սահակ աղան յաջողել էր, հօրեղբօր մահից յետոյ, թաղցնել նրա փողը եւ չտալ հօրեղբօր որդուն:

Վերջինս դիմել էր դատարան եւ գործը տանուլ էր տարել (կորսնցուցեր էր):

— Երանի՜ քան տարի առաջ տուած լինէի, վերջանա՜ր... ասաց Կիւրեղ աղան մտքում:

Ճիշտն ասած՝ ինքը չէր ասում, այլ այն ուժգին եւ ծանր բախումը, որ զարնւում էր նրա հոգու դրանը եւ անել տալիս:

Կիւրեղ աղան հասաւ խանութը, բաց արաւ դուռը եւ առաջին փեղկը բաց անելուց յետոյ, երբ խանութի ներքնակողմի մութը փախաւ դրսից խուժող լոյսի առաջ, ըստ սովորութեան խաչակնքեց եւ ապա յիշեց Հաջի Բօրոյի խօսքը — կարծես կողքին կանգնած՝ ականջին շշնջաց — ծակծկիս ու անանկ տախտակին ելլես:

Վերջին փեղկը հազիւ էր բաց արել, երբ ներս մտաւ վերի թաղի քահանան:

— Աստուած օրհնէ, Կիւրեղ աղա:

— Օրհնեա ի Տէր, Տէր Պապա, պատասխանեց Կիւրեղ աղան շրթունքների թեթեւ դողդոջով եւ մտքում ասաց, — հէչ մարդ չկար, աս սեւ սատանա՛ն սիփթա ա'ներ:

— Կիւրեղ աղա, քանի մը խախվէյի փինճան կ'ուզիմ:

— Քէփիդ ուզածն ա'ռ, Տէր Պապա, քանի՞ հատ կ'ուզես:

— Տեսնա՛նք, երկու հատ, երեք հատ:

Երբ քահանան զգաց որ Կիւրեղ աղան տրամադիր է իրենից փող չվերցնել, վեց հատ ջոկեց: Կիւրեղ աղան էլ, իր կարգին, գլխի ինկաւ որ, եթէ ձրի չլինէր, վեց հատ պիտի չվերցնէր, մտքում ասաց, — ես գլխու վրայ եկող չիմ:

Եւ քահանային դառնալով ասաց.

— Ան երեք հատին փարան չեմ առներ. քեզի հէտիյէ, ամա մէկալներուն համար կը վճարես, Տէր Պապա:

— Շատ աղէկ, շատ աղէկ, Կիւրեղ աղա, եթէ կ'ուզես, վեցին համար ալ կը վճարիմ:

— Չէ՛, ես ըսի, քեզի հէտիյէ:

Քահանան չէր ուզում ոչ մի վճարում անել, բայց էլ չէր կարող հրաժարուել, ծուղակն ընկել էր, ուստի վճարեց եւ գնաց:

Կիւրեղ աղան, քահանայի գնալուց յետոյ, քթի տակ թեթեւ ծիծաղեց, որովհետեւ նա երեք գաւաթի համար այնպիսի գին էր վերցրել, որ եթէ քահանան վեցի համար բուն գինը վճարէր, աւելի աժան կը լինէր:

Կիւրեղ աղան մի քիչ սպասեց եւ տեսնելով որ յաճախորդ չկայ, սկսեց պնակների, շիշերի, բաժակների, հայելիների փոշին սրբել:

Փոշիները սրբելու ընթացքում մի քանի անգամ յիշեց Հաջի Բօրոյի խօսքերը, բայց վերջին անգամուայ յիշողութեան հետ միասին, յանկարծ, մի խոշոր լամպ ինկաւ գետին եւ փշրուեց...:

Կիւրեղ աղան ցնցուեց, սիրտը տաք ու սառը արաւ:

Նա լամպից հեռու էր, յիշեց նաեւ որ այդ լամպին ձեռք չտուեց, դեռ այդ կողմը չէր գնացել: Ուրեմն ընկել էր ինքն իրեն:

Կիւրեղ աղան սարսափեց, բայց միաժամանակ կարողացաւ զսպել իրեն, խոշոր քիթը կախելով առաջ, ամբողջ բերանը ծածկող բեխերի վրայ:

Այո, լամպի ընկծկիս պահին Հաջի Բօրօն ասում էր, ծակծկիս ու անանկ տախտակի վրայ ելլես:

Եւ ահա նորից է կրկնւում նոյն անէծքը:

Առաւօտուայ սարսուռը, աւելի եւ աւելի ցուրտ, կտրատեց նրա ողջ մարմինը: Փորձեց շարունակել փոշին սրբել, բայց այս անգամ, ձեռքերը դողդողալուց, մի քանի բան էլ ինքը կոտրեց:

— Կիւրեղ աղա, «չօրպա»յի համար խորունկ «քասէ» (պնակ) ունի՞ս, լսուեց մի ձայն խանութի շեմքից:

Կիւրեղ աղան, կէս մէջքով ետեւ դարձաւ եւ հազիւ կարողացաւ ձեռքով նշան անել թէ՝ չկայ:

Յաճախորդը արդէն միայն նրա դէմքը տեսնելով սարսափեց ու շարունակեց ճանապարհը դէպի կողքի խանութը:

Կիւրեղ աղան, դէպի իր սեղանը քալելով անցաւ մեծ հայելիին առջեւ, եւ ըստ սովորութեան, նայեց մէջը:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(4) (Շար.)

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍԸ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

Ինչպէս հաղորդած էինք անցեալ շաբթու, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Միջին Արեւելքի կազմակերպութեան տարեկան մարզահանդէսը (29րդ) տեղի ունեցաւ Զատկին, շաբաթ, կիրակի եւ երկուշաբթի, մեծ հանդիսաւորութեամբ: Կը մասնակցէին 2500 մարզիկներ, որոնք փառաւոր շքերթ մը կատարեցին ի ներկայութեան աւելի քան 25.000 հանդիսականներու: Ստորեւ՝ մանրամասնութիւնները.—

Մարդ միայն տեսնելով կրնայ ապրիլ ու զգալ հոգեկան այն բացառիկ վայրկեանը որ տարին անգամ մը կը տրուի Նաւասարդեան Տօներու կարօտով տոչորուող հայ հոգիներուն: Շաբաթ օրուընէ սկսեալ Հալէպի Հ. Մ. Ը. Մ.ի ակումբը դարձած էր իսկական մրջնոց ուր հետզհետէ կը հասնէին շրջաններու մասնաճիւղերու մարզիկները, աննկարագրելի խանդավառութեան մէջ:

25 մասնաճիւղեր այս տարի մասնակցեցան միջմասնաճիւղային հանդիսութեան – ներուն իրենց սկաուտական կազմերով եւ, «ֆութպոլ»ի, «պասքէթպոլ»ի ու հեծելանւորդներու խումբերով: Մասնակցող մասնաճիւղերն էին — Սուրիայէն՝ Հալէպ, Լաթաքիա, Րաս իւլ Այն, Տէր Զօր, Գամիշլի, Հասիչէ, Ռաքքա, Ճարապլուս, Ամուտա, Թէլ Պրաք, Հոմս, Արաբ Փունար, Տէրպասիէ, Ազէզ, Թէլ Ապիատ: Լիբանանէն՝ Պէյրութ, Պուրճ Համուտ, Զահլէ, Թրիփոլի, Ճպէյլ, Հաւէթ, Յորդանանէն՝ Ամման: Եգիպտոսէն՝ Հ. Մ. Ը. Մ. «Արարատ» եւ «Կամք»:

Շաբաթ եւ Կիրակի օրերու մրցումներէն ետք, Հալէպի հայութիւնը եւ ուխտաւոր մեր հայրենակիցներն ու մարզիկները անհամբեր կը սպասէին երկուշաբթի յետ միջօրէին, երբ տեղի պիտի ունենային Ֆութպոլի վերջին մրցումը Պէյրութի եւ Հալէպի միջեւ եւ աւանդական փառահեղ տողանցքը:

Երկուշաբթի կէսօրուընէ սկսեալ խուռներամ բազմութիւն մը կը դիմէր քաղաքապետական մարզադաշտը: Ժամը 2ին արդէն հսկայ մարզադաշտին բոլոր թրիպիւնները լեցուած էին 25 հազարէ աւելի խանդավառ բազմութեամբ մը, մարդկային ծով մը կազմելով դաշտին շուրջը: Ազգային հպարտութեան զգացումը կը կարդացուէր բոլոր դէմքերուն վրայ:

Մինչեւ ժամը 3, հետզհետէ սկսան հասնիլ օրուան հիւրերը:

29րդ մէջ – մասնաճիւղային մրցումներու հովանաւորութիւնը ստանձնած էր կրթական նախարար Մաամուն պէյ Քուզպարի որ իր կողմէ ղրկած էր Հալէպի կրթական տնօրէնը: Հանդիսութեան կը նախագահէր Գարեգին վարդ. Սարգիսեան: Օրուան թամադան էր Տիկին Արաքս Թօփճեան շրջապատուած՝ օրիորդներով:

Պէյրութ – Հալէպ մրցումի դադարին բարձրախօսով ծանուցուեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ական հսկայ շքերթը, առաջնորդութեամբ Հալէպի մասնաճիւղի սկաուտական նուագախումբին: Հետզհետէ պատուոյ բեմին առջեւէն սկսան տողանցել բոլոր մասնաճիւղերու սկաուտները, արենոյշները, արծուիկները, գայլիկները եւ մարզիկները սուրիական, լիբանանեան, եգիպտական եւ յորդանանեան դրօշներու հովանիին ներքեւ:

Իւրաքանչիւր խումբին անցքին, խելայեղ ծափեր օդը կը թնդացնէին: Շատեր կուլային իրենց յուզումէն ի տես այս տողչ երիտասարդներուն եւ դեռատի գայլիկներուն որոնք յաղթաքայլ կ'անցնէին բարձր բռնած Հայու դրօշը այս հիւրընկալ հողին վրայ:

Բազմահազար ժողովուրդը մէկ մարդու նման հուռաներով եւ ծափերով ողջունեց շքերթը:

25.000 մարզիկներու այս փառահեղ տողանցքը տեւեց աւելի քան կէս ժամ, ապա, բոլորը հաւաքուեցան դաշտին կեդրոնը եւ ընդհանուր պատասխանատուի պզպանչանին վրայ շարժեցան դէպի առաջ: Մարդկային մակընթացութիւն մըն էր կարծէք որ յաղթաքայլ կը դիմէր դէպ ի առաջ, դէպի իր հարազատ ժողովուրդը, որ այդ պահուն փերացած էր իր խոր ապրումներով եւ այդ հայորդիներուն մէջ կ'ողջունէր վաղուան առողջ հայութիւնը: Մրցումներու ընթացքին, սկսաւ անձրեւել. սակայն ժողովուրդը անշարժ մնաց, ոչ ոք չէր ուզեր զրկուիլ այս փառաշուք հանդիսութեանց վայելքէն: Երկուշաբթի իրիկուն տեղի ունեցաւ պարահանդէս, խանդավառ մթնոլորտի մէջ:

Երեքշաբթի առաւօտ, մասնաճիւղերու խումբերը սկսան վերադառնալ իրենց շրջանները, ժամադրուելով յառաջիկայ տարուան համար:

...բէն Սուէզի ջրանցքի միջոցով:

Կազայի շերտին վրայ, Եգիպտացիները 3 կիսաբաժին հաստատած են, մինչեւ զինադադարի պայմանագրով միայն երեք վաշտ կրնան ունենալ:

Իսրայէլեան տեղեկատու աղբիւրները թիւնները կը մտածեն թէ «Միկ» օդանաւերը եւ «Սթալին» հրասայլերը պիտի Զենիթը յանձնեցին Եգիպտոսի, կրնան գործել մէկ ամիսէն: Այս պարագային ալ Մայիս ամիսը վճռական պիտի ըլլայ:

Միայն Լիբանանի փոքրիկ սահմանագլուխը խաղաղ է, առ այժմ:

Զինադադարի յանձնախումբը, որուն փոխ–նախագահն է Ֆրանսայի գնդապետ մը, ամէն շաբաթ ժողով կը գումարէ փոխն ի փոխ Իսրայէլի եւ Լիբանանի կողմը:

Բայց այս ճակատէն, Իսրայէլի սահմանային վիճակը միշտ պայթուցիկ է: Ոչ ոք պատերազմ կ'ուզէ, սակայն պայմանները այնպէս են որ պատերազմը կրնայ ծագիլ պատահաբար:

(Ֆրանս – Սուար)

ՍԹԱԼԻՆ ԵՒ ՎՐԱՍՏԱՆ

Փարիզի վրացական Ազգ. կեդրոնը հետեւեալ զեկոյցը հաղորդած է միջազգային մամուլին.—

1) *Սթալին էր որ 1921 Փետրուար 11ին ռուս խորհրդային զօրքը արձակեց Վրաստանի դեմոկրատ Հանրապետութեան վրայ, գրաւ տալու եւ գրաւելու համար, հակառակ Լենինի խորհուրդին, որ կը վախնար խռովել հանրային կարծիքը, ինչպէս եւ համաշխարհային բանուորութիւնը (տես «Սթալին», էջ 270, հեղինակ Թրոցքի, եւ «Խորհրդային Միութեան կազմութիւնը», հեղինակ Րիչըրտ Փայփըս, Հարվըրտ, 1954):*

2) *Սթալինն էր որ զսպեց վրացական ապստամբութիւնը 1923 եւ 1924ին արդէն: Անոր վստահութիւնը շահելու համար էր որ Լաւրէնտի Բերիան արեան մէջ խեղդեց ազգային ապստամբութիւնը 1924 Օգոստոս 28ին: Եօթը հազար Վրացիներ, ամէն դասակարգէ եւ ամէն վիճակէ գնդակահարուեցան երեք ամսուան մէջ (պաշտօնական ցուցակ) եւ աւելի քան քառասուն հազար հողի դէպի Սիպերիա աքսորուեցան:*

3) *Սթալինն էր որ 1931ին անողոք կայսերական բռնութեամբ տանջեց վրացի գիւղացիները — փոքր մշակները եւ այն գեղօրեայները որոնք կը մերժէին ենթարկուիլ համայնացման, որ այնքան կը հակասէ վրաց ժողովուրդի դարաւոր աւանդութեանց:*

4) *Սթալինն էր որ 1945ին իր անվստահութիւնը կը յայտնէր Խ. Միութեան ոչ–ռուս ժողովուրդներու դէմ եւ 1946ին արդէն 60 հազար Վրացիներ (որոնք Գերմաններուն յանձնուած էին եւ վերադարձուեցան, հակառակ իրենց կամքին Խ. Միութեան՝ Դաշնակիցներու կողմէ.) ղրկեց Սիպերիոյ ամէնէն տաժանելի ճամբորդները:*

5) *Սթալինն էր որ կազմակերպեց վրացի կղերին դատը եւ քանի տարի պայքար մղեց վրաց Եկեղեցիին դէմ ...*

Ազգային կեդրոնը այս առթիւ կը ժխտէ այն վերագրումները թէ Թիֆլիսի վերջին ցոյցերը ի պատիւ Սթալինի սարքուած շարժումներ են աւքարին Հայրուցիներու կողմէ, որոնք իրենց դառնութիւնը յայտնեցին իրենց տեղական «կուռքին նուաստացման համար», իրենց «հայրենակից Սթալինի» համար ոչ–Վրացիները «հաւատարմութեան եւ երախտագիտութեան պաշտամունք» ունին, ի փոխարէն մասնաւոր առանձնաշնորհներու ...

Զեկոյցը յետոյ կ'ըսէ թէ Վրաստան Խ. Միութեան միակ երկիրն է ուր երկու անգամ մահափորձ կատարուած է Սթալինի վրայ (Թիֆլիսի մէջ եւ Սուխումի մէջ):

«Սթալին ռուսացնող *մըն է: Խ. Միութիւնը ըլլալով բազմազգ պետութիւն մը, ան կը փորձէր բոնի միացնել ժողովուրդները եւ արմատացնել ռուսերէն լեզուն իբրեւ համաշխարհային յեղափոխութեան եւ քաղաքակրթութեան լեզու: Թէեւ, ծայրայեղ խորամանկութեամբ, կը ծածկէր իր դիտումները»:*

ՀԱՅԿ. ՊԱՏԱՐԱԳԸ ՍԿԱՒԱՌԱԿՈՎ

Լա Րըվիւ տէ Տիաք, *սկաւառակներու պաշտօնաթերթին մէջ, քննադատ Պ. Ժօզէ Պրիւէր կը գրէ.—*

« Շատ սիրած եմ անուանի երաժիշտ Շապրիէի այս բացատրութիւնը, որով կ'ըսէ. — «Երաժշտութիւն մը պէտք է անմիջապէս գեղեցիկ ըլլայ եւ միշտ ալ այդպէս շարունակէ»:

« Եւ իսկապէս որքան գեղեցիկ են սկզբնաւորութեան մէջ իսկ հայ առաքելական եկեղեցւոյ երգերը ուր երգչախումբ եւ երգեցող կը միանան պարզ, միշտ յուզիչ եւ պատկերալից բազմերգութեան մը մէջ:

« Եթէ կոչքի վրայի ծանօթութիւններէն չառնուէինք, արդեօք պիտի մտածէի՞նք Հայաստանի, Կովկասի, Էրզրումի կամ Երեւանի մասին: Կը կարծեմ թէ այո, որովհետեւ հոն կը գտնենք արեւելքի արձագանգը եւ բուրմունքը: Եւ որքան վեհութեան եւ անկեղծութեան թռիչք այս աղօթքներուն եւ անոնց արտայայտութեան մէջ:

« Եթէ տեղ տեղ փոքր ինչ միօրինակութեան մէջ կ'իյնանք, ատիկա կ'ուզէինք բացատրել անով որ աղօթք մը պէտք է ինքնին կրկնութիւններու եւ անկեղծութեան շարք մը ըլլայ որոնցմով կը խոկրենք Աստուծմէ իր շնորհները եւ կամ կը գովաբանենք զինքը:

«Անոնք ձեւով մը մեզի համար աւելի գնահատելի են՝ որովհետեւ արտաբերուած են ոչ թէ մասնաւոր երգչախումբի մը կողմէ, այլ նոյն ինքն այն խումբին որ ամէն կիրակի կը սպասարկէ Փարիզի Հայոց եկեղեցին մէջ:

Եւ որքան ներողամտութեամբ պէտք անդրադառնալ երբ ձայները երբեմն «ճիշդ»ի եւ «սխալ»ի մէջ կը տարուբերին, առանց երբեք սայթաքելու(*):

Գալով մեներգողներուն, անոնք հարազատ արտայայտիչներն են իրենց կատարած աղօթքներուն: Կանացի ձայնը (Պիպիլեան) հաւատքով լի յուզմամբ կը թրթռայ, իսկ արական ձայնը (Նշանեան), արտաբերի շեշտ մը ունի որ մեզի կը յիշեցնէ սպան. կրօնական կարգ մը երգեր:

Վերջապէս, սկաւառակ մը որ «ուրիշներու չի նմանիր» եւ որուն վաւերականութիւնը կը գերակշռէ կարգ մը թէքնիք անբաւականութեանց վրայ, բայց այս պարագային ո՞վ ուշադրութիւն պիտի դարձնէ ատոնց:

(*) Ղեկավար Պ. Պարթեւեան կը խնդրէ նշդել թէ յարգելի քննադատին այս մասը, կը վերաբերի հաւանաբար կիսաձայներու եւ քառորդ ձայներու ելեւէջներու անորոշութեան: Այդ մասին բացատրութիւն տրուած է պատմական բաժնին մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (20)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

6.— ԵՐԿՈՒ ԵՂԲՕՐ ՈՐԴԻՆԵՐ

Պատմեց եւ այն, որ իր հայրը սպանել է հայոց սպարապետութիւնը, իսկ Արշակ թագաւորը աքսորուած է Անյուշ բերդում:

— Իսկ իմ հա՞յրը, ընդհատեց Մուշեղը:

Սամուէլը, չփոթուելով կանգ առեց, եւ տխա պատասխանեց:

— Քո հայրը նոյնպէս...:

— Աքսորուա՞ծ է...:

— Այո՛, աքսորուած է...:

— Թագաւորի՞ հետ:

— Այո՛, թագաւորի հետ:

Սամուէլը սուտ չխօսեց: Բայց այնտեղ, Անյուշ բերդում, աքսորուած էր, եւ շղթայակապ թագաւորի աչքի առջեւ գրել էին նրա հօր յարդով լցրած պաճուճապատանքը միայն: Դեռ չտեսնուած Մուշեղի հետ, Սամուէլը ամբողջ օրը տանջւում էր այն մտքով, թէ ինչպէս յայտնէ նրան հօր չարաչար մահը Շապուհից: Այդ կարող էր սաստիկ ծանր ներգործութիւն ունենալ նրա հայրասէր սրտի վրայ եւ անմխիթար սուգի մէջ դնել նրան: Վերջը ընտրեց երկու հարուածներից փոքրագոյնը յայտնելով, թէ հայրը աքսորուած է թագաւորի հետ:

— Խաբերայ պարսիկ, բացականչեց նա սրտմտութեամբ լի ձայնով.— քեզ համար խօսքի եւ խոստմունքի սրբութիւն չկայ... Վարդապետի մասունքով ալ կրնքեցիր զու, որ քո կրօնի մէջ ամենամեծ երդումն է, եւ ուղարկեցիր, կոչելով իմ հօրը եւ նրա թագաւորին քո մօտ, իբրեւ հաշտութեան ուխտ դնելու, բայց տարար եւ վատութեամբ աքսորեցիր: Անամօթ:

Այդ խօսքերը վերաբերում էին Շապուհ արքային, որ նենգաւոր խոստումներով Հայոց թագաւորին եւ Հայոց սպարապետին Տիզբոն հրաւիրեց:

Նա դարձաւ դէպի Սամուէլը.

— Իրաւ է, իմ հայրը ամբողջ երեսուն տարի անընդհատ պատերազմեց Շապուհի զօրքերի հետ եւ ամէն անգամ ջարդեց նրանց: Բայց պատերազմեց ազնիւ կերպով: Եթէ Շապուհը փոքր ի շատէ մարդավարութիւն ունենար, նա չպիտի մոռանար այն մեծահոգութիւնը, որ իմ հայրը ցոյց տուեց նրան: Երբ նա յաղթուած, խորտակուած, փախչում էր իմ հօր առջեւից, նրա ամբողջ բանակը եւ ամբողջ կանանոցը գերի ընկաւ իմ հօր ձեռքում: Բայց հայրս նրա կանանցը պատուով եւ ժամավարներով յետ ուղարկեց պարսից արքունիք: Այդ բոլորը մոռացաւ նա: Դաւաճանեց իր երդմանը եւ խաբեց... Վատ մարդ...

Այսպէս, լի մաղձային դառնութեամբ թափւում էին խօսքերը վշտացած երիտասարդի շրթունքներից եւ նրա սիրտը բորբոքւում էր վրէժխնդրութեան բոցով: Նա զայրացած դէմքով վերկացաւ եւ, կանգնելով իր հօրեղբօրորդու առջեւ, ասաց.

— Լսիր, Սամուէլ, մենք մեր հայրերի զաւակը չենք լինի, մենք պոռնկորդի պիտի համարուինք, եթէ այդ բոլոր անիրաւութիւնները կը մնան անպատիժ: Համբերութեան բաժակը լցուեցաւ. թըշնամին մինչեւ ծայրը հասցրեց իր վատութիւնը...

Նա մի քայլ անցաւ սենեակի միջով, նկատեց, որ լուսամուտը բաց էր մնացած, փակեց եւ ցած թողեց վարագոյրը: Անհնարին էր նայել այդ մարմնացած սրտմտութեան վրայ, ուր խոշոր աչքերից կրակ էր ցայտում, ուր շրթունքները դողում էին տենդային տապով: Գունաթափ էր այրական դէմքը, գունաթափ, որպէս մարմարիոն: Նա կրկին կանգնեց Սամուէլի առջեւ եւ, ուղիղ նրա թախծալի աչքերի մէջ նայելով, հարցրեց.

— Ինչո՞ւ ես լուռ, ինչո՞ւ չես պատասխանում:

— Դու աւելի բախտաւոր ես, քան թէ ես, Մուշեղ, — ասաց Սամուէլը, — քո հայրը մի հերոս էր եւ հերոսի վախճան ունեցաւ... Նա իր ամբողջ կեանքը անցկացրեց պատերազմներով հայրենիքի թշնամիների հետ, եւ վերջը իր անբախտ թագաւորից չբաժանուեցաւ... Սուրհանդակը պատմում էր ինձ, թէ ինչպէս նա իր բոլոր վեհութեամբ կանգնած էր Շապուհի առեանում եւ յանդիմանում էր ուխտադրուժ թագաւորի փարէութիւնը: Ամբողջ ատեանը եւ ինքը թագաւորը զարմացած էին մնացել նրա համարձակութեան վրայ: Բայց ես անբախտ որդի եմ: Իմ հայրը, արժանաւոր հարազատի անարժան եղբայրը, դաւաճանեց իր հայրենիքին, դաւաճանեց իր թագաւորին: Այժմ, Շապուհի ձեռքում մի անարգ գործիք դարձած, գալիս է ծածկելու հայրենի երկիրը, հրով եւ արիւնով... գալիս է ոչնչացնելու այն եկեղեցիները, որոնց մէջ ինքը մկրտուած է եւ որոնցից շատերը իր նախնիքն են կառուցել... գալիս է մեզ ստիպելու, որ պարսկերէն աղօթենք եւ պարսից աստուածներին երկրպագենք...

Արտասուքը թոյլ չտուեց նրան աւարտել իր խօսքերը, երկու ձեռքով բռնեց աչքերը եւ սկսեց դառն կերպով հեկեկալ: Նա չունէր Մուշեղի խստասրտութիւնը եւ ոչ նրա ամուր բնաւորութիւնը: Նրա սիրտը այնքան քնքուշ էր եւ նրա զգացմունքները այնքան նուրբ էին, որ ամենաթեթեւ պատահարներն անգամ սաստիկ ազդում էին նրա վրայ: Բայց Մուշեղը ուշադրութիւն չդարձրեց նրա արտասուքի վրայ եւ կատաղութեամբ գոչեց.

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ղորդեց «Իզվեստիա» թերթին մէկ յօդուածը, որ կ'ամբաստանէ թէ արեւմտեան պետութիւնները «ուղղակի զինեալ միջամտութիւն մը կը պատրաստեն Միջին Արեւելքի մէջ»:

× Լաւատեղեակ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Մ. Նահանգները տնտեսական եւ արհեստագիտական աջակցութիւն պիտի ընծայեն Պաղտատի դաշինքին զինակիցներուն, շրջանային բարգաւաճման ծրագիրները իրականացնելու համար:

× Իսրայէլի վարչապետը յայտնած է զօր. Պըրնսի թէ «պիտի պահեն իրենց գործելու ազատութիւնը, մինչեւ որ Եգիպտոսի վարչապետը հաւատիք տայ, առանց երկդիմութեան եւ վերապահութեան, թէ պիտի խուսափի որեւէ թշնամական արարքէ, համաձայն 1949ի զինադադարի պայմանագրին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԷՇ ՄԸ ՆՈՒԷՐ ղրկուած է նախագահ Այզընհաուըրի, զօր. Ֆրանքոյի կողմէ: Իշուկը Փարիզ փոխադրուած ըլլալով, օդանաւ մը դրուեցաւ ամենայն զգուշութեամբ: (Էշը Մ. Նահանգներու դեմոկրատ կուսակցութեան խորհրդանշանն է):

ԻՐԱՆԻ կառավարութիւնը պաշտօնագիր մը ուղղելով Անգլիոյ — որ իր զինակիցն է Պաղտատի ուխտով — պահանջեց իրեն յանձնել Պահրէյնի քարիւղաբեր շրջանը: Արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ Պահրէյնը Իրանի անբաժանելի մասն է եւ թէ այլեւս չեն կրնար անտարբեր մնալ վերջին դէպքերուն հանդէպ: Կառավարութիւնը այս պարագան յայտնած է Թեհրանի անգլ. դեսպանին եւ եթէ գոհացում չստանայ, Պաղտատի դաշինքը պիտի վնասուի: Պահրէյն կղզի մըն է Պարսից ծոցին մէջ, 30 մղոն երկայնութեամբ եւ տասը մղոն լայնութեամբ, 20 մղոն հեռու՝ արաբական ափէն, իսկ 150 մղոն՝ Իրանէն: Առաջին անգամ քարիւղ երեւան հանուեցաւ 1932ին: Մ. Նահանգներն ալ շահագրգռուած են:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութեանց համագումարին մէջ (Լոնտոն), բուռն քննադատութիւններ ուղղուեցան բոլշեւիկեան կուսակցութեան դէմ եւ մերժուեցաւ ժողովրդական ճակատի առաջարկը: Այս առթիւ գիտել տրուեցաւ թէ Խ. Միութիւնը կը մնայ նոյն բիրտ դիկտատուրան, հակառակ Ստալինի դէմ բացուած պայքարին եւ հաւաքական ղեկավարութեան համար խօսուած ճառերուն: «Ինչ որ համայնավարները այժմ լենինականութիւն կը կոչեն ուրիշ բան չէ եթէ ոչ սկզբնական տպագրութիւնը ստալինականութեան ծուռ ըմբռնումներուն եւ ծուռ գործերուն: Մենք կը հաւատանք ժողովրդապետութեան: Անոնք չեն հաւատար: Մենք կը հաւատանք մարդու իրաւունքներուն: Անոնք կը ծաղրեն: Այս իրողութիւնը չի փոխուիր Ստալինականութեան դրժումով»:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն ցեկոյց մը հրատարակեց, խստօրէն ամբաստանելով ներկայ վարչապետը, Վուլքօ Չերվենկովը թէ վնասած է կուսակցութեան եւ պետութեան, հետեւելով Ստալինեան ուղղութեան, — մէկ անձի ղեկավարութեամբ: Ցեկոյ կ'ըսէ թէ հնգօրեայ ժողովի ընթացքին միջոցներ ձեռք առնուեցան «արմատախիլ ընելու համար անձի պաշտամունքը»: Չերվենկով Թիթոյի կատաղի հակառակորդներէն մէկն էր. իսկ այժմ ստիպուած է իբրեւ հիր ընդունիլ եւ կուսակցութեան պատուիրակութիւն մը: Եօթը դատապարտեալներ ազատ արձակուեցան:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Կեդր. Կոմիտէն կոչ մը ուղղեց հողագործներուն, հրահանգելով աւելցնել գիւղատնտեսութեան բոլոր արտադրութիւնները: Կոչը մասնաւորապէս կը յիշեցնէ թէ միսի հայթայթումը տկար կը մնայ:

ԱԼԺԵՐԻԱԿԱՆ գաղտնի թերթերու հրատարակութեան պատասխանատուները ձերբակալուեցան Փարիզի մէջ: Քանի մը ֆրանսական թերթեր ալ կը հետապնդուին:

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՏԱՔԷՆ հրդեհներ ծագեցան Եգիպտոսի մէջ: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ 12 հոգի մեռած, 3076 հոգի անպատսպար մնացած են, 400 տուներ փլած ըլլալով:

ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ նոր դպրոցներ պիտի բացուին մինչեւ Հոկտեմբեր: Ուրիշ տասը հազար ալ՝ 1957ին:

ՍԷՅԼԱՆ կղզին նոր կառավարութիւնը որոշեց փակել բրիտանական ռազմակայանները եւ ազգայնացնել օտար ձեռնարկները:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս երեքշաբթի իրիկուն, ժամը 6ին, Լիոնի Փերաշ կայարանը կը ժամանէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը: Նոյն օրը ժամը 21ին, Պուսս տը Թռավայի չքեղ սրահին մէջ պիտի խօսի, տալով իր Հայրապետական օրհնութիւնը:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ.— Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութիւնը Ապրիլ 11–24ը կը տօնէ Ապրիլ 15ին, Կիրակի առտուն ժամը 9ին, Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ: Պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն: Պատարագիչ՝ Թորգոմ Քհ. Փոսթէճեան:

Ժամը 14,30ին բուն սգատօնը տեղի կ'ունենայ նոյն սրահին մէջ: Կը նախագահէ Պ. Վարդան Խրիմեան, կը բանախօսէ՝ Պ. Ս. Սիսլեան: Կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն, Կապոյտ Խաչը, Նոր Սերունդը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Ապրիլ 15ին, Կիրակի, Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնարկութեան յիսնամեայ տարեդարձի օրուան առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ քառաձայն Ս. Պատարագ եւ Հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պաշտօն տեղի պիտի ունենայ ի յիշատակ Միութեան բոլոր հանգուցեալ հիմնադիրներուն, բարերարներուն, վարիչներուն, անդամներուն եւ պաշտօնեաներուն, եւ մանաւանդ Փարիզահայ հանգուցեալ անդամներուն, որոնց ցանկը զետեղուած պիտի ըլլայ Ս. Եկեղեցւոյ մուտքին առջեւ:

Պատարագէն վերջ այցելութիւն պիտի կատարուի Միութեան բարեյիշատակ հիմնադիրներ Պօղոս փաշա Նուպարի եւ իր որդւոյն՝ Առաքել փաշա Նուպարի շիրիմներուն, Փէռ Լաշէզ:

Ցարանուանական եւ ազգային բոլոր մարմիններէն, կազմակերպութիւններէն եւ յարգոյ Հայ հասարակութենէն կը խնդրուի իրենց ներկայութեամբ մասնակցիլ համազգային այս յարգանքին:

(Դիւան)

Այրի Տիկին Ե. Օհանեան, Պ. Պ. Կ. եւ Ա. Օհանեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Աբիկեան, Օր. Արուսեակ Աբիկեան, Տէր եւ Տիկին Օ. Թաշճեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Մխիթարեան, Տէր եւ Տիկին Կ. Պենտէլեան, ինչպէս եւ Գավաֆեան եւ Սրմաքէշլեան ընտանիքները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, հօրեղբօր, ազգականին եւ բարեկամին՝

ՔԵՐՈՎԲԷ ՕՀԱՆԵԱՆԻ (Պրուսացի)

յանկարծական մահը, որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 7ին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, երեքշաբթի, ժամը 3ուկէսին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

Պ. Յակոբ Կարապետեան, Այրի Տիկին Զապէլ Կարապետեան եւ զաւակները, Ժիրայր եւ Արամ, Տիկին Մելիքսեթյան, Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Պետրոսեան եւ զաւակները, Պ. Գ. Գարամանեան եւ զաւակները (Արմէշ), Պ. Պօղոս Փափազեան եւ զաւակները (Նիս), Պ. Տաճատ Սուքիասեան, ինչպէս նաեւ Սէօլէզեան, Տէր Յակոբեան, Քէպէլեան, Փապուճեան, Զապուրեան եւ Պետրոսեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց զոքանչմօր, մեծ մօր, հօրաքրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՄԱՆՆԻԿ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

(Ծնեալ Գարամանեան: Չէնկիլէրցի)

մահը, որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 8ին, իր բնակարանը, 257 ռիւ Վայան Քուրուրիէ, Ալֆորվիլ:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, երեքշաբթի ժամը 13.45ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին:

Հաւաքուիլ 13.30ին իր բնակարանը:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris (9e)

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ԸՆԿԵՐ ԴՐՕՅԻ

Այս շաբաթ գիշեր, ժամը 8,30ին Սօսիէթէ Սավանթի սրահին մէջ

8, Rue Danton

Métro ODEON & St. MICHEL

Կը նախագահէ

ընկեր ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՅԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն ընկ. Գ. ԼԱԶԵԱՆ եւ ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ (ֆրանսերէն)

Ողերձներ զանազան կազմակերպութեանց կողմէ:

Մեներգ ՕՐ. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԷ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած երեք յարանուանութեանց պետերու կողմէ: Հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան:

Ապրիլ 14, Շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին, Քաղաքապետարանի սրահին մէջ: Կը նախագահէ ԼԵՒՈՆ ՏԷՐ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ կը խօսին Վեր. ԽԱՅԻԿԵԱՆ եւ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին:

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԹԱՏԵՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԱՊՐԻԼ 15ԻՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի ժամը ճիշդ 9ին: Պիտի լսէք Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին Զատկի քարոզը եւ Փալէ տ'Օրսէի կոչունքին առթիւ խօսած ճառը, ձայնագրուած Պ. Թաթուլի կողմէ: (Քաֆէ Քաւէի վերնայարկը):

ՈՐԲ. ՕԳՆ. ՄԱՐՄԻՆԸ շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Ռընէ Զօրաեանէ 25,000 ֆր., ողբացեալ Տիկ. Արմ. Համբարձումեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Ձեռնարկուներ (անթրըփրընէօր) տպատուպլէ վեստի համար:

Դիմել՝

F. T. N.

253, Rue St. Denis, 3me Etage

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

★

ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջանային Կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի ենթակոմիտէներու եւ խումբերու բոլոր ընկերները այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ:

Ներկայ կ'ըլլայ ընկ. Գ. ԼԱԶԵԱՆ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշտապահ ըլլալ:

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն 149պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները՝ այս չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ, ժամը 15ին, ընկերուհի Տիկին Պէրպէրեանի բնակարանը, 39 ռիւ Տիւնուար: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԱՄԷՆ ՀԱՅՈՒ ՄՆԱՅՈՒՆ ԳԻՐՔԸ

ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԵՊԻՍԿ. ՊԱԼԱՔԵԱՆԻ

ՀԱՅ ԳՈՂԳՈԹԱՆ

ԴՐՈՒԱԳՆԵՐ ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՐՈՍԱԳՐՈՒԹԵՆԷՆ

Լաթակազմ գեղեցիկ հատոր մը

ԺԶ + 429 էջ

ԶԱՐԴԱՐՈՒԱԾ ՆԱՀԱՏԱԿ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ: Կը պարունակէ նաեւ մեծադիր ՔԱՐՏԷՍ մը եւ բազմաթիւ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ՝ տարագիրներու կեանքէն:

ԳԻՆ 1000 ՖՐԱՆՔ

Առաքման ծախքով 1100 Ֆրանք

Դիմել՝

LIBRAIRIE H. SAMUELIAN

51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris 6e.

Chèque Postal, Paris, 1278-35.

ուր կը գտնէք նաեւ հին ու նոր ամէն տեսակ հայերէն գիրքեր: Պահանջեցէք ընդարձակ գրացուցակը:

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սենեակ մը խոհանոցով, ամոլի մը համար: Հեռաձայնել՝ ՓՐՈՎԱՆՍ 56-31:

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՄԵԾ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

Ապրիլ 15ի Կիրակի ցերեկ, ժամը 2.45ին, ՍՈՐՊՈՆԻ ՌԻՇԸԼԻԵՕ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հայ Գրողներու Ըն կերակցութեան կողմէ:

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍ.Ի

ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ ՕՐ. Մ. ԲՄԲԱՅԵԱՆԻ

Կը խօսին՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ ԵՒ ԳԵՂԱՄ ՔԵՐԷՍԹԷՃԵԱՆ

Կ'երգեն՝ ՕՐ. ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ ՕՐ. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Կ'արտասանէ՝ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՍԻՓԱՆ–ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Տոմսերու արժէքը 300 եւ 100 ֆրանք: Կը ծախուին Հայ գրատուները եւ վաճառատուները:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 11 ԱՊՐԻԼ
MERCREDI 11 AVRIL 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7551 32e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3362

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՈՒԺԱՊԱՀԱՐ ՓԱՐԱԽԸ

Հայաստանի թերթեր կան որոնք տարբերութիւն չունին որեւէ օտար հայալեզու թուղթիկէ :

Ինչ որ կը ստանանք, բաւական է գաղափար մը կազմելու համար մնացեալին մասին :

Երբեք այսքան զանէնիկ համեմատութեանց հասած չէր անզօր կատաղութեան, խուժանավարութեան եւ լեզուագարութեան մրցարշաւը :

Բոլորը կորսնցուցած են իրենց իմաստը, դառնալով թունաւոր մժեղներ, արիւն պղտորելու համար :

Տակաւին կը շարունակուի խժալուր թամ-թամը՝ Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի մէջ :

Այո՛, դեռ չէ վերջացած ամբոխավար ճիհատը, ճիշդ այն պահուն երբ նոր պատերազմի մը մղձաւանջը կը սաւառնի Միջին Արեւելքի մէջ, մտահոգութեան մատնելով օրուան հզօրները :

Մեծ թէ փոքր, բոլոր ազգերն ալ անհանգիստ են, ի նախատեսութիւն սպառնացող վտանգին :

Միայն մեր դիմակաւոր գլխնները, գոյնզգոյն գզմագզլները ու մամուլի փերեզակները որեւէ պատճառ չեն տեսներ իրենց տեղը ծանր նստելու :

Իբրեւ թէ անկախ եւ անմատչելի լեռան մը կատարը թառած ըլլային, — անոնք յամառօրէն կը շարունակեն ջուր եւ արիւն պղտորել գրգռիչ ցնդաբանութիւններով եւ քնարեր առասպելներով :

Կը շարունակեն փառք փողել տարադիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան ճամբուն վրայ : Նոր ճեղքեր բանալ՝ սանձակոտոր մոլեգնութեամբ :

Այս խելացնոր արշաւին մէջ, մարդիկ շատոնց կորսնցուցած են չափի, ճաշակի, բարոյականի տարրական կանոնները :

Հալէպի մէջ քուրջի կտոր մը, հնչակեան, շռնդալից խորագիրներով կը ծանուցանէ թէ Թուրքիոյ վարչապետը՝ Մենտէրէս ալ շնորհաւորած է Կիլիկիոյ նորընտիր կաթողիկոսը :

Ուրիշ քուրջ մը, ռամկավար, «Բաթաքուլաս» կ'անուանէ կաթողիկոսը :

Նոյն հոսանքէն երկրորդ լաթ մը, Զարթօնք, փորձեր է նորընտիր կաթողիկոսը անարգել փողոցային, լրբենի ծաղրանկարով մը, ինչպէս կը պատմէ Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը, Ազդակ :

Լիբանանի մէջ, թթու կղերապաշտութեամբ շմորած փափկասուն Երիտասարդ Հայուհի մը « օտար ու օտարասերմ գայլեր» կը տեսնէ Անթիլիասի շուրջը, Աստուծոյ անէծքը հրաւիրելով անոնց վրայ : Անտեսելով տարինե՜ր ի վեր վանքին մէջ որջացած «անբասիր» աղուէսները եւ «յոյժ զարգացած» գայլերը :

Ինչպէս միշտ, այս խուժանավարութեան մէջ ալ իրար կը հրմշտկեն զարշելին ու ծիծաղելին :

« Թերթ մը, որուն անունը կ'ամչնանք տալու, սեւով ճերմակի վրայ կը գրէր թէ «Վազգէն Ա. Քրիստոս մըն է» (Յուսաբեր, 5 Ապրիլ) :

Բարեբախտաբար Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը բաւական առեն մնաց այս գաղութներուն մէջ, զանազանելու համար սեւն ու ճերմակը :

Կը կարծենք թէ իր աշխարհականութեան օրերէն ալ սերտած էր ծուռն ու շիտակը, Պալքաններու մէջ :

Ահա կը տեսնէ թէ ինչ տարրեր են որ կը յաւակնին էջմիածին եւ Հայ. Եկեղեցի փրկել, զանոնք չփոթելով իրենց փարախին ու կրպակին հետ :

Մենք ալ կ'ուզէինք հաւատալ թէ խաղաղութիւնը պիտի վերահաստատուի անյապաղ, կարգի հրաւիրելով խուճապահար փարախը :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

«ԱՐԻՒՆԸ ԱՐԻՒՆՈՎ ԿԸ ՄԱՔՐՈՒԻ»

Վերջին հեռագիրները կը հաստատեն թէ եգիպտացի «անձնուէրները» (ֆետայի) կը շարունակեն արշաւներ կատարել Կազայի շրջանին մէջ, իբրեւ խարիսխ ունենալով Յորդանանը եւ Սուրիան : Անցեալ տարի ալ Իսրայէլ կ'ամբաստանէր Եգիպտոսը թէ դաւադիրներ կը պահեն : Այս անգամ կ'ըսեն թէ Յորդանանի սահմանագլուխը հետզհետէ անապահով կը դառնայ, զօր. Կլըպ փաշայի պաշտօնանկութենէն ի վեր : Իսրայէլի կառավարութեան բանբերը կը յայտարարէ թէ Եգիպտացիները յարձակում գործած են բանուկ ճամբու մը վրայ, Իսրայէլի արեւելեան կողմը :

Եգիպտոսի զինուորական իշխանութեան ներկայացուցիչն ալ կը ծանուցանէ թէ իսրայէլեան գնդացիրներ մէկ ժամ կրակ արձակեցին Ապրիլ 9ի առտուն, Կազայի հարաւային շրջանին մէջ : Կ'ըսուի թէ իսրայէլեան կառքեր զինուոր փոխադրած են սահմանագծին մօտ : Երկու եգիպտացի զինուորներ վիրաւորուած են, իսկ յարձակողները «ետ մղուած են ծանր կորուստներով» :

× Զօր. Պըրնս, զինադադարի յանձնախումբին նախագահը, հեռագիր մը ուղղելով Եգիպտոսի վարչապետին, պահանջեց անմիջապէս դադրեցնել ֆետայիներու գործողութիւնները իսրայէլեան հողին վրայ, այլապէս «նախայարձակ» պիտի համարուի :

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ դիմումներ կատարուած են Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի, կրակը դադրեցնելու համար : Նախարարութեան բանբերը յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները ամէն կերպով պիտի աջակցին զօր. Պըրնսի որպէսզի կրակը դադրի : Արտաքին նախարարը ժողովի հրաւիրեց խորհրդարանի երկու կուսակցութեանց ներկայացուցիչները, խորհրդակցելու համար Միջին Արեւելքի կացութեան մասին :

× Եգիպտոսի կառավարական թերթը կը գանգատի թէ Ազգաժողովը անշարժ դիրք մը բռնած է արաբ - իսրայէլեան ընդհարումներուն հանդէպ եւ կ'աղաղակէ թէ Արաբները «այլեւս չեն կրնար սպասել» : Ուրիշ թերթ մը գրել կուտայ թէ Մեծն Բրիտանիան է որ կը քաջալերէ կիներու եւ մանուկներու դէմ կատարուած յարձակումները Կազայի շրջանին մէջ, «Իսրայէլի կռնակը կեցած է Մեծն Բրիտանիա որ կ'ուզէ վերադարձնել իր կորսնցուցած ազդեցութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ : Այժմ աւելի քան երբեք արաբական աշխարհը համոզուած է թէ արիւնը արիւնով կը մաքրուի » :

× Յորդանանի թագաւորը Դամասկոս հասաւ առջի օր : Պիտի մնայ երեք օր, խորհրդակցելու համար Սուրիոյ նախագահին հետ՝ Յորդանան - Սուրիա գործակցութեան մասին : Ի հարկին զինուորական միջոցներ ձեռք պիտի առնեն Իսրայէլի սպառնալիքներուն դէմ :

× Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, Համըրշիոլտ, Պէյրութ հասաւ եւ հոն պիտի հաստատէ իր կեդրոնը : Հռոմի մէջ տեսակցած է Պապին, Իտալիոյ հանրապետութեան նախագահին եւ վարչապետին հետ : Հռոմէն մեկնած առեն լրագրողները բազմաթիւ հարցումներ ուղղեցին, բայց մերժեց պատասխանել :

× Այզընհաուըր խոր մտահոգութիւն յայտնելով Միջին Արեւելքի կացութեան մասին, ըսաւ թէ Մ. Նահանգները պիտի

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

«ՎՍՏԱՀ ԵՆՔ ՈՐ ՇՈՒՏՈՎ ԵԼՔ ՄԸ ՊԻՏԻ ԳՏՆՈՒԻ »

1.600.000 ՖՐԱՆՔ ԳԱՅԻԱՆԷԻ ՎԱՆՔԻՆ ՆՈՐՈԳՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Մարսէյլի մեր թղթակիցը կը հեռաձայնէ.—

Կիրակի օրուան քառորդէն վերջ, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը առաջնորդուեցաւ Ռեզերվի շքեղ ճաշարահը, ուր ներկայ էին աւելի քան 250 հոգի : Այս առթիւ Հայրապետը կարգ մը կարեւոր տեղեկութիւններ տուաւ էջմիածնի ներքին կազմակերպութեան եւ պատմութեան մասին : Տեղեկացանք թէ էջմիածին այս տարի ունի 1.600.000 ռուբլիի եկամտացոյց մը, որուն մեծագոյն մասը կուգայ Երեւանի, Թիֆլիսի, Ատրպէյճանի եւ Ռոստովի թեմերէն : Պզտիկ բաց մը կը մնայ սակայն : Ասիկա ներքին ելեւմուտքն է միայն : Բացառիկ ծախքեր եղան իր ընտրութեան առթիւ որ արժեց 900.000 ռուբլի : Մինչեւ վերջին կոպէկը վճարուած են բոլոր պատգամաւորներուն ծախքերը :

« Կան նաեւ ուրիշ ծախքեր : Նորոգութեան կը կարօտին պատմական յիշատակարաններ,— Շողակաթի, Հռիփսիմէի եւ Գայիանէի տաճարները : Կը մաղթենք որ արտասահմանը ստանձնէ այս տաճարներուն նորոգութիւնը» :

Ճաշին ընթացքին Գայիանէի վանքին նորոգութեան համար հաւաքուեցաւ 1.600.000 ֆրանք : (ԽՄԲ.— Կիրակի օր սխալմամբ գրած էինք Ազատեանի եկեղեցի) :

Հայրապետը տեղեկութիւններ տուաւ նաեւ եկեղեցական հարցերու մասին եւ յայտնեց թէ հայ ժողովուրդը կապուած է Հայ. Եկեղեցիին :

Անդրադառնալով Կիլիկիոյ Կաթող. ընտրութեան Հայրապետը յայտարարեց.

— « Մեր տեսակէտը յստակ է եւ անփոփոխելի : Պատմական այս օրերուն չէինք ուզեր որ Հայ. Ս. Եկեղեցին բաժանումներու ենթարկուի : Պիտի պաշտպանենք անոր միասնականութիւնը, պիտի չշեղինք մեր դիրքէն : Մենք կը փափաքինք որ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը իր ներքին եւ վարչական բոլոր ազատութիւնները վայելէ : Մենք լաւատես ենք. յամենայն դէպս Վստահ ենք թէ շուտով — այս «շուտով»ը կը նշանակէ շաբաթներ եւ ոչ թէ ամիսներ — Անթիլիասի միաբանութիւնը համերաշխութեան գետին մը պիտի գտնէ եւ երկու կողմերը (մենք կողմ չենք) — պիտի հաւաքուին նորընտիր Կաթողիկոսին շուրջը» :

Հայրապետը ճառը վերջացուց ըսելով.— «Մեծագոյն պարգեւը զոր կրնաք տալ ինծի՝ այն է որ ձեր զաւակները Հայ պահէք » :

× Ինչպէս գրած էինք, երկուշաբթի իրիկուն տեղի ունեցաւ թէյասեղան մը Հ. Բ. Ը. Մ. Մարսէյլի մասնաճիւղի կողմէ : Երեքշաբթի ցերեկ Հայրապետը մեկնեցաւ Լիոն ուր պիտի հանգչէր իրիկուան 6ին :

× Եկեղեցւոյ դիւանէն կը խնդրեն յայտնել թէ անցեալ Եշ. օր (5 ապրիլ), Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը եւ իր հետեւորդները Բէ ս'Օրէ այցելած առեն, ջերմօրէն ընդունուեցան Պ. Տ. Լաչօվինիէքի, յետոյ նախագահին՝ Պ. Փինոյի կողմէ, որոնց հետ Հայրապետը ունեցաւ սիրալիր խօսակցութիւն մը եւ բաժնուեցաւ շափազանց գոհ տպաւորութեամբ :

ՎՐԻՊԱԿ.— Երէկուան թղթակցութեան մէջ, Զաւէն Սիւրմէլեանի անունին «հայ» բառը կարդալ խաչ :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ՎԱՀՐԱՄ ԿԵՍԱՐ

Պոլսոյ վերջին թղթարերէն (8 Ապրիլ) կ'իմանանք թէ մեռած է ծանօթ առեւտրական Պ. Վահրամ Կեսար, որ յայտնի էր նաեւ իր հանրային գործունէութեամբ :

ՆՈՐ ԶՕՐԱԿՈՉ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՄԱՐ

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Կառավարութիւնը որոշեց կարգ մը զինուորական, քաղաքական եւ տնտեսական միջոցներ ձեռք առնել, փութացնելու համար անդորրութեան վերահաստատումը Ալժերիոյ մէջ : Այս առթիւ զրոյց կը շըրջէր թէ անհամաձայնութիւններ ծագած են եւ թէ անպաշտօն նախարարը, Մենտէս Ֆրանս պիտի հրաժարի : Տեղական թերթերը կը հաստատեն թէ տագնապը փարատած է այժմ :

Ժողովի ընթացքին Ալժերիոյ նախարարը, Լաքոստ, պնդեց թէ անհրաժեշտ է նոր ուժեր ղրկել : Վարչապետը համաձայնութիւն յայտնեց : Տրուած որոշումներն են.— 1. Անմիջապէս զէնքի տակ առնել 1953-1ի եւ 1953-2ի զօրակոչները, այս վերջին մասի զինուորներէն անոնք որ կանչուած չէին անցեալ տարի :— 2. Պահեստի բանակէն նախ զէնքի տակ առնել սպաները եւ ենթասպաները, որոնք անհրաժեշտ են զօրամասերու կազմակերպութեան համար :

Ալժերիոյ նախարարը արագօրէն պիտի գործադրէ բոլոր միջոցները, զինուորական թէ տնտեսական եւ ընկերային : Վարչապետը անգամ մը եւս Ալժերիա պիտի երթայ, կացութիւնը ուսումնասիրելու համար :

Ժողովի ընթացքին Պ. Կի Մոլէ անգամ մը եւս յայտարարեց թէ մարոքեան կամ թունուզեան կարգադրութեան մը պիտի չհետեւին Ալժերիոյ մէջ : Կառավարութիւնը վճռապէս կը մերժէ որեւէ բանակցութիւն կատարել ապստամբներուն հետ : Պ. Մենտէս բացատրեց թէ անհրաժեշտ է փութացնել քաղաքական եւ ընկերային բարենորոգումները : Ինքն ալ հակառակ է ապստամբներուն հետ բանակցելու, ներկայ պայմաններուն մէջ : Նախկին ռազմիկները Ալժերիա հրաւիրեցին Մենտէսը :

× Վերջին տեղեկութեանց համաձայն կռիւները դադրած են Նեմենչայի շրջանին մէջ, բայց կը շարունակուին ուրիշ ճակատներու վրայ : Մանր ընդհարումներ տեղի ունեցան Կոստանդինի շրջանին մէջ եւ 28 ըմբոստներ սպաննուեցան :

× Ապահովութեան տեսչութիւնը կը շարունակէ հետապնդումներ կատարել կասկածելի Ալժերիացիներու դէմ : Առջի օր Մարսէյլի մէջ ձերբակալուեցան չորս Ալժերիացիներ, երբ Ազգային Շարժումի թռուցիկները կը ցրուէին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՍՏՂ ՄԸ ԵՒՍ ՄԱՐԵՑԱՒ Խ. Միութեան մէջ : Մոսկուայի անթէնը կը ծանուցանէ թէ կենսաբան Տրոֆիմ Լեսինկօ, որուն բուսաբանական գիտութիւնը Սթալինի ջերմ հաւանութեան արժանացած էր եւ որ ահագին աղմուկ հանեց, արձակուած է Հողագործական Գիտութեանց Ակադեմիայի նախագահի պաշտօնէն, իր իսկ խնդրանքով : Միեւնոյն առեն հրաժարած է փոխ - վարչապետ Պաւլօ Լոբանով, երկրին հողագործական ամենամեծ դէմքը, գրաւելու համար Լեսինկոյի աթոռը :

ՍԱԿԱՐԱՆ.— Ոսկի 461.000 ֆրանք, նափոլէոն 3130, զուից. ոսկի 3040, սթերլին 4090 : Թղթադրամ տոլար 398, սթերլին 1035, զուից. ֆրանք 96 (ազատ շուկայ) :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը 547 միլիոն տոլարի յաւելուածական վարկ մը պահանջեց, ազգ. պաշտպանութեան համար :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՍԹԱԼԻՆԱՊԱՏՈՒՄ

●

Ամբողջ Խորհրդային Միութեան մէջ կուսակցական կազմակերպութիւնները կը շարունակեն քննել 20րդ համագումարին արդիւնքները։

Կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա» ապրիլ 5ի թիւին մէջ կը գրէ թէ ամբողջ երկիրը ծանօթ է հիմա այն հոյակապ հեռանկարներուն, որոնք կը բացուին իր առջեւ։ Ան կ'ըսէ թէ հնգամեայ 6րդ ծրագրին համաձայն Խ. Միութեան ճարտարարուեստական արտադրութիւնը 1950էն երեք անգամ աւելի մեծ պիտի ըլլայ եւ հինգուկէս անգամ աւելի նախքան պատերազմը։

«Լենինեան սկզբունքներուն վերահաստատումը եւ զարգացումը կուսակցութեան կողմէ, մեծ արժէք ունի համայնավարութեան դատին համար։ Պայքարելով անհատին պաշտամունքին դէմ, քաջալերելով քննադատութիւնը եւ ինքնաքննադատութիւնը, Կուսակցութիւնը կատարեալ ուղղամտութեամբ պարզեց բոլոր այն սխալները, որոնք գործուած էին պետութեան մէջ, ինչպէս երկրագործութեան եւ ճարտարարուեստի մէջ յառաջացումները, եւ ցոյց տուաւ թէ ինչպէս պէտք է դարմանել այդ տկարութիւնները։

Թերթը կ'աւելցնէ թէ հետզհետէ աւելի յստակօրէն կը պարզուին արդիւնքները այն միջոցներուն զորս ձեռք առաւ Կեդր. Կոմիտէն, վերահաստատելու համար ժողովրդավարութիւնը կուսակցութեան մէջ։ «Պէտք է քաջալերել քննադատութիւնը որ կ'ուզէ տեսնել յաջողութիւնը կուսակցութեան»։ Թերթը կը քննադատէ, գիտական աշխատանոցի մը չորս ընկերները եւ Մոսկուայի շրջանակէն ուրիշ ընկեր մը որոնք խնդրոյ առարկայ ըրին կուսակցութեան քաղաքականութիւնը։ Իսկ կուսակցութիւնը ոչ խտրապահանջութիւն, ոչ ալ պէտք եղած պայքարի ոգին ցոյց տուաւ։

Կուսակցութեան կարգ մը կազմակերպութիւնները չըբռնեցին այս կասկածելի եւ սահմանափակ արտայայտութիւններով, որոնք գործն են մեկուսացած անձերու։ Զմերժեցին, այլ լայնամտութիւն ցոյց տուին այն անձերուն հանդէպ, որ կը յարձակին կուսակցութեան վրայ։

Համաձայն օրէնքներուն, կ'ըսէ «Փրաւտա», ամէն ոք իրաւունք ունի ազատօրէն վիճելու կուսակցութեան քաղաքական հարցերու մասին։

Սակայն կուսակցութիւնը թոյլ չի տար իր շարքերուն որ իր սկզբունքներուն հակառակ քաղաքականութիւն մը վարեն։ Խորհրդային ժողովուրդին պատմական յաջողութիւնը անվիճելի ապացոյցը կու տայ Կուսակցութեան հետեւած քաղաքականութեան ճշդութեան մասին։

«Այն իրողութիւնը թէ Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութիւնը վճռական պայքար մղեց կուսակցութեան աշխատանքին անբաւարարութեան դէմ, տնտեսական կառուցման մէջ, եւ պայքարեցաւ անհատին պաշտամունքին դէմ, կը վկայէն թէ ուժ ունին եւ հաւատարիմ են լենինականութեան։ Կուսակցութիւնը հիմա աւելի քան երբեք միացած է»։

× Չինաստանի համայնավար կուսակցութեան օրկանը կը գրէ թէ Սթալին լուրջ սխալներ գործեց իր վերջին տարիները, իբրեւ վարիչ կուսակցութեան եւ կառավարութեան։ Ան աւելի եսապաշտ դարձաւ եւ նուազ շրջահայեաց։ Սխալ որոշումներ տուաւ կարեւոր հարցերու մասին, որոնք դէշ հետեւանքներ ունեցան։

Չինաստանի համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն ժողովի մը մէջ կ'ըսէր, կ'աւելցնէ նոյն թերթը, թէ ընկերվարական պետութեանց կուսակցութեան վարիչները պարտաւոր են իրենց կարելին փորձել, խուսափելու լուրջ սըխալներէ եւ նկատի ունենալու գործուած սխալները։ Իրականացնելու համար սակայն, ամէն մէկ վարիչ պէտք է համեստ ըլլայ, սերտ կապ պահէ զանգուածներուն հետ, անոնց խորհուրդ հարցնէ եւ տեւականօրէն քննադատական եւ ինքնաքննադատական ոգի մը ունենայ։

Նոյն օրաթերթը կը շնորհաւորէ Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութիւնը «որ յանդուգն պայքար կը մղէ անհատի պաշտամունքին դէմ»։ Զին ժողովուրդը արթնութեան հրաւիրելով «հեղինակութեան չարաշահութեան» դէմ, թերթը կը քննադատէ փիլիսոփաները, տնտեսագէտները, պատմաբանները, եւ գրական քննադատները «վարդապետականութիւնը (դոկմաթիզմ), դիտել տալով թէ անոնց մեթոտները աղդուած են Սթալինի պաշտամունքէն, որուն բանաձեւերը պէտք չէ գործադրել ամէն առիթներով», գործելու այս եղանակը վնասած է Չինաստանի։

Թերթը կ'աւելցնէ թէ Չինաստանի մէջ անդործնական եղաւ Սթալինի այն տեսակէտը թէ՝ «յեղափոխութեան զանազան շրջաններու մէջ գլխաւոր ճիգը պէտք է կեդրոնացնել միջակ կարեւորութիւն ներկայացնող քաղաքական եւ ընկերային ուժերու վրայ, նախքան զանոնք մեկուսացնելը»։ Ապա կը թուէ չին համայնավարներու սխալները։

Ի վերջոյ թերթը կ'եզրակացնէ թէ Սթալին «մեծ մարքսական-լենինական մըն էր, սակայն մեծ սխալներ գործեց եւ չուզեց խոստովանիլ»։

× Մոսկուայի «Միջազգային Կեանք» ամսաթերթը իր արտաքին քաղաքականութեան բաժնին մէկ խմբագրականին մէջ կը գրէ թէ անհատին պաշտամունքը վնասեց նաեւ Խ. Միութեան միջազգային դիրքին։

Այստեղ ինչպէս այլուր, անձի պաշտամունքը յաճախ յանգեցաւ այնպիսի վիճակի մը որ միջազգային կեանքի դէպքերու ուսումնասիրութիւնը կը փոխարինուէր պատրաստ բանաձեւերու եւ մէջբերումներու կրկնութեամբ։

× Ֆինլանտացի երդչուհի մը որ Խ. Միութենէն կը վերադառնայ, հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդած է Թիֆլիսի դէպքերու մասին (7 Մարտ). — «Մեր պանդոկը կը գտնուէր Թիֆլիզի գլխաւոր պողոտային վրայ եւ տեսայ թէ ցուցարարներ շարունակ թափօրներ կը կազմէին, առանց անկարգութեան եւ առանց ոստիկանութեան միջամտութեան, անոնք Սթալինի մեծ նկարը կը պտտցնէին, զարդարուած ծաղիկներով, եւ «Սթալին Սթալին» կանչեր կ'արձակէին։ Երթեւեկը ամբողջովին դադրեցաւ քաղաքին մեծ պողոտաներուն վրայ»։

ԵՐԿԱՐԱԿԵԱՑ ՄԱՐԴԻԿ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

●

Երեւանի թերթերը կը գրեն թէ առողջապահութեան նախարարութիւնը քննութիւն մը բացած է, գտնելու համար 90 եւ աւելի տարեկան անձերը եւ պարզելու երկարակեցութեան նպաստող կարեւոր ազդակները։

Վերջին ընտրութեանց առեն Հայաստանի մէջ քուէարկութեան մասնակցած են 90-100էն աւելի բարձր տարիքի 2528 հոգի։ Մօտ 700 երկարակեացներ կ'ապրին Արարատեան դաշտը, 300 Զանգեզուրի շրջանը, 335 Լոռիի մէջ, 107 Իջեւանի, 104 Բասարգէչարի շրջանը, 100 Շամշադինի շրջանը, եւայլն։ Երեւանի մէջ 376, Լենինական 137, Կիրովական 41, Հոկտեմբերեան 40 հոգի։ Եղեգնուտ գիւղին մէջ Մամէ Մոսօ Համիէւ 140 տարեկան է։ Կենդանի է կրտսեր 11րդ զաւակը Սիլվան Մամէյի Մասոյեան, որ արդէն 102 տարեկան է։ Այս երկարակեացները լաւ կեանք վարած են, համեստ, երկարատեւ ընտանեկան կեանք։ Ամուրիները խոր ծերութեան չեն հասնիր։

Երկարակեացները բազմամարդ սերունդ կ'ունենան, մինչեւ 10-18 զաւակ։ Այն կիները որ շատ զաւակ կ'ունենան խոր ծերութեան կը հասնին։ Անոնք կ'ունենան յիսունէն հարիւր թոռներ։

Թէեւ կը կարծուի թէ անոնք որ իրրեւ սնունդ կաթնեղէն եւ բուսեղէն կ'ուտեն, երկար կ'ապրին, սակայն Հայաստանի մէջ աւելի շատ մսեղէն կ'ուտեն։ Անոնք որ ոգելից ըմպելի չեն գործածեր երկար կ'ապրին։

Երկարակեաց մարդիկ հիանալի բնաւորութիւն ունին, ընկերասէր են, մարդամօտ, լաւատես, հիւրասէր։ Նկատուած է որ չարսիրտ մարդիկ երկար չեն ապրիր։

Անոնք համաչափ կեանք ունին։ Կանուխ կ'արթննան, լաւ կ'աշխատին եւ գործունեայ են։ Այս երկարակեացները կ'աշխատին տունը, կը մաքրեն տունը եւ կը խընամեն անասունները, թռչունները, կ'աշխատին այգին եւ բանջարանոցը, իսկ կիները կ'աշխատին տունը, ձեռագործ կ'ընեն, բուրդ կը գզեն, կը մանեն։

Բազմաթիւ ծերունիներ կ'օգնեն բերքի հաւաքման։ Աշխատանքը կը նպաստէ պահպանելու մտաւոր ու ֆիզիքական ուժերը, կը դանդաղեցնէ ծերութեան ընթացքը։

Ծերունիներու տեսողութիւնը լաւ կը պահպանուի։ Շատ քիչ կոյր ծերունիներ կան եւ քիչ ակնոց գործածողներ։ Իսկ լսողութիւնը աւելի շուտ կը տկարանայ։ Անոնց ներքին գործարաններուն մէջ հիւանդագին փոփոխութիւններ չկան։ Այս ծերունիներուն ոչ մէկը սրտի արատ ունի։ Շատ քիչ են արեան բարձր ճնշման դէպքերը։

«ՆՈՐԱՎԷՊ» ԲԱՌԻՆ ԾԱԳՈՒՄԸ

●

Պ. Շ. Նարդունիի «Լեզուական հարցեր» յօդուածաշարքը (Յառաջ, 1956 Փետրուար-Մարտ), յատկապէս անոր «Նորավէպ»ի մասին գրածը մասնաւոր շահագրգռութեամբ կարդացինք։ Հետաքրքրական էր մանաւանդ հեռաւոր Հնդկաստանէն լսուած ձայնը գրագէտ Մեսրոպ Սեթին, որ միակն ըլլալով ուշադիր եղած էր հնութեան մէջ ապրիլուրի մը «նորավէպ»ի մասին։ Ճիշդ էր Սեթի մտադրումը — 1850ական թուականներուն պէտք էր փնտռել «նորավէպ»ի ծագումը։ Բայց՝ Սեթի յիշողութիւնը մասամբ կը դաւաճանէր իրեն. ո՛չ թէ «Բազմավէպ»ի մէջ, այլ «Եւրոպա»ի մէջ որոնելու էր զայն։

Արդարեւ Վիէննայի Մխիթարեանց շաբաթաթերթ «Եւրոպան», որ գլխաւորաբար լեզուագէտ Հ. Փիլիպպոս Ճամճեանի կողմէ կը խմբագրուէր՝ 1850 Հոկտեմբեր 8ին (թիւ 41) կը հրատարակէր յօդուած մը սա վերնագրով. «լրագրական գլխաւոր բառից հաւաքում, այբուբենի կարգաւ», ուր կը գտնենք հայերէն բառեր՝ գերմաներէն ու ֆրանսերէն համանիշներով բացատրուած։ Օրինակ, Ամսաթերթ՝ Մոնաթշրիֆթ, ժուռնալ Մանսուէլ, Մանրավէպ՝ Անէքտոտ, Թերթեակ կամ Ներքնաթերթ՝ Ֆէոյլըթօն, եւն.։

Հոդ կը գտնենք նաեւ մեզ հետաքրքրող բառը «Նորավէպ» որուն քով դրուած է ֆրանսերէն բառը՝ Նուվէլ։ Հետեւաբար 1850ին ընդունուած էր բառական նոյնութիւնը — նորավէպ։

«Եւրոպա» այդ յօդուածէն առաջ ալ կը գործածէ «նորավէպ» բառը։ Օրինակ, 1950 թիւ 5 (էջ 19) կը գրէ. «բարոյական (վերնագիր) «նորավէպ» (ենթավերնագիր) Գաղնուկ կամ հայրենի օրհնութեան պտուղ» (գլուխ մը)։

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԿԻՒՐԵՂ ԱՂԱՅԻ ՄԱՀԸ

●

Նայելիս մի ուրիշ տեսակ սարսափ պատեց նրան։ Ընդոստ ետեւ դարձաւ։ Ո՛չ ոք չկար ետեւում։ Նա համոզուած էր, որ խանութում մի անծանօթ մարդ կայ, եթէ ոչ ո՛վ էր այն մարդը, որին նա տեսաւ հայելու մէջ։

Նորից նայեց։ Էլի՛։

Արդեօք ի՞նքն էր։ Ո՛չ։ Բայց հագուստն իր հագուստն էր — ժամացոյցի շղթան, մետաքս ծաղկաւոր ժիլէն, դծաւոր շալվարը, ձեռին փոշիի ջնջոցը, բոլորը իրենն էին- բայց այդ ո՞ւմ դէմքն էր, ո՞ւմ գլուխը եկել էր եւ խառնուելով իր հագուստներին տնկուել էր ուսերի վրայ։

Փորձեց ծիծաղել։ Այլանդակ մի դէմք։

Շտապով հասաւ իր սեղանը, ջնջոցը նետեց, գլուխն առաւ ձեռքերի մէջ, արմուկները յենեց սեղանին։

Ամբողջ մարմնով դողում էր։ Փակեց աչքերը եւ լսեց այս անգամ մի ուրիշ ձայն. «Կիւրեղ, օղլում, Հաջի Բորոյիդ աչէկ նայիր, քորդ է, եաւրում...»։

Հօրը ձայնն էր, այնքան մօտիկ, այնքան իրական եւ կենդանի...։

Կիւրեղ աղան ոտի կանգնեց։ Հակառակ գարնանավերջի օրերին, մրսում էր, օձիքը ղարձրեց եւ փակեց կուրծքը։

— Բարի լոյս, Կիւրեղ աղա, ներս ընկնելով ասաց Հարեւան խանութպանը։

Կիւրեղ աղան չպատասխանեց։ Նա կծկուել էր ժաքէթի մէջ եւ դողում էր։

— Ի՞նչ կայ, ի՞նչ չկայ, շարունակեց Հարեւան խանութպանը։

Կիւրեղ աղան այս անգամ ուզեց խօսել, բայց երբ փորձեց բերանը բանալ, ատամները կափկափեցին։ Թողեց օձիքը եւ բռնեց ծնօտը։ Ատամները կանոնաւոր ռիթմով խփւում էին իրար եւ չըխչըխկում։

— Ամա՛ն Կիւրեղ աղա, ի՞նչ կ'ըլլի։

— Գողցուցի... հազիւ կարողացաւ արտասանել Կիւրեղ աղան։

Հարեւան խանութպանն աւելի մօտեցաւ։

Կիւրեղ աղայի դէմքը բոլորովին փոխուել էր, կարծես կիրով էին ծեփել, դողում էր ամբողջ մարմնով եւ ատամները չխչխկում էին։

— Աս ի՞նչ է, Կիւրեղ աղա, գոյնդ երեսէդ գացեր է, ասաց Հարեւան խանութպանը։

— Մարմինս hլnu-hլnu (փշուր փշուր) կ'ըլլի։

— Կնկանդ բա՞ն մը ըրեր ես...։

— Ի՞նչ ա՛ընիմ, ճանըմ, շալխայի վախից չէ։

— Շալխա չեմ ըներ, ծեծե՞լ մեծել...։

— Չէ՛, ճանըմ, ծեծելու դայ, Հազարխանը ինծի կը ծեծէ...։

Դոյն աւելի սաստկացաւ։ Ծնօտը գործում էր ընդհանուր մարմինի համակարգութիւնից անկախ։

Բուական բուժիւնից յետոյ Կիւրեղ աղան կմկմաց.

— Ընծիկս տունը տարէք...։

Հարեւան խանութպանն անմիջապէս փայթոն բերեց։

Տուն վերադառնալիս, փայթոնից նա տեսաւ մի մարդ, որ կռացած, փայտը ձեռին, հազիւ ոտները քաշ տաշ էր տալիս իր ետեւից։

— Աստուած խղմիշ է ըլեր, — ասաց Կիւրեղ աղան իր մտքում, քանի տարի էր չէի տեսեր այդ... ը...։

Կռացած մարդն այն մարդն էր, որից Կիւրեղ աղան փող էր խլեր եւ մարդը, չկարողանալով հատուցանել, կաթուած էր ստացել։ Կիւրեղ աղա կարծում էր, որ մարդը դեռ անկողնումն էր։ Իսկապէս խեղճ մարդն առաջին անգամն էր որ դուրս էր եկել անկողնից եւ հանդիպել Կիւրեղ աղային։

Հասաւ տուն։

Հարեւան խանութպանը եւ կառապանը դրեթէ չալակելով նրան վեր տարան։

Երբ Հազարան խաթունը տեսաւ իւր ամուսնուն չալակելով ներս են բերում, բացագանչեց.

— Վա՛յ, քոռանամ. Հաջի Բորօ, Աստուած ձայնդ լսեց։

Կիւրեղ աղային հասցրին սենեակ։

— Հազարխա՛ն, եաթաղս բա՛ց, արաղ (օղի) բեր, դողդողացրեց Կիւրեղ աղան։

Արաղն իրար ետեւից քաշեց եւ փաթաթուեց վերմակում։

— Քիրամիդ տաքցո՛ւր, չապուխ...։

Մինչեւ Հազարխան խաթունը կղմինտրը տաքցրեց եւ բերեց, Կիւրեղ աղա ամբողջովին քրտինքի մէջ էր։ Կինը ձեռքը տարաւ ամուսնու ճակատին — սառը քրտինք։

— Մահուան թասա (քրտինք) է, կըմկըմաց Կիւրեղ աղան։

Կինը տաք կղմինտրը դրաւ ոտին։

— Մէջքիս դիր, ասաց Կիւրեղ աղան։

— Քա՛, ի՞նչ եղաւ քեզի։

— Ի՞նչ ա՛ըլլի, անէծք է։

— Վա՛յ, Հաջի Բորօ, ինտո՞ր բերանդ բացիր։

— Հազարխա՛ն, մտի՛կ ըրէ. չապուխ աս իթաուն օսկին Սրբունին հետ Հաջի Բորոյին ղրկէ. թող ըսէ քի՝ ես քեզ մեղա՛յ...։

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(5)

ԱՌԱՋԻՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ՇԱՒԻԼ․— Սիրելի «Յառաջ», Անցեալ–ները գրած էի մեր գիւղի խումբ մը ե–րիտասարդներու սեղծած գնահատելի շարժումի մասին։ Իրենց նպատակն է Շաւիլի եկեղեցական ընկերակցութեան հետ համախորհուրդ գալութը օժտել համեստ բայց ներկայանալի մատուռ–ով մը։ Տղաքը անմիջապէս գործի անցնելով, անցեալ Մարտ 25ի կիրակի օ–րը տուած են հանդէս ցերեկոյթ մը, Քա–ղաքապետարանի սրահին մէջ, հովանա–ւորութեամբ առաջնորդ Սերովբէ եպիսկ․ Մանուկեանի, որ անձամբ ալ ներկայ էր, Փարիզի եկեղեցւոյ վարչութեան փոխ–ատենապետ Պ․ Յակոբ Տէր Յակոբեանի հետ։ Կամքէ անկախ պատճառով ես չկր–ցայ ներկայ ըլլալ, սակայն ինչ որ լսեցի ուրիշներէ՝ ինծի այն համոզման բերաւ թէ գործը լաւ ճամբու վրայ է։ Կէս ժամ–ուան մէջ, կէս միլիոնէ աւելի նուէր ար–ձանագրուած է։ Անշուշտ քաջալերական է այս առաջին յաջողութիւնը։

Այս առաջին յաջողութենէն վերջ, տղաքը աւելի եռանդուն գործունէութիւն մը ցոյց կուտան։ Մօտերս պիտի դիմեն բոլոր անոնց որ ներկայ չըլլալով իրենց հանդէսին՝ չէին կրցած մասնակցիլ հան–գանակութեան։ Յետոյ պիտի դիմեն բո–լոր նախկին Շաւիլցիներու, յիշեցնելով իրենց պարտականութիւնը, նախկին բը–նակավայրին հանդէպ։ Այնուհետեւ կար–գը պիտի գայ ունեւոր հայրենակիցներու որոնք քիչով շատով պէտք է մասնակցին, գլուխ հանելու համար սկսուած գործը։ Բացառիկ ձեռնարկ է այս, նախաձեռնու–թեամբ երիտասարդ հայորդիներու։ Երբ գործը յաջողութեամբ վերջանայ, ան–շուշտ ուրիշ տեղերու իրենց տարեկիցներն ալ պիտի ներշնչուին սրբազան ազգասի–րութեամբ։ Այս տղաքը պէտք է այն խոր համոզումը ունենան թէ իրենք գաւակ–ներն են շինարար ժողովուրդի մը եւ թէ կարելի է սահմանափակել օտարացման վտանգը, հաւաքական աշխատանքով։

Ապրիք, երիտասարդներ եւ երիտասար–դուհիներ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ երկու անգլիացի հարիւ–րապետներ դատապարտուեցան, այն ամ–բաստանութեամբ թէ բռնութիւններ բա–նեցուցած են բանտարկեալներու վրայ։ Պաշտօնական տեղեկագրի մը համաձայն, ապրիլ 7ին 73ի բարձրացած էր ահաբե–կիչներու կողմէ սպաննուած անձերու թիւը։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ համայնավար կուսակցու–թեան նախորդ ընդհ․ քարտուղարը եւ փոխ-վարչապետը՝ Կոմուլքա, անմեղ հռչակուած եւ բանտէն արձակուած ըլլա–լով, ուրիշ տասնեակներով դատապարտ–եալներ ալ ազատ ձգուեցան։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ երկրաշարժի աղէտեալնե–րուն համար Օգն․ Խաչը 500 լ․ ոսկի յանձնած է Լիբանանի Կարմիր Խաչին։ Համազգային ընկերութիւնն ալ հազար ոսկիի չէք մը յանձնած է Լիբանանի հան–րապետութեան նախագահին։

ԳԱՍՓԱՐ ԻՓԷԿԵԱՆԻ մահուան 4րդ տա–րելիցին առթիւ Համազգային ընկ․ թա–տերասէրները այցելած են մեծ վարպե–տին գերեզմանը եւ յարգանքով ոգեկոչած անոր յիշատակը։ Հոգեհանգստեան պաշ–տօնը կատարած է Տաճատ Ծ․ Վ․ Ուրֆա–լեան։ Կարդացուած է Տիկին Հռիփսիկ Ի–փէկեանի յուզիչ նամակը, ուղղուած թա–տերասէրներուն։

ՏԽՐՈՒՆԻ․— Մարտ 22ին Հայաշէնի մէջ (Պէյրութ), մեռած է ընկեր Յարու–թիւն Մեծոյեան։ 49 տարեկան էր։ Դամ–բանական խօսած է ընկեր Մ․ Ճէնտէրէ–ճեան։ «Ընկեր Յ․ Մեծոյեան կը պատկա–նի այն սերունդին որ ճաշակեց գաղթա–կանութեան դրկանքները եւ պատանու–թիւնը անցուց որբանոցներու չարքաշու–թեան մէջ, բայց դարձաւ զօրաւոր կամքի տէր։ Հայ ազգը իր ընտանիքը նկատեց եւ անոր համար եւս զոհեց ինքզինքը եւ նի–թականը։ Ձեզմէ մեծ դէմք մը հանրային կեանքին մէջ, ոչ ալ ճառապայթող արեւ մը, այլ պլպլացող կանթեղ մը, աննա–հանջ զինուոր մը եւ Հ․ Յ․ Դ․ խոնարհ հերոս մը»։

ԾԱՆՕԹ ԳՐԱԴԱՏ Յովհաննէս Աւագ–եանի յոբելեանը պիտի տօնուի Հիւս․ Ա–մերիկայի մէջ, նախաձեռնութեամբ Ակ–նայ Հայր․ Միութեան։ Աւագեան, գոլէ–ժական պատրաստութեամբ ծանօթ մը–տաւորական մը, եղած է ուսուցիչ հայերէնի եւ գրականութեան Սեբաստիոյ, Մարզուանի եւ Վանի մէջ։ Ամերի–կայի մէջ նախ օգնական խմբագիր է «Ազգ» օրաթերթին, յետոյ 1919ին միա–ցաւ «Կոչնակ» շաբաթաթերթի խմբա–գրական կազմին։ 1944էն ի վեր ինք կը վարէ թերթին խմբագրութիւնը։ Միշտ նուիրեալ մըն է հայ գիրին։ Հեղինակ զանազան երկասիրութեանց, մանաւանդ ծանօթ իբրեւ գեղասէր, նրբազգաց եւ գրական քննադատ։

ՀՆԴԿԱՀԱՅ 170 պատանի ուսանողներ նուէր մը եւ նամակ մը ղրկած են Հայաստանի բանաստեղծուհիներէն Սիլվա Կա–պուտիկեանի։ Նուէրը հնդկական թանկա–գին շալ մըն էր, հիւսուած ոսկի թելերով, իսկ նամակը կը պարունակէ հետեւեալ խօսքերը․— Կը խոստանանք աղանդա–ւոր բանաստեղծուհիին՝ Սիլվա Կապու–տիկեանի, մեր երէց քրոջ, թէ օտար հո–րիզոնին տակ պիտի չմոռնանք մեր մայ–րենի լեզուն»։ Իսկ բանաստեղծուհին յու–զումով պատասխանած է․— «Կեանքիս մէջ շատ նուէրներ ընդունած եմ, գնահա–տական եւ շնորհաւորական գրութիւններ, նամակներ, որոնք ապաւորած եւ խանդա–վառած են զիս, բայց այս նուէրը եւ նա–մակը վեր են բոլորէն, երբեք պիտի չմոռնամ այս պահը»։

ՆԿԱՐԻՉ ՍԱՐԳԻՍ Խաչատուրեանի յի–շատակին մարտ 23ին ճաշ մը տեղի ունե–ցած է Նիւ Եորքի մէջ։ Խօսած են պատ․ Ա․ Ա․ Պետիկեան եւ Օր․ Աղաւնի Եկէն–եան։ Սարգիս Խաչատուրեանի մահուան 9րդ տարելիցին առթիւ կատարուած այս ձեռնարկին նպատակն է ողբացեալ ար–ուեստագէտին թանկարժէք գործերը կո–րուստէ փրկելով զետեղել Ամերիկայի եւ ուրիշ կեդրոնական թանգարաններու մէջ։

Հ․ ԵՐԻՏ․ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ նոր ուխտ մը հաստատուած է Նիակարա Ֆոլ–սի մէջ (Մ․ Նահանգներ)։ Ուխտը կը կոչ–ուի «Վան», եւ կը բաղկանայ ութ ան–դամներէ։

ՔԱՆԱՏԱՅԻ Կուլթ քաղաքին հայ գա–ղութը հաւաքոյթ մը սարքած է, ուր խօ–սած է Պատ․ Սամուէլ Տօքթօրեան «Հա–յութեան եւ հայ ժողովուրդի մէջ քրիստո–նէութեան զարգացման մասին»։ Պատմած է նաեւ Մեծ Եղեռնի մասին եւ Հայու–թեան կեանքին կարեւոր դրուագները։ Տօքթ․ Ֆէյչնէյ եւս գոված է Հայերը եւ շեշտած թէ հայ ազգը առաջին քրիստոն–եաներէն էր, երբ շատ մը եւրոպ․ ազգեր դեռ բարբարոս վիճակի մէջ էին։

ՆԿԱՐՉՈՒՀԻ ՋԱՊԷԼ ՊՈՅԱՃԵԱՆ, որ 60 տարիէ ի վեր Լոնտոն կը բնակի, տակա–ւին հին Տիգրանակերտի հայ կնոջ տա–րազը կը կրէ։ Ան գրած է (անգլերէն) «Հայկական զրոյցներ եւ բանաստեղծու–թիւններ», «Եօթեր»ը, «Կիւկեմիշը» եւ բազմաթիւ թարգմանութիւններ կատա–րած է։ Մայրը անգլիացի է, բայց ինք լաւ Հայուհի մըն է։ Կարգադրուած է որ իր նկարները Հայաստանի թանգարանը փոխադրուին։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ ՔԱՐՈԶ ԵՒ ԱՒԵՏԱՐԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Բաւական չէր Թուրքերէն խօսելու եւ երգելու մոլութիւնը, ընտա–նեկան յարկի տակ, այժմ մեր եկեղեցի–ներն ալ սկսած են Թուրքերէն քարոզ եւ Ա–ւետարան կարդալ։ Մինչդեռ դրացին անգամ աշխարհաբարի չէ վերածուած։ Ցաւալի է որ այս շեղումը կը կատարուի քանի մը Թրքախօս մամիկներու համար, որոնք երէկ մայրիկներ էին եւ փոխանակ հայերէն սորվելու, ընդհակառակն Թըր–քախօսութեամբ վարակեցին իրենց զա–ւակներն ու թոռնիկները։ Ջերմեռանդ հաւատացեալ մամիկներու ծնկրադիր ա–ղօթքները կրնան մինչեւ երկինք հասնիլ, ամօթ է Թուրքերէն քարոզ եւ Աւետարան կարդալ։

Որքա՜ն շուտ մոռցանք ազգին, անոր կրօնին եւ աւետարանի դէմ կատարուած բարբարոսութիւնները, տէր հայր։

ՈՒՆԿՆԴԻՐ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒ ԱՆԿԱԽ ՄԱՐՈՔ

Ապրիլ 7ին վերջացան Մարոքի Սուլթա–նին եւ զօր․ Ֆրանքոյի միջեւ կատարուած բանակցութիւնները՝ եւ յայտարարու–թիւն մը հրատարակուեցաւ, հետեւեալ բովանդակութեամբ․—

1․ Սպանիական կառավարութիւնը եւ Ն․ Վ․ Սուլթան Մոհամմէտ Ե․ նկատելով որ 1912ին Մարոքի մէջ հաստատուած կարգուսարքը չի համապատասխաներ ներկայ իրականութեան, կը յայտարարեն թէ 1912 Նոյ․ 27ին Մատրիտի մէջ ստո–րագրուած պայմանագիրը այլ եւս չի կր–նար վարել սպանեւմարոքեան յարաբե–րութիւնները։

2․ Հետեւաբար, սպանիական կառավա–րութիւնը կը ճանչնայ Մարոքի անկա–խութիւնը որ հռչակուած է Ն․ Վ․ Սուլ–թան Մոհամմէտ Ե․ի կողմէ եւ անոր կա–տարեալ գերիշխանութիւնը, բոլոր ստո–րոգելիներով, — դեսպանութիւններ հաստատելու եւ իր սեփական բանակը կազմելու իրաւունքով։ Սպանիական կա–ռավարութիւնը կ՚ուզէ յարգել կայսրու–թեան հողային միութիւնը զոր կ՚երաշ–խաւորեն միջազգային դաշնագիրները։ Յանձն կ՚առնէ գործադրել բոլոր միջոց–ները զայն իրագործելու համար։ Նոյն–պէս յանձն կ՚առնէ Ն․ Վ․ Սուլթանին ըն–ծայել ամէն օգնութիւն եւ աջակցութիւն որ կրնայ անհրաժեշտ համարուիլ համա–խորհուրդ, մասնաւորապէս արտաքին յա–րաբերութեանց եւ պաշտպանութեան հա–մար։

3․ Մատրիտի մէջ բացուած բանակցու–թեանց նպատակն է նոր համաձայնու–թիւններ կնքել երկու գերիշխան եւ հա–ւասարազօր կողմերուն միջեւ։ Այդ հա–մաձայնութիւնները պիտի ճշդեն երկու ազգերուն գործակցութիւնը իրենց հասա–րակաց շահերուն համար, պիտի երաշխա–ւորեն Մարոք հաստատուած Սպանիացի–ներուն ազատութիւնը եւ իրաւունքները, անհատական, տնտեսական, մշակութա–յին եւ ընկերային գետնի վրայ, փոխա–դարձաբար յարգելով իրենց գերիշխանու–թիւնը։

Համաձայնագիրը կը պարունակէ յա–ւելուած մը, որ կը ճշդէ երկու պետու–թեանց յարաբերութիւնները, մինչեւ նա–խատեսուած համաձայնութեանց գործա–դրութիւնը։ Օրէնսդիր իշխանութիւնը վեհապետօրէն պիտի վարէ Սուլթանը։ Սպանիոյ ներկայացուցիչը տեղեկութիւն–ներ պիտի ստանայ այն հրամանագիրնե–րու մասին որոնք կապ ունին սպանիական շահերու հետ։ Մարոքի սպանիական իշ–խանութեանց իրաւասութիւնները պիտի փոխանցուին մարոքեան կառավարու–թեան։ Սպանիական կառավարութիւնը պիտի օգնէ Մարոքի՝ բանակին կազմա–կերպութեան համար։ Սպանիական բա–նակին ներկայ կարգուսարքը պիտի պահ–ուի փոխանցման շրջանին։ Փեզեթային ներկայ վիճակը պիտի չփոխուի։

«ՅՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԿ (21)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

6․— ԵՐԿՈՒ ԵՂԲՕՐ ՈՐԴԻՆԵՐ

— Այո, քո հայրը դաւաճանեց… եւ Մամիկոնեանների տոհմի վրայ մի մեծ բիծ դրեց… պէտք է մաքրել այդ բիծը։

Նա երեսը շուռ տուեց եւ նրա աչքին ընկաւ իր պապի, Վաչէի պատկերը, որ քարշ էր ընկած պատից։ Մի քանի րոպէ կանգնեց պատկերի առջեւ, խորին պատ–կառանքով նայում էր նրա վրայ։ Յետոյ դարձաւ դէպի Սամուէլը եւ ձեռքը մեկ–նելով դէպի պատկերը, խօսեց․

— Երբ այդ հերոսը ընկաւ պատերազմի դաշտում, այն արիւնահեղ կռուի մէջ, որ մղում էր պարսիկների դէմ, այդ ժա–մանակ հայոց ամբողջ աշխարհը սուգի մէջ մտաւ։ Լաց էր լինում թագաւորը, լաց էր լինում զօրքը, լալում էին եւ շի–նականները։ Նրա թաղման հանդէսում հայոց մեծ քահանայապետ Վրթանէսը, Գրիգոր Լուսաւորչի որդին, իր ճառի մէջ այս խօսքերով մխիթարեց ժողո–վուրդին․

«Մխիթարուեցէք Քրիստոսով, դա մե–ռաւ, բայց իր մահուամբ անմահացաւ։ Որովհետեւ դա իր անձը զոհեց մեր աշ–խարհի, մեր եկեղեցիների եւ մեր աստ–ուածադորձ կրօնի համար։ Դա մեռաւ, որպէսզի մեր աշխարհը գերի չմնալով, հէքանոսի, որպէսզի սուրբ եկեղեցին–երի կարգը չխանգարուի եւ մեր տաճար–ների սրբութիւնները անօրէնների ձեռքը չընկնեն։ Եթէ մեր թշնամիները տիրելու լինէին մեր աշխարհին, անշուշտ իրանց անաստուած կրօնը կը հաստատէին այս–տեղ։ Իսկ այդ բարեպաշտ նահատակը դրա համար պատերազմեց, որ չարու–թիւնը հալածէ, հեռացնէ մեր աշխար–հից, եւ դրա համար եւս մեռաւ, որ մեր աստուածասէր երկրում անօրէնութիւնը մուտք չգործէ։ Քանի որ կենդանի էր դա, միշտ արդար վաստակով պատերազ–մեց, իսկ իր մեռնելու ժամանակ՝ իր անձը զոհեց Տէրի ճշմարտութեան հա–մար եւ նրա հօտի փրկութեան համար։ Նա՛, որ իր հայրենիքի, իր եղբայրնե–րի եւ իր սուրբ եկեղեցու համար իր անձը չխնայեց, նա՛, կրկնում եմ, դասա–կից կը լինի Յիսուս Քրիստոսի նահա–տակների հետ։ Արդ, լաց չլինենք այդ մեծ կորուստով, այլ յարգենք հանգու–ցեալի անձնազոհութիւնը, օրէնք դնելով մեր աշխարհում, որ դրա քաջութեան յի–շատակը, յաւիտենից յաւիտեան, Քրիս–տոսի սուրբ նահատակների հետ, ան–խափան տօնուի մեր եկեղեցիներում»։

Վերջացնելով այդ ճառը, որ Մամի–կոնեանները անգիր գիտէին, որ նրանց սխրալի աւանդական հանդանակն էր, Մուշեղը աւելացրեց․

— Հայոց եկեղեցին իր սուրբ սեղանի վրայ, պատարագի ժամանակ, իր նա–հատակների թւում յիշում է եւ մեր պա–պին․ բայց այսուհետեւ նոյն եկեղեցին անէծք կը կարդայ նրա անարժան թոռան վրայ…։

— Եւ դա իմ հա՛յրն է… գոչեց Սա–մուէլը ողբալի ձայնով։

Մուշեղը պատասխանեց․

— Հայրենիքի թշնամին, հայրենիքի դաւաճանը ո՛չ քո հայրը կարող է համար–ուել եւ ո՛չ իմ հօրեղբայրը։ Այսուհետեւ նա մեզ համար օտար է, եւ աւելի օտար, քան թէ մի Պարսիկ։ — Համաձա՞յն ես, Սամուէլ։

— Բոլորովին։

— Տո՛ւր ինձ ձեռքդ։

Սամուէլը մեկնեց իր դողդոջուն ձեռ–քը։

— Վճռուած է… ասաց Մուշեղը եւ նստեց նրա մօտ։ Այժմ խորհենք, թէ ի՛նչ պէտք է անել։

Երկար երկու կողմից եւս տիրում էր լռութիւն։

— Լսիր, Սամուէլ, խօսեց Մուշեղը, երբեք Հայաստանը այսպիսի ճգնաժամի մէջ չէ գտնուել, որպէս այժմ։ Թագա–ւորը աքսորուած է։ Թշնամիները այդ անտիրութիւնից կարող են ամէն տեսակ օգուտներ քաղել։ Ներքին երկպառակու–թիւնը աւելի մեծ վտանգ է սպառնում, քան թէ արտաքին թշնամին։ Իմ ստացած տեղեկութիւնների համեմատ, մեր նա–հանգներից, մեր գաւառներից շատերը ապստամբուել են, մտածում են թօթափել Հայոց թագաւորի լուծը։ Ապստամբուել է Աղձնեաց բդեշխը եւ Ջերոյ կոչուած ա–հագին պարիսպը կառուցանելով, իր աշխարհը բաժնել է մեր երկրից։ Ապս–տամբուել է Նոր – Շիրականի բդեշխը։ Ապստամբուել են՝ Մահկերտուն, Նիհո–րական, Դասնաւորէի բդեշխները։ Ապս–տամբուել է Գուգարաց բդեշխը։ Ապս–տամբուել են Զարեհ գաւառի տէրը, Կաղ–բայ գաւառի տէրը եւ Գարմանաձորի տէրը։ Ապստամբուել են՝ Արցախի ամուր գաւառը, Կորտուաց ամուր աշխարհը եւ Կորդուաց գաւառի տէրը։ Ապստամբուել են՝ ամբողջ Ատրպատականը, Մարաց ա–մուր աշխարհը եւ Կասպից աշխարհը։ Ապստամբուել են նաեւ Անձեւաց եւ Մեծ Ծոփաց իշխանները։ Պարսից սահմանա–կիցները բռնել են Յունաց կողմը։

ՐԱՖՖԻ

(Շար․)

կատարեն իրենց բոլոր յանձնառութիւնները, խափանելու համար որեւէ նախայարձակում: «Կառավարութիւնը ամենալայն աջակցութիւն պիտի ընծայէ Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին, որ Միջին Արեւելք մեկնած է քննութիւն կատարելու համար: Մ. Նահանգները վճռած են նաեւ օգնել ոեւէ ազգի որ կրնայ նախայարձակման ենթարկուիլ: Մ. Նահանգները վստահ են թէ ուրիշ ազգեր ալ նոյն ընթացքը պիտի բռնեն յանուն խաղաղութեան»:

Իսրայէլի ամերիկեան դեսպանը Ուաշինկթընին հրաւիրուեցաւ, խորհրդակցելու համար Միջին Արեւելքի կացութեան մասին:

× Գահիրէի անթելը հաստատեց թէ բազմաթիւ «մահուան կամաւորներ» կը գործեն Իսրայէլի հողին վրայ:

× Պաշտօնական տեղեկագրի մը համաձայն, երեք օրուան ընթացքին 14 հոգի սպաննուած, 23 հոգի վիրաւորուած են Կազայի շրջանին մէջ:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

«Լը Մոնտ»ի Անգարայի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Խ. Միութիւնը վճռած է շարունակել իր ձեռնարկները, բնականոն յարաբերութիւններ հաստատելու համար Թուրքիոյ հետ: Այս առթիւ կը յիշէ երկու պետութեանց նախագահներուն փոխանակած շնորհաւորական հեռագիրները 1921 Մարտ 16ի ուսեւթուրք դաշինքի տարեդարձին առթիւ: Եւ իր կարգին կը հաստատէ թէ Անգարայի խորհրդային դեսպանը պաշտօնապէս Մոսկուա հրաւիրած է Թուրք խորհրդարանական պատուիրակութիւն մը, ինչպէս գրած էինք երէկ:

Թերթը ուրիշ լուր մը եւս կը հաղորդէ, քաղելով ամերիկեան «Թայմ» շաբաթաթերթէն: Անգարայի խորհրդային դեսպանատան առեւտրական կցորդը առաջարկած է Թուրքիոյ առեւտրական սենեակի նախագահին՝ տնտեսական աջակցութիւն ընծայել: Այս վերջինը հարցումի մը պատասխանելով, ըսաւ թէ առեւտրական կցորդը միայն փոխանակութեանց ընդարձակման մասին խօսեցաւ:

× «Օրոր»ի քաղաքական աշխատակիցը, Պենալէ եւս խօսելով այս հարցի մասին, կ'ըսէ թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ հրապուրել Թուրքիան: «Գաղտնիք չէ թէ Թուրքիա կը նեղուի առեւտրական ծանր բացէ մը: Իր դրամը տկարութեան բացայայտ նշաններ կը ցուցնէ: Ոչ մէկ շող՝ վերելքի: Ատենով Թուրք վարիչները յոյս կը դնէին ամերիկեան վարկերու յաւելման վրայ: Բայց 300 միլիոն տոլարի փոխառութիւնը, զոր առաջարկեց նախագահ Ճելալ Պայար 1954ին, Ուաշինկթընի մէջ, միշտ կը մնայ անկատար»:

Բացատրելով Ուաշինկթընի չկամութեան պատճառները, յօդուածագիրը կ'եզրակացնէ թէ Թուրքերը երբեք պիտի չհաւանին վերիվայր շրջել իրենց արտաքին քաղաքականութիւնը, հրապուրուելով Մոսկուայի խայծերէն: Այս առթիւ կ'ըսէ թէ Թուրքերը 1951էն ի վեր գիտեն որ Մոսկուա կ'ուզէ անդամատել իրենց երկիրը, կազմելու համար սովետական երկու նոր հանրապետութիւններ. — մէկը՝ Քիւրտիստան, որ պիտի ճոխանայ Իրանէն եւ Իրաքէն խլուած քանի մը կտորներով, միւսը՝ Լազիստան, ուրիշ խօսքով՝ Պոնտոսի նախկին թագաւորութիւնը, Սեւ Ծովու ափերուն վրայ: Այսպէս դէպի արեւմուտք քշուելով Սենոպ - Ատանա գիծի մը, Թուրքերը մէկ հարուածով պիտի կորսնցնեն իրենց նահանգներուն կէսը: Միայն ամերիկեան աջակցութիւնը կրնայ փրկել զիրենք»:

●

ՄԱՐՈՔԻ ամերիկեան չորս ռազմակայաններուն 7500 բնիկ եւ Ֆրանսացի պաշտօնեաները գործադուլ մը սարքեցին, յաւելում պահանջելով: — Սուլթանը Թեթուան հասնելով խանդավառ ընդունելութիւն գտաւ:

★

ՄԱՐՋԱԿԱՆ. — Երկուշաբթի գիշեր Փալէ տէ Սփորի մէջ Խ. Միութեան կրփամարտիկները յաղթեցին Ֆրանսացիներուն 3ի դէմ 7 կէտով: Ալքոր ծանրութեանց մէջ Ստեփանով (Հա՞յ) կէտերով յաղթեց Թորթինեաքի: Սովետները յաղթեցին նաեւ փետուր, թեթեւ, վելթեր, միջին եւ ծանր ծանրութեանց մէջ: Նոյն մարզարահին մէջ ամէն իրիկուն ներկայացումներ կուտայ Մոսկուայի մեծ կըրկէսը, «Փոփով»:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէն իր ամբողջ կազմով կը սգայ անփոխարինելի վեթերան ընկերոջ ԴՐՕյի մահը եւ մօտալուտ սգահանդէսին առթիւ երկխօսութեամբ ոգեկոչելով իր յիշատակը, խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Տիկին Կանայեանի եւ իր զաւկին:

Ցաւակցութիւն եւ յարգանք նաեւ Սասունի Արծիւներէն Մուշեղի (Պէյրութ) մահուան առթիւ իր ընտանեկան պարագաներուն: — Վարչութիւն

ԳԻՆԵՁՕՆԸ
Ի ՊԱՏԻՒ
ԳԱԲՐԻԷԼ ԼԱԶԵԱՆԻ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 21ին Café Noailles (Լա Քանըպիէռ):

Գեղարուեստական բաժին:

Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ օդափոխութեան տան կայանին

Այս Շաբաթ գիշեր, ժամը 9էն մինչեւ լոյս, 31 Փլաս Պէլըքուր, Պէրիէ-Միյէ սրահներուն մէջ:

Պիտի երգէ Օր. Ժ. Տիրատուրեան (Փարիզէն): Ռուսական պարեր Պ. Վազգէն Յովսէփեանէ: Հայկական պարեր եւ հաճելի անակնկալներ:

Շ Ա Ր Թ

Ապրիլ 11էն 25

GALERIE CARDO-MATIGNON

32, AVE. MATIGNON

Ամէն օր բացի կիրակի եւ երկուշաբթի օրերէ, ժամը 10էն 18:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հրապարակային վիճաբանական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ երկուշաբթի, 16 Ապրիլ, ժամը 21ին, Քաւէ սրճարանին սրահը:

Նիւթը՝ Աստուածաշունչի աշխարհաբարացման հարցը եկեղեցիներուն մէջ:

Դասախօսներ՝ Գ. ՃԻԶՄԷՃԵԱՆ (դէմ), Վ. ՁԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ (թեր):

Նկատի ունենալով նիւթին կարեւորութիւնը, կը հրաւիրուին նաեւ յարանուանութեանց հովիւները:

Մուտքը ազատ է:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պոմոնի մ. ճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 1000 Ֆր. Տիկին Արշալոյս Արզարեանէ, իր ողբացեալ մօր ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ ՉԱՔՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ մահուան առթիւ: 1000 Ֆր. ալ Տէր եւ Տիկին Սերճանեանէ (Փարիզ):

★

Լիոնէն փոքրիկն Յասմիկ Թաթուլեան իր մեծ հայրիկին՝ Պ. Սահակ Տերմանեանի ապաքինման առթիւ 1000 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման եւ 1000 ֆրանք ալ «Մշակոյթի Տան» ֆոնտին:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

*

ՎԻԷՆ. — Ֆր. Կ. Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած է, փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ ընկ. Գ. Ալօեանի մահուան առթիւ Պ. Եղիշ Զօրպէկեանէ 1000 Ֆրանք, իր դպրոցներուն համար: Նոյն առթիւ, ընկերուհի Եղսաբերթ Այանեանէ 1000 Ֆր., ի նպաստ օդափոխութեան կայանին:

●

Հ. ԿԱՐՄԻՐ Խաչի վարչութիւնը Ս. Զատկի տօնին առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է ի նպաստ Ֆէսանվիլլիէի օդափոխութեան կայանին. — Պ. Պ. Մարըլեանէ երկու հազար ֆրանք, Ներկարարեանէ, Դանիէլեանէ, Տիկին Ս. Զալըքեանէ եւ Տիկին Տիրանէ հազարական ֆրանք:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՄԱՐՍԷՅԼ, Պ. Ծերիկեան. — Թիւ 3361էն (Երեքշաբթի): Քանակը աւելցուցինք:

ՎԱԼԱՆՍ, Գ. Գ. — Հինգշաբթի Մարսէյլ պիտի մնայ:

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սենեակ մը խոհանոցով, ամոլի մը համար: Հեռաձայնել՝ ՓՐՈՎԱՆՍ 56-31:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris(9e)

ՑԻՇԱՏԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅ
ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ
ԸՆԿԵՐ ԴՐՕՅԻ

Այս շաբաթ գիշեր, ժամը 8,30ին Սօսիէթէ Սավանթի սրահին մէջ

8, Rue Danton

Métro ODEON & St. MICHEL

Կը նախագահէ

ընկեր ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՅԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն ընկ. Գ. ԼԱԶԵԱՆ եւ ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ (Ֆրանսերէն)

Ողջերթներ զանազան կազմակերպութեանց կողմէ:

Մեներգ ՕՐ. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԷ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 24ին, Փըթի Ժուռնալի սրահին մէջ, 21 ռիւ Քատէ, Փարիզ (9):

Մեծ հանդիսաւորութեամբ եւ մասնակցութեամբ փարիզահայ բոլոր կազմակերպութեանց:

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

●

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած երեք յարանուանութեանց պետերու կողմէ: Հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան:

Ապրիլ 14, Շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին, Քաղաքապետարանի սրահին մէջ: Կը նախագահէ ԼԵՒՈՆ ՏԷՐ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ Կը խօսին Վեր. ԽԱՅԻԿԵԱՆ եւ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին:

●

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ. — Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութիւնը Ապրիլ 11-24ը կը տօնէ Ապրիլ 15ին, Կիրակի առտուն ժամը 9ին, Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ: Պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն: Պատարագիչ՝ Թորգոմ Քհ. Փոսթէճեան:

Ժամը 14,30ին բուն սգատօնը տեղի կ'ունենայ նոյն սրահին մէջ: Կը նախագահէ Պ. Վարդան Խրիմեան, կը բանախօսէ՝ Պ. Ս. Սիպեան: Կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն, Կապոյտ Խաչը, Նոր Սերունդը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը:

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ԹԱՏԵՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ապրիլ 15ին, ժամը 16ին

Կը ներկայացուին՝

Ա. մաս. — Կենդանի պատկեր ոսկեդարեան բարբառով Վարդանանց պատերազմէն:

Բ. մաս. — Փիէթրա Ներայի կոմսիկը, ընտանեկան յուզիչ տրամ 2 արար:

Գ. մաս. — Բարեկենդանի վերջին իրիկունը, ծիծաղաշարժ գաւեշտ 1 արար:

26, ռիւ Թրոյօն, Սէվր:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի ժամը ճիշդ 9ին: Պիտի լսէք Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին Զատկի քարոզը եւ Փալէ տ'Օրսէի կոչունքին առթիւ խօսած ճառը, ձայնագրուած Պ. Թաթուլի կողմէ: (Քաֆէ Քաւէի վերնայարկը):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

★

ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջանային Կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի ենթակոմիտէներու եւ խումբերու բոլոր ընկերները այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ:

Ներկայ կ'ըլլայ ընկ. Գ. ԼԱԶԵԱՆ:

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր - Սերոբ, Մ. Եօթնեղբայրեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԿՐԸՆՈԲԼԸ. — Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, դպրոցի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշտապահ ըլլալ:

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ. — Հ. Յ. Դ. «Արամ» խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն 149պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼԻՈՆ. — Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները՝ այս չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ, ժամը 15ին, ընկերուհի Տիկին Պէրպէրեանի բնակարանը, 39 ռիւ Տիւնուար: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԻՍԻ. — Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՊԵԼՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Փլաս տէ Ֆէթի սովորական հաւաքատեղին:

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը, այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ռեժանի վերնայարկը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Յունիս 2ին:

Այտա Սեդա եւ Անի Յակոբեան իրենց գանձանակէն հազար Ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Ծոմապահութեան շաբաթին:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Ձեռնարկուներ (անթրըփրընէօր) ապուտուպլէ վեստի համար:

Դիմել՝

F. T. N.

253, Rue St. Denis, 3me Etage

●

Գործաւորներ՝

Pour robes et chemisiers

մշտական գործ եւ լաւ վճարում: Դիմել՝

ETS. VASKENE

2, Bis Rue Louis Bascan

Viroflay (S. et O.)

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՄԵԾ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

Ապրիլ 15ի Կիրակի ցերեկ, ժամը 2.45ին, ՍՈՐՊՈՆԻ ՌԻՇԸԼԻԷՕ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հայ Գրողներու Ընկերակցութեան կողմէ:

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍ.Ի

ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ ՕՐ. Մ. ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ

Կը խօսին՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ ԵՒ ԳԵՂԱՄ ՔԵՐԷՍԹԷՃԵԱՆ

Կ'երգեն՝ ՕՐ. ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ ՕՐ. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Կ'արտասանէ՝ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Տոմսերու արժէքը 300 եւ 100 ֆրանք: Կը ծախուին Հայ գրատուները եւ վաճառատուները:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 0

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 12 ԱՊՐԻԼ • JEUDI 12 AVRIL 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7552 32e ANNEE — խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3363

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՍԿ ՄԵՐ ԶՈՀԵ՞ՐԸ

Միջազգային մամուլը կը շարունակէ երբեմն շռնդալից, յաճախ հակասական լուրեր հրատարակել Ստալինամարտի հետեւանքներու մասին։

Իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ, աչքի կը զարնէ հետեւեալ իրողութիւնը.— Արբանեակ երկիրները Խ. Միութեան օրինակին կը հետեւին համաձայն իրենց տեղական պայմաններուն։ Ոմանք վերապահ են, ուրիշներ աւելի համարձակ։

Վիճաբանութիւնները կը շարունակուին մէկ ամիսէ ի վեր, բոլշեւիկեան 20րդ համագումարի որոշումներու մասին, բայց դեռ ամէն բան պարզուած չէ։ Աւելի ճիշդ, խորհրդային մամուլը չի տար ամբողջական պատկերը։

Ցարդ հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Խ. Միութեան մէջ «վերապատուած» (ռէապիլիթասիոն) ստացած են եօթը ականաւոր դէմքեր։

Ասոնց վեցը գնդակահարուած կամ բանտին մէջ մեռած են։ Մէկը, Մոսկուայի Հողագործական Ակադեմիայի նախագահը, Վավիլով, պաշտօնանկ եղած էր իբրեւ յետադիմական, իր աթոռը տալով Լեսինկոյի։

Այս վերջինը, որ Ստալինի աչքի լոյսն էր եւ հրաշագործ մը կը համարուէր իբրեւ կենսաբան–բուսաբան, պաշտօնէ արձակուեցաւ դեռ երկու օր առաջ։

Իրենց նախկին դիրքին եւ իրաւունքներուն մէջ վերահաստատուած, «վերապատուած» ստացողները կարեւոր թիւ մը կը կազմեն Հունգարիոյ մէջ։

Ինչպէս այլուր, այնտեղ ալ «վերահաստատեալները» մեծ մասով գնդակահարուած են իբրեւ ժողովուրդի թշնամի, հայրենադաւ, լրտես, լրբծուն օձ եւայլն։

Անոնց գլուխը կը գտնուի Լասլօ Ռայք, նախ ներքին, ապա արտաքին գործերու նախարար, որ ձերբակալուեցաւ 1949 Մայիսին եւ կախուեցաւ նոյն տարուան Հոկտեմբերին։ Գնդակահարութեան փոխարէն կախաղանի պատիժ տրուած էր, իբրեւ գերագոյն անարգանք։

Անշուշտ մեր հայրենիքին մէջ ալ նոյն ձեւակերպութիւնները կը կատարուին, համաձայն կեդրոնէն արձակուած ազդանշանին։

Ձեռքի տակ ունինք «Սովետական Հայաստան» օրաթերթին Մարտի թիւերը, մինչեւ 29։

Այս թիւերը կը պարունակեն տեղեկութիւններ՝ վիճաբանական ժողովներու մասին։

Ինչպէս ամէն տեղ, պաշտօնական զեկուցումներէն վերջ տեղի կ'ունենան թեր ու դէմ ելոյթներ, առաջադրուած խնդիրներու մասին։ Եւ ամէնքն ալ կը պաշտպանեն հաւաքական ղեկավարութեան բանաձեւը, խստօրէն դատապարտելով անհատի պաշտամունքը։

Արդ, մինչեւ հիմա չհանդիպեցանք որեւէ տեղեկութեան, որ հաստատէր թէ ծանր սխալներ գործուած են նաեւ Հայաստանի մէջ, թէ անմեղներ զոհուած են 1937 – 38ի զանգուածային մաքրագործումներու ընթացքին։

Քանի մը տարի առաջ, իրապէս մը առնուազն 250 կը հաշուէր կալանաւոր, աքսորական կամ «անհետացած» զոհերուն թիւը, յիշելով նաեւ իւրաքանչիւրին անունը եւ հանգամանքը։

Այդ օրէն ասդին, կարգ մը մահեր հաստատուեցան։ Քանի մը հոգի ալ վերադարձան, պատապրկման լեղին քամելով 10, 15 կամ 20 տարի։

Իսկ մնացեալնե՞րը։ Ո՞րոնք ողջ են։ Ո՞րոնք մահացած կամ գնդակահարուած։

Եթէ շատերը ողջ են, ո՞ւր կը գտնուին։

Կարելի՞ է պատասխան մը ստանալ այս «կոնտրեւոլուցիոն» հարցումներուն, հիմա որ «Հանճարեղ»ը լեռն ի վար կը գլորեն ամէն տեղ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԶՕՐԱԿՈՉԸ

70 – 80.000 ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ ՊԷՏՔ Է ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԻՆ ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ

Տեղական թերթերը խոշոր խորագիրներով կը ծանուցանեն թէ կառավարութիւնը ամէն միջոց ձեռք առած է, նոր զօրակոչին համար։ Հրամանագիրը կը տրամադրէ անմիջապէս զէնքի տակ առնել իր հինգ հազար զինուորներ 1953–2ի զօրադասէն որ կանչուած չէր 1955 Օգոստոսին։ Նոյնպէս իր 65.000 զինուորներ 1953–1ի զօրադասէն, այսինքն, այն երիտասարդները որ ծնած են 1932 Յունիս 28ի եւ Նոյ. 15ի միջեւ, եւ ընդհանրապէս այն բոլոր նորագիրները որոնք կանչուած են 1953 Մայիս 1ին։ Այս վերջին զօրադասը կը բաղկանայ 70.000 զինուորներէ, բայց քանի մը հազար հոգի պիտի պակսին, զանազան բացառութիւններով։

Զօրակոչը պիտի կատարուի աստիճանաբար, երբ Հրամանագիրը հրատարակուի պաշտօնաթերթին մէջ, (հաւանաբար այսօր, հինգշաբթի)։ Իրագէտներ կը կարծեն թէ կարելի պիտի ըլլայ բոլոր «վերականչեալները» Ալժերիա ղրկել երեք շաբթուան մէջ։

Տրուած որոշումներուն գործադրութիւնը կախում ունի նահանգապետութեանց կարգադրութիւններէն եւ փոխադրութեան բոլոր միջոցներու կազմակերպումէն։ Հրամանագիրները կը նախատեսեն աւելի քան 200.000 տրամադրելի զինուորներ։ Առաջին առթիւ մեկնումի արտօնագիր պիտի ստանան 70–80.000 հոգի։ Ալժերիոյ նախարարը, Պ. Լաքոստ, կը պահանջէ նուազագոյն 100.000 զինուոր, իբրեւ օգնական ուժ։ Զինուորական իշխանութիւնը կը յուսայ լրացնել այս թիւը, մայր երկրի եւ Գերմանիոյ մէջ եղած տրամադրելի զինուորներով։

Այսպէս ճիշդ մէկ ամիսէն Ալժերիա պիտի ունենայ շատ կարեւոր բանակ մը, որուն թիւը գաղտնի կը պահուի։ Միեւնոյն ատեն զէնքի տակ պիտի առնուին տասը հազար պահեստի սպաներ եւ ենթասպաներ։

Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», գրել կուտայ թէ ձեռք առնուած միջոցները «պիտի ծանրացնեն կացութիւնը»։ Կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Ժաք Տիւքլօ, խմբագրական մը հրատարակած էր երէկ, «Բանակցեցէ՛ք» խորագրով։ Այս առթիւ կ'ըսէ.— «Խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար պէտք է բանակցիլ, առանց եօթը տարի սպասելու, ինչպէս եղաւ Հնդկաչինի պատերազմը դադրեցնելու համար»։

× Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, ընդհարումները կը շարունակուին Ալժերիոյ զանազան մասերուն մէջ։ Ըմբոստները չորս միլիոն ֆրանք յափշտակեցին թղթատարական պայուսակէ մը, կառքը հրկիզելէ վերջ։—Ահաբեկչական նոր բոյն մը երեւան հանուեցաւ Ալժէի մէջ։ Ձերբակալուեցան երեք սպաներ։

ՍԹԱԼԻՆԻ դէմ բացուած պայքարին առթիւ, Մոսկուայի գրական թերթը, «Լիտերատուրնա Կազետա» եւս յօդուած մը հրատարակեց, գրել տալով թէ «անհատի պաշտամունքը ահաւոր հիւանդութիւն մը ստեղծեց գրականութեան մէջ»։ Այս առթիւ կ'ըսէ թէ «ապագային սովետական գրականութեան առաջին հերոսը պէտք է ըլլայ զանգուածը, եւ ոչ թէ հրաշագործ Ստալինը»։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ եւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետները տեսակցութիւն մը պիտի ունենան յառաջիկայ շաբթու, քննելու համար կարգ մը վիճելի խնդիրներ, մասնաւորապէս Գերմանիոյ միացման հարցը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՕՐՀՆԵԱԼ ԳԱՂՈՒԹԸ

Ցարդ փորձուած բոլոր միջոցները անզօր եղան, արթնցնելու համար Լոնտոնի հայ գաղութը։

Կասկած չունիմ իրենց ազգասիրական զգացումներու մասին։

Բայց, իրողութիւն է որ ծերն ու երիտասարդը իրար կը լրացնեն, դէպի լճացում եւ ուծացում առաջնորդելու համար այս հազարնոց չէն համբանքը։

Որքան կրցած եմ հետեւիլ, իբրեւ ուսանող գացած երիտասարդներն ալ յամբաբար կը թաղուին Լոնտոնի թանձր մշուշին մէջ, իրենց կարգին նոխացնելով միւս դեղնած տերեւները։

Բազմաթիւ աշխարհական եւ կղերական երեւելիներ այցելած են այս գաղութը, ինչպէս եւ Մանչեսթըր, առանց լուսաւոր հետք մը ձգելու իրենց ճամբուն վրայ։

Ահաւասիկ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին այցելութիւնն ալ կը վայելեն, իբրեւ բացառիկ պատիւ։

Երբ Հայրապետին քարոզն ու յորդորը լսեն, տարակոյս չկայ թէ իրար պիտի գերազանցեն դդրդագին ծափերով եւ անգլերէն «կեցցէ»ներով։

Իսկ վե՞րջը։ Շռայլաբան հաւատացեալները պիտի աշխուժացնե՞ն իրենց արիւնը, հիմնական եւ տեւական ձեռնարկ մը կատարելու համար, յանուն նոր սերունդի փրկութեան։

Ի՞նչ կ'արժեն ծափերն ու ճառերը, երբ Ապրիլ 11/24ի տարեդարձն անգամ որեւէ բան չի խօսիր գաղութի սրտին։ Երբ միտքերն ու թեւերը սառ կը կապեն տարիէ տարի։

Բրիտանական թանգարանը մումիաներ շատ ունի եւ անհրաժեշտ չէ որ հայկական բաժին մըն ալ բացուի, անցեալ փառքերով եւ «մահահանգոյն նիրհմամբ»։

Քառասուն տարի առաջ, երբ աննշան համբանք մը կը շնչէր Լոնտոնի մէջ, մարդիկ աւելի արթուն էին եւ գործօն։

Գիշերը ցերեկին կը խառնէին, «Մայր Հայաստանը փրկելու համար»։

Պայմանները փոխուա՞ծ են։ Լա՛ւ։ Թող այսօր ալ գլուխ գլխի տան, իրենց զաւակները եւ ազգային մշակոյթը փրկելու համար։

Անկարելի՞ն կը պահանջենք։

ՎԱՀԷ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ, 11 Ապրիլ, (հեռաձայնով).— Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը երեքշաբթի ժամը 4ին ժամանեց Լիոն – Փերաշ կայարանը, ընկերակցութեամբ Սերովբէ եպիսկ.ի, գաւազանակիր Պարգեւ արեղային եւ դիւանապետ Պ. Հայկ Առաքելեանի։ Հայրապետը առաջնորդուեցաւ նոր եկեղեցւոյ շինութեան վայրը, ապա ներկայ խորհուրդ եկեղեցին։ Այցելեց նաեւ Տէսին ուր կարճ քարոզ մը խօսեցաւ տաճարին մէջ։ Կարճ հանգիստէ մը վերջ, Հայրապետը իր հետեւորդներով ճաշեց Շալէ տիւ Փարք, յետոյ ժամը 10ին առաջնորդուեցաւ Պուրս տիւ Թրավայի մեծ սրահը, որ լեցուած էր հոծ բազմութեամբ։ Հայրենակիցներ եկած էին Վիէնէն, Վալանսէն եւ միւս շրջաններէն։ Վիէնի Լեւոնեան վարդապետի երգչախումբին երգերէն ետք, խօսք առաւ Ազգ. Միութեան ատենապետը, Պ. Ա. Կիւլէպնկեան։ Հայկազեան զոյգերն կողմէ սիրուն ուղերձ մը կարդաց Շաքէ Միրզէ։ Ամէնէն վերջը խօսեցաւ Հայրապետը, տեղեկութիւններ տալով Հայաստանի եւ Էջմիածնի մասին եւ թելադրեց հաւատարմօրէն կապուած մնալ Հայ. Եկեղեցւոյ, եւ հիւրընկալ երկրին մէջ գործել իբրեւ օրինապահ քաղաքացիներ։

× Կաթողիկոսը Փարիզ հասաւ Չորեքշաբթի ցերեկ ժամը 13.30ին Կալէէն եւ Լոնտոն կը մեկնի այսօր, հինգշաբթի։

ՆՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՄԱՐ

ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Երուսաղէմի հրէական մասէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առած է Եգիպտացի անձնուէրներուն դէմ որոնք կը շարունակեն արշաւներ կատարել։ Հետապնդումներուն կը մասնակցին հետեւակ կամ ձիաւոր պահակախումբեր ընկերակցութեամբ ոստիկանական շուներու։ Միեւնոյն ատեն կառքերով լեցուն կամաւորներ ճամբայ ելած են դէպի եգիպտական սահմանագլուխը, ամրութիւններ կառուցանելու համար։ Գահիրէի անթելը կը ծանուցանէ թէ բանակը «պատրաստ է մասնակցելու որեւէ ճակատամարտի որ կրնայ ծագիլ Իսրայէլեան յարձակումին հետեւանքով»։

Հրէական զեկոյցի մը համաձայն, գերի բռնուած եգիպտացի ֆետայիններէն մէկը հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրած է.

— «Մեր սպաներէն պաշտօն ստացած ենք կամուրջներ պայթեցնել, մարդիկ սպաննել, ականներ տեղաւորել հաղորդակցութեանց ճամբաներուն վրայ։ Եթէ այս կամ այն պատճառով դժուար ըլլայ Կազայի շրջանը վերադառնալ, պարտաւոր ենք դէպի արեւելք ուղղուիլ, Յորդանան անցնելու համար»։

Նոյն աղբիւրին համաձայն ֆետայինները պայթեցուցած են երկաթուղին, երկու կէտերու վրայ եւ ուրիշ յարձակումներ կատարած են։ Տասնըեօթը հոգի սպաննուած են Իսրայէլի ճամբաներուն վրայ, վերջին արշաւներու ընթացքին։

× Ազգամիջայի ընդհ. քարտուղարը, Համմերշիոլտ հազիւ Պէյրութ հասած, Թել Ավիվ մեկնեցաւ, երկար տեսակցութիւն մը ունենալով զօր. Պըռնսի եւ Իսրայէլի արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչներուն հետ։ Ապա Գահիրէ մեկնեցաւ, առանց որեւէ պատասխան տալու թղթակիցներուն։

× Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի դեսպանները նամակներ ուղղեցին Ապահովութեան Խորհուրդին, փոխադարձ մեղադրանքներ յայտնելով։

Իսրայէլի արտաքին նախարարը, Մոշէ Շարեթ, խօսք առնելով կրօնական համագումարի մը մէջ, գանգատեցաւ որ Մ. Նահանգները միշտ կը ձգձգեն զէնքի հայթայթումը։ «Ամերիկեան կառավարութիւնը, հակասելով ինքն իրեն, բարոյական քաջութիւնը չունեցաւ գործելու համաձայն իր համոզումներուն»։ Յետոյ ակնարկելով Եգիպտոսի վարչապետին, ըսաւ.— «Գնդ. Կամալ Նասր գրգռումներ կատարելով Իսրայէլի դէմ ամբողջ աշխարհի դատապարտութեան կ'ենթարկուի»։

× Վեց հազար Պաղեստինցի ուսանողներ ժողով մը գումարեցին Գահիրէի մէջ, ճշդելու համար թէ ինչ միջոցներ ձեռք պէտք է առնեն, «սիոնական յարձակումները ետ մղելու եւ Պաղեստինը ազատելու համար»։ Ժողովէն վերջ պատուիրակութիւն մը ներկայացաւ Եգիպտոսի վարչապետին, յանձնելու համար ութ բանաձեւեր որոնք մասնաւորապէս կը պահանջեն ընդհանուր զօրակոչի ենթարկել Պաղեստինի տարագիրները։ Ասկէ զատ ուսանողները կը բողոքեն Ազգամիջայի ընդհանուր քարտուղարին այցելութեան դէմ, զայն համարելով «միջոց մը՝ հաշտութիւն պարտադրելու Իսրայէլի հետ, Պաղեստինէն դուրս տեղաւորելու տարա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՊՐԻՔ, ՏՂԱՔ

Երիտասարդութիւնը մեր վաղուան յոյսն է, ապագայ վառ երազներու իրագործման միակ գրաւականը: Ու որքան առողջ ըլլայ այդ երիտասարդութիւնը՝ հոգիով ու մարմնով, որքան թրծուած քուրային մէջ, որքան օժտուած ըլլայ հոգեկան եւ մտաւոր բարձր արժանիքներով, այնքան աւելի վստահութեամբ կրնանք նայիլ ապագային :

Այս ճշմարտութիւնը աւելի քան երբեք ճիշդ է այսօր ու մանաւանդ մեզի համար, ժողովուրդի մը, որ ուրիշ դրամագլուխ չունի, բացի իր զաւակներուն մկանին ուժէն և հոգեկան ու մտային զարգացումէն:

Վստահ ենք որ այս խորհրդածութիւնները ունեցաւ իւրաքանչիւր Հայ, որ Զատկի տօներուն առթիւ, Հալէպի մէջ ներկայ եղաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի 29րդ միջ-մասնաճիւղային մրցումներուն որոնք, այս տարի բացառիկ յաջողութեամբ պըսակուեցան, անօրինակ խանդավառութեան եւ ազգային հպարտութեան անմոռանալի պահեր ստեղծելով: Այս խորհրդածութիւններէն անմիջապէս ետք, իւրաքանչիւր Հայ սրտի անհուն գոհունակութեամբ հաստատեց նաեւ այն իրողութիւնը, թէ հայ երիտասարդութիւնը, Հ. Մ. Ը. Մ.ի դրօշին ներքեւ, կը զարգանայ ու յառաջանալու վերելքի թափով մը կը շարունակէ յաղթանակէ յաղթանակ սլանալ՝ ի խնդիր մեր երազներու իրականացման:

Արցունքները, որոնք երկուշաբթի օր, փառահեղ տողանցքի միջոցին թրջեցին բոլորի աչքերը, յուզումը որ բարձրացաւ հոգիներէն եւ ուրախութեան ու երջանկութեան բացականչութիւնները որ ունեցան բոլորը, անկեղծ արտայայտութիւնն էին ժողովուրդի մը, որ իր զաւակներուն մէջ կը տեսնէր վաղուան հայութիւնը :

Նուագախումբի յաղթական կանչերուն ներքեւ տողանցող Հ. Մ. Ը. Մ.ական մարզիկները, սկաուտները, արենոյշները, արծուիկները, գայլիկներն ու կակուղ թաթիկները կարծէք կ'անցնէին բազմահազար ժողովուրդի հոգիներուն մէջէն՝ հրճուանքն ու ցնծութիւնը հասցնելով գագաթնակէտին :

Գաղափարական երիտասարդութիւնն էր որ, տոգորուած հայրենասիրութեան վեհ զգացումներով, թափ կուտար իր թեւերուն ու կ'ըլլար առիթ մը՝ որպէսզի զինք ողջունող հայութիւնը նոյնպէս պահ մը ինքզինքը փոխադրուած զգայ հորիզոններ անդին գտնուող իր հայրենիքը, Հայկական պողոտաներու վրայ տեսնելու համար շքեղ տողանցքը իր զաւակներուն:

Այս անպատում խանդավառութեան եւ հոգեկան մեծ վայելքին առջեւ, ուրիշ բան չունինք ըսելու եթէ ոչ, Հայու սրտերէն փրթած անկեղծ խօսք մը.

— Ապրիք տղաք:

Ապրիք, որովհետեւ ձեզմով երեք օր շարունակ [illegible] ապրումի պահեր շնորհեցիք հայրենատենչ բազմութեանց :

Ապրիք, որովհետեւ դուք ձեր կարգապահութեամբ եւ մարզական բարձր ոգիով՝ անգամ մը եւս պատիւ բերիք ձեր պատկանած ժողովուրդին եւ անոր հարազատ զաւակը հանդիսացող Հ. Մ. Ը. Մ.ին:

Ապրիք, որովհետեւ ձեր անձնուէր հոգիներուն մէջ, հայ ժողովուրդը անգամ մը եւս տեսաւ ընկրկում ու տկարացում չճանչցող յաւիտենական հայութիւնը :

Ապրիք, որովհետեւ այս ժողովուրդը իր ամբողջ յոյսը դրած է ձեր վրայ ու դուք, վկայ ձեր յաղթական անցքը, Հայու արծուի նայուածքը եւ հպարտ ճակատը, դուք տուիք փաստը ազնուազարմ ցեղի մը ժառանգորդները ըլլալու :

Թող երբեք ընկրկում չճանաչնայ ձեր կամքը ու չնուաղի ձեր կորովը :

Այս ժողովուրդը պէտք ունի ձեր պողպատեայ կամքին ու անսպառ կորովին :

Այս ժողովուրդը ձեզմով կ'ապրի ու ձեր յաջողութիւններուն մէջ կը տեսնէ իր վաղուան փառաւոր յաղթանակներուն գրաւականը :

(ԱԶԴԱԿ)

ԵՐԿԻՐ ՄԸ
ՈՒՐ «ԱՍՏՈՒԱԾ»ՆԵՐԸ ԿԸ ՄԵՌՆԻՆ

Պատմութիւնը, վերջին կէս դարուն, արձանագրեց անուններ մէկէ աւելի «աստուած»ներու: Նոր ժամանակներու այդ կուռքերուն ամէնէն ականաւորները բարձրացան ու... իջան Խ. Միութեան մէջ, որ ունի մօտ երկու հարիւր միլիոն բնակիչ: Համայնավար կուսակցութիւնը՝ մօտ ութ միլիոն անդամներ:

Սովետական հարցերու մասնագէտ եւ ուսուցիչ լրագրող՝ Անտրէ Փիէր, յօդուածի մը մէջ կը թուէ խորագիրները այն գրութիւններուն՝ որոնք հրատարակուած են 1939 Դեկտեմբեր 24ին, Սթալինի ծննդեան վաթսունամեակին առթիւ, «Փրաւտա»յի բացառիկ թիւին մէջ (12 էջ) :

Նախ՝ Կեդր. Կոմիտէի պաշտօնական շնորհաւորութիւնը, «Լենինի գործը շարունակող Մեծ Առաջնորդ»ին ծննդեան տարեդարձին առթիւ : Համայնավար Կեդր. Կոմիտէին գրութիւնը կը վերջանար հետեւեալ մաղթանքով.— «Երկար կեանք քեզ, սիրելի Սթալին, կուսակցութեան, աշխատաւոր դասակարգին, սովետական երկրի եւ համայն աշխարհի ժողովուրդներուն երջանկութեան համար:»:

Ահաւասիկ նաեւ ցանկը, համայնավար կուսակցութեան պաշտօնական օրկան՝ «Փրաւտա»յի հրատարակած յօդուածներուն.—

Մոլոթով.— Սթալին, Լենինի գործին յաջորդը: Վորոշիլով.— Սթալին եւ կարմիր բանակի յաղթանակը: Քականովիչ.— Պատմութեան վայրաշարժին մեծ մեքենավարը : Անաստաս Միկոյեան.— Սթալին՝ ներկայ Լենինը : Խրուշչեւ.— Սթալին եւ ժողովուրդներու մեծ բարեկամութիւնը: Բերիա.— Ժամանակակից մեծագոյն մարդը, եւն. :

Թերթին նոյն թիւին մէջ, Գիտութեան Ակադեմիան հրատարակած է զեկոյց մը, ուր կը յայտնէ, թէ մարքս-լենինեան մեծ մասնագէտը, Սթալին, ընտրուած է «պատուակալ անդամ»:

Ֆրանսացի մըն ալ, Անտրէ Մարթի, հետեւեալն է գրած. (միշտ՝ նոյն թիւին մէջ.— 24 Դեկտեմբեր, 1939) : «Ֆրանսացի աշխատաւորները, առանց վերապահութեան, հնազանդ են Սթալինի: Որովհետեւ, բազմաթիւ առիթներով, անոնք հաստատած են թէ Սթալին իրաւունք ունի, թէ Սթալին միշտ իրաւունք ունի: Ահա թէ ինչո՞ւ Սթալին մեր յոյսն է, մեր ապագան՝ հիմնուած իրականութեան վըրայ ...»:

Խե՛ղճ Անտրէ Մարթի...

Արդարեւ, երէկ էր այս բոլորը: Այսօր՝ Քականովիչի «Պատմութեան վայրաշարժին մեծ մեքենավարը»... Հանգստեան է կոչուած, ուրիշ խօսքով՝ կրկին թաղուած :

Երեք տասնամեակներ շարունակ, Խ. Միութեան սահմաններուն մէջ մամուլը դարձաւ, փառաբանելու համար «Առաջնորդը աշխարհի լուսաւորութեան, բանուորներու յոյսը, ժողովուրդներու հայրը »...: Հրատարակուեցան անթիւ հատորներ, նուիրուեցան հազարաւոր ստանաւորներ, բարձրացան յուշարձաններ, կերտուեցան քաղաքներ եւ վերջապէս, հիւսուեցան աշուղական երգեր՝ մարդու մը համար, որ այսօր կը կոչուի խելագար, մարդասպան, անհատապաշտ, արդէն, անարժան մը եւայլն : Խրուշչեւներ, Միկոյեաններ եւ Մոլոթովներ, որոնց համար «աստուած» մըն էր Սթալին, այսօր կը դատապարտեն զայն, կը հարուածեն՝ իբրեւ դաւաճան Լենինի, իբրեւ բազմաթիւ բարեպաշտ համայնավարներու մահուան պատճառ, իբրեւ կատարեալ խեղկատակ մը:

Դիւրին է արձակել յանկարծակի «ռումբ» մը, շշմեցնելով բոլոր «հաւատացեալ»ները համայնավար վարչակարգին: Ուրո՞ւն պիտի ծախեն սակայն անըսպառ ու անհամար այն «փառաբանութիւններ»ը, որոնք գրուած են ամէն կողմէ, ցեղի եւ ազգութեան պատկանող ժողովուրդներու կողմէ եւ մանաւանդ իր նամքով գետեղուած՝ վերջին երեսնամեակին լոյս տեսած սովետական գրեթէ բոլոր հրատարակութեանց մէջ : Եւ ի՞նչ գեղում յոյզերու, երբ կը գրէին.— «...Դուն կը տեսնես ծնունդը օրուան: Այգաբացի աստղերը կը հնազանդին քու կամքին»:

Խեղճ բանաստեղծ, ոչ միայն «աստղերը» այլ իր ընկերները եւ նոյնիսկ Ռուսաստանի ... աւելածուները չեն հնազանդիր հիմա եւ հայհոյելով կ'անարգեն «բարի» յիշատակը հանգուցեալին:

Ողբերգական կացութեան է մատնուած Տաղստան, որ պիտի չկարենայ այսուհետեւ երգել իր ազգային քայլերգը : Ահաւասիկ հատուած մը.—

«... Լեռը կը բարձրանայ դաշտին վերեւ: Ու երկինքը կը բարձրանայ լերան վերեւ: Բայց դուն, Սթալին, դուն աւելի բարձր ես՝ բարձրագոյն միջոցէն: Եւ միայն քու մտածումներդ աւելի բարձր են Քեզմէ »:

Բնականաբար, պէտք է երկինք բարձրացող այդ լեռը դեռ կը մնայ Տաղստանի մէջ եւ բանաստեղծը, իր հերոսին հետ բաղդատելով շատ փոքր գտնող այդ լերան նայելով, այսօր, կը խորհի իր ճակատագրին մասին ... Դժբախտ մարդիկ, որոնք չունին նոյնիսկ մարդկային ամէնէն պարզ ու բնական իրաւունքը՝ իրենց մտածումները ազատութեամբ արտայայտելու համար :

Ո՛չ ոք կրնայ դատապարտել անոնք՝ որ կը գտնուին երկաթէ վարագոյրէն անդին, իրենց կեանքին ու գերդաստանին սպառնացող հանդարտօրէն վտանգին տակ: Ի՞նչ ըսել սակայն մարդոց, որոնք ազատ երկիրներու մէջ, իրենց հայրենի հողերուն վրայ եւ հանրապետական վարչակարգերու շնորհներէն օգտուելով, ըՍթալինն են երգած :

Ահաւասիկ օրինակ մը, Փրանսացի բանաստեղծ՝ Արակոնէն.—

«Օ՛ մեծ Սթալին, օ՛ առաջնորդ ժողո-
վուրդներուն,
Դուն՝ որ ծնունդ կուտաս մարդուն,
Դուն՝ որ հողը կ'արգասաւորես,
Դուն՝ որ դարերը կը նորոգես,
Դուն՝ որ գարունը կը ծաղկեցնես,
Դուն, հմայք գարունին,
Դուն՝ հազարաւոր սրտերէ ճառագայ-
թուած արեւ ...»:

Բայց, որո՞ւն համար այս բոլորը :

Այն արդարութիւնը՝ որ կը բանաձեւուի համայնավարութեան կողմէ, ենթակայ է միշտ յանկարծական փոփոխութեան: Պատմութիւնը փաստած է այս իրողութիւնը: Երէկ՝ արդարութեան վկան էր Սթալին եւ բազմաթիւ միջոցներով կը պարտադրէր ինքզինք, այսօր սակայն, երբ աղբանոց կը թափուին անոր յիշատակները՝ ոչի՛նչ է փոխուած ձեւէն եւ «արդարութիւն»ը պարտադրելու ոստիկանական եւ լրագրական միջոցներէն : Սթալինի անարժանութիւնը նոյնքան պաշտօնական հրահանգ է ու պարտադիր՝ որքան երէկի իր մեծութիւնը: Սթալինեան կործանումը ներկայիս կը գործադրուի հակա-սթալինեան տեսութիւններով, բայց չի դադրիր նոյն կործանումը ըլլալէ, որովհետեւ Խ. Միութեան այսօրուան տէրերը հաւատք չունին իրենց անձին ապահովութեան վրայ :

Գոյութիւն ունի՞ արդեօք աւելի խորունկ տառապանք, քան այն՝ որ արուես-

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԿԻՒՐԵՂ ԱՂԱՅԻ ՄԱՀԸ

— Աստուն տայիր, այսպէս չէր ըլլի ··:

— Հա, չիտակ ես, «գիբիլ» կերայ ···

Հազարխան խաթուն անմիջապէս յիսուն ոսկին վաղցրեց Հաջի Քորոյին :

— Ոսկիները կուտաս ու կ'ըսես քի ···

Ոչ միայն Կիւրեղ աղայի սածը կըկնեց, այլ մի շարք բաներ էլ աւելացրեց իր կողմից :

Սրբունը թա՛ւ :

Հազարխան խաթունը վազեց վեր, աստիճանների վրայ կրկնելով.— «Տէր, չխչես, տատուն արինը երեսը քսեր էր : Տէր, չխչես, Միածին Աստուած»:

Երբ սենեակ մտաւ Հազարխան խաթունը տակաւին կրկնում էր. — «Տէր, չխչես »:

Կիւրեղ աղան լսեց :

— Հա, հա, չխչես, Տէր··· Աղջի, սիրտս ··· սիրտս դուրս կը թափի :

— Քա, ի՞նչ եղար :

— Հազարխան, ճէպէս զացային բալլին վերցուր ու բաց տեսնամ հլա :

Հազարխան խաթունը մօտեցաւ դրամարկղին :

Առաջին անգամն էր, որ այդ երկաթէ արկղի բանալուն ձեռք էր տալիս Հազարխանը եւ բաց էր անում: Կիւրեղ աղան, արկղը բաց անելիս, մինչեւ անգամ չէր թողնում, որ իր կինը նայի մէջը: Պատահեց մի անգամ, որ կինը ոտները կախ գցեց՝ մէջը նայելու համար, Կիւրեղ աղան բարկացաւ :

— Մէջը «ճիւ»ե՞րս կայ որ տեսնես. տեսնա՞լ կ'ուզես, հը, տես,— գոռաց Կիւրեղ աղան եւ դարձրեց քամակը :

Հազարխան խաթունը չէր իմանում, թէ ամուսինը ինչքան հարստութիւն ունէր, առաջին անգամ տեսնում էր ոսկիները, «մէճիտէ»ները, «մահմուտիէ»ները իրար վրայ դարսած փոքրիկ սիւներու պէս, այնպէս որ չկարողացաւ իր զարմանքը զսպել եւ բացագանչեց ․

— Քա ···

— Աղջի, հարիւր ոսկի վերցուր ու էն շանը զրկէ․ էնոր ըլ թող ըսէ քի՝ ես քեզ մեղայ ···

Կարիք չկար հարցնելու, թէ ով էր «էն շունը»: Հազարխան խաթունը գիտէր : «էն շունը» այն կռացած մարդն էր, որին տեսաւ Կիւրեղ աղան, կառքով տուն վերադառնալիս :

— Սրբունը Հաջի Քորոյենց գնաց, թող գայ, զրկեմ ,— ասաց կինը :

— Հա, աղէկ, գալուն պէս վազցուր :

— Աղէկ, աղէկ :

— Աղջի, նորից սկսեց Կիւրեղ աղան տնքոց հանելով, «էճէլ»ս մօտեցեր է :

— Այդպէս բաներ մ'ըսեր :

— Զըսելով չըլլիր, տի սատկիմ:

Սրբունը ետ եկաւ :

— Տարի՞ր :

— Տարայ :

— Ի՞նչ ըսաւ :

— Ըսաւ քի էդ փարան տար, պատանքի, թաղման պէտք կ'ըլլի··· ասաց Սըրբունը :

— Ուչ, բերանդ չորնայ, ան ըսաւ զո՞ւն ինչու կ'ըսես,— բարկացաւ Հազարխան խաթունը :

— Աղջի, «չուչուխ»ին մի հերսոտիր, էն շանը փարան զրկէ․ ոսկորներս հլաս հլաս կ'ըլլին :

Հազարխան խաթունը նորից վազցրեց Սրբունին: Ներքեւում, դռնից, կանչեց նրա ետեւից ․

— Սրբուն, չուշանաս, շուտ եկու :

Մինչեւ Հազարխան խաթունը վեր բարձրացաւ, գրեթէ չճանաչեց ամուսնուն․ բոլորովին այլակերպուել էր :

— Պատանք··· թաղում,— կրկնում էր Կիւրեղ աղան անընդհատ եւ չխչխկացնում ատամները :

— Էս ինչ բան էր եկաւ մեր գլխուն, Տէր Աստուած ··· կրկնում էր Հազարխան խաթունը :

— Պատանք··· թաղում, անկէզով լսեցիր, չէ՞ :

Հազարխան խաթունը չպատասխանեց, որովհետեւ նա տարուած էր իր ամուսնու կերպարանքով․ երեսի գոյնը ամէն րոպէ փոխւում էր, աչքերը աւելի փաթլախցան եւ դուրս ընկան, կոպերի կարմիրը բացուեց :

— Քա, ի՞նչ կ'ըլլիս, «հէքիմ» բերեմ:

— «Հէքիմ»ի բան չէ, տի սատկիմ :

Մի պահ ապշահար երեւոյթից յետոյ՝ Կիւրեղ աղան ուժեղ ցնցուեց, աչքերը յառեց մի կէտի եւ սկսեց անթարթ նայել: Նրա աչքերում գնալով խորանում էր ահը :

— Ի՞նչ կը տեսնաս, ո՞վ կը տեսնաս, — հարցրեց Հազարխան խաթունը :

— Էն «եթիմ»ն ի՞նչ գործ ունի հոս :

— Ո՞ր «եթիմ»ը :

Արդարի՛ն «եթիմ»ը :

— Արդարի՞ն ···

— Չե՞ս տեսնար, դէմս անկիւնը է :Ծօ, ի՞նչ կ'ուզես :

Լռութիւն: Սարսափ :

Կիւրեղ աղան, ահարեկուած աչքերով եւ կափկափող ծնօտով, կրկնեց ․

— Ծօ, ի՞նչ կ'ուզես, ըսէ տամ, խալըսիմ :

— Կ'երայ, «գիբիլ» ուտէի, կերայ, յիշեցրեց Հազարխան խաթունը :

— Հա, միտքս ընկաւ, զրկէ, աղջի․ թող ըսէ՝ ես քեզ մեղայ ···

— Էն վախտը ըսի քի «եթիմ»ին փարան մ'ուտեր :

— Կ'երայ, «գիբիլ» ուտէի, կերայ, բղաւեց Կիւրեղ աղան եւ խփեց ծնկներին:

Քիչ անց՝ Կիւրեղ աղան էլի ցնցուելով, սարսափած աչքերն ուղղեց մի կէտի :

— Հաջի աղա, ես քեզ մեղայ, ես քեզ մեղայ, Հաջի աղա, ես ըրի, դուն մ'ըներ :

Կիւրեղ աղան ուղղակի բառաչում էր, ինչպէս մորթուող կովը :

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(6)

(Շար-)

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՆՊԱՇՏՕՆ ՅԵԿՈՒՑՈՒՄԸ ՎԵՐՋԻՆ ԱՆՑՔԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

●

ԽՄԲ.— Ապրիլ 5ին Փալէ տ'Օրսէի մէջ սարքուած ճաշին առթիւ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հարկ դատած էր տեղեկութիւններ հաղորդել, նաեւ, Կիլիկիոյ Կաթող. ընտրութեան եւ Գահիրէի եպիսկոպոսական ժողովի մասին: Ճառին պատճէնը մեզի տրամադրուած ըլլալով, կ'արտատպենք այդ մասը, իբրեւ պատմական վաւերագիր: (Կարգ մը տեղեկութիւններ արդէն հրատարակուած են մեր տեսակցութեան առթիւ, *Յառաջ*ի ապրիլ 6ի, 7ի եւ 8ի թիւերուն մէջ).—

... Առանց չափազանցութեան պիտի կրնէի յայտարարել թէ այն եպիսկոպոսական ժողովը որ տեղի ունեցաւ Գահիրէի մէջ, պատմական նշանակութիւն մը ունեցաւ եւ անոր նշանակութիւնը հետզհետէ աւելի հասկնալի եւ զգալի պիտի դառնայ մօտ ապագայի ընթացքին: Հայ. Առաքելական Ս. Եկեղեցին երեսուն – քառասուն տարիներէ ի վեր այսպիսի հաւաքոյթ մը չէր կրցած կատարել, աւելի, երեսուն – քառասուն տարիներէ ի վեր Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ ղարուսը եւ միթխարի հաստատութիւնը, որ պատկանինք կ'ազդէ աշխարհի եւ քրիստոնեայ ուրիշ եկեղեցիներու ղեկավար իշխանութեանց աչքին, ոչ կատարեալ կազմակերպուած վիճակի մէջ գտնուեցաւ մինչեւ այսօր: Ասիկա հիմնական տկարութիւն մըն է: Մենք, հոգեւորական թէ' աշխարհական, չենք անդրադառնար: Կը տեսնենք Եկեղեցին, քահանայ մը կայ, մկրտութիւն եւ պսակ կը կատարէ, երբեմն քարոզ ալ կը խօսի: Ատով կը կարծենք թէ արդէն մեր բոլոր եկեղեցական հարցերը լուծուեցան: Ասիկա մակերեսային պիտի ըլլար եւ վտանգաւոր: Եթէ ուրիշ եկեղեցիներու մօտենանք եւ տեսնենք թէ ինչպէս կազմակերպուած են օրէնքի, կարգի, կարգապահութեան ըմբռնումով, իրենց հոգեւոր պաշտօնեաներ պատասխանատու հաստատութիւններով, այն ատեն պիտի նկատենք մեր բոլոր տկարութիւնները:

Մեր եկեղեցին իր ամբողջութեամբ վերջին երեսուն – քառասուն տարիներու ընթացքին սթաթի մը չունի (կազմական կանոնագիր): Այստեղ եւ այնտեղ կան ... մական կանոնագրութիւններ, տեղական «սթաթիւներ», սակայն ասիկա բաւարար չէ: Մեր եկեղեցին ամբողջութիւն մըն է իր Նուիրապետական Աթոռներով, Կիլիկիոյ Աթոռ, Երուսաղէմի Աթոռ, Կ. Պոլիս, միւս բոլոր եկեղեցական թեմերը գլուխը ունենալով Էջմիածին, ահա այս բոլորը մէկ ամբողջութիւն կը կազմեն եւ չունին վարչական կանոնագրութիւն մը, որով ղեկավարուինք: Այդ պատճառով է որ ժամանակ առ ժամանակ երեւան կուգան անկարգութիւններ, եւ ամէն ոք բան մը կ'ըսէ եւ գիրար չեն հասկնար:

Այս անկարգ եւ անորոշ վիճակը անտարակոյս պէտք է վերջ գտնէ, եւ մենք որպէս Հայ. Առաքելական Եկեղեցի դառնանք մէկ մարմին, եւ այդ մարմինը ունենայ իր օրէնքը, իր ղեկավարման կանոնները, իր սահմանադրութիւնը, եւ ամէն մէկուն դերը եւ իրաւասութիւնները ճշդուած ըլլան, սկսելով Ս. Էջմիածնէն, Անթիլիասի, Երուսաղէմի եւ Կ. Պոլսոյ Աթոռները:

Այս ոգիով է որ առաջնորդուեցաւ Գահիրէի եպիսկոպոսական ժողովը եւ որոշեց յանձնախումբ մը կազմել որպէս զի աշխատանքները սկսին եւ Հայ. Եկեղեցին օժտուի այսպիսի կանոնագրութեամբ կամ սահմանադրութեամբ մը:

Նոր պայմաններու առջեւ պէտք է մեր Ս. Եկեղեցին նոր վարչական կանոնագրութիւն մը ունենայ, Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ սահմանադրութիւն անուանուած, ինչպէս բանաձեւուեցաւ եպիսկոպոսական ժողովին մէջ:

Եւ որովհետեւ մեր եկեղեցւոյ դժուարութիւններուն մասին խօսեցայ, կ'ուզեմ երկու խօսքով անդրադառնալ այն մէկ դժուարութեան որուն հանդիպեցանք Անթիլիասի մէջ: Չէի ուզեր անդրադառնալ հոս, մանաւանդ որ կարգ մը թերթերու որոշ յայտարարութիւններ ըրած եւ մեր կարծիքը ընդգծած ենք: Այստեղ ալ բազմաթիւ ազգայիններ, թերթերու ներկայացուցիչներ եկան ինծի մօտ, բոլորը նոյն հարցումը կրկնեցին.— Ի՞նչ կը մտածէք Անթիլիասի վերաբերմամբ, ի՞նչպէս պիտի լուծուի:

Որպէսզի բոլորին պատասխանած ըլլամ, ուզեցի այս առիթը օգտագործել եւ յայտնել իմ մտածումը, որ միայն իմ մտածումս չէ, այլ եւ մեր Եկեղեցւոյ բոլոր իշխաններուն, սրբազան եպիսկոպոսներուն կարծիքն է:

Մեր մտածումը, մեր տեսակէտը Անթիլիասի մասին կը յենու երկու սկզբունքներու վրայ.

Ա.— Որ Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին մէկ եւ անբաժանելի ամբողջութիւն մը կը կազմէ եւ պէտք է կազմէ:

Բ.— Մեր եկեղեցւոյ սիրոյ միութենէն դուրս մենք չենք կրնար ըմբռնել Հայ. Եկեղեցւոյ որեւէ մասնիկ:

(Մնացեալը յաջորդով)

...էջ մը գիտնայ, հաւատայ, թէ իր եղծագործութիւնը դատապարտուած է ...նչանալու իր կենդանութեան, իր «հա...ութեամբ» եւ իր իսկ ձեռքերով:

Այսպէս է կեանքը համայնավար «դրախտ»ին մէջ:

ԱՐՄԵՆԱԿ ՓԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ԿՈՉ ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐՑԻՆԵՐՈՒՆ»

●

«Յառաջ»ի 21 Մարտի թիւին մէջ կարդացինք, Արամ Հայկազի կոչը, որով կը ծանուցանէր, թէ ձեռնարկած է Շ. Գարահիսարի հերոսամարտին պատմութեան հատորին կազմութեան:

Գործը բոլորի սրտին կը խօսի եւ մենք մեր անխառն ուրախութիւնն յայտնելով, սրտագին յաջողութիւն կը մաղթենք:

Անշուշտ, ձեռնհաս հայրենակիցներ, ընդառաջ երթալով կոչին, պիտի փութան իրենց գիտցածն ու տեսածը իբրեւ կենդանի վկայութիւն ուղարկել մեր գրագէտ հայրենակիցին, որպէսզի, «գործը ըլլայ լման ու հնարաւոր չափով անթերի»:

Ոչ մէկ տարակոյս, որ ձեռնարկուած գործը պիտի ըլլայ փառաւոր, նկատի ունենալով՝ Արամի ձեռնհաս ու խղճամիտ ոգին, գրագէտի գեղակերտ գրիչն ու ոճը: Մանաւանդ որ ինք ականատես վկան է մղուած կռիւներուն, քաջատեղեակ՝ բոլոր մանրամասնութեանց:

Միւս կողմէ, քանի որ մեր արժանաւոր երէց հայրենակիցներէն Պ. Պ. Գուրգէն Մխիթարեան եւ Յակոբ Կարմիրեան իրենց աջակցութիւնը խոստացած են, տարակոյս չկայ թէ ապագայ հատորը պիտի դառնայ անթերի»:

Արամ Հայկազ, սոյն գործին ձեռնարկելով, «Նուիրական պարտք է որ կը կատարեմ» կ'ըսէ, իր կոչին մէջ:

Այո, ան իր նուիրական պարտքը կատարելով, կատարած կ'ըլլայ նաեւ, մեր՝ Շ. Գարահիսարցիներուս պարտքը, եւ մենք շնորհապարտ պէտք է ըլլանք իրեն, որ հակառակ իր բազմազբաղ վիճակին, անձնական առօրեայ հոգերուն, քաջութիւնը ունեցաւ, մեր Հերոսամարտը պանծացնող դժուարին գործին լծուելու:

Այդպիսի գործ մը ի կատար հանելու դժուարութեանց առջեւ կը կարծեմ թէ՝ ամէն Շ. Գարահիսարցիի համար արժանապատուութեան հարց համարելով, գոնէ՝ ծրագրուած հատորին նիւթական հոգէն պէտք է ազատենք Արամ Հայկազը: Եթէ ան ինքզինքը «հպարտ ու բախտաւոր» կը նկատէ սոյն հատորին ձեռնարկած ըլլալուն համար, միթէ մենք ալ՝ մնացեալ հայրենակիցներս, պիտի չուզէի՞նք այդ հպարտութենէն մաս մը մեզի վերապահել, կատարելով մեր ալ պարտականութիւնը, ստանձնելով հրատարակուելիք հատորին ամբողջական ծախքերը:

Ասիկա լաւագոյն առիթն է եւ նուազագոյն զոհողութիւնն է որ պիտի ըրած ըլլանք, հանդէպ մեր բիւրաւոր սիրելի նահատակներուն, որոնց թանկագին յիշատակը կայ ու պիտի մնայ յաւիտեան, ընդմիշտ խոցուած մեր սրտերուն մէջ:

Արդ, ես ալ իմ կարգիս, կոչ կ'ընեմ բոլոր Շ. Գարահիսարցիներուն, ուր որ ալ գտնուին, որ ընդառաջ երթալով դրապէս պատասխանեն, նիւթական հոգէն ազատ կացուցանելով Արամ Հայկազը:

Երբ սկզբունքով ընդունուի առաջարկը, այն ատեն կը մնայ կազմակերպուիլ եւ դրամը հաւաքելու միջոցներուն վրայ խորհիլ:

Նախընտրելի է որ՝ Նիւ Եորքի մեր հայրենակիցները միանալով, մնայուն յանձնախումբ մը կազմեն, ունենալով անշուշտ՝ գլխաւորաբար գանձապահ մը եւ ի սփիւռս աշխարհի ցրուած մեր հայրենակիցները անհատապէս կամ խմբովին, իրենց նիւթական օժանդակութիւնը ղրկեն գանձապահին:

Ուստի, պիտի խնդրէի Արամ Հայկազէն որ՝ արտայայտուի այս ուղղութեամբ կամ աւելի գործնական թելադրանքներ ընէ, ձեռնարկուած հատորին հրատարակութեան ծախքերը ապահովելու միջոցներուն մասին:

Ո՞ր Շ. Գարահիսարցին պիտի չուզէր իր սրտաբուխ նպաստը բերել նման գործի մը յաջողութեանը համար:

ՄԿՐՏԻՉ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ՄԱՔՍՈՒՏ ՄԻՀՐԴԱՏԵԱՆՑ

ԽՄԲ.— Հանգուցեալ Մաքսուտ Միհրդատեանցի մասին հետեւեալ դամբանականը խօսած է Պելժիոյ Գաղթ. վարչութեան ատենապետը, Պ. Մուրատիկեան.—

Միհրդատեանց ծնած է Պոլիս 1874ին եւ առաջին շրջանաւարտն է Պոլսոյ Կեդր. Վարժարանին: Անմիջապէս պաշտօնի կը կանչուի Արմաշի դպրեվանքը, Օրմանեանի օրով, իբրեւ աշակերտ ունենալով Կիլիկիոյ ապագայ Բաբգէն կաթողիկոսը, Պոլսոյ Զաւէն պատրիարքը, Երուսաղէմի Թորգոմ պատրիարքը եւն.:

Փարիզ կուգայ 1893ին եւ կը ստանայ արուեստի եւ ճարտարարուեստի ճարտարապետի վկայականը 1898ին: Պեթոն ար*մէի գիւտը ընող Հէննըպիքի քով կ'աշխատի եւ իբրեւ ասպարէզ կ'ընտրէ շինարարութեան մէջ այդ ճիւղը:*

1902ին Պրիւքսէլ եկաւ իբրեւ այդ ճիւղին ճարտարապետ: 1906ին իր հաշւոյն հաստատուեցաւ եւ յաջողեցաւ: 1920 – 24 փոխ-նախագահն է ձեռնարկներու այդ ասպարէզին մէջ: 46 տարի շարունակ մասնագէտ եղաւ Առեւտրական Դատարանին: Պելժիական կառավարութիւնը երկու անգամ պատուանշան տուաւ իրեն:

1924էն ի վեր մնայուն պատուիրակն էր Բարեգործականի Նուպարեան Թոշակի յանձնախումբին: 32 տարիէ ի վեր կը վարէր այս գործը մեծ նուիրումով եւ Պելժիացիներու եւ Պօղոսնուպարի ընտանիքին անդամի մը հետ:

1926 – 27 երկու անգամ Երեւան գնաց իբրեւ լիազօր պատուիրակ Բարեգործականի, բանակցելու համար կառավարութեան հետ բազմաթիւ հարցերու շուրջ, ինչպէս Նուպարաշէնի, Նոր Եւդոկիոյ Դարուհի Յակոբեան մայրանոցի եւն. Այս առթիւ ծրագիրներ կազմեց եւ շինել տուաւ այս շէնքերը:

Իր ազգային գործունէութեան երկար տարիներու ընթացքին, եռանդով նուիրուեցաւ ազգասիրական գործերու:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (22)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

6.— ԵՐԿՈՒ ԵՂԲՕՐ ՈՐԴԻՆԵՐ

Սամուէլը, որ խորին վրդովմունքով լսում էր այդ բոլորը, ընդհատեց Մուշեղի տեղեկութիւնները, բացագանչելով.

— Անիրաւնե՛ր, նրանք, որ մեր հայրենիքի կողմնակալներն ու սահմանապահներն են, այժմեան ընդհանուր ճգնաժամի ժամանակ, փոխանակ պաշտպանելու երկիրը արտաքին թշնամիներից, նախ իրենք են լինում, որ ապստամբում են եւ բռնակալական ձեռք են մեկնում թշնամուն: Այլեւս ի՞նչ է մնում մեզ, երբ գըլխաւոր ուժերը ապստամբուել են...:

— Մեզ մնում է ժողովուրդը, պատասխանեց Մուշեղը խորախորհուրդ ձայնով: Թշնամին մի մեծ սխալ գործեց եւ մենք այդ սխալից կարող ենք օգուտ քաղել: Թշնամին դիպաւ ժողովուրդի ամենասըրբազան զգացմունքներին՝ նրա եկեղեցուն: Եթէ քո հայրը եւ Մերուժան Արծրունին ճանաչած լինէին Հայի սիրտն ու հոգին, նրանք պէտք է ձեռնամուխ չլինէին դէպի եկեղեցին. այն ժամանակ, դուցէ, կարող էին նուաճել Հայաստանը: Իսկ այդ ձեռնարկութեան մէջ, ես վստահ եմ, որ նրանք անպատճառ տանուլ կը տան:

— Բայց ժողովուրդը դեռ ոչինչ չգիտէ:

— Այդ դէպքում մեր հոգեւորականութիւնը մեզ զօրեղ դաշնակից կը լինի: Դու, Սամուէլ, աւելի մօտ յարաբերութիւններ ունես Աշտիշատի վանքի հետ. էգուց, առանց ժամանակ կորցնելու, կը գնաս այնտեղ եւ ինչ որ պէտք է կը կարգադրես: Իսկ ես իմ կողմից բոլոր վանքերը մարդիկ կ'ուղարկեմ:

— Բայց ես չգիտեմ՝ ի՞նչպէս վարուել իմ մօրը հետ: Նա բոլորովին կաշկանդել է ինձ:

— Քո մայրը, Սամուէլ, մի սարսափելի կին է, նա կարող է շատ բան փճացնել, եթէ նրա հետ զգուշութեամբ չվարուես:

— Որպիսի՞ զգուշութեամբ:

—Դու պէտք է քեզ այնպէս ձեւացնես, որ կամակից ես նրա հետ:

— Ուրեմն ես պէտք է կեղծաւորուե՞մ: Դա շատ ծանր կը լինի ինձ համար:

— Այժմ ուրիշ ճար չկայ:

7.— ՊԱՏՐՈՒԱԿ

Առաւօտեան, չնայելով որ օրից բաւական անցել էր, բայց Սամուէլը դեռ չէր դուրս եկել իւր քնարանից: Գիշերը նա շատ ուշ վերադարձաւ Մուշեղի մօտից եւ անկողին մտաւ համարեայ լուսաբացին: Պատանի Յուսիկը արդէն մի քանի անգամ մօտեցել էր նրա քնարանի դրանը, ականջը անհամբերութեամբ տարել էր կողպէքի մօտ, եւ երկար զգուշութեամբ լսել էր իւր տիրոջ շնչառութեան ծանր հառաչանքները: «Զլինի՞ թէ հիւանդ է», մտածեց նա վերջին անգամ, եւ բարեսիրտ պատանու պայծառ դէմքը մռայլուեցաւ խորին տխրութեամբ:

Նրա դուրս գնալուց յետոյ ընդունարանը ներս մտաւ մի ծերունի, չոր ու ցամաք, որպէս կմախք: Մօրուքի եւ գլխի ճերմակ մազերի միջից դուրս էր նայում նրա մագաղաթի գոյնով սառն դէմքը, որ իւր խոշոր գծերով արտայայտում էր մի ամուր բնաւորութիւն: Թէ ինչո՞ւ համար մտաւ նա, ինքն էլ չգիտէր, բայց շուտով իւր համար գործ գտաւ: Մօտեցաւ սենեակի այս եւ այն առարկային, նայեց, զննեց, մէկը վեր առեց, միւսի տեղը դըրեց, միւսը առաջինի տեղը դրեց: Մօտեցաւ անկիւններում դրած նիզակներին, աշտէներին, մէկը վեր առեց այս անկիւնից այդ անկիւնը տարաւ, այնտեղինը այստեղ բերաւ, դրեց, նայեց, տեսաւ որ փոքր ինչ ծուռն է կանգնած, ուղղեց, եւ դարձեալ շարունակեց նայել: Ահա այդ տեղափոխութիւններով էր զբաղուած, երբ պատանի Յուսիկը կրկին ներս մտաւ եւ նրա ձեռքը բռնելով, ասաց.

— Այդ ի՞նչ քո գործն է: Էլի եկար ամէն բան խառնելու:

— Սո՛ւս, լակո՛տ, պատասխանեց ծերունին եւ ձեռքով այնպէս սաստիկ հրեց նրան, որ եթէ Յուսիկը կատուի առաձգական ճարպիկութիւնը չունենար, կարող էր ծեփի նման թխուել յատակի վրայ:

— Կամա՛ց, սիրելի Արտակ, զգուշացրեց պատանին, մեր տէրը քնած է:

— Քնա՛ծ է, կրկնեց ծերունին ծաղրական ձայնով, քնած է, կը զարթնի, հիմա ո՞վ է քնում:

Եւ իրաւ, ընդունարանի աղմուկը զարթեցրեց Սամուէլին:

Ծերունի Արտակը Սամուէլի դայեակն էր, երեխայութիւնից սնուցել էր նրան իւր բազուկների վրայ. այդ էր պատճառը նրա չափազանց ընտանութեան: Նա հին զինուոր էր, զինուորի կոշտ եւ մաքուր սրտով:

Մինչեւ այդ հասակը նա դեռ պահպանել էր իւր վաղեմի քաջազնական հոգու թարմութիւնը: Սամուէլը յարգում էր այդ մարդուն, յարգում էր նրա ծերութիւնը, յարգում էր եւ նրա անձնուէրութեամբ լի արիութիւնը:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

զէնները եւ վերջնապէս թաղելու պաղեստինեան հարցը» :

× Եմէնի իմամը զինակցութիւն մը կնքեց Արաբիոյ հետ, միանալով Եգիպտոսի, Սուրիոյ եւ Յորդանանի :

× Մ. Նահանգներու նախագահը շատ կարեւոր յայտարարութիւն մը պիտի ընէ Ապրիլ 21ին, մասնաւորապէս ծանրանալով Միջին Արեւելքի վրայ : Արտաքին գործերու նախարարը խորհրդակցութիւն մը կատարեց խորհրդարանի կուսակցապետներուն հետ, բացատրելով թէ ի հարկին պիտի ստիպուին գործածել Միջին Արեւելքի ամերիկեան ուժերը, խաղաղութիւնը ապահովելու համար : Անգլիոյ մէջ մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Այզընհաուըրի վերջին յայտարարութիւնը որ կ'ըսէր թէ Ամերիկա պիտի ընդդիմանայ նախայարձակման՝ Միջին Արեւելքի մէջ : Ֆրանսա եւս խոստացած է օգնել այն երկիրներուն որ նախայարձակման կ'ենթարկուին :

Պաղտատի զինակիցներուն անտեսական յանձնախումբը ապրիլ տասնին բացաւ իր ժողովը Թեհրանի մէջ : Անգլիոյ ներկայացուցիչը յայտնեց թէ իր կառավարութիւնը 250.000 ոսկի կը տրամադրէ, իբրեւ արհեստագիտական օգնութիւն զինակից երկիրներու :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ մայրաքաղաքին՝ Նիկոսիոյ օդակայանը հսկողութեան տակ առնուեցաւ : Անգլիացի սպաները խուզարկութիւններ պիտի կատարեն ճամբորդներուն, բոլոր գոյքերուն եւ բեռներուն վրայ : Կը վախցուի որ յոյն զաւադիրները ռումբեր դնեն օդանաւերուն մէջ : — Առջի օր Պուրժէ հասած օդանաւ մըն ալ խուզարկուեցաւ, այս մտավախութեամբ :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ Նոր Տեսթուրի վարիչին՝ Պուրկիպայի, որ յայտարարեց թէ հաւատարիմ պիտի մնայ արեւմտեան ճակատին եւ արաբական երկիրներուն :

ԱՐԳԻԼԵԱԼ ԳՕՏԻ ՄԸ հաստատուեցաւ Ալժերիոյ եւ Մարոքի սահմանագլուխին վրայ :

ՄԱՐՈՔԻ սպանիական շրջանին միացման առթիւ, Սուլթանը խորհրդանշան ժապաւէն մը կտրեց նախկին սահմանագլուխին վրայ : — Եգիպտոս շնորհաւորեց Սպանիան, Մարոքի անկախութեան ճանաչման առթիւ :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը յայտարարեց թէ իր երկիրը «կատարեալ անկախութիւն եւ ապահովութիւն կ'ուզէ : Ով որ կ'ընդդիմանայ մեր գործին թշնամի պիտի համարուի» :

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ որ ասիական բոլոր երկիրները այցելելով Չինաստան գացած էր, Մոսկուա վերադարձաւ :

ՍԱԿԱՐԱՆ .— Ոսկի 459.000 (նախապէս 461.000), նափոլէոն՝ 3100, զուից. 3010 ֆրանք : Թղթադրամ տոլար 396, սթերլին 1035, զուից. ֆր. 93.75 :

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 24ին, Փըթի Ժուռնալի սրահին մէջ, 21 ռիւ Քատէ, Փարիզ (9) :

Մեծ հանդիսաւորութեամբ եւ մասնակցութեամբ փարիզահայ բոլոր կազմակերպութեանց :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած երեք յարանուանութեանց պետերու կողմէ : Հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան :

Ապրիլ 14, Շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին, Քաղաքապետարանի սրահին մէջ : Կը նախագահէ ԼԵՒՈՆ ՏԷՐ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ Կը խօսին Վեր. ԽԱՅԻԿԵԱՆ եւ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ .— Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութիւնը Ապրիլ 11–24ը կը տօնէ Ապրիլ 15ին, կիրակի առտուն ժամը 9ին, Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ : Պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն : Պատարագիչ՝ Թորգոմ Քհ. Փոսբէքեան :

Ժամը 14,30ին բուն սգատօնը տեղի կ'ունենայ նոյն սրահին մէջ : Կը նախագահէ Պ. Վարդան Խրիմեան, կը բանախօսէ՝ Պ. Ս. Սիսլեան : Կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն, Կապոյտ Խաչը, Նոր Սերունդը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը :

ՍԳԱՆՀԱՆԴԷՍ ՄԻՒՆԻԽԻ ՄԷՋ ԸՆԿԵՐ ԴՐՕՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Մեզի ղրկուած ազդէ մը կը տեղեկանանք թէ ապրիլ 14ին Սգահանդէս մը տեղի պիտի ունենայ Միւնիխի մէջ ժամը 17.30ին, գերմանական թանգարանի փոքր սրահին մէջ, մասնակցութեամբ կովկասեան հարեւաններու :

ԳԻՆԵՋՕՆԸ

Ի ՊԱՏԻՒ

ԳԱԲՐԻԷԼ ԼԱԶԵԱՆԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 21ին Café Noailles (Լա Քանըպիէռ) :

Գեղարուեստական բաժին :

Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը :

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Յունիս 2ին :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, 2 Յունիսին, Թաղապետութեան սրահը : Մինչեւ լոյս :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ օդափոխութեան տան կայանին

Այս Շաբաթ գիշեր, ժամը 9էն մինչեւ լոյս, 31 Փլաս Պէլըքուր, Պէրիէ–Միյէ սրահներուն մէջ :

Պիտի երգէ Օր. Ժ. Տիրատուրեան (Փարիզէն) : Ռուսական պարեր Պ. Վազգէն Յովսէփեանէ : Հայկական պարեր եւ հաճելի անակնկալներ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հրապարակային վիճաբանական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ երկուշաբթի, 16 Ապրիլ, ժամը 21ին, Քատէ սրճարանին սրահը :

Նիւթը՝ Աստուածաշունչի աշխարհաբարացման հարցը եկեղեցիներուն մէջ :

Դասախօսներ՝ Գ. ՃԻԶՄԷՃԵԱՆ (դէմ), Վ. ԶԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ (թեր) :

Նկատի ունենալով նիւթին կարեւորութիւնը, կը հրաւիրուին նաեւ յարանուանութեանց հովիւները :

Մուտքը ազատ է :

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ, այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ :

Դասախօս՝ Բժ. Հ. ԳԱԼՃԵԱՆ

Նիւթը՝ չոր. նախորդ դասախօսութեան (Բժշկական նուաճումները յիսուն տարուան ընթացքին) հայերէն լեզուով :

Մուտքը ազատ է :

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris(9e)

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ԸՆԿԵՐ ԴՐՕՅԻ

Այս շաբաթ գիշեր, ժամը 8,30ին Սօսիէ-թէ Սավանթի սրահին մէջ

8, Rue Danton Métro ODEON & St. MICHEL

Կը նախագահէ ընկեր ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՅԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն ընկ. Գ. ԼԱԶԵԱՆ եւ ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ (ֆրանսերէն)

Ուղերձներ զանազան կազմակերպութեանց կողմէ :

Մեներգ ՕՐ. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԷ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԻՍԻԷՆ մասնաւոր օթոքար կը մեկնի Պ. Զատիկեանի սրճարանին առջեւէն, ժամը 8ին եւ կը կենայ, Փլաս տը լա Սուրսի եւ քաղաքապետարանին առջեւ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

★

ԿՐԸՆՈՊԼԸ .— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, ղպրոցի սրահին մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Կը խնդրուի ճշտապահ ըլլալ :

ԻՍԻ .— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը : Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՊԵԼՎԻԼ .— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Փլաս տէ Ֆէթի սովորական հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը, այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ռեժանի վերնայարկը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Պ. Ղազարի սրճարանը : Օրակարգ՝ զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը ճիշդ 21ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ : Կը հրաւիրուին բոլոր անդամ անդամուհիներ, համակիրներ եւ բարեկամներ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Նուրհան եւ Լեւոն Փափազեան եղբայրներ, իրենց սիրելի ուսուցչուհիին՝ Օր. Նունիկ Տէր Ղեւոնդեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆր. կը նուիրեն Մոնմորանսիի Հանգստեան տան :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վիէնի Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը պիտի տօնէ Վասպուրականի հերոսամարտի 41րդ տարեդարձը : Մայիս 19ին :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՊՐԻԼ 8ԻՆ

Վերջացաւ «Յառաջ»ի վերհրատարակման 11րդ տարին :

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն զիջացնել վարչութեան գործը, անյապաղ վերանորոգելով իրենց բաժանորդագրութիւնը կամ փակելով իրենց առկախ հաշիւները, առանց սպասելու մասնաւոր նամակի :

Կանխայայտ շնորհակալութիւններ

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԹԱՏԵՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ապրիլ 15ին, ժամը 16ին

Կը ներկայացուին՝

Ա. մաս .— Կենդանի պատկեր՝ ոսկեդարեան բարբառով Վարդանանց պատերազմէն :

Բ. մաս .— Փիէթրա Ներայի Կոմաիկը, ընտանեկան յուզիչ տրամ 2 արար :

Գ. մաս .— Բարեկենդանի վերջին իրիկունը, ծիծաղաշարժ զաւեշտ 1 արար :

26, ռիւ Թրօյօն, Սէվր :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 6

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris*

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 13 ԱՊՐԻԼ

VENDREDI 13 AVRIL 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7553 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3364

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՈԳԵՐ ԵՒ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը պարտաւոր չէր այդքան մանրամասն զեկուցում տալու Ապրիլ 5ի կոչունքին առթիւ: Մանաւանդ որ, իր դիմացն ունէր պատահարար հաւաքուած բազմութիւն մը:

Ամէն պարագայի մէջ, քանի որ այդ յղումը կրեց, փորձենք մեր տեսակէտները յայտնել յուզուած հարցերու մասին:

Երիտասարդ Հայրապետը չափազանց խանդավառուած կ'երեւայ Գահիրէի «Եպիսկոպոսական ժողով»ին գումարումով:

— «Առանց չափազանցութեան պիտի ուզէի յայտարարել թէ այն եպիսկոպոսական ժողովը որ տեղի ունեցաւ Գահիրէի մէջ, պատմական նշանակութիւն մը ունեցաւ եւ անոր նշանակութիւնը հետզհետէ աւելի հասկնալի եւ զգալի պիտի դառնայ մօտ ապագայի ընթացքին»:

Իսկ մեր տպաւորութիւնն այն է թէ այդ ժողովը «պատմական» պիտի մնայ ոչ միայն իր կազմակերպութեամբ ու բովանդակութեամբ, այլ եւ ամուլ յաւակնութիւններով:

Այդ ժողովը ձախողանք մըն էր եւ դուռ պիտի բանայ նոր թիւրիմացութեանց:

Անոր կը մասնակցէին աջէն-ձախէն հաւաքուած «իշխաններ», որոնց շատերը բարեխօսութեան կամ քննութեան կը կարօտին, արդարացնելու համար իրենց ներկայութիւնը:

Անոր մէջ կային մէկ օրէն միւսը եպիսկոպոսութեան բարձրացած կղերիկոսներ, որոնց ոչ անցեալը, ոչ ալ նկարագիրը երաշխիք մը կրնան կազմել հաւատարմական ծառայութեանց:

Կային յղնածներ, որոնք վանքէն դուրս չեն ելած, եւ վաստակաւորներ, որոնք թունդ կղերապետական մթնոլորտ մը ստեղծեցին, երկդիմի մարդանքներով:

Դեռ կը խօսինք այդ մասին:

Ցաւով հաստատեցինք որ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը մասնաւոր ձգտում մը կը մատնէ պատմութեան յանձնելու Պոլսոյ Ազգ. Սահմանադրութիւնը, նկատի առնելով անոր գործադրութեան դժուարութիւնները՝ ներկայ պարագաներուն մէջ:

Իսկ էջմիածնի ծանօթ «Պոլոժենիա»ն շատոնց դադրած ըլլալով, անհրաժեշտ կը համարուի ընդհանրական սահմանադրութիւն մը (կազմական կամ հիմնական կանոնագիր):

Այդ ծրագիրը պիտի մշակէ եպիսկոպոսական ժողովին կողմէ ընտրուած յանձնախումբը:

Կիլիկիոյ Գարեգին կաթողիկոսը, որ սկիզբէն դժկամակ դիրք մը բռնած էր Ազգ. Սահմանադրութեան հանդէպ, յաճախ կ'արծարծէր այս հարցը, տեղի տալով բուռն ընդդիմութեանց:

Հարցը հետեւեալն է,— Ի՞նչպէս պիտի կատարուի Հայ. Եկեղեցւոյ Սահմանադրութեան մշակումը: Եւ ո՞ւր:

Էջմիածնի ներկայ պայմաններուն մէջ, կարելի՞ է այդպիսի Սահմանադրութիւն մը յօրինել, կազմելով խնկապէս ազգային սահմանադիր ժողով մը՝ մասնակցութեամբ աշխարհական ներկայացուցիչներու եւ բոլոր հոսանքներու:

Մինչեւ որ հաստատուն հաւաստիքներ չունենանք այս մասին, ծրագրուած կանոնագիրը պիտի դառնայ նոր Պոլոժենիա մը, թերեւս փնտռել տալով առաջինը:

Պոլսոյ Ազգ. Սահմանադրութիւնը աշխարհական տարրին յաղթանակն էր կղերականներու եւ ամիրաներու մենատիրութեան դէմ:

Եպիսկոպոսական կամ եկեղեցական ժողովները եւ անկէ բխած յանձնախումբերը կը ձգտին խախտել անոր ոգին եւ կատարուած նուաճումները, հարիւր տարի ետ մղելով բարեշրջութեան ընթացքը:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԶՕՐԱԿՈՉԻ ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԵՑԱՒ

★

ՌՈՃԻԿԻ ՅԱՒԵԼՈՒՄ

Նախարարական խորհուրդը ապրիլ 11-ին ստորագրեց այն հրամանագիրը որուն համաձայն զէնքի տակ պիտի առնուին 200.000 նոր զինուորներ, զանազան զօրադասերէ:

Ինչպէս գրած էինք երէկ, առաջին առթիւ պիտի կանչուին 80.000 զինուորներ, 1952-1ի զօրադունդը եւ 1953-2ի մնացեալ մասը: Ասոնց մեկնումի թուղթերը պատրաստ են արդէն եւ ենթականերուն պիտի յանձնուին ուրբաթ օրէն սկսեալ (այսօր): Կանչուածները պատրաստ պէտք է ըլլան անմիջապէս, կամ երկու-երեք օրէն: Դէպի Ալժերիա մեկնումները պիտի սկսին 12-15 օր վերջը:

Մնացեալ 120.000 զինուորները առայժմ պիտի մնան իրենց տուներուն մէջ, միշտ կազմ եւ պատրաստ: Այս 120.000 զինուորներուն մէկ մասը դրօշի տակ պիտի առնուի մայիս 3րդ շաբաթէն սկսեալ:

Բոլոր «վերակոչեալները» պիտի ծառայեն մարտական գումարտակներու մէջ, Ալժերիա մեկնելէ առաջ: Պիտի տեղաւորուին իրենց բնակավայրին մօտակայ զօրանոցներուն մէջ: Իրենց զօրակոչէն վերջ, 12-15օրուան ընթացքին պիտի զինուին, ստանալով բոլոր պիտոյքները: Պիտի պատուաստուին զանազան հիւանդութեանց դէմ:

Զէնքի տակ առնուած ատեն, այս երիտասարդները եւ իրենց գործատէրերը այլեւս պիտի չվճարեն ընկերային ապահովութեան անդամատուրքը, բայց իրենց ընտանիքները պիտի ստանան բոլոր վճարումները, ինչպէս եւ ընտանեկան նպաստները: Անոնք որ կարօտեալ ընտանիքներու կը պատկանին, կրնան, եթէ նեցուկներ են, օրական 150 ֆր. նպաստ, ինչպէս եւ իւրաքանչիւր զաւակի համար 115 ֆրանք ստանալ Փարիզի եւ Սէնի նահանգին մէջ: Պէտք է որ նախապէս դիմում կատարեն:

Իբրեւ սկզբունք, ուսանողները բացառապէս ազատ պիտի մնան մինչեւ իրենց գրաւոր եւ բանաւոր քննութիւնները:

Օրինական տեղուութենէն վեր՝ Բ. կարգի ամուրի զինուորի մը ռոճիկն է 5490էն 4920 ֆրանք, համաձայն իւրաքանչիւր շրջանի կանոնին: Եթէ ամուսնացած է եւ զաւակ չունի, կը ստանայ 13.380էն 10.500 ֆրանք: Ամուրի տասնապետ մը կը ստանայ 7700էն 6900 ֆր., եւայլն: Հիւս. Ափրիկէի համար նշանակուած են հետեւեալ վճարումները. — Ամուրիներու համար (Բ. կարգ) 9400 ֆր., տասնապետներ՝ 11.513 ֆր. եւն.: Ընտանեկ ամուսնացածներու համար (Բ. կարգ) 27.957 ֆրանք (անապահով եւ բացառիկ հռչակուած շրջաններու մէջ), կամ 33.457 ֆրանք, եթէ կը մասնակցին զինուորական գործողութեանց: Տասնապետներու համար՝ 31.341 ֆրանք անապահով շրջաններու մէջ, կամ 35.841 ֆրանք՝ եթէ կը մասնակցին շարժուն գործողութեանց:

Զօրակոչին ենթակայ են բոլոր դասակարգի սպաները, մէջն ըլլալով պահեստիները:

× Առջի օր եւս բուռն ընդհարումներ տեղի ունեցան Օրանի եւ Կոստանդինի շրջաններուն մէջ:— Զինուորական իշխանութիւնը դաւաճան մը եւս երեւան հանեց, տեղական Թաւէթի, որ օգնած էր ապստամբներուն:

× Կառավարութիւնը լուծեց Ալժերիոյ ընդհ. ժողովը, որ շատոնց կորսուած էր իր արժէքը:

× Ալժերիոյ նախարարին ծրագիրը կը նախատեսէ անմիջապէս ճակատ ղրկել

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

●

« ՊՐԵՍ - ԿՈՆՖԵՐԱՆՍ »

Որոշեցի «Պրես կոնֆերանս» մը սարքել պարբերաբար, նկատելով որ արգոյ հասարակութիւնը պատեհութիւն չունի օրը օրին հետեւելու Երեւանի մէջ մշակուած «պետական լեզու»ին:

Կը սկսիմ խորագրէն.—

Ամէն օր կը հանդիպինք այս բացատրութեան, միջազգային քաղաքական կեանքի մէջ: Իւրաքանչիւր ազգ իր լեզուով կ'արտայայտէ զայն: Մենք ալ կ'ըսենք,— *Լրագրական ասուլիս* (նաեւ մամուլի ասուլիս):

Ճիշդ ու ճիշդ բառն է, ճկուն եւ տոկուն:

Ուէ պետական մարդ, պատասխանատու դէմք, նախագահ, վարչապետ կամ նախարար, այս պարտականութիւնը կը կատարէ պարբերաբար, «փոյց կ'անէ» օրուան հարցերու մասին, միեւնոյն ատեն պատասխանելով եղած հարցումներուն:

Այդ հարցումներն ալ կ'ուղղեն *լրագրողները*: Ծիծաղելի է գրել *ժուռնալիստ*, երբ ունինք ուրիշ բառեր ալ,— *օրագրող*, *թղթակից* եւայլն:

Սովետական Հայաստան օրաթերթի վերջին էջերուն վրայ յամառօրէն կը շարունակեն թխել այլանդակ օտարաբանութիւն մը, ճատրակի մրցումներու մասին խօսած ատեն:

Ահա վերջինը (29 Մարտ).—

[illegible] գծով աշխարհի առաջնութեան յաւակնորդների մատչ-տուրնիրի առաջին *տուրը*»:

Օտար բառերուն իմաստը հարցնելէ առաջ, անշուշտ փորձ մը պիտի կատարէք զանոնք ճիշդ արտասանելու:

Շախմատը գերմաներէնէ ռուսերէնի վերածուած եւ հայկական ածուն փոխադրուած է, միջուրինեան դրութեամբ:

Անգլերէն կ'ըսեն — *չես - մէյթ*: Գերմաներէնն ալ՝ իրեն յատուկ արտասանութեամբ: Հայերէնը՝ *ճատրակ*, բառ մը որ ոչ «ռէակցիոն տրադիցիա»ներ, ոչ ալ «նացիոնալիստական տենդենցներ» կը մատնէ:

«Մատչ»ը — արտասանեցէ՛ք, տիկիններ եւ պարոններ — անգլերէն «*մէչ*»ն է, (*մրցում*), «տուրնիր»ը՝ ֆրանսերէն «*թուռնէ*» բառին խորթ զաւակը:

Մեր աշխարհաբարով կ'ըսենք – շրջապտոյտ, զանազան մրցումներ կատարելու համար: «*Տուր*»ը (ֆրանսերէն *թուռ*) մրցումի մը այս կամ այն *շրջանն* է:

Դեռ ուրիշ այլանդակութիւններ ալ կան, սկսելով «*չեմպիոն*»էն (ախոյեան), բայց զանց կ'առնեմ:

× Երեւանի խմբագիրները Սթալինի անկումէն վե՞րջն ալ պիտի շարունակեն հետեւեալ բարբարոսութիւնները.—

Պրեմյեր մինիստր (վարչապետ).— *Ասամբլեայի սեսիան* (ընդհ. ժողովի նստաշրջանը), միգանգեցիա (բեմադրութիւն), *մանուածքային գործարան* (մանարան), *ռեգիոնալ* (շրջանային), կոնստիտուցիա (սահմանադրութիւն), *ռեմիլիտարացում* (վերազինում), *պրովինցիա* (նահանգ) եւ դեռ հարիւրաւոր գոհարներ որոնց չափնին կը վկայենք տարիներէ իվեր:

Ժամանակը չէ՞ դարձ մըն ալ այս նակատին վրայ կատարելու, եթէ ճիշդ է որ «բան մը փոխուած է»:

ՎԱՀԷ

45 ԱՐՇԱՒ 72 ԺԱՄՈՒԱՆ ՄԷՋ

●

ԻՍՐԱՅԷԼ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ

Երուսաղէմէն կը հաստատեն թէ արաբական օղակը հետզհետէ կը սեղմուի հրէական պետութեան շուրջը: Սուրիոյ նախագահը, Շիւքրի Քուաթլի եւ Յորդանանի թագաւորը ապրիլ 10ին հանդիսաւոր երդում ըրին Սուլթան Սալահէտտինի դամբարանին վրայ, պաշտպանելու համար Երուսաղէմը: Այսպէս կը հաստատուի թէ Յորդանան եւս պիտի մասնակցի Գահիրէ – Դամասկոս զինակցութեան, ի հարկին գործելու համար Իսրայէլի դէմ: Առ այժմ ձեռնպահ կը մնայ միայն Լիբանան:

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Եգիպտոսի ֆետայիները 45 արշաւներ կատարած են երեք գիշերուան կամ 72 ժամուան մէջ, ձգելով 11 մեռեալ եւ հինգ ռազմագերի: Եթէ այս գործողութիւնները չդադրին, Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարին կարգադրութեամբ, Իսրայէլ կը սպառնայ փոխադարձ միջոցներ ձեռք առնել, ինչ որ կրնայ պատերազմի յանգիլ: Իսրայէլ նոր ծանուցագիր մը ուղղեց Ապահովութեան խորհուրդին, տեղեկութիւններ հաղորդելով կատարուած յարձակումներու մասին: Երկրորդ ծանուցագիրն է որ կը տրուի 48 ժամուան մէջ:

× Յորդանանի բանակին նախորդ հրամանատարը, զօր. Կլըպ փաշա, յօդուած մը հրատարակեց ամերիկեան շաբաթաթերթի մը մէջ, ըսելով թէ «Միջին Արեւելքը երբեք այսքան վտանգուած չէր 1942-էն ի վեր, երբ զօր. Ռոմմէլ Աղեքսանդրիոյ դուռները հասած էր»: Զօրավարը

100.000 նոր զինուորներ, իսկ մնացեալ հարիւր հազարը պահել կազմ եւ պատրաստ: Եթէ բարեկարգութիւնը վերահաստատուի, այս երկրորդ բանակը պիտի չղրկուի:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԼՈՆՏՈՆ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Հայրապետը Լոնտոն մեկնեցաւ հինգշաբթի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Պուրժէի օդակայանէն: Իրեն կ'ընկերանան Սերովբէ եպիսկոպոսը, Պարգեւ արեղան եւ Պ. Հայկ Առաքելեան:

Կաթողիկոսը Փարիզ պիտի վերադառնայ հաւանաբար Ապրիլ 18ին:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Մ. ԿԻՒՄԻՒՇԵԱՆ

Մարսէյլէն ղրկուած նամակէ մը ցաւով կ'իմանանք Օթէլ Տիէօ հիւանդանոցին մէջ մեռած է Մարտիրոս Կիւմիւշեան, որուն աչքերը դրեթէ կուրցած էին քանի մը տարիէ ի վեր:

Ծնած էր Պոլիս, 1882ին: Պիտի խօսինք առանձին:

կ'առաջարկէ Յորդանան ղրկել միջազգային առաջնակարգ դէմք մը, անոր տրամադրելով մեծագումար վարկեր եւ տալով գործելու լայն ազատութիւն: Զօրավարին կարծիքով, Եգիպտոս կը փորձէ արաբական կայսրութիւն մը հաստատել Խ. Միութեան օգնութեամբ:

× Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, Համըրշիւլտ, երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Եգիպտոսի վարչապետին եւ արտաքին նախարարին հետ: Այս առթիւ քննուեցան ութ առաջարկներ որոնք եղած են վերջին երկու տարիներու ընթացքին: Գահիրէի անթելը կը ծանուցանէ թէ ֆետայիները ետ կանչուած են Իսրայէլեան հողէն, լրացուցած ըլլալով իրենց պաշտօնը՝ իբրեւ պատասխան Կազայի բնակիչներուն դէմ կատարուած յարձակումներու: Եգիպտական զեկոյցը կ'ըսէ թէ 300 ֆետայիներ Իսրայէլ մտած էին Կազայի շրջանէն, «50 անձնասպանութեան արշաւներ» կատարելով, իբրեւ փոխվրէժ:

× Հրէական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ

(Շար·ը կարդալ Դ· էջ)

ԱՌԱՆՑ ԽԱՐԽԱՓԵԼՈՒ

ԽՄԲ.— Ընդհ. տեսութեան մը վերջին մասը՝ կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեան առթիւ.—

... Դուրսէն եկած միջամտութիւնները մէկ կողմ դնենք եւ դառնանք Կիլիկիոյ Թեմերու ներքին կեանքին։

Գիտենք, դժգոհ հոսանքներ կան, նաեւ դժգոհ անհատներ, որոնք դէմ արտայայտուեցան Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական ընտրութեան։ Անվայել ու ապօրինի արարքներն ու ցոյցերը որակելէ կը հրաժարիմ։ Կ՚ուզեմ ճշդել այս դժգոհութիւններուն էութիւնը։ Բանն ինչո՞ւմն է։

Պարզ ճշմարտութիւնը եթէ տարազի մը վերածենք, կը ստանանք հետեւեալ պատկերը.

Ընդդիմադիրները կ՚ըսեն.—

Ա.— Դուք ազգային իշխանութեան վարիչ էք, մենք չենք։

— Բաշխեցէք հանրային դիրքերէն, որպէսզի մենք դանք ու վարենք հայ ժողովուրդի ճակատագիրը։

Բ.— Դուք ընտրութիւնները բռնութեամբ կը կատարէք եւ կը յաջողիք։ Մեզի տեղ չէք տար ազգային եւ պետական կեանքին մէջ։

— Ընտրութիւն չկատարենք, այլ «համաձայնինք», կէսը ձեզմէ, կէսը մեզմէ, կամ աւելին մեզմէ։

Գ.— Կիլիկիոյ Թեմերը ձեր ձեռքն են, Առաջնորդները ընտրուած են ձեր երեսփոխանական ժողովէն, Կաթողիկոսական ընտրութեան պատուիրակներն ալ ընտրուած են ձեր ժողովներէն, մենք քուէ չունինք.

— Բայց դուք եթէ Կաթողիկոս ընտրէք, մենք պիտի չճանչնանք։ «Համաձայնինք», մենք Կաթողիկոսական Թեկնածու տանք, դուք ալ ձեր քուէն տուէք։

Բոլոր պատմուկները եթէ դնէք, պահանջներու իսկական իմաստը կը խտանայ վերլիշուած տարազին մէջ։ Տրամաբանութեամբ եթէ ուզենք եզրակացութիւնը հանել, դուրս կուգայ այն [illegible] բայց չեն ըսեր.— Հայոց Սահմանադրութիւնն է որ կը մերժեն, որովհետեւ այդ սահմանադրութիւնը կը կիրարկուի ընտրութիւններով, քուէի առաւելութիւնը իշխանութեան կը բերէ հոսանք մը, փոքրամասնութիւնը պիտի ենթարկուի։ Կրնայ քննադատել, բայց պարտաւորուած է ընդունիլ ազգային իշխանութիւնը։

Ի մեծ դժբախտութիւն ընդդիմադիրներուն, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսն ալ ընտրութեամբ պիտի կրնայ բարձրանալ։ Այս տեղն ալ նոյն հիւանդութիւնը կը նշմարուի։ Մարդիկ կ՚ուզեն Կաթողիկոս մը նշանակուի՝ իրենց ուզածը։

Ինչպէս կը տեսնէք, այս միջավայրի ընդդիմադիրներու բողձանքները եւ դուրսէն միջամտութիւններ ընողներու տեսակէտները իրարու կը միանան։

Հայ ազգը եթէ Բիւզանդեան արգավուտ գառնայ, ազգային գործերը լքեալ դոյք մնան, օրէնք եւ աւանդութիւն գոյութիւն չունենայ, մարդիկ կրնան շատ լաւ կառավարել հայ ժողովուրդը, ճիշդ իրենց կրպակին պէս։

Ամէն մարդ պէտք է գիտնայ որ այդ անիշխանական ժամանակները անցած են անվերադարձօրէն։

Հայոց Սահմանադրութիւնն է մեր հիմնական օրէնքը, որմէ մէկ տառ չենք կրնար ջնջել, առանց համապատասխան օրէնսդրական ժողովին։ Այդ օրէնքներով կազմակերպուած են Կիլիկիոյ Թեմերը, ունին իրենց բնականոն կեանքը, եւ այդպէս ալ պիտի շարունակեն։ Ամէն Հայ իր քուէով կրնայ մասնակցիլ ազգային գործին։

Նոյնն է պարագան Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան մասին։ Ազգը ընտրած է իր կաթողիկոսը։ Գլուխը հազար քարի ալ զարնեն, աւելորդ ուժի սպառում է, եւ ապարդիւն գործունէութիւն։ Հին ժամանակներուն այդպիսի արարքներ շատ են գործուած, եւ հայ ժողովուրդը տուժած է այդ սանձարձակ կիրքերէն։

Բայց երբեք անձնատուր եղած չէ։

Խելք եւ խիղճ ունեցող ամէն Հայ թող խորհրդածէ այդ մասին։

Քանի մը խօսք ալ կ՚ուզեմ ուղղել հայ կղերականութեան։

Ինչ որ տեղի ունեցաւ անցած ամիսներուն, լաւ վկայութիւն մը չարձանագրեր կղերական դասի մէկ մասի վերաբերմամբ։ Խռովարարական ցոյցեր, աջի անհետացում, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան իրաւասութեանց ուրացում կը նսեմացնեն անոնց դիրքն ու հմայքը հայ համայնքի աչքին։

Մինչդեռ կղերականութիւնը իր դասային գիտակցութեամբ, պիտի ըլլար միաբան։ Եւ ոչ թէ խառնուէր հանրային պայքարին եւ այն ալ դրօշակիրը դառնար անթոյլատրելի արարքներու։ Կղերականութեան թէ արժանապատուութիւնը եւ թէ ստանձնած առաքելութիւնը կը պահանջեն միաբանութեամբ կենալ կաթողի- [illegible] նութեան հմայքը, որուն այնքան պէտք ունին։

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի Աջի անհետացումը սրբապղծութիւն մըն է, նոյնքան ալ ոճրագործական խորք ունի։ Բայց հին ժամանակները անդարձօրէն անցած են։ Այսօր գոյութիւն չունին Թուրք-Թաթարական Ակ-Գոյունլի եւ Գարա-Գոյունլի ցեղապետութիւնները։ Այսօր Տիարպէքիրի Ուզուն Հասանի եւ Դարէժի Եաղուպ պէյի իշխանապետութիւններուն տակ չի գտնուիր հայ ժողովուրդը, որպէսզի եպիսկոպոս մը կամ վարդապետ մը առնէ եւ փախի անոնց քովը, կաշառէ եւ դառնայ... Կաթողիկոս։

Սուրիոյ եւ Լիբանանի հանրապետութիւններուն գլուխ կանգնողները, բարեբախտաբար 15րդ դարու Թաթարները չեն։

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան պատկանող կղերականները շատ պատճառներ ունին ծանր նստելու եւ չէնցնելու անոր պատկանած Թեմերը, Հայաստանեայց եկեղեցին կանգուն եւ պայծառ պահելու համար։

Երեւանէն մինչեւ Պէյրութ հայ եկեղեցիներու եւ եկեղեցականներու վիճակը ծանօթ է բոլորին։ Այդ ծանօթութենէն բխող հրամայականը կղերական դասակարգը աւելի լաւ պէտք է ըմբռնէ եւ բառ այնմ շարժի։

Բանիմաց մարդը կայծնը իր նստած ճիւղի արմատին չի զարներ։

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

ՀԱՅԵՐԸ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Մարսիլիոյ Լը Փրովանսալ թերթը իր Ապրիլ 4ի թիւին մէջ կը գրէ թէ «Փառի ընթէռ»ի վրայ հայկական Զատկի արարողութիւնները կը վարէր Ֆրանս-Օրիան»ի քարտուղար Պ. Ստեփանէսքօ, որ հետեւեալ տեղեկութիւնները տուաւ թերթին.—

— «Արեւելքի մէջ աշխարհիկը չի բաժնուիր հողեկանէն։ Եթէ ասիկա ճիշդ է կազմակերպուած ժողովուրդներու համար, որոնք երբեք հեռացած չեն ազգային հողէն, աւելի եւս ճիշդ է այն Արեւելքցիներուն համար որոնք հարիւր հազարներով կ՚ապրին իբրեւ կամաւոր տարագիր, Աւետուէքի մէջ։

Ֆրանսայի մէջ 350 հազար ամէն ազգէ եւ կրօնքէ Արեւելքցի կայ, որոնց աւելի քան 150.000ը Հայ եւ այս վերջիններուն 40 հազարը Մարսիլիոյ շրջանին մէջ։

Միշտ ալ Հայեր գտնուած են Մարսիլիոյ մէջ, սակայն անոնք մեծ թիւով եկան 1923ի արտագաղթին։ Ամբողջ թաղեր, ինչպէս Սէնթ Անթուան, Սէն Ժէռոմ, Սէն Լու, Սէնթ Ան, Պոմոն, Սէն Ժիւլիէն իսկական փոքր Հայաստաններ են։

Երեւան տարուան ընթացքին տարագիրներու մեծամասնութիւնը ձուլուեցաւ, գրեթէ բոլորը հպատակ դարձան եւ փառաւոր տուրք մը տուին իբրեւ ռազմիկ եւ անգամ դիմադրական ճակատի։

Անոնք կրցան պնահատել տալ ամէն ասպարէզի մէջ իրենց կենցաղավարութիւնը եւ իրենց ցեղային աւանդական առաքինութիւնները։

Համբաւ չինած են իբրեւ կօշկակար, դերձակ։ Յաջողած են փոքր առեւտուրի մէջ, գլխաւորաբար անօթեղէնի։ Մարսիլիոյ տնտեսութեան մէջ անոնք կարեւոր տալը մը կը կազմեն։

Մարսիլիացի դառնալով հանդերձ, անոնք իրենց անցեալէն չեն «կտրուիր» ուրիշներու պէս, այլ կը պահեն իրենց ինքնատպութիւնը։

Ունին կրօնական, աշխարհական, մշակութային, ժողովրդական բանահիւսու- [illegible]

Մեր հանրային կեանքին մէջ ալ իրենց մասնակցութիւնը բերած են եւ տեղ կը գրաւեն Մարսիլիոյ պատմութեան մէջ։

Մարսիլիա քաղաքը հիմնուած է փոքր Ասիայէն եկող առեւտրականներու կողմէ։ Քանի հինգ դար անընդհատ յառաջդիմութիւն արձանագրած է շնորհիւ Արեւելքի հետ նիւթական եւ բարոյական յարաբերութեանց։

Ուսումնասիրել Ֆրանսեւհայկական յարաբերութիւնները կը նշանակէ ոգեկոչել ամբողջ Ֆրանսայի պատմութիւնը։ Հինգերորդ եւ վեցերորդ դարերուն դէպի սուրբ հողերը գացող Ֆրանսացիներ հանդիպեցան Հայերու։

Մեծն Կարոլոսի շրջանին Հարուն էլ Րաշիտ խալիֆային դէպի Էքս լա Շափէլ ղրկած պատգամաւորութիւնը կը բաղկանար Արաբներէ, Իսրայելներէ եւ Հայերէ։

Ժ. դարուն Հայ մը, Ս. Գրիգոր Նիկոպոլիս կը հաստատուի Փիթիվիէ։ Դար մը ետք երբ կը կործանի Մեծ Հայքի թագաւորութիւնը, Նարպոն եւ Մոնփէլիէ քաղաքները հայ տարագիրներ կ՚ընդունին։

Խաչակիրներու շրջանին հայկական թագաւորութիւն մը կը կազմեն (եւ Կիպրոսի մէջ) այս քրիստոնեայ պետութիւնը, որ բաւական վաղանցուկ եղաւ, կը հաստատէ Մոնփելիէի եւ Փրովանսի բոլոր մեծաշնորհները։

Հայաստանի վերջին թագաւորը Լեւոն Ե. մեռաւ Ֆրանսայի աքսորիքին մէջ Հարիւրամեայ պատերազմի ընթացքին եւ ամփոփուեցաւ Սէն Տընիի Աբբայարանը, ուր ամէն տարի այցելութիւն կը կատարեն Փարիզահայերը։

Միեւնոյն շրջանին ուրիշ Հայ մը, Կոռիկոսի Հեթում իշխանը իր յարգանքները կը մատուցանէ Կղեմէս Ե. Պապին Ավինեօնի մէջ եւ կ՚երթայ հիմնելու Փուաթիէի մէջ աբբայարան մը։ Ան լատիներէն լեզուով գրեց Ասիոյ ընդարձակ պատմութիւնը։

Ռիշլիէօ թէեւ չուզեց ընդունիլ հայ արհեստաւորները եւ առեւտրականները, սակայն օգնեց որ հայերէն երկեր տպագրուին։

1650ին, Մարսիլիացի նաւաչէնները մրտահոգուելով Հայերու մրցակցութենէն [illegible] այն ապրանքներուն վրայ, որ Փոքր Ասիայէն կուգային։

Ատոր վրայ հայ վաճառականները ձգեցին Մարսիլիան եւ Լիվոռնօ գացին, իսկ նաւահանգիստը վատնգի մէջ ինկաւ։

Քոլպէռ 1668ին հրովարտակ մը հանեց, նաւահանգիստը ազատ հռչակելով, որու շնորհիւ Հայեր եկան։ Նմանապէս հայկական տպարան մը հիմնեց, որ կ՚օգտուէր Թագաւորին առանձնաշնորհներէն։

1712ին Հայ մը, Ալթէն Փրովանսի կոմսութեան մէջ ներմուծեց տորոնի մշակումը, որ մինչեւ անիլինի գիւտը կարեւոր դեր մը կատարեց ներկերուն մէջ։ 1846ին Ավինեօնի բնակիչները արձան մը կանգնեցին Ալթէնի յիշատակին, որ ամբողջ մէկ դար կոմսութեան մէջ յառաջ-

---

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԿԻՒՐԵՂ ԱՂԱՅԻ ՄԱՀԸ

Հաղարխան խաթունը «Հաջի աղա» անունը լսելիս գլխի ընկաւ, թէ ում էր ակնարկում։

— Հաջի աղա, փարաղ ուրո՞ւ տամ, — աղաչում էր Կիւրեղ աղան։

— Մօրաքրոջ աղջիկ մի ունի, էնոր տանք, առաջարկեց Հաղարխան խաթուն, որի ձայնը եւս սկսեց կեցկերիլ։

— Հաջի աղա, ոտքդ պաղնեմ...

Հաջի աղան եղել էր մի ծերունի մարդ, որի 70 ոսկին Կիւրեղ աղայի մօտ էր մնացել, երբ ծերունին յանկարծակի վախճանուել էր։ Կիւրեղ աղան ձայն ձուն չէր հանել, ոչ ոքի չէր ասել, եւ երբ դպրոցի հոգաբարձութեան մի անդամը նրան ասել էր, թէ լսել է, որ այդպիսի մի գումար մնացել է մօտը, լաւ կը լինի յատկացնի «ի պէտս դպրոցաց», Կիւրեղ աղան երդում արել էր, որ այդպիսի գումար չկայ մօտը։

— Ճիշդ է, էդ փարան քովս էր, ամառ մահուանից առաջ լուսահոգին ուզեց, ու ափ, կոտրուիմ, հլոս-հլոս ըլլամ քի էս փարան քովս է, ասել էր Կիւրեղ աղան։

—Հաջի աղա, ժամուն կուտամ, էս իրկուն կը գրկեմ, խօսում էր Կիւրեղ աղան՝ դէմը քարի նման կանգնած տեսիլքին։

— Հաղարխան, դրամարկղէց հարիւր ոսկի վերցուր, ղրկէ Տէր Համբարձումին, թող բաժնէ տնանկ աղքատներուն, ինծի համար ալ պատարագ թող ընէ։

— Քա, ինչո՞ւ Վերի թաղի տէրտէրին, մեր տէրտէրին կը ղրկեմ։

— Չէ, Հաղարխան, չէ, ես բան մը գիտեմ, որ կ՚ըսեմ. տատուն Տէր Համբարձումը խանութս եկաւ. էնոր երեք հատ «ֆինճան հէտիյէ» տուի, ամա մէկալ երեքի համար էնքան փարա տուի, որ ... ալ մի հարցներ... մեղքերս շատ են։ Տէր Համբարձումին ղրկէ, կէսը ինքը կ՚ուտէ, կէսն ալ ուրիշին կուտայ, մեղքերուս տեղը կուգայ։

— Քա, տէրտէրի՞ն ալ խաբեցիր։

— Ալ մի հարցներ, ալ մի հարցներ, մեղքերս շատ են, շատ են, շատ են։

Հաղարխան խաթունը հարիւր ոսկին համրեց եւ լցրեց գողնոցին գրպանը։

Սրբուհին վերադարձաւ։

— Տարի՞ր։

— Տարի։

— Ի՞նչ ըսաւ։

— Ըսաւ քի ստակիլը եկեր է, որ փարան ղրկեց - ասաց Սրբուհին։

— Ո՞վ ըսաւ։

— Կնիկը։

— Վայ, «փաչաւրա» վայ...

Հաղարխան խաթունը մտածեց, որ այդ բոլորը դատարկ բաներ են, զուր տեղը բոլոր դրամները պիտի գնան, եթէ Հաջի Քարօն գայ, անէծքը ետ վերցնի, ամէն ինչ լաւ կը լինի, ուստի առաջարկեց ամուսնուն.

— Սրբուհին թող երթայ, նորէն Հաջի Քարօն կանչէ, Աստուած էնոր ձայնը կը լսէ։

— Թող երթայ, թող երթայ, թող ըսէ՝ ես քեզ մեղա՜յ...

Սրբուհին թռաւ։

Մի պահ հանդարտութիւն տիրեց։

Հաղարխան խաթունը վայրկենապէս աշխուժացաւ, վազեց, փոքրիկ մանկան գրկեց եւ բերեց ամուսնու առաջը։

— Տես, Գրիգոր, տես հովացիր։

— Հա, Գրիգոր, «եաւրում», գիտե՞ս պապդ գող է։

— Էդպէս բաներ մ՚ըսեր «չուչուխ»ին։

— Թող գիտնայ։ Աղջի, ես պզտիկ գող չիմ, մենծ գող իմ, մենծ։

Յանկարծ Կիւրեղ աղան վեր թռաւ։ Հաղարխան խաթունը երեխային փախցրեց։ Կիւրեղ աղան ոչ-մարդկային մի ձայն արձակեց եւ սկսեց բղաւել.

— Տես, տես, տես...

— Ո՞վ է, ո՞վ է։

— Պապս է, մեռած օրուան պէս Հաջի Քարօն ղրկած՝ ներս բերեց։

— Վույ, քոռանամ...

Կարծես տունը չուռ եկաւ Հաղարխան խաթունի գլխին վրայ։

Կիւրեղ աղան սարսափից վերմակը քաշեց գլուխը։ Վերմակի տակից լսւում էր նրա անասնական հռնդիւնը, բայց երկար չկարողացաւ մնալ վերմակի տակը, բաց արաւ, կանգնեց, ուզում էր փախչել սենեակից, բայց հազիւ մի քանի քայլ փոխեց, ամբողջ հասակով ընկաւ յատակին։

— Ջուր ստացնայ, էս ի՞նչ բան իջաւ, ճչաց Հաղարխան խաթունը եւ փորձեց բարձրացնել եւ պառկեցնել անկողնում, բայց մինչեւ անգամ մի թեւը չկարողացաւ շարժել. ծանրացել եւ կապարացել էր։

Ահաբեկուած վազեց դուրս։

— Եկէք, եկէք, շուտ հասէք, Կիւրեղ աղաս ափուցս կ՚երթայ...

Հաղարխան խաթուն հարեւաններին էր կանչում։

Հարեւանները եկան, վերցրին Կիւրեղ աղային եւ պառկեցրին անկողնում։

Կամաց կամաց Կիւրեղ աղան աչքերը բաց արաւ եւ սկսեց նայել բոլորին անթարթ, սառած, կէս ահաբեկուած եւ կէս ապուշցած աչքերով։

— Քա, ի՞նչ է եղեր, հարցրեց հարեւանուհի Սըրմա խաթունը։

— Ձեմ գիտեր, տատուն Հաջի Քարօն հոս էր, քիչ մի առին տուին, էսպէս եղաւ։

— Դոկտոր բերի՞ք, հարցրեց Աւետիս էֆէնտին։

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(7) (Շար.)

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՆՊԱՇՏՕՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄԸ ՎԵՐՋԻՆ ԱՆՑՔԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ճիշդ է որ պատմութեան մէջ դժբախտութեան ընթացքին երկու - երեք դարեր առաջ, Ս. Էջմիածնի եւ Կիլիկիոյ Աթոռին միջեւ թշնամական յարաբերութիւններ գոյութիւն ունեցած են երբեմն: Մէկ Աթոռէն միւսին հողին վրայ երբ Միւռոն մը դալ հարկադրուէր կը նզովուէր եւն.: Այդպիսի բաներ եղած են: Մենք չենք կամենար սակայն որ նման կացութիւն մը ստեղծուի այժմ որեւէ ձեւով: Անթիլիաս երթալով մեր միակ նպատակն էր — Ասիկա կ'ըսեմ առաջի Աստուծոյ եւ մարդկանց — որպէս զի պաշտպանենք եւ պահպանենք մեր հաւատքի սուրբ միութիւնը: Գիտեմ որ թերահաւատներ եղան, եւ այդ մասին ոչ մէկ քննադատական ակնարկ կ'ընեմ, նոյնիսկ բացատրելի կը գտնեմ. բայց կը խորհիմ որ եթէ մարդիկ հեռուն տեսնէին, պէտք է հասկնային որ եթէ այսօր Հայոց Կաթողիկոս մը արտասահմանէն ընտրուած, արտասահման կու գայ, ապա ուրեմն նոր բան մը կայ փոխուած:

Առաջին օրէն երբ հասանք Անթիլիաս խօսեցանք թէ՛ անհատապէս եւ թէ խմբակցութիւններու եւ կողմերու առջեւ, մեր սիրտը լայն բանալով, նոյնիսկ անխնայ ըլլալու անկեղծութեամբ, թէ ի սէր Աստուծոյ հաշտուեցէք: Տեսանք կացութիւն մը զոր դիտէինք: Արդարացուցինք մեր գալը որպէս զի դարման մը գտնուի: Տեսանք որ միաբանութիւնը երկուքի բաժնուած է: Հաստատեցինք որ ժողովուրդը երկուքի բաժնուած է: Տոկոսի հաշիւը նշանակութիւն չունէր: Բայց յամենայն դէպս, յստակ կ'երեւար բոլոր դէպքերէն, բոլոր պարագաներէն, որ խրամատը խորացած է, որ բաժանում եւ անհասկացողութիւն կայ:

Ըսինք, մենք չեկանք կանխակալ մտածումով, չունինք թեկնածու, հաշտուեցէք, ձեր մէջ համաձայնութեան եզր գտէք, ես դուրս եղեմ եւ դուք հաշտուեցէք, դուք ընտրեցէք, եւ ես գամ ու աչքս գոց ձեռքս անոր վրայ դնեմ եւ օծեմ:

Սիրելի ժողովուրդ, մեր կեցուածքը այս եղաւ սկիզբէն մինչեւ վերջ: Եպիսկոպոսական ժողովը անդրադարձաւ այս հարցին, կարգ մը կէտեր ճշդեց որպէս զի այնուամենայնիւ համաձայնութեան եզր մը գտնուի, եւ մենք մեր հեղինակութեամբ մէջտեղ գանք եւ խաղաղութիւն պարտադրենք:

Այդ համաձայնութիւնը չվաւերացուցինք խոհեմ ըլլալու համար, խորհելով որ թերեւս Անթիլիասի ներկայացուցիչներ ուրիշ առաջարկ բերած կ'ըլլան, եւ ճամբան չփակեցինք: Ես ըսի թէ ասիկա որպէս առաջարկ կուգայ եպիսկոպոսական ժողովէն, կը սպասենք ձեր պատասխանին: Խորէն եւ Ղեւոնդ սրբազաններ Անթիլիասէն բերին պատասխան մը բոլորովին ժխտական, սկզբունքով մերժելով եպիսկոպոսական ժողովի հեղինակութիւնը եւ չուզելով խօսքի իսկ նստիլ մեզի հետ սկզբունքով: Այս պատասխանը ստորագրուած էր մէկ եպիսկոպոսի մը կողմէ, որովհետեւ ուրիշներ չէին ստորագրած: Ես միշտ լաւատես, աւելցուցի թէ ասիկա կը կամենամ չնկատել ձեր վերջին խօսքը եւ յայտնեցի թէ անդրադառնան եւ մտածեն իրենց ըրածին մասին, հեռուն տեսնեն եւ մեր ժողովուրդին ու Եկեղեցւոյն գերագոյն շահը նկատի ունենալով բերեն իրենց խօսքը ելք մը որոնելու իմաստով: Եւ աւելցուցի թէ որոշ կէտեր շատ խիստ են առաջարկուած պայմանները, դուք ալ ձեր առաջարկը բերէք որպէսզի միջին գիծ մը գտնուի եւ համաձայնութիւն գոյանայ:

Այս կէտին վրայ կը գտնուի Անթիլիասի մէջ կատարուած ընտրութեան հարցը:

Մենք թէեւ որպէս Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս պատճառներ ունեցանք վշտանալու, մանաւանդ որոշ թերթեր արտառոց վերագրումներ ըրին, բայց այս բոլորը կը դիտենք խաղաղութեամբ եւ շինարար ոգիով, եւ կը խորհիմ թէ այսպիսի հարցի մը մէջ ոչ ոք իրաւունք ունի բարկանալու, վշտանալու եւ քէն ընելու: Մեր անհատական եւ խմբակցական շահերէն վեր կը գտնուի մեր Եկեղեցւոյ սրբազան շահը, եւ մենք արժանի պիտի **ըլլայինք** Աստուծոյ ողորմութեան եւ **օրհնութեան**, եթէ այլ կերպ **վերաբերուէինք**: Վստահ եմ որ ինծի պէս կը խորհի **Կ.** Պոլսոյ Ամենապատիւ Պատրիարքը, որ ղեկավար դեր ունէր եւ ոչ ոք կրնայ կասկածիլ անոր անկողմնակալութեան մասին: Մենք պիտի սպասենք միշտ որ խաղաղութիւն եւ հաշտութիւն հնչէ եւ ելք մը գտնուի, մեր եկեղեցին բոլոր նուիրապետական Աթոռները խաղաղութիւն գտնեն Քրիստոսի սիրոյն եւ միութեան մէջ:

Վերջացնելէ առաջ կ'ուզեմ անգամ մը եւս շեշտել անհրաժեշտութիւնը վերահաստատելու մեր եկեղեցւոյ միութեան եւ գործակցութեան ոգին, որովհետեւ ուրիշ գործնական պատճառներ ալ ունինք այդպէս վարուելու: Մեր պարտքն է մեր ուշադրութիւնը պատել այսպիսի անախորժ կացութիւններէն եւ մեր աշխատանքը, նուիրումը եւ կամքը կեդրոնացնել ուրիշ հարցերու վրայ որոնք իսկապէս մահու եւ կենաց խնդիրներ են մեզի համար, մանաւանդ արտասահմանի մէջ: Մենք երբեմն կը նմանինք այն ճամբորդներուն որոնք վէճի կը բռնուին կայարանին մէջ եւ շոգեկառքը կը փախի»:

«ՇԱՐԺԱԿԱՆ ԶԻՆՈՒՈՐ»Ը..

Տարօնի հարազատ զաւակներէն էր Գրիգոր Ալոյեան, Դաշնակցութեան Ռոտեալ «շարժական զինուոր»ը, ինչպէս կը սիրէր ու կ'ըսէր ամէն անգամ, երբ իրեն գործ կ'առաջարկուէր:

Վիէն բնակեցաւ ու աշխատեցաւ աւելի քան երեսուն տարի, մինչեւ իր կսկծալի մահը:

Քառորդ դարու պատմութիւն ունի մեր մտերմութիւնը: Աւելի քան տասնըհինգ տարի ալ միասին ապրեցանք եւ գործեցինք միեւնոյն վայրին մէջ, մեր լուսաւոր գաղափարին ու նպատակներուն համար:

Դուլ ու դադար չունէինք, գործարանի սեւ աշխատանքէն ետք, մեր ազատ ժամերուն կը վազվզէինք, գաղութին մէջ հայկական ու կազմակերպական կեանքը վառ պահելու համար: Ալոյեանը միշտ ներկայ էր որպէս «շարժական զինուոր»ը մեր կազմակերպութեան:

Եղած էր Վիէնի մեր կազմին հիմնադիրներէն ուրիշ խումբ մը ուխտեալներու հետ, որոնցմէ ոմանք ալ, իրմէ առաջ հողին յանձնուեցան, հայրենիքին անոյշ կարօտը իրենց սրտին ու աչուըներուն մէջ:

Թէեւ մեծ զարգացում չունէր, բայց յաճախ տեղական մարմինին անդամ կ'ընտրուէր ու եռանդով կը գործէր:

Ապրիլեան սերունդի երէցներէն էր ու պողպատեայ առողջութեան տէր: Սակայն, երկու տասնեակ տարիները բաւական եղան, որ հետզհետէ տկարանայ:

Կ'աշխատէր կօշիկի գործարանին մէջ, մեքենայի մը առջեւ, որուն վրայ ու ճիշդ քթին ու շունչին առջեւ ութ ժամ անդադար օդային կաշի կտոր մը իր բոյն ու հոտը կ'արձակէր ....:

Շուրջ տասը տարի առաջ, անողոք հիւանդութիւն մը սկսաւ կոկորդը սեղմել, շնչառութիւնը նեղել: Թէեւ գործարանի աշխատանքը ձգած ու սեփական գործ մը հաստատած էր, բայց արդէն ախտը իր աւերը գործած էր:

Ու այսպէս, կ'իյնան ամէն օր տարագրութեան մէջ, մեր ժողովուրդին ու անոր զաւակին նուիրուած կոճղեր ու հաստա**բուն կաղնիներ, երբեմն մատղաշ, համեստ ճղիկներ ու բարունակներ կեանքով լեցուն:**

— Բնաւ պիտի չմոռնամ, Գրիգոր, որ ամէն անգամ, ի խորոց սրտի ախ քաշելով ու կուրծքիդ վանդակին խփելով կ'ըսէիր .—

Մշոյ սարեր մշուշ է
Հողն ու ջուրը անո՛յշ է...

Ու ետքէն, էն շատ սիրած ու տխուր մեղեդիներով երգը .—

Սոսկում արհաւիրք
Պատեց Մշոյ դաշտ ...

Ու կ'երգէր, կ'երգէինք փղձկելով, կարմիր հեղուկին բաժակը բարձրացնելով.
Գէորգ սիրական, հետերնին տարին:
Ու ահա, այսօր, նորէն այս պահուս տխուր երգին մեղեդիները ականջներուս մէջ կը թրթռան, սիրտս արիւնելով, հոգիս դալարելով.
Արիւն անցած էր, Իմեակ լեռներէ՜ն...
Փունջ մը զինարբուք ու աղբերանց արիւն, սիրելի Ալոյեան, Տարօնի արիւնոտ սարերէն ու դաշտերէն, օտար ու թանկագին հողակոյտիդ վրայ ...:

Ն. ԳԱԼԷ

...դիմութիւն ապահոված էր:

Ժան Ժաք Ռուսօ հայկական տարազ կը հագնէր: Ապահովաբար դրդուած զուտ բնախօսական պատճառներէ, սակայն ասիկա ապացոյց է թէ հայկական տարազը բոլորովին անսովոր չէր Ֆրանսայի մէջ:

Աւելորդ է ուրուագծել Հայերու վերջին դարու պատմութիւնը որ այնքան եղերական եղաւ: Զարթնցնենք անոնց վէրքերը որոնք կ'արիւնին տակաւին: Շեշտենք միայն թէ երեքուկէս միլիոն Հայեր կան Խ. Միութեան մէջ, երկու հարիւր հազար Ամերիկա, 150 հազար Միջին Արեւելք, 150 հազար Պալքանեան երկիրները, 150 հազար Ֆրանսա: Այս վերջինները խառնուած են մեր կեանքին, մանաւանդ Մարսիլիոյ մէջ:

Ֆրանսեւհայկական վաղեմի բարեկամութիւնը, Հայերու հաւատարմութիւնը փոխադարձ հասկացողութեան գրաւականներ են երկու աշխարհներու միջեւ:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Թուրքիոյ ընդդիմադիր կուսակցութիւնները հետզհետէ կը սաստկացնեն իրենց պայքարը կառավարական կուսակցութեան՝ Դեմոկրատի դէմ: Հիւրրիյէթ կուսակցութեան կեդր. կոմիտէին անդամներէն փրոֆ. Մուհլիս Էթէ Ապրիլ 2-ին ճառ մը խօսելով Իզմիրի մէջ, մասնաւորապէս ծանրացաւ տնտեսական տագնապին վրայ: Ահաւասիկ ամփոփումը.

— Այսօր կառավարութիւնը 800 միլիոն Թուրք լիրայի ապրանք կ'արտածէ: Ասոր փոխարէն կը ներածէ մէկ միլիառ 300 միլիոնի ապրանք: Ուրեմն ամէն տարի մեր արտաքին պարտքը հինգ հարիւր միլիոնով կ'աւելնայ, այնպէս որ այսօր 3.5 միլիառ պարտք ունինք: Շատ բնական օրէն այս իրողութիւնը կը ցնցէ մեր առեւտրական վարկը եւ կարգ մը հրապարակներ կորսնցուցինք: Այս չի բաւեր, մէկ ալ յատկացումներու քաղաքականութիւն մը ընդունուած է, ինչ որ խոշոր գումարներու կը կարօտի:

Օրինակ, 950ին ութ հարիւր միլիոն լիրա հրապարակուած էր, այսօր միլիառները կ'անցնին: 1950ին Կեդրոնական Դրամատան 127 թոնը ոսկին երբ Հալքի կողմէ փոխանցուեցաւ Դեմոկրատներուն, անոր փոխարժէք ութ հարիւր միլիոն թղթադրամը մեր դրամին արժէքը կը փաստէր: Այսօր 116 թոնը գրաւի տակ է եւ 11 թոնը միայն ազատ է:

Արդ, այս 11 թոն ոսկին դիմաց միլիառներով թղթադրամ շրջաբերութեան հանուած է: Հետեւաբար մեր դրամը կորսնցուցած է իր արժէքը, իսկ ապրանքին գիները բարձրացած են եւ ապրուստի սղութիւնը գլուխն առած քալած է: Շատ մեծ նեղութեանց գնով ասկէ կարելի է ազատիլ: Ասկէ վերջ ո՛ր կուսակցութիւնն ալ գործի գլուխ գայ, այս անհաշիւ գործունէութեան իբրեւ հետեւանք մեծ նեղութիւններ պիտի կրէ: Որովհետեւ Դեմոկրատները առանց որոշ ծրագրի մեր տնտեսութիւնը վարեցին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (23)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

7. — ՊԱՏՐՈՒԱԿ

Այդ հասակում եւս նրա նետը երբեք չէր վրիպում նպատակից. այդ հասակում եւս նա խիստ յաջողակ ձեռք ունէր: Դեռ պատանեկութեան հասակից կրթւում էր նա Սամուէլին հսկողութեան եւ զանազան զինուորական մարզութիւնների մէջ. Սովորեցնում էր վազել, լայն վիհերի վրայից թռչել, ձիարշաւ լինել եւ խառնագահ նժոյգներին սանձահարել: Սովորեցնում էր նետաձիգ լինել եւ նետերով երկաթեայ զրահներ պատռել: Այդ փորձերը նա անել էր տալիս պղնձեայ տախտակների վրայ: Սովորեցնում էր սրի մի հարուածով մարդկանց գլուխը թռցնել, կամ նրանց մէջտեղից կէս կիսել: Այդ փորձերը նա անել էր տալիս անասունների վրայ: Սովորեցնում էր քաղցի ու ծարաւի դիմանալ եւ գիշերը առանց անկողնի բացօթեայ տեղում պառկել: Մի խօսքով, սովորեցնում էր այն բոլոր մարզութիւնները, որ այն ժամանակ ընդունուած էին նախարարների որդիների կրթութեան համար, եւ որոնք անհրաժեշտ էին լաւ մարդ եւ լաւ զինուոր լինելու համար: Սամուէլի դայեակի բարոյական կրթութեան ծրագիրը շատ սահմանափակ էր: Նա բովանդակում էր իր մէջ մի քանի հիմնական խրատներ միայն, սուտ չխօսել, տուած խոստմունքը կատարել, ողորմած լինել դէպի տկարները, հաւատարիմ լինել թագաւորին եւ հայրենիքին, սակաւապէտ լինել եւ ժուժկալ: Իսկ աւելի ընդարձակ բարոյական եւ հոգեւոր կրթութիւնը յանձնուած էր առանձին վարժապետների, որ միեւնոյն ժամանակ սովորեցնում էին նրան, կրօն, լեզուներ եւ գրութիւն: Այդ վարժապետները հրաւիրւում էին ամրոցի մերձակայ Աշտիշատի վանքից:

Արբակը շատ համեստ մարդ էր, սիրում էր, որ ուրիշները խօսէին իր մասին, բայց երբեմն, երբ բարկացնում էին նրան, նա հարեւանցի կերպով յիշեցնել գիտէր իր առհմային ազնուականութիւնը ասելով. «Ինձ խօ պատի տակից չեն գտել»... Խիստ յաճախ սովորութիւն ունէր խօսել այն ճակատամարտի մասին, թէ ինչպէս Պարսիկները կարեցին Եփրատի նաւակամուրջը, արգիլեցին Յուլիանոսի անցքը, իսկ իրանք Պարսիկներին վանելով, Յուլիանոսի համար ճանապարհ բաց արին: «Ախ, եթէ ես գիտենայի, որ Յուլիանոսը այնպէս վատ մարդ էր»... Միշտ այդ խօսքով էր վերջանում իր պատմութիւնը:

Պատմիր Արբակին ամէն տեսակ պատերազմական հրաշալիքներ, նա քեզ կը պատասխանէր. «Ա՛յ, այն ժամանակ, երբ մենք կռւում էինք Եփրատի մօտ»... եւ կը սկսէր նաւակամուրջի պատմութիւնը: Նա մոռանալ չէր կարող ուրացող կայսրի վարմունքը իր թագաւորի՝ Տիրանի հետ, որ պատճառ դարձաւ Հայոց հզօր քահանայապետի մահուանը:

Սամուէլը դուրս եկաւ քնարանից, եւ, տեսնելով այնտեղ Արբակին, ողջունեց, ասելով.

— Բարով, Արբակ, ի՞նչ կայ:

— Քո ողջութիւնը, — պատասխանեց ծերունին, նստելով յատակի վրայ տարածուած օթոցի վրայ:

Նա չէր սիրում նստել բարձր բազմոցի կամ գահաւորակի վրայ, համարելով այդ մի ծիծաղելի սովորութիւն: «Փայտէ ձի են նստում, որ երբեք չէ շարժւում» — մի այդպիսի հանելուկի ձեւ էր ստացել նրա բերանում այդ սովորութիւնը:

— Լաւ է, որ եկար, Արբակ, — ասաց Սամուէլը, — ես այս առաւօտ կամենում եմ որսի գնալ:

Ծերունին ժպտալով պատասխանեց.

— Որսի գնացողին նայեցէք... որսի գնացողը հիմա՞ է վեր կենում... արեւը հինգ ձիգայից աւելի բարձրացել է:

Այսինքն նիզակի հինգ երկարութեամբ բարձրացել է հորիզոնի վրայ: Նիզակը մի չափ էր Արբակի համար, որ ամէն տարածութիւն անխտիր նրանով էր չափում:

Դայեակի յանդիմանութիւնը իրաւացի էր. նախ, որ Սամուէլը երբեք սովորութիւն չունէր այնպէս ուշ վեր կենալու. երկրորդ, որ որսի էին գնում դեռ արեւը չծագած:

Նա արդարացրեց իրան, ասելով, որ գիշերը շատ ուշ քնեց, երկար անհանգիստ էր, եւ լուսաբացին միայն քունը տարաւ: Բայց այդ բոլոր պատճառները ոչինչ համոզել Արբակին չկարողացան:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

եգիպտացի ֆետայիները յանդուգն յար – ձակում մը կատարեցին Երուսաղէմի ճամբուն վրայ, ծուղակը ձգելով հանրա– կառք մը: Վեց քաղաքացիներ վիրաւոր – ուեցան: Ուրիշ խումբ մըն ալ յարձա – կում գործեց Յորդանանի կողմէն:

× Եգիպտոսի վարչապետը պատասխա– նելով ամերիկեան թերթի մը հարցումնե– րուն, ըսաւ թէ «արեւմտեան պետութիւն– ները միտք չունին մեզի հետ բանակցելու հաւասարէ հաւասար եւ թէ Խ. Միութիւ– նը պատուաւորապէս լսեց մեզ»:

ՆԵՐՔԻՆ ՊԱՅՔԱՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Թուրքիոյ վարչապետը, Ատնան Մեն - տերէս, Ապրիլ 10ին բուռն ճառ մը խօսե– լով Այնթապի մէջ, ամբաստանեց ընդդի – մադիրները եւ մամուլը թէ «յեղափոխու– թիւն կը պատրաստեն երկրին մէջ»: Այս առթիւ սպառնաց խիստ միջոցներ ձեռք առնել երկուքին ալ դէմ, եթէ նոյնիսկ հարկ ըլլայ բացառիկ օրէնքներ հրատա – րակել: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ ամէնէն կծու եւ ուժգին ճառն էր այս, վերջին օրերու ընթացքին:

Երկուշաբթի օր վարչապետը Մերսինի մէջ ալ ճառ մը խօսելով յայտարարեց.— «Անհուասարափի հով մը կը փչէ երկրին մէջ, ազատութեան դիմակին տակ: Եր – կիրը կառավարելու պատասխանատու – թիւնն ստանձնած ըլլալով, պարտաւոր ենք միջոցներ գտնել, վերջ տալու համար այս կացութեան»:

Ատնան Մենտերէսի դէմ ուղղուած պայքարը սաստկագոյն աստիճանին հա – սած է: Ընդդիմադիրները մասնաւորա – պէս կը չահագործեն տնտեսական տագ – նապը: Այնթապի ճառին մէջ վարչապետը ազդարարեց.

— Անդադար քննադատութիւններ ուղ – ղելով եւ ամբաստանելով կառավարու – թեան բոլոր անդամները, գանոնք անիծե– լով ընդդիմադիրները եւ մամուլը կը խափանեն մեր ամբողջ գործունէութիւ – նը: Ամէնէն վտանգաւոր շարժումը, կը ստեղծեն թերթերը որոնք իրրեւ թէ ան - կախ են: Ամէն տեսակ սուտեր, ամէն տե– սակ խաղեր եւ մեղադրանքներ կը կա – տարուին մեզի դէմ: Կը վարկաբեկեն մեզ ժողովուրդին առջեւ եւ յեղափոխութիւն կը պատրաստեն, իբրեւ օգնականց ներ - կայացնելով մեզ»:

ՍԱԿԱՐԱՆ.— Ոսկի 659.000 ֆրանք, նափոլէոն 3310, գուից. 3010, սթերլին 4050: Թղթադրամ տոլար 396, սթերլին՝ 1045, գուից. 93.50 (ազատ շուկայ):

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Եղեռնի 41րդ տարեդարձը տեղի կ'ունենայ, կազմակերպութեամբ փարիզահայ անխտիր բոլոր միութիւննե - րու, եւ հովանաւորութեամբ կրօնական երեք յարանուանութեանց պետերու, Ապ– րիլ 24ին երեքշաբթի օր երեկոյեան ժամը 9ին, նախկին Փըթի Ժուռնալի ընդար - ձակ սրահին մէջ, 21 ռիւ Քատէ, Փարիզ:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած երեք յարանուանու - թեանց պետերու կողմէ: Հովանաւորու - թեամբ Ազգ. Միութեան:

Ապրիլ 14, Շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին, Քաղաքապետարանի սրահին մէջ: Կը նախագահէ ԼԵՒՈՆ ՏԷՐ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ Կը խօսին Վեր. ԽԱՑԻԿԵԱՆ եւ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ.— Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութիւնը Ապրիլ 11–24ը կը տօնէ Ապրիլ 15ին, Կիրակի առտուն ժամը 9ին, Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ: Պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն: Պատարա– գիչ՝ Թորգոմ Քհ. Փոսթէճեան:

Ժամը 14,30ին բուն սգատօնը տեղի կ'ունենայ նոյն սրահին մէջ: Կը նախա - գահէ Պ. Վարդան Խրիմեան, կը բանա – խօսէ՝ Պ. Ս. Սիսլեան: Կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն, Կապոյտ Խաչը, Նոր Սերունդը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւ Տարօն Տու– րուբերանի Հայր. Միութիւնը:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Եւ հոգեհանգիստ Ապրիլ 11-24ի նահա– տակներու յիշատակին: Այս կիրակի ա – ռաւօտ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Այրի Տիկին Հ. Զիլինկիրեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղին, Տիկին Արաքսի Աթալլահի մահուան քառասունքին առթիւ:

Սիմոնյ «Յառաջ»էն:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

Պելժիոյ Հայ Ուս. Միութիւնը կազմա– կերպած է դասախօսութիւն մը այս եր – կուշաբթի ժամը 20ին, Ուսանողական Տան մէջ:

Կը խօսի՝ Պ. ԱՐԲԱԿ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

Եգիպտագիտութեան հաստատութեան ընդհ. քարտուղարը:

Նիւթը՝ «Հայ ժողովուրդի գիւղացինե – րու դերը»:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ օդափոխութեան տան կայանին

Այս Շաբաթ գիշեր, ժամը 9էն մինչեւ լոյս, 31 Փլաս Պէլըքուր, Պէրիէ–Միյէ սրահներուն մէջ:

Պիտի երգէ Օր. Ժ. Տիրատուրեան (Փա– րիզէն): Ռուսական պարեր Պ. Վազգէն Յովսէփեանէ: Հայկական պարեր եւ հա – ճելի անակնկալներ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հրապարակային վիճաբանական դա - սախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ եր - կուշաբթի, 16 Ապրիլ, ժամը 21ին, Քատէ սրճարանին սրահը:

Նիւթը՝ Աստուածաշունչի աշխարհա - բարացման հարցը եկեղեցիներուն մէջ:

Դասախօսներ՝ Գ. ՃԻԶՄԷՃԵԱՆ (դէմ), Վ. ՁԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ (թեր):

Նկատի ունենալով նիւթին կարեւորու– թիւնը, կը հրաւիրուին նաեւ յարանուա– նութեանց հովիւները:

Մուտքը ազատ է:

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պի– տի ունենայ, այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ:

Դասախօս՝ Բժ. Հ. ԳԱԼՃԵԱՆ

Նիւթը՝ չար. նախորդ դասախօսութեան (Բժշկական նուաճումները յիսուն տար – ուան ընթացքին) հայերէն լեզուով:

Մուտքը ազատ է:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՏԷՍԻՆ.— Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Աւետիսեանի եւ իր բոլոր պարագաներուն հայրենակից Մուշեղ Աւետիսեանի մահուան առթիւ, (Պէյրութ): Նոյնպէս Այրի Տիկին Մ. Ա– լոյեանի, Մկր. Մարգարեան ընտանիքին եւ բոլոր ազգականներուն Գրիգոր Ալոյ - եանի կսկծալի մահուան առթիւ (Վիէն):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻ

Ապրիլ 15ին, Կիրակի, Հ. Բ. Ը. Միու– թեան հիմնարկութեան յիսնամեայ տա – րեդարձի օրուան առթիւ Փարիզի Ս. Յով– հաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ քառա - ձայն Ս. Պատարագ եւ Հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պաշտօն տեղի պիտի ունե - նայ ի յիշատակ Միութեան բոլոր հան – գուցեալ հիմնադիրներուն, բարերարնե – րուն, վարիչներուն, անդամներուն եւ պաշտօնեաներուն, եւ մանաւանդ Փարի - զահայ հանգուցեալ անդամներուն, որոնց ցանկը զետեղուած պիտի ըլլայ Ս. Եկե – ղեցւոյ մուտքին առջեւ:

Պատարագէն վերջ այցելութիւն պիտի կատարուի Միութեան բարեյիշատակ հիմ– նադիրներ Պօղոս փաշա Նուպարի եւ իր որդւոյն՝ Առաքել փաշա Նուպարի շիրիմ– ներուն, Փէռ Լաշէզ:

Յարանուանական եւ ազգային բոլոր մարմիններէն, կազմակերպութիւններէն եւ յարգոյ հայ հասարակութենէն կը խնդրուի իրենց ներկայութեամբ մաս - նակցիլ համազգային այս յարգանքին:

(Դիւան)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հոգեհանգստեան այս նոյն պաշտօնը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի առաւօտ Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյ մէջ:

Կը հրաւիրուին հանգուցեալներուն յի - շատակը յարգողները:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՏԵՍԼԱԿԱՆԸ: Գրեց՝ Օննիկ Թաղէոսեան: (Բարեգործականի յիսնամեակին առթիւ, 1906 – 1956): Փա– րիզ:

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ԸՆԿԵՐ ԴՐՕՅԻ

Այս շաբաթ գիշեր, ժամը 8,30ին Սօսիէ-թէ Սավանթի սրահին մէջ

8, Rue Danton — Métro ODEON & St. MICHEL

Կը նախագահէ ընկեր ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՅԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն ընկ. Գ. ԼԱԶԵԱՆ եւ ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ (ֆրանսերէն)

Ուղերձներ զանազան կազմակերպութեանց կողմէ:

Մեներգ ՕՐ. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ

Թաւ ջութակ

JAK PATREL 1er Prix du Conserva toire de Paris — Soliste des Concerts.

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ — ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԻՍԻԷՆ մասնաւոր օթոֆար կը մեկնի Պ. Զատիկեանի սրճարանին առջեւէն, ժամը 8ին եւ կը կենայ, Փլաս տը լա Սուրսի եւ քաղաքապետարանին առջեւ:

Օր. ՓԵՐՈՒԶ ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ
Պ. ԵԴՈՒԱՐԴ ՀԱԶՐՈՅԵԱՆ
Նշանուած

8 Ապրիլ 1956 — Փարիզ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

★

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ.Յ.Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, դպրոցի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշտապահ ըլլալ:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր – ները այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը: Բոլորին ներկայութիւնը պար - տաւորիչ է:

ՊԵԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Փլաս տէ Ֆէթի սովորական հաւաքատե - ղին:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը, այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ռեժանի վերնայարկը: Պարտաւո - րիչ ներկայութիւն:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչու – թիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բո– լոր ընկերուհիները, այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Պ. Ղազարի սրճարանը: Օրակարգ՝ զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրու – թիւն:

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Նիկոլ Դուման» խումբի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, Գեղունի սրահին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սենեակ մը խոհանոցով, ամոլի մը հա– մար: Հեռաձայնել՝ ՓՐՈՎԱՆՍ 56-31:

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԹԱՏԵՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ապրիլ 15ին, ժամը 16ին

Կը ներկայացուին՝

Ա. մաս.— Կենդանի պատկեր ոսկե - դարեան բարբառով Վարդանանց պատե - րազմէն:

Բ. մաս.— Փիէքրա Ներայի Կոմսիկը, ընտանեկան յուզիչ տամ 2 արար:

Գ. մաս.— Բարեկենդանի վերջին իրի - կունը, ծիծաղաշարժ պաւեստ 1 արար:

26, ռիւ Թրոյօն, Սէվր:

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՄԵԾ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

Ապրիլ 15ի կիրակի ցերեկ, ժամը 2.45ին, ՍՈՐՊՈՆԻ ՌԻՇԸԼԻԷՕ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հայ Գրողներու Ըն կերակցութեան կողմէ:

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍ.Ի

ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ ՕՐ. Մ. ԲՍԲՍՅԵԱՆԻ

Կը խօսին՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ ԵՒ ԳԵՂԱՄ ՔԵՐԷՍԹԷՃԵԱՆ

Կ'երգեն՝ ՕՐ. ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ ՕՐ. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Կ'արտասանէ՝ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

Տաւիղ եւ թաւջութակ ֆրանսացի արուեստագէտներու կողմէ:

Տոմսերու արժէքը 300 եւ 100 ֆրանք: Կը ծախուին հայ գրատուները եւ վաճա– ռատուները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Այրի Տիկին Լուսինէ Տէր Վարդանեան, զաւակները, մայրը, քոյրերը, տալը եւ բոլոր ազգականները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, իրենց ա – մուսնոյն, հօր, եղբօր, փեսային, քեռայ– րին ու ազգականին,

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող ները:

●

ԺԸՆԵՒ.— Տիկին Մ. Կարապետեան, զաւակները եւ բոլոր ընտանեկան պարա – գաները կը ծանուցանեն թէ Ապրիլ 15ին ժամը 11ին հոգեհանգստեան պաշտօն պի– տի կատարուի Լիոնի Հայոց եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, մօրեղբօր եւ հօրեղբօր մահուան տարելիցին ա– ռթիւ, ինչպէս եւ ի յիշատակ համայն Կա– րապետեան, Յովսէփեան, Ռափայէլեան, Հաճեան եւ Սարգիսեան ընտանիքներու, նահատակուած 1915ին եւ 20ին: Կը խնդ – րուի որ բոլոր ազգականները եւ բարե - կամները ներկայ ըլլան:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris(9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 6

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 14 ԱՊՐԻԼ • SAMEDI 14 AVRIL 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7554 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3365

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՁԱՅՆ ՀԱՅՐԵՆԵԱՑ

•

Երբ սկսէր խօսիլ, հայրենիքի հեռանկարն էր որ կը պարզուէր աչքերուդ առջեւ:

Արարատի լանջերուն վրայ հասունցած Դրօն էր: Իսկ եւ իսկ «Ձայն հայրենեաց»: Մտքով, սրտով եւ բազուկով:

Մշակուած, կոճկուած հայերէն մը չունէր: Բայց գիտէր բառերը իրենց տեղը դնել առանց ճարտասանական ձեւեր փորձելու: Եւ նախադասութիւնները իրար կը լրացնէին կուռ տրամաբանութեամբ:

Ընդդիմութեան մը հանդիպած ատեն ալ, կը ջանար պահել հաւասարակշռութիւնը, ի վերջոյ ելք մը գտնելու համար:

Արեւելեան թէ արեւմտեան Հայաստանը, մինչեւ անգամ ամբողջ Կովկասը բաց գիրքեր էին իրեն համար, ռազմագիտական ծրագիրներ որոճալու համար:

Հայաստանի եւ դրացի երկիրներու աշխարհագրական տարբերութիւնները, հակառակորդին ռազմագիտական առաւելութիւնները յանդուգն մտածումներ կը թելադրէին իրեն, ինչպէս Ռուբէնի: Եւ ելքեր կը փնտռէր ու կը գտնէր, առանց ակադեմական հասարներ պրպտելու:

Հայոց պատմութիւն եւ աշխարհագրութիւն, — այսքանը կը բաւէր, փրկութեան ճամբան գտնելու համար:

Մնացեալը սրտոտեսութեան, քաջութեան եւ յարատեւութեան խնդիր էր.

Մեր ֆետայիները գիրքերէն չսորվեցան հայրենիք փրկելու կամ կերտելու գաղտնիքը: Ոչ ալ թութակաբար իւրացուցին օտարին գիտելիքները:

Հայրենիքի ձայնը, անոր տառապանքն ու երկունքը ամբողջ ակադեմիա մը կը կազմէին իրենց համար:

Դրօները մնացին անպարտելի, վասն զի հայրենիքի ազատութեան գաղափարը հոգեչահ քարոզ չէր իրենց համար, այլ միս եւ ոսկոր: Կամք եւ աշխատանք: Անձնուիրութիւն եւ հաւատարմութիւն:

Պատմական չարականագիրը շատ քիչ բան գիտէր բուն անձնազոհութեան մասին, երբ կ'երգէր «Անձինք նուիրեալք»:

Մեր ժամանակակից պատմութիւնը ստեղծեց նուիրեալներու սերունդ մը, որ լեռ ու ձոր կը թնդացնէր տարիներով, յանուն ազատութեան եւ խաղաղութեան:

Այսօր սակաւաթիւ դէմքեր մնացած են արիներու այդ սքանչելի փաղանգէն որ իր բազուկով ճեղքեց հայ ժողովուրդին լացի ու խաւարման մշուշը:

Ուրիշ ոեւէ ժողովուրդի քաջերը պիտի չկրնային աւելին կատարել, տուեալ պայմաններուն մէջ:

Եւ այսօր, յարգանքի երեկոյ մը սարքելով ողբացեալ Դրոյի յիշատակին, մենք ոգեկոչած կ'ըլլանք միւս անհամար քաջերը, յայտնի թէ անյայտ ֆետայիները, որոնք ուժասպառ ինկան միեւնոյն ճամբուն վրայ:

Այդ խոնարհներէն մէկն ալ՝ Սասունցի Մուշեղը, որ անհետացաւ Դրոյէն քանի մը շաբաթ առաջ:

Ոգեկոչել անոնց յիշատակը օտարութեան մէջ, կը նշանակէ սերունդէ սերունդ փոխանցել ռազմիկներուն եւ նահատակներուն պատգամը, — Միացեալ Հայաստան՝ միացեալ հայութեամբ:

Անոնց աչքերը փակուած են, բայց ոգին կը լուսաւորէ մեր ճամբան, իբրեւ անդադրուր «Ձայն հայրենեաց»:

Անոնց կեանքն ու գործը կենդանի դասընթացք մը կը կազմեն, պատմութեան իմաստը սերտելու եւ լայնօրէն ըմբռնելու համար:

Անոնք իրենց երիտասարդ արիւնը զոհեցին, որպէսզի յաջորդ սերունդները փրկուին բռնակալներու հալածանքի, ջարդի եւ գերութեան մղձաւանջէն:

Ազատ երիտասարդութեան կ'իյնայ շարունակել ճամբան, համաձայն նոր պահանջներուն:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՏԱՂԻ ՕԴԱՄԱՐՏ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՎԵՐԵՒ

•

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ ՎԱՐ ԱՌՆՈՒԱԾ

Թել Ավիվէն կը հեռագրեն թէ Ապրիլ 13ին կատաղի օդամարտ մը տեղի ունեցաւ Իսրայէլի վերեւ եւ եգիպտ. օդանաւ մը վար առնուեցաւ իսրայէլեան երկու օդանաւերու միջոցաւ: Եգիպտացի օդաչուն, որ ծանրապէս վիրաւորուած էր, գերի բռնուեցաւ: Եգիպտական օդանաւը գտնուեցաւ սահմանագլուխէն 16 մղոն հեռու, Աշտոտ քաղաքին մօտ, Կազայի հարաւ-արեւելեան մասին մէջ: Իսրայէլի արտաքին նախարարութիւնը անմիջապէս յայտարարութիւն մը հրատարակեց Երուսաղէմի մէջ, ըսելով թէ Եգիպտոսի յարձակողական արարքները սաստկացած են վերջին օրերս:

Առաջին օդամարտն է այս, անցեալ Սեպտ. մէկէն ի վեր, երբ իսրայէլեան օդանաւ մը վար առաւ երկու եգիպտ. օդանաւեր, Կազայի հողաշերտին մօտ:

Իսրայէլեան զեկոյցին համաձայն, նոր օդամարտը սկսաւ կէս օրէն վերջ, երբ եգիպտական չորս օդանաւեր «Իսրայէլի հողը մտան, դէպի հիւսիս ուղղուելով: Մէկ օդանաւին խորտակումէն վերջ, միւսները դէպի հարաւ փախան եւ իսրայէլեան [illegible] վնաս»:

Եգիպտոսի զինուորական իշխանութեան բանբերը յայտարարութիւն մը հրատարակեց որ կ'ըսէ.— «Երբ եգիպտական օդանաւեր հետախուզութիւն կը կատարէին Եգիպտոսի սահմանին վրայ, հանդիպեցան երկու թշնամի սաւառնակներու զորս հետապնդեցին մինչեւ Իսրայէլի հողը: Մեր բոլոր օդանաւերը վերադարձան բացի մէկէն: Տեղեկացանք թէ հարկադրեալ վայրէջք մը կատարած է հետապնդումի ընթացքին, էլ Աուճայի ապազինեալ շրջանին հարաւ-արեւելեան մասին մէջ եւ թէ օդաչուն անվնաս մնացած է»:

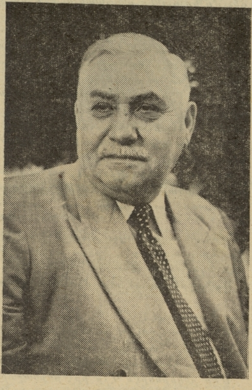
Աւելի վերջ ուրիշ զեկոյց մը եւս հրատարակուեցաւ, որ կ'ըսէ թէ իսրայէլեան օդանաւ մը վար առնուած է նոյն շրջանին մէջ, համաձայն Եգիպտոսի օդանաւային հրամանատարութեան տեղեկագրին:

Այդ օրը նոր արշաւներ չկատարուեցան եգիպտացի ֆետայիներուն կողմէ: Ոչ մէկ ֆետայի գերի բռնուած է, եւ կը կարծուի թէ բոլորն ալ ետ կանչուած չեն տակաւին: Իրազեկներու կարծիքով, տակաւին հարիւր ֆետայիներ կը գտնուին վիճելի շրջանին մէջ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, երկու տեսակ ֆետայիներ կը գործեն, — Անոնք որ իսրայէլեան հողը կը մտնեն միայն գիշերային արշաւներ կատարելու համար եւ անոնք որ մինչեւ մէկ շաբաթ կը մնան, աւելի ներսերը թափանցելու համար: Այս վերջինները զինամթերք եւ ուտեստ կրնան ստանալ զանազան թաքստոցներէ, բուն իսկ Իսրայէլի հողին վրայ:

Միւս կողմէ, Միջին Արեւելքի հեռագրական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ երկու հարիւր ֆետայիներ իրենց կայանը վերադարձած են Իսրայէլէն, անոր յարձակողական արարքներուն վրէժը լուծելէ ետք: Այս տեղեկութիւնը հաղորդուեցաւ մամուլի եւ անթելի միջոցաւ:

× Հրէական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ երեսուն աշակերտներ կ'աղօթէին Զիֆրիայի դպրոցին մէջ, երբ դուռը խորտակուեցաւ և ներս մտան երկու սպառազէն եգիպտացիներ, կրակ բանալով:

× Իսրայէլի ամերիկեան դեսպանը, Լոզըն, որ Ուաշինկթըն հրաւիրուած է, ջերմապէս զովեց, «Իսրայէլի ժողովուրդին քաջութիւնը՝ ֆետայիներու պատճառած ահուսարսափին հանդէպ»:

ԸՆԿԵՐ ԴՐՕ

Յիշատակի հանդէսին առթիւ որ տեղի կ'ունենայ այսօր, շաբաթ, ժամը 20·30ին (Տես Դ. էջ):

ՄԵԾ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ ԻՐԱՐԱՆՑՈՒՄԸ

[illegible] տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ լուրջ մտահոգութեան մատնուած են արեւմտեան պետութիւնները՝ Միջին Արեւելքի կացութեան հետեւանքով:

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, որ արձակուրդի պիտի երթար, որոշեց յետաձգել իր մեկնումը: Իսկ նախագահ Այզընհաուըր երկու անձնական նամակներ ուղղեց Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի վարիչներուն, որպէսզի չխանգարեն խաղաղութիւնը:

Ամերիկեան կառավարութիւնը կը հերքէ այն լուրը թէ արտօնութիւն խնդրուած է Յունաստանէն, հազար ծովային հրացանակիրներ ղրկելու համար Կրետէ: Բայց հաստատեց թէ հաւանական է որ մաս մը ծով. զինուորներ պիտի ղրկուին Կրետէ, Միջերկրականի ռազմափորձերուն առթիւ: Կը հերքուի նաեւ այն լուրը թէ ամերիկեան երկրորդ գրահապատ զօրաբաժինը, որ Եւրոպա կը գտնուի, հրաման ստացած է Միջին Արեւելք երթալու:

× Ապահովութեան ընդհ. քարտուղարը, որ Գահիրէ կը գտնուի, 24 ժամ յետաձգեց իր մեկնումը, նկատի առնելով կացութեան ծանրացումը: Քարտուղարը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Եգիպտոսի արտաքին գործերու նախարարին հետ, ներկայութեան զօր. Պըռնսի եւ եգիպտացի սպաներուն: Խօսակցութիւնը տեւեց երկուքուկէս ժամ: Նոր տեսակցութիւն մը տեղի պիտի ունենայ այսօր, շաբաթ: Յետոյ քարտուղարը պիտի ուսումնասիրէ բոլոր տեսակէտները, յարաբերութիւնները մեղմացնելու համար:

Ընդհ. քարտուղարը հեռագրած է Ապահովութեան խորհուրդին թէ Եգիպտոս եւ Իսրայէլ յանձն առած են զէնքի չդիմել, բացի օրինաւոր ինքնապաշտպանութեան պարագային: Այս խոստումները եղած են օդաչուէն առաջ: Իրազեկ աղբիւրներու համաձայն, Եգիպտոսի վարչապետը բացորոշապէս հասկցուցած / Ապահովութեան ընդհ. քարտուղարին թէ համաձայն է որ միջոցներ ձեռք առնուին խաղաղութիւնը պահպանելու համար, բայց կը մերժէ որեւէ քաղաքական կարգադրութիւն Իսրայէլի հետ:

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին օգնականներէն Հենտըրսըն Լոնտոն գնաց օդանաւով եւ անմիջապէս տեսակցութիւն մը ունեցաւ Անգլիոյ վարչապե–

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

#

(Մասնաւոր թղթակցութիւն ՅԱՌԱՋԻ)

ԼՈՆՏՈՆ, 13 Ապրիլ (հեռաձայնով). — Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը Լոնտոն հասաւ հինգշաբթի ժամը 4ին: Մասնաւոր ընդունելութիւն մը սարքուած էր օդակայանի հիւրանոցին մէջ: Ներկայ էին անգլիացի եպիսկոպոսներ, իբրեւ ներկայացուցիչները Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսին: Դիմաւորելու եկած էին նաեւ խորհրդային դեսպանատան կողմէ երկու պաշտօնեաներ և հայ գաղութի ներկայացուցիչները, առաջնորդութեամբ Պսակ եպիսկ.ի: Ընդունելութեան սրահին մէջ թէյասեղան մը տրուեցաւ: Յետոյ Հայրապետը առաջնորդուեցաւ Հայոց եկեղեցին, ուր մուտք գործեց «Հրաշափառ»ով: Կաթողիկոսը քարոզ մը խօսեցաւ եւ իր ողջոյնները հաղորդեց Էջմիածինէն: Հոգեւոր հովիւը անգլերէնի թարգմանեց քարոզը, ներկայ եպիսկոպոսներուն համար: Նոյն գիշերը կաթողիկոսին ժամանումը հաղորդուեցաւ նաեւ ռատիոյէն, հեռատեսիլէն եւ մամուլի միջոցաւ:

Ուրբաթ ճաշ մը կը տրուի Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսարանին մէջ: Ժամը 4ին, Նիկիոյ Ակումբը ընդունելութիւն մը կը կատարէ: Հրաւիրուած են նաեւ գաղութի վարչութեան անդամները: Յետոյ պիտի այցելէ Աստուածաշունչի Բրիտանական եւ Օտար Ընկերութեան կեդրոնը:

Շաբաթ օր պիտի այցելէ եւ ճաշէ Նէշտըմ Արքայարանը:

Այս կիրակի Հայրապետը պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Հայոց եկեղեցին ուր ներկայ պիտի ըլլայ Քէնթըրպըրիի աւագերէցը:

Կէսօրին Հոգաբարձութիւնը մասնաւոր ճաշ մը կազմակերպած է:

Երկուշաբթի Հայրապետը կը փոխադրուի Քէնսինկթըն Փալաս Օթէլ, Երեքշաբթի գիշեր Անկլիքան եկեղեցւոյ Հայրապետը ճաշի հրաւիրած է Հայոց կաթողիկոսը: Ներկայ պիտի ըլլան մասնաւոր հիւրեր: Չորեքշաբթի կաթողիկոսը կ'այցելէ Քէնթըրպըրիի աւագերէց Տոքթ. Ճօնսընի:

Հինգշաբթի ճաշ ի պատիւ Հայրապետին՝ գաղութին կողմէ:

Ապրիլ 20ին կաթողիկոսը կը մեկնի Մանչեսթըր, ուր պիտի պատարագէ Ապրիլ 22ին:

× Կաթողիկոսը Մարսէյլէն Լիոն գացած ատեն, ճեպընթացին պաշտօնեաները թոյլ տուած էին որ կառախումբը 8–10 վայրկեան կանգ առնէ Վալանսի կայարանին մէջ, որպէսզի այդ քաղաքին Հայերն ալ կարենան ողջունել Հայրապետը: Նոյն առթիւ քարափին վրայ կը սպասէր Արաքս երգչախումբը, որ ծաղկեփունջ մը մատոյց եւ «Անուշ Գարուն»ը երգեց, ինչպէս կը գրէ մեր պաշտօնակիցը, «Լը Տոֆինէ Լիպէրէ»:

× Մարսէյլի երկու աշխատակիցներէ շնորհակալութեամբ ստացանք Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին քարոզը՝ Փրատոյի եկեղեցիին մէջ: Անշուշտ նկատեցին որ հիմնական մասերը հրատարակած էինք, օրը օրին, երրորդ աշխատակցի մը հեռաձայն-թղթակցութեամբ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՂՈՒԱՆ ԹԻՒԸ նուիրուած է Կոմիտաս վարդապետի, յարգանքի ցերեկոյթին առթիւ որ տեղի կ'ունենայ կիրակի ժամը 2·45ին:

«ՓԱԽՑՈՒԱԾ» գաղտնիքներու դատավարութիւնը կը շարունակուի մէկ ամիսէ ի վեր, ամէն օր յուզումնալից տեսարաններ պարզելով: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ առջի օր «փախցուած» են դռնփակ նիստի մը ատեն յայտնուած գաղտնիքներ, նախարարի մը կողմէ:

ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԱՄ...

Անցած Հոկտեմբերին, աշնանային ան-հաճոյ եւ տխուր եղանակին Բ. քաղաքն էինք՝ մեր անզուգական Դրոյի հետ:

Գործը, որ զինքը հոդ բերած էր, ան-հրաժեշտ կը դարձնէր յետաձգել իր վե-րադարձի համար նախատեսուած թուակա-նը:

Իր առողջական վիճակի մէջ, յառաջ ե-կած վրդովիչ փոփոխութիւնն ալ նոյն-քան կարեւոր պատճառ մըն էր երկարա-ձգելու իր բնակութիւնը այնտեղ, բժշկա-կան նոր քննութեան մը ենթարկուելու համար:

Հակառակ այս կրկնակի անհրաժեշտու-թեանց, Դրօն, մասնաւոր աճապարանք մը ցոյց կուտար օր առաջ մեկնելու:

Նախապէս կը դժուարանայի ըմբռնել այս աճապարանքի պատճառները: Գի-տակցաբար կը զգուշանայի որեւէ հար-ցում ուղղել իրեն այս մասին: Լաւ ըմբռ-նած իր բնաւորութիւնը, համոզուած էի սակայն, որ կարելի չէր զինքը ետ կեցնել իր որոշումէն: Փորձառաբար գիտէի նոյնպէս, որ լուրջ եւ կենսական պատ-ճառ մը միայն կրնար զինք մղել օր առաջ ձգելու այդ քաղաքը:

— «Պէտք է Դեկտեմբերէն առաջ կար-գադրեմ բոլոր գործերս: 20ին պէտք է Պէյրութ ըլլամ, Նոյեմբերին Վ.ի մօտ: Դեկտեմբերին... ես ազատ պէտք է ըլ-լամ, ազատ բոլոր գործերէն...»

— Բայց ինչո՞ւ ժամանակի այս սահ-մանումը, եւ մանաւանդ Դեկտեմբերին գործերէդ ազատուելու անբացատրելի պահանջը:

Հարցումներուս չպատասխանեց: Այս արդէն գէշ նշան մըն է, մտածեցի: Կաս-կած չունէի այլեւս, որ յայտնապէս կը փորձէր ինծի խնայել ծանր յայտնութեան մը անխուսափելի տառապանքներէն:

«Դեկտեմբերին ես ազատ պէտք է ըլ-լամ բոլոր գործերէս» սովորական բա-ցատրութեամբ վրդովիչ ...չէ... ունէր իր մէջ.

Ո եւ է մէկուն կողմէ այդպիսի արտա-յայտութիւն մը պիտի նշանակէր թէ Դեկ-տեմբերէն սկսեալ կ'ուզէր ազատիլ իր գործերէն եւ դառնալ անգործ – ազատ մարդ:

Դրոյի համար անկարելի էր այս բա-ցատրութիւնը:

Դրօն գործ էր, իր կեանքը՝ հարուստ եւ բեղնաւոր գործերու ամբողջութիւն մը:

Առանց գործի, «ազատ բոլոր գործե-րէն» Դրօ չկար. չէր կրնար ըլլալ:

Մահը միայն կրնար զինքը ազատել գործէն, իսկ մահը կրնար ամէնուն մօտե-նալ, բայց երբեք իրեն — «այնքան շատ էր կեանքը իր մէջ»:

Այս մտածումներով կարելի չէր հանդա-տանալ: Օրէ օր արագութեամբ իր մէջ նկատելի փոփոխութիւնները ստաճանա-բար կը մթագնէին լաւատեսութիւնս:

Ընդհանրապէս միշտ կենսուրախ, ար-տակարգօրէն աշխոյժ եւ զուարթ Դրօն կը փոխուէր արագութեամբ:

Ծանր եւ սպառիչ թախիծ մը ամբողջէն նստած էր այլեւս իր միշտ պայծառ եւ կրակոտ դէմքին վրայ:

Իր քաղցր ժպիտին մէջ, զորովալիր եւ տաք խօսքերուն մէջ այլեւս բան մը կը պակսէր:

Զգայնացած էր եւ միշտ մտածկոտ:

Կը խուսափէր տեսակցութիւններէ, ծայրայեղ պարագաներուն՝ վայրկեան-ները կը հաշուէր եւ խրայտուկպատշաճ ձեւ մը կը գտնէր ընդհատելու սկսուած խօսակցութիւնը:

— «Ես խիստ եմ, Կակոյի տղին լաւ պախի, իմ... ընկերս» իր սովորական դարձած այս արտայայտութիւնը, այլեւս տարբեր իմաստ մը կուտար:

Կասկածէ դուրս էր այլեւս, որ յատուկ գիտակցութիւնն ունէր իր դժան հիւան-դութեան հետեւանքներուն:

Չէր ուզեր այս գիտակցութիւնը փոխան-ցել ուրիշին:

Իր միակ ցանկութիւնն էր չվհատեցնել իր շրջապատը, իր գործակիցները: Եւ այս պատճառով ալ, կ'ուզէր շուտ աւարտել իր անմիջական գործերը, եւ յետոյ, Դեկ-տեմբերին ազատ ըլլալ հաշուի նստելու իր ներսը արագօրէն կրծող անխնայ հիւանդութեան հետ:

Ծանրաբեռնուած այս մտածմունքներու մէջ, ժամանակէն առաջ որոշեցինք մեկ-նիլ Բ. քաղաքէն:

Անձրեւոտ, ցուրտ առաւօտ մըն էր: Օ-դանաւային կայանը հասնելու համար պէտք էր անցնէինք ծառախիտ ուղիներէ:

Մեր ընկերներէն Վ.ը իր ինքնաշարժի մէջ առած մեզ, Դրոյին խոստացած էր, սովորական ժամանակէն առաջ տեղ հաս-ցնել:

Կառքը կը սուրար արագութեամբ:

Անձրեւի տարափին տակ, դեռ իրենց ճիւղերուն կառչած ոսկեգոյն տերեւնե-րը յուսահատօրէն կը թափէին ճամբուն վրայ, գետին իյնալէ առաջ, օդին մէջ դր-կախառնուելով ... ... ընկերներուն հետ:

Յուզիչ էր տերեւաթափը, եւ նոյնքան յուզիչ տերեւաթափի յատուկ երաժշտու-թիւնը:

Վ.ի կառքին մէջ լուռ կը դիտէինք բնու-թեան այս խորհրդաւոր տեսարանը:

Յանկարծ ուժեղ հարուած մը զգացի ուսիս վրայ:

Դրոյի ձեռքն էր. ամուր ցնցումով մը, առանց խօսքի՝ մատով ցոյց տուաւ տերե-ւաթափը: Երազային արտայայտութիւն մը առած կը դիտէր դուրսը, նոյնը թելա-դրելով մեզի:

— «Տեսնո՞ւմ էք, ինչպէս պոկ են գա-լիս իրենց արմատներից... ժամանակը ե-կել է, իրենց փախճանն է... Այս օրէնքին դէմ, ամէնքս անզօր ենք: Տերեւաթափին դէմ, գիտութիւնը անկարող է կռուել... է՛յ, Կակոյի տղայ, ի՞նչ ես ուզում...

... Հիմա այլեւս դաղտնիք մը չէ ինծի համար մեր անման Դրոյի աճապարան-քը, մինչեւ Դեկտեմբեր գործերս պէտք է վերջացնեմ...

Դեկտեմբերէն ետք երեք ամիս միայն Դրօն ազատ մարդ եղաւ...

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԱՆՎԵՀԵՐ ՌԱԶՄԻԿԸ

Հայ ժողովուրդի ամէնէն ընտիր զա-ւակներէն մէկն ալ գերեզման իջաւ:

Դրօ... Եռուն ու անհանդարտ ռազմիկ մը, որ հայրենիքի ճակատագրական բո-լոր վայրկեաններուն ժայռի պէս կեցած էր: Մեր ազատագրական պատմութեան մէջ միշտ պիտի հանդիպինք իր անրասիր անուան: Այս մտաւորական հայդուկը իր զէնքէն անբաժան մնաց: Օր մը ռազմի դաշտին մէջ, օր մը ցարական հայատեաց գործակալներու պատուհասման գործին մէջ, օր մը պետական մարդու կամ բա-նակնացի դերին մէջ: Ամէնուրեք, ուր որ իր ներկայութիւնը անհրաժեշտ էր: Հայ-րենի երկրին մէջ իր անունը կ'արձագան-գէր հին Պայազիտ, Բագու, Դիատին, Ա-լաշկերտ, Վան, Շատախ, Տարօն, Սարը-ղամիշ, Բաշ Ապարան, Ղարաբաղ, Զան-գեզուր, Դարալագեազ, Պէօյիւք Վէտի եւ այլն: Հայաստանի Հանրապետութեան անկումէն ետք՝ խորհրդային դժոխք, աքսոր եւ փախուստ: Գաղթաշխարհի մէջ դարձեալ պատասխանատու դիրքերու վը-րայ, յանուն հայ մնայորդացի փրկու-թեան: Դուլ ու դադար չունէր, հակառակ իր խախտուած առողջութեան:

Դրօն, որքան ընկերական ու պարզ, սրտաբաց ու կենսուրախ, նոյնքան վճռա-կան էր եւ անընկճելի գործի ժամանակ: Կովկասեան բոլոր ժողովուրդներուն մէջ անգամ առասպելական դէմք մըն էր դարձած, պողպատէ բազուկ մը եւ հայ ժողովուրդի ցասման խորհրդանիշը:

Ահա քանի մը դրուագներ յոյզի ու յոյ-սի, խանդավառութեան ու յուսաբեկու-թեան օրերէն, իր անջնջելի անուան հետ կապուած:

Արարատեան գունդը, Խանասորի Վար-դանի հրամանատարութեամբ, 15 Ապրիլ 1915ին, Քանաքեռէն Երեւանէն, անօրի-նակ ցնծութեան մէջ, ճամբայ ելաւ դէպի Վան: Իրեն կ'ընկերանային Երկրորդ գունդի հրամանատարներ Դրօ, Արմէն Գարօ, Խէչօ, Երրորդ գունդէն Համա-զասպ, Եպր եւ Վ. Վալադեան, Չորրորդ գունդէն Քեռի, Ջալլադ, Ալուսլ Խէչօ եւ ուրիշներ: Հասան Էջմիածին: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը՝ Գէորգ Ե., պիտի օրհնէր մեր քաջամարտիկները, որպէսզի իրենց սուրը հատու եւ բազուկները հուժ-կու ըլլային: Ինչ ծաղկեփունջեր ու ով-սաննաներ, ինչ յուզիչ տեսարաններ ու կեցցէներ... Ծերունիներ կ'արտասուէին երիտասարդները կը խայտային:

Արարատեան գունդը վերջը անցուց Էջ-միածին: Երգ ու պար, ցնծութիւն:

Առաւօտեան, Գէորգեան Ճեմարանի հա-րաւային բակին մէջ կատարուեցաւ դրօշ-ներու օրհնութիւնը: Այրուձի եւ հետե-ւակ, զէն ի ձեռին, պատուի էին կեցած, երբ Վեհափառը, շրջապատուած եպիսկո-պոսներով եւ վարդապետներով, յամրա-քայլ մօտեցաւ պատուոյ սեղանին, ուր դրօշակիրներն էին կանգնած: Արարողու-թիւնը սկսաւ խունկերամ բազմութեան ներկայութեամբ, խորհրդաւոր լռութեան մէջ: Վեհափառը օրհնեց դրօշակները եւ հրամանատարներուն ուժ ու կարողու-թիւն մաղթեց: Ճեմարանի ուսուցիչներէն Մեսրոպ վրդ. Մաքսուդեան, հոետորա-կան աքանչելի թռիչքով, բարի ճանա-պարհ մաղթեց Արարատեան գունդին: Կարծես պատմութիւնը կը կրկնուէր, Ա-ւարայրի նոր դաշտ մը կը բացուէր ուրիշ Վարդանի մը առաջնորդութեամբ: Ո՞վ կրնար համբերել... Մեր արիւնը կ'ե-ռար: Մանաւանդ որ սահմանէն անդին, մեր հարազատներու եւ արենակիցներու խողխողման չարագուշակ լուրերը շրջան կ'ընէին բերնէ բերան:

Կամաւորները շարժեցան դէպի Իգդիր: Հեռուէն, Արարատեան դաշտի մշուշի մէ-ջէն, իրենց երգերը կ'արձագանգէին մեր ականջներուն մէջ... Անկարելի էր հան-գիստ նստիլ եւ դաս պատրաստել: Երեք ընկերներ, Հայկակ Քաջունի, Փանոս Գրիգորեան եւ ես, որոշեցինք ձգել ճե-մարանը, կամաւոր գրուիլ եւ «փրկել ազ-գը»: Զուգեցինք վշտացնել մեր այդ օրե-րու բարի տեսուչը՝ հանրածանօթ գիտ-նական Ստեփան Մալխասեանը, եւ առանց թոյլտուութեան փախուստ տուինք: Տա-րակոյս չունէինք, որ ընդհանուր հրամա-նատարը մեզ սիրով պիտի ընդունէր...

Քալելով հասանք Իգդիր եւ ներկայա-ցանք Վարդանին:

— Հը՛, ճեմարանցիներ, ի՞նչ էք անում այստեղ:

— Պ. Վարդան, եկեր ենք խնդրելու, որ մեզ ալ կամաւոր արձանագրէք, մենք ալ կ'ուզենք զոհուիլ մեր ազգին համար..

Հայրական ակնարկ մը նետեց մեր վը-րայ եւ, հանդարտ ու անխռով, սկսաւ խրատական մը կարդալ մեր գլխուն այն իմաստով, թէ մենք տակաւին «անչափա-հաս»ենք, «բանակը» մեր տեղը չէ եւ թէ ուրիշ մարզերու մէջ հետագային շատ ա-ւելի օգտակար պիտի ըլլանք, եւ այլն, եւայլն: Եւ յորդորեց վերադառնալ Էջ-միածին:

Գլխիկոր դուրս եկանք եւ գացինք ներ-կայացանք Դրոյին: Ատրճանակը կողքին, փափախը ետ հրած, մօրուքը ցցած, ար-գոսեան աչքերով կանգնեցաւ մեր առջեւ: Դեռ մենք բերան չբացած եւ խնդրանք չներկայացուցած, սկսաւ մեզ «ամբակո-ծել»:

— Ի՞նչ գործ ունիք հոս, մենք բալա-կան չե՞նք: Շուտ, վերադարձէք ճեմա-րան, աչքիս չերեւաք այլեւս...

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Մի երիտասարդ Դաշնակցական, որ հմայուել էր հայ հերոսների փառքով, հարց տուաւ Դրոյին.

— Ի՞նչպէս կարելի է երբեք վախ չու-նենալ, մշտապէս անվախ լինել:

Դրօն իր խորաթափանց հայեացքը սե-ւեռեց երիտասարդի աչքերի մէջ, ուր կարդաց անկեղծութիւն եւ հոգեկան վե-րացում:

— Բալիկս, ասաց Դրօն, հայրական քնքոյշ հոգածութիւնով, մարդ էակը բա-տեղծուել է վախի զգացումով: Արարչու-թիւնը այդ բնազդով օժտել է նրան՝ ինք-նապաշտպանութեան համար: Դա բարիք է: Բայց չարիք է դառնում այդ, երբ փա-խուստ է տալիս նրանից: Որքան փախ-չես, այնքան պինդ կը կպչի քեզ: Համար-ձակ նայիր նրա աչքերի մէջ. երբ ճանչ-նաս նրան, նա գինաթափ կը լինի:

Ինձ զարմացրեց Դրոյի այս ինքնատիպ բացատրութիւնը, որ հոգեբանական վեր-լուծումներով չէ, որ գտել էր, այլ փոր-ձառութեամբ, մանաւանդ ներիմացու-մով:

Հերոսը նա չէ, որ իր կեանքը վտանգե-լով, արտակարգ ու հրաշապատում գոր-ծեր է կատարում, ինչպէս աւազակները, յեղուզակները եւ կենկստերները: Հերոսը նա չէ, որ ներքին անզուսպ մղումով, դէպի մահ է սլանում, ինքնոչնչացումի քայլ է առնում, անձնասպան է լինում, ինչպէս անմխիթար սիրահարը, անբու-ժելի յուսահատը եւ խելագարը: Սրանք վախկոտներ են, որոնց համար կեանքը չարչարանք է, տառապանք եւ անտանելի բեռ: Սրանք անարի, եղկելի վատեր են, որոնք սարսափած կեանքի դաժան փու-լերից, անզօր են գտնում դիմադրաւելու վտանգը եւ փախուստի այս ուղին են ընտրում: Սրանք ինքնամոլներ են, որոնց անյագուրդ եսը պարտութեան է մատ-նուած, կեանքի խոչընդոտները անյաղ-թելի գտնելով:

Հերոսը անվեհեր մարտիկն է: Նա պայ-քարում է կեանքի թիւրին եւ ծուռին դէմ: Նա կռւում է յաւիտենական արժէք-ների համար. ազատութեան, անկախու-թեան, ճշմարտութեան, արդարութեան համար: Այդ նպատակին հասնելու հա-մար, նա ոչ մի զոհողութեան առջեւ կանգ չի առնում: Հերոսի եսը տիրական չէ. նա սոսկ ծառայ է: Հերոսը ամէն օր իր եսից մի բան է մեռցնում, որպէսզի վեհ սկզբունքները իշխեն ամէնուրեք եւ միշտ:

Դրօն հերոս էր:

Նա չէնշող, լաւատես եւ կենսուրախ էր: Զախողանք եւ դժբախտութիւն չէին կարող խորտակել նրան, չէին կարող խա-թարել իր սիրտը, որովհետեւ անսպառ կորով ունէր մաքառելու եւ յաղթելու: Կեանքը մի ելեւէջ է. նա ունի իր մութ եւ պայծառ երեսները, տխուր եւ զուարթ կողմերը:

«Զախորդ օրերը ձմրան նման կը գան ու կ'երթան.

Վհատելու չէ, վերջ կ'ունենան, կը գան ու կ'երթան»:

Հերոսական, յաւերժական հայութեան փիլիսոփայութիւնն է սա կեանքի մասին, որ Դրոյինն էր միաժամանակ: Պէտք է պայքարել, անդուլ պայքարել, իսկ պայ-քարը յաջողութեամբ պսակելու համար, պէտք է զոհել, միշտ զոհել, եւ զոհել ա-մէն բան իր անձից, անգամ իր կեանքը:

Մահ խմացեալ անմահութիւն է:

Հերոսի համար կեանքը՝ տեւականութիւն եւ մահը նրա բացակայութիւնը չէ: Կեան-քըն ու մահը իրերյաջորդ տեւողութիւն են: Մարդն իր կեանքով ու մահով բնու-թեան յայտնութիւնն է: Բնութեան, որ բեղմնաւորող, ստեղծարար աղբանդ է, արարիչ ոգիների եռուն աշխատանոցը: Հերոսը մշտապէս այդ ոգիների հետ է ապրում եւ զգում է իրեն բնութեան մի անքակտելի մասնիկը: Կեանքն ու մահը հերոսի մէջ, նրա էութեան խորքում լուծ-ուել են, իբրեւ դաշնաւոր եւ ներդաշնակ միութիւն:

«Հող էիր եւ ի հող դարձիր»: Հերոսը իր մահով չի անհետանում, այլ վերա-դառնում է բնութեան: Դրանից է բխում իր անմահութիւնը:

★

Անման Դրօ. անշունչ մարմինդ, նիւ-թեղէն անօթը քո Ոգու, յանձնեցինք հո-ղին, իսկ հոգիդ սլացաւ միանալու Հայոց հոյակապ ու փառաշուք պանթէոնի պաշ-տելի հսկաներին:

Քո սիրտն ու քո թոքից հանուած թըշ-նամու գնդակը պիտի պահենք իբրեւ յուշք եւ յիշեցում գալոց հայ սերունդ-ներին:

Քո սիրտը խորհրդանշանն է այն բոլոր առաքինութիւնների, որ դու ժառանգել ես յաւերժական հայութիւնից:

Քո թոքում թաղուած գնդակը խորհր-դանիշն է Հայ Դատին, անիրաւուած քո ժողովուրդի իրաւունքներին, որին կեան-քըդ նուիրեցիր եւ որի մարտական յաղա-ծածան դրօշը ամրակուռ բազուկովդ միշտ բարձր բռնեցիր:

Վշտակոծ ենք, բայց ողբ չենք արձա-կում: Արցունք էլ չենք թափում, որով-հետեւ արցունքը ընկրկումի, տկարու-թեան նշան է, ինչպէս դու սովոր էիր մեզ ասել: Չենք ողբում, որովհետեւ հաւա-տացած ենք, որ մեր ժողովուրդը, որ քեզ է ծնել, կարող է Դրօներ նորէն ծնել:

Այսօր, քո աճիւնին առջեւ կանգնած, գլուխներս բարձր, նորոգում ենք մեր ուխ-տը: Ուխտում ենք բարձր բռնել այն պաշ-տելի դրօշակը, որ մեզ փոխանցեցիր, եւ ընթանալ այն նուիրական ճանապարհից, որ դու ցոյց տուիր:

Դու անմահացար, որովհետեւ հայ ժո-ղովուրդը անմահ է:

ԲԺ. ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

Դրօն պաղ ջուր լեցուց մեր գլխին՝: Մենք ինչե՞ր կ'երեւակայէինք... Կը կարծէինք, թէ մեզ «սիրով» պիտի ընդունին եւ քաջալերեն, թէ մեր օրինակը վարակիչ պիտի ըլլար մեր միւս ընկերներուն համար եւս, եւ ահա կը մատնուէինք յուսախաբութեան: Եթէ վերադառնայինք, ինչպէ՞ս պիտի հեգնէին մեզ մեր ընկերները:

Որոշեցինք յամառօրէն շարունակել մեր դիմումները եւ ներկայացանք Վարդվարդեանին: Ան ալ «գործ դու պատուիրեցեր» լուաց մեզ եւ ցոյց տուաւ էջմիածնի ճամբան:

Քեռիէն ամէնքը կը վախնային իր խստաբեր բնաւորութեան պատճառով: Բայց չներկայացանք իրեն եւ գացինք գտանք Համազասպը:

Մեր դատը այս անգամ «պերճախօս» ձեւով պաշտպանեցինք եւ կրցանք մեղմել իր ընդդիմութիւնը:

— Լաւ, բալաներս, եկէք, բայց ձի չեմ կրնար տալ: Մինչեւ Վան պիտի քալէք: Ձեզի մէկ մէկ հրացան ալ կուտամ քանի մը փամփուշտով, մինչեւ որ վարժուիք:

***

Մեր ուխտը կատարուած էր:

1918 Մարտին, Կարինէն նահանջելով հասած էինք Սարըղամիշ: Ճակատի ընդհ. հրամանատարն էր զօր. Արէշեան, թոյլ եւ անջիղ մէկը: Դասալիքներ օրէ օր կը շատնային: Հակառակ Մուրատի եւ Սեպուհի կորովի միջամտութեան, անկարելի էր զօրամասերու ռազմական ոգին բարձրացնել եւ կարգ կանոն մտցնել: Կանոնաւոր բանակը կը դառնար անկանոն, անկանոնը կը դառնար կանոնաւոր: Օր մը, չուրջ տասը տասնհինգ հոգի բերին մեր զօրանոցը: Յանկարծ, Մուրատ եւ Սեպուհ ատրճանակները քաշած դուրս խոյացան: Սիրտս սկսաւ տրոփել: Չըլլա՞յ թէ սպաննեն: Դասալիքներ էին: Սեպուհ սկսաւ կրակել ճիշդ իրենց երկու ոտքերուն մէջտեղը, գետնին: Դեփդեղին կտրած էին ամէնքն ալ: Մահացու էր սարսափը: Շարք շարք կանգնեցուցին եւ հրամայեցին անմիջապէս միանալ իրենց զօրամասերուն: Ռուս զօրամասերու «դէպի տուն» նշանաբանը պարարտ գետին էր գտած: Գերմանական ճիգեր էին պէտք կասեցնելու համար դէպի տուն նահանջը: Այդ տագնապալից օրերուն, Ազգային Խորհուրդին կողմէ ճակատ էին եկած ընկերներ Ս. Վրացեան եւ Վ. Նաւասարդեան, Ապահովութեան Խորհուրդին կողմէ ալ՝ ընկեր Վ. Փափազեան: Ուրկէ՞ ուր, յանկարծ Դրօն մէջտեղ ելաւ իբրեւ զինուորական կոմիսար: Իրօք, Դրօն անմիջապէս գործի անցաւ: Արտակարգ ատեան մը կազմուեցաւ Դրոյի մասնակցութեամբ եւ երեք խռովարար դասալիքներ մահուան դատապարտուեցան: Դրոյի անունը բերնէ բերան շրջան կ'ընէր եւ սարսափ կ'ազդէր:

Հետագային, ճակատագրական դէպքեր տեղի պիտի ունենային Սարտարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ Ապարանի մէջ, եւ Դրօն դարձեալ բախտորոշ դեր պիտի կատարէր:

***

Անցան տարիներ, եւ ինչ տարիներ... Գաղթ, սով, արիւն-արցունք: Եւ ահա Հայաստանի Հանրապետութիւն: Աւա՜ղ, ոչ երկարատեւ: Ինկանք դարձեալ տարագրութեան փուշերուն մէջ, հողմացրիւ:

1925 Յունուարին, Փարիզի մէջ տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դ. 10րդ Ընդհ. Ժողովը: Ռումանիայէն պատգամաւոր էր եկած նաեւ Դրօն: Յաճախ կ'երթայի քովը:

Մեր պատգամաւորներէն խնդրած էինք հրապարակային զեկուցումներ տալ իրենց շրջանի հայկական «մնացորդաց»ի մասին: Կարգը եկած էր Դրոյին: Դեռ «Յառաջ»ը գոյութիւն չունէր, հարկադրուած էինք մասնաւոր յայտարարութիւններ տպագրել: Գրած էինք, թէ կը խօսի «Զօրավար Դրօ»... Հազիւ յայտարարութիւնները տպագրած՝ կ'ուզէինք ցրուել, չեմ գիտեր ինչ առիթով մօտը գացի եւ, ի միջի այլոց, ցոյց տուի յայտարարութիւնը:

Արդար զայրոյթով գոռաց երեսիս.

— Գի՞ժ էք դուք, ինչ էք, զօրավարս ո՞րն է: Շուտ, ջնջեցէք այդ բառը, այլապէս չեմ գար խօսելու: Ես Դրօ եմ եւ ոչ զօրավար:

Իմ բոլոր բացատրութիւններս զուր անցան: Եւ յայտարարութեան մէջ ջնջեցինք զօրավարը:

Համեստ էր մեր աննման Դրօն: Եւ ով աւելի իրաւունք ունէր կրելու զինուորական այդ բարձրագոյն աստիճանը, քան ինքը, Բաշ Ապարանի անվեհեր ռազմիկը:

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԴՐՕՅԻ ԴԱԳԱՂԸ «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»Ի ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿՆԵՐՈՎ ՇՐՋԱՊԱՏՈՒԱԾ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ինչպէս գուշակած էինք, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Զատկի պարահանդէսը շատ փայլուն անցաւ: Մօտ հազար հոգի դիմած էր սրահը, բայց հազիւ վեց հարիւր հոգի կրցան տեղ գտնել եւ մէկ մասը ետ վերադարձաւ: Կը ցաւինք որ կարելի չեղաւ գոհացում տալ բոլոր համակիր երիտասարդութեան: Վամփինկի վարչութիւնը հինգ հարիւր հոգիէն աւելի չէր ընդունիր եւ հազիւ կարելի եղաւ վեց հարիւր հոգի տեղաւորել:

Կէս գիշերէն վերջ Ֆէտէրասիօն Ֆրանսէզ տը փութպոլի, Լիկ տը Սիւտ-Էսթի նախագահ Պ. Փելըթիէ ճառ մը խօսելով ջերմապէս գնահատեց Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւ անձամբ բաժնեց այն 14 շքանշանները որ յատկացուած էին Միութեան վարչական եւ մարզական վարիչներուն, իրենց երկու տարիներու աշխատանքին համար:

Վարչութիւնը հրապարակաւ շնորհակալութիւններ կը յայտնէ օրիորդներ Օհաննէսեանի, Մկրտիչեանի, Պօղիքեանի, Թիւթեքեանի, Կօչկարեանի եւ Միլոյեանի, որոնք մեղուներու պէս աշխատեցան, աւելցնելով պարահանդէսին փայլը:

× Անցեալ կիրակի օրուան խաղարկութեան Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր մարզադաշտին վրայ չարաչար պարտութեան մատնեց Ամիքալի խումբը, 0ի դէմ 4 նշանակէտով:

Մերոնք ցոյց տուին փայլուն խաղարկութիւն մը, շնորհիւ Աստուրեանի որ եղանակի բացումէն ի վեր եղած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի լաւագոյն յարձակողական մարզիկը:

Այս կիրակի Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր մարզադաշտին վրայ կը կատարէ իր ախոյենական վերջնթեր խաղարկութիւնը, Ֆէնիքս Վալանթինուաի խումբին դէմ:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը ամէն միջոց ձեռք առած է մրցումին կանոնաւորութեան համար. Պիտի խնդրէինք մեր սիրելի հանդիսատեսներէն որ բնաւ չմիջամտեն դատաւորին որոշումներուն, եթէ նոյնիսկ ըլլան ի վնաս Հ. Մ. Ը. Մ.ի: Մերոնք կրնան ցոյց տալ թէ ինչ է Հ. Մ. Ը. Մ.ը:

Ուրեմն բոլորս այս կիրակի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտը խրախուսելու մեր եռանդուն մարզիկները որոնք ցոյց պիտի տան եղանակի իրենց ամենալաւ խաղարկութիւնը:

Վ. ՇԱՄԼԵԱՆ

ՄԵԾ հայրը խրատ կուտայ թոռան՝ որ երեսուն տարեկան է.

— Տղաս, եթէ երկար ապրիլ կ'ուզես՝ չափաւոր եղիր, իսկ եթէ կ'ուզես երկար ատեն երիտասարդ մնալ՝ կեանքը վայելէ:

«ԳԱՅԻԱՆԷ» ՊԱՐԱԽԱՂԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

●

«Գայիանէ» պարախաղը (Ա. Խաչատուրեան) մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ Գերմանիոյ մէջ: Անցեալ տարի առաջին ներկայացման ներկայ եղան Արեւելեան Գերմանիոյ նախագահը, կառավարութեան անդամները եւ բազմաթիւ արուեստագէտներ եւ երաժշտագէտներ: Քննադատները այս ներկայացումը համարեցին իբրեւ կարեւոր դէպք երկրի երաժշտական կեանքին մէջ: «Պերլինէր Ցայթունկ» եւ «Նէօյէ Տէօյչլանտ» թերթը գրեցին թէ ամէնէն աւելի երաժշտութիւնն է որ կը տիրապետէ, որ ծնունդ առած է փոքլորէն: Թէեւ շատ քիչ ժողովրդական ինքնատիպ «մոթիվ»ներ կան, [illegible] Խաչատուրեան ժողովրդական մեղեդիները կ'օգտագործէ այնպիսի ձեւով մը որ միայն իրեն յատուկ է: Ուրիշ թերթ մը կը գրէ թէ՝ «Ան բաւական ինքնատիպ է՝ ինքն իրեն թոյլ տալու համար գործածելու ամէնէն հարազատ յամրաքայլ վալսը, հայ-քրտական պարին մէջ ճազի սեւին յատուկ «սինկոպ»ներ եւ «սօլօ» սաքսոֆոն ներմուծելու հռչակաւոր «Սուրերու պարին մէջ»(Տէր Մոակըն): Բոլոր քննադատները գնահատական տողեր նուիրեցին: Ներկայացման յայտագրին մէջ մէջբերումներ կային Ա. Խաչատուրեանէն՝ «Ես ինչպէս կը հասկնամ ազգայինը՝ երաժշտութեան մէջ», Մարիէթա Շահինեանէն եւ Աւ. Իսահակեանի ստանաւորներէն: Յայտագրին մէկ էջին վրայ գծուած է Խ. Հայաստանի քարտէսը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (24)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

7.— ՊԱՏՐՈՒԱԿ

Նա մնաց այն կարծիքի մէջ, թէ երբ մի երիտասարդ գիշերը քնել չէ կարողանում, նա անպատճառ մի որեւիցէ «սատանայութիւն» կ'ունենայ, եւ այդ, Արշակի հայեացքով, շատ անվայել էր:

Արշակը սովորել էր նայել Սամուէլի վրայ, որպէս մի երեխայի վրայ, որը մի ժամանակ մոռանում էր մօր տուած թաշկինակով քիթը սրբել: Նա բնաւ հաշտուել չէր կարողանում այն մտքի հետ, թէ այն երախան աճել էր, մեծացել էր, եւ իր կամքը ու ցանկութիւններն ունէր: Թէեւ Սամուէլը վաղուց դուրս էր եկել նրա հոգաբարձութեան տակից, բայց պահպանելով ծերունու պատիւը, երբեմն նրա խորհրդին էր դիմում: Բայց երբ Արշակի խորհրդին էին դիմում, այդ միջոցում, նա շատ խստապահանջ էր դառնում:

Վերջապէս, զիջանելով իր սանիկի թախանձանքին, ասաց նա.

— Հիմա որ գնում ես, ես կը պատուիրեմ կարմիր ձին պատրաստեն:

— Ինչո՞ւ կարմիրը, Արշակ, դու գիտես, որ ես ճերմակն եմ սիրում, հակառակեց Սամուէլը:

— Ճերմակը դեռ նստելու չէ, պատասխանեց Արշակը գործագէտ մարդու եղանակով. այդ անիրաւը, որպէս տեսնում եմ, խելքի գալու միտք չունի. նա մի օր քեզ փորձանքի մէջ կը ձգէ:

Սամուէլը ընդունեց ծերունու խորհուրդը, միայն խնդրեց, որ երկու ծառայից եւ երկու բարակից աւել չլինի իր հետ: Այդ ցանկութիւնը խիստ օտարոտի երեւաց Արշակին որովհետեւ նա, ինչ որ որսորդութեան էր վերաբերում, այդ սովորութիւններին ու կարգերին սաստիկ նախանձախնդիր էր: Ամէն անգամ, երբ Սամուէլը որսորդութեան էր գնում, նրան ուղեկցում էին տասն-քսան ձիաւորներ եւ նոյնքան շներ: Մի քանի օր առաջ հարեւան ազնուականների որդիները հրաւէր էին ստանում մասնակցելու որսորդութեանը: Եւ վերջապէս, որոշւում էր տեղը, ժամանակը, ուր կանխապէս նախապատրաստութիւններ էին տեսնում: Իսկ այս առաւօտ յանկարծ Սամուէլի խելքին փչում էր որսի գնալ, այն եւս երկու ձիաւորով: Ի՞նչ կը մտածէին տեսնողները: Դա անվայել չէ՞ր լինի: Բայց Սամուէլը հանդարտեցրեց ծերունուն, ասելով, թէ աւելի մի թեթեւ զբօսանք կատարելու ցանկութիւն ունի, քան թէ որսորդութիւն, որովհետեւ իրան վատ է զգում, եւ կամենում է փոքր ինչ զուարճանալ:

Ամբողջում արդէն գիտէին սպարապետի վերադարձը Տիզբոնից, ի հարկէ, ոչ այն մանրամասներով, որպիսի լուրեր բերեցին վերջին երկու սուրհանդակները: Սամուէլը կամեցաւ գիտենալ, թէ ի՞նչ տպաւորութիւն էր գործել այդ համբաւը ծերունու վրայ:

— Դու գիտե՞ս, Արշակ, որ հայրս գալիս է, եւ գալիս է հայոց սպարապետի պաշտօնով:

Ծերունին փոխանակ պատասխանելու, ձեռքը տարաւ դէպի գլուխը, ճակատը շփեց, կարծես թէ դժուարանում էր պատասխան գտնել:

— Ինչո՞ւ չես խօսում:

— Այդ բանից լաւ հոտ չէ գալիս... պատասխանեց պարզախօս ծերունին, եւ այժմ աւելի պինդ կերպով սկսեց շփել իր ճակատը:

— Ինչո՞ւ, Արշակ, այդ ի՞նչ անելու բան է, հարցրեց Սամուէլը իրան վիրաւորուած ձեւացնելով:

Ծերունին ձեռքը տարաւ դէպի ճերմակ մօրուքը եւ բռնելով, ասաց.

— Այդ մազերից ամէն մէկը մի փորձանքի մէջ է սպիտակել, Սամուէլ... ես շատ բան եմ տեսել եւ շատ բան եմ փորձել...:

Նա լռեց, այլեւս ոչինչ չասաց, բայց նրա վշտալի դէմքը շատ բան ասաց Սամուէլին: Ծերունին, ի հարկէ, չգիտէր, թէ որպիսի չար յանձնարարութիւններ ստացած ունէր Սամուէլի հայրը Շապուհ արքայից, որ պէտք է կատարէր իր հայրենիքում: Բայց նրան անհանգստացնում էր այն աղօտ կասկածանքը, թէ ինչո՞ւ հայոց սպարապետութիւնը Սամուէլի հօր տուեցին, քանի որ այդ պաշտօնը տոհմային օրէնքով վայելում էր նրա երէց եղբայրը՝ Վասակը՝ կամ ի՞նչ իրաւունքով պարսից Շապուհ արքան ձեռնամուխ էր լինում այն կարգադրութիւնների մէջ, որ հայոց թագաւորի իրաւունքից միայն կախում ունէին: Այդ կասկածները արտայայտեց ծերունին, երբ վերկացաւ եւ, իր քայլերը ուղղելով դէպի սենեակի դուռը, ասաց դառնացած ձայնով.

— Ես շատ ուրախ կը լինէի, երբ մեր տէրը իր թագաւորի հետ կը վերադառնար Տիզբոնից, եւ ոչ թէ Մերուժան Արծրունու հետ...:

Նա դուռը սաստիկ բախեց իր ետեւից եւ մրթմրթալով անցաւ նախասենեակից:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

տին հետ: Հաստատեց թէ իր կառավարութիւնը պատրաստ է ամէն աջակցութիւն ընծայելու Պաղտատի զինակցութեան անդամներուն: Ցետոյ Թեհրան մեկնեցաւ, մասնակցելու համար Պաղտատի զինակցութեան խորհուրդին:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

ՆՈՐ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄԸ

Վերջնապէս կը հաստատուի թէ միջոցներ ձեռք առնուած են, 1953–ի եւ 1953–2ի զօրադասերէն առնուելիք զինուորները Ալժերիա ղրկելու համար, Մայիսը չվերջացած: Վարչապետը երէկ ձայնասփիւռ ճառով մը լուսաբանութիւններ պիտի հաղորդէր տրուած որոշումներու մասին, որոնք նիւթական զոհողութիւններ ալ կը պահանջեն:

Պ. Կի Մոլէ առջի օր ճառ մը խօսելով Փարիզի Ամերիկեան Ակումբին առջեւ, բացատրեց թէ անհրաժեշտ է որ արեւմտեան պետութիւնները համերաշխ մնան ամէն ուր որ կացութիւնը կը ծանրանայ, այս է Ֆրանսայի մտահոգութիւնը: Ատլանտեան դաշինքը միացեալ Եւրոպայի ձեռնարկ մըն է որուն զօրացման համար Ֆրանսա պիտի չխնայէ իր ճիգերը»:

× Զօրակոչի մասին մեր հաղորդած տեղեկութիւնները լրացնելու համար, կը յիշեցնենք թէ պիտի չկանչուին այն զինուորները որոնց ծնողները օտար են, եթէ իրենք ծնած են 1931 Սեպտեմբեր 1էն առաջ:

× Վերջին լուրերու համաձայն հարիւր ապստամբներ սպաննուած են, երկու օրուան կռիւներու ընթացքին: Նոր ճակատամարտ մը կը մղուի Քապիլի լեռներուն մէջ (արեւելեան Ալժերիա): Արեւմտեան շրջանին մէջ ֆրանսական զօրքը թակարդը ձգեց չորս հարիւր ըմբոստներ, բայց մեծ մասը յաջողեցաւ փախչիլ, հարիւր մեռեալ ձգելով: Ահաբեկչական ձեռնարկները կը շարունակուին Ալժերիոյ զանազան մասերուն մէջ:

× Ֆէսի մէջ (Մարոք) տասը զինեալ ընկներ յարձակեցան պահականոցի մը վրայ: Մօրթուեցան հինգ ֆրանսացի զինուորներ որոնք քնացած էին, իսկ իրենց ընկերներն ալ ծանրապէս վիրաւորուեցան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ վարչապետը, մարեշալ Բուլկանին եւ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Ն. Խրուշչեւ, Լոնտոն կը հասնին ապրիլ 18ին: Անգլիոյ Ապահովութեան Տեսչութիւնը թոյլ պիտի տայ որ հիւրերը եւ իրենց 25-30 հետեւորդները ուղղակի շփում հաստատեն ժողովուրդին հետ: Անգլիոյ Ուկրայնացիները ժողովներ պիտի գումարեն չորս մեծ քաղաքներու մէջ եւ թափօրներ պիտի կազմեն ապրիլ 22ին: Հիւրերուն հասած օրը ծոմ պիտի պահեն, իբրեւ բողոքի ցոյց:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ հետզհետէ կը տարածուի Սպանիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ, մեծ մտահոգութիւն պատճառելով կառավարութեան:

ՍԱԿԱՐԱՆ.— Ձոյլ ոսկի 459.000, նափոլէոն՝ 3120, սթերլին՝ 4060, դոլլ. 3020, քսան տոլարնոց՝ 16.080: Թղթադրամ տոլար 398, սթերլին 1045, դոլլ. 95.25:

× Երէկուան տպագրութեան մէկ մասին մէջ սպրդած են կարգ մը սխալներ: Ոսկին պիտի ըլլայ 459.000, նափոլէոնը 3110 ֆրանք:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Ապրիլ 15ին, Կիրակի, Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնարկութեան յիսնամեայ տարեդարձի օրուան առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ քառաձայն Ս. Պատարագ եւ Հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պաշտօն տեղի պիտի ունենայ ի յիշատակ Միութեան բոլոր հանգուցեալ հիմնադիրներուն, բարերարներուն, վարիչներուն, անդամներուն եւ պաշտօնեաներուն, եւ մանաւանդ Փարիզահայ հանգուցեալ անդամներուն, որոնց ցանկը զետեղուած պիտի ըլլայ Ս. Եկեղեցւոյ մուտքին առջեւ:

Պատարագէն վերջ այցելութիւն պիտի կատարուի Միութեան բարեյիշատակ հիմնադիրներ Պօղոս փաշա Նուպարի եւ իր որդւոյն՝ Առաքել փաշա Նուպարի շիրիմներուն, Փէռ Լաշէզ:

Յարանուանական եւ ազգային բոլոր

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Պատուակալ նախագահութեամբ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

ՎԱԶԳԷՆ Ա.Ի

Նախագահութեամբ երեք յարանուանութիւններու եւ Ազգ. Առաջնորդարանին:

Նախաձեռնութեամբ Ազգային, Մշակութային, Քաղաքական, Բարեգործական, Երիտասարդական, Կանանց, Հայրենակցական, Մարզական եւ գաղութիս մէջ գոյութիւն ունեցող բոլոր մարմիններուն անխտիր:

Տեղի կ'ունենայ 29 Ապրիլ, կիրակի առաւօտեան ժամը 8ին, Սինեմա Վարիէթէի մէջ:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած երեք յարանուանութեանց պետերու կողմէ: Հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան:

Ապրիլ 14, Շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին, Քաղաքապետարանի սրահին մէջ: Կը նախագահէ ԼԵՒՈՆ ՏԷՐ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ Կը խօսին Վեր. ԽԱՅԻԿԵԱՆ եւ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ.— Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութիւնը Ապրիլ 11–24ը կը տօնէ Ապրիլ 15ին, Կիրակի առտուն ժամը 9ին, Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ: Պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն: Պատարագիչ՝ Թորգոմ Քհ. Փոսթէքեան:

Ժամը 14,30ին բուն սգատօնը տեղի կ'ունենայ նոյն սրահին մէջ: Կը նախագահէ Պ. Վարդան Խրիմեան, կը բանախօսէ՝ Պ. Ս. Սիսլեան: Կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն, Կապոյտ Խաչը, Նոր Սերունդը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը:

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ երկու քոյր յարանուանութեանց, եւ նախաձեռնութեամբ Երիտ. Միութեան:

Այս կիրակի ժամը 15ին, «Միթիւալիթէ»ի սրահին մէջ: Կը խօսին Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ, ՎԵՐ. ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ եւ Պ. ԽԱՉ. ԳՈՒԼՈՒՆՃՕՅԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Եւ հոգեհանգիստ Ապրիլ 11-24ի նահատակներու յիշատակին: Այս կիրակի առաւօտ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Այրի Տիկին Լուսինէ Տէր Վարդանեան, զաւակները, մայրը, քոյրերը, տալը եւ բոլոր ազգականները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, փեսային, քեռայրին ու ազգականին,

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

●

ԺԸՆԵՒ.— Տիկին Մ. Կարապետեան, զաւակները եւ բոլոր ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ Ապրիլ 15ին ժամը 11ին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Լիոնի Հայոց եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, մօրեղբօր եւ հօրեղբօր մահուան տարելիցին առթիւ, ինչպէս եւ ի յիշատակ համայն Կարապետեան, Յովսէփեան, Ռափայէլեան, Հաճեան եւ Սարգիսեան ընտանիքներու, նահատակուած 1915ին եւ 20ին: Կը խնդրուի որ բոլոր ազգականները եւ բարեկամները ներկայ ըլլան:

մարմիններէն, կազմակերպութիւններէն եւ յարգոյ հայ հասարակութենէն կը խնդրուի իրենց ներկայութեամբ մասնակցիլ համազգային այս յարգանքին:

(Դիւան)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հոգեհանգստեան այս նոյն պաշտօնը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի առաւօտ Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյ մէջ:

Կը հրաւիրուին հանգուցեալներուն յիշատակը յարգողները:

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ԸՆԿԵՐ ԴՐՕՅԻ

Այս շաբաթ գիշեր, ժամը 8,30ին Սօսիէ-թէ Սավանթի սրահին մէջ
8, Rue Danton — Métro ODEON & St. MICHEL

Կը նախագահէ ընկեր ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՅԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն ընկ. Գ. ԼԱԶԵԱՆ եւ ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ (ֆրանսերէն)

Ողերձներ զանազան կազմակերպութեանց կողմէ:

Մեներգ ՕՐ. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ

Թաւջութակ

JAK PATREL 1er Prix du Conserva toire de Paris — Soliste des Concerts.

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ — ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԻՍԻԷՆ մասնաւոր օթոքար կը մեկնի Պ. Զատիկեանի սրճարանին առջեւէն, ժամը 8ին եւ կը կենայ, Փլաս տը լա Սուրսի եւ քաղաքապետարանին առջեւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

★

ԿՐԸՆՈԲԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, ղպրոցի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Նիկոլ Դուման» խումբի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Գեղունի սրահին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԿՐԸՆՈԲԼԸ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, այս կիրակի ժամը 15ին, դպրոցի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՇԱՒԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, դպրոցի սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԹԱՏԵՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ապրիլ 15ին, ժամը 16ին

Կը ներկայացուին՝

Ա. մաս.— Կենդանի պատկեր ոսկեդարեան բարբառով Վարդանանց պատերազմէն:

Բ. մաս.— Փիէքրա Ներայի Կոմսիկը, ընտանեկան յուզիչ տրամ 2 արար:

Գ. մաս.— Բարեկենդանի վերջին իրիկունը, ծիծաղաշարժ վոտեւիլ 1 արար:

26, ռիւ Թրոյօն, Սէվր:

ՆՈՒԷՐ.— Գուրգէն Ակոնայեան հազար ֆր. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչին, փոխան ծաղկեպսակի, Պ. Աւետիս Աղաեանի մահուան առթիւ:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՄԵԾ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

Ապրիլ 15ի Կիրակի ցերեկ, ժամը 2.45ին, ՍՈՐՊՈՆԻ ՌԻՇԸԼԻԷՕ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հայ Գրողներու Ըն կերակցութեան կողմէ:

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍ.Ի

ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ ՕՐ. Մ. ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ

Կը խօսին՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ ԵՒ ԳԵՂԱՄ ՔԵՐԷՍԹԷՃԵԱՆ

Կ'երգեն՝ ՕՐ. ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ ՕՐ. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Կ'արտասանէ՝ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

Տաւիղ եւ թաւջութակ Ֆրանսացի արուեստագէտներու կողմէ:

Տոմսերու արժէքը 300 եւ 100 ֆրանք: Կը ծախուին Հայ գրատուները եւ վաճառատուները:

THÉATRE ANTOINE 14, Bd de Strasbourg

Métro Strasbourg St, Denis et Château d'Eau

ՀԱՅ ՊԱՐԸ ՓԱՐԻԶԵԱՆ ԲԵՄԻ ՎՐԱՅ

16 Ապրիլ երկուշաբթի ժամը ճիշդ 20,45ին

Երեւանի մէջ իր ուսումը կատարելագործելէ ետք, Փարիզ վերադարձած ծանօթ պարուհի՝

ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Կուտայ իր անդրանիկ ելոյթը

ինքնատիպ մենապարերով եւ իր իսկ կազմած Սեւան պարախումբով

ընկերակցութեամբ նուագախումբի:

Կը մասնակցի ՆԱՅԻՐԻ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Գ. ԵԱՆՊԷԿԵԱՆի:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Դուռները պիտի գոցուին պարերու ընթացքին:

Տոմսերու գիներ 600, 400 եւ 250 ֆր. դիմել՝ Օ. Պ. 83 ռիւ տ'Ապուքիր:

Հանդէսին օրը կիշէն:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ օգափոխութեան տան կայանին

Այս Շաբաթ գիշեր, ժամը 9էն մինչեւ լոյս, 31 Փլաս Պէլքուր, Պէրիէ-Միյէ սրահներուն մէջ:

Պիտի երգէ Օր. Ժ. Տիրատուրեան (Փարիզէն): Ռուսական պարեր Պ. Վազգէն Յովսէփեանէ: Հայկական պարեր եւ հաճելի անակնկալներ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Վ. Ս. ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վերջին մասը ըստացանք ուրբաթ առտու, երբ առաջինը շարուած էր: Կը պահենք, առանձին տպելու կամ յաջորդին կցելու համար:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris(9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 6

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 փր., վեցամսեայ 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 : Հատը 12 փր.

ԿԻՐԱԿԻ 15 ԱՊՐԻԼ • DIMANCHE 15 AVRIL 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7555 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3366

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՆՉԷ՛, ԿՌՈՒՆԿ, ԿԱՆՉԷ՛

•

Յաճախ կը փորձուինք հարցնել.— Վարդապետը այս փառքին պիտի հասնէ՞ր եւ իր մշակած կամ յօրինած երգերը այսքան պիտի ծաւալէի՞ն, եթէ դուրս ելած չըլլար Էջմիածնի վանքէն:

Մանաւանդ, եթէ Պոլիս հանգրուանած չըլլար...

Իր արուեստագէտի բնազդը այլեւս չէր կրնար հանդուրժել վանական սահմանափակ մթնոլորտին:

Միւս կողմէ, իր շփումը՝ ժողովուրդին հետ, թեւ կուտար իր երեւակայութեան եւ աշխատանքին.

Նեղ էր հորիզոնը՝ վանքէն Երեւան, ուր աննշան համբաւներ միայն ունէինք այն ատեն:

Գարուն մը կը բացուէր, խանդավառութեան աղբիւրները կը հոսէին, փոխադարձաբար, երբ ծփուն եւ ծարաւի բազմութիւն մը կը խլրտէր իր շուրջը:

Փրկարար եղաւ այդ առաջին հանդիպումը, Պոլսոյ մէջ:

Կոմիտաս իր դիմացը կը գտնէր ժողովուրդ մը, որ թմրութեան դատապարտուած էր, արիւնադանդ բռնակալութեան մը թաթին տակ:

Այդ ժողովուրդը իրաւունք չունէր հրապարակաւ երգելու կամ լսելու ազգային, մինչեւ անգամ ժողովրդական եղանակներ:

«Շարքի»ն կը տիրապետէր: Իբրեւ հայկական երգ՝ մարդիկ ստիպուած էին գոհանալ չարականներով, կամ [illegible] աւանդուած տժգոյն եղանակներով:

Ամէն ինչ այնպէս դասաւորուած էր որ հարազատ ոգին ոչ թէ կը զարգանար, այլ կը խեղդուէր, այլուր փոխադրուելով:

Բառին բուն իմաստով յեղաշրջում տեղի ունեցաւ, երբ Վարդապետին կազմած խումբը առաջին երգահանդէսը կուտար Բերայի մէջ (1910):

«Էն ի՞նչ շունչ էր...», պիտի ըսէր Խ. Աբովեան:

Հայաստանի գարունը Պոլիս արշաւած էր իր բազմերանգ ծաղիկներով: Ցնծութեան կանչերով: Աշուղներով ու օրօրներով: Շողերով ու ցօղերով: Մանաւանդ «եար»երով ու պարերով: Այլեւ տքնաջան աշխատութեամբ: Վարուցանով եւ հունձքով: Մամիկներու օրհնութեամբ եւ մանուկներու կենսուրախ ճիչերով:

Սիրտերը զուարթացան: Միտքերը թարմացան: Աչքերը սկսան շողալ:

Ճշմարիտ առաքեալ, Կոմիտաս նոր հորիզոն մը կը բանար, ոգի ներշնչելով ճիտը ծուռ ժողովուրդի մը: Ձայն կ'առաջնորդէր դէպի գիտակցութիւն: «Դէպի աղբիւրը լոյսին»:

Այնուհետեւ երգահանդէսները կրկնուեցան թաղէ թաղ: Նոր երգերը շրջան կ'ընէին բերնէ բերան, հանդիսաւոր առիթներու մէջ, կամ տունէ տուն:

Վարդապետը տաղանդաւոր աշակերտներ ալ ունեցաւ: Կազմուեցան այլազան երգչախումբեր.

Եւ երբ սեւ օրերը եկան ու զանգուածային արտագաղթ մը տեղի ունեցաւ, պատրաստ հերթափոխներ ունէինք, որոնք արտասահման փոխադրեցին թանկագին ժառանգութիւնը:

Անոնք ալ իրենց կարգին աքնեցան, գանձարանը նորոգելով, ճոխացնելով նոր ուժերու հետ:

Հայրենիքն ալ իր կարգին:

Եւ այսօր, կռունկները կը կանչեն ամէն տեղ.

Աշխարհն է արեգակ, սիրտս կարօտ է..

Որքա՞ն երկար տեւեց այդ կարօտը,— ծարաւ ազատութեան, հայրենիքի եւ յարատեւ խաղաղութեան:

Այն ալ՝ անճար ժողովուրդի մը համար որ ուրիշ բան չուզեր եթէ ոչ իր ազատ բոյնը՝ աշխարհի արեւուն տակ... Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՆՈՐ ԿՈՉԸ.— «ԿՐԱԿԸ ԴԱԴՐԵՑՈՒՑԷՔ»

•

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Վարչապետը առջի օր ճառ մը խօսեցաւ Ֆրանսական մամուլի ընկերակցութեան կողմէ սարքուած ճաշի մը առթիւ, մասնաւորապէս ծանրանալով Ալժերիոյ կացութեան վրայ եւ բացատրութիւններ տալով նոր զօրակոչի մասին: Այս առթիւ, կրկնեց Փետր. 28ի կոչը, որպէսզի զէնքերը վար դնեն, բանակցութեանց ճամբան հարթելու համար: Ըսաւ թէ «Ֆրանսա երբեք պիտի չփորձէ նոր կարգուսարք մը պարտադրել Ալժերիոյ ժողովուրդին, բայց միեւնոյն ատեն թոյլ պիտի չտայ որեւէ կարգադրութիւն՝ բռնի ուժի միջոցաւ»:

Գ. Կի Մոլէ թէեւ չբացատրեց թէ ինչպիսի վարչաձեւ պիտի ունենայ Ալժերիան, բայց կրկնեց թէ ելք մը պիտի գտնուի ամրապահելով «անքակտելի կապերը Ալժերիոյ եւ բուն Ֆրանսայի միջեւ»:

Կը յիշուի թէ իր նախորդ կոչին մէջ վարչապետը խոստացած էր ազատ ընտրութիւններ կատարել, թշնամութեանց դադարումէն երեք ամիս ետքը: Այն ատեն, Ալժերիացիները պիտի կրնան ազատօրէն բանակցիլ Ֆրանսայի հետ, նոր կարգուսարք մը հաստատելու համար:

Գ. Կի Մոլէ դարձեալ բացատրեց թէ Ալժերիացիները հաւասարութիւն պիտի վայելեն Ֆրանսացի քաղաքացիներուն հետ, բայց յիշեցուց թէ այս վերջիններն ալ, որոնք Ալժերիա հաստատուած են չորս դարէ ի վեր, իրաւունքներ ունին: Եթէ Ֆրանսա ուզէր կրնար ուժգին զէնքեր եւ սակաւաթիւ զինուորներ գործածել, ապստամբութիւնը զսպելու համար: Եթէ շատ աւելի սակաւաթիւ ուժեր զէնքի տակ առնուած են այսօր, կը նշանակէ թէ կառավարութիւնը խաղաղութեան քաղաքականութիւն մը կը վարէ եւ ոչ թէ պատերազմի:

Այս առթիւ բացատրեց թէ կարելի է տեղական շփումներ հաստատել ապստամբներուն հետ, դիւրացնելու համար թշնամութեանց դադարումը: Զինուորական գործողութեանց նպատակն է ապահովութիւն ներշնչել ժողովուրդին եւ վերահաստատել հանդարտութիւնը: Այն ապստամբները որ կը հաւանին դադրեցնել կրակը՝ իրաւունք ունին երաշխիքներ պահանջելու, եթէ ոճիրներ գործած չեն: Ծրագրուած բարենորոգումները այնքան ընդարձակ են որ անկարելի է ետ դառնալ:

× Առջի օր յանկարծակի մարդուած [illegible] ցամաք հանուեցան Պոնի մօտ եւ անմիջապէս գրաւեցին կարգ մը կարեւոր կէտեր: — Նոյն օրը ապստամբները թակարդներ լարած էին երկու կարաւաններու դէմ: Չորս հոգի սպաննուեցան, հինգ հոգի վիրաւորուեցան: Տասը ահաբեկիչներ ձերբակալուեցան Ալժէի մէկ արուարձանին մէջ:

× Վարչապետը ունկնդրութեան ընդունեցաւ Համայնավար կուսակցութեան երկու ներկայացուցիչները, որոնք մտահոգութիւն յայտնեցին նոր զօրակոչին առթիւ, դիտել տալով թէ կացութիւնը աւելի պիտի ծանրանայ եւ պատերազմը պիտի երկարաձգուի: Եւ առաջարկեցին անմիջապէս միջոցներ ձեռք առնել, բանակցութեամբ լուծելու համար Ալժերիոյ հարցը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ մօտերս դիմում պիտի կատարեն Խ. Միութեան, քննելու համար Գերմանիոյ միացման խնդիրը:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը Ապրիլ 13ին երկրորդ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Եգիպտոսի արտաքին նախարարին հետ, արաբ-իսրայէլեան վերջին ընդհարումներուն առթիւ: Մինչ այս մինչ այն, ընդհարումները կը շարունակուին: Իսրայէլ կը ծանուցանէ թէ Յորդանանցիներ կրակ բացին, երբ իր զինուորները կը հետապնդէին իրենց երկիրը մտած Արաբ մը:

Դիւանագիտական շրջանակներու մէջ կը հաստատեն թէ Իսրայէլի վարչապետը նամակ մը ուղղած է Ազգաժողովին, գանգատելով որ գնդ. Կամալ Նասր դրժած է իր խոստումը՝ կրակը դադրեցնելու մասին: Այս ձեռնարկէն կը հետեւցնեն թէ Իսրայէլի կառավարութիւնը հաւատք չունի Ազգաժողովի քարտուղարին յաջողութեան մասին եւ պարզապէս ձգձգողական խաղ մը կը տեսնէ այս նոր քննութեան մէջ:

Ուրիշ աղբիւրէ մը կը հաւաստեն թէ դիմում պիտի կատարուի Խ. Միութեան, որպէսզի գործակցի արեւմտեան պետութեանց հետ, խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար Պաղեստինի մէջ:

× Անգլիոյ նախորդ վարչապետը, Չըրչիլ, առջի օր ճառ մը խօսեցաւ հինգ հազար ունկնդիրներու առջեւ, մտահոգութիւն յայտնելով Միջին Արեւելքի կացութեան մասին: Ծերունի քաղաքագէտը, որ լռութիւն կը պահէր մէկ տարիէ ի վեր, բացատրեց թէ Մ. Նահանգները ի հարկին ցոյց պիտի տան իրենց ուժը՝ Միջին Արեւելքի մէջ: «Ես կատարեալ վստահութիւն ունիմ նախագահ Այզընհաուըրի վրայ որ ի հարկին ուժգնօրէն եւ յստակօրէն պիտի գործածէ Մ. Նահանգներուն ուժը»: Չըրչիլ կը յուսայ թէ Անգլիան ալ պիտի միջամտէ, երբ ժամանակը գայ: Եւ անհրաժեշտ կը գտնէ որ արդիական զէնքեր տրուին Իսրայէլի:

× Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը Եգիպտոսէն նամակ մը ուղղելով Իսրայէլի վարչապետին, խնդրեց հրահանգել իրենց զօրքին որ չխանգարէ խաղաղութիւնը: Պէն Կիւրիոն իր կարգին նամակ մը ուղղեց ընդհ. քարտուղարին, դիտել տալով թէ Եգիպտացիները կը շարունակեն թշնամական գործողութիւններ կատարել: Ընդհ. քարտուղարը իր պատասխանին մէջ գանգատեցաւ որ Իսրայէլի վարչապետը իր նամակը հրատարակել տուած է Նիւ Եորքի մէջ, իրեն հասնելէ առաջ: Ընդհ. քարտուղարը ամէն միջոց կը փորձէ, որպէսզի նոր դէպքեր չպատահին:

300.000-500.000 «ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐ» ԴԷՊԻ ՍԻՊԵՐԻԱ

Խ. Միութեան ընդհ. քարտուղարը, Ն. Խրուշչեւ, նոր արշաւի մը ձեռնարկած է, հարիւր հազարաւոր «կամաւորներ» ղրկելու համար դէպի Սիպերիա, որպէս զի զարկ տան ճարտարագործութեան: Ինչպէս կը յիշուի, նախապէս ալ ձեռնարկած էին «խամ եւ խոպան» հողերը մշակելու, «կամաւորներ» ղրկելով բոլոր հանրապետութիւններէն (Հայաստանէն ալ քանի մը հազար):

Ապրիլ 13ին Խրուշչեւ ճառ մը խօսելով 1800 բանուորներու առջեւ, յայտարարեց թէ «Սիպերիան իր անսահման չօգտագործուած հարստութիւններով ճշմարիտ աւետեաց երկիր մըն է եւ թէ 300.000էն հինգ հարիւր հազար կամաւորներ պիտի արձանագրուին, մղում տալու համար այդ նոր ճարտարագործութեան»: Այս առթիւ խոստովանեցաւ թէ Սիպերիա բառը տխուր յիշատակներ կ'արթնցնէ ռուս ժողովուրդին մէջ, բայց այժմ «մանր քաղքենի նախապաշարում մըն է: Ցարական շրջանին, Սիպերիան համարուած էր աքսորավայր մը որու մասին տխուր եր-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

•

Ո՞ր հողերի ընդերքից, խոր ծովերից անհիմն,
Դուրս հանեցիր այսքան գանձ, այսքան ակունք զառ ու վառ,
Որոնց փայլից դիւթական, հրանգներից անհամար՝
Հպարտ կանգնում եմ ահա բիւր ազգերի յանդիման...

Աղբիւրի պէս լուսահոս, ջրվէժի պէս փրփրակոծ,
Նրանք բխում են խորունկ մեր սրտերի ակունքից —
Մեր Տարօնից ու Տոսբից, Բագրեւանդից, Շիրակից...
Արարատեան աշխարհի հովիտներից բիւր ու բոց:

Եւ հալուել են նրանց մէջ, ոսկին ինչպէս քուրայում,
Քրտինքը մեր ճակատի, աստղերը մեր խնդութեան,
Մեր կարօտի ու սիրոյ մարգարիտները անհատնում,
Շաչիւնը կուռ մեր զէնքի՝ յանուն լոյսի, գոյութեան,
Որից մի օր ճառագեց Արշալոյսն այս կարմրավառ՝
Հայոց երգի նման վեհ, անմահական ու անմա՛ր...

Ս. ՎԵՍՊԵՐ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Երէկ երկու թղթակցութիւններ ստացանք Լոնտոնէն, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին ընդունելութեան մասին: Բոլոր տեղեկութիւնները հաղորդած էինք արդէն, մասնաւոր հեռաձայնի միջոցաւ:

Հայրապետը եկեղեցի մտած ատեն, խորան առաջնորդուած է Պէտֆորտի եպիսկոպոսին կողմէ որ բարի գալուստ մաղթելով, շեշտած է այն կարեւոր ծառայութիւնները զոր Հայ. Եկեղեցին մատուցած է քրիստոնէութեան:

Կաթողիկոսը իր կարգին գոված է Մեծն Բրիտանիան, որուն հովանաւորութեան տակ իր հօտը կը վայելէ ամէն ազատութիւն: Ցետոյ ողջոյնի խօսքը ուղղած է ներկայ հաւատացեալներուն, որոնք «Հայր Մեր»ը երգած են երգչախումբի ընկերակցութեամբ: Մէկ ժամ վերջ բրիտանական անթենը կը հաղորդէր Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին ժամանումը եւ ճառը:

Լոնտոնի թերթերէն առաջին առթիւ «Թայմզ»ը կը ծանուցանէ կաթողիկոսին ժամանումը, լուսանկարն ալ հրատարակելով: Այս առթիւ կը յիշէ անոր հովուական այցելութիւնները Միջին Արեւելքի հայ հասարակութեանց, դիտել տալով թէ աւելի քան երեք դարէ ի վեր առաջին անգամ է որ կաթողիկոս մը կ'այցելէ իր հօտին: Այս առթիւ կը նկարագրէ ի պատիւ Հայրապետին սարքուած ընդունելութիւնները Լոնտոնի մէջ:

Ինչպէս գրած ենք արդէն, Հայրապետը այսօր պիտի պատարագէ Լոնտոնի Ս. Սարգիս եկեղեցին, ի ներկայութեան Քէնթրպըրիի արքեպիսկոպոսին (Անկլիքան եկեղեցւոյ Հայրապետը):

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

•

Մարսէյլէն մեզի կը հաղորդեն թէ հինգշաբթի գիշեր ի պատիւ ընկեր Գ. Լազեանի սարքուած գինեձօնին առթիւ 607.000 ֆրանք հաւաքուած է, Մշակոյթի Տան շինութեան համար:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(ՈՒՂԵՒՈՐԱԿԱՆ ՅՈՒՇԵՐԷՍ)

Հայրենիք այցելողի մը համար ուշադրութեան արժանի բազմաթիւ երեւոյթներու մէջէն, ամէնէն աւելի աչքի զարնողներէն մին է, Կոմիտաս վարդապետի ընծայուած բացառիկ յարգն ու պատիւը որ, կարելի է ըսել, պաշտամունքի աստիճանին կը հասնի :

Մեծ է թիւը Կոմիտասի հիացողներուն, ինչպէս սփիւռքի՝ նոյնպէս եւ Հայրենիքի մէջ, թէ զինքը ՝ ճանչցող երէցներու կողմէ որոնք կը պահեն իրմէ նուիրականացած յիշատակ մը եւ թէ նորերուն կողմէ, երաժշտանոցի ուսանողութենէն սկսած մինչեւ ամենայայտնի տեսաբաններն ու նորահաս տաղանդաշատ երգահանները, որոնք գիտակցօրէն կ՚ըմբռնեն ու կը գնահատեն Կոմիտասի հանճարին թաքուն մեծութիւնը :

Ընծայուած այդ պատիւը նոր չէ, այլ կը սկսի առնուազն այն օրէն երբ Հայաստանի կառավարութիւնը որոշեց Հայրենի հողին ծոցը փոխադրել Կոմիտասի սրբազան մասունքները : Պատիւ մը՝ որուն դեռ եւս ուրիշ ոչ մէկը, ոչ իսկ աշխարհական մը, չարժանացաւ իրմէ զատ :

Իր աճիւնը ամփոփուած է այսօր Հայկական Պանթէոնին մէջ, որ առժամապէս բացօթեայ, մայրաքաղաքին վրայ իշխող բարձունքներէն մէկուն ծայրը, խաղաղ պուրակ մըն է եւ ուր կը գտնուին, բացի Կոմիտասինէն, ուրիշ 35ի դէմքերու շիրիմները, անոնց՝ որոնք Հայրենիքի երախտիքին են արժանացած իրենց տաղանդովն ու ստեղծագործութիւններովը կամ իրենց վաստակաւոր գործունէութեամբը, ի միջի այլոց, Թ. Թորամանեան, Ա. Թամանեան, Վրթ. Փափազեան, Յովհ. Յովհաննիսեան, Յովհ. Աբէլեան, Ալ. Մ. Մովսիսեան (Շիրվանզադէ), Զօր. Ղորղանեան, Ռոմանոս եւ Սպիրիտոն Մելիքեան եւն. :

Միակն ըլլալով այս պատկառելի շքախումբին մէջ, Կոմիտասի շիրիմին վերեւ կը բարձրանայ վարպետին բրոնզէ արձանը, կրանիթեայ պատուանդանին վրայ, շրջապատուած՝ մշտապէս յարդարուած ծաղկալից ածուներով :

Այս անդորրին մէջ, դրեթէ մեկուսի այս բարձունքին վրայ ուր տիտաններ քով քովի կը հանգչին խաղաղօրէն ու կը ննջեն իրենց յաւիտենական քունը, մենաւոր այցելուն, կ՚ապրի իր հոգիի հեղումներուն ամէնէն զօրեղ պահերէն մին : Գլուխը կախ, աչքերը փակ, վտարանդի ուխտաւոր՝ կը խոկայ ծանր խոհերով եւ մտածումներու թնճուկին տակ պահ մը յոգնած կը բարձրացնէ գլուխը, կը բանայ աչքերը, դիմացը կանգնած է միշտ, յաւիտենական Արարատը, լայնանիստ ու վեհօրէն պատկառազդու, իբրեւ յաւերժական դամբարան այն միւս բիւրաւորներուն համար՝ որոնք մնացին սահմանէն անդին, անթաղ ու անտէր :

Անոնց աճիւնը կորաւ առ յաւէտ, բայց իրենց հոգին միաձոյլ ու միաղանդուած, կը սաւառնի կարծես, ազատ ի վեր ի Մասիս, ու մինչեւ այս նորատունկ պանթէոնին ծառոց սաղարթներուն մէջ կամ անոնց ստուերներուն տակ եղեմական խաղաղութիւնով :

Կը սարսուս վերյիշելով Կոմիտասի « Տէր ողորմեա»ն, որ էր երբեմն յարտասուս կը փղձկեցնէր, Սպանդի ճամբաներուն վրայ, ամէնէն սառնասիրտ իսկ իր սեւաբախտ ընկերներուն :

Այսօր, իր բրոնզէ արձանով, ան կը բարձրացնէ ընդմիշտ խրոխտ իր գլուխը, զինք շրջապատող հոգիներու այդ հոյլին մէջէն, իրենց աճիւնով ներկայ թէ բացակայ հոյլին մէջէն, անոնց լսելի ընելու համար այս անգամ օրօր մը՝ որ յաղթերգ մըն է միանգամայն :

***

Կոմիտասի մէկ ուրիշ արձանը, սպիտակ մարմարինէ, ամբողջ հասակով եւ աշխարհիկ տարազով, կը գտնենք նաեւ մուտքի դահլիճին մէջ պետական երաժշտանոցին՝ որ նուիրուած է Կոմիտասի անուան : Կան ուրիշ բազմաթիւ երաժշտական լիսէներ, միջնակարգ աստիճանով, իսկ Կոմիտասի անուան նուիրուածը, բարձրագոյն երաժշտական կոնսերվատորիան է, որ կը գտնուի առաջնակարգ ուսուցչական կազմի մը ձեռքերուն մէջ, ամբողջովին հայ վարպետներէ բաղկացած :

Կոմիտասի անունը կը կրէ նաեւ Հայաստանի լարաւոր քառեակը, որ ամբողջ Խ. Միութեան երկիրներուն մէջ լաւագոյններէն մին կը համարուի, ու նոյն համբաւը կը վայելէ նաեւ արտասահմանի մէջ :

Ու վերջապէս Կոմիտասի անուան նուիրուած է, բոլորովին նոր բացուած ասֆալտապատ պողոտայ մը, Կոմիտասեան պողոտայ անունով, Երեւանի հիւսիսային բարձունքներէն մէկուն վրայ, որուն երկու եզրերը պիտի կառուցուին նոր թաղամասի մը պետական թէ հանրային շէնքերը, պարտէզներով անջատուած, ճարտարապետական գեղակերտ ոճով, համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը :

Կոմիտասի յիշատակը նոյնպէս վառ կը մնայ Էջմիածնի վանքի շրջապատին մէջ ուր անցուցեր է ան իր կեանքին կարեւոր մէկ շրջանը :

Աչքերս՝ փնտռեցին տեղը այն խցիկին՝ որ առենօք կը գտնուէր, այժմ վերաշինուած հիւսիսային պարսպի կողքին : Վանականներու այդ խցիկները չկան հիմա : Անոնց տեղը պիտի շինուին սիրուն «պավիլյոն»ներ, որոնց մին պիտի գրաւէ ճիշդ այն տեղը ուր կը գտնուէր ժամանակին Կոմիտասի կացարանը : Պահպանուած է նաեւ այն ծառը՝ որուն ստուերին տակ կը սիրէր հանգստանալ մեծանուն վարպետը : Շէնքին պատին վրայ պիտի զետեղուի նաեւ մարմարինէ յուշատախտակ՝ Կոմիտասի մասին :

Այս բոլորին պսակումը պիտի կազմէ, վարպետին ամբողջական գործերուն հրատարակումը՝ որուն ձեռնարկուած է արդէն խմբագրական մարմնի մը հսկողութեան տակ : Արուեստի եւ գիտութեանց թանգարանի սրահներէն մէկուն մէջ հաւաքուած են վարպետին բոլոր ձեռագիրները, խնամով դասակարգուած եւ լուսանկարուած : Բուն ձեռագիրները կը մնան անձեռնմխելի, իսկ լուսանկարները կը տրամադրուին ուսումնասիրողներուն :

Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ԿՈՄԻՏԱՍԸ ՀՐԱՇՔՆ Է ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

Մի օր Թիֆլիսի մի անկիւնից մի փոքրիկ տղայ ընկաւ Ճեմարան :

Վտիտ, ոսկրոտ, բարձրահասակ, նըրբակազմ, մի տղեղ, հիւանդոտ տղայ : Կարծեմ կոկորդի ցաւ ունէր, եւ պարանոցը միշտ փաթաթած էր մի ճերմակ լաթով : Ամբողջ դէմքի վրայ իշխում էին միայն իր վառ, անուշ, ծիծաղկոտ աչքերը : Հակառակ իր թոյլ կազմուածքին, նա շատ աշխոյժ էր, անհանգիստ, կատակասէր : Երգ ու երաժշտութիւնից դուրս, ուրիշ ոչինչ չէր գրաւում նրան : Աշակերտական վազք ու խաղերին գրեթէ չէր մասնակցում, բայց իր ձայնը անվերջ լսւում էր հայկական նոտանիշը՝ « խօ, նէ, բա...», ապա եւրոպականը՝ «տօ, րէ, մի, ֆա, սոլ...» :

Փոքրիկ Սողոմոնն էր նա, որ յետոյ պիտի դառնար ազգային նշանաւոր, մեծահռչակ երաժշտագէտ Կոմիտաս :

Եւ այս չորացած, անմարմին տղան իր զուարթ աչքերով, աշխոյժ ու քաղցր խառնուածքով ինքնին մի երգ էր :

Քանի աճում, մեծանում էր, իր հոգում երգի ու երաժշտութեան պահանջը, բարձր արուեստի սէրը դառնում էր մի կատարեալ կիրք : Ու եկաւ մի ժամանակ, երբ նա մի հինաւուրց ճգնաւորի նման սկսեց մաշել, տրորել իր մէջ նիւթը, մարմինը : Հազիւ երիտասարդ՝ նա աշխարհից ի սպառ կտրուեց ու հրաժարուեց, անծանօթ եւ անյայտ գեղեցկութիւնների խորհուրդը գրկեց, հոգեւորականի սքեմը հագաւ, դարձաւ Սողոմոն սարկաւագ, յետոյ Կոմիտաս վարդապետ : Ցեղային իր խստամբեր կենցաղը մոլեգնութեան հասաւ : Ամառ ձմեռ իր խցիկը միշտ մերկ մնաց, մի սեղան, մի պարզ աթոռ, իսկ մահճակալի փոխարէն մի չոր թախտ, ուր երկու բարակ սաւան, մէկը տակը փռելու եւ միւսը վերմակ՝ կազմում էին իր անկողինը :

Եւ այդ օրերին իր երգը հասաւ կատարելութեան ու կրօնական յափշտակութեան (էքստազ) : Արդարեւ նա ապրում էր մշտական երազական մի վիճակում, ձայների ու նրանց անհուն գալարումների, ելեւէջների երկնային յափշտակութեան մէջ :

Հայ հոգին էր զարթնում դարերի անհուններից եւ մեր աշխարհի անմեղ, միամիտ պարն ու խաղը, Կոմիտասի սրինգի մէջ դառնում էին ցեղային հոգու գալարումներ աշխատանքի, սիրոյ, աղօթքի եւ ցնծութեան համար :

Կոմիտասը Ճեմարանի մեծագոյն հրաշքն է :

(Իմ Գիրքը) ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

ԻՄ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆԸ ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՀԵՏ

Ես չեմ կարող ասել թէ Կոմիտասը Ճեմարանում ինչպիսի աշակերտ է եղել իր առաջդիմութեամբ, որովհետեւ նա մի չորս տարով ինձանից փոքր էր, իսկ դասարանների թւով աւելի եւս ցածր էր : Բայց գիտեմ, որ նա հիմնովին իւրացրել էր հայերէնը, թէ հին եւ թէ նոր, լաւ գիտէր եւ հանրահաշիւ եւ երկրաչափութիւն, այնպէս որ Ճեմարանում ուսուցիչ եղած ժամանակ այդ առարկաների քննութեան իբրեւ ընթերակայ նա էր կարգւում եւ երբեմն ինքը մենակ վարում էր քննութիւնը :

Իմ մօտիկ ծանօթութիւնը Կոմիտասի հետ սկսուեց 1885 թուի գարնանը, երբ ես աւարտում էի Ճեմարանի լսարանական բաժինը : Այդ ժամանակ նա սկսել էր զբաղուել հայ ժողովրդական երգերի եղանակներով, հեշտութեամբ սովորել էր այդ եղանակները եւ երգում : Ես էլ իմ կողմից հետաքրքրւում էի ժողովրդական երգերով եւ ընդհանրապէս ժողովրդական բանահիւսութեամբ : Այս հանգամանքը առիթ եղաւ մեզ ընկերանալու : Ես սկսել էի ժողովրդական բանահիւսութիւն գրի առնել, իսկ նա արդէն փորձում էր ժողովրդական երգեր ձայնագրել : Աւարտելով Ճեմարանը՝ ես երկու տարի ծառայեցի այնտեղ իբրեւ ուսուցիչ եւ գրադարանապետ : Այդ միջոցին Կոմիտասն աւելի հարստացրեց իր երգացանկը եւ աչքի ընկաւ լաւ երգիչ :

Գիշերօթիկ դպրոցի գլխաւոր զուարճութիւններից մէկն այն էր, որ լաւ ու տաք եղանակներին աշակերտները երեկոները քնելուց առաջ զբօսնում էին Ճեմարանի հիւսիսային բակում, իսկ երգիչներն այդ միջոցին հիւսիսային մուտքի առաջ խումբ կազմած երգում էին : 1885 1887 թուերին այդ երգեցողութիւնն աւելի զարգացաւ շնորհիւ Կոմիտասի եւ Մինաս Աղնաւուրեանի, որ Ճեմարանի սաներիցն էր եւ աւարտելով դպրոցը այդտեղ էր ծառայում իբրեւ վերակացու : Աղնաւուրեան ինքն էլ երգիչ էր եւ սիրելով երգեցողութիւնը՝ Կոմիտասին միշտ յանձնարարում էր հաւաքել երգիչներին եւ սկսել երգահանդէսը : Վերին դասարանի աշակերտներից մէկը՝ Համայեակ Խուշպուլեանը տարիներ առաջ ամառուայ արձակուրդին վերադառնալով Տրապիզոն՝ այնտեղ ձայնագրել էր մի եղանակ եւ հետը բերել Ճեմարան : Այդ եղանակն ահա դարձել էր աշակերտների սիրելին եւ երեկոները երգեցողութիւնը միշտ դրանով էին

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԿԻՒՐԵՂ ԱՂԱՅԻ ՄԱՀԸ

— Չէ, դոկտոր չեմ ուզեր, լեզուն բաց արաւ Կիւրեղ աղան, մեղքերի համար դոկտորը ի՞նչ պիտի ընէ :

— Կիւրեղ աղա, քիչ մը դուն քեզ բռնէ ...

— Չեմ կրնար, մեղքերս շատ են, Աւետիս էֆէնտի, էնքան տուն իմ մրեղել (մարել), որ «հիսապ»ը չկայ ...

Կիւրեղ աղան նորից ահաբեկուած սկըսեց մի կէտի նայել :

Հազարխան խաթունը, ձեռքերը ջղաձգօրէն իրար շփելով, շշնջաց հարեւաններին .

— Եկա՛ն...

— Ո՞վ :

— Դէմը մարդիկ կուգան, կինէ եկան :

Կիւրեղ աղան սկսեց բառաչել :

Հարեւանները սարսափեցին :

— Պարոն Թորոս, փարայիդ կէսը Սարգիս աղային քովն է, բոլորը ես չկերայ, ես քեզ մեղա՛յ ...

Պարոն Թորոս մի քանի տարի առաջ Թաղային վարժարանում ուսուցիչ էր եղել, չորս ամիս հիւանդ էր պառկել, դպրոց չէր յաճախել եւ Կիւրեղ աղան եւ Սարգիս աղան, իբրեւ Թաղային վարժարանի հոգաբարձուներ, որոշել էին ամսականները չտալ եւ իրենց մէջ բաժանել :

— Տես, տես, ի՞նչ կ՚ընէ, բերանը կը ծամռէ : Պարոն Թորոս, ոտքդ պագնիմ, փարադ տամ գնա ...— աղաչում էր Կիւրեղ աղան :

Բայց, ըստ երեւոյթին, պարոն Թորոս չէր հեռանում, կանգնել էր Կիւրեղ աղայի դիմացը, եւ բերանը ծամածռելով, ծաղր էր դցում նրան :

Կիւրեղ աղայի երեւակայութիւնը բոցավառուել էր, նրա յիշողութեան ամենամութ ծալքերի տակից բարձրանում էին դէմքեր, որոնց վաղուց մոռացել էր, բայց ահա բոլորն էլ կենդանի, ինչպէս իրականութեան մէջ, ներս էին մտնում, գալիս, յամառօրէն, անդրդուելի եւ սառած, ցցւում էին նրա մտքի «էկրան»ի առաջ :

Սրբուհը նորից ետ եկաւ, բայց այս անգամ չմօտեցաւ հօրը, կանգնեց պատի տակ եւ խուսափեց որեւէ բան ասելուց :

Կիւրեղ աղան, սակայն, տեսաւ նրան :

— Աղջի, Սրբուհ, քովս եկուր :

Սրբուհը վախվխելով մօտեցաւ :

— Գացի՞ր Հաջի Քորոյենց :

— Գացի :

— Ի՞նչ ըսաւ :

— Ըսաւ՝ չեմ գար :

— Չէ, սուտ կը խօսաս, չիտակն ըսէ :

Սրբուհը խրատուել էր եւ յամառեց .

— Ըսաւ՝ չեմ գար :

Կիւրեղ աղան այս անգամ այնպէս բղաւեց, որ բոլորն էլ ցնցուեցին :

— Շիտակն ըսէ, շան աղջիկ :

Հազարխան խաթունը գրկեց Սրբուհը, շոյեց եւ ասաց .

— Ըսէ, ըսէ, զաւակ ջանի, ըսէ :

Սրբուհը լացակումած ասաց .

— Ըսաւ քի՝ երբ որ սատկի, խաբար տուէք, գամ թաղեմ :

— Վո՛ւյ, քոռանա՛մ ...

— Վա՛յ քած, վա՛յ, բացագանչեց Կիւրեղ աղան :

Կիւրեղ աղան սկսեց գալարուել, այրում էր նրան խղճմտանքը :

— Վա՛յ, վա՛յ, վա՛յ...

Հարեւանները բռնեցին նրան, որպէսզի հանգստանայ :

— Կիւրեղ աղա, հէչ կտրիճ չես եղեր, ասաց Աւետիս էֆէնտին :

Կիւրեղ աղան սկսեց սիրտը թափել. վերմակը եւ ողջ անկողինը կեղտոտուեց մաղձային փորամիջուկով :

— Կը խեղդուիմ, կը խեղդուիմ ...

— «Հէքիմ»ի վազեցէք, ճչաց Հազարխան խաթունը :

— Չէ, «հէքիմ» պէտք չէ, մեղքերս թեթեւցուցէք, ալ բան չեմ ուզեր, մեղքերս, մեղքերս ...

— Դոկտորը դեղ մը կուտայ, կ՚անցնի, Կիւրեղ աղա, միջնորդեց Աւետիս էֆէնտին :

— Չէ, Աւետիս էֆէնտի, չէ, ես գիտեմ գլխուս ինչ եկաւ, մեղաւոր իմ, մենծ ախպարս գող էր, ես ըլ մենծ գող իմ, «հէքիմ»ն ի՞նչ տինէ :

— Քիչ մը հիւընդցիր ես. էդպէս կ՚ըսեն, ասաց Աւետիս էֆէնտին, մի բան ասած լինելու համար :

Կիւրեղ աղան դարձաւ Հազարխանին .

— Հազարխան, աղջի, գացյին բոլոր փարան սոխախը թափէ. թող աղքատները կշտանան, հոգիս ազատուի ... Տես, տես, եկա՛ւ, եկա՛ւ, եկա՛ւ, եկա՛ւ.... Ծօ, դուն էնդի աշխարհն էիր գացեր, ինտո՞ր եղաւ որ եկար, ինչո՞ւ եկար, ինչու եկար... Հա ընդունակս է, ես կերայ, լեզուս կտրին քի սուտ խօսամ, ես կերայ, հիմա երկու անգամը տամ, «եախա» թող : Հազարխան, Հազարխան, քառսուն ոսկի տուր ընծի, «չապուխ», հիմա վըզիս կը չոքի ...

Հազարխան խաթուն անմիջապէս աւելի — պակաս քառսուն ոսկին հասցրեց ամուսնուն, որը յափշտակելով փողը, ափի մէջ կչռելու պէս մի շարժում արաւ եւ, յանկարծ, ամբողջ փողը շպրտեց օդի մէջ եւ բղաւեց .

— Ես իմ ձեռքովս կուտամ, քան ուկու տեղ՝ քառսուն ոսկի կուտամ, առ ու գնա ...

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

վերջացնում ։ Բայց դա չունէր բառեր, սկսւում էր «լօ – լօ - լօ» ձայնախաղով եւ շարունակութիւնը երգում էին հայկական ձայնանիշերով։ Եւ միշտ էլ ցաւում էին, որ այդպիսի եղանակ երգում են ձայնանիշերով եւ ոչ թէ բառերով։ 1886 թուի ամառուայ սկիզբը մի երեկոյ երգեցողութեան ժամանակ ես մտածեցի նրա համար բառեր գրել։ Նոյն գիշերը հէնց աշակերտները քնելուց յետոյ ես շարադրեցի բառեր ազատ ոտանաւորով՝ պատրաստի եղանակի համապատասխան։ Բովանդակութեան համար նկատի ունեցայ Սասունցոց յարձակումը Արաբների վրայ Թ. դարու կէսին, այն որ Ծերենցը նիւթ էր դարձրել իր Երկունք վէպի։ Հետեւեալ օրը ես այդ բառերն արտագրեցի ձայնանիշերի տակ եւ տուի Աղնաւուրեանին։ Սա շատ ուրախացաւ եւ անմիջապէս կանչեց Կոմիտասին ու պատուիրեց սովորել եւ ուրիշներին սովորեցնել այդ եղանակը բառերով երգել։ Երեկոյեան արդէն պատրաստ էր Կոմիտասի փոքրիկ խումբը «լօ - լօ լօ»ն երգելու համար բառերով։ Այնուհետեւ այդ երգը մի քանի բառական փոփոխութիւններով Կոմիտասի ընկերների միջով տարածուեց աւելի արեւմտեան հայ դպրոցների մէջ։

1887 թուին ես հեռացայ Էջմիածնից եւ վերադարձայ այնտեղ կարճ ժամանակով 1890 թուի Յունիսի ամսին։ Այդ ժամանակ արդէն Կոմիտասը լրջութեամբ զբաղւում էր ժողովրդական երգեր ձայնագրելով եւ բաւական շատ ունէր ժողոված։ Բնականաբար մեր խօսակցութեան նիւթը այդ մասին էր։ Ես նրան խորհուրդ տուի ձեռք բերել մինչեւ այդ հրատարակուած ժողովրդական բանաստեղծութիւնների գիրքերը եւ որոնել ու ձայնագրել տպագրուած երգերի եղանակները։ Նա հաւանեց այդ միտքը։ Միասին գնացինք տպարան եւ նա գնեց 1874 թուին տպուած Քնար Մշեցոց եւ Վանեցոց ժողովածուն Աբիստակէս վրդ. Սեդրակեանի։ Յետագայում իմացայ որ այդ գրքի մէջ եղած բոլոր երգերի եղանակները գրել ու ձայնագրել էր։

Այնուհետեւ ես Կոմիտասին հանդիպեցի Եւրոպայում։ Երբ 1896 թուի աշնան ես Փարիզից Բեռլին անցայ, նա արդէն այնտեղ էր։ Ընկերները նրա համար վարձել էին Կոխի փողոցի վրայ, կենտրոնից բաւական հեռու, բակի մէջ չորրորդ, մեր հաշուով հինգերորդ յարկում աժանագին սենեակ, որի երկու պատուհանները նայում էին ոչ դէպի փողոց, ոչ էլ դէպի բակը, այլ բացւում էին հարեւան շէնքի մի քիչ ցած տանիքի վրայ։ Սենեակը, սակայն, բաւական ընդարձակ էր, բաւական լաւ կահաւորուած ու զարդարուած եւ Կոմիտասին շատ դիւր էր գալիս։ Նա այնտեղ բոլորովին առանձնացած էր, որքան երգէր ու նուագէր, ոչ ոքի չէր խանգարում, ուրիշներն էլ իրեն չէին խանգարում։

Երեք տարի շարունակ մնաց իր այդ սենեակում եւ երեք տարի շարունակ աշխատեց նա այնտեղ մեծ եռանդով, որպէսզի կարողանայ կարճ ժամանակում կատարելապէս հմտանալ երաժշտական արուեստին։ Երբ գնայիր նրա մօտ, նրան կը գտնէիր դաշնամուրի առաջ։ Տնից դուրս էր գալիս նա, կամ պրոֆէսօրների մօտ դասի գնալու կամ թատրոն, օպերա եւ համերգ յաճախելու համար։ Քիչ անգամ էր նա զբօսնելու ելնում, բայց ուսանողական հաւաքոյթներից չէր հրաժարւում։ Նա հետը բերել էր իր ձայնագրած ժողովրդական երգերը եւ սիրով երգում ու նուագում էր ամէն անգամ, երբ նրա մօտ էինք գնում։ Եւ ես գրեթէ ամէն կիրակի ճաշից յետոյ նրա մօտ էի լինում։

1900 թուի գարնանը արդէն վերադարձած, գտնւում էինք Էջմիածնում։ Կոմիտաս սիրում էր մենակ զբօսնել եւ թռչունների ճռուողիւնը եւ ճիռ սոխակի կըլկըլոցը լսել անտառում, որ արուեստական կերպով տնկուած էր Ներսիսեան լճից ներքեւ բաւական ընդարձակ տարածութեան վրայ։ Մայիսի առաջին կէսին ես եւ Կոմիտասը միասին զբօսնում էինք այդ անտառի մեծ ծառուղիում, որի երկու կողմի առուների եզերքում հէնց ընկուզից տնկուած էին մասրենիներ եւ վարդենիներ։ Կոմիտաս վարդ էր քաղում, — նա սիրում էր չորացած վարդի թերթերը խառնել թէյի հետ, (որի ամենալաւ եւ ամենաթանգ տեսակն էր միշտ գործածում)։ Մեր զրոյցի նիւթը ժողովրդական երգն էր։ Նա գանգատւում էր թէ մեր ժողովրդական քառեակները իբր բանաստեղծութիւն յաճախ անմտութիւն են եւ թէ ինքը մի քառեակ երգել տալուց յետոյ չի իմանում թէ ի՛նչ երգել տայ որ լաւ լինի։ Ես այդ ժամանակ զբաղուած էի հէնց ժողովրդական քառեակների ուսումնասիրութեամբ, — որովհետեւ ժողովրդական երգերը շատ սիրուած էին այդ թուականներին, մտածեցինք միասին մի երգարան հրատարակել, սկսելով ժողովրդական երգերից։

Ես էլ, Կոմիտասն էլ ունէինք բաւական թուով քառեակներ ժողոված։ Ձեռք բերինք բազմաթիւ խաղեր նաեւ մեր ընկերներից եւ աշակերտներից։ Նկատի ունէինք նաեւ զանազան ժողովածուների մէջ տպագրուածները։ Բայց այդ ամէնը բաւական չհամարելով՝ ամառն իրենց ծնողների մօտ եւ առհասարակ գիւղերը գնացող աշակերտներին պատուիրեցինք ժողովել ժողովրդական երգեր։ Դրա համար Կոմիտասը պատրաստեց հազարաւոր թերթիկներ եւ ամէն մի աշակերտի, առանձնապէս իր խմբի երգիչներին բաժանեց, որպէսզի միակերպ թերթիկների վրայ գրած բերեն իրենց գրի առած երգերը։ Այս միենոյնը կատարեցին եւ յաջորդ տարիները, այնպէս որ տասնեակ հազարաւոր այսպիսի գրած թերթիկներ հաւաքուեցին մեզ մօտ։ Կոմիտասը դրանց թիւը մօտ քսանեւհինգ հազար էր հաշւում։

ԻՆՔՆԱԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ծնել եմ 1869 թուին Սեպտեմբերի 26-ին, Փոքր Ասիայի Կուտինա կամ Քիւթահիա քաղաքում։ Երրորդ օրն ինձ մկրտել են եւ անունս դրել Սողոմոն։ —

Հայրս Գէորգ Սողոմոնեանը Քիւթահիացի է, (Սողոմոնեանները Քիւթահիայի հայ հին ընտանիքները հայկական Ձոկ ցեղից են եւ գաղթել են ԺԷ. դարու վերջում Գողթն գաւառի Ցղնայ գիւղից), իսկ մայրս՝ Թագուհի Յովհաննէսեանը՝ Պուրսացի։

Ծնողներիս մահից յետոյ ինձ՝ միամօր զաւակ, դաստիարակել եւ ուսմանս մասին մեծ հոգ է տարել հօրական տատս Մարիամը։

1876 թուին էր, երբ առաջին անգամ ոտք դրի դպրոցի շէմքը։ Մեր քաղաքի վարժարանը մի չորս բաժանմունք ունեցող դպրոց էր։ 1880 թուին աւարտեցի այդ վարժարանը եւ հայրս, իր մահից չորս ամիս առաջ, ինձ ուղարկեց Պուրսայի վարժարանը։ Դեռ տարին չբոլորած, հօրս մահուան պատճառով մեր քաղաքը վերադարձայ։

ԿՈՄԻՏԱՍ

Աշնան արդէն սկսեցինք աշխատել ժողովրդական երգարանի վրայ, բայց մի երկու ամիս չանցած՝ տեսանք որ նախ պէտք էր այդ հաւաքած նիւթերը մշակել, այնպէս դրութեան բերել, որ դրանցից օգտուել կարելի լինէր։ Թողինք երգարան կազմելը եւ սկսեցինք բաղդատել մեր ունեցած ժողովրդական երգերը, որպէսզի կարողանանք որոշել անիմաստ եւ աղճատուած երգերը եւ օգտուել միայն իմաստալից փոփոխակներից։ Թէ ի՛նչպէս ենք կատարել այդ աշխատանքը եւ ի՛նչպէս ենք կազմել Հազար ու մի խաղ ժողովրդական երգարանի երկու յինեակ, (մին հրատարակուած 1904ին, միւսը՝ 1905ին, Էջմիածին), այդ մասին կարդալ իմ Ժողովրդական խաղեր եւ առացուածքներ աշխատանքի մէջ (արտատպուած Արարատ ամսագրից, 1904)։ Այստեղ միայն այս պէտք է ասել, որ Կոմիտասը շատ չէր հետաքրքրւում քառատողերը բաղդատելու բանասիրական աշխատանքով, բայց մեծ սիրով կատարում էր նա այդ գործը։ Այսպէսով մենք ունեցանք մօտ 1300 քառեակ իրենց փոփոխակներով։

Կոմիտաս յաճախ ինձ ասել է թէ ձայնագրած ունի 3–4 հազար ժողովրդական երգի եղանակ, այդ պատճառով էլ մեր երգարանի անունը դրինք Հազար ու մի խաղ։

1930, Երեւան

ՄԱՆՈՒԿ ԱԲԵՂԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՆՇԽԱՐՆԵՐ ԿՈՄԻՏԱՍԷՆ

ՄԱՅՐԻԿԻՍ ՕՐՕՐԸ

Դեռ այգաբացում՝ մայրիկըս ինձ
Վարդ էր բուրում, ողողում.
Եւ իր հոգում այգ - արեւով
Գուրգուրում ու նորոգում ։
Ծնած օրէն մայր շրթներով
Սէր էր վառում օրօրում,
Արեւ – լուսին հոգւով – մրտով
Նկարում ու բոլորում ։
Հայր զարկերով արի - արի
Խօսում էր իմ երակում,
Մայր կաթերով արին – արին
Հոսում էր ու կերակրում։

«Քեզի տեսնեմ, իմ հատորիկ,
Կեանքիս ուղին սիրազեղ,
Յայտ ու անյայտ դո՛ւ որոնէ,
Քեզի լինին իրազեկ ։
Մի՛ թափառէ կեանքի պարապ
Անապատում դու ի զուր,
Քեզ պահապան սուրբ Հաւատոյ,
Յուսոյ, սիրոյ լոյս ու հուր։

Քեզ դնում եմ խորհրդաւոր
Առակաւոր յոյս – աշխարհն,
Ես գնում եմ, իրար գրկենք՝
Վե՛ր, փառաւոր լոյս - աշխարհ,
Ես գնում եմ ու թողնում եմ
Երկիրն ու իր հնութիւն,
Աջն ու խաչը քեզ ապաւէն,
Օրօրդ հիւսէ բնութիւն» ։

Երբ իմ արեւ երկրորդ ամրան
Մանուկ հասկերն էր փնջում,
Եւ իմ մայրիկն արեւմրտի
Դեղին զարունն էր շնչում,
Թռա՛ւ – գնաց, երկնի խորքն
Մտաւ իբրեւ աղաւնի.
Եւ ինձ թողեց մենաւորիկ
Իր հոգովը հովանի ։
Քեզ լուսոյ վայր։
Իմ զարո՛ւն մայր ։

★

ՀՈՎ ՈՒ ԾՈՎ ՍԷՐ

Կապոյտ երկինքն էր եռում
Կարմիր երկիրն էր ջեռում,
Հուր ու Հարաւ հեւ ի հեւ
Թախիծ ու տօթ էր բերում ։
Հոգիս եկաւ հովի պէս,
Սէրը սրտում ծովի պէս,
Ծոցին վարդեր՝ ասաց. — Տե՛ս,
Քեզ սիրելու եկայ ես ։
Վարդ ու քրքում էր՝ բուրեց,
Սիրտըս տրտում գուրգուրեց,
Արեւ – լուսին պագերով
Երազ - երազ համբուրեց ։
Հոգի՛ս, ասաց ու ծռեց,
Ծամեր բացաւ ու փռեց,
Ստինք - ստինք փարելով՝
Յոյզըս մարա՛ւ ու լռեց ։

ԿՈՄԻՏԱՍ-ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Ի՞ՆՉ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ ԿՈՄԻՏԱՍ

Պղատոն, իր գիրքերէն մէկուն մէջ, կը խօսեցնէ Կրատիւղոսը (գիրքը կը կրէ այս անունը) եւ Հերմոգինէսը, որոնց կը միանայ Սոկրատ՝ վերլուծելու համար անուններու իմաստը կամ ճշգրտութիւնը։

Ըստ Սոկրատի, անկարեւոր հարց մը չէ անուանադրութիւնը, բայց ոչ ալ դիւրին գործ։ Հերմոգինէս, որ քննութեան ներկայացող աշակերտի դեր կը կատարէ այստեղ՝ համակերպելով Սոկրատի փորձախօսական ահաւոր մեքենային խաղերուն, հարցը կը դնէ յայտարարելով թէ սովորութեանց արտայայտութիւն մըն է անունը, հետեւաբար միշտ ուղիղ։ Ընդհակառակն, Կրատիւղոս կը պնդէ թէ չի կրնար միշտ ուղիղ ըլլալ՝ ըստ բնութեան անձին։ Օրինակ, Սոկրատը ուղիղ է կոչել Սոկրատ, բայց ճիշդ չէ Հերմոգինէսը կոչել Հերմոգինէս, փոյթ չէ թէ այդ անունը տրուած ըլլայ Հերմոգինէսի, — արդարեւ, Հերմոգինէս կը նշանակէ որդի Հերմէսի, որ աստուածն էր հարստութեան եւ միաժամանակ պերճախօսութեան, մինչդեռ Հերմոգինէս աղքատ էր եւ դժուարախօս։

Վերադառնալով մեր արար՝ եթէ ճիշդ է Սոկրատը կոչել Սոկրատ, (Կրատիւղոս չ՚ըսեր թէ ինչո՛ւ), մենք կը գտնենք թէ Կոմիտասը կը կոչուի Կոմիտաս, ճշմարտօրէն, արդարօրէն եւ յաւիտենապէս։

Աւազանի անունով, ինչպէս սովորութիւն է ըսել, Սողոմոն կը կոչուէր անիկա, — սեմական բառ մը՝ որ կը նշանակէ առողջութիւն։ Հագարի Թոռները այս բառով, որ իմաստի ընդլայնում մըն է կրած առաջին օրէն, զիրար կ՚ողջունէին՝ մաղթելով կատարելութիւն, խաղաղութիւն։

Իսկ վարդապետական անունով՝ Կոմիտաս, որ յունական բառ է եւ կը նշանակէ գիսաւոր, — աստղ մը հերարձակ, որ ունի երեւման իր խորհրդաւոր շրջանը, կը յայտնուի հազուադէպ կերպով, կանգ կ՚առնէ կարծես երկնակամարին վրայ, շուրջը մթութիւն, ուր աստղեր միայն կը վառին, հիացումով ու պակուցումով լեցնելու համար մարդկային հոգիները։

Սողոմոն ու Կոմիտաս, երկու անուններ, որոնք հարուստ են խորհրդաւորութեան թելադրանքներով։

Վերջինը շատ քիչ է գործածուած՝ պատմութեան մէջ, (հին տառադարձութեամբ՝ Կոմիտաս, յետագային՝ Կոմետաս)։

Այս անունով, Կոմետաս, յոյն մեծ քերթող մը կը յայտնուի պատմութեան մէջ՝ իններորդ դարուն, — հռչակաւոր քերական, որ կը թողու չափածոյ քանի մը գործեր, (մին՝ Յովհաննու Աւետարանին ԺԱ. գլուխը, ոտանաւորի վերածուած), և աշխատութիւն մը Հոմերոսի գործերուն մասին, (կետադրութեան բարեփոխութիւններով)։ Կը յիշատակուի ուրիշ Կոմետաս մըն ալ, հեղինակաւոր քերական, որ կը դասախօսէր Բիւզանդիոնի մէջ, բայց ոմանք կը նոյնացնեն այս երկու Կոմետասները։

Հետաքրքրական է գիտել տալ թէ մենք ալ ունինք Կոմիտաս մը Հայոց պատմութեան մէջ, աւելի հին քան յոյն Կոմետասը, — արդարեւ, 615 թուականին՝ Էջմիածնի կաթողիկոսական գահը կը բարձրանայ Կոմիտաս Ա., որ ծնած էր Աղցք գիւղը (Արագածոտն գաւառ)։

Այս կաթողիկոսն է, որ շքախումբով մը կը դրկուի Տիզբոն, ընտրութիւնը վաւերացնելու։ Կը յաջողի։ Հաւատոյ գիրով մը (վիճելի) կը բանաձեւէ Հայոց կրօնական վարդապետութիւնը՝ խաղաղեցնելով պարսիկ արքունիքին կասկածները։ (Այդ պատճառով՝ գրութիւնը կը կոչուի «յետ-կար», որ տեսակ մը երդմնագիր է)։ «Եպիսկոպոս Մամիկոնէից», յետոյ «կաթողիկոս Հայոց Մեծաց», Կոմիտաս արդիւնաւոր գործունէութիւն մը ցոյց կուտայ Դուինի մէջ, այն շրջանին՝ երբ Բիւզանդիոնի հայ կայսրն էր Հերակլէս, որուն պատերազմները նկարագրած եմ «Յառաջ»ի մէջ անցեալ տարի։ Հռիփսիմէ կոյսին պատմութեամբ յափշտակուած, ոչ միայն կը նորոգէ այդ խորհրդաւոր աղջիկներուն վկայարանը, այլ եւ կը հիւսէ բանաստեղծութիւն մը, «Անձինք նուիրեալք սիրոյն Քրիստոսի» շարականը, զոր կը նուիրէ Հռիփսիմեանց կոյսերուն յիշատակին։ Հայկական հին չափով քերթողութեան նմոյշ մըն է սակայն, երաժշտութիւնն ալ քերթողութեան զուգակշիռ, ու կը բաղկանայ 36 տունէ, հայկական այբուբենին թիւով ու կարգով։ Կոմիտասի այս շարականը այնքան հիացողներ ունեցաւ որ, այնուհետեւ, սովորութիւն դարձաւ «անձինք» կոչել ամէն շարական, որ, հետեւողութեամբ վարպետին, կը յօրինուէր այբուբենական կարգով ու կը բաղկանար 36 տունէ։ Քերթողական այս ժառանգը, ուրեմն, վկայութիւն մըն է թէ Հայոց Կոմիտաս կաթողիկոսը, որքան բանաստեղծ, առաջնակարգ երաժիշտ մըն էր եւ կը խորհրդանշէր, կարծես, հայ երաժշտութիւնը։

Այսքան քիչ գործածուած այս անունը աւանդաբար դարձաւ նուիրական ոգեկոչում մը հայ ազգային երաժշտութեան, տեսակ մը հանգանակ։

Այնպէս որ 1893 Սեպտեմբեր 11ին, երբ աբեղայ կը ձեռնադրուէր Սողոմոն սարկաւագը, Խրիմեան Հայրիկ անոր տուաւ Կոմիտաս անունը, ամէնէն յարմար անունը, որ միաժամանակ յանձնում մըն էր հայ ազգային երաժշտութեան հանգանակին։

Աղցք գիւղին կաթողիկոսը, իր անունին հետ, Կուտինացի որբ տղուն կուտար հայ երաժշտութեան փառապսակը, երբ դուռնաց Գողթն գաւառէն օտար աշխարհ մեկնած հայ երաժշտութեան ոգին կը վերադառնար երկիր, շողալու համար Հայոց մթամած երկնակամարին վրայ իբրեւ գիսաւոր մը, որ եօթներորդ դարը կը միացնէ ԺԹ. դարուն։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԴՐՕ (ԴՐԱՍՏԱՄԱՏ ԿԱՆԱՅԵԱՆ)

սգապսակ մահուան առթիւ։
Գին 100 ֆրանք

դէր կը յօրինէին ։ Իրականին մէջ նոյն իսկ օդը ցուրտ չէ այնտեղ։ Ամէն պարագայի մէջ, մեր երիտասարդութիւնը երբեք չի վախնար ոչ Սիպերիոյ ցուրտէն, ոչ ալ «Թայկաէն»։

Խրուշչեւ յետոյ քաղաքական խնդիրներու մասին խօսելով, հարկ դատեց աղաւաղութիւն մը ուղղել արեւմտեան պետութեանց, աւելի խիստ լեզու մը գործածելով քան վարչապետ Բուլկանինը, որուն հետ Լոնտոն պիտի երթայ այս չարթու։ Եւ արթնութեան կոչ մը ուղղեց երիտասարդութեան ։

ՆՈՐ «ՑԱՆՑԱՌՈՐՆԵՐ» ԿԱՐԴԱՐԱՆԱՆ։ — Մոսկուայի «Պատմական Խնդիրներ» պարբերականը սկսած է արդարացնել խումբ մը զօրավարներ, Բլուխեր, Բուրնով, Օվսեէնկօ, Կամարնիկ, Եգորով, Կամենեւ եւ ուրիշ բազմաթիւ անձեր որոնք ստալինի մէջ ձգուած էին վերջին տարիներս, իբրեւ հետեւանք անհատի պաշտամունքի։ Կ'արդարացնէ նաեւ խումբ մը պատմագէտներ ։ Վերոյիշեալ զօրավարները բոլորն ալ պատժուած էին մաքրչալ Տուխաչեւսկիի դատավարութեան ատեն ։ Թերթը միեւնոյն ատեն խստօրէն կը քննադատէ Սթալինը ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ Նիկոսիա քաղաքին մէջ անգլիացի զինուոր մը սպաննուեցաւ, երկու հոգի ալ վիրաւորուեցան ։ Ընդհանուր խուզարկութիւն կատարուեցաւ գիւղի մը մէջ ուր դաւադիրները Թակարդի մը լարած էին չորս զինուորական կառքերու դէմ ։

ՀՐԴԵՀ ՄԸ աւերեց Վիէննայի սակաբանը։ Բոցերը կ'երեւային տասը քիլոմեթր հեռուէն։ Հրշէջները երեք ժամ տքնեցան, հրդեհը սահմանափակելու համար։ Հաստատութեան մեծ գմբէթը փլաւ, Թաղելով առնին տարկաններու ցուցահանդէս մը եւ նկարահանդէս մը։ Վնասը կը հաշուեն մէկուկէս միլիառ ֆր.։ Վիրաւորուեցան 21 հրշէջներ։ Սակարանը շինուած էր 1873ին։

ԿԱՐԵՒՈՐ ՀՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ երեւան հանուեցան կեդրոնական եւ հարաւային Ֆըրանսայի մէջ։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութիւնը որոշած է հրապարակային ցոյցեր եւ ժողովներ սարքել նոր զօրակոչին դէմ։ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնն ալ գործի ձեռնարկած է, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը։ 1400 օդանաւեր պիտի գործեն Ալժերիոյ մէջ, մինչեւ տարեվերջ։ (Այժմ 750)։

ՍԱԿԱՐԱՆ (13 Ապրիլ)։ — Զոյլ ոսկի՝ 461.000 ֆր., նափոլէոն 3130, սթերլին՝ 4050, դոլար 3030, քսան տոլարնոց՝ 16080։ Թղթադրամ՝ սթերլին 1035, տոլար 398, դոլար 94, (ոչ պաշտօնական) ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Պաղտիկ Գալիկեան եւ Աւետիս Գալիկեան իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն, բոլոր բարեկամներուն եւ ծանօթներուն որոնք, անձամբ, նամակներով, հեռագիրներով, վշտակից եղան սիրեցեալ Մարի Գալիկեանի սրտակեղեք մահուան առթիւ ։

***

Այս կսկծալի մահուան առթիւ, Պաղտիկ Գալիկեան հանգուցեալի յիշատակին կը նուիրէ հազարական ֆրանք, Փարիզի Մշակոյթի Տան, Ֆ. Կ. Խաչի օգնութեան կայանի, Ֆ. Կ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին, Նոր Սերունդին եւ «Յառաջ»ի բարգաւաճման, իսկ Աւետիս Գալիկեան երկու հազար ֆր. Մշակոյթի տան ։

●

ՎԻԷՆ։ — Այրի Տիկին Մարի Այվազեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Մարգարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ա. Մուրատեան եւ զաւակները, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք մասնակցեցան իրենց մեծ սուգին անձամբ, գրաւոր կամ ծաղիկ ղրկելով, իրենց ամուսնոյն, ազգականին եւ կնքահօր ԳՐԻԳՈՐ ԱԼՈՅԵԱՆի զառնակսկիծ մահուան առթիւ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վասպուրականի Հերոսամարտի տօնակատարութիւնը, 5 Մայիս, Շաբաթ իրիկուն, Սէրքըր Միլիթէրի մէջ ։

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Եղեռնի 41րդ տարեդարձը տեղի կ'ունենայ, կազմակերպութեամբ փարիզահայ անխտիր բոլոր միութիւններու, եւ հովանաւորութեամբ կրօնական երեք յարանուանութեանց պետերու, Ապրիլ 24ին երեքշաբթի օր երեկոյեան ժամը 9ին, նախկին Փըքի ժուռնալի *ընդարձակ սրահին մէջ,* 21 ռիւ Քատէ, Փարիզ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ։ — Սէն Ժերոմի Թաղ. Խորհուրդը իր խորին վշտակցութիւնը կը յայտնէ Թաղեցիներէն Պ. Կարապետ Ասարլըքեանի՝ իր կողակիցին ողբացեալ Մարիամ Ասարլըքեանի *մահուան առթիւ։*

Այս տխուր առիթով շնորհակալութեամբ փոխան ծաղկեպսակի ստացած է հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ Թաղին դպրոցին։ — Պ. Պ. Կղմէս Պետրոսեան երկու հազար ֆր., Արմէկ Յակոբեան, Անտոն Սանտալեան, Սարգիս Տութլուեան, Հաթապեան եղբարք հազարական ֆրանք, Յակոբ Պետրոսեան, Սուրէն Մինասեան, Աշարոն Կարմիրեան, Կարպիս Եսաեան, Տոքթէօր Սիվրիհիսարլեան, Վարուժան Անտօնեան, Մանուկ Գասպարեան, Պառ Անթուան, Պետրոս Մակարեան, Յակոբ Ծըրըղեան, Յակոբ Պիպէրեան 500ական ֆրանք ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ։ — Այրի Տիկին Լուսինէ Տէր Վարդանեան, զաւակները, մայրը, քոյրերը, տալը եւ բոլոր ազգականները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, փեսային, քեռայրին ու ազգականին,

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Բոլոր անոնք որ կը փափաքին ունենալ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին Փարիզ այցելութեան առթիւ քաշուած նկարները, (Օրլի, եկեղեցին, Ալֆորվիլ եւն.), կրնան դիմել Պ. Մելիքեանի.—

Photo MELIKIAN
80, Ave. Guy Moquet Joinville-le-Pont
Tél. : GRA. 22-44

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ քարտուղարուհի մը, սղագիր-մեքենագիր (սթենօ – տաքթիլօ) որ հաշուակալութեան մասին ալ գաղափար ունենայ և ի հարկին առուծախով զբաղի։ Դիմել։—

ETS. MAVIAN
116, Rue Réaumur
Tél. : Cen. 06-42

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris(9e)

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՐԳ ՈՒ ՊԱՐԻ բացառիկ երեկոյթ մը պիտի վայելէք վաղը, երկուշաբթի, շնորհիւ Օր. Ալիս Պօյաճեանի, *որ անցեալ տարի հետեւեցաւ Երեւանի պետական Ֆիլարմոնիա խումբի դասընթացքին, ղեկավարութեամբ Պ. Եդուարդ Մանուկեանի եւ վկայական ըստացաւ Արուեստի վարչութենէն։ Յայտագիրը կը պարունակէ շարք մը մենապարեր, մասնաւոր տարազներով, եւ ուրիշ անակնկալներ ։*

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

★

ՇԱՒԻԼ։ — Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, դպրոցի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը՝ այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, Քաֆէ Քատէ։ Պիտի խօսի ծանօթ դերասան Պ. Տ. ՆՇԱՆԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Հայ թատրոնը արտասահմանի մէջ»։ Նաեւ պիտի կարդայ իր մէկ գրութիւնը փարիզահայ կեանքէ ։

ԴԱՍԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆԻ ԵՒ ՓԻԷՐ Տ'ԱՐՔԷՆԻ

Մասնակցութեամբ ԴԱՆԻԷԼ ԼԸԶԻՒՌԻ եւ ՄԱՐՍԷԼ ՏԸԼԱՆՈՒԱՅԻ ։

Ուրբաթ, 20 Ապրիլ, ժամը 21ին, Էքօլ Նորմալ տը Միւզիքի սրահին մէջ, 78 Ռիւ Քարտինէ (Մէթրօ Մալզէրպ)։

Յայտագրի՝ մաս կը կազմեն Փիւրսէլի, Շումանի եւ Դանիէլ Լըզիւռի երաժշտական կտորները։

Առաջին ունկնդրութիւն ։ — Պետրոս Դուրեանի «Իմ Մահը» (Շան տը լ'Ուպլի), *եւ Մերուժան Պարսամեանի «Աչքերը»* (Շան Սէրիւլէէն)։ — *Թարգմ. Լիտիա Կարինի եւ երաժշտութիւն Մարսէլ Տըլանուայի։*

Հօյ-Նազան, փարափրազ մելոտիկ *Մարսէլ Տըլանուայի, ֆրանսերէնի վերածուած Լիտիա Կարինի կողմէ։*

ԿՈՄԻՏԱՍԵԱՆ ԵՐԳԵՐ

Գին տոմսերու 200էն 600 ֆրանք։

Դիմել՝ Լօրա Իչգալացեանի, 73 Ֆօպուր Փուասօնիէր (*Հեռաձ. ֆրօ.* 64-23), Տիրան հրատարակչական Տունը եւ հանգիստարահը։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 6.

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 17 ԱՊՐԻԼ • MARDI 17 AVRIL 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7556 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3367

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆԵՐԵԼԻ ՉԷ ՋՆՋԵԼ

Մարսէյլի մէջ սարքուած ճաշին առթիւ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կրկնելով իր լաւատեսութիւնը, յոյս կը յայտնէր թէ Անթիլիասի միաբանութիւնը համերաշխութեան գետին մը պիտի գտնէ անյապաղ, եւ երկու կողմերը պիտի հաւաքուին նորընտիր կաթողիկոսին շուրջը:

Անշուշտ լուրջ հիմքեր ունէր, այս յայտարարութիւնն ընելու համար:

Իր բոլոր արտայայտութեանց ընթացքին, Ամենայն Հայոց Հայրապետը երբեք ապօրինութեան խօսք չըրաւ:

Իր գլխաւոր վիշտը՝ Միաբանութեան մէջ ծագած պառակտումն էր:

Գալով այն հարցին թէ «ժողովուրդն ալ երկուքի բաժնուած է», կաթողիկոսը կ՚ըսէր, Փալէ տ՚Օրսէի կոչունքին մէջ.

— «Տոկոսի հաշիւը նշանակութիւն չունէր: Այստեղ բոլորովին նշանակութիւն չունէր թէ ո՛ր կողմն է աւելի շատը, կամ աւելի քիչը», *ինչպէս արձանագրուած է ձայնագիր գործիքին վրայ:*

Մեզի ղրկուած գրաւոր պատճէնը կը պարունակէր միայն հետեւեալը — «Տոկոսի հաշիւը նշանակութիւն չունէր»:

Բարեմիտ Հայրապետը չուզեց արտասանել բուն բառը, բայց լռելեայն կը հասկցուի թէ կա՛յ դժգոհներու փոքրամասնութիւն մը:

Պատահա՞ծ է որեւէ ընտրութիւն, ուր դժգոհներ չգտնուին, սկսելով այս ազատ եւ ժողովրդավար երկրէն:

Փետր. 20ի ընտրութիւնը տեղի ունեցաւ համաձայն կանոնագրի, եւ պատգամաւորներու ջախջախիչ մեծամասնութեամբ: Ինչպէս միշտ, այս պարագային ալ բացական իրաւունք չունի:

Մեր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ «եկեղեցասէր» հակառակորդները երբեք ապօրինութեան խօսք պիտի չընէին, եթէ թեկնածուներու ցանկէն դուրս ձգուէին Զարեհ եւ Խորէն եպիսկոպոսները:

Միւս կողմէ, Պոլսոյ Գարեգին պատրիարքը եւ ուրիշ խմբակներ կը հաւաստեն թէ ուրիշ թեկնածու չունէին:

Արդ, որո՞նք էին դժգոհ փոքրամասնութեան թեկնածուները:

Գարեգին պատրիա՞րքը, որուն թեկնածութեան ուժգնօրէն ընդդիմացած է էջմիածնի Հոգեւոր Խորհուրդը, զայն կոչելով «անվարչագէտ, քինախնդիր» եւն., ինչպէս կը հաստատեն վերջերս լոյս տեսած երկու պաշտօնագիրներ: (1941):

Երկակենցաղ Դերենիկ եպիսկոպո՞սը, — իրենց իսկ բառով՝ «Թիթեռնիկ», — որ ընտրութենէն անմիջապէս ետք պարպեց Անթիլիասի գանձարանը:

Դամասկոսի Նորապսակ Շաւա՞րշը, որուն խառնակիչ բնաւորութեան պատմութիւնը կը սկսի Երուսաղէմէն եւ որ յանկարծ Լիբանանի կառավարութեան կը դիմէր ամենայն ամբարտաւանութեամբ, ընտրութիւնը յետաձգել տալու համար:

Ցեղյեղուկ Խադ ա՞րք.ը, որ երեք անգամ յետաձգեց ընտրութիւնները, եւ որ շատոնց կորսնցուցած է մտածելու եւ գործելու կարողութիւնը:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ամէնէն կտրուկ միջոցն ունի ձեռքի տակ, փութացնելու համար նորընտիր Հայրապետին օծումը:

Ինչպէս կ՚ըսէր Փարիզի ճառին մէջ, ինք չէ վաւերացուցած «եպիսկոպոսական ժողով»ին առաջարկը եւ կ՚ընդունի որ «խիստ պայմաններ» կան անոր մէջ:

Իբրեւ սկզբունքի խնդիր, այդ ժողովը երբեք իրաւունք չունէր դրադելու Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան հարցով: Եւ քանի որ ձախաւեր գործ մը կատարեց, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին կ՚իյնայ գտնել իր առաջարկած «միջին ճամբան»:

Օծումի աւանդական կանոնի մը պահպանումը աւելի ծանր չի կրնար կշռել քան տարագիր բազմութեանց խաղաղութիւնը:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ԿԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԻ ԱՅՍՕՐ

Այսօր, երեքշաբթի, տեղի կ՚ունենայ Ազգ. ժողովին վերաբացումը: Ինչպէս միշտ, այս առթիւ ալ բուռն հարցապնդումներ կը սպասուին, արտաքին եւ ներքին խնդիրներու մասին: Անշուշտ օրուան հրատապ հարցն է Ալժերիոյ կացութիւնը: Ծայրագոյն ձախակողմեան հոսանքը (համայնավար) հետզհետէ կը սաստկացնէ պայքարը, նոր զօրակոչին առթիւ: Իրենց թերթը, «Իւմանիթէ», երէկ խոշոր խորագիրներով կը ծանուցանէր անմիջական հակազդեցութիւն մը զօրակոչին դէմ, թէ երկու հազար ... եր շաբաթ օր դիմում կատարած ... վարչապետութեան, թէ ուրբաթ եւ շաբաթ առտու հասած են զօրակոչի առաջին հրամանները, թէ կարգ մը վայրերու մէջ հազարաւոր բանուորներ աշխատանքը դադրեցուցած են, թէ ժողովներ կը գումարուին Ալժերիոյ խնդիրը բանակցութեամբ կարգադրելու համար, եւայլն:

Ազգ. ժողովի օրակարգին վրայ կը գտնուին ազգ. համերաշխութեան սնտուկի, հարկային օրէնքի բարեփոխման խնդիրները: Վարչապետը ճառ մը խօսելով Լիլլ տօնավաճառին բացման առթիւ, յայտարարեց. — «Կառավարութիւնը ամենամեծ խոհեմութեամբ կը շարժի դրամական եւ ելմտական հարցին մէջ»: Յետոյ բացատրեց թէ պիտի շարունակեն խաղաղութեան քաղաքականութիւն մը վարել Ալժերիոյ մէջ, ֆրանքեւիսլամական համերաշխութիւն մը ստեղծելով: «Այն երիտասարդները որ Ալժերիա պիտի երթան պէտք է գիտնան թէ արդէն իսկ բարենորոգումներ որոշուած են եւ իրենք պիտի աջակցին խաղաղութեան եւ յառաջդիմութեան գործին»:

Յետոյ անդրադառնալով ընկերային բարօրութեան ճիւղերուն, յայտարարեց թէ միջոցներ ձեռք առնուած են, ելմտացոյցին բացը սահմանափակելու համար, որպէսզի երբեք չվտանգուի ֆրանքին հաստատուն վիճակը»:

Ելմտացոյցի նախարարն ալ նոյն օր ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ պիտի գործեն յարաճուն խստութեամբ:

× Զինուորական գործողութիւնները կը շարունակուին Ալժերիոյ մէջ: Ահաբեկչական արարքները յաճախադէպ են մասնաւորապէս Օրանի եւ Կոստանդինի նահանգներուն մէջ: Օրանի շրջանի ըմբոստները առջի օր յարձակեցան պայթուցիկներու մթերանոցի մը վրայ: Պահակներուն ձեռքերը եւ ոտքերը կապելէ ետք, անոնք մասնաւոր գործիքով մը կտրեցին մթերանոցին երկաթեայ դուռները: Պահեստին մէջ մթերուած էին քսան սնտուկ ուժանակ, ռազմանիւթ եւ ուրիշ պայթուցիկներ: Բարեբախտաբար ժամանակին լուր տրուած էր եւ ծովային զինուորներ օգնութեան հասնելով ետ առին պայթուցիկներու սնտուկները: Ընդհարման միջոցին գերի բռնուեցան 70 ըմբոստներ:

Ուրիշ վայրի մը մէջ ալ օդանաւեր պաշարեցին խումբ մը ապստամբներ: Բուռն կռիւէ մը ետք այս վերջինները փախան ձգելով 14 դիակ, զէնքեր եւ ուտելիք: Երրորդ կարեւոր գործողութիւն մը տեղի ունեցաւ Պաթնայի մօտ (Կոստանդին): Ըմբոստներու թաքստոց մը պաշարուեցաւ եւ մեծ քանակութեամբ զինամթերք ձեռք ձգուեցաւ: Սպաննուեցան 27 ապստամբներ: Համագումար 188 հոգի:

× Ընկերային գործերու նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ կարգ մը երաշխիքներ ձեռք առնուած են զօրակոչի ենթականերուն համար: Անոնց աշխատանքի պայմանագիրը պիտի չխզուի: Երբ վերադառնան, դարձեալ նոյն գործին մէջ պիտի մտնեն: Գործատէրերը պարտաւոր են

վճարել անոնց աշխատավարձը, եթէ խառնուածքի պայմանագիրը կամ հաւաքական համաձայնութիւնը այդպիսի տրամադրութիւն մը կը պարունակէ բացորոշապէս: Իրենց վճարովի արձակուրդին իրաւունքն ալ պիտի պահպանուի: Իրենց ընտանիքին անդամները պիտի շարունակեն օգտուիլ հիւանդութեան եւ ծննդաբերութեան յատկացումներէն:

❚❚ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❚❚

ՊԱՏՄՈՒԹԻ՞ՒՆ ԹԷ ԳՐԱՏԱԽՏԱԿ

Անցեալ շաբթու սրամիտ ծաղրանկար մը երեւցաւ տեղական թերթերու մէջ:

Մարդուն մէկը — թերեւս դատաւոր կամ դահիճ — ձեռքը թուղթ մը բռնած կը կարդայ, շարք մը կախաղաններու առջեւ.

— Ձեր նախկին դիրքն ու իրաւունքները վերստացած էք (ռէապիլիթասիոն), վերադարձուցէք չուանս (խեղդկապ):

Մահապատիժներու հրաժիգ զինուորները ալ կրնան բացագանչել.

— Ամէնքդ ալ անիրաւաբար գնդակահարուած էք: վերադարձուցէք մեր գնդակները:

Անշուշտ ոչ խեղդկապը ետ կուգայ, ոչ գնդակը, ոչ ալ անմեղներու անհամար կարաւանը որ ոչնչացաւ հողմացրիւ, «Հանճարեղ»ին օրով:

Սովետական պատմութիւնն է որ իր շղթաները շալկած ետ կը դառնայ, վերաքննութիւն պահանջելով:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, արդէն իսկ խստօրէն կը վերաքննուին դասագիրքերը, սկսելով պատմութեան շարքէն:

Մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմուած է, նոր դասագիրքեր յօրինելու համար: Կարգ մը դասընթացքներ բոլորովին դադրած են:

Այսպէս, տասներորդ դասարանի (վերջին) աշակերտները այս տարի չեն սորվիր Բ. Աշխարհամարտին պատմութիւնը, ուր Սթալին տիրական դեր մը սահմանած է ինքն իրեն:

Հրապարակէ վերցուեցան Կուսակցութեան պատմութիւնը, Քաղաքացիական պատերազմին պատմութիւնը ուր Սթալինը կը ներկայացնէ իբրեւ անմիջական ներշնչողը եւ կազմակերպիչը գլխաւոր յաղթանակներուն, իբրեւ ստեղծիչը ռազմագիտական էական ծրագիրներուն, եւայլն:

Այս մասին ամէնէն կծու քննադատութիւնը հրատարակեց Մոսկուայի մեծ պարբերականը, «Պատմութեան խնդիրներ», նսեմացնելով «Հանճարափայլ»ը:

Երեւանի բանաստեղծներէն Սարմէն կ՚երգէր.

Կ՚անցնեն օրեր, դարեր անթիւ, անհամար

Շատ սերունդներ աշխարհ կգան ու կ՚երթան,

Բայց փառքը քո արեգակի պէս անմար

Պիտի շողայ ու միշտ լոյս տայ մարդկութեան:

Խե՛ղճ Սարմէն. ահա կը տեսնես, միւս դժբախտ սաղմոսերգուներուն հետ, որ այդ «փառք»ը մարեցաւ ընդամէնը երեք տարուան մէջ, ինչպէս գունաւոր թուղթերով ծածկուած լապտեր մը...

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԸ ԼԱՒԱՏԵՍ

Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, Պ. Համըրշիըլտ, որ Գահիրէ կը գտնուէր, Պէյրութ հասաւ շաբաթ օր, Կազա եւս հանդիպելէ վերջ: Այս առթիւ պիտի կազմէ առաջին տեղեկագիրը: Այսօր պիտի երթայ Թել - Ավիվ: Ընդհ. քարտուղարը լաւատես կ՚երեւայ Եգիպտոս կատարած այցելութենէն: Իր գլխաւոր նպատակն էր երկու կողմերն ալ համոզել որ ետ կենան որեւէ զինուորական գործողութենէ: Թէ Եգիպտոսի եւ թէ Իսրայէլի վարչապետները գրաւորապէս խոստացած են բարեխղճօրէն գործադրել զինադադարի պայմանագիրները, որոնք իրենց կ՚արգիլեն զէնքի դիմել: Միեւնոյն ատեն երկուքն ալ իրենց կը վերապահեն օրինաւոր ինքնապաշտպանութեան դիմել, եթէ յարձակման ենթարկուին: Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը ամէն միջոց կը փորձէ որպէսզի իրական թշնամութիւններ չծագին: Այս մասին բանաձեւ մը մշակած է Ապահովութեան Խորհուրդը, որ ընդհ. քարտուղարին վերջնական տեղեկագիրն ստանալէ ետք նիստ պիտի գումարէ Ժընեւի կամ Փարիզի մէջ, անհրաժեշտ կարգադրութիւններն ընելու համար:

× Պաշտօնապէս կը հաղորդուի թէ Իսրայէլ 12 ֆրանսական օդանաւեր ստացած է որոնք թռիչք մը պիտի կատարեն Հայֆայի վերեւ, անկախութեան 8րդ տարեդարձին առթիւ: Վարչապետը, Պէն Կիւրիոն կիրակի օր ճառ մը խօսելով Երուսաղէմի մէջ, յայտարարեց թէ Իսրայէլ «մէկի դէմ երկու հարուածով պիտի պատասխանէ, եթէ յարձակման ենթարկուի: Այս անգամ աւելի մեծ դժուարութիւններ պիտի ծագին քան 1948ի պատերազմին: Թերեւս երկիրը պիտի ենթարկուի գերագոյն փորձին: Մենք չենք վախնար Եգիպ-

տոսի մարդասպան խումբերու կազմակերպած թակարդներէն: Մեզ չեն կրնար հպատակեցնել Ամաղեկացիներու (Արաբիոյ բնակիչներու) բանակները որոնք կը համախմբուին Իսրայէլի սահմաններուն վրայ: Մենք ոչ երկչոտ ենք, ոչ ալ յախուռն՝ պատերազմի վերահաս վտանգին առջեւ: Մենք բացորոշապէս կը տեսնենք մեզի սպառնացող վտանգը, նկատի առնելով Եգիպտոսի վերազինման թափը: Այդ վտանգը միայն Իսրայէլի չսպառնար, այլեւ ամբողջ աշխարհի»:

Պէն Կիւրիոն, յետոյ մեղադրեց մեծ պետութիւնները թէ «փակեցին իրենց աչքերը, երբ Հիթլէր դէպի սպանդանոց կ՚առաջնորդէր վեց միլիոն Հրեաներ: Իրենց խղճմտանքը նորէ՞ն պիտի վրիպի, հիմա որ Եգիպտոսի դիկտատորը եւ իր զինակիցները կը փորձեն նոյն ձեւով վարուիլ Իսրայէլի հետ»:

× Մտահոգութիւնը որոշ չափով մեղ -

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԴՐՈՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Շաբաթ գիշեր Սոսիէթէ Սավանթի մեծ սրահը լեցուած էր հոծ բազմութեամբ, ի յիշատակ ընկեր Դրոյի սարքուած սգահանդէսին առթիւ: Ներկայ էին նաեւ բազմաթիւ օտար հարեւաններ: Ճառեր խօսեցան ընկերներ Գ. Բալայեան, Գ. Լազեան եւ Հրանտ - Սամուէլ (ֆրանսերէն), պարզելով ողբացեալ ընկերոջ կեանքն ու գործը: Հարեւաններէն ալ ներկայացուցիչներ խօսք առին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կիրակի կէսօրէն վերջ ալ յիշատակի հանդէս մը տեղի ունեցաւ, Կոմիտասի մահուան 20ամեակին առթիւ, նախաձեռնութեամբ Գրողներու Միութեան, Սորպոնի «Ռիշըլիէօ» սրահին մէջ, որ ամբողջովին լեցուած էր: Կը նախագահէր Օր. Մարգրիտ Բաբայեան: Բոլոր ճառերն ալ գրաւոր էին եւ ջերմապէս գնահատուեցան: Հանդէսը ունէր նաեւ գեղարուեստական բաժին մը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՄԻ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ԿՈՎԿԱՍԻ ՓՈԽԱՐՔԱՅԻ ՀԵՏ

(Հայ - թաթարական ընդհարումների առթիւ)

Դրոյի մահուան առիթով նրա յուշերից «Յառաջ»ում արտատպուեցին մի քանի տեղեկութիւններ 1905 եւ 1906 թիւերի հայ - թաթարական ընդհարումների մասին: Անցեալ տարի նոյն դէպքերի մասին Պ. Բեննօն հրատարակեց մի շարք շահեկան յօդուածներ: Այդ առթիւ ցաւ յայտնեց որ այդ ընդհարումների ամբողջական պատկերը տալու եւ նոցա լուսաբանութեան համար դժբախտաբար քիչ տեղեկութիւններ են լոյս տեսել: Կարծում եմ օգտակար կը լինի հետեւեալ յիշողութիւնս մի դէպքի մասին, որին ինձ վիճակուած էր մասնակից լինել :

1905ի ամառը գտնւում էի Կիսլովոդսկում, (Հիւսիսային Կովկաս), որ Ռուսաստանի ամենայայտնի ամարանոցն է, հռչակաւոր՝ իր Նարզան կոչուած հանքային ջրի հսկայ աղբիւրով եւ ուր ամառը հաւաքւում էր Պետերբուրգի եւ Մոսկուայի բարձր դասը: Այնտեղ էր գտնւում նաեւ Կոմս Վորոնցով - Դաշկովը, Կովկասի փոխարքան :

Բաքուի փետրուարի վերջի հայ - թաթարական ընդհարումից յետոյ կռիւները տարածուել էին ամբողջ Անդրկովկասում, գլխաւորաբար Գանձակի եւ Երեւանի նահանգներում: Իմ ընտանիքը ապրում էր Գանձակի նահանգի Նուխի քաղաքում: Կովկասի կարեւոր առեւտրական եւ արդիւնաբերական կենտրոն, Նուխին ունէր մօտ 40.000 բնակիչ, որոնց վեց հազարը Հայեր, իսկ մնացածը սիւննի եւ շիա Թաթարներ: Առեւտուրը եւ արդիւնաբերութիւնը կենտրոնացած էին Հայերի, մասնաւորապէս Գողթան գաւառից գաղթած Ագուլեցիների ձեռքին, որոնց հետ մասամբ մրցում էին Գանձակից գաղթած մօտ վեց հազար շիա Թաթարները: Այդ դրութիւնը ստեղծում էր նպաստաւոր պայմաններ ընդհարումի համար, Բաքուի դէպքից յետոյ :

Եւ իսկապէս Նուխուց ստացայ սեւ լուրեր: Բարեկամ սիւննի Թաթարներ զգուշացրել էին մերոնց, թէ նոր նշանակուած պետական տուրքերի տեսուչը հաւաքում է Թաթարները եւ գրգռում Հայերի դէմ: Երբ Թաթարները հարկաւոր էին համարել մերոնց զգուշացնելու, նշանակում էր վտանգը արդէն մեծ էր: Ընդհարումի դէպքում Հայերի դիրքը շատ աննպաստ էր պաշտպանութեան տեսակէտից: Քաղաքը գտնւում է մի ձորում: Թաթարները ապրում էին վերի մասում, նախկին Նուխուայ խանի բերդի շուրջը, իսկ հայկական թաղը գտնւում էր տափարակում: Ընդհարումը անշուշտ պիտի տարածուէր Նուխուայ շրջանի գիւղերի վրայ, ուր Հայերը, հայացած Ուտիները (հին Աղուաններ) եւ մահմեդականները ապրում էին կող կողի: Եւ այնտեղ ընդհարումը աւելի ողբերգական կերպարանք պիտի ստանար, նկատի ունենալով որ այդ շրջանի մահմեդականները մեծ մասամբ նախկին հայ եւ ուտի քրիստոնեաներ էին, մի ժամանակ Նուխուայ մի խանի հրամանի ուժով կրօնափոխ դարձած: Նոցա գիւղերում կիսաւեր եկեղեցիները եւ տապանաքարերը վկայում են դեռ նոցա ծագումի մասին:

Այդ հանգամանքներում վճռեցի անձամբ դիմել փոխարքային, նկարագրել Նուխուայ վիճակը եւ այդպէս նորան էլ պատասխանատուութեան առաջ դնել: Փոխարքայութեան ընդհանուր քարտուղարը, բարձր պաշտօնեայ, ապրում էր իմ պանդոկում: Նորա միջոցով խնդրեցի, որ փոխ արքան ինձ ընդունի իբրեւ Նուխուայ հայ համայնքի ներկայացուցիչ :

Միւս օրը այդ պաշտօնեան եկաւ եւ կառքով ինձ տարաւ փոխարքայի մօտ, որ ապրում էր քաղաքից դուրս մի շքեղ ամարանոցում: Քանի որ ոչ մի ապացոյց ունէի Նուխուայ հայ համայնքի ներկայացուցիչն ըլլալու, իմ պետական գիտութիւնների դոկտորի տիտղոսը, որ նշանակուած էր այցետոմսիս վրայ, օգնեց այդ տեսակցութիւնը ստանալու: Խօսակցութեան ներկայ էր, բացի յիշեալ պաշտօնեայից, ինձ համար անսպասելի կերպով, զօրավար Գրիազնովը, կովկասեան զօրքի ընդհանուր հրամանատարը, որ համարւում էր հայ - թաթարական ընդհարումների գլխաւոր կազմակերպողը: Բարձր հասակով, յաղթանդամ մարդ էր: Մռայլ դէմքով լուռ ու մունջ հետեւում էր խօսակցութեան :

Ես բացատրեցի փոխարքային դիմումիս նպատակը, յայտնեցի որ Նուխուայ հայ համայնքը մտահոգ է Բաքուի դէպքերից յետոյ, պարզ ասացի թէ պետական տուրքերի տեսուչը կազմակերպում է Թաթարների յարձակում անպաշտպան Հայերի վրայ եւ խնդրեցի նորա միջամտութիւնը ցաւալի դէպքերի առաջքն առնելու համար: Փոխարքան քիչ զարմացած իմ յայտարարութիւնից պետական տուրքերի տեսուչի մասին, հարցրեց թէ ինչ հիմք ունեմ այդպիսի ծանր մեղադրանք բարդելու կարեւոր մի պաշտօնեայի վրայ :

Ես չէի համարձակուել այդ անել առանց հաստատ հիմք ունենալու, ասացի, իրենք Թաթարներն են որբերել ինձ այդ տեղեկութիւնը, որովհետեւ նոքա եւս ոչ ցանկութիւն, ոչ հիմք ունեն կռուի մէջ մտնելու իրենց դարաւոր հարեւանների, Հայերի հետ: Բայց դժուար չէ գտնել մի քանի հարիւր թալան սիրող Թաթարներ՝ Հայերի վրայ յարձակելու: Եւ մտածելով որ պետական շահերը՝ աւելի կշիռ կ'ունենան փոխարքայի աչքում քան Հայերի վիճակը, նորա ուշադրութիւնը հրաւիրեցի Նուխուայ կարեւորութեան վրայ տնտեսական տեսակէտից: Նուխին, ասացի, Կովկասի եւ Ռուսաստանի ամենակարեւոր կենտրոնն է մետաքսի արդիւնաբերութեան: Նորա բազմաթիւ մանարաններում աշխատում են մօտ երկու հազար Թաթար բանուորներ, նիւթ են մատակարարում Մոսկուայի շրջանի մետաքսեայ կերպասի գործարաններին: Այդ արդիւնաբերութեան հետ կապուած է նաեւ տասնեակ հազար հայ, թաթար կամ վրացի գիւղացիների բարօրութիւնը, քանի որ զբաղւում են շերամապահութեամբ: Այդ արդիւնաբերութիւնը ամբողջովին գտնւում է Հայերի ձեռքին եւ եթէ նորանով զբաղուողները սպաննուեն, նիւթապէս վնասուեն կամ հեռանան այդ քաղաքից, այդ արդիւնաբերութիւնը կ'ոչնչանայ եւ նորա վերստեղծելը տասնեակ տարիներ կը պահանջի: Մինչ այն հազարաւոր բանուորներ կը զրկուին աշխատանքից :

Հարցի այդ հանգամանքը անսպասելի կերպով հետաքրքրեց փոխարքան: Նա կամեցաւ ունենալ մանրամասն տեղեկութիւն շերամի եւ մետաքսի արդիւնաբերութեան մասին: Կովկասի քարտէզը սեղանի վրայ փռելով, առաջարկեց ցոյց տալ այն շրջանները, ուր պարապւում են շերամապահութեամբ, հարցրեց Կովկասում արտադրած բոժոժի եւ մետաքսի քանակը եւ նոցա տեսակները եւն.: Ես ստացայ այնպիսի տպաւորութիւն, որ նորա ցոյց տուած հետաքրքրութիւնը աւելի նպատակ ունէր ազդելու զօրավար Գրիազնովի վրայ: Բաքուի դէպքերից յետոյ Կովկասի փոխարքայի յատուկ տիտղոսով նշանակուած (նորա վերջին նախորդները Կովկասի ընդհանուր կառավարիչներ էին կոչւում), հասակը արդէն առած, Վորոնցով - Դաշկովը շատ մեծ դիրք ունեցող անձնաւորութիւն էր եւ պատկանում էր Ռուսաստանի ամենաերեւելի եւ հարուստ ընտանիքներից մէկին: Նորա ազգական իշխան Վորոնցովը եղել էր Կովկասի առաջին փոխարքան եւ մեծ ջանք էր դրել երկիրը բարեկարգ վիճակի մէջ դնելու: Նորա մեծ արձանը Թիֆլիսի կենտրոնում՝ Կուր գետի վրայ ձգուած համանուն կամուրջի ծայրին, Կովկասի միակ պետական գործիչի արձանն էր: Եւ նոր փոխարքան այն համբաւն ունէր թէ գոհ չէր որ իր օրով նոյն երկիրը դառնար կոտորածների եւ թալանի ասպարէզ: Աշխատում էր որքան կարելի էր մեղմացնել մի քաղաքականութիւն, որ կառավարութեան որոշ խաւերից ներշնչուած էր եւ որի գործադրութիւնը յանձնուած էր զօրավար Գրիազնովին:

Տեսակցութիւնը տեւեց կէս ժամից աւելի: Վերջացնելով խօսակցութիւնը, փոխարքան շնորհակալութիւն յայտնեց իմ տուած տեղեկութիւնների համար եւ աւելցուց թէ Նուխուայ քաղաքը կառավարող պաշտօնեաները իրենց պարտականութիւնը կը կատարեն եւ անշուշտ քաղաքի խաղաղութիւնը չի խանգարուիր :

Քիչ վերջ տեղեկութիւն ստացայ Նուխուց որ ռուս պաշտօնեաները փոխել են իրենց դիրքը եւ դադարեցրել են գրգռիչ քարոզները Հայերի դէմ: Այդպէս Նուխին եւ շրջանը զերծ մնացին հայ-թաթարական ընդհարումներից :

Բայց միաժամանակ ստացայ մի ուրիշ լուր: Ոստիկանութիւնը խուզարկութեան էր ենթարկել մեր տունը: Քրքրել էին իմ թղթերը եւ փնտռել նաեւ զէնք: Իբրեւ զէնք գտել էին իմ որսորդական հրացանը, որ արգիլուած չէր, բայց տարել էին իմ որսորդական դանակը, այն պատրուակով, թէ դանակը մի կողմից միայն սրուած է լինում, իսկ ես միւս կողմի ծայրը նոյնպէս սրել էի տուել, անշուշտ իբրեւ փոքրիկ սփոփանք խուզարկութեան անյաջող անցքից յետոյ: Մտածեցի որ խուզարկութեան կարգադրութիւնը Գրիազնովի գործը պիտի լինի: Անշուշտ վտանգ չկար որ ես կամ Հայերը մեր տանը դիզած զէնքերով յարձակում գործենք խաղաղ Թաթարների վրայ: Բայց փորձել էր մի պատրուակ գտնել ինձ վրայ, մի մեղադրանք բարդելու եւ պատժելու, որ համարձակեցաւ փոխարքային իմաց տալ Նուխուայ հայ համայնքի դէմ պատրաստուող դաւը :

Յայտնի է որ Գրիազնովը մի քանի ամիս յետոյ զոհ գնաց Թիֆլիսի կենտրոնական մի փողոցում ահաբեկիչի ձեռքով նետուած ռումբի: Իսկ յեղափոխութիւնից յետոյ, Կովկասեան Հանրապետութեան օրով հեռացուեց նաեւ իր փառահեղ յուշարձանը, զոր Ռուսերը կառուցել էին իրենց մայր տաճարի բակում, Թիֆլիսի գլխաւոր փողոցի վրայ :

Մ. ԲՈՒՆԻԱԹԵԱՆ

ԱՐԴԱՐՆ ՈՒ ԱՆԱՐԴԱՐԸ

Երեսնեակ մը տարիներու տեւողութեամբ այլեւս մեզի համար բնական դարձած, բայց ըստ էութեան անբնական եւ արտակարգ մեր կացութիւնը անշուշտ ծնունդ պիտի տար լուրջ եւ բախտորոշ մտահոգութիւններու՝ որոնց գլխաւորն ու հիմնականը մեր մշակոյթին պահպանման եւ զարգացման հարցն է :

Հայկական մամուլը պարբերաբար կ'արծարծէ եւ կը վերլուծէ այդ հիմնական հարցը: Գրութիւններուն մէջ յաճախ կը տեսնենք ակնարկ ալ՝ մեր վանքերուն եւ միաբանութեանց անցեալ գործունէութեան, անոնց տքնաջան այլ բազմարդիւն աշխատանքի մասին, ի շահ հայկական մշակոյթին :

Անցեալի այդ ներբողականները սակայն առ հասարակ բաղդատութեան եզր կը ծառայեն ներկային, ի վերջոյ առաւել կամ նուազ բացայայտօրէն, եզրակացնելու համար՝ թէ այսօր այլեւս մեր միաբաններն ու վանականները ոչ անցեալի ճաշակն ունին կամ պատրաստութիւնը, եւ ոչ ալ տարիներու յոգնութիւն եւ պրպտում պահանջող արտադրութեանց նուիրուելու պատրաստակամութիւնը: Ըստ իրենց, ընդհ. թմրութիւն մը կը տիրէ մեր վանքերէն ներս եւ մեր այժմեան վանականները կը գոհանան առօրեայ վարժութեամբ դիւրացած սովորական աշխատանքով: Ըստ երեւոյթին կ'անտեսեն նախորդներուն օրինակը, որով կը տուժէ մեր մշակոյթին ինքնուրոյն զարգացումը, հետեւաբար կը տկարանան նաեւ մեր դիմադրական կորովն ու տեւելու կամքը :

Իրաւացի կամ անիրաւ այդ մեղադրանքին պատասխանատուները նախ վանքերն իրենք իսկ են: Շատերն վարժեցուցեր են մեզ: Շատ տուողէն շատ ակնկալելը մարդկային է, ալ ուր մնաց երբ այնքան մեծ է պահանջը : Բայց աւելորդ չէ քննել հարցին քանի մը ծալքերը, ճշդելու համար վերագրումներուն արդարն ու անարդարը :

Նախ որո՞նք են ակնարկուած վանքերն

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԿԻՒՐԵՂ ԱՂԱՅԻ ՄԱՀԸ

Ներկաները ահաբեկուեցին :

Կիւրեղ աղան խօսում էր ինչ որ դէմը կեցած մի կենդանի մարդու հետ, որին, ի հարկէ, ոչ ոք չէր տեսնում :

— Աւետիս էֆէնտի, քովս եկու, խնդրեց Կիւրեղ աղան :

« Աւետիս էֆէնտի.— սկսեց Կիւրեղ աղան – «էճէլս» մօտեցեր է, տի ստակիմ, ես գիշեր չեմ հաներ. ինչ որ ըրեր եմ, ես պատմիմ, դուն լսէ, պէլքի ըսելով մեղքերս թեթեւնան :

« Երբոր պապս մեռաւ, վերսկսեց Կիւրեղ աղան, միրասը բաժնեցինք, Հաջի Քօրօյիս քասասն երկու ոսկի ընկաւ. էդ փարան, չիտակը, չտուի: Ըսէ ինչո՞ւ :

— Ինչո՞ւ, Կիւրեղ աղա:

— Էֆէնտիմ, պապս Հաջի Քօրօյիս մանր էր տուել, մահմուտի էր տուեր, ինչ գիտեմ, շատ բաներ էր տուեր. ըսի քի՝ էդ առածներդ բեր, միասին մէջ խառնենք, էնպէս բաժնենք : Էս աղջիկը քի՝ չէ, չէ ու չէ. էս ըլ խնատ ընկայ, էդպէս մնաց, նէ ինքն ուզեց վերջը, նէ ըլ ես տուի: Հիմա էկեր է քի՝ տուր. չտուի:

« Անիծեց... անիծեց... ամա ինչպէս անիծեց...

Կիւրեղ աղայի աչքերը նորից սարսափ զգեցան անէծքի յիշողութիւնից, նրա ականջին պարզ, որոշակի հնչեց պառաւի ձայնը – «ծակծկուիս ու անանկ տախտակին վրայ եղլես »:

— Շիտակն ըսիմ, Կիւրեղ աղա, համարձակուեց Աւետիս էֆէնտի, ինչ որ պապդ իր ողջութեան աղջկան տուեր էր, միրասին մէջ չի մտնի :

— Շիտակ ես, ատոր համար է, որ հիմա կը վառիմ ...

Ապա Կիւրեղ աղան շարունակեց պատմել իր արածները խորազոյն անկեղծութեամբ — կողոպտել էր ամէն տեսակի մարդկանց, անխղճօրէն, առանց մի վայրկեան իրեն հաշիւ տալու, պլոկել էր որբերի, այրիների, ծերունիների, չէր պատահել մի մշակ, որի հախը կերած չլինէր :

Ինչքան պատմում էր, կարծես այնքան թեթեւանում էր. ուստի սկսեց աւելի մանրամասնութեամբ պատմել :

Հազարխան խաթունին դուր չեկաւ ամուսնու անկեղծութիւնը :

— Հերիք է պատմես, ասաց նա, սիրտդ աղէկ չէ :

Կիւրեղ աղան գայրացկոտ աչքերը ման ածեց կնոջ վրայ :

— Թող պատմէ, Հազարխան խաթուն, « փէրահլանմիշ» կ'ըլլի, միջամտեց Աւետիս էֆէնտի :

— Բերանդ պաղնիմ, շիտակ է, «փէրահլանմիշ» կ'ըլլիմ, դարձաւ Կիւրեղ աղան Աւետիս էֆէնտիին եւ շարունակեց, պատուական դըրացիս ըսեմ՝ Աբգարը կար, կը յիշե՞ս, Կուզին տղան:

— Հա, ինչպէս չէ, աղէկ կը յիշեմ :

— Էդ սարսափը երբ որ մեռաւ՝ խանութիս մէջ «տէրի» թողուցեր էր, ծախեցի, ութը ոսկի բռնեց. ալ «եթիմ»ին չտուի :

Երբ Կիւրեղ աղան «եթիմ»ի խօսքն արաւ՝ Աւետիս էֆէնտի սկսեց վատ զգալ:

— «Եթիմ»ը չէր գիտեր թէ իմ քովս «տէրի» կայ, քանի անգամ որոշեցի տամ, սատանան ձեռքս բռնեց ...

Աւետիս էֆէնտին ջուր ուզեց, բռնեց ճակատը, կարծես տաքութիւն ունէր :

— Գիշերը կ'որոշէի տամ, առտուան սատանան դէմս կը տնկուէր, ձեռքս կը բռնէր, չէր թողուր ու չէր թողուր :

Աւետիս աղան ջուրը խմեց, բայց ոչ մի ազդեցութիւն չարաւ:

Ներկաները նշմարեցին նրա տանջանքը:

— Քա՛, դուն ինչ եղար, Աւետիս էֆէնտի, հարցրեց Հազարխան խաթունը:

Աւետիս էֆէնտի ոչինչ չպատասխանեց:

Նրա առաջ էլ, հին յուշերի մթին խորութիւնից, բարձրացաւ եւ կանգնեց մի որբ, կենդանի եւ պայծառ մի որբ, գլխիկոր եւ խեղճ, որի արդար իրաւունքը կուլ էր տուել ինքը Աւետիս էֆէնտին:

— Կիւրեղ աղա, Հազարխան խաթունը շիտակ է, սրտիդ աղէկ չէ, հերիք է պատմես, ամէն մարդ ըլ իր կենաց օրերուն մէջ պզտիկ անարդարութիւններ ըրեր է, ասաց Աւետիս էֆէնտին:

— Չէ, Աւետիս էֆէնտի, չէ, իմ ըրածները պզտիկ չեն, պատասխանեց Կիւրեղ աղան եւ սկսեց աղաղակել.

— Եկա՛ւ, եկա՛ւ, կինէ եկա՛ւ...

— Ո՞վ եկաւ, հարցրեց կինը ձեռքը բռնելով :

— Աբգարին «եթիմ»ը եկաւ ...

Աւետիս էֆէնտին, ահաբեկուած, գրեթէ լեղապատառ, մէկ երկու անգամ սայթաքելով տախտակամածի վրայ, հազիւ կարողացաւ իրեն դուրս գցել :

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(9) (Շար.)

ու միաբանութիւնները՝ Էջմիածին, Անթիլիաս, Երուսաղէմ, յետոյ Վենետիկ եւ Վիեննա, եւ մասամբ ալ Զմմառ։

Իմ համեստ պատրաստութիւնս, անցեալի յիշատակներս եւ ներկայի կապերս առաւելապէս կը մօտեցնեն զիս վենետիկեան Միաբանութեան։ Հետեւաբար կը կարծեմ քիչ մը աւելի տեղեակ ըլլալ Վենետիկի հաստատութեան հնարաւորութիւններուն։ Այլ մանաւանդ այդ հնարաւորութիւնները առաւել չափով օգտագործելու ձեւին, լաւագոյն արդիւնք մը ձեռք բերելու ակնկալութեամբ կրնամ ուրեմն աւելի դիտակցօրէն անդրադառնալ Վենետիկցիներուն։

Սակայն որքան ալ աղօտ եւ անորոշ ըլլան իմ ծանօթութիւններս վերոյիշեալ միւս վանքերուն կացութեան, Վենետիկի պարագան կը մղէ զիս ենթադրելու թէ անոնք եւս կրնան հիմնական պատճառներ ունենալ իրենց գործունէութիւնը վերաքննած եւ նոր առաջադրութիւններ ընդգրկած ըլլալու, որոնք սակայն կրնան վրիպիլ հեռուէն եւ հարեւանցի դիտողի մը ակնարկէն։

Նախ, յայտնի է որ մեր վանքերն ու միաբանութիւնները առ հասարակ դժուարութեանց կը մատնուին միաբաններու սակաւութեան պատճառաւ։ Միաբաններու թիւը քանի մը տասնեակը չանցնիր, մինչդեռ շատ աւելին անհրաժեշտ պիտի ըլլար, անշուշտ կրօնականէն զատ եւ անոր զուգընթաց, օգտակար արդիւնքով մը նուիրուելու համար նաեւ կրթական եւ մշակութային ասպարէզին։

Այսպէս, Վենետիկեան Մխիթարեան Միաբաններու թիւը քառասուն է ներկայիս։ Այդ քառասունին ուսերուն վրայ կը ծանրանայ գործ մը՝ որ առնուազն կրկնով պիտի կարելի ըլլար գոհացնել ընդունելի պայմաններու մէջ։ Եւ սակայն, գործը կը կատարուի անվարան։ Տակաւին քառասունին մէջ կայ մաս մը՝ որ տարիներու յոգնութիւնն է բարձած, տարիներ՝ որոնց ընթացքին՝ անսահման նուիրումով մտքի եւ աչքի լոյս է սպառեր միշտ ի խնդիր եւ ի սպաս մեր ժողովուրդին եւ անոր կրթութեան, մշակոյթին նուիրական շահերուն։ Սէրն ու խանդավառութիւնը անայլայլ են մնացեր, բայց յոգնաջան տարիներն ալ դրեր են իրենց դրոշմը մասնակի այլ ակամայ հանգստեան մը պարտադրանքով։

Վերջին քառորդ դարու մեր տարօրինակ կացութիւնը երկընտրանք մը կը դնէր Մխիթարեաններուն առջեւ։ Նոր պայմաններ ստեղծուած էին նոր պահանջներով։ Կամ նպաստաւորել կրթականը, որ միշտ ալ իրենց մտահոգութիւններուն առարկան եղած էր, մասամբ զրկելով զայն մշակութայինը եւ կամ հրաժարիլ կրթականէն եւ նուիրուիլ բանասիրականին, պատմականին, քննականին եւ պրպտել, վերլուծել, հայկաբանել։

Վենետիկցիները անվարան կատարած են ընտրութիւնը։ — Լծուիլ կրթական գործին, հասնիլ նոր սերունդին օգնութեան, փրկել ինչ որ անմիջականին մէջ կարելի եւ փրկել տակաւին, լրացնել նոր պահանջներ, կատարեալին ձգտիլ առաւելապէս մէկ ճակատի վրայ, փոխանակ ուժերը ցրուելու եւ սպառելու քանի մը ճակատի վրայ՝ անբաւարար արդիւնքներով։

Ուստի անշուշտ ընդունելի եւ տեղին պիտի ըլլայ՝ նախորդ հոյակապ անուններու հետքերէն քալելու դուռ մշակութային ասպարէզի մը մէջ։ Բայց կայ ներկայի պահանջը եւ այդ պահանջը լրացնելու որոշումը։

Նորահաս երիտասարդ էի, երբ մասնաւորապէս Ֆրանսայի մէջ երկրորդական վարժարանի մը անհրաժեշտութիւնը կը հոլովէին։ Տակաւին այսօր ալ երբ տարիները մեր սերունդին վրայ ալ սկսեր են դրոշմել իրենց կնիքը, նոյն հոլովումը կը կրկնուի։ Դրական եւ շօշափելի ի՞նչ պիտի ունենայինք այսօր մեր գաղութին մէջ, եթէ Սեւրի Մուրատեանը չըլլար։ Այս պարագան միայն պիտի բաւէր համոզելու համար մեզ որ Մխիթարեանները չեն սխալած իրենց ընտրութեան մէջ։

Եւ ահա տեսէք թէ ուր եւ ինչպէս տարածուած են իրենց սահմանափակ ուժերը, առաւելագոյն արդիւնքի մը ակնկալութեամբ։

Վենետիկի Մուրատ–Ռափայէլեան վարժարան՝ չորս վարդապետ, Սեւրի Մուրատեան վարժարան՝ չորս, Պոլսոյ վարժարան՝ երեք, Աղեքսանդրիոյ վարժարան՝ երեք, Հալէպի վարժարան՝ 4, Պիքֆայայի (Լիբանան) նորընծայարան՝ երկու, Հռոմի կղերանոց՝ երկու, Ս. Ղազարի նորընծայարան՝ չորս, Ս. Ղազարի տպարան՝ երկու, խմբագրութիւն եւն.՝ երկու, գումար 30։

Տակաւին կան Միաբանութեան ներքին կազմակերպութեան պահանջները, Ս. Ղազարի եւ կալուածներու մատակարարութիւնը, եւ այն բոլոր անհրաժեշտ սպասարկութիւնները որ բնականաբար պիտի ունենար նման դարաւոր հաստատութիւն մը։ Քանի՞ ուժեր կը մնան, մէջն ըլլալով ալեհեր հայրերը, այդ պահանջները գոհացնելու համար։

Փաստօրէն, ուրեմն, անարդար է թմբութեան մեղադրանքը։

Նուիրուած միաբաններու թիւի յաւելումը հրաշքներ պիտի գործէր մեր դժբախտ իրականութեան մէջ, բայց ազգայինին հետ կրօնական մարզին մէջ ալ մեր ուժերը վատնելու վրայ ենք։ Լաւատեղեակ շրջանակներու վկայութեամբ իսկ, Ֆրանսայի կղերանոցներուն մէջ ներկայիս 17 հայ երիտասարդներ քահանայութեան կը պատրաստուին։ Անշուշտ իրենց անդամակցութիւնը մեր միաբանութիւններուն՝ Աստուծոյ եւ ազգին հաւասարապէս հաճոյ պիտի ըլլար, փոխանակ Փոլին ու Փիէռին «քիւրէն» ըլլալու։

Բայց այս արդէն ուրիշ պատմութիւն է։

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

ԵՐԿՈՒ ամուսնացածներ կը խօսակցին.

— Այս իրիկուն կինս դասախօսութեան մը պիտի տանիմ, կ'ըսէ առաջինը։

— Վերջերս, շարունակ դասախօսութիւններու կը տանիս կինդ։ Ինչո՞ւ, կը հարցնէ երկրորդը։

— Որովհետեւ, միակ տեղն է, ուր չի կրնար խօսիլ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Տրուած որոշման համաձայն, Փարիզի դասախօսութիւններէն առաջինը տեղի ունեցաւ նաեւ արուարձան մը, Իսի լէ Մուլինոյի Խրիմեան սրահին մէջ, Ապրիլ 7ին։ Կը նախագահէր Մ. Պարսամեան, որ քանի մը խօսքով հաւաքոյթը բանալէ վերջ, խօսքը տուաւ օրուան դասախօսին։ Պ. Ն. Պէշիկթաշլեան երգիծական անտիպ հատուածներ կարդաց։ Դասախօսութեան եւ առհասարակ գրական հարցերու շուրջ ներկաներուն տուած հարցումներուն պատասխանեցին թէ՛ նախագահը եւ թէ դասախօսը։

Ներկաները փափաքեցան որ յաճախ կրկնուին այսպիսի դասախօսութիւններ, քանի որ արուարձաններու մեր հայրենակիցները զրկուած են լսարաններուն շահեկան ու շինիչ դասախօսութիւններէն, հաղորդակցութեան դժուարութեան պատճառով։

× Փարիզի երկրորդ դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 9ին, Ազգ. Տան մէջ, ի ներկայութեան խիտ բազմութեան մը։ Դասախօսն էր Պ. Պետրոս Ֆրունճեան, որ Պերլինէն Փարիզ եկած էր քանի մը օրուան համար։

Նախագահ Մ. Պարսամեան քանի մը խօսքով ներկայացուց դասախօսը, հրաւիրելով Շաւարշ Նարդունին, որ իբրեւ մօտէն ծանօթ Ֆրունճեան եղբայրներու գործունէութեան, քանի մը լրացուցիչ տեղեկութիւններ տուաւ։ Երկու եղբայրները ոչ միայն, մասնաւորաբար վերջին պատերազմին օգտակար եղած են մեր հայրենակիցներուն, այլեւ գերման հայագէտներու հետ միշտ շփման մէջ գտնուելով, մեր պատմութիւնը, գրականութիւնը ծանօթացնելու աշխատանքներուն բերած են իրենց դրական աջակցութիւնը։ Բացառիկ արժէք կը ներկայացնէ մասնաւորաբար Տոքթ. Տիրայր Ֆրունճեանի պատրաստած Հայ. Գերմ. բառարանը, իր տեսակին մէջ միակը, որուն պատրաստութեան համար աշխատանքի իր մասնակցութիւնը բերած է նաեւ իր եղբայրը, Պ. Պետրոս Ֆրունճեան։

Դասախօսը. — Ներկայիս Գերմանիոյ զանազան քաղաքներուն մէջ Հայերուն թիւը հինգ հարիւրը չանցնիր։ Մեծ մասով առեւտրականներ, համախմբուած կարեւոր քաղաքներու մէջ։ Հինէն ի վեր մեծ թիւով համալսարանական երիտասարդներու ներկայութիւնը զգալի եղած է, տակաւին Դորպատի օրերէն սկսեալ։ Ներկայիս անոնց թիւը զգալապէս պակսած է։ Շնորհիւ անձնական յարաբերութիւններու, սակայն գերման հայագէտներուն ուշադրութիւնը միշտ վառ պահած ենք մեզի հանդէպ։ Մասնաւորաբար վերջին պատերազմին ամէնէն ծանր օրերուն, երբ Եւրոպայի մէջ հայութեան եւս կը սպառնար մեծ վտանգ, յաջողեցանք գերման մեր բարեկամներուն աշխատակցութեամբ գրքոյկ մը լոյս ընծայել, Արմենիրթում, Արիէրթում, որ փրկարար դեր մը կատարեց եւ պաշտօնապէս ալ հաստատելով հայ ժողովուրդին արիականութիւնը, եւ մեր հայրենակիցները ազատեցան ամէն տեսակ հալածանքներէ։

Դասախօսութեան երկրորդ մասը առաջարկ – թելադրանք մըն էր Պ. Պ. Ֆրունճեանի կողմէ։ Կը փափաքինք ըսաւ, վերակազմել գերման–հայկական ընկերութիւնը, որ ժամանակին կազմուած է շնորհիւ Լեփսիուսներուն, Ռորպախներու եւ ուրիշ հայագէտներու, եւ որ լոյս ընծայած է «Մեսրոպ» անունով հայերէն եւ գերմաներէն տեղեկատու մը։ Այդպիսի նպատակ մը իրագործելու եւ հայ գաղութներու մէջ մշակութային սերտ յարաբերութիւններ ստեղծելու համար, հարկ է Փարիզի եւ ուրիշ հայաշատ կեդրոններու մէջ եւս նման խմբաւորումներ կազմել։ Շատ աշխատանք կայ կատարելիք։

Ներկաներուն կողմէ տրուած հարցումներուն դասախօսը տուաւ անհրաժեշտ լուսաբանութիւններ։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

Մ. ԿԻՒՄԻՒՇԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ողբացեալ Մ. Կիւմիւշեան, որուն մահը հաղորդած էր «Յառաջ», ծնած էր Պոլիս, 1882ին։ Վեց տարեկանին կը փոխադրուի, ընտանեօք, Մարսիլիա ուր կը մնայ 11 տարի։ 17 տարեկանին կը վերադառնայ իր ծննդավայրը՝ հետեւելու համար Կեդր. Վարժարանի դասընթացքին։ Աշակերտած է Արշակ Չօպանեանի։ Մարսիլիա վերադարձէն վերջ կը մտնէ՝ էքս Ան Փրովանսի Իրաւաբանական Համալսարանը, ուրկէ կը վկայուի իբրեւ իրաւաբան։ Սակայն լքելով այդ արհեստը, կը նուիրուի՝ արժէքաւոր նկարներու պրպտումի եւ վաճառման գործին։

Խստապատ, դժուարահաճ նկարագիր մը ունէր եւ ինքնատիպ մտածող մըն էր։

Արժանաւորապէս վարած է քարտուղարի պաշտօն՝ Հ. Հ. Պատուիրակութեան մօտ, Փարիզ։ Վարած է նաեւ ուսուցչական պաշտօն։

Մ. Կիւմիւշեանի մտերիմ բարեկամն է եղած Պ. Թորամանեան, որ իր հանդէպ ցոյց կուտար եղբայրական գուրգուրանք։

Մ. Կիւմիւշեան եղբօր որդին էր Պոլսոյ անուանի դրամատէր Յովհ. Կիւմիւշեանի որ իր ամբողջ հարստութիւնը կտակած է Ս. Փրկչի Ազգ. Հիւանդանոցին։

Թող անմոռաց մնայ իր բարի յիշատակը։

Վ. Մ.

ԿԵՍԱՐԻՈՅ մէջ Աւագ շաբթու եւ Զատկի արարողութիւնները կատարած է ժրաջան հովիւ Հայկազուն Ա. քհնյ.։ Ըստ աւանդական սովորութեան տասնէ աւելի նոր խօսեցեալներ մոմեր բռնելով ողջունած են Թաղումը։ Բաւական թիւով ուխտաւորներ գացած են հեռաւոր գիւղերէ, Գուրունգչլայէ, Կիկիէէ եւ Պօղազլեանէ։ Ան կարդացած է Պոլսոյ Պատր.ին պատգամը։ Այս տարի Կէմէրէկի բեկորները 240 քիլօ ձաւար հաւաքած եւ Պոլսոյ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցը ղրկած են։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (25)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

7.— ՊԱՏՐՈՒԱԿ

Արբակի վրդովմունքը սաստիկ ազդեց Սամուէլի վրայ. «Որպիսի սուգ պէտք է տիրէ ամրոցում, երբ գործի խկութիւնը բոլորովին յայտնի կը լինի» — մտածում էր նա, — «ոչ ոք բացի իմ մօրից, գոհ չպիտի մնայ իմ հօր վարմունքից... Նա կը բերէ իւր հետ աղմուկ, նախանձ, ատելութիւն իւր տան մէջ»։...

Բոլոր խօսակցութեան ժամանակ Յուսիկը, ոտքի վրայ կանգնած, լռում էր։ Նա ոչ Արբակի ճերմակ մօրուքն ունէր, ու ոչ նրա փորձերը։ Բայց նա եւս մի բան զգում էր, թէեւ բացատրել չէր կարողանում, թէ ինչո՞ւ իւր տէրը հօր գալուստը լսելով, փոխանակ ուրախանալու, միշտ տխուր էր։

Այս առաւօտ, կարծես, կորցրել էր նա իւր սովորական զուարթութիւնը եւ գտնւում էր մի տեսակ մելամաղձութեան մէջ։ Սամուէլը նկատեց այդ եւ կարեկցութեամբ հարցրեց.

— Ի՞նչ կայ, Յուսիկ, ինչո՞ւ ես այդպէս լուռ։

Պատանին զգուշութեամբ նայեց իւր շուրջը եւ, մի քանի քայլ մօտենալով Սամուէլին, հազիւ լսելի ձայնով ասաց.

— Գիտե՞ս, տէր իմ, ինչ իմացայ...

— Ի՞նչ իմացար, հետաքրքրութեամբ հարցրեց Սամուէլը։

— Այն մարդը այս գիշեր դարձեալ եկել էր տիկնոջ մօտ։

— Ո՞ր մարդը։

— Սուրհանդակը, որ մեծ տէրից նամակ էր բերել։

— Քեզ ո՞վ ասաց։

— «Նա» ասաց։

— Նուա՞րդը։

— Այո, Նուարդը։ Ասաց, որ գիշերին բաւական անցել էր, երբ ներքինի Բագոսը բերեց նրան տիկնոջ սենեակը։ Մինչեւ այդ ժամանակ տիկինը նստած սպասում էր։ Յետոյ սենեակի դռները կողպեցին, առանձնացան, սկսեցին երկար եւ երկար խօսել։

— Ի՞նչ խօսեցին։

— Նուարդը բոլորը լսել չէր կարողացել. ասում էր, որ շատ կամաց էին խօսում, միայն դռան ճեղքից տեսել էր, որ տիկինը յանձնում էր նրան զանազան նամակներ։ Նա պէտք է շատ տեղեր գնար, շատ երկրներից անցնէր, շատ մարդկանց հետ տեսնուէր, եւ այդ նամակները պէտք է հասցնէր նրանց։

— Այն տեղերի կամ այն մարդկանց անունները Նուարդը չասա՞ց քեզ։

— Ես հարցրի, Նուարդը չէր յիշում, ասում էր, որ անծանօթ անուններ էին, չկարողացայ մտքումս պահել։ Միայն այսքանը լսել էր, որ տիկինը խստիւ պատուիրում էր սուրհանդակին, որ առանց մի բոպէ կորցնելու, աշխատէ երկու շաբաթուայ ընթացքում բոլոր տեղերից անցնել եւ բոլոր նշանակած մարդկանց հետ տեսնուել։

— Այդ մարդկանց եւ ո՞չ մէկի անունը չէր յիշում։

— Հա մոռացայ, մէկի անունը յիշում էր։ Նա ասաց, որ տիկինը պատուիրեց, որ սուրհանդակը գնայ ամէնից առաջ «արեւորդիների» քրմապետ Վարազդատի մօտ։

Այդ անունը լսելով, Սամուէլը ի սպառ գունաթափուեցաւ։ Միայն այդ անունը բաւական էր Սամուէլին գաղափար տալու իւր մօր վտանգաւոր ձեռնարկութիւնների մասին։ Տարօնում մինչեւ այդ ժամանակ գոյութիւն ունէր հին արեւապաշտութիւնը։ Նրա հետեւողներին նոր անունով կոչում էին «արեւորդիք»։ Նրանք ազգով Հայ էին, բայց քրիստոնեայ Հայերի հալածանքից վախենալով թէեւ արտաքուստ իրանց քրիստոնեայ էին ձեւացնում, բայց գաղտնի կերպով պաշտում էին հին կրօնը, եւ, որպէս նեղուած ու հալածուած մի հասարակութիւն, միշտ մի յարմար առիթի էին սպասում ապստամբելու։ Իսկ այժմ առիթը ներկայանում էր։ Մամիկոնեան տիկինը, Տարօնի տիրուհին, աւետիս էր ուղարկում նրանց քրմապետին եւ հրաւիրում էր աջակցել իրան։ Եւ ովքե՞ր, եթէ ոչ «արեւորդիները», ցոյց կը տային ամէն պատրաստակամութիւն ընդունելու տիկնոջ հրաւէրը։ Նրա ամուսինը, Տարօնի տէրը, գալիս է Տիզբոնից ոչնչացնելու քրիստոնէութիւնը, եւ բերում էր իւր հետ պարսից աւեստապաշտութիւնը։ Եւ ո՞վքեր, եթէ ոչ «արեւորդիները», գրկաբաց կ'ընդունէին նրան։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

մացած կը համարուի Մ. Նահանգներուն մէջ: Կառավարութիւնը կ'ուզէ որ վճռական դերը վերապահուի Ազգաժողովին: Միւս կողմէ, Ուաշինկթընի մէջ ալ կ'ըն-դունին թէ կարելի չէ որեւէ կարգադրութիւն ընել Միջին Արեւելքի մէջ, առանց Խ. Միութեան մասնակցութեան:

× Պաղտատի ղինակցութեան խորհուրդին հերթական ժողովը բացուեցաւ երէկ, Թեհրանի մէջ: Մ. Նահանգներն ալ ներկայացուցիչ մը ունին, որ ամէն տնտեսական աջակցութիւն պիտի խոստանայ գինակից պետութեանց:

Իրաքի վարչապետը, Նուրի Սայիտ, Պաղտատէն մեկնած ատեն յայտարարեց. — «Մեծ դէպքերու կը սպասենք, վասն զի Պաղտատի դաշինքին բոլոր անդամները ներկայ պիտի ըլլան իրենց վարչապետներով եւ արտաքին նախարարներով, իսկ ամերիկեան դիտողներու պատուիրակութեան գլուխը կը գտնուի դիւանագէտ մը որ կատարելապէս տեղեակ է Միջին Արեւելքի գործերուն»:

Անգլիա, որ Պաղտատի դաշինքին հինգերորդ անդամն է, Թեհրան ղրկած է իր ազգ. պաշտպանութեան նախարարը: Հինդ անդամներն ալ անհրաժեշտ կը գտնեն տնտեսական աւելի սերտ գործակցութիւն մը հաստատել՝ յաջողութեամբ դիմադրելու համար ռուսական յարձակման: Այս կէտին վրայ մեծագումար վարկեր կը սպասեն Մ. Նահանգներէն, մասնաւորապէս զարկ տալու համար հաղորդակցութեանց:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ վարչապետը եւ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Ն. Խրուշչեւ, Ապրիլ 15ին ճամբայ ելան դէպ ի Լոնտոն, «Օրժոնիկիցէ» յածանաւով, որ ունի 12.800 թոն տարողութիւն: Հաղթաւոր քաղաքացիներ ողջերթ մաղթեցին Կալինինկրատի մէջ (Նախկին Քէօնիկսպէրկ): Իրենցմէ առաջ Լոնտոն հասած էին 12 կարեւոր դէմքեր, երկու օդանաւերով: Վարչապետը եւ ընդհ. քարտուղարը պիտի բնակին Օթէլ Քլարիճի արքայական յարկաբաժինը եւ պիտի վայելեն ամէն ազատութիւն՝ ծանօթանալու համար անգլիացի ժողովուրդին հետ: Բոլշեւիկեան յեղափոխութենէն ի վեր առաջին անգամ է որ Խ. Միութեան ամենաբարձր պաշտօնատարները արեւմտեան մայրաքաղաք մը կ'այցելեն խաղաղութեան ատեն: Ամէն պարագայի մէջ, պատմական դէպք մըն է որ տեղի կ'ունենայ:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԵՒ ՍՈՎԵՏ ուսանողներ բարեկամութեան շաբաթ մը պիտի կազմակերպեն յառաջիկայ Նոյեմբերին:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը յայտարարեց թէ միացման համար Խ. Միութեան հետ պիտի բանակցին արեւմտ. դաշնակիցներուն հետ համախորհուրդ:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ դիկտատորը, Չերվենքով, որ վեց տարիէ ի վեր տիրաբար կը վարէր երկիրը, անխնայ կը քննադատուի Ստալինի դէմ բացուած պայքարէն ի վեր: Այսօր - վաղը իր հրաժարման կը սպասեն Սոֆիայի մէջ:

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ ամերիկեան նաւատորմիղը զօրացնելու համար չորս նոր մարտանաւեր ճամբայ ելան դէպի Եւրոպա:

ՍԻՆԿԱՓՈՒՐ ալ անկախութիւն կը պահանջէ: Իր վարչապետը Լոնտոն մեկնեցաւ, բանակցելու համար:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ճակատին հրամանատարը, զօր. Կրունթըր պիտի հրաժարի: Իր յաջորդն է օդանաւային զօրավար մը դարձեալ ամերիկացի:

ԿԻՊՐՈՍԻ Նիկոսիա քաղաքին մէջ ըսպաննուեցաւ տեղացի ոստիկան մը, եւ մայրանոց մը կ'երթար, իր կնոջ այցելելու համար: Ահաբեկիչներ ուզած են վրէժ լուծել, ամբաստանելով թէ ձերբակալել եւ մահուան դատապարտել տուած է իրենց մէկ ընկերը:

ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ մեծ մասամբ աւարտեցին Սպանիոյ մէջ: Կառավարութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած է:

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ռիւ Փալիճաոյի Հայ Նպարավաճառատունը ծախուած ըլլալով, մեր ընթերցողները կրնան դիմել 19 ռիւ տը Պէլվիլի գրավաճառին, ցնոր տնօրինութիւն:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Պատուակալ նախագահութեամբ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

ՎԱԶԳԷՆ Ա.Ի

Նախագահութեամբ երեք յարանուանութիւններուն եւ Ազգ. Առաջնորդարանին:

Նախաձեռնութեամբ Ազգային, Մշակութային, Քաղաքական, Բարեգործական, Երիտասարդական, Կանանց, Հայրենակցական, Մարզական եւ գաղութիս մէջ գոյութիւն ունեցող բոլոր մարմիններուն անխտիր:

Տեղի կ'ունենայ 29 Ապրիլ, կիրակի առաւօտեան ժամը 8ին, Սինեմա Վարիէթէի մէջ:

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Եղեռնի 41րդ տարեդարձը տեղի կ'ունենայ, կազմակերպութեամբ փարիզահայ անխտիր բոլոր միութիւններու, եւ հովանաւորութեամբ կրօնական երեք յարանուանութեանց պետերու, Ապրիլ 24ին երեքշաբթի օր երեկոյեան ժամը 9ին, Նախկին Փըթի ժուռնալի ընդարձակ սրահին մէջ, 21 ռիւ Քատէ, Փարիզ:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Եկեղ. Միութեան, եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Ենթակոմիտէի, Կապոյտ Խաչի, Բարեգործականի, Մարտիկներու Միութեանց, Կիրակի, 29 Ապրիլ ժամը 15ին, Սէն Լուի սրահին մէջ Ժէ. փողոց:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Տարօն Սալնոյ Ջորի Հայր. Միութիւնը խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ հայրենի հերոս ՋՕՐ. ԴՐՕՅԻ մահուան առթիւ, իր բոլոր ընտանեկան պարագաներուն:

Նոյնպէս ցաւակցութիւն կը յայտնեն հայրենի հերոս ՍԱՍՈՒՆՑԻ ՄՈՒՇԵՂԻ մահուան առթիւ՝ իր բոլոր ընտանեկան պարագաներուն, եւ հայրենակից Գրիգոր Ալոյեանի մահուան առթիւ, իր տիկնոջ, ազգականին՝ Մկրտիչ Մարգարեանին եւ պարագաներուն: Այս առթիւ Միութիւնը հինգ հազար Ֆր. կը նուիրէ Փարիզի Մըշակոյթի Տան:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆուրվիէրի բլրանիստ հոյակապ տաճարին մէջ, հայածէս ձայնաւոր պատարագ, 22 Ապրիլ ժամը 10ին:

Լիոնի Հայ Կաթողիկէ ժողովրդապետութիւնը սիրով կը հրաւիրէ քաղաքի եւ շրջանի հայութիւնը Ֆուրվիէրի Տիրամօր դեղակերտ տաճարին մէջ Ապրիլեան նահատակներու եւ վերջին պատերազմին ինկած հայ զինուորներու համար մատուցուելիք պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՍԷՆ-ԺԵՐՈՄ. — (Մարսէյլ) Պ. Կարապետ Ասարլըքեան, զաւակները եւ փեսաները, շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք, անձամբ, գրաւոր, նուէրներով եւ ծաղկեպսակներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կողակիցին եւ մօր՝ ՄԱՐԻԱՄ ԱՍԱՐԼԸՔԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

●

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 5000 ֆրանք Տիկին Ասլանեանէ, Պ. ՍՏԵՓԱՆ ԱՍԼԱՆԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ:

●

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Այրի Տիկին Ե. Օհանեան, Պ. Պ. Կ. Ա. Օհանեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Աբիկեան եւ ազգականները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որ անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւններ յայտնեցին իրենց ամուսինին, հօր, ազգականին ՔԵՐՈՎԲԷ ՕՀԱՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

●

Պ. Յակոբ Մեսըլեան, Այրի Տիկին Զապէլ Կարապետեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Պետրոսեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որ անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց քոյրանչին, մեծ մօր, հօրաքրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝ Այրի Տիկին ՄԱՆՆԻԿ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ԼԻՈՆ. — Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Փափազեանէ (Քլերմոն Ֆերան), իր տարեկան պարահանդէսին առթիւ 5000 Ֆր.:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

★

ՇԱՒԻԼ. — Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, դպրոցի սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը՝ այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, Քաֆէ Քատէ: Պիտի խօսի ծանօթ դերասան Պ. Տ. ՆՇԱՆԵԱՆ: Նիւթը՝ «Հայ թատրոնը արտասահմանի մէջ»: Նաեւ պիտի կարդայ իր մէկ գրութիւնը փարիզահայ կեանքէ թատերգութիւն (երեք արար) «Լաբիւրինթոս կամ Ո՞ր ուղին»:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Օննիկ Պէրպէրեանի նուագահանդէսը տեղի կ'ունենայ

ՅՈՒՆԻՍ 9 ՇԲ. ԵՐԵԿՈՅ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Սալ Կավոյի մէջ: Կը մասնակցին ՓԱՏԸԼՈՒ նուագախումբը եւ ՆԱՅԻՐԻ երգչախումբը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

●

Վասպուրականի Հերոսամարտի տօնակատարութիւնը, 5 Մայիս, Շաբաթ իրիկուն, Սէրքըլ Միլիթէրի մէջ:

●

Որբախնամ Օգն. Մարմնի (Փարիզահայ Տիկ. Միութիւն) տարեկան պարահանդէսը Նոյմ. 18ին, Կռանտ Օթէլի մէջ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ֆր. Կ. Խաչի Սէն-Ժերոմի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Ասարլըքեան ընտանիքին, ողբացեալ ՄԱՐԻԱՄ ԱՍԱՐԼԸՔԵԱՆԻ մահուան առթիւ: Նոյն առթիւ փոխան ծաղկեպսակի շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. — Պ. Յակոբ Պետրոսեանէ 500 Ֆր., Պ. Նշան Մազմանեանէ 500 Ֆր., Պ. Խոչեան Կըլեմեանէ 200 Ֆր.:

●

ԼԻՈՆ. — Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Մանիկեաններուն, իրենց մօրը եւ զոքանչին մահուան առթիւ:

ԴԱՍԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆԻ ԵՒ ՓԻԷՐ Տ'ԱՐՔԷՍԻ

Մասնակցութեամբ ԴԱՆԻԷԼ ԼԸԶԻՒՌԻ եւ ՄԱՐՍԷԼ ՏԸԼԱՆՈՒԱՅԻ:

Ուրբաթ, 20 Ապրիլ, ժամը 21ին, Էքօլ Նորմալ տը Միւզիքի սրահին մէջ, 78 Ռիւ Քարտինէ (Մէթրօ Մալզէրպ):

Յայտագրի՝ մաս կը կազմեն Փիւրսէլի, Շումանի եւ Դանիէլ Լըզիւռի երաժշտական կտորները:

Առաջին ունկնդրութիւն. — Պետրոս Դուրեանի «Իմ Մահը» (Շան տը լ'Ուպլի), եւ Մերուժան Պարսամեանի «Աչքերը» (Շան Սէրիւլէէն). — Թարգմ. Լիտիա Կարինի եւ երաժշտութիւն Մարսէլ Տըլանուայի:

Հօյ-Նազան, փարաֆրազ մելոտիկ Մարսէլ Տըլանուայի, ֆրանսերէնի վերածուած Լիտիա Կարինի կողմէ:

ԿՈՄԻՏԱՍԵԱՆ ԵՐԳԵՐ

Գին տոմսերու 200էն 600 ֆրանք:

Դիմել՝ Լօրա Իչգալացեանի, 73 Ֆօպուռ Փուասօնիէր (Հեռաձ. Փրօ. 64-23), Տիւրան հրատարակչական Տունը եւ հանգիսասրահը:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris(9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-6

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 : Հատը 12 փր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 18 ԱՊՐԻԼ

MERCREDI 18 AVRIL 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7557 — 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՐԶԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3368

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԾԻԿԸ ՔԱԿՈՒԵՑԱՒ

Աւելի քան մէկ ամիս է որ սկսած է Հակաստալինեան արշաւը, եւ ամէն օր զարմանազան յայտնութիւններ կը կատարուին :

Առաջին անգամ երբ կը խօսուէր Ն. Խրուշչեւի յայտնութեանց մասին, պաշտօնական բերաններ կ՚ըսէին թէ պայքարը երկար պիտի տեւէ, նոյնիսկ տարիներ :

Բուն ճակատամարտը սկսաւ որոշ խոհեմութեամբ :

Նախ օտար շրջանակներ յայտնեցին թէ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը չոնդալից տեղեկագիր մը կարդացած է 20րդ համագումարի մէկ գոնփակ նիստին մէջ :

Յետոյ կիսկատար տեղեկութիւններ երեւցան խորհրդային մամուլին մէջ :

Աստու մըն ալ յայտարարուեցաւ թէ հազարաւոր գործիչներ չարժման մէջ դրուած են, լուսաբանելու համար շարքերը՝ տրուած որոշումներու մասին :

Միջանկեալ, արձագանգներ լսուեցան Թիֆլիսի մէջ ծագած խռովութեանց մասին, առանց ամբողջովին լուսաբանելու անցուդարձը :

Եւ այժմ Մոսկուայի պաշտօնական թերթերը երկարապատում տեսութիւններ կը հրատարակեն, պարզելով Ստալինամարտին զանազան երեսները :

Այդանշանը արձակեց կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, Փրաւտա :

Անոր հետեւեցան ուրիշ հեղինակաւոր թերթեր, — «Կուսակցութեան Կեանքը», «Պատմութեան խնդիրներ», «Գրական Թերթ», Արհեստակցական Միութեանց օրկանը՝ «Թրուտ», կարմիր բանակին պաշտօնաթերթը, եւայլն :

Մէկ թերթէն միւսը, լեզուները աւելի կը բացուէին, միշտ նորութիւն մը արձանագրելով :

Շարժումը ծաւալեցաւ ամբողջ Խ. Միութեան մէջ, հիւսիսէն հարաւ եւ արեւմուտքէն արեւելք :

Յետոյ սահմաններէն անդին ալ անցաւ, եւ արբանեակ երկիրներու հեղինակաւոր դէմքերն ու թերթերը սկսան բղխել կուրքը, աւելի կամ նուազ ուժգնութեամբ :

Այս առթիւ մասնաւոր ժողովներ ալ գումարուեցան, լուսաբանութիւններ տալու համար, «ի բաժումն պայթակղեալ մտաց» :

Կծիկը քակուած է այլեւս, եւ արշաւը կը շարունակուի համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը :

Աչքի առջեւ ունինք Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթին առաջին խմբագրականը, «Ինչո՞ւ անհատի պաշտամունքը խորթ է մարքսիզմ-լենինիզմի ոգւոյն», որ բնուած է «Սովետական Հայաստան» օրաթերթին երկրորդ էջը ամբողջութեամբ (29 Մարտ) :

Համբերութիւնն ունեցանք ծայրէ ծայր կարդալու այդ յայտարարագիրը, ուր «պետական» կոչուած հայերէնն անգամ ծաղրանկարի վերածուած է :

Նմոյշ մը, — «Մերկացնելով մանրաբուրժական, անարխիստացող ինտելիգենտ ատրիկալներին ...» :

Թողո՛ւնք լեզուական խառնիճաղանճը, քանի մը վկայութիւններ արձանագրելու համար բուն տարնապի մասին :

— «Անհատի պաշտամունքի հետեւանքով զարգանում էին այնպիսի այլանդակ երեւոյթներ, ինչպիսիք են թերութիւնների կոծկումը, իրականութեան գունազարդումը, աչքակապութիւնը : Մեզանում դեռ քիչ չկան քծնողներ, պերճախօսներ, մարդիկ որոնք սովորել են խօսել շպարգալկաներով, որոնք դաստիարակուել են ստորաքարշութեան եւ ստինակալութեան ոգով» :

Քիչ մը չունինք տակէ, ուրիշ «նորութիւններ» ալ իմանալու համար :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՏՈՒՐՔԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՄԱՐ

100 ՄԻԼԻԱՌ ԵՒՍ, ԵԹԷ 150 ՄԻԼԻԱՌԻ ՎԱՐԿԵՐԸ ՉԲԱՒԵՆ

Ելմտական նախարարը, Պ. Ռամատիէ (ընկերվարական) յայտարարեց թէ նոր տուրքեր պիտի հաստատուին, եթէ Ալժերիոյ զինուորական գործողութեանց համար նախատեսուած բացառիկ ծախքերը 150 միլիառ փրանքէն աւելի ըլլան : Ելմտական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ կառավարութիւնը կրնայ ի հարկին 100 միլիառ փրանքի նոր տուրքեր պահանջել : Ինչպէս կը յիշուի, 140 միլիառ փրանքի տուրք ալ պիտի հաստատուի Համերաշխութեան սնտուկին համար (յաւելում ծերերու թոշակի եւն.) :

Նախարարը բացատրեց թէ Ալժերիոյ զինուորական ծախքերուն համար նախատեսուած է 210 միլիառ փրանք, 1956ի առաջին չորս ամիսներու ընթացքին : Այս առթիւ ըսաւ թէ այդ գումարէն դուրս կը մնան նոյնիսկ օժանդակ զօրքի առաքման ծախքերը եւ թէ յիսուն միլիառ փրանք պէտք է, հարիւր հազար նոր զինուորներ զրկելու համար : Անշուշտ այս բոլորը նախատեսումներ են եւ բուն ծախքերը կախում ունին գործողութեանց ընթացքէն : Ամէն պարագայի մէջ, իրազեկներ կը կարծեն թէ շատ յոյս չկայ նոր տուրքերէ խուսափելու :

Նոր ելմտացոյցը Ազգ. Ժողովին յանձնուեցաւ երէկ : Այս նախահաշիւը կը պարունակէ միայն քաղաքային ծախքեր, քանի որ տակաւին կարելի չէ յիովին հաշուել զինուորական ծախքերը : Ելմտացոյցի նախարարը, Պ. Ֆիլիփի յայտարարեց թէ քաղաքային ծախքերը պիտի սահմանափակուին 2.720.000.000 փրանքով, ինչպէս նախատեսած է խորհրդարանը ։ Թէ ելմտացոյցին բացը պիտի ըլլայ 438 միլիառ փրանք : Այս գումարը կը հաշուէն 98 միլիառ փրանք զեղչած ըլլալով կարգ մը նախարարութեանց վարկերէն : Բուն Ալժերիոյ համար նախատեսուած գումարները չհաշուելով, զինուորական ծախքերէն կրճատուած է 85 միլիառ փր., որով այդ ելմտացոյցին գումարը իջած է 925 միլիառ փրանքի :

× Վերջին տեղեկութեանց համաձայն զինուորական գործողութիւնները կը շարունակուին Օրանի եւ Կոստանդինի նահանգներուն մէջ : Ըմբոստները շատ ծանր կորուստեր կրած են :

ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ

Ալժերիոյ «Ազատագրութեան ճակատ»ի ապայակոյտը հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրած է տեսակցութեան մը առթիւ :

— Կռիւը կարելի է դադրեցնել միայն այն ատեն երբ Ֆրանսա ճանչնայ Ալժերիոյ անկախութիւնը : Այն ատեն մեր ազատ կառավարութիւնը բանակցութիւններ պիտի կատարէ Ֆրանսայի հետ, բացարձակ հաւասարութեան հիման վրայ, ճշդելու համար Ֆրանքօ-ալժերիական յարաբերութիւնները : Առանց Ալժերիոյ անկախութեան պատրանք է Թունուզի եւ Մարոքի անկախութիւնը : Հիւս. Ափրիկէն մէկ ամբողջութիւն է» :

Ազատագրութեան ճակատը ապա կ՚առաջարկէ դաշնակցութեան մը վերածել Ալժերիան, Մարոքը եւ Թունուզը : Եւ կ՚ազդարարէ. — «Մենք պիտի կռուինք վերստանալու համար ազգային անկախութիւնը : Այդպէս միայն կարելի է վերջ տալ գերի Ալժերիոյ գաղթային կարգուսարքին : Սնանկացած են բարենորոգչական մեթոտները, կը մնայ միայն զինեալ պայքարը» :

Ազատագրութեան ճակատը կը խոստանայ փոքրամասնութեան իրաւունքներ շնորհել Ֆրանսացիներուն :

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

★

ՔԷՆԹՐՊՐԻ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ ՃԱՌԸ

ԼՈՆՏՈՆ, 15 Ապրիլ (Յառաջ). — Այսօր, կիրակի, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա. պատարագեց Լոնտոնի Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ մէջ եւ քարոզեց :

Ներկայ էին Անկլիքան եկեղեցւոյ Հայրապետը՝ Քէնթրպրիի Արքեպիսկոպոս Տոքթ. Ֆիշըր եւ օտար քրիստոնեայ եկեղեցիներու ներկայացուցիչները :

Եկեղեցւոյ պարտէզին մէջ մասնաւոր վրաններ սարքուած էին բարձրախօսով, որպէսզի դուրսը մնացած ժողովուրդը կարենայ հետեւիլ արարողութեան :

Քէնթրպրիի արքեպիսկոպոսը գեղեցիկ քարոզ մը խօսեցաւ փառաբանելով հայ տաղանդաւոր ժողովուրդը եւ իր պատմական Եկեղեցին : Յետոյ հոգեհանգիստ կատարուեցաւ եկեղեցւոյ հիմնադիր բարերար հանգուցեալ Տէր եւ Տիկին Գ. Կիւլպէնկեաններու համար :

Եկեղեցիին շրջափակը այնքան խճողուած էր որ տարեց կին մը մարելով հիւանդանոց փոխադրուեցաւ :

Արարողութենէն վերջ կաթողիկոսը եւ Քէնթրպրիի Արքեպիսկ.ը ամպհովանիով եւ թափօրով առաջնորդարան առաջնորդուեցան : Եկեղեցւոյ արարողութեան ներկայ էր նաեւ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ եպիսկ. : Կէս օրին եկեղեցւոյ խնամակալութիւնը ճաշ մը սարքած էր ի պատիւ կաթողիկոսին, Քէնսինկթըն Փալաս օթէլի մէջ : Ներկայ էին Քէնթրպրիի արքեպիսկոպոսը եւ օտար բարձրաստիճան հիւրեր :

Վաղը, երկուշաբթի, իրիկուան ժամը 7ին ընդունելութիւն մը սարքուած է Ուէստմինսթըր Զըրչհաուզի մէջ, ուր կրնան ներկայ ըլլալ ամէն դասակարգէ Հայեր, ծանօթանալու համար Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին հետ :

Պ. Նուպար Կիւլպէնկեան շքեղ կառք մը դրած է կաթողիկոսին տրամադրութեան տակ, ինչպէս եւ հազար սթերլին՝ անոր անհրաժեշտ ծախքերուն համար :

ԽՄԲ. — Տեղի անձկութեան պատճառով Անկլիքան եկեղեցւոյ հովուապետին քարոզը յետաձգեցինք վաղուան :

× Լոնտոնի «Տէյլի Մէյլ»ը կաթողիկոսին եւ Քէնթրպրիի արքեպիսկոպոսին միացեալ պատկերը հրատարակած է, «Տոքթ. Ֆիշըր եւ Սովետ Հայրապետը» խորագրով, ուր «Ռուսական Եկեղեցի» բառերն ալ կը գործածէ : Իսկ լուրին բովանդակութեան մէջ կ՚ըսէ. — «Քէնթրպրիի արքեպիսկոպոսը, Տոքթ. Ֆիշըր երէկ ներկայ եղաւ Լոնտոնի Հայոց եկեղեցւոյ արարողութեան, Հայ. Եկեղեցւոյ Գերագոյն Կաթողիկոսին, Վազգէն Ա.ի առաջին այցելութեան առթիւ» : Ապա յիշելով որ Կաթող. Աթոռը կը գտնուի Էջմիածին, Սովետական Հայաստանի մէջ, կը շարունակէ.

— «Տոքթ. Ֆիշըր ըսաւ թէ այս այցելութիւնը կ՚ապացուցանէ Հայոց Եկեղեցւոյ եւ Անկլիքան դաւանութեան «մեծ բարեկամութիւնը» ի սփիւռս աշխարհի : Գերագոյն կաթողիկոսը, որ կը շրջի Եւրոպայի հայկական եկեղեցիները, պիտի այցելէ Մանչեսթըր, Փարիզի ճամբով իր Աթոռը վերադառնալէ առաջ» :

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

●

Մարսէյլի մէջ կատարուած նուիրատուութիւններու ցանկը.—

Ոմն (Ն. Պ.)	100.000
Մարսէյլի Համազգային Մշակ. Միութիւն	25.000
Գրիգոր Պաղտասարեան	25.000
Արամ Թէրզիպաշեան	25.000
Արսէն Տէր Զաքարեան	20.000
Նորայր Սահաթճեան	20.000
Վարդան Պանտիկեան	10.000
Յովհ. Հացագործեան	10.000
Յովհ. Իսպիրեան	10.000
Կարապետ Փօլատեան	10.000
Տիկ. Գ. Շալճեան	10.000
Փոքրիկն Օր. Եավէր	10.000
Կ. Գրիգորեան	10.000
Ն. Հէլվաճեան	10.000
Տիկին Սիւզան Սիմոնէ	5.000
Պ. Մկրեան	5.000
Գ. Ծերիկեան	5.000
Վ. Քիւփէլեան	5.000
Տէր եւ Տիկին Գ. Խաճեան	5.000
Խորէն Տէր Նազարէթեան	5.000
Տէր եւ Տիկ. Ա. Տէր Գէորգեան	5.000
Տօքթ. Ա. Պիպէռեան	5.000
Յովհ. Դաւիթեան	2.000

(Շար.)

⁂

Բ. ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՐԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Քանի մը օրէ ի վեր Փարիզ կը գտնուի Երեւանի Կուլտուրական Կապի ընկերութեան նախագահը՝ Պ. Բարգէն Աստուածատրեան, իբրեւ անդամ խորհրդային մշակութային պատուիրակութեան մը :

«Քոմպա» կը գրէ թէ պատուիրակութիւնը Ֆրանսական քանի մը մեծ քաղաքներ այցելելէ ետք, Ապրիլ 16ին (Բշ.) ընդունուեցաւ Լիոնի քաղաքապետին՝ Պ. Էռիոյի կողմէ : Պատուիրակութեան նախագահը՝ պրոֆ. Բիկով յանձին Էռիոյի ողջունեց «մեծ Ֆրանսացին, մեծ հայրենասէրը որ առաջին անգամ ճանչցաւ խորհրդային կառավարութիւնը» : Յետոյ խօսեցաւ Պ. Աստուածատրեան, անդամ Գեր. Խորհուրդի որ Լիոնի քաղաքապետը ողջունեց հետեւեալ բառերով. — «Ձեր անունը քաջածանօթ է եւ շատ սիրուած՝ Հայաստանի աշխատաւորներուն մէջ» : Պ. Էռիօ շնորհակալութիւն յայտնեց, շեշտելով թէ ինք միշտ բարեկամ եղած է ռուս ժողովուրդին, առաջին եւ ամէնէն հաւատարիմ բարեկամներէն մին» :

Պ. Աստուածատրեան ատեն մը Ֆրանսա մնալէ ետք, պիտի վերադառնայ Հայաստան : Տեղեկութիւններ կը պակսին իր առաքելութեան մասին :

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

«Բ.»Ի ԵՒ «Խ.»Ի ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Անգլիոյ Ապահովութեան Տեսչութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած է, Բուլկանինի եւ Խրուշչեւի այցելութեան առթիւ, նկատի առնելով կարգ մը կասկածելի դէպքեր : Երկու հիւրերը Լոնտոն կը հասնին այսօր, չորեքշաբթի, բազմաթիւ հետեւորդներով : Գաղտնի ոստիկաններ առջի օր քննութիւն մը կատարեցին Թէյլ Քլարիճի շուրջը : Այս փաթթամ պանդոկին առաջին յարկը ամբողջովին գրաւուած է Խ. Միութեան վարչապետին եւ Կեդր. Կոմիտէի ընդհ. քարտուղարին տրամադրութեան տակ : Թերթերը կը գրեն թէ ոստիկանական ամենամեծ զգուշութիւնն է որ կը կատարուի խաղաղութեան ատեն : Խիստ քննութեան ենթարկուած են պանդոկին շրջակայ շէնքերը եւ տանիքները : Ոստիկանութիւնը արձանագրած է աւելի քան հազար անձեր որոնք հոն կը բնակին եւ կ՚աշխատին սովորաբար : Առջի օր հրկիզման փորձ մը կատարուած էր Մոսկուայի հեռագրական գործակալութեան կեդրոնին դէմ, որուն առթիւ բողոքագիր մը ուղղեց խորհրդային դեսպանը :

Ապահովութեան Տեսչութիւնը արգիլած է Օթէլ Քլարիճի շրջակայ շէնքերու տանիքները մտնել հիւրերուն բնակութեան միջոցին : Ամէն տեսողական ա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ, 12 Ապրիլ (Յատուկ) — Երեքշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 5ին, մեր գաղութն ալ պատիւն ունեցաւ վայելելու Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ներկայութիւնը, շնորհիւ Կրօնական Ընկերակցութեան գովելի ջանքերուն: Ընդունելութիւնը եղաւ ջերմ եւ ժողովրդական:

Նախապէս, Քաղաքապետութիւնը ի պատիւ Կաթողիկոսին զետեղել տուած էր դրօշազարդ կայմեր Տէսինի մուտքին եւ եկեղեցի առաջնորդող փողոցին՝ երկու կողմերը: Իսկ եկեղեցւոյ բակի դրան վըրայ Կրօն. Ընկերակցութիւնը շինած էր կանանչազարդ կամար մը: Դրան սիւներուն վրայ եւս ֆրանսական դրօշներ կը ծածանէին: Անշուշտ մեղք մը գործուած չէր ըլլար, եթէ ատոնց հետ հայկական եռագոյնը եւս զետեղէին:

Եկեղեցւոյ գաւիթի երկայնքը, յատակին վրայ փռուած էր գորգ մը: Բակին երկու կողմերը շարուած էին մեր դպրոցին աշակերտները, ծաղիկներ ի ձեռին ուսուցչուհի Տիկին Ա. Միլտոնեանի հսկողութեամբ: Իսկ ժողովուրդը խուռներամ լեցուցած էր եկեղեցին, գաւիթն ու փողոցը եւ անհամբեր կը սպասէր կաթողիկոսին: Շրջաններէն ալ հայրենակիցներ փութացած էին իրենց յարգանքը մատուցանելու: Պաշտօնական հիւրերու մէջ կը նշմարուէին — Տէսինի քաղաքապետ՝ Պ. Մարսէլ Թէրաս, նահանգային ժողովի անդամ Պ. Պրիւաս, Լիոնէզ գործարանի տնօրէնի որդին՝ Պ. Մարսէլ Բուզէն, ոստիկանապետ Պ. Ժան, քաղաքապետարանի աւագ քարտուղար՝ Պ. Շըվալէր, Մէյզիէօյի ոստիկան - զօրքի յիսնապետ Լաֆօն, Ֆրանսայի վարդապետը՝ Հ. Փէրիսէյ, Հայ Աւետարանական համայնքի պատուելին՝ Կալվին Պարսումեան, եւ Լիոնի Ազգ. Միութեան անդամներ, գըլխաւորութեամբ Պ. Ա. Կիւլպէնկեանի:

Ժամը 5ը անցած էր, երբ կաթողիկոսը փոխադրող ինքնաշարժը կանգ կ՚առնէր եկեղեցւոյ առջեւ: Ամենայն Հայոց հայրապետը դուրս ելաւ կառքէն, ընկերակցութեամբ Փարիզի Առաջնորդ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի, գաւազանակիր Պարգեւ Արեգեանին, Լիոնի երկու քահանաներուն, Վալանսի հովիւ՝ Պալիկեան քահանայի եւ Լիոնի Դպրաց Դասին: Գաւիթին մէջ դպրոցին աշակերտները միաբերան բարեգալուստ մաղթեցին կաթողիկոսին, որ ժպտուն՝ իր հայրապետական օրհնութիւնները տուաւ անոնց եւ հոն խռնուած ժողովուրդին: Եկեղեցական քանի մը երգեցողութիւններէ ու աղօթքներէ վերջ կաթողիկոսը իր խօսքը ուղղելով Ֆրանսայի հիւրերուն, իր ջերմ շնորհակալութիւնները յայտնեց քաղաքապետին ու իր պաշտօնէութեան, իրեն հանդէպ եղած յարգալիր արտայայտութեանց, ինչպէս նաեւ Հայ գաղութին հանդէպ ցոյց տրուած հոգածու եւ անխտրական վերաբերումին համար: Յետոյ յորդորեց հայութեան վառ պահել իրենց հաւատքը, ըլլալ լաւ քաղաքացիներ, յարգել իրենց բնակած երկրին օրէնքները, չթերանալ իրենց քաղաքացիական պարտականութեանց մէջ եւ օժանդակել երկրին բարգաւաճման:

Կաթողիկոսին այս անկեղծ խօսքերը թարգմանուեցան ֆրանսերէնի Պ. Կալվին Պարսումեանի կողմէ: Քաղաքապետ Պ. Թէրաս բարեգալստեան ուղերձ մը կարդաց, շնորհակալութիւն յայտնելով կաթողիկոսին, իր այցելութեան առթիւ: Յետոյ շեշտեց Տէսինի Հայերու եւ Ֆրանսացիներու լաւ յարաբերութիւնները, Հայերու օրինակելի վարմունքը վերջին պատերազմի ընթացքին եւ հաւաստիքներ տըւաւ Հայերու հանդէպ եղած հոգածութեան մասին:

Պատուելի Պարսումեան պատշաճ բառերով երկար կեանք, առողջութիւն եւ իր առաքելութեան յաջողութիւն մաղթեց կաթողիկոսին: Պ. Գուրգէն Տապաղեան իր կարգին Կրօնական Ընկերակցութեան եւ Տէսինի գաղութին կողմէ շնորհակալութիւն յայտնեց կաթողիկոսին, որ իր այցելութեամբ յիշատակելի օր մը արձանագրեց Տէսինի պատմութեան մէջ, հոգեկան մխիթարութիւն պարգեւեց հաւատացեալներուն եւ նոր կորով ու աւիւն ներշնչեց հայրենակարօտ սրտերու:

Կաթողիկոսը իր գոհունակութիւնը յայտնեց գաղութին ցոյց տուած յարգալիր զգացումներուն համար: Ողջոյններ հաղորդեց հայրենիքէն, Ս. Էջմիածինէն, պատմական սրբավայրերէն, Հայաստանի ժողովուրդէն, Արագէն, Արարատէն ու Արագածէն, Ալաքեազէն, Երեւանէն եւ վերջապէս այն բոլորէն որոնք կը խօսին արտասահմանի հայութեան կարօտակէզ հոգիներուն: Թելադրեց վառ պահել հայրենասիրութիւնն ու հայրենիքի գաղափարը, հայ մեծցնել մեր զաւակները, չմոռնալ հայրենի աւանդութիւնները, Հայու առաքինութիւնները, հաւատքով փարիլ կրօնքին, բոլորուիլ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ շուրջ: Յետոյ իր օրհնութիւնները տուաւ ժողովուրդին, առողջութիւն մաղթելով: Նաեւ եռանդ ու կորով բոլոր միութիւններուն ու կազմակերպութիւններու որոնք կ՚աշխատին եկեղեցւոյ բարեզարդութեան եւ հայութիւնը կանգուն պահելու: Արարողութիւնը վերջացաւ «Հայր - Մեր»ով: Աջահամբոյրը եւս բաւական ժամանակ խլեց: Կաթողիկոսը փոքրերուն նուիրեց էջմիածնի յիշատակ ոսկեզօծ փոքր խաչեր:

Այսպէս, Տէսինը եւս ապրեցաւ յիշատակելի օր մը:

Գ. ՓՕՅԱՃԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

607.000 ՖՐԱՆՔ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ամէն տեսակէտով յաջողութիւն մը եղաւ ի պատիւ Պ. Գ. Լազեանի կազմակերպուած գինեձօնը, հինգշաբթի գիշեր, 12 Ապրիլ:

Հանդէսը բացաւ Պ. Փօլատեան, եւ առաջին բաժակը պարպեց մեր հիւրին կենացը, անոր մաղթելով առողջութիւն եւ կորով, իր առաքելութիւնը յաջողութեամբ գլուխ հանելու համար: Մարսիլիան ամէն կողմ կ՚երկարէ իր եղբայրական ձեռքը, Պէյրութ, Էջմիածին, այսօր ալ, աւելի մօտիկ՝ Փարիզ: Կը խնդրենք սիրելի Պ. Լազեանէն, որ իր յաջորդ առաքելութեան մէջ մտածէ նաեւ Մարսէյլի մասին: Հարկ է մտածել մեր հայաշատ կեդրոնին մասին: Մարսէյլը պէտք ունի կազմակերպուելու:

Հետզհետէ բաժակներ պարպուեցան մեր հիւրին կենացը: Նախ զոյգ ատենապետներու կողմէ՝ Պ. Պ. Վ. Պանտիկեան, Ց. Հայպարծեան, Տիկ. Քիպրիթճեան, Պ. Պ. Արամ Թէրզիպաշեան, Ց. Պապիկեան, Գրիգոր Պալտասարեան, Կ. Ճանիկեան, Տ. Թադոյեան դրուատեցին ազգային գործիչի նուիրումը սրտագին ճառերով:

Գեղարուեստական բաժինը նոյնպէս շատ ճոխ եւ հաճելի էր, շնորհիւ իրական արուեստագէտներու ներկայութեան: Սայաթ Նովայէն մեծ յուզումով երգեց Տիկին Սիւզան Սիմոնէ: Արտասանեցին Տիկին Եավէր եւ փոքրիկն Օր. Եավէր, հեղինակ եւ դերասան՝ Գրիգոր Վահան: Երգեցին նաեւ մէջ ընդ մէջ, Պ. Գասեան եւ Օր. Ալիս Շամիրեան:

Ցայտնապէս յուզուած խօսք առաւ մեր սիրելի հիւրը՝ Գ. Լազեան, որ յայտարարեց.

— Կը մեկնիմ գոհ Ֆրանսայի շրջապտոյտէս: Հայութիւնը ամէն տեղ խանդավառ է եւ հայրենասէր: Պէտք է արդիւնաւորապէս կազմակերպել նոր սերունդի փրկութեան նուիրական գործը: Այդ աշխատանքը պէտք է կատարենք, նկատի առնելով հոս հաստատուած մեր զաւակներուն հոգեբանութիւնը եւ անոնց կեանքի պայմանները: Պէտք է վերաքննենք հին մեթոտներն ու ըմբռնումները: Ես տեսայ թէ ան առողջ է, զարգացած, ուշիմ: Պէտք է գտնենք համախմբենք ակումբներու, հաճելի մշակութային տուներու մէջ: Տանք անոնց երիտասարդական բոլոր հաճոյքները եւ նաեւ իտէալ մը, կենդանի, շօշափելի հաւաքական իտէալ մը: Այս նպատակով կ՚ուզենք Փարիզը օժտել Մշակոյթի Տունով մը: Նախ պէտք է կազմակերպել գլուխը, որպէսզի իր խանդավառութիւնը տարածէ իր շուրջը: Ի հարկէ պէտք է մտածել նաեւ միւս կեդրոններուն մասին: Կը խոստանամ յաջորդիւ աշխատիլ, իմ ընկերներուս հետ, նաեւ Մարսէյլի համար: Ցամենայն դէպս շնորհակալ եմ Մարսէյլէն եւ լաւագոյն յիշատակներով կը բաժնուիմ ձեզմէ:

«Մեծ ժողովուրդ է մեր ժողովուրդը, հոգիով ազնիւ, շինարար: Հպարտ պէտք է ըլլանք այսպիսի ժողովուրդի մը զաւակները ըլլալով: Մեծագոյն հոգեկան հրճուանքը զգած եմ, եւ ամէնքս ալ պէտք է զգանք, մեր ամբողջ կեանքը նըւիրելով անոր մեծութեան եւ երջանկութեան»:

Ներկաներ պատասխանեցին Պ. Լազեանի կոչին եւ լայնօրէն բացին, իրենց սրտերուն հետ նաեւ իրենց քսակը:

Փարիզի Մշակոյթի Տան համար հանգանակուեցաւ 607.000 ֆրանքի գումար մը, այն հաստատ խոստումով որ այս ազգօգուտ ձեռնարկը պիտի շարունակուի դուրսն ալ, եւ Մարսիլիան լիուլի պիտի կատարէ իր պարտականութիւնը, յառաջիկայ օրերու ընթացքին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(Քաղուած Հայաստանի թերթերէն)

Երեւանի պետական համալսարանը հիմնուած է 35 տարի առաջ, եւ կը հանդիսանայ մշակութային մեծագոյն հիմնարկներէն մէկը: Ոչ միայն պատրաստած է հազարաւոր մասնագէտներ, այլեւ հասցուցած գիտնականներու նոր սերունդ մը:

1951ին հիմը դրուեցաւ Երեւանի պետական համալսարանի հրատարակչականին: Սկսան աւելի շատ հրատարակել դասագրքեր, օժանդակ գրականութիւն, ուսումնական ծրագիրներ եւն.: Հրատարակչականին հիմնադրումը նպաստեց հայագիտութեան յետագայ զարգացման: Մեծ հայագէտներ՝ Ց. Մանանդեանի, Մ. Աբեղեանի, Հ. Աճառեանի աշխատութիւնները դարձան ժողովրդական լայն զանգուածներուն սեփականութիւնը:

Տպագրուեցան նաեւ երիտասարդ գիտնականներ Գ. Սեւակի, Էդ. Աղայեանի, Գ. Ջահուկեանի եւ ուրիշներու հայագիտական արժէքաւոր ուսումնասիրութիւնները: Անուանի գիտնականներու Վ. Համբարձումեանի, Ա. Շահինեանի, Մ. Ջըրբաշեանի, Տ. Ղազանջեանի աշխատութիւնները:

1952ին հրատարակեց տասը, 1953ին 22, 1954ին 39, 1955ին 52 տեսակ գիրք: 1956ի համար նախատեսուած է 62 տեսակ գիրք: Տարուէ տարի կը լաւանայ նաեւ գրքի հրատարակման որակը:

Համալսարանի հրատարակչութիւնը մեծ նշանակութիւն կուտայ հայ ժողովուրդի պատմութեան էջերը լուսաբանող գիտական ուսումնասիրութեանց հրատարակութեան: Ստ. Մելիք Բախշեանի «Պաւլիկեան շարժումը Հայաստանում» գիրքը լոյս տեսաւ 1954ին հայերէն, եւ 1955ին Ռուսերու եւ ուրիշ ազգերու խնդրանքով վերհրատարակուեցաւ ռուսերէն:

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԿԻՒՐԵՂ ԱՂԱՅԻ ՄԱՀԸ

— Հազարխան, սատկիս դուն, կ՚երեւայ ութը ոսկին չղրկեցիր... բղաւեց Կիւրեղ աղան:

Հազարխան խաթունն էլ վախեցաւ եւ ցնցուեց, իսկապէս չէր ուղարկել, դրել էր գոգնոցի գրպանը:

— Հիմա, հիմա կը ղրկեմ... Սրբո՛ւն, հըլլալի՛ք, ի՞նչ եղար:

Սրբունը, որ բակում խաղում էր, վեր վազեց:

— Սրբո՛ւն, օղուլ, էս տասը ոսկին տար Աբգար աղայենց Մկրտիչին տուր, ըսէ պապս ըսաւ քի...

— Պապս ըսաւ քի՝ ես քեզ մեղա՛յ, լրացրեց Կիւրեղ աղան:

Սրբունը թռաւ:

Յանկարծ Կիւրեղ աղան ժպտաց:

— Հը, եթիմը Սրբունին ետեւէն գնաց, որ ոսկիներն առնէ:

— Հա՛, հա՛, թող առնէ ու հանդարտի:

— Ես էլ հանդարտեմ:

— Ան որ հանդարտի, դուն ըլ կը հանդարտես, վստահացրեց Հազարխան խաթունը:

Մի պահ իսկապէս հանդարտութիւն տիրեց: Խոշորցած աչքերով Կիւրեղ աղան նայեց շուրջը: Ոչ ոք կար: Աւետիս էֆէնտիի ետեւից գնացել էին եւ միւս հարեւանները:

— Աւետիս էֆէնտին ո՞ւր գնաց:

— Չգնաց, փախաւ:

— Ինչո՞ւ:

— Ով գիտէ, էնոր տակն ըլ շատ բան կայ:

— Որո՞ւ տակը չկայ, բոլորն ըլ գող են, ամա մենակ ես էսպէս եղայ:

Տիրող հանդարտութիւնը երկար չտեւեց, որովհետեւ Կիւրեղ աղան նորից սկսաւ բղաւել, այս անգամ է՛լ աւելի բարձր եւ սարսափած:

— Քըզի ի՞նչ եմ ըրեր, քըզի ի՞նչ եմ ըրեր...:

Հազարխան խաթունը ետեւ դարձաւ եւ ինքն էլ ճչաց.

— Վո՜ւյ, մայրի՛կ Աստուածածին...:

Ներս եկողը Վերի Թաղի քահանան էր, Տէր Համբարձումը, բայց Կիւրեղ աղան նրան տեսիլքի տեղ դրեց. նա այլեւս չէր կարողանում զանազանել իրականութիւնը տեսիլքից, խղճի առաջ ցցուող պատկերը՝ բնական պատկերից. իսկ Հազարխան խաթունը, բոլորովին չսպասելով տէրտէրին, կարծեց թէ տէրտէրը չէր, այլ Կիւրեղ աղայի տեսիլքը, որ սկսեց իրեն էլ երեւալ:

— Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս հանգըստացնէ զձեզ, ասաց Տէր Համբարձում եւ, կրծքի գրպանից հանելով խաչը, երեք անգամ խաչակնքեց Կիւրեղ աղայի եւ Հազարխան խաթունի վրայ, մօրուքից ներքեւ բառեր թափելով.

— Տէ՛ր ողորմեա, Տէ՛ր ողորմեա, Տէ՛ր ողորմեա...:

Հազարխան խաթուն անմիջապէս հանգստացաւ եւ ինքն էլ խաչակնքեց. նրա համար պարզ եղաւ, որ տէրտէրը ուրուական չէր, այլ կենդանի մարդ, բայց Կիւրեղ աղայի հոգու վերջին սիւները խորտակուեցին, որովհետեւ քահանայի երեւալն արդէն մահուան ստոյգ գալուստը համարեց:

Տէր Համբարձումն եկել էր շատ քնքուշ ձեւով հասկացնելու Կիւրեղ աղային, որ առաւօտեան իր վճարած երեք գաւաթի գինն աւելի էր, քան եթէ վեցի համար սովորական գինը վճարած լինէր, բայց փողոցում հանդիպելով հարեւաններին եւ իմանալով նրանցից որ Կիւրեղ աղան իր վերջին ժամերն էր ապրում, ներս էր մըտել, իբրեւ թէ հիւանդին մխիթարելու համար էր եկել:

— Տէր պապա, գողցածներս ետ տուի, ըսէ՛, կը փրկուի՞մ, հարցրեց Կիւրեղ աղան:

— Ծառայ Յիսուս Քրիստոսի, ամէնը տուի՞ր:

— Տէր պապա, ինչ որ միտս էր տուի:

— Ամէնը, ամէնը ետ պիտի տաս:

— Մահս ուշացուր, տէր պապա, ամէնքն ըլ յիշեմ ու տամ:

— Աստուած ըլլայ օգնական:

— Հազարխան, ինչ ունիմ չունիմ, հանէ, տէրտէրին տուր:

Հազարխան խաթունը գացայից մի քանի ոսկի վերցուց եւ տուեց Տէր Համբարձումին:

— Տուր, բոլորը տուր, բղաւեց Կիւրեղ աղան:

Հազարխան խաթունը տատանուեց:

Կիւրեղ աղան նորից գոռաց.

— Տուր կ՚ըսեմ:

— Բա, տէր պապան ծակաչք չէ, հերիք է:

— Չէ, տուր, բոլորը տուր, մէկ փարային կարօտը թող մնամ, որ ազատուիմ էս կրակէն:

Հազարխան խաթունը տատանուեց. ի՞նչպէս բոլոր եղած չեղած փողերը հանէր եւ լցնէր տէրտէրին բուռը:

— Տուր, Հազարխան խաթուն, տուր, թող խեղճին հոգին թեթեւնայ, ասաց Տէր Համբարձում:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(10)

(Շար.)

Այս գիրքը կը ներկայացնէ Միջին Դարու Պաւլիկեան շարժման գիտական եւ ամբողջական ուսումնասիրութիւնը: Ուշագրաւ աշխատութիւն է նաեւ Խ. Բադալեանի «Հայկ. Հարցը Սան Ստեֆանոյի դաշնագրութեան ժամանակ ու Պերլինի կոնգրեսում 1878 թ.»: Իր աշխատութեան յաւելուածին մէջ հեղինակը կուտայ առաջին անգամ հրապարակուող եւ հայ ժողովուրդի այդ շրջանը լուսաբանող կարեւոր փաստաթղթեր:

Հայ ժողովուրդի պատմութեան տեսակէտէն կարեւոր գործեր են Ռ. Մովսիսեանի, Ա. Յարութիւնեանի եւ Վ. Պարսամեանի խմբագրութեամբ լոյս տեսած «Ռեւոլյուցիոն շարժումները Հայաստանում 1905 - 1907» գիտական յօդուածներու ժողովածուն: Պրոֆ. Մկրեանի «Գրիգոր Նարեկացին» (1955), ուր գիտականօրէն մեկնաբանուած է Նարեկացիի գրական ժառանգութիւնը, Ն. Նալբանդեանի «Վարդանանց պատերազմը» եւ Դ. Դեմիրճեանի «Վարդանանք»ը:

Հրատարակչական կազմակերպութեամբ կարելի եղաւ հրատարակել բազմաթիւ տաղանդաւոր ուսանողներու գիտ. յօդուածները: Հրատարակուած են նաեւ համալսարանի դասախօսներու կարգ մը դասագիրքերը, Թ. Յարութիւնեանի «Աշխարհագրութեան պատմութիւն»ը, Պ. Բէկլէրգանեանի «Ֆիզիկայի պրակտիկում» դասագիրքը, Գ. Սեւակի «Ժամանակակից Հայոց լեզուի դասընթացքը», Ա. Մարգարեանի «Արդի հայերէնի կապերը»:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՒՍՏՐԱԼԻՈՅ Մելպուրն քաղաքին հայ գաղութը յաջողութիւն մը եւս արձանագրեց, մասնակցելով Միջազգային ձեռարուեստի ցուցահանդէսին: Տիկիններ Մ. Քիւրտեան եւ Շաքէ Օհանեան տուն տուն պտտելով հաւաքեցին ասեղնագործուած սեղանի ծածկոցներ, արծաթ բարակ թելէ «հիւսուած» նուրբ պատառաքաղներ, լոհարեղէնի տուփեր, սուրճի ձեռքի փոքրը ջաղացքներ, արծաթէ միւռոնի «աղաւնի» եւայլն: Այս բոլորը շինուած էին Միջին Արեւելք բնակող վարպետներու ձեռքով: Ցուցահանդէսը տեղի ունեցաւ Մարտ 19ին եւ տեւեց վեց օր: Մելպուրնի քաղաքապետարանի հսկայ շէնքին մէջ: Տասնըչորս ազգերու կարգին Հայերն ալ ունեցան իրենց տաղաւարը եւ ամէնէն աւելի գնահատուեցան:

Զատկի առթիւ քաղաքին մեծագոյն շաբաթաթերթերէն «Ումըն Տէյ» ազգային տարազներու ցուցահանդէս մը կազմակերպած էր: Այս շաբաթաթերթը գունաւոր նկարները դրած է տիկիններ Շաքէ Օհանեանի եւ Թագուհի Նովագի (ծնեալ Քիւրտեան) եւ փոքրիկներ Ժիւլիէթ Ակինեանի և Էնթընի Նովագի և անհրաժեշտ տեղեկութիւնները տալէ ետք, կը ներբողէ հայ ազգը:

ԳԱՄԸՇԼԻԻ (Սուրիա) Թաղ. Խորհուրդը եւ բազմաթիւ Հայեր դիմաւորած են առաջն. փոխանորդ Տաճատ Ծ. Վ. Ուրփալեանը, որ Անթիլիաս գացած էր կաթողիկոսական ընտրութեան առթիւ: Շատեր որոնք նախապէս վերապահեցուցածք ունէին, նոյնպէս փութացած էին բարի գալուստի: Առաջնորդարանի պարտէզին մէջ մասնաւոր ճաշ պատրաստուած էր, որուն շուրջ բոլորուեցան Տաճատ վրդ., թաղականութիւնը, հոգաբարձութիւնը, միութեանց ներկայացուցիչները եւ բոլորն ալ իրենց ուրախութիւնը արտայայտեցին:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ինչպէս հաղորդած էինք, Փետրուար 29ին Լոս Անճէլըսի մէջ մեռած է Պօղոս Պալեօզեան: Ծնած է 1882ին Մարզուան: Ուսումը առած է ազգ. վարժարանը, ապա Սանասարեանի մէջ: Երկար տարիներ պաշտօնավարած է Մարզուանի մէջ. իբրեւ տեսուչ եւ ուսուցիչ, ինչպէս և Պոլսոյ Եսայեանին 1911-1915: Պատրաստուած մտաւորական մըն էր: Ա. Աշխարհամարտի զինադադարէն ետք Պոլիս էր դարձեալ եւ Ազգ. խնամատարութեան վարչութեան մէջ: 1920ին Քալիֆորնիա փոխադրուած էր, եւ կ'աշխատակցէր «Մշակ» եւ «Ասպարէզ» թերթերուն ինքնագիր եւ թարգմանական յօդուածներով: Անցեալին իբրեւ յեղափոխական քննիչ բանտարկուած էր: Թուրքերը փճացուցին իր գրական, մանկավարժական եւ թարգմանչական աշխատանքները, որոնք սնտուկ մը կը լեցնէին:

ԿԻՒՐԻՆԻ Հայր. Միութեան մասնաճիւղը կազմուած է Միացեալ Նահանգներու մէջ 1899ին: Պահ մը լուծուած մնալէ ետք, Միութիւնը վերակազմուած է 1911ին: Օգնած է իր հայրենակիցներուն, նպաստած է անոնց ներգաղթին եւ 1935ին կատարած է Նոր Կիւրինի հիմնարկութիւնը: Փետրուար 12ին տեղի ունեցաւ Միութեան համագումարը: Միութիւնը 1500 տոլարի օգնութիւն ըրած է մէկ տարուան մէջ: Պատրաստ ունի 12 հազար տոլար: Կիւրինի պատմութիւնը գրելու պարտականութիւնը յանձնուած է Պ. Արշակ Ալպօյաճեանի, եւ մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմուած է հրատարակութեան գործին համար: Հատորին համար գրութիւններ պէտք է ղրկուին Պ. Թ. Վարդապետեանի, 120 Թրիմոնթ Սթրիթ, Պոսթըն:

ՖՐԷԶՆՈՅԻ Հայ Օգն. Միութեան տարեկան ճաշը մեծ յաջողութիւն գտած է: Նուէրներով եւ ճաշատոմսերով գոյացած է երեք հազար տոլար:

400 ՏՈԼԱՐԻ նուէր մը ըրած է Պ. Յարութիւն Սէմէրճեան (Հարաւ. Ամերիկա), «Սիոն»ի խմբագրութեան, յատկացուելու համար Յ. Օշականի «Համապատկեր Արեւմտահայ գրականութեան» շարքին Դ. հատորին հրատարակութեանը: Ցարդ լոյս տեսած են Յ. Օշականի այս շարքէն Ա. Բ. Գ. եւ Ե. հատորները:

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

●

Յունաստանի պետական նախարար Քասիմաթիս ընկերակցութեամբ Պէյրութի յունական դեսպանատան պաշտօնէութեան այցելած է Անթիլիաս, շնորհաւորելու Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսը, Զարեհ Ա.: Հելլէն նախարարը իր գոհունակութիւնը յայտնած է յունահայ գաղութին համար:

× Աղեքսանդրիոյ «Կամք» եւ Գահիրէի Արարատ, Հալէպի Հ. Մ. Ը. Մ.ի պասքէթպոլի մարզիկներն ու մարզիկուհիները ղեկավարութեամբ իրենց վարիչներուն այցելած են Անթիլիաս, շնորհաւորելու համար կաթողիկոսը, որ մարզիկները ընդունեց ի ներկայութեան տեղապահ Խորէն եպիսկ. Բարոյեանի, Խադ արք. Աջապահեանի, վարդապետներու եւ արեղաներու: Աջհամբոյրէն ետք խօսք առնելով Շրջ. վարչութեան ատենապետ Յովհ. Շահինեան, յանուն մարզիկներուն շնորհաւորած է կաթողիկոսընտրութիւնը: Ի պատասխան Զարեհ Ա. թելադրանքներ ըրած է երիտասարդներուն եւ ուրախութիւն յայտնած անոնց նուաճումներուն համար: Ապա խօսած է Խորէն եպիս. եւ գոհունակութիւն յայտնած այն յաջողութիւններուն համար, զոր կ'ունենան մարզիկները հիւրընկալ երկիրներու մէջ: Խօսած է նաեւ Խադ արք. յորդորելով երիտասարդները՝ ծառայել հայ ժողովուրդին եւ եկեղեցիին:

Եգիպտահայ գաղութի մասին տեղեկութիւններ տուած է Պ. Գ. Գարագաշեան:

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ Հայերու փոքրերուն համար Հայաստանի գրքի վարչութիւնը մօտ 90 տեսակ դասագիրք ղրկած է Սուրիա, Լիբանան, Իրան, Ռումանիա, Պուլկարիա, Անգլիա եւ ուրիշ երկիրներ: Այս տարի ղրկուած է աւելի քան 22 հազար օրինակ հայերէն դասագիրք:

ԽԱՂՈՂԻՆ արտադրութիւնը աւելցած է մեծ չափով: 1953ի ամէն մէկ հեկտարէն 41 կենդինարի տեղ 1955ին ստացած են 74 կենդինար: Խաղողի արտադրութիւնը աւելցնելու համար կ'աշխատին այգիներու մշակութիւնը մեքենայացնել: Այս տարի պիտի մեքենայացուի նաեւ վազերու սրսկումը բորդեան հեղուկով:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳՐՔԻ ՇԱԲԱԹ.— Ամէն տարի դպրոցականներու գարնանային արձակուրդներու ատեն տեղի կ'ունենայ մանկական գրքի շաբաթ: Արձակուրդներու միջոցին սկսեալ - դպրոցականներուն հիւր կ'երթան գրողները, արուեստագէտները եւ գրական, գեղարուեստական խօսակցութիւններ կ'ունենան: Գրողները կը պատմեն թէ ինչ գործերու վրայ կ'աշխատին, ստեղծագործական ինչ յղացումներ եւ հեռանկարներ ունին: «Մեր գրողները մանուկ եւ պատանի գրողներուն պէտք է բացատրեն թէ լաւ գիրքը կը սորվեցնէ ըլլալ հայրենասէր, անկեղծ, ուղղամիտ, խիզախ եւ համարձակ, սէր ու համակրանք տածէ դէպի մարդը, ծնողքը, բարեկամն ու ընկերը»:

ԵՐԵՒԱՆԻ թերթերը կը գրեն թէ մեռած է դերասան Գուրգէն Գաբրիէլեան: Հանգուցեալը լայն գործունէութիւն ունեցած է իբրեւ դերասան, բեմադիր, մանկավարժ, ռատիօ, թատերագիր եւն.: Իր ստեղծագործական բազմակողմանի գործունէութեան ընթացքին ապրած է հայ արուեստի կենսական հարցերով: Ծնած էր 1903ին: 1922ին աւարտելով Թիֆլիսի Հայկ. Թատերական Սթիւտիօն անմիջապէս պաշտօնի կը կոչուի Երեւանի «Սունդուկեան» թատրոնը: Իր ստեղծած բեմական կերպարները միշտ աչքի կը զարնեն իրենց գունագեղութեամբ, կատարման անմիջականութեամբ եւ խոր իրապաշտութեամբ: Մեծ դեր ունի նաեւ Հայաստանի շարժանկարի զարգացման մէջ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

●

Ս. ԷԹԻԷՆ.— Անցեալ Կիրակի, 8 Ապրիլ, տօնուեցաւ Նոր Սերունդի 11րդ տարեդարձը, նախաձեռնութեամբ Ս. Էթիէնի եւ Ս. Շամոնի քոյր միութիւններու եւ մասնակցութեամբ Լիոնի «Սիամանթօ» խումբին: Սրահը լեցուած էր բազմութեամբ, ծիծաղաշարժ պաւեստ մը, «Վեց ու կէս պորտի ժառանգը» պատրաստած էր Լիոնի խումբը որ ներկայացուց յաջողութեամբ: Յետոյ Նոր Սերունդի Պանէօ Քաչանի պարախումբը պարեց հայկական եւ կովկասեան պարեր, ղեկավարութեամբ Տիկին Թորոսեանի եւ Տիկին Սասունիի, որոնք հրաւիրուած էին Փարիզէն: Շնորհիւ Նոր Սերունդին վայելեցինք հաճելի երեկոյթ մը: Խնամքով պատրաստուած էին բոլոր պարողները: Երգեց Օր. Սեդա (Փարիզէն) եւ խօսեցաւ ընկեր Քըղեան, բացատրելով Նոր Սերունդին դերը գաղութներու մէջ:

Երիտասարդական կազմակերպութիւն մը որ իր կարելին կը փորձէ ազգապահպանման համար: Իրենք, համոզուած Հայեր, կը ջանան որ ուրիշներ եւս հետեւին իրենց օրինակին:

Ժամանակը ուշ ըլլալով պարախումբը մեկնեցաւ Լիոն:

ՆՇԱՆ

ԿԻՆԸ կը տրտնջայ եւ կ'ուզէ որ, ամուսինը մուշտակ մը գնէ իրեն:

— Բայց, սիրելիս, եթէ մուշտակը գնեմ, ինչպէ՞ս պիտի վճարեմ, կը հարցնէ ամուսինը:

— Խնդիրը մի բարդացներ, կը պատասխանէ կինը: Նախ մուշտակը գնելով մէկ խնդիրը լուծենք, յետոյ միւսին մասին կը մտածենք:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (26)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

7.— ՊԱՏՐՈՒԱԿ

Իսկ «արեւորդիների» թիւը Տարօնում, մանաւանդ Միջագետքի սահմաններում, փոքր չէր: Ուրեմն, հողը պատրաստ էր, որի վրայ Սամուէլի մայրը արդէն սկսել էր սերմանել ներքին երկպառակութեան սերմերը:

Այդ բոլորը պարզ էր Սամուէլի համար:

Այդ առաւօտ մօր սուրհանդակը ճանապարհ ընկաւ դէպի «արեւորդիների» քրմապետը: Իսկ ինքը, որսորդութեան պատրաստւում էր ճանապարհ ընկնել դէպի Աշտիշատի վանքը — Հայաստանի Մայր եկեղեցին: Այնտեղ էին կենտրոնացած քրիստոնէութեան նշանաւոր ուժերը: Գնում էր ազդարարելու տեղային հոգեւորականութեանը գալոց վտանգի մասին, գնում էր յորդորելու նրանց, որ նրանք եւս իրանց կողմից պատրաստուեն յուզելու քրիստոնեայ ժողովուրդը: Երկու համայնք, համայնքի հայ հասարակութիւնների, կրօնական ներկայացուցիչները պէտք է մրցէին, պէտք է մաքառէին միմեանց հետ, մէկի նախաձեռնութիւնը տալիս էր մայրը, միւսինը — որդին:

Ընդունարանից մի դուռ բացւում էր դէպի հանդերձատունը, որ այլ անունով կոչւում էր «պատմուճանաց տունը»: Այնտեղ պահարաններում, մեծ եւ փոքր կապոցների մէջ, դրած էին Սամուէլի ըզգեստները: Իսկ սամոյրի մուշտակները եւ զանազան վերարկուները, յարմարեցրած տարբեր եղանակների, քարշ էին տրւած աւելի ընդարձակ պահարաններում եւ ծածկուած էին վարագոյրներով:

Առանձին տեղ էին բռնում նրա զինւորական եւ որսորդական հագուստները: բոլորը թանկագին, բոլորը զարդարած ոսկով ու արծաթով: Սամուէլը մտաւ այնտեղ եւ հագաւ իր որսորդական կարճ ու թեթեւ զգեստը: Այդ զգեստի մէջ նրա գեղակազմ իրանը ներկայանում էր իր բոլոր չքեղութեամբ:

Իսկ Յուսիկը այդ միջոցում զբաղուած էր մի այլ սենեակում, որի դուռը բացւում էր հանդերձատան միջից: Այս սենեակը իշխանի գանձարանն էր: Այստեղ պահւում էին նրա՝ թէ՛ իր անձնական, եւ թէ իր ձիանների թանկագին զարդերը: Բայց Յուսիկը ընտրեց ձիանների ասպազէնքից ամենահասարակը միայն, որովհետեւ իր տէրը որսորդութեան էր գնում: Աւելի փառաւորները պահւած էին հանդիսաւոր օրերի համար:

Երբ Սամուէլը պատրաստ էր, Յուսիկը վերցրեց ասպազէնքը եւ իր տիրոջ ետեւից գնալով, երկուսը միասին դիմեցին դէպի իշխանական ասպաստանը (ախոռատունը):

Ասպաստանը գտնւում էր ամրոցից դուրս, մի առանձին շինուածքի մէջ, որը իր գեղեցկութեամբ համարեայ մի ապարանք էր, միայն նժոյգների ապարանք: Այնտեղ ապրում էր եւ իշխանական շների բազմութիւնը: Այնտեղ պահւում էին եւ որսորդական բազէների զանազան տեսակները: Երբ իշխանը ներս մտաւ ասպաստանի ընդարձակ, քառակուսի բակի մեծ դռնից, ծառաները հեռուից նկատեցին նրա գալուստը եւ շտապեցին ախոռապետին իմացում տալու: Իսկոյն յայտնուեցաւ նա եւ, ընդառաջ գալով, մինչեւ մօտենալը, մի քանի տեղ կանգ առեց եւ հեռուից խորին կերպով գլուխ տուեց:

— Բարով, Զաւէն, ողջունեց իշխանը:

Ախոռապետը կրկին խոնարհութեամբ գլուխ տուեց:

Բակում արդէն դուրս էին բերել կարմիր նժոյգը, ծածկուած գեղեցիկ չուլով, որի եզերքը զարդարած էին գոյնզգոյն, բրդեղէն ծոպերով: Մի ուժեղ ձիապան բռնած ունէր սանձից, բայց անհանգիստ, աշխոյժով լի նժոյգը չէր դադարում զանազան կատակներ անել իր դարմանողի հետ, խրխնջում էր, հռհռում էր եւ, առջեւի ոտները բարձրացնելով, ետեւի ոտների վրայ ծառանալով, կարծես կամենում էր փչրել իր սանձահարողին սմբակների սաստիկ հարուածքի տակ: Բայց նա զօրաւոր ձեռքով զսպում էր ամեհի անասունին: Ձիապանների խումբը, շուրջպատած, ուրախ դէմքերով նայում էին այդ վտանգաւոր մարզութեան վրայ: Իսկ ծերունի Արբակը երբեմն մօտենում էր եւ ձեռքերով փայփայելով նժոյգի գեղեցիկ պարանոցը, հայրական խրատներ էր կարդում, ասելով.

— Հանդա՛րտ, Եղնիկ, ինչո՞ւ խելօք չես կենում:

Սամուէլը մօտեցաւ եւ, նայելով նժոյգի խաղերին, դարձաւ դէպի Արբակը, ասելով.

— Դու արգիլեցիր ինձ այսօր ճերմակը նստել, բայց Եղնիկը նրանից շատ խելացի չէ:

— Ուրախութիւնից է այդպէս անում, պատասխանեց ծերունին եւ հրամայեց, որ ձեռքով փոքր ինչ ման ածեն, մինչեւ հանգստանայ, որ յետոյ թամբեն:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

իր պաշտօնեաներուն երթեւեկի ժամերը յայտնած է ոստիկանութեան, ինչպէս օտար յաճախորդներուն ցանկը: Մէյֆերի ազնուապետական փողոցներուն բնակիչները պարտաւոր են ոստիկանութեան մատնանշել բոլոր այն անհատները որ կասկածելի շարժումներ կը մատնեն: Թերթերը կը գրեն թէ Օթէլ Քլարիճն ալ ամրոցի մը վերածուած է եւ թէ կտոր-կտոր քննուած են նաեւ վառելիք փայտերը: Անծանօթներ սպիտակ ներկած էին Կարլ Մարքսի արձանը:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Լիբանանի վարիչներուն հետ, որոնք յայտնեցին թէ պատրաստ են ընդունելու ամէն պայմա, կացութիւնը բարուոքելու համար: Քարտուղարը երկու ժամ խօսեցաւ Լիբանանի վարչապետին եւ արտաքին նախարարին հետ: Երէկ Թել Ավիվ մեկնեցաւ, տեսակցելու համար Իսրայէլի կառավարութեան հետ: Գոհ կ'երեւայ արդիւնքէն:

× Փարիզի հրէական դեսպանը վարչապետ Պեն Կիւրիոնի մէկ նամակը յանձնեց Պ. Կի Մոլէի եւ 45 վայրկեան տեսակցութիւն մը ունեցաւ: Կ'ըսուի թէ մասնաւորապէս խօսած է Իսրայէլի վերազինման մասին, անբաւական համարելով հասած 12 օդանաւերը: Իսրայէլ կը ջանայ զէնք ճարել նաեւ Քանատայէն:

× Պաղտատի դաշինքին նախարարական խորհուրդը կը շարունակէ իր ժողովը Թեհրանի մէջ: Իրանի վարչապետը, Հուսէյն Ալա, ստիպողական կոչ մը ուղղեց Մ. Նահանգներուն, որպէսզի անդամակցին Պաղտատի դաշինքին, աւելի զօրացնելու համար անոր ազդեցութիւնը: Իրաքի վարչապետը, Նուրի Սայիտ, մեղադրեց արաբական երկիրները, որ կ'ընդդիմանան այս զինակցութեան, «կարճատես առաւելութեանց պատրուակով»: Ամերիկեան դիտողը խոստացաւ աւելի սերտ գործակցութիւն հաստատել նոր զինակցութեան հետ, տրամադրելով ամէն տնտեսական աջակցութիւն: Ամերիկա չուզեր միանալ Պաղտատի Ուխտին, վախնալով որ կը թշնամացնէ Եգիպտոսը եւ ուրիշ արաբական երկիրներ:

× Իսրայէլի անկախութեան տարեդարձին առթիւ Մոսկուայի հրէական դեսպանատունը այցելեցին Խ. Միութեան վարիչները, Մոլոթով, Միկոյեան եւն., բաժակաճառեր արտասանելով: Դեսպանատան մէջ ալ մեծ զարմանք պատճառեց այս անակնկալ այցելութիւնը, մանաւանդ որ խորհրդային մամուլը միշտ գովեստներ կը հիւսէր արաբական երկիրներուն համար, այն օրէն ի վեր որ Եգիպտոս չեխական զէնքեր ստացաւ: Խօսակցութեանց ընթացքին հիւրերը զգուշացան քաղաքական խնդիրներէ, գովելով Իսրայէլի նուագիչները որոնք մեծ քանակութեամբ կը գրկուին Ռուսաստան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ վարչապետը, Չերվենկով, որուն դէմ բուռն պայքար մը բացուած է իբրեւ ստալինական, խնդրեց արձակել զինքը իր պաշտօնէն: Հեռագիր մը համաձայն, արդէն իսկ հրաժարած է:

ՄԱՐՈՔԻ սպանիական մասն ալ շուտով պիտի կցուի մայր երկրին: Այս առթիւ խուճապ մը ծագած է Թանճէրի միջազգային քաղաքին մէջ, որ բանուկ կեդրոն մըն էր ոսկիի առեւտուրի: Տահագէտները սկսած են այլուր փոխադրել իրենց մթերքը: Կ'ըսուի թէ արդէն իսկ տեղափոխուած է 50 միլիոն տոլար արժողութեամբ ձոյլ ոսկի:

ԳԵՐԻ ԱԶԳԵՐՈՒ ընդհ. ժողովը նիստ գումարելով Սթրազպուրկի մէջ, պահանջեց որ ազատ ընտրութիւններ կատարուին Ալպանիոյ, Պուլկարիոյ, Չեխոսլովաքիոյ, Էսթոնիոյ, Հունգարիոյ, Լիթուանիոյ, Լեթոնիոյ, Լեհաստանի եւ Ռումանիոյ մէջ: Ժողովը տեւեց չորս օր: Մասնաւոր զեկուցումներ պատրաստուած էին գերի երկիրներու կացութեան եւ տարագիրներու մասին: Ժողովին փակումէն առաջ միաձայնութեամբ որոշուեցաւ հեռագիրներ ուղղել Անգլիոյ վարչապետին, Բուլկանինի եւ Խրուշչեւի այցելութեան առթիւ, յիշեցնելով իրենց պահանջները:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Ապրիլ 16). — Ձոյլ ոսկի 460.000, նափոլէոն 3110, զուից. 3020, անգլիական 4040, քսան տոլարնոց 16040: Թղթադրամ՝ (ոչ պաշտօնական) անգլ. 1040, տոլար 396, զուից. 94.25:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԴՐՕ (ԴՐԱՍՏԱՄԱՏ ԿԱՆԱՅԵԱՆ)

սգալսակ մահուան առթիւ:
Յարգանքի խօսքեր, յուշեր եւ կենսագրական, պատկերազարդ:
Գին 100 ֆրանք

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՊՐԻԼ 8ԻՆ

Վերջացաւ «Յառաջ»ի վերհրատարակման 11րդ տարին:

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն դիւրացնել վարչութեան գործը, անյապաղ վերանորոգելով իրենց բաժանորդագրութիւնը կամ փակելով իրենց առկախ հաշիւները, առանց սպասելու մասնաւոր նամակի:

Կանխայայտ շնորհակալութիւններ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԼԻՈՆ. — Եկեղեցաշէն յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացաւ տասը հազար ֆրանքի գումարը, յանձնախումբի անդամ և եկեղեցւոյ շինութեան անձնուէր ղեկավար Պ. Մարտիրոս Ագիլեանէ, իր զաւկին պսակուրութենէ վերադարձի ուրախ առիթով:

Նոյնպէս եկեղեցւոյն շինութեան հրահիչ Պ. Կիրակոս Ագիլեան փոխան իր աշխատութեան ժամերուն կը նուիրէ քսան հազար ֆրանք:

Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. — Պ. Ալսէն Թէրզեանէ ուխտի մը համար հինգ հազար ֆրանք: Տիկին Շահնար Նիկողոսեանէ հանգուցեալ Հոպճանեանի մահուան տարելիցին առթիւ հազար ֆր.: Պ. Յարութիւն Գրիգորոֆէ հինգ հարիւր ֆր., իր անուան տօնախմբութեան առթիւ: Պ. Յարութիւն Թօփաալեանէ հազար ֆր., իր անուան տօնախմբութեան առթիւ: Պ. Փէքմէզեանէ հազար ֆրանք, Վիէնէն Մանկասարեան ընտանիք հինգ հարիւր ֆր., Վալանսէն ոմն հազար ֆրանք:

Տիկին Ընքապապեանի յիշատակին առթիւ.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ԶՕՐ. ԴՐՕՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի, 22 Ապրիլ, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, պատարագի ընթացքին, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի զօր. Դրոյի յիշատակին, իր մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ընկերներն ու բարեկամները:

ՊԱՏԱՐԱԳ
1915Ի ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի, երեկոյեան ժամը 5ին
ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ
Թ. Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ
Հայրապետական պատարագ պիտի մատուցանէ

SACRÉ CŒURի եկեղեցիին մէջ

Ի յիշատակ 1915–18ի եղեռնի համօրէն հայ նահատակներու:

Փարիզի եւ արուարձաններու յարգոյ հայ հասարակութենէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ այս սրբազան արարողութեան:

●

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆուրվիէրի բլրանիստ հոյակապ տաճարին մէջ, հայածէս ձայնաւոր պատարագ, 22 Ապրիլ ժամը 10ին:

Լիոնի Հայ Կաթողիկէ ժողովրդապետութիւնը սիրով կը հրաւիրէ քաղաքի եւ շրջանի հայութիւնը Ֆուրվիէրի Տիրամօր գեղակերտ տաճարին մէջ Ապրիլեան նահատակներու եւ վերջին պատերազմին ինկած հայ զինուորներու համար մատուցուելիք պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին:

ՓՈՔՐԻԿԻ ՄԸ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Փոքրիկն Սէրժ Ջիլինկիրեանի սրտաճմլիկ մահուան առթիւ, Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի Ֆեսանվիլիէի մանուկներու օգնութեան կայանին կը նուիրեն. — Պ. Սիմոն Ջիլինկիրեան, իր թոռնիկին յիշատակին հինգ հազար ֆրանք, Պ. Սուրէն Ջիլինկիրեան, իր եղբօրորդւոյն յիշատակին տասը հազար ֆր.:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԻԷՆ. — Կ. Խաչի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ողբ. ընկերուհի Մարի Գալիկեանի կսկծալի մահուան առթիւ, իր ամուսնոյն Պ. Պաղտիկ Գալիկեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն:

Նոյն առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Պաղտիկ Գալիկեանէ հազար ֆր. իր զաւակներուն, հազար ֆր. օգնութեան չէնքին, հազար ֆր. Նոր Սեւանդին: Նոյնպէս ընկերուհի Քնարիկ Թէրզեանէ հազար ֆր. փոխան ծաղկեպսակի:

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ռիւ Փալիքառոյի Հայ Նպարավաճառատունը ծախուած ըլլալով, մեր ընթերցողները կրնան դիմել 19 ռիւ տը Պէլվիլի գրավաճառին, ցնոր տնօրինութիւն:

ՕՐ. ՄԱԹԻԼՏ ՍՈՒՊԱՐԱԼԵԱՆ
Պ. ԼԵՒՈՆ ԳԱՊԱՔՃԵԱՆ

Նշանուած
Փարիզ, 20 Ապրիլ 1956

ԾՆՈՒՆԴ

Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Խրիմեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց երկուորեակ զաւակներուն ՌՈՒԲԷՆԻ եւ ԱՐԱՄԻ ծնունդը, 15 Ապրիլ 1956, Փարիզ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

★

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆ. — Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բացականները նկատի պիտի առնուին:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Վռամեան» (Պուլվար Օտտօ) ենթակոմիտէի բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը ճիշդ չորսին, սովորական տեղը: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ. — Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը: Կը հրաւիրուին անդամուհիները, համակիրները եւ բարեկամները:

ՇԱՒԻԼ. — Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր Սերոբ – Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՎԻԷՆ. — Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, Համօ Օհանջանեան Ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերուհիներու եւ սանուհիներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Զեկուցում պատգամաւորի, ինչպէս եւ վարչութեան նիւթական եւ բարոյական գործունէութեան: Խորհրդակցութիւն պարահանդէսի մը մասին:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը՝ այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, Քաֆէ Քառէ: Պիտի խօսի ծանօթ դերասան Պ. Տ. ՆՇԱՆԵԱՆ: Նիւթը՝ «Հայ թատրոնը արտասահմանի մէջ»: Նաեւ պիտի կարդայ իր մէկ գրութիւնը փարիզահայ կեանքէ թատերգութիւն (երեք արար) «Լաբիւրինթոս կամ Ո՞ր ուղիէ»:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ

ԽՆՋՈՅՔ - ԹԱՏԵՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի ժամը 3.30էն 10, Խրիմեան սրահը (Իսի, ռիւ տը-լա Տէֆանս):
Նախագահութեամբ՝
Պ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Ֆ. Կ. Խաչի Օգնութ. կայանի Փարիզի շրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Ծնողներէն կը խնդրուի ներկայանալ, 5 ռիւ Մէյրան, Փարիզ, անմիջապէս ստանան «ալոքասիոն»ի թերթերը:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris(9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 19 ԱՊՐԻԼ • JEUDI 19 AVRIL 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7558 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3369

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ո՞ՒՐ ԷԻՆ ԵՐԷԿ...

•

Այսպէս, ուրեմն, «Հանճարափայլ»ին մահէն երեք տարի ետք, Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը քաջաբար կը խոստովանի հետեւեալ ճշմարտութիւնները.—

1. Անհատի պաշտամունքին հետեւանքով կը զարգանար թերութիւններու կոծկումը (կոճկել, պարտկել), իրականութեան զանազանումը, աչքապուքը:

2. Խ. Միութեան մէջ գեռ պակաս չէին քծնողներ, ալելուիա երգողներ, գոց ե-ղած խօսքեր արտասանողներ, գեռնա-քարչութեան վարժուած անձեր:

Պաշտօնաթերթը հետզհետէ ընդլայնե-լով նիւթը, ուրիշ մեղքեր ալ կը մատ-նանշէ.—

Փիլիսոփայութեան, քաղաքային տնտե-սութեան, պատմութեան եւ ընկերային միւս գիտութիւններու նուիրուած երկե-րէն շատերը կը ներկայացնեն «Ի. Վ. Ստալինի աշխատութիւններէն վերցուած ցիտատներ (վկայութիւն) եւ նրա գո-վերգութիւնների հաւաքածու»:

Այս վարժութիւնը լայնօրէն զարգացած էր նա՛եւ մեր հայրենիքին մէջ:

Որ եւ է նիւթի մասին խօսած ատեն, հասարակ յօդուածագիրներ, վաստակա-ւոր գրագէտներ ու բանաստեղծներ կամ գիտնականներ տեղի - անտեղի վկայու-թեան կը կանչէին «Հանճարեղ»ը:

«Վարդապետն ասաց».— Պատգամ էր անոր այս կամ այն խօսքը, բա՛ռը, ո՛ր եւ է նիւթի մասին,— քերականութենէն մին-չեւ գետնախնձորի եւ բամպակի մշակու-թիւնը կամ տաղաչափութիւնը:

Մոսկուայի պաշտօնաթերթը իբրեւ ան-հատի պաշտամունքի ցայտուն ապացոյց, կը յիշէ Ստալինի «Համառօտ կենսագրու-թիւնը», «որը խմբագրուել է նրա անմի-ջական մասնակցութեամբ»:

Շատ աւելի ճոխ հաւաքածոյ մը կը կազմէ «Համամիութենական կոմունիս-տական (բոլշեւիկների) պարտիայի հա-մառօտ դասընթաց» գիրքը:

Երեւանի «Սովետական Հայաստան» օրաթերթն է որ կը թարգմանէ, բոլշեւիկ-եան հայերէնով.

— «Դոգմատիզմը եւ տիրացուականու-թիւնը անհատի պաշտամունքի ծաղկման ուղղակի հետեւանքն են, երբ գտնում է-ին, թէ թէորիան զարգացնել, առաջ մը-ղել, որեւէ օրիգինալ ու նոր բան ասել կարող է միայն մի մարդ՝ Ստալինը, իսկ մնացած բոլորը պէտք է մասսայականա-ցնեն նրա յայտնած մտքերը, վերաշարա-դրեն նրա տուած ձեւակերպումները»:

Պաշտօնաթերթը դառնութեամբ գիտել կուտայ թէ անհատի պաշտամունքը ազ-դած է նաեւ արուեստի եւ գրականու-թեան ստեղծագործութեան վրայ:

— «Մեր պատմական եւ յատկապէս ռազմական շատ կինոնկարներ (շարժա-նկար), գրականութեան եւ գեղանկարչու-թեան ստեղծագործութիւններ նուիր-ուած են գլխաւորապէս Ստալինի անձնա-ւորութեան գովերգմանն ու մեծարմանը»:

Մոսկուայի միւս թերթերը աւելի բա-ցորոշ մերկացումներ կը կատարեն, պար-զելով Ստալինապաշտութեան աւերները:

Ծանօթ «Գրական Թերթ»ը, որ Գրողներու Միութեան օրկանն է, բացէ ի բաց կը յայտարարէ թէ Ստալինի պաշ-տամունքը «ահարկու ախտ մը» յառաջ բերած է գրականութեան մէջ:

Այս բոլորը նորութիւններ չեն մեզի համար:

Ո՞ւր էին Մոսկուայի այսօրուան ջոջերն ու քաջերը, երբ ազատ աշխարհը անխնայ կը ծաղկէր ոչ միայն Ստալինի պաշտա-մունքը, այլեւ անոր արիւնոտ բար-բարոսութիւնները...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

•

ԿՈՄԻՆՖՈՐՄԸ ԼՈՒԾՈՒԵՑԱՒ

Շանդալից լուր մը, ճիշդ այն պահուն երբ Խ. Միութեան վարչապետը եւ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը Լոնտոն կը հասնին,— փոխ - վարչապետ Ա. Մի-կոյեան եւ կուսակցական պաշտօնաթեր-թին խմբագրապետը Շեպիլով Սուրիոյ դեսպանատան մէջ կատարուած ընդունե-լութեան մը միջոցին, պաշտօնապէս հաս-տատեցին թէ Կոմինֆորմը լուծուած է:

Այս լուրը միաժամանակ հաղորդուե-ցաւ Փրակայէն եւ Վիէննայէն, աւելցնե-լով թէ լուծման որոշումը տրուած է Փեշթայի մէջ եւ թէ գեկոյց մը պիտի հրատարակուի Ապրիլ 18ին:

Այդ գեկոյցը երէկ հրատարակուած էր «Իւմանիթէ»ի մէջ, Կոմինֆորմի անդա-մակից ութ երկիրներու Կեդր. Կոմիտէնե-րուն կողմէ, պատճառաբանեալ յայտա-րարութեամբ:

Մոսկուայի մէջ, պաշտօնաթերթին (Փրաւտա) խմբագրապետ եւ կուսակցու-թեան գիւանին փոխանդամ Շեպիլով ա-ռաջին անգամ հաղորդեց լուրը, ըսելով թէ Կոմինֆորմը, որ կը գործէր ինը տարիէ ի վեր, լուծուեցաւ, «որով-հետեւ կացութիւնը փոխուած է»: Յետոյ աւելցուց.— «Այժմ իւրաքանչիւր հա-մայնավար կուսակցութիւնը կրնայ գոր-ծել առանց Կոմինֆորմի»: Փոխ - վարչա-պետ Ա. Միկոյեան ալ յայտարարեց, ի պատասխան իրեն ուղղուած հարցումնե-րու.— «Այս բոլորի մասին բացատրու-թիւն պիտի տրուի երկար յայտարարու-թեամբ մը զոր խորհրդային մա-մուլը պիտի հրատարակէ վաղը»:

Ի՞ՆՉՈ՞Ւ ԼՈՒԾՈՒԵՑԱՒ

Իտալիոյ համայնավար կուսակցու-թեան պաշտօնաթերթը, «Իւնիթա», ինչ-պէս «Իւմանիթէ», Ապրիլ 17ին հրատա-րակած էին Կոմինֆորմի լուծման մա-սին տրուած որոշումները: Ահաւասիկ հիմնական կէտերը.—

«Վերջին տարիներու ընթացքին մի-ջազգային կացութեան մէջ յառաջ եկած փոփոխութիւնները, ընկերվարութեան ծաւալումը միակ երկրի մը սահմաններէն դուրս եւ անոր վերածումը համաշխար-հային դրութեան մը, խաղաղութեան ընդարձակ շրջանի մը (գօտի) կազմու-թիւնը, որ կ'ընդգրկէ եւրոպական եւ ա-սիական պետութիւններ, ընկերվարական եւ ոչ ընկերվարական, բարեկամ խաղա-ղութեան, բազմաթիւ համայնավար կու-սակցութեանց զարգացումը եւ զօրացումը դրամատիրական, հպատակ եւ գաղթա-յին երկիրներու մէջ, անոնց գործունէու-թիւնը պատերազմի վտանգին եւ յետադի-մութեան դէմ մղուած հասարակաց պայ-քարին մէջ, յանուն խաղաղութեան, աշ-խատաւորներու կենսական շահերուն եւ իրենց երկիրներու ազգային անկախու-թեան, եւ վերջապէս բանուոր դասակար-գի միութեան զօրացումը՝ յաջողութեամբ վարելու համար խաղաղութեան եւ ըն-կերվարութեան պայքարը,— այս բոլորը նոր պայմաններ ստեղծած են բանուորա-կան եւ համայնավար կուսակցութեանց գործունէութեան համար:

Համայնավար եւ բանուորական կուսակ-ցութեան տեղեկատու գրասենեակը (Կո-մինֆորմ) այլեւս չի համապատասխաներ այս նոր պայմաններուն, թէ իր կազմու-թեամբ եւ թէ գործունէութեամբ: Հա-մայնավար եւ բանուորական կուսակցու-թեանց այն Կեդր. Կոմիտէները որոնք ան-դամ են Կոմինֆորմի, կարծիքներ փոխա-նակելէ ետք, այն եզրակացութեան յան-

գեցան թէ այդ կազմակերպութիւնը զոր ստեղծած էին 1947ին, լրացուցած է իր դե-րը: Ուստի համախորհուրդ որոշեցին դադրեցնել թէ Կոմինֆորմը եւ թէ իր թերթին հրատարակութիւնը:

Կոմինֆորմի անդամ Կեդր. Կոմիտէնե-րը այն տեսակէտն ունին թէ իւրաքան-չիւր կուսակցութիւն կամ կուսակցական խմբակցութիւն պայքարելով բանուոր դասակարգի շահերուն համար, իրենց գործունէութիւնը շարունակելով համա-ձայն Մարքս-Լենինեան ընդհանուր նպա-տակներուն եւ իրենց սեփական երկրի ազ-գային պայմաններուն եւ յատկանիշնե-րուն, նոր ձեւեր պիտի գտնեն, կապեր եւ շփումներ հաստատելու համար իրենց մի-ջեւ: Համայնավար եւ բանուորական կու-սակցութիւնները պիտի քննեն գործակ-ցութեան խնդիրները այն կուսակցու-թեանց եւ հոսանքներու հետ որոնք դէպի ընկերվարութիւն կը ձգտին, ինչպէս եւ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն Յառաջի)

ԼՈՆՏՈՆ, 18 Ապրիլ (հեռաձայնով).— Ուրբաթ օր թէյասեղան մը սարքուած էր ի պատիւ կաթողիկոսին, Քէնթրպրիի արք.ին պաշտօնատան մէջ: Ինչպէս գրած էինք, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը եւ իր հետեւորդները չորս օր հիւր եղան Արքե-պիսկոպոսին:

Թէյասեղանին ներկայ էին, օտար հիւ-րերու հետ, տէր եւ տիկին Նուպար Կիւլ-պէնկեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Քիւրք-ճեան, եւայլն: Այս առթիւ Հայրապե-տը յայտնեց իր ջերմ զգացումները հանդէպ Քէնթրպրիի Արք.ին եւ Անգլիքան Եկեղե-ցիին: Տոքթ. Ֆիշըր պատասխանելով յի-շեց այն բացառիկ դերը զոր Հայ. Եկե-ղեցին կատարեց Արեւելքի մէջ ի փառս Քրիստոնէութեան:

Շաբաթ օր, Վազգէն Ա. այցելեց Լոն-տոնի շրջանի երեք վանքերը: Նոյն իրի-կունը ներկայ եղաւ հանդիսաւոր արարո-ղութեան մը Ուէսթմինսթըրի տաճարին մէջ: Եկեղեցւոյ արբահօր ուղերձին պա-տասխանեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը որ զգեստաւորուած էր իր Հայրապետա-կան հանդերձանքով եւ շրջապատուած Սերովբէ եւ Պսակ եպիսկոպոսներէ: Ա-րարողութիւնը վերջացաւ Կաթողիկոսին Պահպանիչով:

Շատ յուզիչ էր կիրակի օրուան պատա-րագը Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ մէջ, ի ներ-կայութեան հոծ բազմութեան մը: Ներ-կայ էին նաեւ Տոքթ. Ֆիշըր եւ ուրիշ անգլիքան եկեղեցականներ:

Հայրապետը հաղորդեց Ս. Էջմիածնի ողջոյնի խօսքը եւ շեշտեց թէ այն ջերմ ընդունելութիւնը որ կ'ընծայուի իրեն Անգլիքան Եկեղեցւոյ կողմէ ուղղուած է Հայաստանեայց եկեղեցւոյ եւ Ս. Էջմիած-նին: Յետոյ յիշեց թէ Հայաստանեայց Եկեղեցին յառաջապահը եղած է քրիստո-նէութեան Տրդատ թագաւորէն ի վեր եւ նահատակուած է անոր գաղափարները պաշտպանելու համար:

Հայրապետը իր այցելութեան առթիւ Քէնթրպրիի Արք.ին նուիրեց շատ գեղե-ցիկ ոսկի խաչ մը թանկագին քարերով, մասնաւորապէս պատրաստուած հայ ոս-կերիչներու կողմէ եւ հայկ. ոճով:

Քէնթրպրիի Արք.ը յայտնեց իր բացա-ռիկ հաճոյքը որ 50 տարիէ ի վեր սկսած բարեկամութիւնը հայկական եւ Անգլիքան Եկեղեցիներու միջեւ այսօր աւելի կ'ամրա-պնդուի Հայրապետին այցելութիւնով:

Այս այցելութիւնը իսկապէս աննախըն-թաց է, որովհետեւ առաջին անգամն է որ օտար եկեղեցիի մը պետը ոտքը կը դնէ անգլիական հողի վրայ:

Տոքթ. Ճ. Ֆիշըր իր կարգին բացատ-րեց թէ Հայ. Եկեղեցին պահապանը ե-ղած է քրիստոնէութեան Արեւելքի սահ-մանին վրայ: Մասնաւոր խօսակցութեան մը ընթացքին Տոքթ. Ֆիշըր ցոյց կուտար թէ իր զգեստին վրայէն հանած էր բոլոր շքանշանները, դնելու համար միայն Հա-յոց Կաթողիկոսին նուիրած ոսկի խաչը:

Պատարագին եւ հոգեհանգիստին յա-ջորդող ճաշին, որ կազմակերպուած էր ե-կեղեցւոյ հոգաբարձութեան կողմէ, ներ-կայ էին բազմաթիւ հիւրեր: Պատուոյ տեղը գրաւած էին Ամենայն Հայոց Կաթողիկո-սը եւ Քէնթրպրիի Արք.ը, Ցունաց Արք.ը, Սերովբէ եպիսկ., Տէր եւ Տիկին Նուպար Կիւլպէնկեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Քիւրքճեան, Պսակ եպիսկոպոս եւն.:

Հայրապետը բաժակ առաջարկեց Քէն-թրպրիի արքեպիսկոպոսին որ անգամ մը եւս շեշտեց թէ այս այցելութիւնը առա-ջին առիթն է աւելի զօրաւոր կապի մը եր-կու Եկեղեցիներուն միջեւ:

Չորեքշաբթի Հայրապետը կը մեկնի Քէնթրպրի, այցելելու համար աւագերէց Տոքթ. Ճոնսընի: Հինգշաբթի ճաշ մը սարքուած է գաղութին կողմէ, ուր միայն Հայեր ներկայ պիտի ըլլան:

Շաբաթ օր Հայրապետը, Սերովբէ ե-պիսկոպոս, Պարգեւ աբեղայ, Պ. Հ. Ա-ռաքելեան, Տէր եւ Տիկին Ս. Քիւրքճեան կը մեկնին Մանչեսթըր: Այնտեղ ալ գա-ղութը ճաշ մը կազմակերպած է շաբաթ իրիկուն, ի պատիւ Կաթողիկոսին: Կի-րակի առտու Վազգէն Ա. կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Մանչեսթըրի Հայոց եկե-ղեցին: Այս քաղաքին մէջ Կաթողիկոսը հիւր պիտի ըլլայ առեւտրական Պ. Մար-քօ Պաքըրճեանի:

⁂

ԼՈՆՏՈՆ, 16 Ապրիլ (Յառաջ).— Այս իրիկուն Համայնական Խորհուրդը առանց մուտքի ընդունելութիւն մը սարքած էր Ուէսթմինսթըր Ջըրչհաուզի մէջ, ի պա-տիւ կաթողիկոսին: Գաղութին 1200 ան-դամներէն եկած էին միայն երկու հարիւր հոգի: Բացակայ էին հին գաղութին եւ ե-կեղեցւոյ Հոգաբարձութեան անդամները: Հայրապետը կոչ մը ուղղեց, որպէսզի հանգանակութիւն մը կատարեն, նորոգե-լու համար Պագինի եկեղեցին որ հիմ-նուած է 7րդ դարուն:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ՎԻԶԱՆ ՏՐՈՒԱ՞Ծ

Պէյրութի Այգը (14 ապրիլ), Ամմանէն հասած հեռագրի մը վրայ հիմնուելով, կը գրէ թէ Յորդանանի կառավարութիւ-նը վիզա տուած է, որպէսզի Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը Երուսաղէմ այցելէ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, վիզան հե-ռագրով հաղորդուած է Փարիզ: Կը կար-ծուի թէ Վազգէն Ա. Երուսաղէմ պիտի այցելէ, Լոնտոնէն վերադարձին:

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

•

Երեւանի «Կոմունիստ» օրաթերթը (ռու-սերէն), դառնօրէն կը գրէ թէ ծուռ յայ-տարարութիւններ եւ ցնդաբանութիւններ եղած են կուսակցութեան քաղաքականու-թեան եւ լենինեան սկզբունքներուն դէմ, Հայաստանի համայնավար կուսակցու-թեան ժողովներուն մէջ: Թերթը մասնա-ւորապէս կը յիշէ թէ այդպիսի յայտարա-րութիւններ եղած են Պ. Պ. Պօղոսեանի, Կիւրեղեանի եւ Յարութիւնեանի կողմէ՝ Երեւանի համալսարանէն: Յետոյ կ'ըսէ թէ զրպարտիչ խօսքեր արտասանուած են նաեւ Գրողներու Միութեան ժողովին մէջ, կուսակցութեան մէկ անդամին՝ Ար-զումանեանի կողմէ, ինչպէս եւ ռուս մանկավարժական կաճառին մէջ՝ Սահակ-եանի կողմէ:

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՕՓԵՐԱՅԻՆ ՎԱՐԻՉԸ ԿԸ ՓԱՌԱԲԱՆԷ ՀԱՅԿ. ԵՐԳԸ ԵՒ ԿՈՄԻՏԱՍԸ

ԽՄԲ.— Կոմիտաս վարդապետի յիշատակին նուիրուած հանդէսին առթիւ, Օր. Մարգրիտ Բաբայեան հետեւեալ ուղերձը կարդաց կիրակի օր.—

Թողնելով յարգելի բանախօսներին ձեզի ներկայացնել Կոմիտաս վարդապետի գործը, անձը, պատմել իր մեծ յաջողութիւնները Եւրոպայում և մանաւանդ Փարիզում, կ'ուզեմ ձեզի ծանօթացնել աւստրիացի նշանաւոր երաժիշտ, աշխարհիս ժողովրդական երգերի մասնագէտ, Վիէննայի Օպերայի վարիչ՝ Պ. Ալօիզ Մելիշարի կարծիքը վարդապետին, ինչպէս եւ հայ երաժշտութեան մասին։

Արդ, այդ երաժիշտը իր երիտասարդ տարիներին ճանապարհորդած էր մինչեւ Ճապոն, ուսումնասիրելով ամէն տեղ ժողովրդական երգը եւ այն եզրակացութեան է եկած, թէ հայ երգը առաջին տեղն ունի աշխարհիս մէջ, խորապէս օժտուած լինելով երաժշտապէս։

Ահա Պ. Մելիշարի նամակը, ինձ ուղղուած՝ այսօրուան տօնին առթիւ, զոր թարգմանեցի գերմաներէն բնագրից.—

« Իմ յարաբերութիւնը Հայերի հետ, հայկական երաժշտութիւնը եւ Կոմիտաս վարդապետը »։

Ռուսահայաստանը — Միջին Արեւելքի թերեւս ամէնէն հետաքրքրական կեդրոնը մարդկութեան հին դարերի մշակոյթի — ուր ես բոլորովին երիտասարդ՝ ճամբորդած էի 1925ին՝ իբրեւ ժողովրդական երգի մասնագէտ եւ սիրահար, մնաց անմոռանալի ինձ համար։

Պէտք չէ մոռանալ, որ հայ ազգը Ե. դարում — 463 համարեա հինգ դար առաջ քան միջին Եւրոպան — արդէն կատարելապէս քրիստոնեայ էր եւ յառաջադէմ։ Ահա մի փաստ, աւստրիացի գեղարուեստի նշանաւոր պատմագիր Եոզէֆ Ստրժիկովսկին իր գործին մէջ արձանագրում է, թէ որչափ մեծ է եղած հայկական շինութիւնների ազդեցութիւնը Եւրոպայի կաթողիկէների (պազիլիք) կառուցման գործին մէջ։ Ուրիշ վկայութիւն, հանճարեղ գեղարուեստի պատմաբան Հանս Ռեդելմայր իր հոյակապ աշխատութեան մէջ, «մայր եկեղեցիների (քաթէտրալ) կառուցման զարգացումը», ճարտարապետական մանրամասնութիւններ է տալիս Պայէօ քաղաքի տաճարի, Էթամփ քաղաքի Թուր Ժինէթի *մասին, որ ուղղակի ներշնչուած են եղել Անիի — Հայերի այդ զմայլելի գեղարուեստի ոչնչացուած քաղաքի ճարտարապետութիւնից։*

Նոյնը ըստ իմ կարծիքի կարելի է ասել հայ երաժշտութեան ազդեցութեան մասին միջին դարերում արեւմուտքի եկեղեցական երաժշտութեան զարգացման խնդրում։

Ես ինքս խորապէս յափշտակուած էի այդ անմոռանալի շրջանները թէ Երեւան, թէ Էջմիածին — կեդրոնը Հայերի եկեղեցական գեղարուեստի եւ կրօնական կեանքի, որ կարելի է անուանել «Հայկական Հռոմը» — եւ անկարապրելի ուժով աչքերիս եւ հոգւոյս մէջ վառ պահած եմ այդ տպաւորութիւնները հայ երաժշտութեան տարօրինակ ուժի։

Երբեք չեմ յոգնի հայկական ժողովրդական երգը լսելու եւ ամէն անգամ ինձ մինչեւ արտասուք յուզած է գիւղացու արտայայտութեան ուժը։ Նա կարող է երգով աղաչել, լալ, յուզուիլ, ուրախանալ, ինչպէս մի շատ ու շատ տառապած ու տանջուած ժողովուրդի զաւակ եւ նրա հոգեբանութիւնը միշտ անկեղծ, պարզ ու զգայուն է։

Այդ հեռաւոր տարիներին շատ երգեր նշանակած եմ ճանապարհորդական թերթերիս մէջ, այնուհետեւ դասախօսած թէ Բերլին, թէ Վիէննա, յօդուածներ գրած եւ դոցանից մէկի շնորհիւ, յարաբերութեան մէջ մտած եմ Փարիզի «Կոմիտաս վարդապետի յանձնախումբին» հետ 1927–ին եւ ծանօթացայ նրա գործերին հետ։

Առաջին րոպէից, երբ աչքի անցրի իր երկը եղայ երկրպագու այդ տաղանդաւոր երաժշտի, որին կ'ուզէի անուանել, հայկական Բելա Բարտոկ (հունգարացի շատ մեծ երաժիշտ, որ իր ազգի ժողովրդական երգերը հաւաքած եւ զմայլելի կերպով դաշնաւորած է)։ Երկուսն էլ չափի և ներդաշնակութեան գաղանիքը իւրացրած են ժողովրդական երգի հանդէպ։ Լինի դա մեներգ դաշնակի ընկերակցութեամբ, կամ խմբական ա ճափէլա, *ամէն գործի մէջ երեւան է գալիս Կոմիտասի իր արտակարգ երաժշտական անձը, ուժը եւ պարզ է լինում, որ երգը ստանում է իր վերջնական ձեւը։ Նա գիտէ օգտագործել միջնադարեան եկեղեցական ոճերը և դա երբեք արտաքուստ բնոյթ չունի, երբեք վառ կարուած հագուստի չի նմանի, այլ տաղանդաւոր արտայայտութիւն է իւրաքանչիւր երգի հոգուն։*

Եթէ մի բարեխիղճ եւ պատրաստուած երաժիշտ ուզենար ուսումնասիրել Կոմիտաս վարդապետի գործը, լինի գանգատի, սիրոյ, հանաքի, սրտացաւի երգեր, պիտի մնար ապշած նրա վարպետութեան ուժին, թէ ինչպէս արհեստագիտական միջոցները խնայելով հասած է արտայայտութեան կախարդանքին։

Այս տեսակէտէն պիտի խորհուրդ տամ բոլոր երիտասարդ երաժիշտներին ուսումնասիրել Կոմիտաս վրդ.ի գործը, այս դարուս, երբ երաժշտական միջոցները այնքան ուժեղ են եւ աւա՜ղ, շատ անգամ ոչինչ չեն արտայայտում։

Ինչպէս չհիանալ, որ վարդապետին բոլոր աշխատութիւններին մէջ մի աւելորդ նօթա չկայ, ընդհակառակն չափի եւ ներդաշնակութեան տեսակէտէն իր գործը կատարեալ է եւ ապացոյց անոր մեծ հանճարին։

Կեցցէ Կոմիտաս վարդապետը, Հայերի պարծանքը »։

Վերջացնելով Պ. Ա. Մելիշարի գրութիւնը կ'ասեմ — Կոմիտաս վարդապետի անունը սրբութիւն է ամէն Հայի համար։

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հայ Գրողներու վերակազմուած ընկերութիւնը կիրակի օր յիշատակի հանդէս մը սարքած էր Սորպոնի Ռիշըլիէօ սրահին մէջ, Կոմիտաս վարդապետի ծննդեան 85 եւ մահուան 20ամեակին առթիւ, նախագահութեամբ Օր. Մարգրիտ Բաբայեանի որ վարպետին վաղեմի աշխատակիցը եղած է։

Ընկերութեան նախագահը, Պ. Յակոբ Տէր Յակոբեան քանի մը խօսքով պարզեց Միութեան նոր ծրագիրը եւ առաջադրութիւնները, բացատրելով օրուան հանդէսին նպատակը եւ խօսքը տուաւ Օր. Բաբայեանի։ (Տես իր գրաւոր ճառը)։

Օրուան բանախօսներէն Պ. Գ. Քերեսթէճեան մանրակրկիտ ուսումնասիրութեամբ մը ներկայացուց վարդապետին աննախընթաց աշխատանքը՝ մասնաւորապէս ստեղծելու հայ ժողովրդական երաժշտութիւնը։ Ան զտելով, մաքրելով օտար խորթ տարրերը բերաւ մեզի զուտ հայկական արուեստով ու ոգիով շաղախուած «Մեր երգը» որ հիացում կը պատճառէ նոյնիսկ օտարներու։

Շ. Նարդունի գեղեցիկ եւ գանազան գրուագներով համեմուած բանախօսութեամբ մը ներկայացուց մասնաւորաբար բանաստեղծ վարդապետը որուն մինակուկ հոգին՝ միշտ կարօտակէզ, ծածկուած էր կատակախառն, զուարթ եւ հեղնոտ դիմակով մը։ (Պիտի հրատարակենք առանձին)։ Պ. Ա. Գմբէթեան արտասանեց Յով. Շիրազի եւ Արսէն Երկաթի կողմէ «Կոմիտաս վարդապետ»ի նուիրուած գեղեցիկ բանաստեղծութիւններ, նոյնքան գեղեցիկ առոգանութեամբ մը։ Կարճ դադարէ մը վերջ, հանդէսին գեղարուեստական բաժինը սկսաւ Օր. Տ. Ջառափեանի դաշնակով երեք պարեր վարդապետէն, Օր. Տը Սոսօ, յայտնութիւն մըն էր իր թաւջութակով, որուն վրայ կը թրթռացնէր հայ գեղջուկ երգերը խոր հասկացողութեամբ եւ ճշգրիտ արտայայտութեամբ։ Օրիորդը յաջորդաբար նուագեց Սիրտ իմ սասանի, Հով արէք, Ակնայ օրօրը, Գարուն ա, Ալագեազ, Քէլէր ցոլէր, Հոյ նազանի, *ընկերակցութեամբ դաշնակի (Տիկին Թադէոսեան, եւ տաւիղի (Տիկին Լըտանթիւ)։ Մեր երկու երգչուհիները, Հայկանոյշ Թորոսեան եւ Աստղիկ Առաքելեան, հանդէսին տուին հարազատօրէն Կոմիտասին շունչը։ Սրահին ընդհ. ոգեւորութեան մէջ երգեցին* Կանչէ կռունկ, Ես սարէն կուգայի, Քէլէ ճէլէ եւ Առաւօտուն բարի լոյս, *(Օր. Թորոսեան),* Անտունի, Չինար ես, Երկինքն ամպել ա *(Օր. Առաքելեան)։ Տիկին Մարի Ալթմաճեան ինքնագիր բանաստեղծութիւն մը կարդաց, նուիրուած վարդապետին։ Օրուան խօսնակն էր Պ. Խաչիկ Նշանեան։*

Երեկոյթը փակուեցաւ Պարգեւ քահանայի քանի մը պատշաճ խօսքերով եւ պահպանիչով։ Սրահին ճակատը զետեղուած էր վարդապետին մեծադիր նկարը։ Իր խոհուն եւ թախծագին նայուածքը յուզումով կը յիշեցնէր հանդիսականներուն որքան փառքի նոյնքան տառապանքի օրերը, որոնք չխնայուեցան այդ անզուգական վարպետին եւ հրաշագործ արուեստագէտին՝ որուն թանկագին վաստակը իրաւամբ բաղդատուեցաւ Ե. դարու մեր լուսաւորիչներուն՝ Սահակի եւ Մեսրոպի մեծ գործին հետ։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՍԹԱԼԻՆԱՊԱՏՈՒՄ

Մոսկուայի «Կուսակցական Կեանք» թերթը կը գրէ թէ Սթալինի մահէն երեք տարի ետք կը շարունակուին դատապարտուած անձերու «վերապատուումի» քննութիւնները։

«Առաջնորդը կ'անգիտանար թէ ինչ է կուսակցական կեանքը եւ հաւաքական ղեկավարութիւնը, որով խեղաթիւրած էին կուսակցութեան սկզբունքները, ինչպէս եւ ժողովրդապետութիւնը։ Բռնաբարուած էր յեղափոխական օրինապահութիւնը եւ կը տիրէր անողոք ճնշում։ Ատոր շնորհիւ էր որ Լաւրենտի Բերիայի պէս անձեր կրցան բարձրագոյն աստիճաններու հասնիլ, կուսակցութեան եւ կառավարութեան մէջ եւ նետուիլ ապօրէն գործունէութեան մէջ։

Պարբերաթերթը կ'աւելցնէ թէ Բերիայի ոչնչացումով վերջ գտաւ այս ապօրինութիւնները, եւ կուսակցութիւնը կրցաւ վերահաստատել ընկերվարական օրինապահութեան սկզբունքները։

Կը շարունակուի վերաքննութիւնը թշնամի նկատուած անձերու։ Շատեր, որոնք դատապարտուած էին, անմեղ ըլլալով հանդերձ, ամբողջական «վերապատուում» ունեցան։

Խրուշչեւ ալ իր ճառին սկիզբը (Փետր. 14) կը շեշտէր թէ կարգ մը «պարագաներ վերաքննուեցան եւ ջնջուեցան»։ Յետոյ աւելցուց թէ խորհրդային քաղաքացիներ այլեւս պատճառ չունին անվստահութիւն սնուցանելու պետութեան ապահովութեան գործակալներու հանդէպ։

Խրուշչեւի ճառէն երկու ամիս ետք, թերթը «բազմաթիւ» բառը կ'աւելցնէ զոհերուն համար։

Սթալինի անարդար գործունէութեան ակնարկելով, թերթը կը գրէ թէ անոր պաշտամունքը կը տարածուէր կառավա-

---

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԿԻՒՐԵՂ ԱՂԱՅԻ ՄԱՀԸ

Հազարխան խաթունն զգաց, որ տէրտէրը պատեհութիւնը գտեր էր ամուսնուն կողոպտելու, մի քանի ոսկի էլ սահեցրեց նրա ափի մէջ եւ ասաց.

— Խաչանով լը տէր պապան կը բարեխօսի Աստուծոյ առաջ։

Կիւրեղ աղան կատաղեց, որովհետեւ կարծում էր որ կինը խնայում է, որպէսզի իր մեռնելուց յետոյ իրեն մնայ, եւ սկսեց գոռալ.

— Դուն չես ուզեր որ կրակէն ազատուիմ, տո՛ւր, կ'ըսեմ, տո՛ւր, տո՛ւր, տո՛ւր...։

Տէրտէրը բարձր ձայնով արտասանեց.

— Երանի անոնց, որոնք աղքատ են, վասնզի անոնցն է երկնի թագաւորութիւնը։

— Հա, չիտակ է, երկնի թագաւորութիւնը, ես վազ անցայ աշխարհէն, *երկի՛նքը, տո՛ւր, Հազարխան, տո՛ւր։*

Կիւրեղ աղան տեսաւ որ կինը յամառում է, փորձեց վեր կենալ, որ ինքը առայ, չկարողացաւ, նորից ընկաւ երեսի վրայ, բայց խելագար ճիչերով սկսեց աղաղակել.

— Ինչո՞ւ չես տար, կը պահես որ սատկելէս վերջը՝ տակդ դնես ուտե՞ս. տո՛ւր, իմ դիզած փարաս չէ՞, տո՛ւր կ'ըսեմ։

— Կուտայ, Կիւրեղ աղա, կուտայ, ասաց տէրտէրը մօտենալով նրան, գրկեց եւ նստեցրեց, գլխին տակ բարձ դրեց եւ աւելացրեց, — կուտայ կոր, կուտայ կոր։

Հազարխան խաթունն էլ չկարողացաւ դիմադրել եւ բոլոր ոսկիները յանձնեց Տէր Համբարձումին, որ տենդագին արագութեամբ լցրեց փարաջայի խորը եւ լայն գրպանները։

Կիւրեղ աղան տեսնելով այս՝ հանգիստ առաւ։

— Է՜հ, ունեցածս չունեցածս էս էր, քըղի տուի. դէ՛, գնա՛, գնա՛ Աստուծոյ խօսք հասկցուր. թէ չստակիմ, թէ կեանքըս ընծի խնայէ, տունս, խանութս կը ծախեմ, խանութիս ապրանքը կը ծախեմ եւ պզտիկ ժամ մը շինել կուտամ։

— Քո մեղքէդ շատ աւելի ահաւոր մեղքեր Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս ներել է, ասաց Տէր Համբարձումը։

— Ըսել է քի ինձմէ աւելի մեղք գործո՞ղ կայ, Տէր պապա, հարցրեց Կիւրեղ աղան զարմանալի հետաքրքրութեամբ։

— Բազում են մեղաւորները, ես ինքս քեզմէ աւելի մեղաւոր եմ։

— Չէ՛ ջանըմ։

— Այո, այո, կը խոստովանիմ։

— Քանի որ այդպէս է, Աստուած մինակ ինծի՞ տեսաւ, տէր հայր, անարդարութիւն չէ՞։

— Չէ, որդեակ, չէ, կարգը ամէնքին ալ պիտի գայ, Կիւրեղ աղա, վաղ կամ ուշ՝ պիտի գայ, ամէնքին ալ քթէն պիտի բռնէ։

— Տէր պապա, ըսել է դո՞ւն ըլ մեղաւոր ես։ Ինչո՞ւ ընծի պէս չեղար, տէր պապա։

— Որդեակ, ըսի քըղի, ժամանակը կայ, պատասխանեց Տէր Համբարձումը եւ այլեւս չուզեց խօսակցութիւնը շարունակել, ոտի կանգնեց, բաց արաւ գրպանի փոքրիկ Աւետարանը եւ սկսեց կարդալ բարձրաձայն։

Կիւրեղ աղա կամաց կամաց գլուխը հանգչեցրեց բարձի վրայ, աւելի խրուեց անկողնի մէջ, աչքերը մի առ ժամանակ սառած մնացին, բայց քիչ յետոյ փակուեցին։ Բերնին ծամած լինելը չէր նշմարւում, որովհետեւ պեխերը խիտ ճիւղի նման փակել էին։ Կիւրեղ աղան սկսել էր միայն խռխռալ, եւ երբեմն երբեմն ոչ զօրեղ կերպով ցնցուել։

Հազարխան խաթունը խնդրեց տէրտէրից ընթերցումը դադրեցնել, որովհետեւ ամուսինը հանգստացաւ եւ լաւ կը լինէր, որ լռութիւն լինէր։ Տէրտէրը դադարեցրեց եւ Աւետարանը երկարացրեց Հազարխան խաթունին, որ համբուրեց եւ խաչակնքեց։

Տէր Համբարձումը մտածեց, որ լաւ ժամանակ էր կծկելու։

— Մնաք խաղաղութեամբ, ասաց տէրտէրը եւ դուրս եկաւ սենեակից։

Հազարխան խաթունը գնաց ետեւից եւ բակում կտրելով նրա առաջն ասաց.

— Տէր հայր, կ'ուզեմ աջդ պագնեմ ու բան մը ըսեմ։

— Ըսէ՛, աղջիկս, ըսէ՛։

Հազարխան խաթունը համբուրեց նրա ձեռքը եւ ասաց.

— Տէր հայր, էդ բոլոր փարաներն *առիր, մըզի* հէչ *բան չմնաց։*

— Ընծի համար պիտի չպահեմ, աղջիկս, թի տանիմ, Աստուծոյ յանձնեմ, կը կարծես ճէ՞պս *պի դնիմ։*

Հազարխան խաթունը չհամարձակուեց որեւէ մի բան աւելացնել, երբ տէրտէրն Աստուծոյ խօսքը գցեց մէջտեղ։

Տէր Համբարձումը դուրս եկաւ եւ քալեց տուն։ Բոլոր նրան տեսնողները զարմանում էին նրա անսովոր արագ քայլերին։ Ոչ ոք չէր կարող գուշակել, որ նա մի քանի րոպէ առաջ կողոպտել էր քաղաքի ամենամեծ գողերից մէկին՝ Կիւրեղ աղային։

Երբ Տէր Համբարձումը ոսկիները թափեց տիրուհու առաջ, նա զարմացած հարցրեց.

— Էս ի՞նչ փարա է։

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԿՈՉ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի 8րդ պատգամաւորական ժողովը խանդավառ մթնոլորտի մէջ տեղի ունեցաւ Տէսինի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, Մարտ 31, Ապրիլ 1–2 յաջորդական երեք օրերու ընթացքին:

Պատգամաւորական ժողովը իր ողջոյնները կը հաղորդէ Ֆրանսայի Նոր Սերունդի անդամներուն, ինչպէս եւ Սփիւռքի բոլոր երիտասարդական կազմակերպութիւններուն:

Պատգամաւորական այս ժողովին ոգեւորութիւնը անգամ մը եւս կուգայ ապացուցանել թէ մեր երիտասարդութիւնը միշտ կը մնայ պատնէշին վրայ եւ ունի անխախտ հաւատք հայ ժողովուրդի լուսաւոր ապագային վրայ:

Աւելի քան իրականութիւն է այսօր՝ որ շնորհիւ Նոր Սերունդի աշխատանքներուն՝ երիտասարդութիւնը սթափած է իր թմբիրէն եւ հաւատքով փարած այն պայքարին զոր հայ ժողովուրդը կը մղէ ի խնդիր ազգային արժէքներու անաղարտ պահպանման եւ հայկական մշակոյթի զարգացման:

Հպարտութեամբ կ'արձանագրենք այստեղ՝ որ Նոր Սերունդը կ'ապրի ու կը գործէ հայրենիքի գաղափարով խանդավառ, եւ նախնիքներու սկսած ուղիէն ընթանալու վճռականութեամբ:

Դիւան Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի
8րդ Պատգմ. ժողովի

բութեան» յոռի մեթոտներուն վրայ եւ կ'առաջնորդէր բիրտ խախտումներու թէ՛ կուսակցութեան ներսը եւ թէ խորհրդային ժողովրդապետութեան մէջ»:

Այն տասնամեակներուն երբ Սթալին կ'իշխէր Խ. Միութեան մէջ, ոչ մէկ պարբերաթերթ, եւ մասնաւորաբար ոչ ալ կեդրոնական կոմիտէի օրկանը որեւէ ակնարկութիւն կ'ընէին թէ բռնաբարում կայ «ժողովրդապետութեան» երկրին մէջ:

Սթալինեան շրջանի ձերբակալութիւնները թուելէ ետք, յօդուածը ցոյց կուտայ թէ Սթալինի պաշտամունքը կը քաջալերէր ամէն տեսակ խեղաթիւրում, ծածկելով պակասները եւ ոսկեզօծելով իրականութիւնը: Ասկէ զատ Սթալին շրջապատուած էր կեղծաւորներով եւ խաբեբաներով:

Տակաւին շատ ընելիք կայ, կը գրէ թերթը, ազատելու համար Սթալինի գործերէն, ինչպէս փիլիսոփայութեան, տնտեսագիտութեան, պատմութեան եւ ընկերային գիտութեանց գիրքերէ կատարուած մէջբերումներու եւ Սթալինի նուիրուած գովաբանութեանց մասին:

ԸՆԿԵՐ ԴՐՈՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

●

Շաբաթ գիշեր, 14 Ապրիլ, Սոսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ ողբացեալ ընկեր Դրոյի նուիրուած յիշատակի երեկոն: Ժամը 9ին սրահը ամբողջութեամբ լեցուած էր: Բեմին վրայ զետեղուած էր հերոսին մեծադիր նկարը, (գործ ընկեր Ժ. Փալամուտեանի), հայկական եռագոյնին հովանիին տակ: Օրուան նախագահ՝ ընկեր Գ. Բալյեան բացումը կատարեց յուզիչ բնաբանով մը, — «Մայր իմ, մայր իմ, եթէ պիտի չզոհուիմ ազգիս եւ հայրենիքիս համար, ապա ինչո՞ւ ծնար զիս...»: Այս էր ոգին մեր սիրելի ընկեր Դրոյի աշխատանքին, պայքարին եւ փոթորկալից կեանքին»: Յետոյ հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել յիշատակը ազգային հերոսին, մինչ դաշնակահարուհին կը նուագէր Շոփէնի Մահերգը:

Օրուան առաջին բանախօսն էր ընկեր Գ. Լազեան, որ իրեն յատուկ պարզութեամբ՝ ներկայացուց ընկեր Դրոյի նկարագիրը, ոգին եւ արժէքը: «Քիչեր պաշտամունքի արժանացած են մեր ժողովուրդին մէջ, ինչպէս Անդրանիկ եւ ուրիշներ: Անոնց կեանքը ծանօթ է արդէն, ծանօթ է նաեւ Դրօն՝ իբրեւ հերոս, բայց ան նոյնքան կարեւոր դեր մը կատարեց արտասահման անցնելէ ետք, այս անգամ՝ իբրեւ քաղաքական եւ ազգային գործիչ: Անշուշտ վաղուան պատմաբանը իր արժանի տեղը պիտի տայ իրեն: Արեւմտեան պետութիւնները կը յարգէին զինքը, որովհետեւ գիտէին, թէ ան կ'աշխատի միայն իր ժողովուրդին եւ հայրենիքին համար, Դրօն ինչպէս հաստատեց Բ. աշխարհամարտի ընթացքին ալ»:

Ընկեր բանախօսը այնուհետեւ բացատրեց Դրոյի աշխատանքը Նոր սերունդի դաստիարակութեան մէջ: «Վերջին 8-9 տարիները անցուց Միջին Արեւելքի մէջ եւ այդ կարճ ժամանակաշրջանին կատարեց մեծ դեր: Այնտեղ, երիտասարդութեան խորհրդանշանը դարձած է Դրօն:

Եթէ ուզենք իր յիշատակը յարգել՝ պէտք է շարունակենք իր գործը: Հայրենիքին, կրօնքին ու եկեղեցիին համար կռուած հայ հերոսին յիշատակի այս հանդէսին հայ եկեղեցական մը չկայ ներկաներուն մէջ: Կը նշանակէ թէ հայ կղերականը ոչ միայն հայրենիքի՝ այլ արտասահմանի մէջ ալ ազատ չէ: Մեր պայքարը վերջացած չէ, ամէն ճակատի վրայ»:

Երկրորդ բանախօսն էր ընկեր Հրանտ Սամուէլ, որ ֆրանսերէն ներկայացուց հերոսին կեանքն ու գործը:

Ներկայ էին օտար հիւրեր: Խօսք առին Պ. Աբրամչիք (Պէլոռուս), Վրաց Ազգ. խորհուրդի անդամներէն Ցինցաձէ եւ Ադրբէջանի պատուիրակութեան նախկին անդամ՝ Մակարամով: Երեքն ալ շեշտեցին Դրոյի հայրենասիրութիւնը: «Դրօն հայ հերոս չէ միայն, այլեւ կովկասեան հերոս է, որովհետեւ նախ ցարականութեան եւ յետոյ համայնավարութեան դէմ մղած իր պայքարը, պայքարն է կովկասեան բոլոր ժողովուրդներուն»:

Ընկեր Պ. Զպուքճեան կարդաց Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կապոյտ Խաչի, «Համազգային» ընկերութեան, Ֆրանսական Բանակի Նախկին Հայ Ռազմիկներու Միութեան եւ Հայ Սպայից Միութեան ուղերձները:

Գեղարուեստական բաժինին մէջ նըւագուեցան օրուան յարմար կտորներ դաշնակի եւ թաւջութակի վրայ: Օր. Ա. Առաքելեան երգեց Ռ. Մելիքեանի «Միլար»ը եւ Ա. Սաթեանի «Մարտիկին Երգը»: Պ. Ժաք Փաքրել, թաւջութակի վրայ նուագեց Վիվալտիէ, Պախէ եւ Շումանէ:

Ընկեր նախագահին փակման խօսքերէն վերջ, ներկաները միաբերան երգեցին «Մեր հայրենիք»ը: Սգահանդէսը վերջացաւ ժամը 11ին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՐԵՒԵԼՔ-ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ֆրանս – Օրիան կոմիտէն կազմակերպած է շարք մը դասախօսութիւններ, որոնք տեղի պիտի ունենան Ապրիլ 24էն 28, ամէն գիշեր, Մէզօն տը լա Շիմիի մէջ:

Դասախօսական այս շարքը կազմակերպուած է Միջին Արեւելքի ներկայ կացութեան առթիւ, պարզելու համար այն բոլոր խրողութիւնները, որ Ֆրանսան աւանդականօրէն կը կապեն Արեւելքի ժողովուրդներուն:

Այս առթիւ լրագրական ասուլիս մը տեղի ունեցաւ Ուրբաթ օր, Սէն Ժերմէնի մէջ: Ներկայ էր նաեւ «Յառաջ»ի թղթակիցը:

Ֆրանս – Օրիան կոմիտէի նախագահ եւ նախկին նախարար՝ Փ. Լ. Օժուլա բազմաթիւ լրագրողներու առջեւ խօսք առնելով, պարզեց դասախօսութեանց շարքին կազմակերպութեան շարժառիթները: Արդարեւ, Արեւմուտքը՝ մասնաւորաբար Ֆրանսան՝ շատ բան կը պարտի Արեւելքի: Նուագը, արուեստը, ճարտարապետութիւնը եւ իմաստասիրութիւնը Արեւմուտքի մէջ պիտի ունենայի՞ն իրենց ներկայ բարձրութիւնը, առանց Արեւելքի օժանդակութեան:

Ապրիլ 24–28ի դասախօսութիւնները կազմակերպուած են այս բոլորը լուսաբանելու համար, ըստ Տոքթ. Փ. Լ. Օժուլա եւ աւելցուց.— Արեւելք – Արեւմուտք կապը աւանդական է եւ ամրապնդուած առաւելապէս մշակութային գետնի վրայ: Հարկ է պահել զայն, ի խնդիր արդարութեան, մարդկային եղբայրութեան եւ խաղաղութեան:

Վերջին դասախօսութիւնը՝ Ապրիլ 28ին, յատկացուած է Հայութեան: Հինգ դասախօսներ յաջորդաբար խօսք պիտի առնեն «Ֆրանսան եւ Հայ ժողովուրդը» նիւթին շուրջ՝ պարզելով Ֆրանսայի յարաբերութիւնները հայկական մշակոյթին եւ Կիլիկեան Հայաստանի հետ:

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ԼՈՆՏՈՆ, 14 Ապրիլ.— Սիրելի «Յառաջ», երէկ գիշեր (ուրբաթ) ժամը 7.30ին հանրածանօթ Վիկմոր Հոլի փառաւոր սրահին մէջ տեղի ունեցաւ մեր սիրելի Րաֆֆիին նուագահանդէսը: Սկիզբէն մինչեւ վերջ հանդիսականները խանդավառօրէն կը ծափահարէին: Մանաւանդ վերջաւորութեան:

Բազմութիւնը սրահը կը թնդացնէր յոտնկայս: Ծարահատ Րաֆֆին քանի մը կտորներ ալ նուագեց, յայտագրէն դուրս: Շատեր բեմ բարձրացան, շնորհաւորելու համար հայ արուեստագէտը:

Այս անգամ բաւական թիւով Հայեր ալ կային, մանաւանդ երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ:

Շաբաթներ առաջ ծանուցուած էր թէ Րաֆֆին նուագահանդէս պիտի տայ: Մեր գոյնզգոյն Միութիւնները չէի՞ն կրնար թէյասեղանով մը պատուել տաղանդաւոր դաշնակահարը:

ՅՈՎՀ. ԶԱԼԸՔԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Յառաջիկայ կիրակի, ժամը 5ին Էքօլ Նորմալ տը Միւզիքի մէջ տեղի պիտի ունենայ նուագահանդէս մը, ուր հասարակութիւնը առիթը պիտի ունենայ լսելու Օր. Նոյեմի Փիշմիշեանը, իբրև երգահան եւ դաշնակահար: Օրիորդը վկայուած է Փեշթայի Լիսթ ակադեմիայէն եւ գնահատուած երաժշտական շրջանակներու մէջ: Յայտագիրը Օր. Փիշմիշեանի յօրինած քանի մը երգերէ եւ փաճթէզի արմէնիէնէն զատ կը պարունակէ Պախ, Զեբեփինին, Լիսթ (դաշնակի բաժինը կը նըւագէ Օր. Ն. Փիշմիշեան), Զայքովսքի, Մոցարթ: Օրիորդը Ա. Ծատուրեանի եւ Ա. Իսահակեանի բանաստեղծութիւններուն վրայ յօրինած է չորս մեղեդիներ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (27)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

7.— ՊԱՏՐՈՒԱԿ

Ասպատանը բաժանուած էր զանազան մասների, մի մասում զետեղուած էին իշխանական ձորիները, միւս մասում՝ ուանակները, մի այլ տեղ՝ հասարակ ձիանները, իսկ այդ մասում՝ ընտիր նժոյգները: Սամուէլը գնաց նժոյգներին այցելելու: Ախոռապետը առաջնորդում էր նրան: Նրանք մտան երկար ասպաստանի մէջ, որի վերջը հազիւ էր երեւում: Մսուրների վրայ շարքով կապած էին նժոյգները, մաքուր, առողջ, մինը միւսից աւելի գեղեցիկ: Հարիւրից աւելի կը լինէին նրանք: Նրանց զսպելու համար, մսուրների երկու կողմերի վրայ ամրացրած երկաթեայ հաստ օղակներից կապել էին խուրաքանչիւր նժոյգի երասանակի երկճղի ծայրերը: Զբաւականանալով այդ զգուշութեամբ, աւելի չար, աւելի անհանդիստ նժոյգների ետեւի ոտները շղթայել էին, որ չհարուածեն միմեանց, թէեւ իւրաքանչիւրը բաժանուած էր իւր ընկերից փայտեայ ամուր վանդակապատով:

Սամուէլը անցնում էր նրանց ետեւից եւ մի առ մի զննում էր: Նրան միշտ մեծ բաւականութիւն էր պատճառում, երբ մտնում էր այդ հարուստ ասպատանը: Նա գիտէր բոլոր նժոյգների անունները, ծագումը, տարիքը, եւ ծանօթ էր իւրաքանչիւրի բնաւորութեան հետ: Ախոռապետը մի առանձին հաճութեամբ պատասխանում էր իւր տիրոջ նկատողութիւններին, որ արտայայտում էին նրա խորին գոհունակութիւնը: Մի քանի նժոյգների մօտեցաւ նա, ձեռքով փայփայեց նրանց գլուխը: Այդ աւելի ուրախացրեց ախոռապետին, որպէս ուրախանում է մի գթոտ մայր, երբ նրա աչքի առջեւ գգւում են նրա սիրուն, կայտառ զաւակներին:

— Ժամանակ է, կարծեմ, Զաւէն, «խամից հանել» ձիանները, ասաց Սամուէլը: Գուցէ շուտով հարկաւոր կը լինեն...:

— Հասկանում եմ, տէր իմ, պատասխանեց ախոռապետը եւ նրա մաղոտ դէմքի վրայ երեւաց մի բարեսիրտ ժպիտ: Մեծ իշխանը գալիս է, երեւի ընդառաջ պիտի գնաք:

— Այո՛, եւ մեծ շուքով...:

— Այդ ես գիտէի, եւ դրա համար հէնց այսօրից սկսեցինք ձիանները «խամից հանել»: Այսուհետեւ ամէն օր կը տանեն եւ քանի ժամ կը ման ածեն:

Դուրս գալով ասպաստանից, Սամուէլը գտաւ իւր ձին թամբած, պատրաստած, նստեց եւ ճանապարհ ընկաւ:

8.— ՈՐՍՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Կապարճը թիկունքին, աղեղը ուսին, երկար նիզակը ձեռին, նստած իւր սիրուն կարմիրի վրայ, գնում էր Սամուէլը այն ճանապարհով, որ տանում էր Ողական ամրոցից դէպի Աշտիշատի վանքը: Ուրախ նժոյգը խաղում էր, ոտիններ գործում, կրծոտում էր իւր սանձը, եւ մի քանի րոպէում նրա բերանը պատուեցաւ սպիտակ փրփուրով: Բայց շուտով մեղմացաւ նա, կարծես մի առանձին տխրութեամբ զգալով, թէ ինչո՛ւ իւր տէրը չէ պատասխանում իւր զուարճութիւններին: Ամէն անգամ, երբ պատահում էր նրան՝ իւր տիրոջ հետ որսորդութեան գնալ, նա հազարումէկ փաղաքշանքով խրախուսում էր, քաջալերում էր նրան: Բայց այսօր ինչո՞ւ նա այնպէս լուռ էր, ինչո՞ւ ոչինչ չէր խօսում: Այդ էր, որ տխրեցրեց խելացի անասունին:

Նրա պչրանքից ոչինչ պակաս չէր, որ պատճառ տար վշտանալու նրան: Գլուխը զարդարած էր փոքրիկ, վարդագոյն փունջերով, որ բռնուած էին արծաթեայ, զանգակաձեւ կոճակների մէջ: Պարանոցին կապած ունէր նոյնպէս արծաթեայ փոգպատը, որի փոքրիկ փուլիկները, գլխի ամէն մի շարժման միջոցին ախորժելի ձայներ էին հանում: Իսկ պարանոցի ներքին մասը զարդարած էր գոյնզգոյն ուլունքներով շարած մանեակով, որ վերջանում էր եռանկիւնաձեւ թալիսմանով, որ ընկած էր ուղիղ լայն կուրծքի վրայ: Այդ ապահովացնում էր նրա կեանքը չար աչքից կամ չար պատահարից: Ասպանդակները թամբի դաշը շինուած էին զուտ արծաթից, իսկ ամբողջ թամբը պատած էր ընձու մորթով:

Երկու միագոյն բարակներ, թանկագին վզկապներով, վազում էին իշխանի առջեւից, իսկ ետեւից գալիս էին երկու զինակիրներ, որոնց իւրաքանչիւր ձեռքի վրայ նստած էր մի մի բազէ:

Զինակիրները նոյնպէս զարմանում էին իշխանին լռութեան վրայ, նկատելով, որ նա խորին ինքնամոռացութեան մէջ քշում էր իւր ձին, առանց հետաքրքրուելու իւր շրջակայքով, առանց հետաքրքրուելու եւ զանազան երէներով, որ ճանապարհին յաճախ հանդիպում էր նրանց:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ուրիշ կազմակերպութեանց հետ որոնք պայքար կը մղեն ամրապնդելու համար խաղաղութիւնը եւ ժողովրդապետութիւնը» :

× Կոմինֆորմին լուծումը յաղթանակ մը կը համարուի Եուկոսլաւիոյ նախագահին՝ Թիթոյի համար, որ սկիզբէն ի վեր կը պայքարէր Մոսկուայի կեդրոնաձիգ ուղղութեան դէմ, եւ որ արտաքսուեցաւ եւ անարգուեցաւ քանի մը տարի առաջ, իբրեւ դաւաճան եւ յետադիմական :

× Կոմինֆորմը կազմուեցաւ 1947 Հոկտեմբեր 5ին, Լեհաստանի մէջ, գաղտնի ժողովի մը ընթացքին որուն կը մասնակցէին ինը պետութիւններ ղեկավարութեամբ Խ. Միութեան։ Ան յաջորդն էր Կոմինթերնի (Կոմունիստ Միջազգային) որ լուծուեցաւ Սթալինի կողմէ, 1943ին։ Ինը հիմնադիր անդամներն էին Խ. Միութիւնը, Պուլկարիա, Չեխոսլովաքիա, Ֆրանսա, Հունգարիա, Իտալիա, Լեհաստան, Ռումանիա եւ Եուկոսլաւիա։ Պաշտօնական նպատակն էր տեղեկութիւններ փոխանակել, եւ, ուր որ անհրաժեշտ է, համակարգել՝ ներդաշնակել համայնավար կուսակցութեանց գործունէութիւնը փոխադարձ համաձայնութեամբ»։ Կեդրոնը նախապէս Պելկրատն էր, մինչեւ Եուկոսլաւիոյ վտարումը։ Յետոյ փոխադրուեցաւ Պուքրէշ, ուր թերթ մըն ալ կը հրատարակէր։ Վերջերս գաղտնի կը պահէին կազմակերպութիւնը եւ անոր գործունէութիւնը եւ կ'ենթադրուէր թէ կեդրոնը կը գտնուի Փեշթա։

Կոմինֆորմի լուծման մասին զրոյցներ շրջիլ սկսան երբ մառէշալ Բուլկանին եւ Ն. Խրուշչեւ Պելկրատ գացին անցեալ տարի, հաշտուելու համար մառէշալ Թիթոյի հետ։ Բուական առէնէ ի վեր լուր չկար իր մասին։ Ընդունելութեան մը առեն, խորհրդային վարիչ մը կ'ըսէր. — «Ինչո՞ւ հակառակ էք Կոմինֆորմի։ Իր ամբողջ գործն է թերթեր հրատարակել»։

Իրազեկներ կը կարծեն թէ այս լուծումն ալ հետեւանք է բոլշեւիկեան 20րդ համագումարին, որ կը թելադրէր միացեալ ճակատներ կազմել Եւրոպայի ընկերվարական եւ համայնավար կուսակցութեանց միջեւ :

ՄՈՍԿՈՒԱ Կ'ՈՒԶԷ ԳՈՐԾԱԿՑԻԼ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Խ. Միութեան արտաքին գործերու նախարարութիւնը ապրիլ 17ին կարեւոր յայտարարութիւն մը հրատարակեց Միջին Արեւելքի մասին։ Յայտարարութիւնը կարդացուեցաւ Մոսկուայի մէջ, լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին (Պրես - կոնֆերանս?)։ Ահաւասիկ բովանդակութիւնը. —

1. Խ. Միութիւնը պիտի աջակցի Ազգաժողովի ամէն ձեռնարկի որ կը ձգտի ամրապնդել խաղաղութիւնը Պաղեստինի մէջ :

2. Խ. Միութիւնը անհրաժեշտ կը գտնէ միջոցներ ձեռք առնել այդ ուղղութեամբ, առանց որեւէ արտաքին միջամտութեան։

3. Պաղեստինի խնդիրը պէտք է կարգադրել նկատի առնելով բոլոր շահակից կողմերու շահերը :

Գալով ձեռք առնուելիք միջոցներուն, կառավարութիւնը կը հրաւիրէ բոլոր շահակից կողմերը չընել որեւէ բան որ կրնայ խախտել սահմանագիծերը արաբական երկիրներուն եւ Իսրայէլի միջեւ : Խ. Միութիւնը մասնաւորապէս կ'ընդդիմանայ «օտար միջամտութեան» Միջին Արեւելքի մէջ, միջամտութիւն մը որ հակառակ է այդ շրջանի պետութեանց կամքին եւ Ազգաժողովի սկզբունքներուն։ Յայտարարութիւնը միեւնոյն առեն կը հրաւիրէ շահակից երկիրները (հաւանաբար արեւմտեան երեք մեծ պետութիւնները) «եւ կենալ որեւէ ձեռնարկէ որ կրնայ խանգարել կացութիւնը զինադադարի պայմանագրով հաստատուած սահմանագծին վրայ»։ Յետոյ դիտել կուտայ թէ Արեւմուտքի այն փորձերը որ կը ձգտին զինուորական խմբակցութիւններ հաստատել Միջին Արեւելքի մէջ՝ «կը կազմեն գլխաւոր պատճառը միջազգային կացութեան ծանրացման»։ Արեւմտեան պետութիւնները քննադատելով հանդերձ, յայտարարութիւնը կը գնահատէ Ֆրանսայի եւ Մեծն Բրիտանիոյ արժանիքները՝ Միջին Արեւելքի կարգ մը երկիրներու անկախութեան հաստատման մէջ :

× Պ. Մոլոթով սուրիական դեսպանատունը այցելեց ընկերակցութեամբ Ա. Միկոյեանի։ Այս առթիւ ակնարկելով հր-

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԶՕՐ. ԴՐՕՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի, 22 Ապրիլ, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, պատարագի ընթացքին, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի զօր. Դրոյի յիշատակին, իր մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ընկերներն ու բարեկամները :

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, կազմակերպութեամբ բոլոր միութիւններու :

Կը խօսի՝ Փրոֆ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ (Մարսէյլէն)

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, իրենց այցելութեան առթիւ, Յովհաննէս Զալըքեանէ (Լոնտոն) 3000 ֆրանք, Տիգրան Գալալեանէ հազար, Վահան Մեծատուրեանէ հազար ֆր. :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՊՐԻԼ 8ԻՆ

Վերջացաւ «Յառաջ»ի վերհրատարակման 11րդ տարին :

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն դիւրացնել վարչութեան գործը, անյապաղ վերանորոգելով իրենց բաժանորդագրութիւնը կամ փակելով իրենց առկախ հաշիւները, առանց սպասելու մասնաւոր նամակի :

Կանխայայտ շնորհակալութիւններ

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՍԸՖԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ

ԽՆՋՈՅՔ - ԹԱՏԵՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի ժամը 3.30էն 10, Խրիմեան սրահը (Իսի, ռիւ տը լա Տէֆանս) :

Նախագահութեամբ՝

Պ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆի

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

յատարակուած յայտարարութեան, ըսաւ թէ «նոր քայլ մըն է խաղաղութիւն հաստատելու համար Միջին Արեւելքի մէջ» :

× Սուրիոյ նախագահը յայտարարեց թէ արաբական պետութիւնները միացեալ ճակատ մը կազմած են Իսրայէլի «թունաւոր եւ յարաճուն խլիրդին դիմաց»։ Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի ցամաքային, ծովային եւ օդային ուժերը զօրահանդէս մը կատարեցին Սուրիոյ անկախութեան տարեդարձին առթիւ :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ վարչապետը՝ Մառէշալ Բուլկանին եւ Ն. Խրուշչեւ Լոնտոն հասան չորեքշաբթի օր։ Դիմաւորելու համար կայարան գացած էր վարչապետը՝ Իտըն, բազմաթիւ պաշտօնատարներու հետ :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Ապրիլ 17). — Զոյլ ոսկի՝ 462.000, նափոլէոն 3130, զուից. 3030, անգլիական 4050, քառն տոլարնոց 16.120, թղթադրամ (ոչ պաշտօնական) անգլիական 1060, տոլար 399, զուից. 94.75:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris(9e)

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները յառաջիկայ ուրբաթ, 27 ապրիլ, ժամը 20.30ին Քաֆէ Պարպօթի մէջ, Կար տիւ Նօր :

Կը զեկուցանէ ընկ. Գ. ԼԱԶԵԱՆ

Այս առթիւ տեղի կ'ունենայ նորագիր ընկերներու երդումի արարողութիւնը :

ՊԱՏԱՐԱԳ 1915Ի ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի, երեկոյեան ժամը 5ին

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ

Թ. Ծ. Վ. ԱՄԱՍՈՒՆԻ

Հայրապետական պատարագ պիտի մատուցանէ

SACRÉ CŒURի եկեղեցիին մէջ

Ի յիշատակ 1915 – 18ի եղեռնի համօրէն հայ նահատակներու։

Փարիզի եւ արուարձաններու յարգոյ հայ հասարակութենէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ այս սրբազան արարողութեան :

●

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆուրվիէրի բլրանիստ հոյակապ տաճարին մէջ, հայածէս ձայնաւոր պատարագ, 22 Ապրիլ ժամը 10ին :

Լիոնի Հայ Կաթողիկէ ժողովրդապետութիւնը սիրով կը հրաւիրէ քաղաքի եւ շրջանի հայութիւնը Ֆուրվիէրի Տիրամօր գեղակերտ տաճարին մէջ Ապրիլեան նահատակներու եւ վերջին պատերազմին ինկած հայ զինուորներու համար մատուցուելիք պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

★

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆ. — Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին ծանօթ հաւաքատեղին : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Վռամեան» (Պուլվար Օտտօ) ենթակոմիտէի բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը ճիշդ չորսին, սովորական տեղը։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։ Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԻՍԻ. — Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը։ Կը հրաւիրուին անդամուհիները, համակիրները եւ բարեկամները :

ՇԱՒԻԼ. — Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր Սերոբ - Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՎԻԷՆ. — Ց. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, Համօ Օհանջանեան Ակումբին մէջ : Բոլոր ընկերուհիներու եւ սանուհիներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Զեկուցում պատգամաւորի, ինչպէս եւ վարչութեան նիւթական եւ բարոյական գործունէութեան։ Խորհրդակցութիւն պարահանդէսի մը մասին։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, ՝ Պուլվ. տ'Աթէն, Պար տիւ Կլոպի մէջ:

ԴԱՍԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵԿՈՅ ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆԻ ԵՒ ՓԻԷՐ Տ'ԱՐՔԷՍԻ

Մասնակցութեամբ ԴԱՆԻԷԼ ԼԸԶԻՒՌԻ եւ ՄԱՐՍԷԼ ՏԸԼԱՆՈՒԱՅԻ :

Ուրբաթ, 20 Ապրիլ, ժամը 21ին, Էքօլ Նորմալ տը Միւզիքի սրահին մէջ, 78 Ռիւ Քարտինէ (Մէթրօ Մալզէրպ) :

Յայտագրի մաս կը կազմեն Փիւրսէլի, Շումանի եւ Դանիէլ Լըզիւռի երաժշտական կտորները :

Առաջին ունկնդրութիւն. — Պետրոս Դուրեանի «Իմ Մահը» (Շան տը լ'Ուպլի), եւ Մերուժան Պարսամեանի «Աչքերը» (Շան Սէրիւլէէն). — Թարգմ. Լիտիա Կարինի եւ երաժշտութիւն Մարսէլ Տըլանուայի :

Հօյ-Նազան, փարաֆրազ մելոտիկ Մարսէլ Տըլանուայի, ֆրանսերէնի վերածուած Լիտիա Կարինի կողմէ :

ԿՈՄԻՏԱՍԵԱՆ ԵՐԳԵՐ

Գին տոմսերու 200էն 600 ֆրանք:

Դիմել՝ Լօրա Իչգալացեանի, 73 Ֆօպուռ Փուասօնիէր (Հեռաձ. Փրօ. 64-23), Տիւրանի հրատարակչական Տունը եւ հանդիսասրահը :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ — HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris*

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 20 ԱՊՐԻԼ

VENDREDI 20 AVRIL 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7559 32e ANNEE

խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3370

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՁԱՐԱՇՈՒՔ ՍԱՍՏԸ

Ի՞նչ է պատահեր Երեւանի մէջ, որ հեռագրական գործակալութիւնը կը փութայ մինչեւ Փարիզ հաղորդել տեղեկութիւնը :

Կարդացիք անշուշտ,— Երեւանի ռուսերէն պաշտօնաթերթը, «Կոմունիստ», սաստ մը ուղղեր է Հայաստանի համայնավարներուն :

Այսօր կը հրատարակենք հեռագրին մնացեալ մասն ալ, որ աւելի կը լուսաբանէ խնդիրը :

Շնդալից լուրերու ժխորին մէջ, միջազգային մամուլը յաճախ կ'անտեսէ այս կարգի տեղեկութիւնները :

Բայց, այս լուրը մասամբ լոյս տեսաւ Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանին «Լը Մոնտ»ի մէջ (18 Ապրիլ) :

Անշուշտ անցուդարձը աւելի լայնօրէն պարզուած է Մոսկուայի մէջ :

Արդ, ամէն անգամ որ Երեւանի «Կոմունիստ»ը կամ Մոսկուայի պաշտօնաթերթերուն Երեւանի թղթակիցը մանաւոր տեսութիւն մը հրատարակէ Հայաստանի ներքին կացութեան մասին, չարաշուք պատկեր մը կը պարզուի :

Կը նշանակէ թէ պղտոր բան մը կը պատրաստուի :

Այդ կարգի տեսութիւնները նախանշաններ, աւելի ճիշդ՝ ախտանշաններ են, այս կամ այն գործողութիւնը կատարելու համար, ի հարկին :

Շատերու մէջէն օրինակ մը յիշած ըլլալու համար, բաւե՞ք թէ այդպէս պատահեցաւ 1936 – 37ին, երբ Մոսկուայի թերթերուն Երեւանի տխրահռչակ թղթակիցը, ոմն Կիրպոտին, երկդիմի թղթակցութիւն մը կը հրատարակէր Հայաստանի վրադէտներու մասին :

Երեւութապէս բարեացակամ, իրականին մէջ ծածկամիտ մատնանշում մըն էր այդ գրութիւնը, որ առաջին առթիւ կերաւ Եղիշէ Չարենցի գլուխը :

Գիտենք թէ ինչ պատահեցաւ այնուհետեւ, երբ զանգուածային «մաքրագործումներ» կը կատարուէին Խ. Միութեան մէջ, կեդրոնէն մինչեւ յետին ծայրագաւառը :

Հայաստանն ալ ունեցաւ իր հարիւրաւոր զոհերը, մանաւանդ մտաւորականներ, որոնց մեծ մասին ճակատագիրը անյայտ կը մնայ մինչեւ այսօր :

Ձենք ուզեր նմանութիւն մը կատարել այդ շրջանի դէպքերուն եւ «Կոմունիստ»ի ազդարարութեան միջեւ :

Բայց, ռուսերէն պաշտօնաթերթը ինչո՞ւ հարկ զատեր է այդքան խիստ սաստ մը ուղղել Երեւանի համայնավարներուն, նոյն իսկ շատ մը անարգական բառեր գործածելով :

Հակաստալինեան պայքարը բացուած ատեն, ամէն տեղ ալ կուսակցական ժողովներ գումարուեցան, լուսաբանութիւններ լսելու համար 20րդ Համագումարի որոշումներու մասին :

Այդ առթիւ, թեր ու դէմ վիճաբանութիւններ ալ տեղի ունեցան, եւ եթէ չենք սխալիր՝ կը շարունակուին մինչեւ այսօր, գրաւոր թէ բանաւոր :

Արդ, ի՞նչ մահացու մեղքեր գործեր են Հայաստանի համայնավարները, մասնաւոր յանդիմանութիւն մը լսելու համար : Այն ալ ռուսերէն պաշտօնաթերթին միջոցաւ :

«Անհատի պաշտամունք»ին ամէնէն վաւերական վկան հանդիսացաւ մեր անճար հայրենիքը, որուն գլխուն վերեւ ցարդ կանգնած կը մնայ Սթալինի «մոնումենտ»ը, եղեսուն մեթր բարձրութեամբ :

Ռուսերէն «Կոմունիստ»ը կ'ուզէ միշտ վա՞ռ պահել այդ արիւնազանգ մղձաւանջը, նոր հաւատաքննութիւն մը սարքելով Երեւանի մէջ :

Դեմոկրատիա՞ թէ դեմոնոլոգիա :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲՈՒԼԿԱՆԻՆ ԵՒ ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Կ'ՈՒԶԵՆ ԽՈՒՍԱՓԻԼ ՆՈՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷ ՄԸ

Չորեքշաբթի օր ճիշդ որոշեալ ժամուն Լոնտոն հասան Խ. Միութեան վարչապետը, մարեշալ Բուլկանին եւ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Ն. Խրուշչեւ : Բոլոր թղթակիցները կը հաստատեն թէ ընդունելութիւնը եղաւ արժանավայել, բայց ժուժկալ եւ ամէն ինչ վերջացաւ տասը վայրկեանէն : Կարծես այցելութեան քաղաքական հանդամանքը չեշտելու համար, Անգլիոյ արտաքին նախարարը կայարանէն ուղղակի երեսփ. ժողով գնաց եւ կարճ յայտարարութիւն մը ըրաւ այն գեկոյցի մասին որով Խ. Միութիւնը կը յայտնէր թէ պատրաստ է գործակցելու Միջին Արեւելքի մէջ, յանուն խաղաղութեան : Դիտել տալով հանդերձ թէ կարգ մը հակասութիւններ կան Մոսկուայի յայտարարութեան մէջ, նախարարը շեշտեց.— «Բայց եւ այնպէս Ն. Վեհափառութեան կառավարութիւնը կ'ողջունէ խորհրդային պատրաստակամութիւնը՝ Միջին Արեւելքի խաղաղութեան պահպանման եւ արաբ – իսրայէլեան վէճին կարգադրութեան համար» :

Բոլորին կարծիքը այն է թէ Միջին Արեւելքի խնդիրը օրակարգի գլխաւոր հարցը պիտի կազմէ, երկու երկիրներու քաղաքական բանակցութեանց մէջ :

Մոսկուայի հիւրերը Փորթսմութի նաւահանգիստը հասան ժամը 11ին եւ կէս ժամ վերջը ցամաք ելան բրիտանական հողին վրայ, մինչ նուագախումբը կը հնչեցնէր Խ. Միութեան եւ Մեծն Բրիտանիոյ քայլերգները : Քսան վայրկեան վերջը արդէն բազմած էին մասնաւոր կառախումբին մէջ, որ Լոնտոնի Վիքթորիա կայարանը հասաւ ժամը 2.15ին : Կառախումբին մէջ նախաճաշ մը սարքուած էր, չոր ուտելիքներով եւ բրիտանական գարեջուրով : Առաջին անգամ կառախումբէն դուրս ելաւ մարեշալ Բուլկանին : Անգլիոյ վարչապետը, Սըր Էնթ. Իտըն հիւրերը ողջունեց հետեւեալ յայտարարութեամբ .

— Բազմաթիւ դէպքեր պատահեցան միջազգային բեմին վրայ, այն օրէն ի վեր որ Լոնտոն հրաւիրեցի մեր հիւրերը Ժընեւի մէջ. բայց վստահ եմ թէ մեր հիւրերն ալ կ'ընդունին որ իրենց այցելութիւնը աւելի քան կարեւոր է, իբրեւ արդիւնք : Մեր խորհրդակցութեանց մէջ պիտի քննենք անգլեւխորհրդային խնդիրներ, ինչպէս եւ այն հարցերը որ կապ ունին աշխարհի խաղաղութեան եւ բարօրութեան համար : Առաջին անգամ է որ Խ. Միութեան վարիչներ այս երկիրը կ'այցելեն : Ողջունելով զանոնք, կը յուսամ թէ մեր աշխատանքով պիտի կրնանք բարելաւել մեր երկիրներուն եւ ժողովուրդներուն յարաբերութիւնները » :

Անմիջապէս ռուսերէնի թարգմանուեցաւ այս ուղերձը : Ցետոյ գրաւոր ճառ մը կարդաց մարեշալ Բուլկանին, հետեւեալ բովանդակութեամբ .

ՄԱՐԵՇԱԼԻՆ ՀԱՒԱՍՏԻՔՆԵՐԸ

— «Խորհրդային ժողովուրդը խոր յարգանք կը տածէ բրիտանական ժողովուրդին համար : Բարձրօրէն կը գնահատէ անոր մշակոյթը եւ նշանաւոր իրագործումները գիտութեան եւ արհեստագիտութեան մէջ : Սովետներու սրտին մէջ վառ կը մնան մեր ռազմական բարեկամութեան յիշատակները՝ հասարակաց թշնամիին դէմ մղուած տաժանելի տարիներու ընթացքին : Խորհրդային կառավարութիւնը կ'ուզէ բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատել Անգլիոյ, ինչպէս եւ Մ. Նահանգներուն, Ֆրանսայի եւ ուրիշ երկիրներու հետ : Ժողովուրդներու շահերը եւ տիեզերական խաղաղութեան զօրացումը կը պահանջեն բարւոքել յարաբերութիւնները մեր երկիրներուն միջեւ : Վերջին ժամանակներս որոշ աշխատանքներ կատարուեցան այդ ուղղութեամբ : Սակայն դեռ երկար եւ թերեւս դժուարին ճամբայ պիտի կտրենք : Մեր երկիրներուն մէջ կան ընկերային եւ քաղաքական տարբեր դրութիւններ, բայց երբ կը մտածենք թէ միեւնոյն երկրագունդին վրայ պիտի ապրինք, պետական կազմի տարբերութիւնները պէտք չէ խոչընդոտ համարուին իբրեւ բարի դրացիներ ապրելու, գործակցելու եւ մեր յարաբերութիւնները բարւոքելու համար :

« Պէտք է տնտեսական լայն կապեր հաստատել, աւելցնել մեր առեւտրական յարաբերութիւնները, ինչպէս եւ փոխադարձաբար տեղեկութիւններ կազմակերպել արհեստագիտութեան, գիտութեան եւ մշակոյթի ասպարէզներուն մէջ կատարուած իրագործումներու մասին : Մենք այս բոլորը կը նկատենք գործնական իրագործումը պետութեանց խաղաղ համակեցութեան եւ գործակցութեան :

« Խ. Միութիւնը խաղաղասէր երկիր մըն է : Մեր ժողովուրդը հիմնովին չահագրգռուած է որ պատերազմը երբեք չխանգարէ իր խաղաղ եւ ստեղծագործ աշխատանքը : Ահա թէ ինչու խաղաղութեան պահպանման եւ զօրացման պայքարը կը կազմէ մեր արտաքին քաղաքականութեան հիմքը : Տարակոյս չկայ թէ բրիտանական ժողովուրդն ալ, որ նոյնպէս կրեց աղետալի պատերազմին սարսափները եւ տառապանքները, խաղաղութիւն եւ ապահովութիւն կ'ուզէ : Կը յուսանք թէ մեր այցելութիւնը եւ անձնական շփումները ձեր երկրին քաղաքական վարիչներուն հետ պիտի նպաստեն մեղմացնելու միջազգային կացութիւնը եւ հաստատելու աւելի մեծ փոխադարձ հասկացողութիւն մը եւ յարաբերութեանց տեւական բարւոքում մը Մեծն Բրիտանիոյ եւ Խ. Միութեան միջեւ :

× Մոսկուայի հիւրերը առաջին օրը այցելեցին Լոնտոնի պատմական յիշատակարանները, — Ս. Պօղոս մայր եկեղեցին, Լոնտոնի Աշտարակը, եւայլն : Բուն աշխատանքը պիտի սկսէր երէկ : Մոսկուայի անթելը եւ թերթերը շնդալից մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն այս այցելութեան առթիւ : Բազմաթիւ թղթակիցներ ղրկուած են Լոնտոն :

ԿՈՄԻՆՖՈՐՄԻՆ ԹԱՂՈՒՄԸ

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն չեն ընծայեր Կոմինֆորմին լուծման : Փարիզեան թերթերն ալ, աջ, կեդրոն կամ չափաւոր ձախ, կը բացատրեն թէ այդ լուծումը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ թաղումը խրտուիլակի մը, որ ամէնէն առաջ ուրախութիւն կը պատճառէ մարեշալ Թիթոյի եւ Հնդկաստանի վարչապետին՝ Նեհրուի : Թիթօ Կոմինֆորմին առաջին զոհն եղաւ, երբ կ'ընդդիմանար Եուկոսլաւիոյ սովետացման (1948) : Անցեալ տարի երբ Բուլկանին եւ Խրուշչեւ Պելկրատ այցելեցին, Թիթօ յիշեցուցած էր թէ Կոմինֆորմին լուծումը անհրաժեշտ է, յարաբերութեանց բարւոքման համար : Նեհրու եւս նոյն պահանջը կը յիշեցնէր, երբ Մոսկուայի երկու վարիչները Հնդկաստան այցելեցին անցեալ աշնան :

Փարիզի ընկերվարական օրկանը, «Փոփիւլէր», կը մերժէ Մոսկուայի այն թելադրանքը թէ Կոմինֆորմին անհետացումը ինքնին պիտի դիւրացնէ գործակցութիւնը համայնավարներուն եւ ընկերվարականներու միջեւ : Այս առթիւ ազատութիւն կը պահանջէ արբանեակ երկիրներու համար : Պահպանողական թերթ մը, «Օռոր», կը բացատրէ թէ Կոմինֆ մը քաղաքականօրէն մեռած էր իր ստեղծումէն մէկ տարի ետքը :

Ձախակողմեան թերթ մը «Ֆրան - Թիրէօր» դիտել կուտայ թէ Կոմինֆորմին մահը նոյնքան անսպասելի էր որքան իր ծնունդը 1947ին : Կիսապաշտօնական օրկանը, «Լը Մոնտ» կը բացատրէ թէ Կոմինֆորմին մահը որեւէ գործնական կարեւորութիւն չունի : Թերթը աւելի կարեւոր կը գտնէ Խ. Միութեան յայտարարութիւնը՝ Միջին Արեւելքի մասին :

Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա» կը բացատրէ թէ Կո-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Մարսէյլի նուիրատուներու ցանկը. —

Բ.

Հ.Յ.Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէ	25.000
Հ.Յ.Դ. Նոր Սեբաստիի Շրջ. վրչ.	15.000
Յ. Պապիկեան	10.000
Թ. Գըլըճեան	10.000
Հ. Յ. Դ. . Կարօ խումբ	15.000
Կ. Ճանիկեան	10.000
Յովհ. Օհանեան	5.000
Մկր. Զօրպաճեան	5.000
Կարապետ Գուլումեան	5.000
Մելիք Մուշկամպարեան (Տիրայր Արք.ի մահուան առթիւ)	5.000
Պետրոս Սառաճեան (Սասունցի Մուշեղի մահուան առթիւ)	5.000
Ա. Արմաղանեան	5.000
Միսաք Աւտոյեան	5.000
Մ. Սուքիասեան	5.000
Ժ. Տէր Վարդանեան	5.000
Ա. Պետիկեան	5.000
Հ.Յ.Դ. նորակազմ Դրօ խումբ	4.000
Յ. Պետրոսեան	3.000
Գր Պօյաճեան	3.000
Տ. Թաղոյեան	3.000
Խ. Արզումանեան	3.000
Ղազար Տէրտէրեան	3.000
Ազգին Մարտիրոսեան	3.000
Ա. Ծերունեան	2.000
Ա. Քիթապճեան	2.000
Անիսպէկեան	2.000
Բարէլեան	2.000

(Շար.)

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Երէկ հաղորդած էինք թէ Երեւանի ռուսերէն օրաթերթը, «Կոմունիստ», խիստ քննադատութիւն մը հրատարակած է Հայաստանի համայնավարներուն դէմ, դատապարտելով անոնց «սխալ յայտարարութիւնները եւ ցնդաբանութիւնները» : Այս առթիւ կարգ մը ծանօթ անուններ ալ կը հաղորդէր :

Նոյն աղբիւրէն կը քաղենք հետեւեալ յաւելուածը ռուսերէն թերթին գրութեան մասին.

— « Կուսակցութիւնը չի կրնար թոյլատրել որ կարգ մը անհատներ անձի պաշտամունքին դէմ բացուած պայքարի դիմակին տակ, օգտագործեն կուսակցութեան դիրքին լայն ժողովրդավարութիւնը՝ տարածելու համար կարծիքներ որոնք խորթ են մեզի : Աւելորդ է բացատրել թէ այդպիսի յայտարարութիւններ կը վնասեն կուսակցութեան միասնականութեան եւ մեր հասարակաց դատին : Անհրաժեշտ է խիստ պայքար մը մղել անոնց դէմ որ կը փորձեն նսեմացնել կամ տկարացնել կուսակցութեան տիրական դերը խորհրդային պետութեան մէջ, խեղաթիւրել անոր քաղաքականութիւնը / մանր բուրժուական (քաղքենի) դրդացումներ տարածել » :

Ուշագրաւ է որ թերթը մասնաւորապէս կը շեշտէ թէ բոլոր «սխալ յայտարարութիւնները» կատարուած են կուսակցութեան անդամներուն կողմէ :

«ԱՐԵՒՆԵՐԻ ԽԱՂԸՆԿԵՐ»Ը ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Վերջին երեք տասնամեակներու ընթացքին «Հայպետհրատ»ի լոյս ընծայած գիրքերուն մէջ դժուար է հանդիպիլ հատորի մը՝ ուր Ստալինի անունը յիշատակուած չըլլայ: Բանաստեղծները, մասնաւորապէս, իրենց հրատարակած բոլոր գործերուն մէջ երգած են կարմիր բռնակալին աչքերը, սիրտը, հոգին, մազերը, ձեռքերը, ոտնը ... Վերջապէս՝ Ստալին չէ ունեցած սեփականութիւն մը, որ «ներշնչած» չըլլայ հայ բանաստեղծները: Տեղ մը՝ «Արեւների խաղընկեր» է անիկա, «Դարերի իմաստութիւն ... Ժողովուրդների Հայրը եւ հպարտութիւն...Կովկասի ձիւնապատ գագաթ..»: Բանաստեղծ Յ. Շիրազ՝ «Արեւի հուրը» գտաւ միայն, ընծայելու համար իր երգերուն հերոսին:

Երկրի մը մէջ՝ ուր մարդիկ տէրը չեն իրենց մտածումին, ներկայացնելու համար գրականութեան կամ արուեստի մը նկարագիրը՝ բաւական է առնել պատահական ուեւէ անձ ու խօսիլ իր մասին: Մէկը՝ պատկերն է բոլորին ու բոլորը՝ մէկին: Երեւոյթ մը՝ որուն կարելի չէ հանդիպիլ ազատ աշխարհի բազմագոյն ու բազմատեսակ արուեստներու միջավայրին մէջ: Առէք, միեւնոյն նիւթին շուրջ գրուած մէկէ աւելի քերթողներու տողաւորները, բաւական է, որ ունենան նոյն չափերը եւ արդէն կրնաք պատահական քառեակներ վերցնելով անոնցմէ, շարել իրարու տակ, կազմելու համար ... ամբողջական «բանաստեղծութիւն» մը: Մէկ խօսքով՝ սովետահայ բանաստեղծները չունին անհատական նկարագիր:

Գ. Սարեան, որ Հայաստանի ամէնէն լուրջ բանաստեղծներէն մէկը կրնայ համարուիլ, իբրեւ տուրք՝ տաղաւոր մը ունի.— «Մոնումենտ Առաջնորդին»:

« Կանգնել է բարձունքին պատուանդանի վրայ,
Ստալինի վսեմ քանդակը վիթխարի :
Նայում է նա ինչպէս երկրի արեւածագ,
Սփռած իր շողերը քաղաքներին, գիւղին,
Եւ երկնքի կապոյտ, կապոյտ կամարի տակ
Լուսաւորում Հայոց նոր պատմութեան ուղին »:

Վիթխարի այս յուշարձանը, որ բարձրացած է Երեւանի սրտին, թանձր ստուերի մը պէս կը ճնշէ բանաստեղծներու մտքին վրայ: Անկասկած՝ բոլորը աշխատած են թօթափել այդ ճնշումը.— Ահա՛ թէ ինչու բազմաթիւ երգեր՝ այդ «մոնումենտ»ին համար: Կ'ըսուի, թէ Խ. Միութեան ամէնէն բարձր արձանն է ան՝ պատրաստուած Մոսկուայի մէջ, Մերկուրովի ձեռքով.—

« Հայոց աշխարհից նա ստացել էր պատուէր,
Ի՞նչպէս թարգման լինէր ժողովրդի սրտի »:

Արձանը, ուրեմն, քանդակուելէ վերջ բերուած է Հայաստան: Երգուած է անոր մարմարը, աշխատանքը, ուղեւորութիւնը, պատուանդանը եւ բացումը:

Գ. Սարեան, այդ արձանին առջեւ, կը խորհի՝ թէ առանց անոր պիտի մնայինք

«ցնցուած, հալածական եւ դարերով գերի, անհայրենիք, անհաց եւ թափառական կեանքի ցուպը մեր ձեռքին »: Եւ չկարենալով իր «յուզում»ը զսպել, կ'աղաղակէ ի լուր մարդկութեան.—

«Յաւերժ, յաւերժ մնա՛յ քանդակը Առաջնորդի,
Գոչում եմ ես ահա սրտիս ամբողջ ձայնով,
Կանգնեցրինք մենք քեզ մեր հայ ժողովրդի
Երախտապարտ ոգու շքեղ պատուանդանով »:

Հիմա ի՞նչ պիտի ընէ արդեօք «երախտապարտ» մեր ժողովուրդը, ի՞նչ պիտի ընեն Առաջնորդին արեւով «լուսաւորեալ» մեր բանաստեղծները, երբ իրենց նոր առաջնորդները կը յայտարարեն թէ տգէտ, ոճրագործ, ինքնագով բռնակալ մըն էր Ստալին... : Խելայեղ փառաբանութեան օրերուն մարդ չկա՞ր արդեօք, որ անդրադառնար այս բոլորին...Բայց այս մասին մտածելն անգամ, ներկայիս, դատապարտելի է, որովհետեւ... յեղափոխութեան ոգիին անհաղորդ եւ կոմունիզմի թշնամիներուն վերապահուած է սխալները քննադատել եւ ծանօթ է, թէ ինչ հետեւանք կրնայ ունենալ:

Դժուարին կացութեան մատնուած ըլլալու է Հայաստանի ժողովուրդը, որովհետեւ ձախաւերութիւնն ունեցած էր, ատենին, իր «ազգային» քայլերգին մէջ յիշատակելու Ստալինի անունը.—

«Հանճար ես դուն, ճարտարագործ, շինարար՝
ժողովրդոց սուրբ դաշինքով Ստալինեան»:

Հարց է, թէ հիմա ի՞նչ է մեր ժողովուրդը, երբ ոչ սթալինեան ժողովուրդներ կան եւ ոչ ալ սթալինեան դաշինք գոյութիւն ունի... արդեօք դարձեալ « հանճար, ճարտարագործ ու շինարար » կը մնա՞յ: Մաղթենք՝ որ այդպէս ըլլայ... :

Բանաստեղծ Գ. Սարեան գեղեցիկ քառեակ մը ունի, որուն մէջ կը խորհի մեռնելէն տարիներ վերջ յարութիւն առնել՝

« Տեսնելու համար՝ թէ բոլոր, բոլոր
Յոյսի ջահերից ո՞րը վառ մնաց »:

Հարկ չկայ յարութիւն առնելու, սիրելի Սարեան, կ'ապրիս տեղ մը ուր մարդիկ իրենց կենդանութեանն իսկ, քանի մը անգամ կը տեսնեն ու կը գիտակցին, թէ « յոյսի ջահերից ո՞րը վառ» կը մնայ:

Դատապարտելի չեն անոնք:

Ի՞նչ ըսել սակայն մարդոց՝ որոնք ազատ աշխարհին մէջ, տարիներէ ի վեր փառքը կը հիւսէին պատմութեան ամէնէն անողորմ բռնակալին: Ահաւասիկ թուղթ ու մելան է սպառած, հասկցնելու համար անոնց՝ թէ այդ վարչաձեւին տակ, տեւական մղձաւանջի մը մատնուած է ժողովուրդը: Նոյնքան եւ աւելի մելան է սպառած հակադաշնակցական, այլապէս ծանօթ հակահայկական մամուլը, այդ ուղղութեամբ: Դաս մը տիրացուներ ալ, երբ Ստալինի մասին գրելու ժամը հնչեց՝... «բանաստեղծ» դարձան: Ուրիշ պոռաւներ, համեմատաբար աւելի համեստ, կանչեցին բեմերէն: Ոմանք, իրենց տուներուն մէջ մասնաւոր տեղեր յատկացուցին, գետեղելու համար «փրկիչի» նկարը:

Աւելին կայ:

Հայաստանի մէջ, Ստալինի անուան շուրջ հիւսուած «ժողովրդակա՜ն» եւ աշուղական երգեր, ինչպէս նաեւ այդ նիւթին շուրջ գրուած բոլոր տողաւորները մէկ կողքի տակ համախմբելով «Հայպետհրատ»ը լոյս է ընծայած շքեղ տպագրութեամբ հատոր մը: Դժբախտութիւնը ունեցած եմ տեսնելու մարդիկ՝ որոնք այդ հատորը Աւետարանի նման գոց սորվելէ ետք... նուիրած են նաեւ իրենց ծանօթներուն:

Ուրիշներ՝ «Ուզում եմ լինել Սթալինի պէս» խորագիրը կրող եւ բազմաթիւ նոյնիմաստ մանկական գրքոյկներ են պարտադրած իրենց անմեղ զաւակներուն, իբրեւ ընթերցանութիւն, իբրեւ գաղափարական առողջ դաստիարակութեան ուղի:

Յիշեալ ծնողները ի՞նչ ձեւի բացատրութիւն պիտի տան արդեօք իրենց զաւակներուն, հասկցնելու համար անոնց, թէ այլեւս պէտք չէ... «լինել Ստալինի պէս»: Մանուկները կը հասկնա՞ն այն պատճառաբանութիւնները՝ որոնք պարզուեցան Խրուշչեւներու կողմէ, համայնավար կուսակցութեան 20րդ համագումարին մէջ: Չենք գիտեր, թէ սովետ առաջնորդները միջոց մը գտա՞ծ են... մանուկները համոզելու համար: Մէկ իրողութիւն գիտենք սակայն: Մանուկներու հոգին աշխարհ մըն է, ուր հերոսներ կամ աստուածներ կը կերտուին: Մանուկը կը գուրգուրայ անոնց վրայ, կը խանդավառուի անոնց գործերով, կը հաւատայ ամենազօր անոնց կարողութեան ու իր երեւակայութեան մէջ՝ կը քալէ անոնց ոգիէն ներշնչուած:

Վա՜յ անոր, որ կը փորձէ այդ հերոսները կործանել... Խաբկանքի եւ ստորակայութեան զգացումը որդի մը պէս կը կրծէ մանուկներուն սրտերը, անդրադառնալու համար անոնց մնացեալ կեանքին վրայ:

Խրուշչեւներուն շատ ալ հոգը չէ այս պարագան: Պէտք է ըմբռնեն սակայն անոնք որ այդպիսի խեղկատակութիւններ կը փորձէին Հայաստանէն դուրս: Հոգեպէս երջանիկ է եղած միշտ այն Հայը՝ որուն մանկական աշխարհը փոթորկած են Հայկերու, Սասունցի Դաւիթներու եւ Մեծն Տիգրաններու հրեղէն անունները:

Մանուկներու համար հարկ է ընտրել հերոսներ՝ որոնք յաւիտենական ըլլան:

Այն սերունդները, որոնք ունեցած են Ստալինի նման...կաւէ աստուածներ, չեն կրնար ունենալ տարբեր նկարագիր:

Այս է, որ տարիներ չարունակ մեր մամուլը ուզած է հասկցնել Թերահաւատներուն:

ԱՐՄԵՊԻԼ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՏՈՄՍԵՐ

ՄԻԱՅՆ ԵԿԵՂԵՑԻ՞Ն

Կարելի՞ է, միմիայն մեր Առաքելականին ապաւինիլ՝ Նոր Սերունդին եւ Հին Սերունդին միջեւ մտերմութիւն մը հաստատելու համար:

Չեմ հաւատար թէ միմիայն Եկեղեցիին ապաւինելով կրնանք Նոր Սերունդը փրկել: Փրկութեան այդ լաստին կառչած են միայն մեր Տէրտէրներն ու մեր Եպիսկոպոսները:

Եթէ մեր Տէրտէրներուն ու մեր Եպիսկոպոսներուն փէշէն քաշող չըլլայ մեր եկեղեցիէն դուրս կը քշեն մեր գրաբարն ալ, մեր աշխարհաբարն ալ ու կը սկսին աղօթել անգլերէնով ու քարոզել՝ չինարէնով:

Բայց, մենք, ոչ տէրտէր ենք, ոչ ալ եպիսկոպոս՝ բարեբախտաբար:

Չենք ուրանար Եկեղեցիին դերը նորերը ազգին մօտեցնելու աշխատանքին մէջ: Ի հարկէ, եկեղեցին միջոց մըն է, որպէսզի Ամերիկա կամ Ֆրանսա ծնած, մեծցած ու դաստիարակուած ճորճն ու Ժաքլինը վեր վար ծանօթութիւն մը ունենան գոնէ մեր կրօնական աւանդութեանց մասին: Պայմանաւ որ զանոնք Ծնունդին ու Վարդավառին, Զատկին ու Աստուածածնին պատարագի տանելու արարողութեան զուգընթաց, բացատրենք անոնց թէ մեզի համար, մեր Առաքելականը ոչ միայն կրօնական հիմնարկութիւն մըն է, այլեւ ազգային հաստատութիւն մը: Պայմանաւ որ բացատրենք իրենց թէ մեզի համար, ազգ ու եկեղեցի միաձոյլ ամբողջութիւն մըն են: Կրնա՞ք սկիհին մէջ լեցուած գինին ու ջուրը իրարմէ զատել:

Երկու հազար տարի մեր եկեղեցին, ընդ հուր եւ ընդ սուր, պաշտպանած ու պահած ըլլալու իրողութիւնն իսկ կրնայ բանալ անոնց աչքերը եւ ըսել տալ անոնց.

— Զարմանալի երեւոյթ է, հազար տեսակ թշնամի ունեցեր ենք եւ մեր Եկեղեցին ձեռքէ չենք հաներ: Ըսել է որ մեր ազգը հայրիկիս ըսածին չափ ալ կայ եղեր: Տունը պատմութեան գիրք մը կայ, կարդամ նայիմ ուրիշ ինչեր ըրեր են հին Հայերը...

Կրնայ ըլլալ որ այդ հետաքրքրութենէն ետք, ճորճն ու Ժաքլինը բարեհաճին քիչ մըն ալ հայերէն սորվիլ:

Եկեղեցին միջոց է, բայց միակ միջոցը չէ՝ դաշնակցային կապ մը հաստատելու համար նորելուկին եւ «հին գլուխ»ին միջեւ:

Աշխատանքներ կան, որոնք պէտք է կատարուին Եկեղեցիէն դուրս:

Նախ, պէտք է հայերէն սորվեցնենք ճորճին ու Ժաքլինին, որովհետեւ մինչեւ ժողովուրդի մը լեզուն չճանչնաս, առաւել կամ նուազ չափով, այդ ժողովուրդը լիովին ճանչցած չես ըլլար: Կ'ունենաս միայն նախնական ծանօթութիւն մը անոր մասին: Լեզուն կենսական է՝ խնդրոյ առարկայ ժողովուրդին հոգին կատարելապէս ճանչնալու համար:

Լեզուին զուգընթաց, պէտք է սորվեցնենք մեր պատմութիւնը: Նոր Սերնդականը պէտք է գիտնայ թէ մենք ալ ունե-

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԿԻՒՐԵՂ ԱՂԱՅԻ ՄԱՀԸ

— Հէ՜չ, տատուայ · երեք փինճանին փարան է, եա առի:

— Քա՛, բացագանչեց տիրուհին:

Հազարխան խաթունը կանչեց երախաներին, գրպանները չամիչ լցրեց եւ ուղարկեց իր քրոջ մօտ:

— Մօրքուրիդ ըսէ, թէ գիշեր հոս պառկինք, առտուն մէրս կուգայ կը տանի, պատուիրեց նա Սրբունին:

Հազարխան խաթունը երախաներին ուղարկեց, որպէսզի թեթեւնայ նրանց հոգսերից եւ կարողանայ հիւանդի բոլոր կարիքներին հասնել:

Երբ սենեակ բարձրացաւ, արդէն մութ էր, վառեց լամբը եւ նայեց Կիւրեղ աղային: Խռխռում էր, բայց հանգիստ էր: Ցոգնած եւ ուժասպառ օրուայ սարսափից, նստեց Կիւրեղ աղայի անկողնի ծայրին, գլուխը թեքեց վերմակի վրայ մի քիչ հանգստանալու, քնել էր:

Գրեթէ մի անգամ միայն աչքը բաց արաւ գիշերը, այն էլ կէս արթուն. ոչ մի ձայն չկար: Կիւրեղ աղան էլ խաղաղ եւ հանդստաւէտ քնում էր:

— Փառք քեզ Աստուած, շշնջաց Հազարխան խաթունը եւ էլի գլուխը կռացրեց եւ քնեց:

Արեւածագի հետ միասին Հազարխան խաթունը աչքերը բաց արաւ: Ուսերը փայտացել էին, կարծես մի քիչ մրսել էր, ամբողջ գիշերը քնել էլ առանց վրան ծածկելու, բայց չզգուշացաւ: Կիւրեղ աղան հանգիստ եւ անխռով քնում էր:

— Զար սատանան էր, անցաւ:

«Տէր, ալ չյիշես» մրթմրթաց Հազարխան խաթուն եւ ոտների մատների վրայ կոխելով դուրս ելաւ, եազման քաշած գլխին, գնալու քրոջ մօտ եւ երախաներին բերելու:

Քոյրը ոչինչ չէր իմացել, միայն Սըրբունը ասել էր.— «Պապս հիւանդացաւ, մըզի քու քովդ ղըրկեց»:

Հազարխան խաթուն մանրամասն պատմեց թէ ինչ էր պատահել:

— Փառք Աստուծոյ, հիմա հանգիստ կը քնանայ, վերջացրեց նա:

— Քա՛, ի՞նչ կ'ըսես, հանգիստ կը քնանա՛յ, հըլէ գնանք տեսնանք տարակուսանքով բացագանչեց քոյրը:

— Քա, սիրտս վախ մի ձգեր:

— Քա, գնանք մէյ մը տեսնամ փեսաս, մրտնեղեց քոյրը:

Երախաների հետ միասին երկու քոյրերը վերադարձան տուն: Քոյրը մէկ երկու չարաւ, մօտեցաւ Կիւրեղ աղայի անկողնին եւ քաշեց վերմակը:

— Կը քնանայ, հա՛, հուր յաւիտեան կը քնանայ, ասաց քոյրը:

— Քա՛, ի՞նչ կ'ըսես, հըլէ թող:

Ինքը, Հազարխանը, մօտեցաւ անկողնին եւ սկսեց կանչել.

— Կիւրեղ աղա, քա՛, Կիւրեղ աղա...

Ոչ մի ձայն:

Կիւրեղ աղան կլորուել, կծկուել, դէմքն ամբողջովին այլանդակուել էր:

— Քա՛, մեռե՛լ է..., յանկարծ բղաւեց Հազարխան խաթունը եւ ընկաւ վրան:

Երկու քոյրերը եւ երախաները սկսեցին ողբը: Հարեւանները թափուեցին ներս:

— Գացէ՛ք, ըսէ՛ք Հաջի Քորոյին, թող գայ թաղէ, պըղտախպարը մեռեր է, Աստուած ձայնը լսեց, թող գայ, պատանք շինէ ու թաղէ, վո՜ւյ, վո՜ւյ, վո՜ւյ...:

Հաջի Քորոն, առաւօտեան ճիշդ այդ ժամին, դուրս էր գալիս եկեղեցուց: Եկեղեցու բակում անսահման խաղաղութիւն կար. խաղաղութիւն կար եւ ծառերի մէջ, տերեւների վրայ, իսկ ծառերի գագաթներին բազմել էր մի մեծ առաւօտ:

Եկեղեցուց դուրս եկողները, որոնք բացառաբար կանայք եւ ծերուկներ էին, որովհետեւ կիրակի եւ տօն չէր, դուրս էին բերում իրենց հետ ընտանի որոճացող կենդանիների անդորրութիւնը եւ օրօրուն նայուածքը:

Հաջի Քորոն մօտեցաւ մի քանի պառաւների եւ հարց ու փորձեց նրանց վիճակը, առողջութիւնը, իսկ բակից դուրս գալիս, լսեց նա եղբօր մահը եւ արցունքոտ աչքերով, անկեղծօրէն տխուր, աճապարեց դէպի մեռելատունը:

Հազարխան խաթունը, տեսնելով սենեակի շէմքից ներս մտնելիս, սկսեց լաց լինել եւ ասել.

— Եկո՛ւ, Հաջի Քորօ, եկո՛ւ, Աստուած ձայնդ լսեց, պղտախպարդ չկա՛յ...:

Հաջի Քորոն էլ, արցունքներով ողողուած, պատասխան տուեց եւ ասաց.

— Բերանս չորնա՛ր, չըսէի՛...:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(12րդ եւ վերջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՍՆՕՐԵԱԿԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

●

Այս տարի եւս Յունիսին տեղի պիտի ունենայ հայ արուեստի եւ գրականութեան տասնօրեակը Մոսկուայի մէջ։ Երեւանի Սպենդիարեան Օփերայի խումբը պիտի բեմադրէ «Դաւիթ Բէկ» օփերան, «Սեւան»ը, Տ. Չուխաճեանի «Արշակ Բ.»ը, Յ. Թումանեանի «Անուշ»ը, Չայկովսկիի «Պիկովայա Դամա»ն։ Սունդուկեանի «Էլի մէկ զոհ»ը, Պարոնեանի «Պաղտասար աղբար»ը, Շէյքսփիրի «Օթէլլօ»ն, Գրիբոյեդովի «Խելքից պատուհաս» թատերախաղերը։

Երիտասարդ դերասանները պիտի ներկայացնեն Շիրվանզադէի «Նամուս»ը։ Լենինականի խումբը Ն. Զարեանի «Փորձաքարը», Վ. Վաղարշեանի «Օդակում»ը, Դ. Դեմիրճեանի «Երկիր հայրենի»ն։

Ռուսական Թատրոնի յայտագրին մէջ է Երեւանի «Սթանիսլաւսկի» խումբին Շիրվանզադէի «Պատուի համար»ը, Մ. Գորկիի «Քաղքենիները», Պողոդինի «Կրեմլեան կուրանդները», Օվչիննիկովի «Տրջադարձ» թատերախաղերը։

Պիտի մասնակցին նաեւ պետական երգեցիկ խումբը, սեմֆոնիկ նուագախումբը, երգի, պարի խումբը, «Կոմիտաս» լարային քառեակը։ 25 հոգիէ բաղկացած թաւջութակահարներու մանկ. խումբը, ինչպէս եւ ջութակահարներու, քանօնի եւ տաւիղի վրայ նուագողներու խումբը, մանկական պարախումբը, 70 հոգիէ բաղկացած Երեւանի կրկէսի խումբը, Երեւանի նշանաւոր մենակատարները (սոլիստ)։ Այս համերգներու միջոցին պիտի ներկայացուին սովետահայ երգահաններու գործերէն բազմաթիւ կտորներ։

Լայն չափով պիտի ներկայացուի թէ դասական եւ թէ ժամանակակից խորհրդահայ գրականութիւնը։ Ռուսերէն գրքերուն մեծ մասը արդէն թարգմանուած է։ Այդ օրերուն Մոսկուայի մէջ պիտի կազմակերպուի հայ տպագիր գրքի ցուցահանդէս, ուր պիտի ցուցադրուին նմոյշներ 1512էն սկսեալ մինչեւ այսօր հրատարակուած գիրքեր։ Հայկական գեղանկարչութեան, թատերական նկարչութեան կիրառական արուեստի նմոյշներ, ինչպէս եւ ինքնուս արուեստագէտներու գործերէն։ Մեծ ցուցահանդէս պիտի կազմակերպուի հայկ. ճարտարապետութեան մասին։ Լուսանկարչական ցուցահանդէսներ պիտի պատկերացնեն հանրապետութեան ժողովրդական տնտեսութեան եւ մշակոյթին մէջ ձեռք բերուած նուաճումները։

Երեւանի շարժանկարի աշխատանոցը Մոսկուայի պաստառներուն վրայ պիտի ցուցադրէ «Հայկական կինօ համերգը», «Լեռնային լճի գաղտնիքը», «Ուրուականները հեռանում են լեռներից», «Հասցէատիրոջ որոնումներ», «Ամպրոպի արահետով»։ «Պատուի համար» նկարները, եւ «Սովետական Հայաստան» գունաւոր փաստանկարը։

ցած ենք մեր Տիգրաններն ու Վարդաններ, մեր Անդրանիկներն ու մեր Դրոները, մեր Նարեկացիներն ու մեր Շնորհալիները, մեր Վարուժաններն ու մեր Րաֆֆիները։

Զոր ու ցամաք պատմութեան մասին չէ խօսքը — Արտաւազդ թագաւորին յաջորդեց Տիգրանը, Աշոտին՝ Սմբատը։ Այդքա՛ն օտար հանրագիտարանին ալ կու տայ։

Նոր Սերնդականը պէտք է ծանօթանայ մեր մշակոյթի, ինչպէս նաեւ մեր ազատագրական կռիւներու պատմութեան, որպէսզի հասկնայ թէ ինչ տեսակ ազգի մը արիւնը կ'եռայ իր երակներուն մէջ։

Բայց, չմոռնանք, ծո՛ւղն ու ժաքլին ալ դանդաղ մը ունին.

— Աս ինչ վիճակ է... Կուսակցական կռիւ, բամբասանք, ծեծկուք։ Ինչո՞ւ այսպէս ենք... Ատո՞ր համար է որ անկախ հայրենիք չունինք...

Ի՞նչ պատասխան պիտի տանք իրենց, որպէսզի չպաղին, չցրուին ու չհեռանան մեզմէ... Եւ ի՞նչպէս պիտի սրբագրուինք, մենք, մեծերս, վասն փրկութեան Նոր Սերունդի։

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՊԱՐԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

●

Երկուշաբթի իրիկուն Անթուան թատրոնը ծայրէ ծայր լեցուն էր, բացառիկ երեկոյթի մը առթիւ։ Ինչպէս գրած էինք արդէն, օրիորդ Ալիս Պոյաճեան երեք ամիս Երեւան մնալով, կատարելագործած էր իր արուեստը, ղեկավարութեամբ Եղուարդ Մանուկեանի եւ վերադարձէն ի վեր առաջին անգամ կը ներկայանար հասարակութեան։

Օրիորդին մենապարերէն զատ, յայտագրին մաս կը կազմէին «Նայիրի» երգչախումբը ղեկավարութեամբ Գէորգեան-պէկեանի եւ «Սեւան» պարախումբը։ Երգչախումբը երգեց «Եաման Եար»ը, «Դէ էլի խաղայ», «Հօյ իմ Նազանի եարս» եւ ղեկավարին հեղինակութիւններէն հաճելի երգ մը։ Խումբը կ'ընկերանար նաեւ խմբական պարերուն։ Երկրորդ մասին մէջ, խումբը երգեց «Ջան եարօ ջան», «Մատնուակը», «Օփինա» (որ կրկնուեցաւ)։

Յայտագրէն դուրս երգեցին նաեւ «Կենաց երգը» եւ «Խաղաղութեան երգը», առաջինը Եանպէկեանէն, իսկ վերջինը Ա. Սաթեանէն, (բանաստեղծութիւն Սարմէնի)։ Երգչախումբը կրցաւ լաւագոյնս արտայայտել մեր ժողովրդական եղանակները։ Ղեկավարը իր հեղինակած երգերուն մէջ ալ կրցած է պահել հայկական հարազատ շնչը։

Անշուշտ օրուան կարեւոր բաժինը կ'իյնար Ալիս Պոյաճեանի։ Օրիորդը յաջողած է կարճ ժամանակի մը մէջ շատ բան սորվիլ։ Ճիշդ է որ արդէն պարուհի էր եւ ծանօթ Փարիզի հասարակութեան, բայց մինչեւ երկուշաբթի օր չէինք նկատած այնքան արուեստ իր պարերուն, մանաւանդ հայկականի մէջ։ Սիրուն, շնորհալի եւ ճկուն, օրիորդը շատ հաճելի երեկոյթի մը վայելքը ապահովեց ներկաներուն։ Առաջին անգամ պարեց Վարդի պարը, շատ յաջող, Նա Նազեր, Նազ պար, եւ կովկասեան լեռնական պար մը։ Վերջին մասին մէջ պարեց Ոսկեհատը, Նազանին եւ Ղազարի (Թաշկինակի պարը)։ Բոլորին մէջ ալ, մանաւանդ այնքան սիրուն Թաշկինակի պարին մէջ, Ալիս ցոյց տուաւ նուրբ ոճ մը, եւ արուեստագէտի խառնուածք։

Վերջացնելէ առաջ, կ'ուզէինք մասնաւորապէս շնորհաւորել Օրիորդին հագուստները։ Իսկապէս բացառիկ հաճոյք մըն էր դիտել ժողովրդական պարերու յատուկ զգեստներ որոնց ամէն մէկուն մէջ աչքի կը զարնէր եւրոպական նուրբ ճաշակը։

Ընդհանուր ձեւով, հաճելի երեկոյթ մը որ նոյնիսկ կարճ երեւցաւ շատերուն։

Ա. Մ.

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԹԱՏԵՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

●

Ապրիլ 15ին, կիրակի, տեղի ունեցաւ Մխիթարեան վարժարանի թատերահանդէսը որ նախապէս յայտարարուած էր Փետրուար 26ի համար, բայց յետաձգուեցաւ սաստիկ ցուրտերու պատճառով։

Հաճելի անակնկալ մը եղաւ առաջին ներկայացումը՝ տեսարան մը Վարդանանց պատերազմէն՝ գրաբար։ Իսկապէս գնահատելի է որ Գ. դասարանի աշակերտները որոնք միայն 4-5 ամիս առաջ սկսած են գրաբարի դասերը, կրցան այդքան սահուն արտայայտուիլ ոսկեդարեան հայերէնով։

Առջին մասին մէջ ներկայացուեցաւ երկու արարով փոքրիկ դրամ մը ուր աշակերտ-դերակատարները կրնային երբեմն նախանձը շարժել արհեստով դերասաններու։

Միջնարարէն ետք ներկայացուեցաւ գաւեշտ մը, նոյնպէս շատ յաջող։

Ներկայացումներէն զատ տեղի ունեցան արտասանութիւններ յատուկ եւ մաքուր առոգանութեամբ, փոքրիկներու կողմէ որոնք քանի մը ամիս առաջ հայերէն խօսիլ անգամ չէին գիտեր։

Այս տեսակէտով, ինչպէս քանի մը օր առաջ ալ կը բացատրէր «Յառաջ»ի մէջ Պ. Բարգէն Գավէզ, պէտք է շեշտել թէ մեծ աշխատանք կը տանին Մխիթարեան վարդապետները։ Աշխատանք մը որ դիւրին չէ, երբ նկատի առնենք թէ այս Հայեցի

ԳՐԱԿԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՀԱՄԱՐ

●

Հայ Գրողներու Ընկերութենէն ստացած ենք հետեւեալ գրութիւնը.—

Ընկերութիւնս պարտք կը զգայ հրապարակով իր սրտագին շնորհակալութիւնը յայտնել հասարակութեան որ այնքան խուռներամ եկաւ իր ներկայութեամբը պատուել մեծն Կոմիտասի յիշատակին նուիրուած մեր հանդէսը եւ այդպէսով քաջալերել մեր այս առաջին ձեռնարկը։

Այս առթիւ մեր ընկերներուն կողմէ խօսուած այնքան թանկարժէք բանախօսութիւնները սրահի մը սահմաններէն դուրս՝ ժողովուրդին մէջ ալ տարածելու փափաքով, յղկուած եւ խանդավառուած բազմաթիւ անձեր դիմեցին մեզի զանոնք առանձին գրքոյկով մը հրատարակելու համար, իբր յուշարձան Կոմիտասի։

Շատ սիրով եւ ուրախութեամբ պիտի գոհացնէինք այդ արդար ցանկութիւնը, եթէ մեր նիւթական պայմանները համապատասխան ըլլային։

Բայց որովհետեւ արդէն քանի մը սրտաբուխ ազգայիններ իրենց բաժինը յանձնեցին մեր նախագահին, պէտք կը զգանք, այդ ազնիւ գործը գլուխ հանելու համար կոչ ուղղել գրասէրներուն ու երաժշտասէրներուն, լրացնել այդ նախաձեռնութիւնը։

Գործը մեծածախս չէ։ Քանի մը տասնեակ հազարներ պիտի կրնան կանգնել այդ գրական յուշարձանը, իբրեւ Փարիզի յարգանքի բաժինը մեր ողբացեալ հանճարեղ երաժշտագէտին։

Բառերը աւելորդ են։ Անոնք որ կ'ուզեն ապահովել այդ ձեռնարկին յաջողութիւնը, կրնան իրենց նուէրները յանձնել մեր գանձապահ Պ. Գեղամ Աճէմեանին, 12 Ռիւ Քասէ։

× Այս առթիւ մեր անկեղծ շնորհակալութիւնները կը յայտնենք բոլոր բանախօսներուն, ինչպէս եւ Հայկանոյշ Թորոսեանի որ գեղարուեստական բաժինը կազմակերպեց, նաեւ Օր. Աստղիկ Առաքելեանի, իրենց անձնուէր մասնակցութիւններուն համար։ Մեր առանձին շնորհակալութիւնը Յառաջի որ այնքան լայն բացաւ իր էջերը՝ Կոմիտասի յիշատակի հանդէսին առթիւ։

դաստիարակութիւնը կը տրուի իբրեւ յաւելուած Ֆրանսական կրթական յայտագրին, առանց վնասելու անոր, ինչպէս տարիներէ ի վեր կ'ապացուցանեն պաշտօնական եւ պրիվէ յաջողութիւնները։

Նրջուն թղթակից

ՀՐԵԱՆԵՐԸ դէպի հիւսիսային Ռուսաստան աքսորելու համար ծրագիր մը մշակած էր Սթալին, համաձայն Թայմզի տեղեկութեանց։ Կ'ըսուի թէ այս յայտնութիւնն ըրած է Խրուշչեւ, սահմանափակ ժողովի մը մէջ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (28)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 406)

8.— ՈՐՍՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Ճանապարհը գնում էր մի ձորի միջով, որի աջ եւ ձախ կողմերի լեռները պատած էին խիտ անտառով։ Արեւի պայծառ ճառագայթները չէին թափանցում ծառերի սաղարթախիտ ոստերի միջով, որոնք, ճանապարհի երկու կողմի մօտենալով, գրկուել էին, հիւսուել էին միմեանց հետ եւ կազմել էին մի կենդանի, կանաչազարդ կամար։ Տեղ տեղ լայնանում էր էր ձորը եւ նրանց առջեւ բացւում էին կանաչ, թաւիշապատ մարգեր, սփռուած գոյնզգոյն ծաղիկներով։

Քաղցր էր թռչունների վաղորդեան աղմուկը, քաղցր էր տերեւների մեղմ սօսափիւնը, եւ աւելի քաղցր մրմնջում էր լեռնային գետակը, որ շտապով վազում էր թփապատ ափերի միջով։ Ամէն ինչ ազդում էր բերկրութիւն, ամէն ինչ շնչում էր կեանք եւ ուրախութիւն, միայն Սամուէլի սիրտը ալեկոծւում էր խորին զառնութեամբ։ Քանի որ մտաբերում էր նա զալոց աղէտները, չարիքը իւր բոլոր ընդարձակութեամբ մեծանում էր նրա աչքում։ «Ով գիտէ, մտածում էր նա, գուցէ շուտով կը հասնի այն օրը, որ այդ գեղեցիկ անտառների խաղաղութիւնը կը վրդովուի անհնարին խռովութեամբ, մահուան հոտ կը բուրէ այդ սիրուն ծաղիկների անուշահոտութեան փոխարէն, եւ հարազատը հարազատի արիւնով կը ներկէ այդ կանաչազարդ հովիտները»...։

Կարծես երէներն եւս հասկանում էին, որ Սամուէլը այսօր իրանց հետ գործ չպիտի ունենայ, եւ ազատ, համարձակ անցնում էին նրա աչքերի առջեւից։ Ահա խորամանկ վիթը կայծակի արագութեամբ դուրս պրծաւ գետեզերքի թփերի միջից, կտրեց ճանապարհը եւ մտնելով ծառերի մէջ, ցատկեց մամռապատ ապառաժի գլխին, եւ այնտեղից հեգնական հայեացքով սկսեց նայել իշխանի վրայ։ Բարակները նկատեցին նրա յանդգնութիւնը եւ հարցական դէմքով դարձան դէպի իրանց տէրը։ Երբ ոչինչ հրահանգ չստացան, վշտացած կերպով շարունակեցին իրանց թեթեւ գնացքը։ Ահա, կաքաւների աղմկալի երամը սրաթռիչ թեւերով խուսեց տիրող լռութիւնը։ Մոյգ կապտագոյն փոթորիկի նման, շատ մօտից անցաւ նա եւ մի ակնթարթում անհետացաւ մերձակայ ժայռերի մէջ։ Բազէները, որ մինչեւ այդ րոպէ խաղաղ թառած էին ռնակների ձեռքի վրայ, տեսնելով այդ կարմրակտուց եւ կարմրոտիկ թռչունների համարձակութիւնը, իրանց լայն, սրածայր թեւքերը թափահարեցին եւ, խիստ զայրացին թըռիչք գործելով, կամենում էին իսկոյն հետամուտ լինել։ Բայց նրանց ոտներից կապած մետաքսեայ նարօտը թոյլ չտուեց յարձակում գործել։

Արեւը բաւական բարձրացել էր, ու տառի մէջ տիրում էր անտանելի ջերմութիւն։ Նախորդ օրուայ յորդ անձրեւից ծառերը լուացուել էին, մաքրուել էին եւ սքանչելի պչրանքով՝ փայլում էին իրանց կոկիկ տերեւներով։ Խոտերը աւելի կանաչ գոյն էին ստացել, իսկ կանանչ մամուռը աւելի աճել էր եւ, փափուկ գորգի նման ծածկում էր ծառերի, ժայռերի մերկութիւնը։

Անձրեւը այդ անտառներում սաստիկ բարկացնում էր չինական կանանց։ Նա լուանում էր տերեւներից շաքարը, որ բընութիւնը դնում էր նրանց վրայ։ Նա ոչնչացնում էր երկնքի աստուածպարգեւ մանանան։ Բայց այս անգամ նրանք վաղօրօք հաւաքած ունէին իրանց պաշարը։ Ահա այստեղ և այնտեղ ծառերի միջից երեւում են փոքրիկ, ժամանակաւոր տաղաւարներ, հիւսած թարմ ոստերից։ Նրանց մօտ մուխ է բարձրանում եւ դանդաղ, յամրընթաց ամպիկներով տարածւում է օդի մէջ։ Գեղջկուհի կարմրաշապիկ աղջիկները, կարմրաքօղ հարսիկները, նաշխուն թիթեռների նման, ժիր կերպով պտտւում են կրակի շուրջը։ Կրակի վրայ եփ է գալիս մի մեծ կաթսայ։ Նրա մէջ լցնում են շաքարապատ տերեւները, շաքարը լծւում է ջրի մէջ, յետոյ տերեւները դուրս են ածում, իսկ մնացած ջուրը եփ գալով՝ թանձրացնում են, եւ այդպէս պատրաստում են բաւական մեղր կամ ռուփ։ Բայց աւելի քնքուշ տերեւները, որոնց վրայ շաքարը աւելի հաստ խաւ է կապել, ընտրում են, եւ այնպէս դարսում են միմեանց վրայ, հուփ են տալիս, պատրաստելով այն անուշահամ եւ անուշահոտ քաղցրաւենիքը, որ կոչւում է գազպէն։ Այդ ատոտութիւնները չինականներին խիստ բարեբար կերակուր են մատակարարում, մանաւանդ ձմեռնային պահոց օրերում։

Սամուէլը անցաւ այդ տաղաւարներից մէկի մօտով։ Նկատելով իշխանին, մօտ վազեց մի մանկահասակ աղջիկ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

մինֆորմին լուծումը քայլ մըն է դէպի միացեալ ճակատ ընկերվարականներուն հետ։ Յետոյ կ՚ըսէ թէ համայնավարները պիտի շարունակեն չփում պահել պարբերաբար ժողովներ գումարելով, պատուիրակութիւններ փոխանակելով եւ խորհրդակցական կազմակերպութիւններ ստեղծելով։

Մ. Նահանգներուն եւ Անգլիոյ մէջ եւս մեծ կարեւորութիւն չեն տար խորտուիլակին թաղման։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Վարչապետը արտօնութիւն ստացաւ վստահութեան քուէ պահանջելու, ծերակուտական թոշակի յաւելման առթիւ համատարածութեան քննութեան առեն։ Ելմտական յանձնաժողովը կարգ մը փոփոխութիւններ կատարած է։ Մանր եւ միջին առեւտրականները դժգոհ են։

× Ազգ. ժողովի առջի օրուան նիստին մէջ անվաւեր հռչակուեցան երեք-երես փոխաններ, երկուքը փուժատեան։

× Ապրիլ 18ին բուռն ընդհարում մը տեղի ունեցաւ Ալժէի մէջ, մասնակցութեամբ օդանաւերու։ Ըմբոստները ծանր կորուստներ կրեցին։ Կռիւները կը շարունակուին Կոստանդինի շրջանին մէջ։ Դարձեալ Ալժէի շրջանին մէջ 300 ըմբոստներ յարձակեցան գիւղի մը վրայ։

× Արիւնալի կռիւներ տեղի ունեցան Լառաշի շրջանին մէջ (Մարոք), երկու ցեղախումբերու միջեւ։ Ամբոխը ողջ ողջ վառեց երեք պահակներ եւ հրկիզեց դըլխաւոր հակառակորդին տունը։

× Տեղական թերթերը կը գրեն թէ շատ մը Ալժերիացիներ կը փորձեն Ֆրանսայէն իրենց երկիրը անցնիլ գաղտնի միջոցներով։ Երկու հարիւր հոգի ձերբակալուեցան, երբ կը փորձէին Ալժերիա մտնել Թունուզի ճամբով։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂՏԱՏԻ դաշինքին նախարարական ժողովին մէջ, որ կը շարունակուի (Թեհրան), պաշտօնապէս յայտարարուեցաւ թէ Մ. Նահանգները պիտի մասնակցին զինակցութեան տնտեսական յանձնախումբին, իբրեւ լիազօր անդամ։ Այս որոշումը մեծ գոհունակութիւն պատճառեց միւս անդամներուն, մասնաւորապէս Անգլիոյ։

ԵԳԻՊՏՈՍ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼ պաշտօնապէս հաղորդեցին թէ կ՚ընդունին զադրեցնել կրակը։ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, որ Երուսաղէմ գացած էր, կը շարունակէ իր խորհրդակցութիւնները, զօրացնելու համար եղած յանձնառութիւնները։ Քարտուղարը կ՚աշխատի ճշգրիտ սահմանագիծ մը որոշել, որպէսզի ընդհարումներ չպատահին։ Իսրայէլի վարչապետը կ՚ուզէ օգտուիլ Սուէզի ջրանցքէն որ փակուած է իր երկրի նաւերուն առջեւ։

ՆՈՐ ՕՐԱԹԵՐԹ ՄԸ, «Լը Թան տը Փարի», կը հրատարակուի Ապրիլ 17էն ի վեր, 48 էջ, գին՝ 15 ֆրանք։ Տեղական թերթերը եւ «Լը Մոնտ»ը կը հարցնեն թէ ինչպէս պիտի դիմանայ այսքան բազմածախս հրատարակութեան մը, որ սկսած է 400 միլիոն ֆրանքի դրամագլուխով։

ՓԵԹԷՆԻ ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ արարողութիւն մը պիտի կատարուէր երկուշաբթի օր Յաղթական Կամարին տակ։ Ռիմագրական ցոյց մը սարքուած ըլլալով, կառավարութիւնը երկուքն ալ արգիլեց։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.— Չորեքշաբթի իրիկուն Սթատ տը Ռէնսը ֆութպոլի Եւրոպայի բաժակի մրցումներու շարքին, յաղթեց Հիպերնիեանին (Սկովտիա) 0ի դէմ 1ով եւ աչժանի համարուեցաւ փինալին հ... մար։ — Ղազարեան - Փափատոփու կոփամարտի հանդիպումը ապրիլ 21ին յետաձգուեցաւ օդին պատճառով (Պէյրութի մարզարանը բացօթեայ է)։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Ապրիլ 18).— Ձոյլ ոսկի՝ 459.000, նափոլէոն 3120, զուից. 3010, անգլիական 4030, քսան տոլարնոց 16040։ Թղթադրամ (ոչ պաշտօնական) անգլիական 1040, տոլար 397, զուից. 94։

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷԼՎԻԼԻ ՇՐՋԱՆԻՆ ՄԷՋ

«Յառաջ» կը ծախուի Տաեւ Տիկին Արթինեանի (նպարավաճառ) մօտ՝
68, Rue Julien-Lacroix,

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԻ 41ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

24 Ապրիլ, երեքշաբթի գիշեր, ժամը 8.30ին Ֆըլթիժուռնալի ընդարձակ սրահին մէջ
21 RUE CADET

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԵՐԵՔ ՅԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՊԵՏԵՐՈՒՆ

կազմակերպութեամբ եւ մասնակցութեամբ փարիզահայ բոլոր կազմակերպութեանց անխտիր։

Կը նախագահէ Պ. Օ. ՀէՔԻՄԵԱՆ

Խօսք պիտի առնեն ՏՈՔԹ. Լ. ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ (Ազգ. Ժողովի երեսփոխան, Սէն է Ուազի), ՓՐՈՖ. Ֆ. ՖԷՅՏԻ, Պ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, ՏԻԿԻՆ Շ. ՍԱՔԸՋ եւ ՏԻԿԻՆ Զ. ՄԵԾՊԱՀՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն
Օր. ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ, Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆ եւ Մ. ԳՈՋԵԱՆ
Խօսնակ Պ. Գ. ԱՄԻՐԵԱՆ — Զինուորական նուագախումբ

Մուտքը ազատ է

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԶՕՐ. ԴՐՈՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի, 22 Ապրիլ, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, պատարագի ընթացքին, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի զօր. Դրոյի յիշատակին, իր մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ընկերներն ու բարեկամները։

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, կազմակերպութեամբ բոլոր միութիւններու։

Կը խօսի՝ Փրոֆ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ (Մարսէյլէն)

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Մեծ սենեակ մը խոհանոցով, Փարիզ կամ արուարձաններու մէջ, երկու կինեւոր համար։ Դիմել թերթին վարչութեան։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ

ԽՆՋՈՅՔ - ԹԱՏԵՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի ժամը 3.30էն 10, Խրիմեան սրահը (Իսի, ռիւ տը լա Տէֆանս)։

Նախագահութեամբ՝
Պ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

Երգ, արտասանութիւն, նուագ եւ քըրքըջալից ներկայացում մէկ արարուածով։

Կը հրաւիրուին Սեբաստիոյ նահանգի բոլոր քոյր միութիւնները, ինչպէս Շ. Գարահիսարը, Թոքատը, Դավրան, Բրգնիքը եւ Գոչհիսարը։

Մուտքը ազատ է։ Պիֆէն դիւրամատչելի։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Պ. Թիւլպէնտճեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ողբացեալ Ստեփան Էրգեանի եւ Ֆրանկլին Շէրիտճեանի մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ։ Նոյնպէս Էքսէրճեան, Թիւլպէնտճեան ընտանիքներու ննջեցեալներուն համար։

●

Այրի Տիկին Տաճար Ոսկանեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ԳԷՈՐԳ ՈՍԿԱՆԵԱՆԻ մահուան Ա. տարելիցին առթիւ։ Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

× Այս առթիւ Տիկին Ոսկանեան եւ զաւակները չորս հազար ֆրանք կը նուիրեն Հանգստեան տուներուն, երկու հազար ֆրանք ալ Ժանթիյիի դպրոցին։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Լաւ ժիլեթիէռ մը։ Ներկայանալ նըմոյշ ժիլէով մը հետեւեալ հասցէին.—
MAISON EMILE RENIER
TAILLEUR
2, Place du Théâtre Français
Métro: Palais - Royal

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները յառաջիկայ ուրբաթ, 27 ապրիլ, ժամը 20.30ին Քաֆէ Պարպօթի մէջ, Կար տիւ Նոր։

Կը զեկուցանէ ընկ. Գ. ԼԱԶԵԱՆ

Այս առթիւ տեղի կ՚ունենայ նորագիր ընկերներու երդումի արարողութիւնը։

ՊԱՏԱՐԱԳ

1915Ի ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի, երեկոյեան ժամը 5ին
ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ
Թ. Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ
Հայրապետական պատարագ պիտի մատուցանէ
SACRÉ CŒURի եկեղեցիին մէջ

Ի յիշատակ 1915 – 18ի Եղեռնի համօրէն հայ նահատակներու։

Փարիզի եւ արուարձաններու յարգոյ հայ հասարակութենէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ այս սրբազան արարողութեան։

●

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆուրվիէրի բլրանիստ հոյակապ տաճարին մէջ, հայածէս ձայնաւոր պատարագ, 22 Ապրիլ ժամը 10ին։

Լիոնի Հայ Կաթողիկէ ժողովրդապետութիւնը սիրով կը հրաւիրէ քաղաքի եւ շրջանի հայութիւնը Ֆուրվիէրի Տիրամօր գեղակերտ տաճարին մէջ Ապրիլեան նահատակներու եւ վերջին պատերազմին ինկած հայ զինուորներու համար մատուցուելիք պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Կէօզիւմճեան ընտանիքէն (Պոմոն) երեք հազար ֆրանք։ Իրենց որդւոյն եւ ամուսնոյն՝ Յովհաննէս Կէօզիւմճեանի մահուան առթիւ։ Նոյնպէս Տիկին Սաթենիկ Յակոբեանէ (Ամերիկա) երկու հազար ֆրանք Զատկի առթիւ, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Դաւթեանէ երկու հազար ֆրանք։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Վռամեան» (Պուլվար Օտտօ) ենթակոմիտէի բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը ճիշդ չորսին, սովորական տեղը։ Ներկայ կ՚ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԻՍԻ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը այս չարաթ իրիկուն ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը։ Կը հրաւիրուին անդամուհիները, համակիրները եւ բարեկամները։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս չարաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ազբիւր Սերոբ - Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս չարաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, Համօ Օհանջանեան Ակումբին մէջ։ Բոլոր ընկերուհիներու եւ սանուհիներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Զեկուցում պատգամաւորի, ինչպէս եւ վարչութեան նիւթական եւ բարոյական գործունէութեան։ Խորհրդակցութիւն պարահանդէսի մը մասին։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Պուլվ. տ՚Աթէն, Պար տիւ Կլոպի մէջ։

ՓԱՐԻԶ.— Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 3ին Ազգ. Տան մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Զեկուցում պատգմ. ժողովի եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ժողովը այսօր ուրբաթ ժամը 9ին, Քաֆէ Րէժանի վերնայարկը։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս կիրակի, դպրոցի սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՊՈՒՏՕ.— Ապրիլ ութին, Օր. Մարի Քէնտէրեանի եւ Պ. Սաեփան Սեմէրճեանի նշանախօսութեան առթիւ եղած են հետեւեալ նուէրները.—

Վ. Վարդանեան եւ Տ. Սեմէրճեան 2000ական ֆրանք, Կ. Վարդանեան 1500, Ա. Քէնտէրեան, Զ. Քէնտէրեան, Պ. Քէնտէրեան, Հ. Թաշճեան, Շարլօ եւ Ս. Տօնէրեան հազարական ֆրանք, Յ. Քէնտէրեան, Խ. Հրթիկեան, Պ. Սահակ, Ե. Գալթաճեան, Կ. Հալաճեան, Գ. Հալաճեան եւ Ա. Միքայէլեան 500ական ֆր.։

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն։

ՍԵՆԵԱԿ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ուսանողուհի մը սենեակ կը փնտռէ ընտանիքի մը մօտ, կերակուր եփելու յարմարութիւններով։ Դիմել «Յառաջ»ին։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 : Հատը 12 փր.

ՇԱԲԱԹ 21 ԱՊՐԻԼ
SAMEDI 21 AVRIL 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7560 32e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3371

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵԾԵՐԸ ԵՒ Մ. ԱՐԵՒԵԼՔ

Ազգածողովին ընդհ. քարտուղարը, Դակ Համըրշէօլտ, կը շարունակէ իր քննական պտոյտը Միջին Արեւելքի մէջ:

Արընթաց Թուրքով մը, Լիբանանէն անցաւ Եգիպտոս, ապա Իսրայէլ և կը շարունակէ խորհրդակցութիւններ կատարել, չարը խափանելու համար:

Լայն իրաւասութիւններ տրուած են իրեն: Բայց ընդհ. քարտուղարը իրաւունք չունի կարգադրութիւններ ընելու: Պարզապէս տեղեկագիր մը պիտի պատրաստէ իր քննութեանց մասին, վերջնական որոշումը ձգելով Ապահովութեան Խորհուրդին:

Ինչպէս կ'երեւայ, ընդհ. քարտուղարը առ այժմ գոհ է իր ձեռք բերած արդիւնքէն: Երկու գլխաւոր կողմերը, Եգիպտոս եւ Իսրայէլ, գրաւորապէս խոստացած են դադրեցնել կրակը:

Ընդհ. քարտուղարը պիտի ջանայ աւելի ճշգրիտ սահմանագիծ մը գտնել, որպէսզի նոր անակնկալներ չպատահին: Մանաւանդ որ, երկու կողմերն ալ կազմ եւ պատրաստ կը սպասեն, հարուածին հարուածով պատասխանելու համար:

Բուն տագնապը պիտի սկսի տեղեկագրին յանձնումէն վերջ, քանի որ արաբական երկիրները մինչեւ այսօր ալ չեն հանդուրժեր Իսրայէլի գոյութեան:

Խ. Միութիւնը, որ ցարդ կը նախընտրէր կողմնակի ձեռնարկներ կատարել, այժմ կը զօրացնէ իր քաղաքական եւ տնտեսական դիրքը Միջին Արեւելքի մէջ:

Մոսկուայի արտաքին գործերու նախարարութիւնը ապրիլ 17ին պաշտօնապէս կը յայտարարէր թէ «Խորհ. Միութիւնը պատրաստ է աջակցելու Ազգածողովի ամէն ձեռնարկի որ կը ձգտի ամրապնդել խաղաղութիւնը Պաղեստինի մէջ»:

Այս առթիւ կը թելադրէր անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնել այդ ուղղութեամբ, «առանց որեւէ արտաքին միջամտութեան»:

Տարակոյս չկայ թէ վերջին վերապահումը ուղղուած է արեւմտեան երեք պետութեանց դէմ, որոնց դիրքը միշտ կասկածելի կը գտնեն Մոսկուայի մէջ:

Ինչպէս միշտ, այս առթիւ ալ Խ. Միութիւնը վտանգաւոր կը գտնէ անոնց կազմած զինուորական խմբակցութիւնները, Ատլանտեան ուխտէն մինչեւ Պաղտատի դաշինքը:

Այս վերջինը, որ անգլիական ձեռնարկ մըն էր, պառակտում ստեղծեց արաբական ճակատին վրայ: Եւ Եգիպտոս շարժման գլուխն անցաւ, զուտ արաբական զինակցութիւն մը կազմելու համար:

Միջանկեալ, աստիճանաբար կը զօրանար Խ. Միութեան դիրքը Միջին Արեւելքի մէջ, զինամթերքի հայթայթումով եւ տնտեսական առաջարկութիւններով:

Այնպէս որ, այսօր արեւմտեան պետութիւնները իրենք ալ կը խոստովանին թէ կարելի չէ լուծել Միջին Արեւելքի տագնապը առանց Մոսկուայի մասնակցութեան:

Միայն թէ, կը մնան միշտ վերապահ, անկեղծութեան փաստեր պահանջելով եւ ամէն կարգադրութիւն սահմանափակելով Ազգածողովի շրջանակին մէջ:

Անշուշտ խնդիրը նորէն պիտի արծարծուի Լոնտոնի արտակարգ խօսակցութեանց ընթացքին:

Ամէն պարագայի մէջ, ահա նորէն Արեւելեան խնդիր մը եւ չորս Մեծերը դէմ դիմաց:

Պարագաները բոլորովին տարբեր են այսօր, բայց նոյն հակամարտ շահերն են որ կ'ընդհարին պարբերաբար, պղտորելով մթնոլորտը:

Բարեբախտաբար այժմ անկախ պետութիւններ ծնած են օսմանեան կայսրութեան բեկորներէն եւ կրնան զանազանել իրենց չարն ու բարին: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿՐԱԿԸ ԴԱԴՐԵՑԱՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՄԻՋԵՒ

Պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ Ապրիլ 18ին համաձայնութիւն մը կնքուած է Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի միջեւ, դադրեցնելու համար զինուորական գործողութիւնները սահմանագծին վրայ: Այսպէս իրագործուած կ'ըլլայ Ազգածողովին ընդհ. քարտուղարին առաքելութեան առաջին մասը, ապացուցանելով անոր ճարտար բանագնացի համբաւը: Երբ Ազգածողովին լիազօրը ճամբայ ելաւ, ընդհանուր թերահաւատութիւն մը կը տիրէր: Այժմ ամէնքն ալ գոհ են եւ անհամբեր կը սպասեն անոր երկրորդ նպատակին իրագործման, — խիստ գործադրութիւն 1949ի զինադադարի պայմանագրին, բնականոն վիճակը վերահաստատելու համար Միջին Արեւելքի այդ շրջանին մէջ որ խուցելի կը համարուի:

Անհաւասիկ համաձայնութեան մասին հրատարակուած զեկոյցը.— Ազգածողովի ընդհ. քարտուղարին առաջարկով, Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի կառավարութիւնները յայտարարեցին թէ Ապրիլ 18ի ժամը 18էն սկսեալ հրամաններ տրուած են, յարգելու համար զինադադարի ընդհանուր համաձայնութեան Բ. յօդուածի Բ. հատուածին տրամադրութիւնները: Որ եւ է զինուորական կամ կէս զինուորական ուժ, մէջն ըլլալով անկանոն ուժերը կրակ պիտի չբանայ սահմանագծին վերեւ կամ պիտի չանցնի այդ գիծը, որեւէ պատրուակով»:

Այս զեկոյցը հրատարակուեցաւ ճիշդ այն պահուն երբ Ազգածողովին ընդհ. քարտուղարը հինգերորդ խորհրդակցութիւնը պիտի ունենար Իսրայէլի վարչապետին հետ, սահմանամերձ շրջաններու կացութեան մասին, մանաւանդ Իսրայէլ-եգիպտական սահմանագլուխի երկայնքին վրայ: Վեցերորդ տեսակցութիւն մը տեղի պիտի ունենար երէկ:

Տակաւին առկախ կը մնան կարգ մը վիճելի կէտեր, մանաւանդ Նիցանայի ապազինեալ շրջանի սահմանագծման մասին: Վերջերս արիւնալի դէպքեր պատահած էին այդ շրջանին մէջ: Առկախ կը մնայ նաեւ Ազգածողովի ներկայացուցիչներուն երթեւեկի հարցը: Պիտի քննուի նաեւ Յորդանանի սահմանամերձ շրջանի խնդիրը:

Համաձայնութեան լուրը մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Ապահովութեան Խորհուրդին, որուն ամերիկացի նախագահը ջերմապէս շնորհաւորեց Ազգածողովին ընդհ. քարտուղարը: Ֆրանսական պատուիրակն ալ նոյնիմաստ յայտարարութիւն մը ըրաւ:

Կնքուած համաձայնութիւնը կ'ընդգրկէ 165 մղոն երկայնութեամբ սահմանագիծ մը: Իրազեկներու կարծիքով համաձայնութեան որեւէ խախտում աւելի վտանգաւոր կացութիւն մը պիտի ստեղծէ:

× Պաղտատի դաշինքին նախարարական խորհուրդը վերջացուց իր աշխատանքները Թեհրանի մէջ: Մ. Նահանգները, որոնք որոշած էին մասնակցիլ զինակցութեան տնտեսական խորհուրդին, յայտնեցին թէ պիտի անդամակցին նաեւ այն յանձնաժողովի որ կը պայքարի խռովարար ձեռնարկներու դէմ: Այս յանձնաժողովին գլխաւոր նպատակն է հակազդել համայնավարական քարոզութեան՝ Միջին Արեւելքի մէջ:

Ժողովէն վերջ հրատարակուած զեկոյցը կ'արձանագրէ անդամակից պետութեանց գործակցութեան զօրացումը եւ ուրախութիւն կը յայտնէ Մ. Նահանգներու մասնակցութեան առթիւ, կը դատապարտէ չէզոքութեան քաղաքականութիւնը, յոյս յայտնելով Պաղեստինի հարցին արագ լուծման մասին: Մ. Նահանգները կարգ մը յանձնառութիւններ ստանձնելով հանդերձ, դուրս կը մնան բուն զինակցութենէն:

Ժողովը որոշած է կեդրոնական գործակալութիւն մը հաստատել Պաղտատի մէջ, պայքարելու համար համայնավար գործունէութեան դէմ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Պոլսոյ պատրիարքը տիրական, բուն բառով ժխտական դեր կատարած է Գահիրէի «եպիսկոպոսական ժողով»ին մէջ, իր հմայքին տակ պահելով Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ալ, իբրեւ «պայծառ» դէմք մը:

Արդ, Միջին Արեւելքի թերթերը վերջերս վաւերագիր մը հրատարակեցին, որ կ'ապացուցանէ թէ Մայր Աթոռին մէջ բացասական կարծիք ունէին Գարեգին արք.ի մասին:

Այսպէս, 1941ին Էջմիածնի պատուիրակ Արսէն արք. Ղըլըճեան եւ «Հայաստանի ժողովրդի պատուիրակ» Հ. Առաքելեան կ'իմանան թէ Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան թեկնածու կը նկատուի Գարեգին արք. Խաչատուրեան եւ թէ «այդ ընտրութիւնը ձայնի մեծամասնութեամբ կասկածէ դուրս է»:

Ուստի, անմիջապէս նամակ մը կը գրեն կաթող. տեղապահ Եղիշէ արք. Կարոյեանի, յայտնելով թէ «ետ կ'առնենք կաթող. ընտրութեան ժողովին մասնակցելու մեր արտօնագիրը»:

Ի՞նչ պատճառաբանութեամբ.

— «Ներկայ իրադարձութեանց մէջ Գարեգին արք. Խաչատուրեանի թեկնածութիւնն ու ընտրութիւնը մենք կը գտնենք Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի բարոյական շահերին ու նրա խաղաղ կեանքի ընթացքին անհամապատասխան ու անընդունելի»:

Յետոյ մանաւանդ կը շեշտեն թէ չէին ուզեր այն տպաւորութիւնը ձգել որ Էջմիածինն ալ «գործակցել է իրեն համար մի խիստ անընդունելի անձի» ընտրութեան:

Ապա կը բանաձեւեն ծանրակշիռ ամբաստանութիւն մը.

— «Մենք այն համոզումն ունինք, որ հիմնաւորուած է պաշտօնական տուեալներով, թէ Գարեգին արք. Խաչատուրեան իր անվարչագիտութեամբ, փառասիրութեամբ, մեծամտութեամբ և քինախնդրութեամբ փոթորկալից դրութիւններ պիտի ստեղծէ մեր եկեղեցական կեանքի մէջ: Չենք ուրանար նրա գրական սիրուն ընդունակութիւնները, բայց միայն այդչափ»:

Երկու պատուիրակները նոյն իմաստով նամակ մըն ալ ուղղած են պատգմ. ժողովին, քանի մը կէտեր եւս աւելցնելով եղած մեղադրանքներուն վրայ:

Ինչպէս կ'երեւայ, երէկուան «անվարչագէտ, փառասէր, մեծամիտ եւ քինախնդիր» արքեպիսկոպոսը այսօր դարձեր է ցանկալի եւ պաշտելի հեղինակութիւն՝ դժուարացնելու համար Կիլիկիոյ նորընտիր կաթողիկոսին օծումը:

Ան է հեղինակը Գահիրէի նշանաւոր «համաձայնագիր»ին, որ մերժուեցաւ Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան կողմէ:

Վազգէն կաթողիկոս ինքն ալ չէ վաւերացուցած այդ գիրը, շատ խիստ գտնելով, ինչպէս յայտարարեց Փարիզի մէջ:

Ո՞վ կ'երաշխաւորէ թէ այս անգամ ալ Էջմիածնի պատգամաւորները նոյնիմաստ ամբաստանագիր մը չեն թխած Զարեհ եպիսկ.ի ընտրութեան դէմ, որ տեղի ունեցաւ 1956 Փետր. 20ին, մէկ շաբաթ յետաձգումէ... Վ.Ս.Հ.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԶՕՐ. ԴՐՈՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս Կիրակի, 22 Ապրիլ, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի զօր. Դրոյի յիշատակին, իր մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ընկերներն ու բարեկամները:

ԱՆԳԼԵՒԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ՊԻՏԻ ՔՆՆՈՒԻՆ ԲՈԼՈՐ ՎԻՃԵԼԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Խ. Միութեան վարչապետը, մարեշալ Բուլկանին եւ կեդր. կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Ն. Խրուշչեւ կը շարունակեն իրենց խորհրդակցութիւնները՝ անգլիական կառավարութեան հետ: Առաջին զեկոյցը յիշելով մասնակցողներուն անունները, կ'ըսէ թէ երկու պատուիրակութիւնները որոշեցին միայն փոխադարձ համաձայնութեամբ տեղեկութիւններ հաղորդել խորհրդակցութեանց հանգամանքի եւ ընթացքի մասին: Այս առթիւ դիտել կուտան թէ այդ խորհրդակցութիւնները «աւելի շատ տեսակէտներու փոխանակութիւն մը կը կազմեն քան խորհրդաժողով մը՝ լուծելու համար այս կամ այն մասնաւոր խնդիրը, համաձայն կանխորոշ օրակարգի մը»:

× Երկու պետութեանց ներկայացուցիչները առաջին հանդիպումը ունեցան հինգշաբթի, Անգլիոյ արտաքին նախարարին կողմէ սարքուած ճաշի մը առթիւ ուր ներկայ էր նաեւ վարչապետը: Երկու կողմերը միջազգային կացութեան մասին տեսակէտներ պարզեցին ճիշդ 45 վայրկեան: Խօսակցութիւնները շարունակուեցան կէս օրէն վերջ: Իրազեկներ կը հաստատեն թէ խօսակցութեանց մէջ կարեւոր տեղ մը կը գրաւէ Միջին Արեւելքի տագնապը: Անգլիոյ վարչապետը կ'ուզէ մասնաւորապէս ճշդել, յանուն արեւմտեան պետութեանց, թէ Խ. Միութիւնը ինչ պայմաններ պիտի առաջարկէ, Միջին Արեւելքի հարցին կարգադրութեան համար: Այդ պայմաններէն մին կը համարուի Պաղտատի դաշինքը, որուն դէմ ժխտական դիրք բռնած է Մոսկուա, ինչպէս կը հաստատէր իր վերջին յայտարարութեամբ ալ: Անշուշտ պիտի քննուի նաեւ արաբական երկիրներու վերազինումը Խ. Միութեան կողմէ: Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներուն մէջ նշանակելի կը համարուի Վ. Մ. Մոլոթովի եւ փոխ-վարչապետ Ա. Միկոյեանի այցելութիւնը Մոսկուայի հրէական դեսպանատունը, Իսրայէլի անկախութեան տարեդարձին առթիւ:

× Անգլիոյ արտաքին գործերու պաշտօնատան ճաշին ներկայ էր նաեւ նախորդ վարչապետը, Չըրչիլ, որ երկար ատենէ ի վեր կ'ուզէր ծանօթանալ Խ. Միութեան նոր վարիչներուն հետ:

× Բուլկանին եւ Խրուշչեւ ռուսական թժժիկ մը զատ (արջի ձագ), երկու տարեկան ձիեր պիտի նուիրեն Թագուհի Էլիզաբեթի:

× Լոնտոնի խորհրդային դեսպանատունն ալ սեղան մը սարքեց, հրաւիրելով բրիտանական կառավարութեան ներկայացուցիչները: Անգլիոյ վարչապետարանին մէջ սարքուած ճաշին ներկայ էին ութ նախարարներ եւ 10 խորհրդականներ,

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՔԱՈՍԸ

Զանինք ուրիշ բացատրութիւն, պատկերացնելու համար ժամանակակից հայ կեանքը, մանաւորապէս վերջին քանի մը ամիսներուն ընթացքին :

Աղմուկը, անվայել արարքները, սուտն ու օրինազանցութիւնը, ատելութիւնն ու քինախնդրութիւնը, անիրաւութիւնն ու ուրացումը — այս բոլորը կը լեցնեն հայ ազգային կեանքը, կաթողիկոսի մը ընտրութեան առիթով ու պատրուակով : Հրապարակ իջած են խայտաբղէտ տարրեր, կուսակցական, կրօնական, ապազգային, որոնք յանուն հայ եկեղեցւոյ փրկութեան, հայ ժողովուրդի համերաշխութեան եւ հայ եկեղեցական նուիրապետութեան, հաւար փրցուցած են, ու կը պայքարին, կարելի բոլոր միջոցներով :

Կը պայքարին՝ ամբոխավարութեամբ, պառակտումի ոգիով, փոքրամասնութեան մը կամքը պարտադրելու համար :

Հայ ժողովուրդի հոգին երբեք այսքան պղտորած չէր, եւ հայ մարդը երբեք այսքան նսեմացած չէր, միջոցներու մէջ խտրութիւն չդնելու եւ, կասկածելի, եպերելի նպատակներու հասնելու համար :

Քաոս մը ստեղծուած է, անպատուաբեր, արուեստական ու անմիտ. կրնանք ըսել՝ ողբերգական քաոս մը, որուն մէջ իրենց դերը ունին ոչ միայն հասարակ, ամբոխային տարրերը, այլեւ ղեկավար նկատուած շրջանակները, կուսակցական, բարեգործական, կրօնական :

Իրենց դերը ունին, դժբախտաբար, մանաւանդ հայ « եկեղեցասէրներ»ն ու եկեղեցականները, գործակցութեամբ եպիսկոպոսներու, Տեղապահներու, Պատրիարքներու, եւ այս ամէնը ընդ հովանեաւ Ամենայն Հայոց Հայրապետին . . .

Ինչ է պատահեր :

Հայ ժողովուրդը դաւանափոխութեա՞ն կը դիմէ :

Հայ. եկեղեցւոյ կալուածնե՞րը կը վաճառուին :

Հայ. եկեղեցւոյ կարգն ու կանո՞նը կ'ոտնակոխուին :

Ազգային, եկեղեցական, բարոյական սրբապղծութիւննե՞ր եղած են կամ ըլլալու վրայ են :

Ոչ մէկը ասոնցմէ :

Գիտենք պատահածը. անկախ նկարագրով, հայ եկեղեցւոյ ոգիին ու աւանդութեանց հաւատարիմ Եպիսկոպոս մը Կաթողիկոս ընտրուեր է, որ նախանձախնդիր է Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան պատմական իրաւունքներուն մասին. որ ազատ աշխարհի մէջ, չուզեր գլուխ ծռել վերէն, դուրսէն եկած անհարազատ հրահանգներու առջեւ. որ չուզեր Անթիլիասը դարձնել էջմիածնի մէկ թեմը : Զուզեր, որովհետեւ գիտէ ընտրող ազգային մարմինները, իր հովուած ժողովուրդը, կաթողիկոսարանի ներքին սահմանադրութիւնը եւ դարաւոր աւանդութիւնները թոյլ չեն տար :

Այս իրողութիւններուն առջեւ փրթած է աղմուկը, վարկաբեկիչ ու ազգավնաս : Քաոս ստեղծուած է, պարզապէս անոր համար, որ ընտրեալ կաթողիկոսը աղմըկարարներուն «մարդը» չէ. նկարագիր ունի եւ տեսակէտ : Զայն ծպտուն պիտի չհանէին, կասկած չկայ, եթէ տժգոյն խառնուածքով դահակալ մը, մեղրամոմէ զանգուած, բերէին ու նստեցնէին պատմական գահին վրայ . . .

Այն ատեն, ոչ աղմուկ, ոչ «ապօրինութիւն», եւ ոչ հայ եկեղեցւոյ կործանում . . .

Հոս է մեր ազգային ողբերգութիւնը :

Այս ողբերգութիւնը կը շարունակուի դեռ, նոր ու ցաւալի ծալքեր բանալով, Լիբանանէն մինչեւ Ամերիկա :

Հայ. Եկեղեցւոյ պաշտպանութեան մասին երդում - պատառ ըլլալէ ետք, Ռամկավար կուսակցութիւնը պաշտօնական յայտարարութեամբ մը աշխարհի իմացուցած է, թէ չի ճանչնար նոր կաթողիկոսը :

Կասկած չկայ, որ ալ կը կործանի աշխարհ . . .

Միւս կողմէ, Պէյրութի մէջ խորհրդակցութիւններ տեղի կ'ունենան, ոճրային փորձեր կը կատարուին՝ բաժնելու համար Անթիլիասէն, Նոր Առաջնորդարանով ու Առաջնորդով . . .

Եւ աս՝ յանուն եկեղեցական միասնականութեան :

Ու վերջապէս համայնավար իշխանութիւնը «պետականութիւն» դաւանողները, Լիբանանէն մինչեւ Ամերիկա, սկսած են կղերականութեան իշխանութիւնը փառաբանել, յայտարարելով թէ միայն Հայ. Եկեղեցին ու եկեղեցականութիւնը կրնան վարել ու փրկել հայ ժողովուրդը, քանի մը դար ետ երթալով : Տեսութիւն մը՝ զոր Թուրքիոյ պատրիարքի կաչաղակները կը կրկնեն, թութակի պէս, սկսելով նորընծայ վարդապետներէն մինչեւ շնորհունակ քահանաները, «չէզոք» թերթերու սիւնակներէն ու ճայնասփիւռի կայաններէն, մոռնալով լատինական ծանօթ անունը՝ թէ Արամազդին ներելի նկատուածը՝ ներելի չի կրնար ըլլալ ուրիշներուն . . .

Այս կացութեան մէջ, հայ թերթեր, անգոյն ու անմիտ, դարման կ'առաջարկեն, արդարացնելով համայնավար իշխանութեան տակ ճզմուած էջմիածինը : Կը յիշեն Աւետարանական խօսքեր. «տուք զկայսերն կայսեր, եւ զԱստուծոյն Աստուծոյ», նշանաբանով, մոռնալով որ մեր եկեղեցականները «կայսեր» միայն տուած են, ոչ Աստուծոյ. լռած են ու համակերպած բոլորը, բացի մէկէն՝ Խորէն Կաթողիկոսէն, որուն ճակատագիրը գիտենք թէ ինչ եղաւ, Աստուծոյ, այսինքն՝ ժողովուրդին ծառայելուն համար :

Եպիսկոպոսական ժողովներ չգումարուեցան, բողոքի ճիչ մը արձակելու համար, հալածուած կրօնաւորներուն, Ակումբի վերածուած եկեղեցիներու ի պաշտպանութիւն :

. . . Պայքարող տարրերը կ'անդրադառնա՞ն սակայն, թէ ուր կը տանին հայ եկեղեցին, երբ միասնականութիւն կը հոլովեն, բայց աւելի կը բաժնեն :

Եւ ուր կը տանին հայ ժողովուրդը, նոր պառակտումներ սերմանելով. նոր ճեղքեր ու վէրքեր բանալով :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՎԱԼԱՆՍ
ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՄԷՆԷՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԸ

ԽՄԲ.— Մեր պաշտօնակիցը, «Լը Տոֆինէ Լիպէռէ», ապրիլ 13ի թիւին մէջ հրատարակած է Վալանսի Լիսէի դասախօս Պ. Կարաճեոնի մէկ դասախօսութիւնը, Հայերու մասին, կատարուած՝ Հնագիտական ընկերութեան առջեւ : Ստորեւ ամփոփումը դասախօսութեան. —

Հայկական գաղութը Վալանսի մէջ կը բաղկանայ 2400 հոգիէ, այսինքն մէկ վեցերորդը քաղաքին ընդհ. բնակչութեան, որով Վալանս կը դառնայ ամէնէն հայկական քաղաքը : Հոս Հայերը համախմբուած են տիպար հայկական թաղամասի մը մէջ :

Պարզելէ ետք անոնց տնտեսական եւ ընկերային վիճակը եւ խնամով վերլուծելով անոնց բարեշրջումը հոն հաստատուելէն ի վեր, դասախօսը կ'ըսէ թէ Հայերը ամէնէն բազմածինն են Վալանսի մէջ : Թէեւ հետզհետէ կը նուազին ամուսնութիւնները : Արդէն կը զգացուի Ֆրանսական բարքերու թափանցումը անոնց մէջ : 1945էն ի վեր, մանաւանդ, նուազած է ամուսնութեանց թիւը : Անոնք հիմա կ'ամուսնանան աւելի յառաջացեալ տարիքի մէջ, որով ծնունդներու թիւն ալ նուազեցաւ, հազարին 45էն իջաւ հազարին իննի : Ժողովուրդին թիւի տեսակէտէն մահերու թիւը աւելցաւ, ծերերու թիւին մեծ համեմատութեան պատճառաւ :

Գալով տնտեսական բնաշրջման, երբ Հայերը Վալանս հասան, անոնց 85 առ հարիւրը գործատունները մտան իբրեւ բանուոր : Այսօր այս համեմատութիւնը իջած է 65 առ հարիւրի : Հայ բանուորը հետզհետէ կը խուսափի մեծ գործատուններուն մէջ աշխատելէ : Հայ բանուորին 25 առ հարիւրը առեւտուրի մէջ կը նետուի : Պաշտօնեան հիմա գործատէր դարձած է : 45 հայ գործատէրեր կ'աշխատցնեն երեք հարիւր բանուորներ կամ բանուորուհիներ, որոնց վաթսուն առ հարիւրը Հայեր են :

Վալանսի 180 առեւտրականներէն եւ արհեստաւորներէն յիսուն առ հարիւրը կ'աշխատի կաշիի եւ կերպասի վրայ : Անոնք գրեթէ գրաւած են ընտիր պտուղի եւ բանջարեղէնի շուկան, իսկ ուրիշներ հաստատած են պատրաստ հագուստներու գործեր (քօնֆէքսիօն) : Ասիկա մեծ յաջողութիւն պէտք է նկատել, երբ մտածենք թէ անոնց մեծ մասը Վալանս եկաւ ձեռքը պարապ : Այս իրողութիւնը կ'ապացուցանէ նաեւ իրենց չարքաշութիւնը, դաժան վաստակի ձգտումը, խնայասիրութիւնը, որոնք մեծ յատկութիւններ են առեւտրական ոգի ունեցող ժողովուրդի մը համար :

Յետոյ դասախօսը կը թուէ անոնց ըստացուածքը — առեւտրական հաստատութիւններ, տուն, կալուած, կառք եւն. : Իսկ անոնց գլխաւոր առաւելութիւնը կը նկատէ, համերաշխութիւնը տնտեսական գետնի վրայ : Անոնք իրարու կը ծախեն, իրարմէ կը գնեն, իրար գործի կ'առնեն, որով տնտեսական փոքրիկ բջիջ մը կը կազմեն : Այս ասպարէզին մէջ հեռանկարները քաջալերական են այս փոքրիկ գաղութին համար :

Այս բնաշրջումը իր հետ կը բերէ նաեւ բջիջին անխուսափելի բաժանումը : Առեւտրականները եւ արհեստաւորները այլեւս կը ցրուին քաղաքին մէջ : Իսկ Ֆրանսացիին եւ Հայուն այս փոխթափանցումը կը բազմապատկէ կապակցութիւնները եւ Հայերու ձուլումի հարցը մէջտեղ կը բերէ :

Հայերը թէեւ իբրեւ «տարագիր» եկան Ֆրանսա, սակայն անոնք մասնաւոր պարագայ մը կը ներկայացնեն : Ինչպէս աշխարհի մէջ ցրուած ամէն մէկ փոքր համայնք, Հայերն ալ աւանդապահն են ազգային զգացումի : Բնական է ուրեմն տեսնել որ ձուլումի հանդէպ ընդդիմադիր ուժեր հաստատուին, ինչպէս օրինակ, Ֆրանսական միջավայրի դէմ հակազդեցութիւն կը կազմէ լեզուն եւ ազգային կրօնքը, իբրեւ կենդանի ուժեր ի նպաստ անջատման եւ ազգի յաւերժացման : Այս վերջիններուն դիմաց կան ուրիշ նպաստաւոր ուժեր, — Ֆրանսական աւանդական հիւրընկալութիւնը, Ֆրանսական բարքերը եւ քաղաքակրթութիւնը, որոնք լայնօրէն կը թափանցեն Վալանսի հայ քաղքենի շրջանակներուն մէջ, բացակայութիւնը կրօնական միութեան (կարեւոր թիւ մը կը կազմէ կաթոլիկ եւ բողոքական կողմը) : Վերջապէս Ֆրանսական դպրոցը եւ մշակոյթը կը նպաստեն կազմելու հայ երիտասարդ սերունդը : Ցարդ արհեստագիտական ուսումը կը գերադանցէ երկրորդականը՝ հայ երիտասարդներուն մէջ :

Հետեւանքնե՞րը : Լեզուական ձուլումը կը շարունակուի, սակայն երկու լեզուներու գործածութիւնը դեռ երկար պիտի տեւէ :

Հաւանական չէ որ խառն ամուսնութիւնները մեծ համեմատութեամբ շարունակուին մօտաւոր ապագայի մը մէջ : Սակայն ստացական հպատակութիւնը ահեցաւ պատերազմէն անմիջապէս ետք, Հայերու վաթսուն առ հարիւրը Ֆրանսացի դարձաւ, միայն 1946ին՝ 48 առ հարիւր :

1947ը փորձութեան տարի մը եղաւ գաղութին համար : Մեծ մասը նախընտրեց Ֆրանսան, 80էն 90 հոգի միայն մեկնեցան Խորհրդային Հայաստան :

Վերջաբանին մէջ, դասախօսը շատ ծանրակշիռ կը գտնէ այս համայնքին ապագայական կացութիւնը : Գաղութը կը պահէ տակաւին իր դիմագիծը հակառակ Ֆրանսական որոշ ազդեցութեան մը, տակաւին քանի մը սերունդներ պիտի գան ու անցնին մինչեւ որ Ֆրանսան վերջապէս կլանէ հայկական այս փոքր համայնքը :

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ մը կը հեռաձայնէ իր գործի ընկերոջ .

— Մարտիկ, գէշ լուր մը պիտի տամ : Մեր դրամարկղը կոտրած եւ մէջէն երէկուան 200.000 տրախմին թռցուցած են :

— Կատակը մէկդի ձգէ եւ դամը տեղը դիր, կը պատասխանէ ընկերը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (29)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 406)

8.— ՈՐՍՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Եթէ այդ անտառների անմահ պարիկները նրա նման կարմիր շապիկ հագնէին, եթէ նրա նման ծիածանի գոյներով գօտի կապէին, եւ եթէ իրանց գլխի երկար հիւսերը նրա նման պսակաձեւ կապէին ճակատի վրայ,— դարձեալ չէին կարող այնքան սիրուն եւ այնքան գրաւիչ լինել, որպէս այդ անմեղ գեղջկուհին : Տեսնելով նրան, Սամուէլը ձիու գլուխը պահեց : Աղջիկը ամօթխած դէմքով մօտեցաւ եւ ձեռքը մեկնելով, ասաց .

— Թող իմ տէրը քաղցրացնէ իւր բերանը :

Սամուէլը ընդունեց գեղջկուհու ձեռքից գազպէի պլիթը, որ բոլորակ կարկանդակի ձեւ ունէր, ու ճաշակեց հարցնելով .

— Այդ քո՞ պատրաստածն է :

Պատասխանի փոխարէն մանուկ աղջըկայ դէմքի վրայ փայլեց մի քաղցր ժըպիտ :

Սամուէլը ընծայեց նրան մի քանի արծաթեայ դրամներ, ասելով .

— Որովհետեւ դու այնպիսի շնորհալի աղջիկ ես եւ այնպէս լաւ գազպէ ես պատրաստում, ահա քեզ :

Աղջիկը դժուարութեամբ ընդունեց նուէրը եւ, գլուխ տալով, վազեց իւր ընկերուհիների մօտ :

Տեղային սովորութեան համեմատ, այդ հիւրասիրութիւնը նրանք ցոյց էին տալիս ամէն մի ճանապարհորդի, որոնց պատահում էր անցնել նրանց տաղաւարի մօտով :

Սամուէլը բաժանեց ստացած նուէրը իւր զինակիրներին :

Որքան արեւը բարձրանում էր, այնքան ճանապարհի անցուդարձը աւելի կենդանութիւն էր ստանում, այնքան յաճախ պատահում էին քաղաքացիք, շինականներ, որոնք գնում էին զանազան կողմեր : Քաղաքացիք նստած էին ձիաների կամ ջորիների վրայ, իսկ գիւղացիք գնում էին ոտով : Ոտով գնացողները, հէնց որ տեսնում էին իշխանին, քաշւում էին ճանապարհի մի եզրում, կանգնում էին եւ, երբ նա մօտենում էր, խոնարհութեամբ գլուխ էին տալիս, եւ այնքան սպասում էին, մինչեւ անցնում էր : Սամուէլը բոլորի համար խօսք ունէր, բոլորին ողջունում էր եւ բոլորի առողջութիւնը հարցնում էր : Իսկ ձիաների կամ ջորիների վրայ նստածները ցած էին իջնում երիվարներից, նոյնպէս դուրս էին գալիս ճանապարհից եւ խոնարհ դէմքով կանգնում էին իրանց գրաստների կողքին, երբ նա մօտենում էր գլուխ էին տալիս : Այդ սովորութիւնը սաստիկ տանջում էր Սամուէլը, եւ այդ էր պատճառը, որ նա հեռուից ձեռքով նշան էր տալիս, որ չանհանգստացնեն իրանց . բայց նրանք չէին դադարում արժանաւոր յարգանքը մատուցանել իրանց երիտասարդ իշխանին :

Սամուէլը շատ սիրուած էր ժողովրդից : Նրա քաղցր ու մեղմ բնաւորութիւնը, նրա անսահման գութն ու բարութիւնը՝ թէ դէպի շինականը, եւ թէ դէպի քաղաքացին՝ նրա անձը պաշտելի էին կացուցել : Նա չունէր ուրիշ նախարարական տների մեծամիտ երիտասարդների ոչ անզգամութիւնը, եւ ոչ արհամարհանքը, որոնց աչքում իրանց ազնուարիւն նժոյգը, շունը, բազէն աւելի արժանաւորութիւն ունէին, քան թէ ռամիկը : Այդ էր պատճառը, որ շինականների մէջ մի տեսակ օտարոտի կարծիք էր կազմուել Սամուէլի մասին. «Կարծես իշխան չլինի, ասում էին նրանք, ոչ ծեծում է եւ ոչ հայհոյում է» :

Դուրս գալով ձորից, ճանապարհը թեքուեցաւ դէպի լեռնային զառիվայրը եւ այնտեղից բացուեցաւ Սամուէլի առջեւ Մուշի լայնածաւալ դաշտը : Ներքեւում, մթին, նուիրական ծառաստանի միջից, հազիւ երեւում էին Աշտիշատի վանքի բարձր գմբէթները, իսկ վանքի մօտ տարածւում էր համանուն աւանը, որ աւելի մի փոքրիկ քաղաքի տպաւորութիւնն էր ձգում :

Մի մարդ, երկար գերանդին ուսին դըրած, զանգազ քայլերով առջեւից գնում էր դէպի աւանը : Նա եղանակում էր մի երգ, որի բառերը կլանւում էին զգացմունքի եւ ուրախ հնչիւնների խորին հոսանքի մէջ :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ՆՈՐ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 15 Ապրիլ.— Անցեալ չորեքշաբթի իրիկուն, Ահարոնեան ակումբին մէջ տեղի ունեցաւ մեր ընկերական Բ. բացառիկ ժողովը: Հակառակ աշխատանքի օր ըլլալուն, մեր ընկերները որոշուած ժամէն առաջ լեցուցեր էին սրահը:

Շրջանային կոմիտէի ներկայացուցչի բացման խօսքէն վերջ, ութը երիտասարդներ — որոնք այդ իրիկուն երդման արարողութիւն կատարելու համար եկած էին, դուրսը սպասեցին, որպէսզի մեր ընկերները իրենց կարծիքն ու հաւանութիւնը յայտնեն նորագիրներու մասին:

Զատ – զատ քննութեան առնուեցան իւրաքանչիւրին պարագաները եւ բոլորն ալ հաւանութեան արժանացան:

Երբ այդ երիտասարդները ներս հրաւիրուեցան, մեր սիրելի ընկերը, Գ. Լազեան յուզուած պատշաճի խօսքերով պարզեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան գործն ու արժէքը, թռուցիկ ակնարկ մը նետեց մեր կուսակցութեան պատմութեան վրայ եւ գծեց այն ուղին ուրկէ պիտի անցնին նորագիրները օրինակելի Դաշնակցական դառնալու համար: «Դաշնակցութիւնը նուիրում, կարգապահութիւն, խանդավառութիւն, ձեռներէցութիւն, յարատեւութիւն եւ հաւատք կը նշանակէ: Դուք երիտասարդներ, որ ծնած էք օտար հորիզոնի տակ, որոշ պարզացման տիրացած եւ արդէն ինքնաբաւ դարձած ու գիտակցաբար եկած էք մեր շարքերը մտնելու, ծանր պարտականութիւն մը կը ստանձնէք: Հայրենիքին, ազգին ծառայելու պարտականութիւնն է այդ: Այսօր եկած էք ուխտելու որ հաւատարմօրէն պիտի ծառայէք Հայ Դատին»:

Սեղանի վրայ դրուած էր Հ. Յ. Դ. զինանշանը:

Բոլոր ընկերները յոտնկայս եւ երկիւղածօրէն հետեւեցան եւ նորագիրները խմբովին իրենց աջ ձեռքերը զինանշանին վրայ դնելով կրկնեցին աւագ ընկերոջ արտասանած երդումի խօսքերը:

Արարողութենէն վերջ, ընկերները շնորհաւորեցին նորագիրներ եւ ողջագուրուեցան անոնց հետ:

Տեսարանը խիստ յուզիչ էր:

Ապա բոլոր ընկերները յոտնկայս երգեցին «Մշակ բանուորը»:

Ընկեր Լազեան խօսեցաւ կարգ մը կարեւոր խնդիրներու շուրջ եւ թելադրանքներ ըրաւ, խիստ գոհ ձգելով բոլոր ընկերները:

Նորագիրներու խումբը մկրտուեցաւ ազգային մեծ հերոս Դրոյի անունով:

Ժողովէն վերջ եղան նուէրներ Մշակոյթի Տան համար, շօշափելի գումար մը կազմելով:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Կիրակի առտու հանդիսաւոր պատարագ մատուցուեցաւ, Ապրիլ 11/24ի նահատակներուն յիշատակին:

Եկեղեցին լեցուած էր հաւատարիմ հայութեամբ:

Մեր մէջ կը գտնուէր, Հ.Կ.Ծ. վ. Ամատունին, որ պատարագեց եւ քարոզեց: Իր այնքան յուզիչ քարոզը, ամբողջ կէս ժամ, լուսաւոր ոգեկոչումը եղաւ, ե՛ւ նահատակներուն, եւ ներկաներուն համար, թարմացնելով անոնց յիշողութիւնը:

Հայր, Ամատունին իր քարոզին մէջ չեշտեց մասնաւորապէս.

— «Ապրիլեան նահատակներուն յիշատակը յարգելու համար, պէտք է մտածել անոնց կրած չարչարանքին եւ տառապանքին վրայ, վասնզի ճշմարիտ Հայեր էին եւ համոզուած քրիստոնեաներ: Անոնք արժանի են յարգանքի եւ երախտագիտութեան, վասնզի ոչ միայն յաւերժացուցին հայ անունն ու անոր պաշտած խաչը, այլ եւ հայրենիքին անունն ու փառքը: Ով իր հայրենիքին համար կը մեռնի, արժանի է ամէն յարգանքի: Մեր բիւրաւոր նահատակները մեռան, իրենց կրօնքին եւ հայրենիքին համար: Վաղը, երբ առիթը ներկայանայ, պէտք է մէկ մէկ տաճարներ կանգնել անոնց յիշատակին: Մեր սուրբ նահատակները, հայրենիքը ամէն բանէ վեր սեպեցին, փառք իրենց յիշատակին»:

Ամատունի յորդոր կարդաց նորահասներուն, որպէսզի հեռու մնան դուրսի սպառնացող մթնոլորտէն, անդադար պահելով իրենց դիմագիծը: «Նոր սերունդը պէտք է թէ հայրենի եւ թէ տեղական լեզուով սերտէ ազգային ողբերգութեան պատմութիւնը, որպէսզի լուսաւորեալ ըմբռնէ, թէ ինչո՞ւ մեր ժողովուրդը, ամէնէն շատ, եւ ամէնէն արդար նահատակները տուաւ, քրիստոնէական աշխարհին, եւ քաղաքակրթութեան:

Եկեղեցւոյ խորանը սեւերով ծածկուած էր եւ խոշոր տառերով կը կարդացուէր, «Յարգանք Ապրիլ 11/24ին նահատակներուն»:

ՄԱԼԱԹԻԱՑԻ

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ»Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Ապրիլ ութին տօնուեցաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կազմութեան 11րդ տարեդարձը, Ֆրանսուա Քոփէի սրահին մէջ:

Ժամանակէն առաջ խուռն բազմութիւն մը եկած էր լսելու Նոր Սերունդի խօսքը եւ տեսնելու անոր կատարած յառաջդիմութիւնը: Բազմութեան մէջ նկատելի էր հոս ծնած եւ հասակ նետած երկսեռ երիտասարդութեան ներկայութիւնը:

Ժամը չորսին «Սիամանթօ» խումբին կողմէ Ա. Տօնապետեան քանի մը խօսքով բացումը կատարեց, ծանրանալով հայ մնալու եւ հայ մեծնալու անհրաժեշտութեան վրայ: Յետոյ կարգով արտասանելու հրաւիրուեցան Օր. Վ. Նորոյեան, Մ. Քէլէճեան եւ Տէսինի Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտուհիներէն Օր. Տապալեան, բոլորն ալ շատ յաջող եւ մաքուր առոգանութեամբ:

Այս տարի նորութիւն մը ունէինք: Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաչանի պարախումբը պարեց հայկական եւ կովկասեան պարեր ղեկավարութեամբ Տիկին Թորոսեանի եւ Տիկին Սասունիի: Ամբողջ մէկ ժամ 14 զանազան պարեր իրարու յաջորդեցին, շատ գոհ ձգելով ներկաները: Հայուհիներ իրենց նազելաճեմ պարերով մեզ փոխադրեցին հայրենի աշխարհը, որուն կարօտովը կը տոչորուի տարագիր Հայը: Պարերէն վերջ «Սիամանթօ» խումբի կողմէ ներկայացուեցաւ «Վեցուկէս պարտի ժառանգորդը», ղեկավարութեամբ ընկեր Յովհաննէս Հաբէլեանի: Դերակատարներ բոլորն ալ Նոր Սերունդէն էին եւ շատ յաջող: Թոյլ տուր, սիրելի «Յառաջ», յիշել անունները Ա. Տօնապետեան, Ն. Վարժապետեան, Պ. Թութլեան, Շիրինեան եւ օր. Լիզէթ Էսկիճեան, որոնք կուշտ ու կուռ խնդացուցին: Նոր Սերունդը իր այս ձեռնարկով յոյս ներշնչեց թէ առողջ և հայրենասէր երիտասարդութիւն մը կը գտնուի պատնէշին վրայ:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՅԱՋՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի տարեկան պարահանդէսը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 14ի գիշերը «Պէռիէ Միյէ»ի սրահներուն մէջ, հայկական մտերմիկ եւ խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծելով:

Պէտք է ըսել որ ժողովուրդը միշտ կը քաջալերէ Ֆ. Կ. Խաչի բոլոր ձեռնարկները, մասնաւորաբար իր պարահանդէսը նկատի առնելով անոր լայն ժողովրդականութիւնը եւ բարի նպատակները: Օգնութեան ձեռնարկներ սարքել, օգնել թշուառներուն, եւ հայկական ուսում ջամբել մեր զաւակներուն: Տարին մէկ անգամ Ֆ. Կ. Խաչը պատեհութիւն կ'ընծայէ որպէսզի ամէնքս հաւաքուինք զուարթ սեղաններու շուրջ, բարեկամներու հանդիպինք եւ մեր կապերը զօրացնենք, սիրալիր խօսակցութիւններով:

Պարող զոյգերուն մէջ, հաճոյքով տեսանք երիտասարդներ, Լիոնի, Տէսինի, Սէնթ Էթիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդէն, նաեւ Եկեղեցաշէն Երիտասարդաց Միութենէն, որոնք միշտ քաջալեր եւ օժանդակ եղած են Կապոյտ Խաչի ձեռնարկներուն: Եկած էին նոյնպէս խումբ մը երիտասարդուհիներ Փոն տը Շէրիւիէն::

Կէս գիշերը անց, Միութեան ժրաջան ատենապետուհին՝ Տիկին Մամուրեան, շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր ներկաներուն, որոնք, քաջալերելով իրենց այս ձեռնարկը, օգնած կ'ըլլան Կապոյտ Խաչի օգնութեան կայանի արագ նորոգութեան: Այն տեղ հայ մանուկներ պիտի զօրանան ու կազդուրուին, արդիական բոլոր յարմարութիւններով օժտուած շէնքի մէջ: Եւ երգելու հրաւիրեց Օր. Տիրատուրեանը (Փարիզ):

Օրիորդը իր հաճելի ձայնով յաջորդաբար երգեց, «Կիլիկիա», «Աման Հայրենիք», «Օ, եար նազերից» եւ սպանիական երգ մը:

Գեղարուեստական բաժինը շատ ճոխ էր եւ մէջ ընդ մէջ երգեր կը լսուէին: Պ. Ժորժ Մամասեան (Լիոնի առեւոյէն) այս անգամ ալ բերած էր իր սիրայօժար մասնակցութիւնը երգելով «Գարուն», «Կռունկ», «Պըլպուլ», «Երեւան», եւ Շառլ Ազնաւուրէն «Սիւռ Մա Վի»: Երիտասարդ երգիչը իր այս բոլոր երգերուն մէջ դրաւ խոր զգացում: Պ. Յովսէփեան եւ Օր. Խըրլաքեան պարեցին հայկական եւ կովկասեան պարեր, յատուկ երգանուագներով: Տիկին Վարժապետեան (Մարսէյլէն) որ ներկայ էր, ժողովուրդի փափաքին վրայ երգեց «Գարուն»ը (Ա. Պ.) խիստ զգայուն: Պ. Յովհաննէս Շուշեղեան (Նոր Սերունդ, Սէնթ Էթիէն) յաջողապէս նուագեց ջութակի վրայ, Պրամսի 5րդ վալսը: Բոլորն ալ արժանացան ժողովուրդի գնահատանքին եւ բուռն ծափերու:

Ծախուեցան «անակնկալ պահարան»ներ որոնք իսկապէս անակնկալներ էին լաւ եւ արժէքաւոր նուէրներու՝ կօշիկ, ծածկոց, կերպաս, վզնոցներ եւն.: Բոլորն ալ նուիրուած գաղութիս առեւտրականներուն կողմէ:

Հանդէսը լաւ կազմակերպուած էր, ուտելիքը եւ խմիչքը առատ էին, անթերի եւ սիրալիր սպասարկութեամբ: Ժողովուրդը մեկնեցաւ գոհ տրամադրութեամբ, առտուան դէմ: Գովելի է մեր խաչուհի քոյրերուն եռանդը: Ապահովաբար լաւ հասոյթ մըն ալ կրցան ապահովել՝ առաջադրուած նպատակին համար:

Յաջողութիւն իրենց բոլոր ձեռնարկներուն, եւ խաչ մըն ալ մեր կողմէ, որպէս բարենիշ, իրենց աշխատասիրութեան եւ անձնուիրութեան:

Յ. Հ.

«ԱՐԱՔՍ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

ՎԱԼԱՆՍ.— Սիրելի «Յառաջ», Ապրիլ 9ին «Արաքս» երգչախումբը տուաւ իր տարեկան զեկուցումը նախկին մատուռին մէջ, պատուակալ նախագահութեամբ Սահակ քահանայ Պապիկեանի:

Օրուան նախագահը, Տիկին Փ. Անտոնեան, որ միեւնոյն ատեն սիրտն է երգչախումբին, իր բացման խօսքով նախ շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր ներկաներուն, որոնք եկած էին քաջալերելու: Յետոյ ըսաւ.— Սիրելի ծնողներ, ինչպէս գիտէք մեր երգչախումբը ահա երկու տարի է, որ գոյութիւն ունի: Իր կազմութեան համար շատ ջանք թափեցինք, գիշերը ցերեկին խառնելով եւ այսօր գաղութը կրնայ ճակատաբաց պարծենալ իր «Արաքս»ով:

Յետոյ կարդաց կանոնագիր ծրագիրը որ յայտարարուած է պաշտօնաթերթին 1955 Նոյեմբեր 25ի թիւին մէջ: Նիւթական ու բարոյական գործունէութեան մասին խօսեցաւ Տիկին Գ. Խաչատուրեան, կազմակերպական ու հրապարակային շխատանքներու մասին՝ Օր. Ժամագործեան, պարզելով երկու տարուան աշխատանքները եւ արժանացան ներկաներու գովասանքներու:

Երգչախումբը շարունակ խտացնելով իր շարքերը, այսօր ունի 72 անդամներ: Լուսաւոր մաղթանքներով ընդհանուր ժողովը միաձայնութեամբ օժանդակ մարմին մը ընտրեց պատուակալ նախագահութեամբ Տիկին Օտէթ Միքայէլեանի, որ նոյնպէս ներկայ էր: Անդամներն են Պ.Պ. Կօշկակարեան, Խաչմանեան, Ադամեան, Բաղդասարեան, Կիւրեղեան, Զէքէմեան եւ Խաչատուրեան:

Երգչախումբը ունի նաեւ իր սեփական գրադարանը, որ հարուստ է գրական, պատմական եւ այլ գիրքերով, գնուած՝ խումբին սեփական միջոցներով: Միշտ կը գնեն նոր հրատարակութիւններ:

Այժմ իրենց գանձին մէջ պատրաստ ունին 170.000 Ֆր., որ գոյացած է գեղարուեստական հանդէսներէն, անդամավճարներէ եւ սրտաբուխ նուէրներէ:

Օրուան նախագահը իր փակման խօսքին մէջ յայտարարեց թէ վճռած են անվհատ գործել եւ վառ պահել Լուսաւորչի կանթեղը՝ հաւատքով եւ յոյսով անսասան, ինչպէս կ'ըսէ Յովհ. Թումանեան.

Ով անմեղ է լիքը սիրով ու հաւատքով
անսասան
Ով նայում է վառ յոյսերով դէպի Հայոց
ապագան,
Նա կը տեսնի էն մշտավառ ջահը կախ-
ուած երկնքից...

Նախագահին հրաւէրով բոլորը միասին

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Զ. ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

Ջութակահար Զաւէն Մելիքեանի նուագահանդէսը Աղեքսանդրիոյ մէջ տեղի ունեցաւ Մարտ 28ին: Ընկեր Բիւզանդ Կռանեան կը գրէ «Յուսաբեր»ի մէջ թէ Զ. Մելիքեան բացառիկ շնորհներով եւ կարելիութիւններով օժտուած արուեստագէտ մըն է: Իր յայտագիրը իմաստուն կերպով դասաւորած, լիովին արտայայտեց իր տաղանդին այլազան կողմերը:

Քորելլիի «Լա Ֆոլիա»յին մէջ երեւան եկաւ իր երաժշտական տաք, անմիջական եւ ինքնաբուխ խառնուածքը: Պախի «Շաքոն»ին մէջ՝ շարժումի լայնութիւն, խորունկ զգայնութիւն եւ հմուտ տիրակալող թեքնիք: Մելիքեան կը յորդի յուզականութեամբ: Մոցարթի թիւ հինգ քոնչերթօն կախարդական աղեղի մը մէջէն հոսելով, վարակեց սրահը: Պլոքի «Նիկուն»ը նուագեց մէկ շունչով, տաք եւ բուռն: Զաւէն Մելիքեան արտասահմանեան հայ արուեստագէտներու շարքին մէջ կը գրաւէ առաջնակարգ դիրք: Իր աղեղը ունի հարուստ հնչականութիւն եւ վստահութիւն:

Երիտասարդ արուեստագէտը Ապրիլ 10ին նուագահանդէս մը տուաւ Պէյրութի ամերիկեան համալսարանի մեծ սրահին մէջ, կազմակերպութեամբ «Համազգային» ընկերութեան, ի ներկայութեան ընտիր հասարակութեան:

Կաթող. տեղապահ Խորէն եպիսկոպոս դադարի պահուն յայտարարեց թէ Պէյրութի հայութիւնը որոշած է արժէքաւոր ջութակ մը նուիրել Զ. Մելիքեանի: «Ազդակ»ի թղթակիցն ալ կը գրէ թէ Զ. Մելիքեան ունի արտակարգ զգայնութիւն մը, որ հմայք կուտայ իր վերծանած կտորներուն:

Այնքան գունագեղ է իր նուագը եւ այնքան հարուստ ձայներու հնչականութիւնը Զաւէն Մելիքեանի մօտ, որ իր արուեստը լիակատար փթթումի մը կ'արժանանայ քաղցրօրէն տպաւորելով ունկնդիրը: Պէյրութի Ֆրանսերէն թերթերն ալ ջերմապէս կը գնահատեն հայ արուեստագէտը:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ ազգ. վարժարաններու օր յայտարարուած ըլլալով ապրիլ 15, Կանաչ կիրակին, Ազգ. Առաջնորդարանին կողմէ, ժողովրդային ընդհ. հանգանակութիւն կատարուած է ի նպաստ Ազգ. վարժարաններու բարգաւաճումին եւ կրթական գործի վերելքին: Այս հանգանակութեամբ կարելի պիտի ըլլայ սատարել չքաւոր մանուկներու ուսման եւ բարելաւել կրթական մշակներու վիճակը:

ՊՈԼՍՈՅ Ս. ՓՐԿԻՉ հիւանդանոցը օժտուեցաւ նոր ու շքեղ յարկաբաժինով մը՝ շնորհիւ այրի տիկին Տիրուհի Ալթըփարմաքեանի նուէրին, ի յիշատակ իր ամուսնոյն Յակոբ Ալթըփարմաքեանի եւ զաւակներուն Սահակի, Հայկի եւ Սրբուհիի: Այս յարկաբաժինը որ հիմնովին վերանորոգուեցաւ նոր մահճակալներով, կազմածներով, կեդրոնական ջեռուցիչով եւ գիտական առողջապահական բոլոր պահանջներով, ներկայիս լուսաւոր եւ օդաւէտ շէնք մը դարձած է եւ պիտի կոչուի «Ալթըփարմաք» յարկաբաժին:

ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ճեմարանին հարիւր լ. ոսկի տրամադրած է Պ. Խոսրով Երամեան (ճարտարապետ - դասախօս Պէյրութի Ամերիկ. Համալսարանի երկրաչափական բաժնի) եւ խոստացած է ամէն տարի վճարել նոյնքան գումար, իբրեւ մրցանակ ճեմարանին աւարտական դասարանի գիտութեանց եւ մաթեմաթիքի ամէնէն յառաջ աշակերտին:

ԳԻՒՂԱՑԻ մը իր կովը կ'առնէ եւ քաղաք կ'իջնէ: Մայթին վրայէն քալելու ատեն՝ ոստիկան մը կը մօտենայ եւ կ'ըսէ անոր.

— Բարեկամ, չե՞ս գիտեր որ մայթէն միայն մարդիկը կը քալեն, իսկ միւս ճամբէն կառքերը:

— Պարոն ոստիկան, կովս որ կառք չէ, ուրկէ՞ պիտի քալէ, կը հարցնէ գիւղացին:

երգեցին «Ծաղկէր ազատ իմ Հայրենիք»: Ժողովը վերջացաւ ժամը 12.30ին, բարձր տրամադրութեամբ:

ԱՇՈՏ Ա.

ինչ որ բացառիկ դէպք մը կը համարուի։ Հիւրերուն հետ խօսակցութիւնները տեւեցին երկուքուկէս ժամ։

× Միջազգային մամուլը դիտել կու տայ թէ Անգլիոյ ժողովուրդը բոլոր պատճառութիւնները յարգելով հանդերձ, վերապահ դիրք մը բռնած է խորհրդային հիւրերուն հանդէպ եւ լռութեամբ կը դիտէ անոնց երթեւեկը։ Ոստիկանութիւնը մինչեւ քսան սթերլին տուգանք հաստատած է անոնց դէմ որ բացէ ի բաց թշնամական ցոյցեր կը կատարեն փողոցներու մէջ։ Կարգ մը թղթակիցներ կ՚ըսեն թէ միայն 300 հոգի հաւաքուած էին, երբ հիւրերը արքայական պալատ կ՚երթային։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ բուռն պայքար մը կը պատրաստուի Ազգ. ժողովին մէջ, նոր տուրքերու օրինագծին դէմ։ Աշխատանքի յանձնաժողովը քուէարկեց այդ օրինագիծը, ծանրացնելով ծախքերը եւ կրճատելով հասոյթները։ Երէկ ալ ելմտական յանձնաժողովը պիտի քննէր օրինագիծը։ Նոյնիսկ ընկերվարականները հակառակ են ուղղակի տուրքերու յաւելման զոր կ՚առաջարկէ ընկերվարական նախարարը, Ռամատիէ։ Ազգ. ժողովին կեդրոնի եւ անկախ հոսանքները բոլորովին հակառակ են որեւէ նոր տուրքի։ Երէկ նիստի հրաւիրուած էր արմատական կուսակցութեան գործադիր մարմինը, քննելու համար ելմտական, տնտեսական եւ ալժերիական խնդիրները։ Ալժերիոյ քաղաքականութեան հանդէպ ժխտական դիրք բռնած է անպաշտօն նախարարը, Մենտէս Ֆրանս։ Զափաւոր հոսանքները կ՚առաջարկեն խնայողութիւններ կատարել, փոխանակ նոր տուրքեր հաստատելու։ Ալժերիոյ նախարարն որոշած է 150.000 զինուոր ղրկել Մայիս 15էն առաջ, եւ միշտ նոր ուժեր կը պահանջէ։ Ելմտական նախարարը 190 միլիառ ֆրանքի նոր ծախք մը կը նախատեսէ Ալժերիոյ զինուորական գործողութեանց եւ նորակոչներու ընտանիքներուն համար։

× Ազգ. ժողովը որոշեց ընդհ. ներում շնորհել աշխատանքի վէճերու առթիւ գործուած յանցանքներու։

× Առջի օր, երբ Ազգ. ժողովը անվաւեր կը հռչակէր երկու փուժատեան երեսփոխաններու ընտրութիւնը, մէկը մերժեց դուրս ելլել։ Նախագահը հարկադրուեցաւ բանի դուրս հանել զայն, օգնութեան կանչելով պահակները, հրամանատարութեամբ զօրավարին։ Փուժատեանները բուռն ցոյցեր կատարեցին եւ երէկ ալ բողոքագիր մը հրատարակած էին։ Կ՚ըսուի թէ խմբովին պիտի հեռանան Ազգ. ժողովէն։

× «Փախցուած» գաղտնիքներու դատավարութիւնը կը շարունակուի 35 օրէ ի վեր, միշտ յուզումնալից տեսարաններ պարզելով։ Առջի օր զինուորական ատեանին նախագահը դուրս հանեց երկրի Ապահովութեան տնօրէնը, Վիպօ, երբ կ՚ուզէր հաղորդել ամբաստանեալներէն Մոնսի հետ ունեցած մէկ խօսակցութիւնը որ ձայնագրի վրայ առնուած էր գաղտնօրէն։ Նախագահը դատապարտելի գտաւ թէ եւ Վիպօն եւ թէ իր կատարած արարքը։

× Միաժամանակ զինուորական գործողութիւններ սկսան Ալժերիոյ երեք նահանգներուն՝ Օրանի, Կոստանդինի եւ Ալժէի մէջ։ Ըմբոստներու ստուարաթիւ խումբ մը կոտորուեցաւ։ Հրացանաձգութիւններ տեղի ունեցան Կոստանդինի փողոցներուն մէջ։

× Զանազան հոսանքներէ կազմուած յանձնախումբ մը, որուն մէջ ընկերվարականներ եւ կղերականներ ալ կը գտնուին, կոչ մը ուղղեց, փրկելու համար «Ֆրանսական Ալժերիան»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԷՄ ցոյցեր սարքուած են այսօր, շաբաթ, Դամասկոսի մէջ, նախաձեռնութեամբ Իսլամներու եւ ազատագրութեան կոմիտէին։ Այս առթիւ դրամ պիտի հաւաքուի Ալժերիոյ ապստամբներուն համար եւ երեք ժամ գործադուլ պիտի յայտարարուի։

ՄԱՐՈՔԻ բանակը կազմակերպել սկսած են արդէն։ Պիտի բաղկանայ 20.000 զինուորներէ։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ուժի խաղաղ օգտագործման համար միջազգային գործակալութիւն մը պիտի կազմուի։ Առաջին համաձայնութիւնը կնքուեցաւ չորեքշաբթի օր, մասնակցութեամբ տասը երկիրներու, գլուխն ըլլալով Մ. Նահանգները եւ Խ. Միութիւնը։

ՍԱԿԱՐԱՆ (19 Ապրիլ). — Զոյգ ոսկի՝ 460.000, Նափոլէոն 3130, դուլր. 3020, անգլիական՝ 4040, 20 տոլարնոց՝ 16080։ Թղթադրամ (անպաշտօն շուկայ) տոլար 397, անգլիական 1040, դուրց. 95.50։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris (9e)

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԻ 41ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

24 Ապրիլ, երեքշաբթի գիշեր, ժամը 8.30ին Փըլթիժուռնալի ընդարձակ սրահին մէջ
21 RUE CADET

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԵՐԵՔ ՅԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՊԵՏԵՐՈՒՆ

կազմակերպութեամբ եւ մասնակցութեամբ փարիզահայ բոլոր կազմակերպութեանց անխտիր։

Կը նախագահէ Պ. Օ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Խօսք պիտի առնեն ՏՈՔԹ. Լ. ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ (Ազգ. Ժողովի երեսփոխան, Սէն է Ուազի), ՓՐՈՖ. Ֆ. ՖԷՅՏԻ, Պ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, ՏԻԿԻՆ Շ. ՍԱՔԸԶ եւ ՏԻԿԻՆ Զ. ՄԵԾՊԱՀՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն
Օր. ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ, Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆ եւ Մ. ԳՈՃԵԱՆ
Խօսնակ Պ. Գ. ԱՄԻՐԵԱՆ — Զինուորական նուագախումբ

Մուտքը ազատ է

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ
ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, կազմակերպութեամբ բոլոր միութիւններու։

Կը խօսի՝ Փրոֆ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ (Մարսէյլէն)

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, Քաֆէ Քառէ։ Կը խօսի ծանօթ ճարտարապետ՝ ԵԴՈՒԱՐԴ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ։ Նիւթը՝ Հայ ճարտարապետութեան զանազան շրջանները։ Մուտքը ազատ է։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ
ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ
ԽՆՋՈՅՔ - ԹԱՏԵՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի ժամը 3.30էն 10, Խրիմեան սրահը (Իսի, ռիւ տը լա Տէֆանս)։

Նախագահութեամբ՝
Պ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆի

Երգ, արտասանութիւն, նուագ եւ քըքջալիր ներկայացում մէկ արարուածով։

Կը հրաւիրուին Սեբաստիոյ նահանգի բոլոր քոյր միութիւնները, ինչպէս Շ. Գարահիսարը, Թոգատը, Դիվրիկ, Բրդնիկը եւ Գոչհիսարը։

Մուտքը ազատ է։ Պուֆէն զիւրամատչելի։

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Տէր եւ Տիկին Սեդրակ եւ Արշալոյս Խրալեան կը ծանուցանեն իրենց աղջկան՝ Օր. Վարդ-Գարունի ամուսնութիւնը Պ. Լեւոն Տիվերճեանի հետ, այս կիրակի, 22 ապրիլ։

Այս առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար։

ՊԱՏԱՐԱԳ
1915Ի ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի, երեկոյեան ժամը 5ին
ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ
Թ. Ծ. Վ. ԱՄԱՍՈՒՆԻ
Հայրապետական պատարագ պիտի մատուցանէ
SACRÉ CŒURի եկեղեցիին մէջ
Ի յիշատակ 1915-18ի Եղեռնի համօրէն հայ նահատակներու։

Փարիզի եւ արուարձաններու յարգոյ հայ հասարակութենէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ այս սրբազան արարողութեան։

●

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆուրվիէրի բլրանիստ հոյակապ տաճարին մէջ, հայածէս ձայնաւոր պատարագ, 22 Ապրիլ ժամը 10ին։

Լիոնի Հայ Կաթողիկէ ժողովրդապետութիւնը սիրով կը հրաւիրէ քաղաքի եւ շրջանի հայութիւնը Ֆուրվիէրի Տիրամօր գեղակերտ տաճարին մէջ Ապրիլեան նահատակներու եւ վերջին պատերազմին ինկած հայ զինուորներու համար մատուցուելիք պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին։

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

#

ՊԷԼՎԻԼԻ ՇՐՋԱՆԻՆ ՄԷՋ

«Յառաջ» կը ծախուի նաեւ Տիկին Արթինեանի (նպարավաճառ) մօտ՝
68, Rue Julien-Lacroix,

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ժողովի կը հրաւիրէ «Վռամեան» (Պուլվար Օտտօ) ենթակոմիտէի բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը ճիշդ չորսին, սովորական տեղը։ Ներկայ կ՚ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԻՍԻ. — Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը։ Կը հրաւիրուին անդամուհիները, համակիրները եւ բարեկամները։

ՇԱՒԻԼ. — Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր Սերոբ — Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

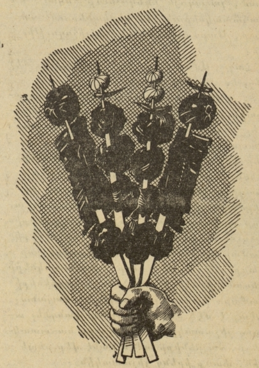
ՎԻԷՆ. — Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին, Համօ Օհանջանեան Ակումբին մէջ։ Բոլոր ընկերուհիներու եւ սանուհիներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Զեկուցում պատգամաւորի, ինչպէս եւ վարչութեան նիւթական եւ բարոյական գործունէութեան։ Խորհրդակցութիւն պարահանդէսի մը մասին։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Պուլվ. տ՚Աթէն, Պար տիւ Կլօպի մէջ։

ՓԱՐԻԶ. — Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 3ին Ազգ. Տան մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Զեկուցում պատգ. ժողովի եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Կապ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս կիրակի, դպրոցի սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris*

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 22 ԱՊՐԻԼ • DIMANCHE 22 AVRIL 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7561 — 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3372

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍՐԲԱԶԱՆ ՎԱՏՈՒԹԻՒՆ

•

Ճիշդ երկու ամիս է որ կատարուեցաւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսին ընտրութիւնը, եւ խուժանավար մամուլը կը շարունակէ ջուր ծեծել, եպիսկոպոսական օրհնութեամբ։

Տակաւին կը մնան ատելավառ կիրքերը, հով ցանելով աջ ու ձախ։

Հատընտիր չոչորթներ կամ դիմակաւոր դաւադիրներ կը յաւակնին հանրային կարծիք վարել, խժալուր ժխոր մը բարձրացնելով։

Եւ նորընտիր կաթողիկոսին օծումը կը ձգձգուի ու կը ձգձգուի։

Դարաւոր կանոնի մը տառին կառչած, բարձրաստիճան կղերը քար լռութիւն կը պահէ, կարելի եղածին չափ երկարաձգելու համար արհեստական տագնապը։

Կը թուի թէ ինքն ալ խուճապի մատնուած է խուժանավարներու պոռչտուքներէն։

Եւ կամ, եպիսկոպոսական դիկտատուրա մը հաստատած է, չարաչար գործածելով Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին անփորձութիւնը։

Ամէն պարագայի մէջ, իր բռնած դիրքը ունի մէկ անուն, — վատութիւն։

«Ջաթալ-Թադ»ի մը չափ խոշոր է այդ վատութիւնը եւ շողշողուն, ինչպէս անոր զարդարանքը։

Միայն կամաւոր կոյրերը չեն տեսներ այդ ծուռերան եւ ամբարտաւան վատութեան աւերները։

Ի վերջոյ ի՞նչ կ'ուզեն շահիլ, կեր ձարելով ամիս եւ անկիրթ խաչակրութեան մը։ Ուղղակի կամ անուղղակի։

Ընտրութիւնը կատարուած է համաձայն կանոնագրի։ Ներկայ 36 պատգամաւորներէն 32ը, որոնց մէջ հազիւ 5–6 Դաշնակցականներ կան, իրենց քուէները տուած են կատարեալ գիտակցութեամբ։

Ընտրութիւնը շնորհաւորած են բոլոր իրաւասու իշխանութիւնները, — Լիբանանի եւ Սուրիոյ հանրապետութեանց նախագահները, վարչապետները, նախարարները, զինուորական հրամանատարները, քաղաքապետները եւ ուրիշ բազմաթիւ բարձրաստիճան պաշտօնատարներ։

Շնորհաւորած են՝ արեւմտեան պետութեանց դեսպանները եւ առաջին առթիւ՝ Լիբանանի Ֆրանսական դեսպանը։

Շնորհաւորած են հայ եւ օտար յարանուանութեանց պետերը, բազմանդամ պատուիրակութիւններով։

Ջերմագին շնորհաւորած են ազգային իշխանութիւնները, արհամարհելով դանազան ծապլվարական խեղկատակութիւններ։

Սովորական ձեւակերպութիւններ չէին այս շնորհաւորութիւնները, այլ անձամբ կատարուած պարտականութիւններ։

Ի՞նչ մնաց անդին։ Օծո՞ւմը։

Հինգ–տասը ոչխար մորթենք եւ մատա՞ղ բաժնենք, որպէսզի տարեց կամ երիտասարդ եպիսկոպոս մը բարեհաճի լրացնել աւանդական երեքի թիւը։

Ներելի՞ է այսքան անպատիւ դասալքութիւն, ճղճիմ պատրուակներով։

Ի վերջոյ վեղարաւոր կամ անվեղար խաչակիրները պիտի ըմբռնե՞ն թէ հետզհետէ ծիծաղելի կը դառնան թէ իրենց ժողովուրդին եւ թէ օտարին առջեւ։

Այս ընթացքով ոչ Կիլիկեան Աթոռ կը փրկուի, ոչ միաբանականութիւն կը հաստատուի, ոչ ալ կ'ամրապնդուին Էջմիածնի եւ Արտասահմանի կապերը։

Ոեւէ եպիսկոպոս կամ արքեպիսկոպոս, ի՛նչ բացառիկ տիտղոս ալ կրէ, ամէն բանէ առաջ տարրագիր բազմութեանց համեստ ծառան է եւ ոչ թէ իշխանաւորը։

Ասիկա ուրեմն անմտութիւն է հօտանքն ի վեր թիավարել։

Կ'ուզէինք որ խելքի եւ խղճի դա՛րձ մը կատարէին, գոնէ Ապրիլ 11/24ի առթիւ։ Իրենց իսկ բարիքին համար։ **Շ.**

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԽՆԴԻՐԸ

•

ԱՆԳԼԻԱ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ Կ'ՈՒՂՂԷ

Անգլիոյ վարչապետը առջի օր չորսուկէս ժամուան խօսակցութիւն մը ունեցաւ մարեշալ Բուլկանինի եւ Ն. Խրուշչեւի հետ, իր պաշտօնատան մէջ։ Օրակարգի գլխաւոր խնդիրն էր Միջին Արեւելքի տագնապը։ Յետոյ պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակուեցաւ որ կ'ըսէ թէ քննուեցան Միջին Արեւելքի, Եւրոպայի ապահովութեան, զինաթափութեան եւ փոխադարձ յարաբերութեանց խնդիրները։ Զեկոյցը մանրամասնութիւններ չի պարունակեր եղած առաջարկներու մասին։ Միայն Միջին Արեւելքի տագնապին քննութեան առթիւ կ'ըսէ. — «Համաձայնութիւն գոյացաւ որ երկու պետութեանց ներկայացուցիչները առաջարկներ բանաձեւեն կատարուած օգտակար խօսակցութեանց հիման վրայ, նորէն քննուելու համար»։

Աւելի վերջը, անգլիական կառավարութիւնը հարկ դատեց ճշդել որ սխալ չմեկնուի առաջարկներ բառը։ Անգլիա չուզեր այն տպաւորութիւնը ձգել թէ անջատ բանակցութիւններ կը կատարէ այս խնդիրներուն առթիւ։

Ուրբաթ օր սեղան մը սարքուեցաւ Լոնտոնի քաղաքապետարանին մէջ։ Այս առթիւ Բուլկանին բացատրեց թէ յարաբերութիւնները կրնան բարուոքիլ միայն աստիճանաբար, քայլ առ քայլ։ Եւ աւելցուց. — «Բայց մենք կը յուսանք թէ մեր այցելութիւնը լաւ սկզբնաւորութիւն մը պիտի կազմէ, բարեկամութիւն եւ գործակցութիւն հաստատելու համար Մեծն Բրիտանիոյ եւ Խ. Միութեան միջեւ, խաղաղ համակեցութեան մեծ սկզբունքին վրայ»։

ԴԱԳՐԵՑՈՒՑԷՔ ԶԷՆՔԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄԸ

Անգլիոյ վարչապետը, Սըր Էնթ. Իտըն ուզեց իմանալ Խ. Միութեան բուն դիտումները գործնական հարցերու մասին։ Անգլիոյ համար Միջին Արեւելքի խնդիրը ամէնէն սուր հարցն է եւ Սըր Է. Իտըն չէշտակի դրաւ զայն, խօսակցութեանց ընթացքին։ Ինք եւ արտաքին նախարարը բացատրեցին թէ խաղաղութեան դատը վտանգուած է այն օրէն ի վեր որ համայնավարները սկսան զէնք ճամբել Եգիպտոսի եւ նոյն առաջարկները ուղղել միւս արաբական երկիրներուն։

Վարչապետը յիշեցուց ռուս հիւրերուն թէ պէտք է դադրեցնեն զինամթերքի առաքումը դէպի Միջին Արեւելք, եթէ իրապէս կ'ուզեն պահպանել խաղաղութիւնը։ Յետոյ ըսաւ թէ Ազգաժողովն է միակ տեղը՝ խաղաղութիւնը ապահովելու համար։ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը պիտի վերադառնայ երկու շաբաթէն, իր տեղեկագիրը ներկայացնելով Ապահովութեան Խորհուրդին։ Անգլիոյ ներկայացուցիչները խնդրեցին որ Խ. Միութիւնը գործակցի այն ատեն, որպէսզի արաբական երկիրները եւ Իսրայէլ իրենց դիմացը գտնեն միացեալ ճակատ մը խաղաղութեան համար։

Ընկալեալ սովորութեան մը համաձայն, հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ խօսակցութիւնները «սրտաբաց էին եւ օգտակար տեսակէտներ փոխանակուեցան սիրալիր մթնոլորտի մը մէջ»։

× Զանազան յանձնախումբեր կազմուած են, քննելու համար բոլոր վիճելի խնդիրները եւ այն հարցերը որ ուղղակի կապ ունին անգլեւխորհրդային յարաբերութեանց հետ։ Ստոյգ տեղեկութիւններ կը պակսին։ Անգլիացիները գոհ են որ ռուս հիւրերը հաւանած են գաղտնի պահել խօսակցութիւնները։

× Լոնտոնի քաղաքապետարանին մէջ սարքուած ճաշին բացումը կատարեց Հոգեւոր Հովիւը, օրհնելով Բուլկանինը եւ Խրուշչեւը եւ աղօթեց որ Աստուած «հաւատարմութիւն, գթութիւն եւ խաղաղութիւն» պարգեւէ բոլոր ազգերուն։

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԲԱՐԵՊԱՇՏ ՃԱՌԸ

Խորհրդային դեսպանատան մէջ կատարուած ընդունելութեան առթիւ, Խ. Միութեան Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Ն. Խրուշչեւ, պատասխանելով Իտընի բաժակաճառին, յայտարարեց.

— «Մենք ձեզի եկանք անկեղծութեամբ, բարելաւելու համար մեր երկու

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

•

Նոր աուրքերու դէմ պայքարը սկսած է արդէն, յանձնաժողովներու մէջ եւ պիտի փոխադրուի Ազգ. ժողով, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը։

Միւս կողմէ, զինուորական գործողութիւնները հետզհետէ կը ծաւալին Ալժերիոյ մէջ։ Առջի օր բազմաթիւ ընդհարումներ տեղի ունեցան Ալժերիոյ եւ Մարոքի սահմանագլուխին վրայ։ Երեսունեհինգ ըմբոստներ սպաննուեցան ուրիշ ընդհարումի մը ընթացքին։ Բուռն կռիւներ կը մղուին մասնաւորապէս Կոստանդինի շրջանին մէջ, մասնակցութեամբ օդանաւերու եւ դրահապատ ուժերու, ծանր կորուստներ պատճառելով ըմբոստներուն։ Միեւնոյն ատեն կը շարունակուին ահաբեկումները։

× Ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը կամաւորներ կ'արձանագրէ պահեստի սպաներու շարքէն, վեց ամսուան կամ երկու տարուան համար։

× Ալժերիոյ երկու նախկին կուսակալները, Նաժլէն եւ Սուսթել պայքար մը բացած են եւ կոչ մը հրատարակելով կ'ազդարարեն թէ Ֆրանսա շատ աւելի ծանր կացութեան կը մատնուի քան 1940ի պարտութեան ատեն, եթէ կորսնցնէ Ալժերիան։ Յայտարարութիւնը ստորագրած են բազմաթիւ ականաւոր անձեր, որոնց մէջ կը գտնուին Թուլուզի արքեպիսկոպոսը՝ կարդինալ Սալիէժ եւ Բանուորական Ուժի քարտուղարը՝ Լաֆոն։ Յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ այն ուժերը որ կը ջանան Ֆրանսան վտարել Ալժերիայէն որուն հետ կապուած է 125 տարիէ ի վեր, «գործիքներն են աստուածպետական, մոլեռանդ եւ ցեղապաշտ աշխարհակալութեան մը որ կը սպառնայ Մարոքի եւ Թունուզի եւ Ալժերիոյ մեր բարեկամներուն»։ Եթէ Ալժերիան կորսուի, «Մեր աղաղան շատ աւելի գէշ պիտի ըլլայ քան Սետանի (1870) եւ 1940ի պարտութեան ատեն»։

× Արմատական կուսակցութեան գործադիր մարմինը փոթորկալի ժողով մը գումարեց առջի օր։ Բուռն խօսքեր փոխանակուեցան աջ եւ ձախ հոսանքներուն միջեւ։ Ներկայ էին միայն 250 պատգամաւորներ։ Երիտասարդները կը պահանջէին բանակցութիւններ կատարել։ Մենտէս Ֆրանս բացատրեց թէ անհրաժեշտ է պաշտպանել Ալժերիոյ Ֆրանսացիները, միաժամանակ վարելով զինուորական, ընկերային եւ տնտեսական քաղաքականութիւն մը։ Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Մոնուրի, եղած մեղադրանքներէն զայրանալով յայտարարեց թէ կը նախընտրէ հրաժարիլ կուսակցութենէն։ Ուրիշ մը դիտել տուաւ թէ նմանական կացութիւնը հետզհետէ կը ծանրանայ։

× Կառավարութիւնը պաշտօնանկ ըրաւ փարիզեան անթելի վարչութեան խօսնակներէն հինգ Արաբներ, որոնք մերժած էին հաղորդել հանդարտութեան կոչ մը եւ հակաֆրանսական քարոզութիւններ կը կատարէին։

× Միացեալ Եւրոպայի ժողովին մէջ (Սթրազպուրկ), Անգլիոյ ներկայացուցիչներէն երեսփոխան մը, Էմըրի, յայտարարեց թէ «Եւրոպայի համար աղէտ մը պիտի ըլլայ, եթէ Ֆրանսա պարտուի Ալժերիոյ մէջ»։

ՀՈԳԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

•

Դարերու յաղթած հո՛ղը Հայաստան,
Մասի՛սը վսեմ եւ աստղաթռիչ,
Անթիւ ու անդուլ ալի՛քն Ալխուրեան
Այդ մեր հոգի՛ն է— անկաշկանդ, ազատ
Հոգի՛ն հայկական։

Բիրտ բռունցքին դէմ նիզակը հայկեան,
Սուրբ սէ՛րն Արայի, դա՛շտը Աւարայր,
Եւ Մուսա Տաղի յաղթ քառասնօրեա՛ն,
Հոգի՛ն հայկական։

Ճանկ ու ջարդին դէմ լեզո՛ւն մեսրոպեան,
Զուարթնո՛ցն անճառ, Նարեկը տաճար,
Սագի ու նագի պէս Սայաթ–Նովան,
Այդ մեր հոգի՛ն է—գիտուն, գեղապաշտ
Հոգի՛ն հայկական։

Եւ մահուան դիմաց տեսի՛լքն յարութեան,
Կորողի նման Երեւանն անքանդ,
Միշտ տաք եւ ծաղկուն դա՛շտն Արարատեան,
Այդ մեր հոգի՛ն է—կենդանի, անմահ
Հոգի՛ն հայկական։

ԺԱԳ Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԸՆԿԵՐ ԴՐՕՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

«*Հայրենիք*»էն կ'իմանանք թէ նուէրներ կը տեղան վերթերանքներու փոխարէն համար, ի յիշատակ ընկեր Դրոյի։ Մինչեւ Ապրիլ 4 գումարը հասած էր 3600 տոլարի։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԶՕՐ. ԴՐՕՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս Կիրակի, 22 Ապրիլ, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի զօր. Դրոյի յիշատակին, իր մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ընկերներն ու բարեկամները։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ընդհ. քարտուղարը, որ Իսրայէլ կը գտնուէր, Պէյրութ վերադարձաւ։ Պիտի այցելէ նաեւ Դամասկոս, Ամման եւ Գահիրէ (երկրորդ անգամ)։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ անթելը կը ծանուցանէ թէ պաշտօնէ արձակուած են ընդհ. դատախազ զօր. Քալենովսկին, զինուորական դատախազ զօր. Զաքարովսկին եւ պետական ապարանքներու նախարարը։ Ամէնքն ալ յանցաւոր կը համարուին, բայց կը կարծուի թէ գլխաւոր պատճառը այն է որ զանգուածային մաքրագործումներ կատարած էին, Սթալինեան դրութեամբ։

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հեռագրեն թէ ռումբ մը պայթեցաւ Ֆրանսայի Անծանօթ Զինուորի յիշատակարանին առջեւ։ Մարդկային զոհ չկայ, բայց սիւներէն մէկը վնասուեցաւ եւ հարեւան շէնքերու ապակիները խորտակուեցան։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը, գնդ. Նասըր ձիտակ մեկնեցաւ, տեսակցելու համար Արաբիոյ թագաւորին հետ։ — Եգիպտական կառավարութիւնը կը դանդատի թէ իսրայէլեան օդանաւեր թռած են Կազայի վրայ։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ծանուցագիր մը ուղղեց Մ. Նահանգներուն, դիտել տալով թէ հիւլէական զէնքերու փորձերը կը հակասեն Ազգաժողովին սկզբունքներուն։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա» կը պահանջէ վերջ տալ բանուորական ճակատի պառակտումին, ըսելով թէ համայնավարներու եւ ընկերվարականներու գործակցութիւնը իրագործելի է այժմ։ Թերթը կը զարմանայ որ ընկերվարական Միջազգայինը կը մերժէ այս գաղափարը։

ՍԱԿԱՐԱՆ (20 Ապրիլ). — Ձոյլ ոսկի 459.000, նափոլէոն 3110, զուից. 3020, անգլիական 4030, քսան տոլարնոց 16.000, Թղթադրամ (անպաշտօն) տոլար 396, անգլիական 1040, զուից. 94։

1915 - 1918

Աղօթք ընելու նման պէտք է ամփոփուիմ, այս տողերը սկսելէ առաջ ...

1915ի ձմեռն էր։ Այդ ձմեռը աշխարհը պատերազմի բռնուած էր...

Բայց ինչ տարօրինակ հանդարտ էին իմ հայրենի տանս պարտէզին երեք հըսկայ չոճիները, որոնց դէմ, Սկիւտարի մեր հին սենեակներուն մէջ, նստած էինք, կրակին առջեւ, մեծատաղանդ նշանաւոր՝ բանաստեղծ Սիամանթօն ու ես։

Դուրսը պատերազմ էր։ Եւ յայտնի էր որ ներսը, մեզի շատ մօտիկ, դժխեմ Թուրքերը ահաւոր բաներ կ'որոճային։ Ատիկա, որքան ալ գաղտնի, բայց մարդոց ներզգայութեան մէջ կը թրթռար, եւ ինքզինքը կը յայտնէր պայթառատուութեան պահերու։

Բայց ինչքա՜ն քաղցր ու հանդարտ էր կեանքը, Սկիւտարի մեր տանը հին պատերէն ներս։ Այնքան, որ Սիամանթօն չուզեց ու չտեսաւ փոթորիկը։

***

Շաբաթ իրիկուն մըն էր։ Արդէն Գարուն էր, բայց այդ օրուան օդը չեմ յիշեր։

Սիամանթօն, ամբողջ այդ կէսօրէն վերջ, մեր տան մէջ, խօսած էր, խնդացած, կատակած, ծխած, բանաստեղծած...

Իրիկուան դէմ, եղբայրներս առաջարկեցին պտոյտ մը դէպի Սկիւտարի բարձունքները։ Ես, անօրինակ յոգնութիւն մը զգալով, ուզեցի մնալ։ Բայց խնդրեցի Սիամանթոյէն նոյն իրիկունը անպատճառ վերադառնալ...

Երբեք պիտի չմոռնամ անոր հրաժեշտի եւ սիրոյ նայուածքը այդ պահուն ինծի։ Եւ իր մնաս բարովի հպումը ուսիս...

Յետոյ, կը յիշեմ, իր բարձր ու ազնուական կերպարանքին անհետացումը մեր պարտէզին դուռնէն դուրս...

Ամբողջ նոյն իրիկունը սպասեցի։ Չեկաւ... Տարօրինակ էր ու ցաւագին։

Յաջորդ առաւօտ, կիրակի, միայն ինծի լուր տուին թէ Սիամանթօն ձերբակալուած է։

Կը յիշեմ անօրինակ ցուրտի մը, եւ պարապ վիհի մը զգացումը առջեւս...

***

Անկէ վերջ ահաւոր ամառն էր 1915ի։ Սկիզբները լուրեր կային դեռ, նոյն իսկ տեսակ մը ապահովութիւն տարուածներուն շուրջ։ Բայց լուրերը հետզհետէ նըւազեցան, նուազեցան, յետոյ ալ չեկան։

Գաւառը քշեցին։ Պոլիսն ալ կրակի մէջ առին։ «Ազատամարտ»ի շուրջ եղած բոլոր դէմքերը ճանչցուեցան ու փնտռուեցան, շնորհիւ հայ լրտեսներուն։ Վտանգի մէջ էի եւ ես։ Զապէլ Եսայեանը առաջարկեց Պուլկարիա փախչիլ իրեն հետ։ Ինք մեկնեցաւ։ Բայց ես մերժեցի հեռանալ՝ եղբայրներէս։

Փրոթի կղզին էինք։ Ի՜նչ դաժան էր հիմա անոր կարմիր հողը, եւ զինքը ահաւոր երազներով օրօրող՝ կապոյտ Մարմարան...

***

1918ի ամառն էր։ Դարձեալ Փրոթի կղզին էինք։ Նստած էինք մեր բարեկամներուն պատշգամին վրայ։ Հանդարտ իրիկուն մըն էր կղզիի։ Հեռուէն Սթամպուլը կ'երեւար, մութ կարմիր երկինքի մը վրայ, խաբող երազի մը պէս գեղեցիկ։ Ծռած կուգար երեկոյեան վերջին շոգենաւը...

Մենք, հաւաքուած, բայց անխօս, կը զգայինք երկար պատերազմին եւ մեր ազգին տառապանքին խորունկ խոնջէնքը մեր սիրտերուն վրայ։ Պատշգամը շըրջապատող կանանչներուն շուքը, մութ կ'իյնար մեր դէմքերուն վրայ...

Մեզմէ մէկը, իրիկուան անանշան թերթ մը կը դարձնէր ձեռքերուն մէջ, ու անտարբեր ակնարկով մը կը կարդար։

Յանկարծ ոտքի ելաւ, թերթը ձեռքերուն մէջ բարձր բռնած ու աչքերը խենթեցած։ Նոր դժբախտութիւն մը կարծեցինք, եւ այնքան յոգնած էինք տառապելէն, որ այլեւս վրդովուելու տրամադրութիւն չունեցանք։

Բայց ան, աւելի վերացած, կը կարդար, կը կարդար, միշտ նոյն բանը, աւելի ու աւելի բարձր, աչքերը շլմորած եւ կը դառնար սենեակին մէջ, ու կը պոռար...

Երեք տողնոց լուր մըն էր. — Հռչակումը Կովկասի հայկական հանրապետութեան...

Հիմա, միշտ նոյն Պոլիսն էր, սարսափեցնող, ու եռեւն ի վեր պատերազմը կը շարունակուէր։ Եւ բոլոր սեւերը կային ու կը մնային...

Բայց մենք, մեր հեռաւոր հայրենիքին ազատագրումը մեր սիրտերուն մէջ, հիմա կ'անցնէինք կղզիին ճամբաներէն, վէս ու խրոխտ՝ յաղթականներու պէս...

***

Պոլիս հասած են Հայաստանի հանրապետութեան ներկայացուցիչները, եւ պատուիրակութեան գլուխը կը գտնուի Ահարոնեանը։

Թերթերը լեցուած են Պոլսահայերուն եռանդը զսպող եւ սպառնական գրութիւններով. — «Թրքահայոց Հայաստանը չէ ան. այդ Հայաստանը Կովկասահայոցն է, դուք հանգիստ նստեցէք ձեր տեղը, եթէ ոչ...»։

Ժողովուրդը կը սարսափի։ Բայց գիտեն թէ Հայաստանը մէկ հատ է, եւ սիրտերը պիտի ճաթին կարծես լուծին ու երջանկութեան տակ...

Պատուիրակութեան անդամները մեզի կը թուին մարդեր անիրական եւ անսասանելի, իջած մեր տառապանքի հողին վրայ, երազի մը մէջ երազ մը իրագործելու...

Եւ բոլորը կը սպասեն տոփին, բայց շարժող չկայ։

***

Բայց ես, երազ մը կը հասունցնեմ գըլխուս ետին։ Երազ մը վտանգաւոր եւ հըրաշալի... Ու առաւօտ մը կը մեկնիմ կըղզիէն, հակառակ շուրջիններուս թախանձանքին եւ ցոյց տրուած վտանգին։

Տաք կէս օրէ վերջ մըն է։ Կը մտնեմ Թօքաթլեան պանդոկը։ Եւ խոլը, սրահին մէջ կը տեսնեմ, անմիջապէս, պատուիրակութեան անդամները, անիրական մարդերը...

Յետոյ, իրարու եռեւէ դուրս կ'ելլեն երազ մարդերը ու կը յառաջանան դէպի ինծի։ Ահարոնեանը արդէն քովս է։ Մեր ձեռքի սեղմումը խոր հեծեծանք մըն է, ու յոյսի ծով մը։ Կը խօսինք, կամ աւելի իրարու կը նայինք, հեռաւոր մութ աշխարհներէ վերադարձողներու պէս...

Բայց ահա, յանկարծ, երկու լրտեսներ Պոլսոյ, դաւաճան վարդապետը եւ ամենալուկ Յարութիւն Մկրտիչեանը, մեր առջեւ...

Մկրտիչեանին կլոր աչքերը կը յառին վրաս, մինչդեռ դաւաճան վարդապետը, սեւ մօրուքի մը մէջ կորսուած՝ կենդանիի սուր դէմք մը կ'երկարէ դէպի մեր խումբը...

Երազ մարդերէն կը բաժնուիմ անմիջապէս։ Եւ կը մեկնիմ, կասկածներով լեցուած...

***

1918ի աշուն։ Տխուրին զինադադարը չէ կնքուած, բայց արդէն կոտրուած են պատերազմին թեւերը։

Պոլսոյ Հայերս, իրարու եռեւէ, կը բարձրացնենք մեր գլուխները։

Իրիկուն մը, Փրոթիի ամէնէն մեծ պանդոկին մէջ, երեկոյթ մը սարքուած է։ Մեր բարեկամ ընտանիքին պատշգամին վրայ, կը պատրաստեն հայկական եռագոյն փոքրիկ զարդանիշեր, նաեւ խոշոր եռագոյն դրօշակ մը։ Առաջինը։

Իրիկունը, պանդոկին սրահը լեցուած է բազմութեամբ մը։ Բոլորը Հայեր են, եւ կարծես նոր ծնած Հայեր...

Երեկոյթը խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ կը շարունակուի։ Վերջապէս բեմ կը բարձրանայ եղբայրս, Շահանը, արտասանելու Զօպանեանին «Մայր Հայաստան»ը։ Ծրագրուած է, այդ միջոցին, պատրաստուած խոշոր եռագոյն դրօշակին մէջ փաթթուած դուրս բերել փոքրիկ աղջիկ մը։

Բայց, պանդոկին դրան առջեւ, ոստիկաններ կը հաւաքուին։ Կը պտտին անվերջ, դաժան ակնարկներ նետելով սրահին ներսը։ Կարծես ըսել կ'ուզեն. — «Պատերազմ է դեռ, մի խլրտիք...»։ Փոքրիկ աղջկան հայրը, տեսնելով ոստիկանները, յանկարծ կը բռնուի դարձեալ, մեզ տարիներով տանջող ահաւոր սարսափէն։ Կ'արգիլէ աղջկանը եւ դրօշակին ալ դուրս գալը։

Եղբայրս կ'արտասանէ... եւ երբ կը հասնի վերջին տողերուն, կը զգամ որ մեծ բան մը կը պակսի եւ պէտք է լեցնել։

Կը խոյանամ դուրս սրահէն, կը յափշտակեմ անկիւնը մնացած խոշոր եռագոյն դրօշակը, եւ փաթթուելով անոր մէջ, կը մտնեմ սրահ...

Այդ սրահը, կեանքիս ամէնէն անմոռանալի պահերէն մէկը պիտի մնայ։

Ամբողջ սրահը կը խոյանայ վրաս։ Կը բարձրացնեն գիս սեղանի մը վրայ, եւ ես կ'երգեմ «Հայաստան»ը։

Ժողովուրդը կը պաշարէ գիս։ Կուգան քսուելու, համբուրելու այդ առաջին դըրօշակին ծալքերը։ Ծնողքներ վեր կը բարձրացնեն իրենց զաւակները, համբուրելու, օրհնուելու դրօշակէն...

Եւ ես կը զգամ, այդ յաղթանակի հըրաշումներուն մէջէն, Սիամանթոյի վերջին մնաս բարովի հպումը ուսիս...

ՄԱՆՆԻԿ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Զքոյդ ի քոյոցդ քեզ մատուցանեմք։

Յանուն Հայ Գրողներու Ընկերակցութեան՝ ինծի վիճակեցաւ ներկայացնել կեանքն այն մեծ Հայուն, որուն յիշատակը ոգեկոչելու եւ մեծարելու, որու յիշատակով հաղորդուելու եւ հպարտանալու եկած էք, այսօր, Սորպոնի այս սրահին մէջ, լսարան եւ հանդիսարան արուեստներու, փիլիսոփայութեան եւ գիտութեանց։ Չեմ գիտեր թէ մտաւոր գիտում մը կա՞յ կազմակերպիչներուն մտքին մէջ՝ ուզելով ձեզի ընծայել մեծարանքի այս հանդիսութիւնը յատկապէս Ապրիլ ամսուան մէջ, երբ, գարնան շունչով, ծաղկաստանի կը վերածուի ամբողջ մեր երկրամասը, բայց, ափսո՜ս, մեզի կը յիշեցնէ այն խորշակը, դժոխայի՜ն շունչը, որ խանձեց ու խամրեցուց այդ ծաղկաստանին փոքրիկ ածուն, քաղաքակրթութեան ընծայած իր շքեղ գոյներով հպարտ, ազգերու պարտէզին բերած իր մշակոյթով երջանիկ, — ամբո՜ղջ ժողովուրդ մը՝ որ կը հարմնանար մեծասքանչ եւ անուշահոտ ծաղիկներու պսակը գըլխուն։ Այդ պսակին հրաշագան ծաղիկներէն մին՝ Կոմիտաս։

Անկախ այդ միտքէն, այսօր, երբ կը համախմբուինք այս սրահին մէջ՝ ոգեկոչելու համար Կոմիտասը, գաղափարներու լծորդութեան ուժով՝ կը յիշեմ նաեւ հայկական հնօրեայ աւանդութիւններ։ Դիցաբանական աշխարհածնութեան պատումներ կը վկայեն թէ, պատմութեան հին ու հեռաւոր օրերուն, մարդիկ որ աստուածներ էին, եւ աստուածները որ մարդիկ էին, գիտէին շունչով կամ կախարդական այլազան արարողութիւններով կենդանացնել իրենց սիրելիներուն ոգիները, որոնք, դժբախտ պատահարով մը, հեռացած էին զգացական աշխարհէն, ընդարմացած, «Ննջեալ ի Տէր» ինչպէս պիտի ըսէին քրիստոնեաները՝ աւելի ետքը, բայց երբեք մեռած, անէացած, ոչնչացած «ի ննջումն մահու», — վասն զի յաւիտենական է ոգին, այսպէ՜ս կը հաւատային մեր հայրերը։

Բայց չեմ կարծեր թէ ոեւէ մէկը հանդիտութիւն մը տեսնէ հին աւանդութեանց եւ արդի հանդիսութեան միջեւ, — Կոմիտասի ոգին կենդանութեան կոչելու փորձ մը չէ որ կը կատարենք այսօր, այլ հաստատելու մեծ եւ պանծալի իրողութիւն մը։

Թոյլ տուէք ինձ ըսել թէ նիւթապաշտ ըմբռնում մըն է հեթանոսական դարաշրջանի գաղափարը վերակենդանացումի մասին, ինչպէս եւ քրիստոնէական դարաշրջանի գաղափարը յարութեան մասին՝ հակառակ այն մեկնութեանց որ կը տրուին, կրօնագիտական դասագիրքերու մէջ, նոյն այդ գաղափարներուն, հակադրելու համար զանոնք ... նիւթապաշտութեան։ Այս տեսակէտը, պէտք է խոստովանիլ, փորձ մը չէ ուրանալու պայքարը՝ զոր մարդկային միտքը, իր զանազան տենչերով եւ ստեղծագործական արտայայտութիւններով, կը վարէ ժամանակին տիրապետութեան կամ թըշնամութեան դէմ, — ի խնդիր յաւիտենականութեան։ Վասն զի մենք, քանդելով

ԴԱՒԻԹ ԲԷԿ ՕՓԵՐԱՆ

(Ամփոփուած «Սով. Հայաստան» օրաթերթէն)

Կան երաժշտական ստեղծագործութիւններ, որոնք մարդու մէջ կ'արթնցնեն խոր յոյզեր, կը խօսին անոր հոգիին հետ, պատմական կարեւոր շրջան մը կը վերակենդանացնեն անոր առջեւ։ Եւ պատահական չէ, որ մարդ դիւրութեամբ կ'իւրացնէ այդպիսի ստեղծագործութիւն, կ'ընդունի իր հոգիին հարազատ, կը սիրէ։

Ճիշդ այդպիսի ստեղծագործութիւն է տաղանդաւոր երաժշտագէտ Արմէն Տիգրանեանի «Դաւիթ Բէկ» պատմահերոսական օփերան։

Ի՞նչն է գրաւած այդ ստեղծագործութեան մէջ ինծ իբրեւ բեմադիր։ Ամէնէն առաջ օփերային խոր ազգային ոգին, մեղեդին, ազգային գոյնը։ Ամբողջ երաժշտութիւնը, տոգորուած է հայրենասիրական ոգիով, ժողովուրդի անհուն հաւատքով դէպի իր ուժը, որ ազատէ զինք օտար բռնակալներու լուծէն։ Մեղեդիական տարրը, ազգային համն ու հոտը այնքան ուժեղ են «Դաւիթ Բէկ»ի մէջ, որ կարծես կը լսես անմահ «Անուշ»ի երաժշտութիւնը, թէեւ, անշուշտ, այդ երկու ստեղծագործութեանց մէջ կան զգալի տարբերութիւններ։ Անցեալ տարուան աշնան, երբ մենք ձեռնամուխ եղանք՝ Դաւիթ Բէկ»ի նոր բեմադրութեան, կատարեցինք նախնական մեծ աշխատանք։ Իբրեւ Օփերայի բեմադիր, ես պարզեցի ինքս ինծ համար, ուսումնասիրեցի երաժշտութիւնը, կազմեցի բեմադրութեան ծրագիր։ Երաժշտութեան մանրամասները պարզելէ ետք սկսայ աշխատիլ դերակատարներու հետ։ Դաւիթ Բէկի, Սանթուրի, Շուշանի, Թամարի եւ այլ այնքան մեղեդիական դերերգերը կատարող մեներգիչները, որոնք բեմադրութեան ընթացքին սիրով կ'աշխատէին իրենց դերերգերու վրայ, կը յղկէին, կը բիւրեղացնէին ամէն մէկ հնչիւն։

Այդ միջոցին բեմական ծրագրի վրայ սկսան աշխատիլ Վ. Աճէմեան եւ Գ. Մելքումեան։

«Դաւիթ Բէկ» օփերան լայն կտաւի պատմա-հերոսական ստեղծագործութիւն է։ Գործողութիւնները մեծ մասով կը կատարուին պալատի կամ ամրոցներու կամարներէն դուրս, հայկական լեռնաշխարհին մէջ։ Ահա թէ ինչու, բայց երաժշտութիւնը ճիշդ մեկնաբանելէն, մենք մեծ ուշադրութիւն ըրինք ներկայացման արտաքին ձեւաւորման։ Անհրաժեշտ էր վարպետօրէն կատարել վարդանկարներու եւ հագուստներու ուրուագծերը, եւ աշխատիլ որ Երեւանի խստապահանջ ունկնդիրը զգայ, շօշափէ ներկայացուող դարաշրջանը։ Եւ ահա յանձինս ժողովրդական նկարիչ Մարտիրոս Սարեանի եւ նկարիչներ Խ. Եսայեանի ու Ա. Միրզոյեանի ներկայացումը գտաւ իր արտաքին ձեւաւորման տաղանդաւոր իրագործողները։

«Դաւիթ Բէկ» օփերան հարուստ է բազմամարդ տեսարաններով, հետեւապէս եւ երգչախմբային համարներով, որոնք գրուած են վարպետ գըչով։ Մեծ աշխատանք կը պահանջէր երգչախումբը բարձր հնչեղութեան հասցնելու, ներկայացման մէջ անոր գործօն դերը տալու համար։ Այդ ուղղութեամբ խմբավար Կ. Կարապետեանի ղեկավարութեամբ երգչախումբը զգալի աշխատանք կատարեց։

Մասնաւոր ուշադրութիւն դարձուցած ենք նուագախումբի որակեալ կատարման։ Ինչպէս յայտնի է նուագախումբն ու երգչախումբը հանդէս կուգան մեծ կազմով։ Նուագախումբին բազմաթիւ մասնակիցներ, որոնք առաջին անգամն է որ ելոյթ կ'ունենան օփերայի մէջ, կարճ ժամանակամիջոցին մէջ կրցան տիրապետել ստեղծագործութեան կատարողական մասին։

Օփերայի նոր բեմադրութեան առեն մեր առջեւ հարց դրինք որ, որքան կարելի է լիակատար կերպով վեր հանենք այդ հիանալի ստեղծագործութեան երաժշտական հարստութիւնները, ճիշդ կերպով տալ հեղինակի յղացումը։ Մեր ամբողջ բեմադրական աշխատանքի միջոցին մեզ անընդհատ մէկ միտք հետապնդեց, աշխատիլ որ «Դաւիթ Բէկ»ի երաժշտութիւնը այնքան հարազատ ու սիրելի դառնայ մեր աշխատաւորութեան, որքան հարազատ ու սիրելի է երաժշտագէտի «Անուշ» օփերան։

ՄԻՔԱՅԷԼ ԹԱՒՐԻԶԵԱՆ

յատկերու խմատարանական կալանքը, կ'ընդունինք եւ կը յայտարարենք թէ Կոմիտաս չէ մեռած՝ որպէսզի փորձէինք վերակենդանացնել զայն: Կոմիտաս կ'ապրի՝ որովհետեւ արտայայտութիւնն է մշտանորոգ տենչի մը, Հայ հանճարին յաւիտենականութեան:

Ձեր պարտէզին մէջ՝ տեսած չէ՞ք վարդենին, որ կը ծաղկի, բայց պէս կը վառի ամէն գարնան: Ի՞նչ փոյթ ձմրան թշնամութեան, ամէն գարնան՝ պիտի բացուին նոր վարդեր, մէկը միւսէն աւելի գեղեցիկ, դրախտային անուշահոտութեամբ, — վասնզի արմատն է որ կուտայ վարդը:

Հայ ժողովուրդը եւս, վարդենի մը՝ որ արմատ արձակած է ոչ թէ հողին մէջ, այլ յաւիտենականութեան մէջ, պիտի ծաղկի՛, դարձեալ՛ պիտի ծաղկի՝ ինչ որ պէս ծաղկեր է, դարերէ ի վեր, հակառակ ժամանակին թշնամութեանց: Ու վարդի պէս պիտի բացուին Կոմիտասներ, դարձեա՛լ Կոմիտասներ:

Մենք կը դաւանինք, այսպէս, թէ Կոմիտաս կը խորհրդանշէ հայ հանճարին ստեղծագործական տենչը: Ուստի, երբ Կոմիտաս կը մեծարենք, Կոմիտաս կը պանծացնենք, Կոմիտաս կը փառաբանենք, ուրիշ նպատակ չունին մեր խօսքերը՝ եթէ ոչ պանծացնել քե՛զ, ժողովո՛ւրդ Հայոց, ծաղի՛կ յաւիտենականութեան, դարաւոր ծա՛ռ ճիւղատարած յաբենյս եւ յարեւմուտս, չառայլանձոխ հանճա՛րդ Հայութեան:

Երբ, այսօր, Հայաստանէն սկսեալ մինչեւ Սփիւռքի ամենախուլ անկիւնը՝ կը բարձրանայ, կը թրթռայ, կը սարսռայ Կոմիտասի երգը, ո՞վ է որ պիտի թերահաւատէր այն անմահութեան մասին՝ զոր Կոմիտաս կուտա՛յ Հայութեան եւ Հայութիւնը կուտայ Կոմիտասի:

Ահա մեծ եւ հրաշալի իրողութիւնը, զոր կ'ուզէի յայտնել ձեզի, իբրեւ նախաբան, պահ մը թելադրելով երգել մտովին:

Գարուն ա, ձիւն ա արել ···

Ահա մէկ տող, ամբողջը եօթը վանկ, — բայց այս մէկ տողով՝ մեր ժողովուրդը կրցեր է խտացնել Հայոց պատմութեան հրաշալի ոգին: Ձիւնը կուգայ կը նստի, ի՞նչ փոյթ, — գարուն է մեր ներսը, կը ծաղկին ու պիտի ծաղկի՛ն ծաղիկները: Մի՛ նմանցնէք լքուածին՝ երգը որ կ'ողբայ·

Իմ եարն ինձնից ա սառել ···

Ըսէ՛ք, ըսէ՛ք·

Ա՜խ, չորնայ, ա՜խ, չորնայ
Ջար մարդու լեզուն ···:

Եւ հաւատք ունեցէք այն հրաշալի իրողութեան վրայ, թէ հակառակ ձիւներուն, ձմրան դիւային բոլոր խաղերուն՝ այս ժողովուրդը գիտէ բացուիլ գարնան պէս եւ ծաղկազարդել իր պատմութիւնը նոր Կոմիտասներով:

(1) Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

●

Հայաստանի պետական Հրատարակչականը հրատարակեց Ռափայէլ Պատկանեանի «Երկեր»ը, 779 էջ: Այս առթիւ Երեւանի թերթերը, կը գրեն.—

Հայ ականաւոր բանաստեղծ եւ արձակագրի գրական գործունէութիւնը ունեցած է քաղաք· որոշ նպատակ,— բարձրացնել ժողովուրդի ինքնագիտակցութիւնը, տողորել զայն ազգային ազատագրական պայքարի գաղափարներով:

Հրատարակուած երկերուն մէջ են պատմուածքները՝ կաղապարային... Հրատարակուած երկերուն մէջ են գեղարուեստական գործերու լաւագոյն մասը, ինչպէս Նոր Նախիջեւանի բարբառով գրուած պատմուածքները՝ փոխադրուած գրական լեզուի: Մասնաւոր բաժիններով տրուած են բանաստեղծութիւնները եւ քերթուածները, մանկական բանաստեղծութիւնները, գեղարուեստական արձակը, յօդուածները, յուշերը, ճառերը եւ նամակները:

« Արաքսի արտասուքը» հայրենասիրական բանաստեղծութեան մէջ Պատկանեան կը յիշեցնէր հայ ժողովուրդին իր կորսնցուցած անկախութիւնը եւ մեծ հաւատք կը ներշնչէր անոր ապագայի մասին: Ան կոչ կ'ընէր նոր սերունդին Վարդանի նման («Քաջ Վարդան Մամիկոնեանի մահը») պայքարիլ ժողովուրդի ազատագրութեան համար:

« Վեհաժողով», «Բողոք առ Եւրոպա», «Հայ Աղխն» եւ այլ բանաստեղծութիւններու մէջ Պատկանեան կը քննադատէ արեւմուտքի խարդախ դիւանագիտութիւնը:

Գրքին մէջ տպագրուած գեղարուեստական արձակ գործերէն յիշատակութեան արժանի է «Զախու» պատմուածքը, որ հայ արձակի լաւագոյն նմոյշներէն է: Անոր մէջ Պատկանեան կը նկարագրէ թէ ինչպէս Ջրկիր Մարտիրոս քաղքենի դաժան պայմաններու զոհ կը դառնայ:

« Փառասէրը », «Տիկին եւ նաժիշտ» եւ «Ես նշանած էի» վիպակներուն մէջ Ռ· Պատկանեան կ'արծարծէ ժողովուրդի նոկատմամբ հայ կրթուած երիտասարդութեան պարտականութեանց հարցը: Այս գիրքը պատրաստած է Հրայր Մուրատեան եւ հրատարակուած է տասը հազար օրինակ:

Կը յիշուի թէ Պատկանեան սեւ ցանկը անցած էր երկու տարի առաջ, իբրեւ «բուրժուա – նացիոնալիստ» եւ իր կիսանդրին ալ վար առած էին ···

Նոյնպէս լոյս տեսած է Եղիշէ Չարենցի « Ընտիր Երկեր», 483 էջ, հեղինակի նկարով:

Վերջին երկու տարուան միջոցին երկրորդ անգամն է, որ կը հրատարակուի տաղանդաւոր բանաստեղծին «Ընտիր Երկեր »:

Այս հրատարակութիւնը աւելի շքեղ է եւ մեծածաւալ: Գրքին սկիզբը տրուած են «Դանթէական առասպել», «Ամբոխները խելագարուած», «Իմ բարկեա Շաւարշը», « Հայրենիքում », « Ես իմ անուշ Հայաստանի»ի եւ Ե· Չարենցի միւս քերթուածներն ու բանաստեղծութիւնները: Այս հրատարակութեան մէջ են նաեւ « Երկիր Նաիրի » վէպը, ուր հեղինակը մեծ սիրով եւ նուիրական զգացումներով կը պատմէ իր հայրենի երկրի ու մարդոց մասին:

« ···Մարդիկ որ ապրում են այսօր աշխարհի այն անկիւնում, որ կը կոչուի Հայաստան, որ հիմա դարձել է խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութիւն, իսկ 1917ից առաջ ոչ այլ ինչ էր, եթէ ոչ ռուսական իմպերիայի մի յետամնաց ծայրամասը եւ ուրիշ ոչինչ ···»:

Արձակ երկերէն տպագրուած է նաեւ « Երեւանի ուղղիչ տնից» աշխատութիւնը:

Չարենցի ներկայ «Ընտիր Երկերը» լոյս տեսած է Ս· Տարօնցիի խմբագրութեամբ, 25000 օրինակ:

ՆՈՐ ԳԻՐՔ ՄԸ

Ֆրանսացի ամէնէն գայթակղեցնող վիպագիրը, Ռոժէ Փէյրըֆիթ Մայիս 9ին հրապարակ կը հանէ իր վերջին վէպը՝ «Լէ ժէօն փրուա»(Երիտասարդ Որսերը): Նախկին դիւանագէտին բոլոր վէպերը յանդուգն եւ համարձակ են: Այդ իսկ պատճառով երբ նոր գիրք մը կը պատրաստէ, հետաքրքրութեան հետ կ'արթնցնէ որոշ մտահոգութիւն մը պահպանողական շրջանակներու մէջ:

Իր վերջին վէպը՝ « Ս· Պետրոսի Բանալիները» կը յաջորդէր երկու ուրիշ գիրքերու «Դեսպանութիւնները» եւ «Դեսպանութիւններուն վերջը», որոնց նիւթը ամբողջովին դիւանագիտական շրջանակներու մէջէն առնուած էր: Վիպագիրը ի՛նք քաջ ծանօթ էր նիւթին, քանի որ ֆրանսական դեսպանատան կցորդ էր Աթէնքի մէջ:

« Մասնաւոր Բարեկամութիւններ »էն պատ իր լաւագոյն վէպերէն է անշուշտ « Մօր մը Մահը», իր ալ ամէնէն սիրածը:

Փէյրըֆիթ յունական քաղաքակրթութեան սիրահար մըն է եւ մեծ բախտ մը կը նկատէ որ գործի բերումով հինգ տարի ապրած է Յունաստան: Իր կարծիքով, նոյնիսկ այսօր պիտի հըլլար այն դրագէտը որ է եթէ Յունաստան ապրած չըլլար:

Իր նոր գիրքին «Երիտասարդ Որսերը » մէկ մասն ալ կ'անցնի Յունաստանի մէջ: Նիւթը յանդուգն է եւ փափուկ, քանի որ գիրքին խորագիրին տակ իսկ հրատարակիչին ծանուցում - թղթիկը կ'ըսէ՝ «Երկու Սէրերը»: Քաղուած իր իսկ կեանքի դրուագներէն կնոջ մը եւ երիտասարդի մը հետ, հեղինակը կը յայտարարէ թէ գիրքը կը հրատարակէ անոնց բացարձակ հաւանութեամբ:

Գիրքին հրատարակումէն ետք, Փէյրըֆիթ կրկին պիտի մեկնի Յունաստան, եւ պիտի պատրաստէ Յունաստանի փառքին նուիրուած հատոր մը՝ «Աղեքսանդրի ճամբորդութիւնը կամ Հեթանոսութեան հանճարը »:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԱՒԷՐ

Գարնան գետերի ձայներով զուարթ
Ինձ հիւր են կանչում լեռները հպարտ,
Ժայռերը թիկնած ժայռերի վրայ,
Անտառները մով, մշուշածրար:
Արտոյտի նման, սիրտ, այնտեղ գնա,
Քո կանաչ հողին կարօտ մի մնա՛:

Գնա մռավը մանուշակաբոյր,
Երկինքն ովկիան է, ամպերը փրփուր,
Ցօղերը՝ աստղեր, աստղերը՝ հուլեր,
Հուլերը՝ գոյն գոյն թռչող տերեւներ:
Թեւերդ թափ տուր, երգ, այնտեղ գնա
Քո կանաչ հողին կարօտ մի մնա:

Եղնիկները այնտեղ արեւածագին
Այցի են գալիս արծաթ պուրակին,
Խմում աղբիւրի պաղ կոհակներից,
Ելնում լեռների լանջերը նորից:
Հովի թեւերով, իղձ, այնտեղ գնա,
Քո կանաչ հողին կարօտ մի մնա:

Մրգերի բոյրը փռւում է բոլոր
Սար ու ձորերով ու այգիներով,
Կալերով բոլոր, գետերով ոլոր,
Իմ շաֆրան աշնան ճանապարհներով:
Հէյ, թափառ ճամբորդ, դու այնտեղ գնա,
Քո կանաչ հողին կարօտ մի մնա:

ԱՇՈՏ ԳՐԱՇԻ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ· — Քանի մը օրէ Կալըրի Քարտոյի մէջ նկարիչ Շարթ կը ցուցադրէ իր գործերը:

Շարթ տաղանդաւոր նկարիչ մըն է, արուեստագէտի խառնուածքով եւ վարպետ գծագրիչ, ինչպէս կը յայտնուի իր Քրօքիներէն իսկ: Լաւ միացուցած է արհեստը եւ արուեստը, միայն քիչ մը շատ «սեւ» է ամէն բան ինչ որ տեսակ մը ճնշում կ'ազդէ:

ԿԵՍԱՐԻՈՅ Ս· Աստուածածին եկեղեցին, որ թէ ներսէն եւ թէ դուրսէն անհեծ ու ներկայանալի վիճակ մը կը պարզէ սակէ առաջ ծախու հանուած է կարգ մը տոնձգութիւններու պատճառով, բայց առաջնորդական փոխանորդ Հայկազուն քահանայի ջանքերուն շնորհիւ փաճառումը յետաձգուած էր: Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ Խօզէլ Իտարէի կողմէ 1939 թըւականի սեփականութեան պաշտօնագիր մը ներկայացուցած է դատարանին, որ կը մերժէ Միւթէվէլլիութեան դատը: Հիմա Վճռաբեկի դիմում կատարուած է, առճուրդը յետաձգելու որոշում մը ձեռք բերելու համար: Դեռ դրական պատասխան չէ առնուած: Ցարդ 3000 ոսկիի գնագան ծախքեր եղած են:

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 406)

8·— ՈՐՍՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Նա այն աստիճան դրաւուած էր իւր երգով, որ բնաւ չէր լսում իւր ետեւից արտփող սմբակների ձայնը, մինչեւ Սամուէլը կոչեց նրան.

— Մալխաս···

Գիւղացին յետ նայեց եւ, տեսնելով իշխանին, ուրախ դէմքով մօտեցաւ, մեծարմարար բռնեց նժոյգի սանձից եւ կանգնեց նրա մօտ: Նրա այրական դէմքը, ամուր կազմուածքը արտայայտում էին մի անվստահելի բնաւորութիւն:

— Դու ինձ պէտք ես, Մալխաս, — ասաց Սամուէլը:

— Քո ծառան ահա իւր տիրոջ սպասումն է, — պատասխանեց գիւղացին:

— Այժմ ոչ, էգուց երեկոյեան կը գաս ամրոցը, ուղիղ ինձ մօտ:

Գիւղացին ի նշան իւր խոնարհութեան գլուխ շարժեց:

Սամուէլը անցաւ: Գիւղացին դարձեալ շարունակեց իւր երգը:

Որսորդութեան պատրուակով դուրս գալով ամրոցից այսօր թէեւ Սամուէլը ոչինչ չէր որսաց, բայց նա պատահմամբ որսաց մի մարդ, որ իրան հարկաւոր էր:

9·— ԱՇՏԻՇԱՏԻ ՎԱՆՔԸ

Տարօն, սրբավայր կրօնի եւ աստուածպաշտութեան: Տարօն, բնաղաւառ Հայոց աստուածների եւ աստուածուհիների: Ահա կրկին երեւաց վեհափառ Արածանին — Հայոց սրբազան Գանգէսը: Եօթանասուն տարի առաջ այդ ափերի մօտ գեռ ազատ, համարձակ արածում էին սպիտակ արջառները, որ նուիրուած էին Անահտայ տաճարին: Եօթանասուն տարի առաջ այդ գետի ափերի մօտ դեռ զրօսնում էին Հայոց դիցուհու եղջերուները որոնց պարանոցները զարդարած էին ոսկեայ օղամանեակներով: Այդ գետի ափերի մօտ մի ժամանակ· տեսաւ նրանց Լուլլոս հռովմայեցին եւ սքանչացաւ:

Սամուէլի աչքի առջեւն էր այդ գետը: Սամուէլը անցնում էր Քարքէյի վրայով: Դեռ վաղեմի դիցանուէր անտառները հովանաւորում էին այդ լերան գեղեցիկ բարձրաւանդակները: Եւ Սամուէլի արխուր յիշողութիւնները թռչում էին դէպի անցեալը, դէպի ոչ այնքան հեռաւոր անցեալը: Այդ անտառների մթութեան մէջ, այդ սքանչելի բարձրաւանդակների վրայ, կանգնած էին Հայոց Ցաշտից տաճարները: Այնտեղ Հայաստանը հաշտութեան զոհեր էր մատուցանում իւր աստուածներին: Կարծես Սամուէլը հէնց այդ բոպէում տեսնում էր «Վիշապաքաղ» Վահագնի տաճարը, — քաջութեան Աստուածոյ տաճարը, որ լցուած էր Հայոց թագաւորների ընծաներով: Նրա մօտ բարձրանում էր «Վահագնի սենեակը», որի մէջ կանգնած էր Հայոց անպարտելի դիւցազնի գեղեցկուհին՝ — «ոսկեձոյլ» Աստղիկը: Տեսնում էր եւ «ոսկեմայր — ոսկեծին» Անահտի տաճարը, որի մայրական խնամակալութեան ներքոյ Հայաստանը մի ժամանակ վայելում էր փառք եւ կենդանութիւն:

Այդ 3 մեծապանծ տաճարների խումբը ներկայացնում էր Հայոց «Յաշտից տեղերը »:

Այնտեղ, Հայոց տարեմուտին, Նաւասարդ ամսի սկզբում, կատարւում էր ընդհանրական աշխարհախումբ տօնախմբութիւնը: Յայտնւում էր Հայոց արքան, յայտնւում էր Հայոց մեծ քրմապետը, յայտնւում էին Հայոց նախարարները: Արքան իւր ձեռքով բաց էր անում պտղաբերութեան մեծ հանդէսը, հարւիւր սպիտակ ցուլ, ոսկեզօծ եղջիւրներով, զոհ մատուցանելով իւր աստուածներին: Նրա օրինակին հետեւում էին բոլոր մեծամեծները:

Նոր տարին բերում էր իւր հետ եւ նոր կեանք: Հայաստանը այդ տօնախմբութեան ժամանակ պէտք էր ցոյց տար իւր աստուածներին իւր անցեալ տարուայ յաջողմութեան պտուղները: Վահագնը քաջութիւն էր պահանջում, Անահիտը՝ արհեստ, իսկ Աստղիկը՝ սէր եւ բանաստեղծութիւն:

Կատարւում էին հանճարի եւ քաջութեան մրցութիւններ: Բանաստեղծը իւր յօրինած երգն էր երգում, երաժիշտը ածում էր իւր բամբիռի վրայ, ըմբիշը իւր բազուկների ուժն էր ցոյց տալիս, իսկ վարպետը՝ իւր գեղարուեստի արդիւնքը: Լինում էին ձիարշաւներ, լինում էին մենամարտութիւններ, քաջը քաջի հետ եւ մարդը՝ կատաղի ցուլի կամ վագրի հետ: Լինում էին արշաւանքներ՝ ձիաներով, կառքերով, կամ ոտով՝ արագավազ եղջերուների հետ: Յաղթողը ստանում էր այն վարդեայ պսակներից մէկը, որոնցով զարդարուած էր լինում Աստղկայ վարդերով վառուած տաճարը: Այդ պատճառով այդ տօնախմբութիւնը կոչւում էր Վարդավառի տօնախմբութիւն:

Նոր տարին բերում էր իւր հետ եւ նոր կեանք: Հին տարին անցնում էր: Պէտք էր քաւել հին մեղքերը եւ նորոգուած մաքրութեամբ մտնել նոր կեանքի մէջ: Կատարւում էր ընդհանրական մկրտութիւնը: Մեծ քրմապետը առնում էր Արածանիի ալիքներից սուրբ ջուրը եւ ոսկեայ ցնցուղով սրսկում էր բազմութեան վրայ. նրա օրինակին հետեւում էին բոլոր ուխտաւորները· ամէնքը միմեանց վրայ ջուր էին սրսկում:

ՐԱՖՖԻ

(Շար·)

երկիրներուն յարաբերութիւնները: Կ՚ըմբռնենք թէ մեր ժամանումը դժուարութիւններ կը պատճառէ ձեզի, վասն զի ամէնքն ալ միեւնոյն վերաբերումը չունին մեր այցելութեան հանդէպ: Նպաստաւոր եւ աննպաստ յայտարարութիւններ եղան, ինչ որ բնական է եւ նեղութիւն չի պատճառեր մեզի: Պարոններ, դուք չէք սիրեր համայնավարութիւնը ինչպէս մենք չենք սիրեր դրամատիրութիւնը: Բայց պարտաւոր ենք խաղաղութեամբ ապրիլ: Բնականաբար մենք չենք պահանջեր որ սիրէք մեզ: Եւ սակայն, կարելի չէ անտեսել թէ մեծ երկիր մը կայ, Խ. Միութիւնը: Այդ երկիրը խաղաղութիւն կ՚ուզէ եւ ոչ թէ պատերազմ: Ինչպէս կ՚ըսէ ժողովուրդը, «պէտք է ապրիլ այն հարեւանին հե տզոր դրկած է Աստուած, եւ ոչ թէ իր ուզածին հետ»: Ուրեմն, միայն մէկ ելք ունինք, — խաղաղ համակեցութիւն: Կարելի չէ վիճելի խնդիրները լուծել պատերազմով: Ինչպէս կ՚ապացուցանեն փորձառութիւնը եւ կեանքը, վիճելի խնդիրները չեն լուծուիր պատերազմով, այլ աւելի սուր հանգամանք կը ստանան: Ամէնքս միեւնոյն երկրագունդին վրայ կ՚ապրինք: Արդ, շնորհիւ արհեստագիտութեան յառաջդիմութեան, մեր մոլորակը պզտիկցած է»:

Խրուշչեւ հերքեց այն կարծիքը թէ Խ. Միութիւնը կը փորձէ պղտորել անգլեւամերիկեան յարաբերութիւնները, «այլ կ՚ուզէ որ Խ. Միութիւնը լաւագոյն յարաբերութիւններ հաստատէ Մ. Նահանգներուն հետ, ձեր աջակցութեամբ»:

× Ռուս հիւրերը Կրինուիչի, Նաւային ակադեմիան այցելած ատեն, երբ նաւէն դուրս կ՚ելլէին, հետեւեալ խօսքերը լըսուեցան բարձրախօսէ մը. — «Ահա Բուլկանինը եւ Խրուշչեւը: Իրենց նպատակն է բնաջնջել մարդկութիւնը եւ կազմալուծել մեր կայսրութիւնը»:

Զօրս ոստիկանական պահականուեր դիմացի կղզին սուրացին: Բարձրախօսը շարունակեց. — «Ձեր իսկ շահուն համար կը պահանջենք թոյլ չտալ որ այս մարդիկը ոչնչացնեն ինչ որ սիրելի է մեզի համար»: Ցետոյ լռեց:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ապրիլ 15ին այցելութիւնը վայելեցինք Կապ. Խաչի քանի մը անդամուհիներուն, որոնք իրենց յուսադրիչ խօսքերուն հետ մխիթարեցին մեզ բարոյապէս եւ նուէրներով: Այս առթիւ հրապարակաւ կը յայտնենք մեր խորին շնորհակալութիւնը եւ կը մաղթենք յաջողութիւն իրենց ազգասիրական գործին համար: — Փըթիթ Արպուա բուժարանի հայ հիւանդներ:

●

Ալֆորվիլի հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Պօղոս Դաւիթեանէ երկու հազար ֆրանք, Յովհաննէս Տէր Վարդանեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԵՐԶԱՆԻԿ, Տարեգիրք 1956ի: 27րդ տարի: Կազմեց Բագարատ Թեւեան: Այլազան բովանդակութեամբ եւ պատկերազարդ: Հասցէ. — Փոստա Քութուսի Թիւ 3, Շիշլի, Իսթանպուլ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ԼԻՈՆ. — Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ի նպաստ Եկեղեցւոյ շինութեան. —

Տէսինի Կրօն. վարչութեան անդամներու կողմէ փոխան ծաղկեպսակի 12.000 ֆրանք, իրենց վարչութեան անդամ եւ Տէսինի եկեղեցւոյն բարերար հանգուցեալ Սարգիս Քէօլէեանի մահուան առթիւ. Նոյն առթիւ Տէր եւ Տիկին Յակոբ Վարժապետեան կը նուիրեն հազար ֆրանք: Պ. Յարութիւն Տէր Ահարոնեան իր անուան տօնախմբութեան առթիւ 3000 ֆր.: Պ. Յարութիւն Կիւլիւշեանէ 500 ֆր.: Պ. Գառնիկ Տիւմէճեանէ հազար ֆրանք, Տիկին Բուլանդ Սալբեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի:

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ

Ստեպողաբար կ՚ուզուին սպասուհի մը եւ օգնական հիւանդապահուհի մը Անտիյլի հանգստեան տան համար:

Դիմել՝ Աղքատախնամի գրասենեակը կէսօրէ վերջերը՝ 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9):

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԻ 41ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

24 Ապրիլ, երեքշաբթի գիշեր, ժամը 8.30ին*Փըթիժուռնալի* ընդարձակ սրահին մէջ
21 RUE CADET
ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԵՐԵՔ ՅԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՊԵՏԵՐՈՒՆ
կազմակերպութեամբ եւ մասնակցութեամբ փարիզահայ բոլոր կազմակերպութեանց անխտիր:

Կը նախագահէ Պ. Օ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Խօսք պիտի առնեն ՏՈՔԹ. Լ. ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ (Ազգ. Ժողովի երեսփոխան, Սէն է Ուազի), ՓՐՈՖ. Ֆ. ՖԷՅՏԻ, Պ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, ՏԻԿԻՆ Շ. ՍԱՔԸԶ եւ ՏԻԿԻՆ Զ. ՄԵԾՊԱՀՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն
Օր. ԻՐԻՍ ՊԻԽԼՊԻԽԼԵԱՆ, Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆ եւ Մ. ԳՈՃԵԱՆ
Խօսնակ Պ. Գ. ԱՄԻՐԵԱՆ Զինուորական նուագախումբ
Մուտքը ազատ է

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Գաղթ. վարչութեան եւ մասնակցութեամբ բոլոր միութեանց:

Այս Ուրբաթ, ժամը 20.30ին,
SALLE ATHENEE ROYAL
49, Rue Ernest Allard:

Կը խօսին Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ Գ. ՊԱՀՐԻ (Փարիզէն):

Գեղարուեստական բաժին:

Արտաշէս Պիպէրեան, տղան՝ Արայ Պիպէրեան իր կնոջ եւ զաւակներուն հետ, աղջիկը՝ Օր. Սոնա Պիպէրեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն եւ Անահիտ Զորմխեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ալֆոնս եւ Հերմինէ Առաքելեան (Պաթում), Տէր եւ Տիկին Նուպար Տրենց - Մարգարեան եւ զաւակները (Հալէպ), Արամ եւ Երուանդ Տրենց – Մարգարեան եղբարք (Եգիպտոս), Այրի Տիկին Արաքսի Աչճեան, Տէր եւ Տիկին Հայկ եւ Արուսեակ Չէմէնեան (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Վաղարշակ եւ Արմինէ Վարպետեան, Տէր եւ Տիկին Մարսէլ եւ Մելինէ Գրլըճեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Եւգինէ Ակնցիեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Վահրամ եւ Գոհար Սինանեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Օննիկ Տիպիլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Քօքսուզեան (Ֆրէզնօ), խոր կսկիծով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր, քրոջ, մօրաքրոջ, հօրաքրոջ, հօրեղբօրաղջկան, եղբօր կնոջ, քեռիկինին եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՄԵԼԻՆԷ ՊԻՊԷՐԵԱՆԻ
(Ծնեալ Տրենց – Մարգարեան)

որ տեղի ունեցաւ յետ երկարատեւ հիւանդութեան, Թընոնի հիւանդանոցին մէջ, Ապրիլ 19ին, Հինգշաբթի, 53 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, երեքշաբթի, 24 Ապրիլ, ժամը 15.45ին, Փարիզի Հայոց Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ կը փոխադրուի Թոնի սու Պուայի գերեզմանատունը:

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՄԱՀԱԶԴ ՈՉ ՈՔԻ ՂԸՐԿՈՒԱԾ ԸԼԼԱԼՈՎ, ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԵՐԿԱՅ ԻԲՐ ԱՅԴ ՆԿԱՏԵԼ:

ԽՄԲ. — Մեր խորին ցաւակցութիւնները ընկեր Արտաշէս Պիպէրեանի, Արայի, քրոջը եւ ընտանեկան պարագաներուն:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, Քաֆէ Քառէ: Կը խօսի ծանօթ ճարտարապետ՝ ԵԴՈՒԱՐԴ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ: Նիւթը՝ Հայ ճարտարապետութեան զանազան շրջանները: Մուտքը ազատ է:

Imp. ARAXES, 46 rue Richer, Paris 9e

ՊԱՏԱՐԱԳ

1915Ի ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի, երեկոյեան ժամը 5ին

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ
Թ. Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ
Հայրապետական պատարագ պիտի մատուցանէ

SACRÉ CŒUR*ի եկեղեցիին մէջ*
Ի յիշատակ 1915 – 18*ի* Եղեռնի համօրէն հայ նահատակներու:

Փարիզի եւ արուարձաններու յարգոյ հայ հասարակութենէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ այս սրբազան արարողութեան:

●

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

#

ՊԷԼՎԻԼԻ ՇՐՋԱՆԻՆ ՄԷՋ
«Յառաջ» կը ծախուի նաեւ Տիկին Արթինեանի (նպարավաճառ) մօտ՝
68, Rue Julien-Lacroix,

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
կազմակերպուած
ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ
Նախկին աշակերտներու կողմէ

ԿԻՐԱԿԻ 27 ՄԱՅԻՍ

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

LE COMITE DU PRIX BREMOND
Կազմակերպած է դասախօսութիւն մը
Այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին,
Salle Debussy : 252, Fg. St. Honoré
Կը խօսի՝ ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ
Հայերէնի դասախօս Արեւելեան Լեզուներու Վարժարանին մէջ:
Նիւթը՝ Հայ ժողովրդական դիւցազներգութիւնը:

29 ԱՊՐԻԼ ԼԻՈՆ

ԼԻՈՆԻ եկեղեցւոյ Երիտասարդաց Միութիւնը ջերմօրէն կը հրաւիրէ Լիոնի եւ շրջանի երկսեռ երիտասարդները իր կազմակերպած ընկերային զուարթ հանդիպումին:
CERCLE de l'UNION HELVETIQUE
107, Rue Duguesclin
ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Վռամեան» (Պուլվար Օտտօ) ենթակոմիտէի բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը ճիշդ չորսին, սովորական տեղը: Ներկայ կ՚ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ. — Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 3ին Ազգ. Տան մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Զեկուցում պատգ. ժողովի եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԵՊԻՍԿ. ՊԱԼԱՔԵԱՆԻ ՀԱՅ ԳՈՂԳՈԹԱՆ

ԴՐՈՒԱԳՆԵՐ
ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՐՈՍԱԳՐՈՒԹԵՆԷՆ
Լաթակազմ գեղեցիկ հատոր մը
ԺԶ + 429 էջ
ԶԱՐԴԱՐՈՒԱԾ ՆԱՀԱՏԱԿ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ: Կը պարունակէ նաեւ մեծադիր ՔԱՐՏԷՍ մը եւ բազմաթիւ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ՝ տարագիրներու կեանքէն:
ԳԻՆ 1000 ՖՐԱՆՔ
Առաքման ծախքով 1100 ֆրանք

Դիմել՝
LIBRAIRIE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris 6e.
Chèque Postal, Paris, 1278-35.
ուր կը գտնէք նաեւ հին ու նոր ամէն տեսակ հայերէն գիրքեր: Պահանջեցէք ընդարձակ գրացուցակը:

ԾԱԽՈՒ Է

Երկյարկանի գեղեցիկ եւ օդասուն տուն մը: Ջուր, ելեկտրականութիւն, խնամուած պարտէզով եւ կառածի յարմարութիւններով: Հանգստաւէտ երկու վայրկեան: Դիմել Պ. ԳԷՈՐԳ ԱՅՎԱՏԵԱՆԻ: «Փլաթօ Սարթան» թիւ 22, Լաթող, Մարսէյլ: Երթեւեկ. — Առնել 1, 11, 14 թիւ հանրակառքերը:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամս․ 1600

Արտասահման՝ տարեկ․ 3500 ֆր․ կամ $ 10 ։ Հատը 12 ֆր․

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ԱՊՐԻԼ

MARDI 24 AVRIL 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7562 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3373

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԳԻ ՎԵՐԱԾԵՆՔ ՎԷՐՔԸ

•

Տարուէ տարի ոգեկոչելով Հայաշխարհի Սարսափները, մենք պիտի ունենանք մէկ մտածում, — երգի վերածել վէրքը ։

Երգ՝ հայ ժողովուրդի յաւիտենակա - նութեան ։

Երգ՝ հայրենիքի ամբողջացման եւ անկախութեան ։

Երգ՝ խաղաղութեան, շինարար ու յարատեւ աշխատանքի ։

Երգ՝ մշակոյթի զարգացման եւ սեռղ - ծագործութեան ։

Երգ՝ ներքին կազմակերպութեանց զօ - րացման եւ ներդաշնակ համակեցութեան ։

Այս բոլորը պիտի կազմեն արու քայ - լերգ մը ինքնապաշտպանութեան, ո՛ր ափն ալ ինկած ըլլանք ։

Ա՛յդ կը ներշնչեն աւելի քան մէկ մի - լիոն ջարդուփշուր ոսկորներուն բեկոր - ները ։

Այդ ճիգն է որ ոչ միայն կանգուն պիտի պահէ մեզ, այլ եւ պիտի դառնայ ջլատիչ մղձաւանջ մը՝ հայութեան բոլոր թշնա - միներուն համար ։

Երբէք ալ երգ մըն էր մեր կեանքը, — աղօթք եւ կարօտ ազատութեան ։

Տեղ - տեղ երգն ու մաղթանքը վերած - ուեցան դղրդալին մարտակոչի, սարսե - լով լեռ ու ձոր, կամ սուլթանախնամ եւ ցարախնամ ոստաններ ։

Ձեռք ձեռքի տուին խոլամն ու քրիս - տոնեան, գերեզմանատան մը վերածելու համար արեւմտեան Հայաստանը ։

Ամայացա՜ն «վեց նահանգները», Կի - լիկիան, Սեւ Ծովու ափերը եւ ուրիշ հա - յաշատ շրջաններ ։ Մարեցաւ հայկական յետին համրանքին մուխը՝ Թուրքիոյ ամ - բողջ տարածութեան վրայ, բացի Պոլս - փոքր ափերէն ։

Եւ այսօր «յաղթականները» դիւային քրքիջներ կ՚արձակեն, տեսնելով մեզ ցի - րուցան՝ ի սփիւռս աշխարհի ։

Եւ սակայն, հալածական եւ արիւնլուայ ժողովուրդը այս փլուզումին ալ դիմա - ցաւ, ստեղծելով հայրենիքի մը կորիզը Արարատեան դաշտին վրայ, ինչպէս եւ չէն բոյներ՝ օտարութեան մէջ ։

Ինչպէս հայրենիքը, նոյնպէս այդ բոյ - ները ծաղկեցան յարատեւ ջանքութեամբ, վէրքը երգի վերածելու վճռականու - թեամբ ։

Եթէ դարերու հաւատքը սարսի, թղթա - տեցէք 1915 Ապրիլ 11/24ի Արհաւիրքին յիշատակները, գրաւոր թէ անգիր, թօ - թափելու համար թմրութեան եւ ղասա - լքութեան փոշիները ։

Հայոց պատմութեան էջերը չատոնց փակուած էին, եթէ վէրքերը երգերու վե - րածուած չըլլային անընդհատ, մէկ սե - րունդէն միւսը ։

Ոչ միայն Հայրենի լեռներն ու ձորերը, այլ եւ խաղաղութեան ժամանակի հողվր - տիքներն անգամ պատմութեան ձայնը կը փոխանցէին սերունդէ սերունդ ։

Եւ ձայնը կ՚արձագանգէր, կը ծաւալէր ամէն ուղղութեամբ, միշտ արթուն պա - հելով ամբողջ բազմութիւններ ։

Ոեւէ թշնամի չի կրնար մարել այդ ձայ - նը, եթէ ժողովուրդը ինք մոռցած չէ ա - նոր եղանակները ։

Հայաշխարհի Արհաւիրքին զոհերը այդ ե - ղանակներուն արտայայտիչներն են ոչ միայն հաւաքաբար, այլ եւ անհատ - ան - հատ ։

Ո՞վ չունեցաւ հարազատ մը, 1915ի ծրա - գրեալ Սպանդին մէջ ։

Զոհերէն իւրաքանչիւրին վերջին հայ - ուածքը խորհուրդ մըն է ձեզի եւ ամէ - նուն համար ։

Անոնք ահա քառասուն տարիէ ի վեր կը սպասեն որ ամէն մէկդ վէրք մը դարմա - նէք, վարդավառ երգ մըն ալ դուք հնչե - ցնէք յանուն տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան ։

Շ․

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱՆ ՄԸ ՓՈԽՈՒԱ՞Ծ Է Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

•

«Ո՛Չ», Կ՚ԸՍԷ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ

Մ․ Նահանգներու նախագահը շատ կա - րեւոր յայտարարութիւն մը ըրաւ շաբաթ օր, արտաքին քաղաքականութեան մա - սին, հիմնուելով մասնագէտ խորհրդա - կաններու, ինչպէս եւ Մոսկուայի եւ Նոր Տելհիի (Հնդկաստան) ամերիկեան դես - պաններուն տեղեկութեանց վրայ ։ Բա - ցատրեց թէ Սթալին մեռաւ, բայց դիկ - տատուրան կը շարունակուի Խ․ Միու - թեան մէջ ։ «Հակառակ Սթալինի չնորհա - զրկութեան, Մոսկուայի արտաքին քա - ղաքականութիւնը մեծ մասով կը մնայ անփոփոխ ։ Մէկ մարդու թաթին տակ ապրած ըլլալով, խորհրդային վարիչնե - րը իւրացուցած են հաւաքական դիկտա - տուրայի ըմբռնումը ։ Եւ դիկտատուրանկը մնայ ։ Անոնք ձաղկեցին Սթալինը անոր բիրտ իշխանութեան կաղդ մը ծայրայե - ղութեանց համար, բայց խորհրդային քաղաքացին կը մնայ զրկուած ազատ կե - կերութեան մը ամէնէն տարրական երաշ - խիքներէն ։ Լաւագոյն կեանքի մը իղձերը կը զոհուին անյագ պետութեան մը պա - հանջներուն ։ Արտաքին քաղաքականու - թեան մէջ կը թուի թէ նոր կարգուսարքը չափաւորած է բռնութեան եւ թշնամու - թեան քաղաքականութիւնը որ ստիպեց ա - զատ ազգերը միանալ՝ ուժով պաշտպա - նելու համար իրենց անկախութիւնը և ա - զատութիւնները ։ Գոնէ ներկայիս խորհր - դային քաղաքականութիւնը զարկ կուտայ քաղաքական եւ տնտեսական մեթոտնե - րուն, տարածելու համար իր ազդեցու - թիւնը արտասահմանի մէջ ։ Անցեալ տա - րի Խ․Միութիւնը ձեռնարկեց փոխատու - ութեանց եւ փոխանակութեանց պայքա - րի մը, մասնաւորապէս ի նպաստ այն ազ - գերուն որոնք վերջերս տիրացան իրենց անկախութեան ։ Տակաւին շատ կանուխ է, վերջնապէս ճշդելու համար թէ Խ․ Միու - թիւնը իսկապէս կ՚ուզէ՞ հաստատուն եւ տեւական յարաբերութեանց հիմք մը ստեղծել» ։

Նախագահը յետոյ ըսաւ թէ Մ․ Նա - հանգները «պիտի ողջունեն այն օրը երբ խորհրդային կառավարութիւնը պիտի վարէ քաղաքականութիւն մը որ իրապէս համապատասխանէ ռուս ժողովուրդին իղ - ձերուն» ։

ԳԵՐԻ ԱԶԳԵՐԸ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Այզընհաուըր այս առթիւ յիշեց այն ա - նարդարութիւնները զոր սթալինեան իշ - խանութիւնը ժառանգ ձգած է Մոսկուայի ներկայ վարիչներուն ․— Գերմանիոյ բա - ժանեալ վիճակը, իբրեւ հետեւանք ազատ ընտրութեանց դէմ եղած ընդդիմութեան, արեւելեան Եւրոպայի արբանեակ ազգե - րուն տիրապետութիւնը «սովետական խրտուիլակներու կողմէ», Քորէայի բա - ժանումը են․ ։ «Այս փշոտ խնդիրները պիտի լուծուին շնորհիւ համբերատար եւ անկեղծ ջանքերու ։ Մենք պատրաստ ենք ուսումնասիրելու բոլոր հնարաւորու - թիւնները արդարութեամբ կարգադրելու համար ։ Մենք պիտի շարունակենք խա - ղաղ դարմաններ փնտռել երբեմնի ազատ ազգերու գերութեան կամ բաժանման, առանց յոգնելու» ։

Նախագահին կարծիքով, Մոսկուայի ռազմավարութեան մէջ երեւցած կարգ մը փոփոխութիւնները հետեւանք են Արեւ - մուտքի յաղթանակին՝ պաղ պատերազ - մին մէջ ։ Այս առթիւ շեշտեց թէ անհրա - ժեշտ է միշտ զօրացնել պաշտպանութեան միջոցները ։ Միջին Արեւելքի մասին ալ խօսելով, նախագահը յայտարարեց թէ Մ․ Նահանգները պիտի մասնակցին, լու - ծելու համար» մեր բարեկամներուն մի - ջեւ ծագած վէճերը ։ Իւրաքանչիւր կողմ կ՚ուզէ ամերիկեան աջակցութիւնն առա - նալ առանց վերապահութեան, ինչ որ պիտի սաստկացնէ թշնամութիւնները ։ Միջին Արեւելքի մէջ մենք մեր կրցածը պիտի փորձենք Ազգաժողովին միջոցաւ, ամէն անգամ որ կարելի ըլլայ, խափանե - լու համար բռնի ուժի գործածութիւնը ։ Մենք վճռած ենք օգնել ամէն ազգի որ նախայարձակման կ՚ենթարկուի, մենք անդադար պիտի ջանանք տեւական խա - ղաղութեան մը հիմքերը հաստատել աշ - խարհի այդ մասին մէջ» ։

Եզրակացնելով, Այզընհաուըր առաջար - կեց խորհրդակցական մարմին մը կազմել անհատ քաղաքացիներէ, խորհուրդներ տա - լու համար կառավարութեան՝ հակաբոլ - շեւիկ պայքարի միջոցներու մասին ։ Յե - տոյ յայտարարեց ․— «Մ․ Նահանգները կոչուած են դառնալու առաջնորդներ աշխարհի մէջ՝ ընդարձակելու համար ազատութեան տիրացած շրջանները եւ թոյլ չտալու համար որ համայնավարու - թեան ամպը մեզ ծածկէ կամաց կամաց» ։

■■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■■

•

․․․ԱՆՈՆՑ ՀՈՂՎՐՏԻՔԻՆ ՎՐԱՅ

— Միմոզա՛ ․․․

Ուրեմն ծաղկե՞ր են միմոզաները ։ Տե՛ս, տե՛ս, փողոցին անկիւնը, սա աղ - ջնակը, որու կուրծքին վրայ դեղին փո - շի մը կը ժայթքեն միմոզային փունջերը ։

Դեղնած է նաեւ երեսը փոքրիկ ծաղկա - վաճառին ։ Ու մկոտ գոյն մը ունի շրջա - զգեստը ։

— Աղջի՛կս, միմոզա՞ կը ծախես ։

— Այո՛, պարոն ։

Եւ աչքերը անուշցան ժպիտով մը ։

— ․․․ Այո՛, պարոն ։ Տե՛ս, այս փուն - ջը, դեղձանիկի մը կը նմանի ։ Աւելի մեծ փունջ մը ունիմ, դեղին կատուի մը պէս, խանձած պեխերով ։ Անո՛ւն ալ դրեր եմ այս փունջին, կ՚ուզե՞ս իմանալ, — «Սի - բուհիս շէկ-մազերով» ։ Գնէ՛ զայն անոր համար՝ որ քեզի կը սպասէ հիմա ․․․

— Օ՜ միամտութիւն զոր չունիմ այլ - եւս ։ Աղջի՛կս, մենք ալ, երբ դեռ շա՜տ փոքր էինք, լուցկի ու նարինջ կը ծախէ - ինք փողոցներուն մէջ ։ Մեծցանք ու փոխ - ուեցան մեր ծախու վաճառքները ։ Գի - տե՞ս, աշխարհ կուգանք՝ բան ծախելու համար ։ Երջանիկ են անոնք որ միայն ծա - ղի՛կ կը ծախեն՝ ինչպէս դուն ։

— Ուրիշ ի՞նչ կը ծախեն ։

— Աղջիկս, կան որ նարինջ կը ծախեն, ու զանազան ուտելիքներ ։ Կան որ զար - դեղէն կը ծախեն ։ Կան որ, դեռ, իրենց աշխատանքը կը ծախեն, — օ՜ տխրու - թիւնը թշուառ աղջիկներու, որոնք իրենց աչքին լոյսը կը սպառեն՝ զայն թափելով արիւն ցամքեցնող աշխատանքի մը մէջ ։ Բայց կան, որ կը ծախեն ․․․

— Ի՞նչ ։

— Մի՛ ուզեր հասկնալ, աղջիկս ․ Տը - խո՛ւր բան է, եղերակա՜ն ։ Օ՜, անհամ - բեր ես, չէ՞ որ աղջիկ ես ։ Լա՛ւ, իմա - ցի՛ր ։ Կան որ կը ծախեն իրենց արիւնը ․․․

— Արի՞ւնը ․․․

— Այո՛, փոքրի՛կս, իրենց արիւնը ։ Եւ մեր ժողովուրդը մեծցաւ՝ ծախելով իր արիւնը ։ Մենք տաճարներ հիմնեցինք՝ ա - րիւն ծախելով, վանքեր հիմնեցինք՝ ա - րիւն ծախելով, հրաշալի քաղաքակրթու - թեան մը ծաղկաստանը հիմնեցինք՝ ա - րիւն ծախելով, լեզու եւ երաժշտութիւն ստեղծեցինք՝ արիւն ծախելով ։ Բարձրա - ցնելու համար մեր ժողովուրդը շնացող ժողովուրդներէն վեր, մինչեւ յաւերժու - թիւն, մինչեւ Աստուծոյ դուները, արի՛ւն ծախեցինք ։

Արի՛ւն ծախեցին մեր հերոսները, որ - պէսզի ապրի՛ հայ ժողովուրդը՝ ստեղծա - գործելու համար իր տանը մէջ, երգով, աղօթքով եւ խանդավառութեամբ ։

Տո՛ւր ինձ այս գլուխ մը ծաղկեփունջը, սա միմոզանե՛րը, որ կը նմանին խունկի ծուխի ։ Հիմա զայն պիտի տանիմ՝ դնելու համար շիրիմին վրայ մեր մեծ մեռելնե - րուն, որոնք իրենց արիւնը ծախեցին, ա - յո՛, ծախեցին իրենց արիւնը, որպէս զի ապրինք մեր տանը մէջ, մեր երկրին մէջ, մեր երգերով ու մեր խունկով ։

Բաժնուեցայ զարմանահար փոքրիկ ծաղ - կավաճառուհիէս, որ արցո՛ւնք կը ծախէ հիմա ։

Շ․ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ

Վրացական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ զօրքը կրակ բացած է այն ցուցարարնե - րուն դէմ որոնք ցոյցեր կատարելով ի նը - պաստ Սթալինի, կը փորձէին գրաւել նամակատունը, մարտ 9ին ։ Մեռեալներու թիւը կը հաշուեն հարիւր հոգի ։ Քաղաքը պաշարուած էր խռովութիւններէն վեր - ջը, քանի մը օր ։ Զինուորները եւ հրա - սայլերը կը շրջէին փողոցէ փողոց ։

«Ֆիկարօ» այս լուրը հրատարակելով, կ՚ըսէ թէ հեռաձայնով հաղորդած էր Թիֆլիսէն, արեւմտեան թղթակից մը, Րոյ էսոյան, որ ուրիշ երկու լրագրող - ներու հետ արտօնուած էր Թիֆլիս եւթալ ապրիլ 15ին ։ Հեռաձայնը խզուած, բայց քիչ վերջը վերահաստատուած է, ուրեմն գրաքննուած ։ Ահա հաղորդուած լուրը ․—

Մարտ 5ին խաղաղ ցոյց մը տեղի ունե - ցած էր Սթալինի մահուան տարեդարձին առթիւ ։ Վրաստանի ամէն կողմերէն մար - դիկ եկած էին ցոյցին մասնակցելու հա - մար ։ Տեղական իշխանութիւնները կը վարանէին գործադրել Մոսկուայի հրա - մանը որ կ՚արգիլէր որեւէ ցոյց ի պատիւ հանգուցեալ դիկտատորին ։ Այս չփոթու - թենէն օգտուելով բազմութիւնը կը շա - րունակէր դէպի Թիֆլիս խուժել եւ վեր - ջապէս, Մարտ 9ին ցոյցերը բուռն հան - գամանք ստացան ։ Այդ օրը ամբոխը քար - կոծեց հանրակառքերը, գրաւեց կառքերը եւ արգիլեց ամէն երթեւեկ ։ Գրգռիչներու կողմէ դրդուելով եւ ձերբակալութիւննե - րէն զայրանալով, քանի մը հազար ցու - ցարարներ խռնուեցան Սթալինի արձանին ստորոտը, որ կը գտնուի համանուն զբօ - սաստանին մէջ ։ Կէս գիշերէն քիչ առաջ բազմութիւնը դուրս ելաւ զբօսաստանէն եւ ուղղուեցաւ դէպի Նամակատուն, որ կը գտնուի քաղաքին գլխաւոր կեդրոնը ։ Զօրքը դիրք բռնած էր այնտեղ եւ գնդա - ցիրներ տեղաւորուած էին ։ Երբ ցուցա - րարները մօտեցան, զօրքը կրակ բացաւ անոնց գլխուն վերեւ ․ բայց որովհետեւ բազմութիւնը կը շարունակէր յառաջա - նալ, այս անգամ կրակ բացաւ անոր վրայ ։

Մարտ 10ին Թիֆլիս գտած էր իր հան - դարտութիւնը ։ Բայց վրացի վկան կ՚ըսէ ․ — «Երբեք պիտի չմոռնանք մարտ 9ը» ։

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

ԸՆԿԵՐ ԴՐՕՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կիրակի օր հանդիսաւոր հոգեհանգիստ կատարուեցաւ Փարիզի եկեղեցին, ի յի - շատակ ողբացեալ ընկեր Դրոյի, հոծ բազ - մութեամբ ։ Այս առթիւ ներբողականներ խօսեցան Արտակ վարդապետ Մանուկեան եւ ընկեր Հրանտ Սամուէլ ։ Մանրամաս - նութիւնները յաջորդով ։

ՀԱՅԱԾԻՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

Նոյն օրը իրիկուան ժամը 5ին, աւելի քան մէկ միլիոն զոհերու յիշատակին հա - յածէս պատարագ մատուցուեցաւ Սաքրէ Քէօրի մայր եկեղեցին, որ նոյնպէս լեց - ուած էր բազմութեամբ, հայ թէ տեղա - ցի ։ Օրուան պատարագիչն էր Սպահանի առաջնորդ Արդարեան եպիսկ․ ։ Ամպիո - նէն սրտագին ճառ մը խօսեցաւ Փարիզի արքեպիսկոպոսին, Կարդինալ Ֆէլթէնի ներկայացուցիչը ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԱՊԱՏՈՒՄ

●

Հ. տանի անպատմելի նախճիրին վերջին զոհը եղաւ մեր երջանկայիշատակ վերապատուելին։ Պատուելին՝ խորհրդանիշը մարդասիրութեան եւ աւետարանական ներողամտութեան։ Ձախակողմեան աւազակին նոյնիսկ արքայութիւն կամեցող պատուելին։

Անիկա փարոս մըն էր մեր մեղաւոր հոգիներու անդնդախոր ծովին մէջ։ Իր երեսէն լոյսն իսկ բաւ չէր մաքեր ու բլուրի բարձունքը իր ճգնարանի լուսամուտէն կը ճառագայթէր ադամանդ գիշերուան մէջ ի նշան հոգւոյ եւ արթնութեան։

Ան իր փառք ու բարքով կ'ամրապնդէր գերագոյն հաւատքը անմահութեան ու բանիւ գործով կ'առաջնորդէր մոլորեալ հոգիները ի ծնէ սխալական։

Անոր առջեւ կը խոնարհէին հաւատաւորն ու հեթանոսը հաւասարապէս գիտութեան եղէգի մը պէս նկուն, որովհետեւ գեփիւռի զով բարութեամբ կը հովէր բոլոր տառապած սիրտերը անխտիր եւ կը բաշխէր գերագոյն բանին իմաստութեան. ինք եւս հաւատալով խոստացուած համակեցութեան գառին ու գայլին։

— Երանի անոր որ չտեսած կը հաւատայ։ Ան մեր անձնազոհ եւ քաջ հովիւն էր եւ իրեն համար գոյութիւն չունէր երկու չափ ու կշիռ, եւ եթէ դրախտը իր սեփականութիւնն ըլլար՝ պիտի չվարանէր դժոխքը ջնջել հիմնայատակ, անոր գոյութիւնն իսկ անտեսելով։ Այսպէս ապրեցաւ պատուելին, մինչեւ որ բարի օր մը լրացաւ իր ժամանակը, շիջեցաւ երկնային աստղի մը նման, ու գնաց հանգչիլ իր պապերու աճիւնախառն հողին գիրկը, անխռով սպասելով վերջին դատաստանին։ Իր լուսաշող դէմքին վրայ կը ցոլար այն հաւատքը թէ ոչինչ պիտի պակսի իրմէ, եւ գլխէն ինկած մէկ մազի հաշիւը նոյնիսկ պիտի պահանջուի վերջին օրը արդարութեան նժարին։

Եկան նոր ժամանակները եւ մենք ողջերս երանի կուտայինք իրեն պահ մը, որ արդարօրէն մեկնեցաւ առանց տեսնելու մեղք վերապահուած գեհենը աշխարհային։ Մեղքով ծնած սակայն փրկուած հոգեղէն ամուր գրահով մեկնեցաւ էնդի Դէմը։

Եւ սակայն պատահեցաւ — գրուած էր որ պիտի պատահի — աներեւակայելի, անպատմելի դէպք մը, վերյիշելն իսկ այսքան տարի վերջ սարսուռ կ'ազդէ մեզի եւ անգօս ուռի տերեւներուն պէս կը դողան մեր երակները ու մեր սիրտը կանգ կ'առնէ, պարհուրանքը մեր ներքնահոս աչքերուն լոյսը կը խափանէ։

Աշխարհի մէջ չկայ աւելի դառն տառապանք քան կրկին մահացումը եւ այն ալ ինչ մահ, ո՜վ Տէ՛ր, երկնային մահը...։

Հինաւուրց Հ. տանը աւերումի լրումին կը հասնէր, հրէշային տեսարաններ կը պարզուէին ամէն կողմ։ Մարդանման վոհմակներ աննկարագրելի, աներեւակայելի խժդժութիւններ կը կատարէին աւելի դաժան քան տարերային ամենազարհուրելի պատուհասները՝ երկրաշարժ, հեղեղ, մրրիկ միասնաբար։

Կատղած թշնամին դարձեալ չէր յագենար նորանոր զոհեր կը փնտռէր ոչնչացնելով ամէն բան։

— Երանի յաւիտենական հանգիստ վայելող նախապէս գերեզման ունեցողներուն։ Երանի՜ պատանքով թաղուածներուն։ Բայց մեր վաղամեռ պատուելին՝ բարեպաշտ Աստուծոյ մարդը դրկուեցաւ այդ երանութենէն։ Եւ կրկնակի մահացաւ Բարձրեալին մշտահսկող աչքին առջեւ։

Հրկիզուած տուներու, մարդկային մարմիններու ծուխն ու ճենճերահոտը հրբեղէն սիւներու պէս դէպի երկինք կը բարձրանային երբեմնի Աստուածահաճոյ զոհաբերութեանց հանգոյն։

Կործանումը կատարեալ էր, երբ անսպասելի շարաշուք լռութիւն մը տիրեց մեր առժամեայ Քաղաքոյին շուրջ։ Խուժանը եւ առաջնորդող կրօնաւորները կը յառաջանային դէպի մօտակայ գերեզմաննոցը։ Հոն երկար չփնտռեցին իրենց ուզածը։ Գտան պատուելիին գերեզմանը, սպիտակ մարմար տապանը քողարկուած լացող ուռիի դալարագեղ պսակով։ Տապարակիր մարդակերպ ցուցանքներ նախ արմատախիլ տապալեցին ծառ ու մարմար ջարդ ու փշուր ընելով կածկռտացող քարերը։ Եւ բորենիներու պէս փորփրելով դուրս հանեցին հանգուցեալին կիսամաշ դագաղը, փոր լեցնելով ամէն տեսակ ապականութեամբ։

— Ով որ ականջ ունի թող չարակուսի լսածներուս, ով որ աչք ունի թող հետեւի տեսածներուս։ Վայ անոնց որ ականջ ունին ու չեն ուզեր ունկնդրել այլ եւս Եղեռնապատումը, համազամներով սնած իրենց անհաւասարակշիռ ջիղերը չանհանգստացնելու համար։ Վայ անոնց, մանաւանդ միտք ու խելքի յաւակնոտ իմաստակներուն որ չեն կամենար դաս առնել նոյնիսկ դեռ երէկուան «խալամպոլի» դեմոկրատ Արհաւիրքէն։

Վա՜յ մոռացկոտներուն, որովհետեւ մեր յաւիտենական թշնամին ամէն քան տարին անգամ մը նորանոր ոճիրներով պիտի յիշեցնէ մեզ Մեծ Ոճիրը իր անպատիժ սադայելական քրքիջով։

Լսեցէ՛ք։

Կատաղի ջոկը փող ու թմբուկով իր որջը կը վերադառնար առջեւէն քաշքշելով պատուելիին կիսապիտակ կմախքը ամբողջովին վերակազմուած թելերով ու յենակներով ժանգոտ շղթայ մը վզին անցուցած։ Խենէշ սոֆթա մը բարձրաձայն՝ լուտանքի ու հայհոյութեան տեղատարափով կը քաջալերէր շուրջինները։ Արարքին կը մասնակցէին ամէնքն ալ անպատուելու համար մեր բոլոր սրբութիւնները։

... Քիչ վերջ այսահար գազանները բոլորակ մը կազմեցին հրապարակին վրայ եւ արեւնադանդ կիսամերկ ճիւաղ մը բակաւ ծրար մը բանալ։ Պատուելիին կիրակնօրեայ սեւ հագուստներն էին...։ Բերած էին հագուեցնելու համար։

— Ուշադրութիւն, պատուելին հիմա քարոզ պիտի տայ, մտիկ ըրէք, կաղկանձեց յանկարծ վոհմակային մը։ Եւ այդ պահուն որպէսզի կատարեալ ըլլայ՝ բզկտուած աւետարան մը այնպէս յարմարցուցին հագուած կմախքին ձեռնոսաւոր ափերուն մէջ որ կարծես խօսք ողջ էր պատուելին, որուն թաշկեալ սեւ գօտին ալ կը ծածկէր մինչեւ ունկնախորշերը, սուսերելով ոչնչութեան վրայ քրքջացող կիսկատար ատամնաշարը։ Այսպէս վայրկեանէ վայրկեան կը փոխուէր ամբթէական մղձաւանջը եւ այս սատանայոյն հրէշածիններ կը շարունակէին փսխել իրենց լեզուին յատուկ զարշելի լուտանքներ ուղղեալ հայութեան եւ իր Աստուծոյ։

Այսահարներու այս խուժանը երկար ատեն փրփրերախ զառանցելէ վերջ մէկ մարդու պէս գործի սկսաւ կրկին։ Վերջանալիք չունէր որովհետեւ նահատակ կմախքին մէկ մասն իսկ չէր շարժեր իրբեւ բողոք։

— Մեղայ Տէր, միթէ Հաւատքը մարմնացնող քու պաշտօնեադ, լեռը տեղափոխող մանանեխի հատիկին չա՞փ ալ հաւատք չունէր։

Ա՜խ, եթէ մատ մը շարժէր երկրէն կամ երկինքէն...։

Օրը կը տարաժամէր սակայն գուռմ զօշումը չէր դադրեր շղթայակապ եւ մերթ ցցահան կմախքին շուրջ։ Նախապատմական բոլոր ճիւաղները միասին հազիւ թէ կարենային ծնունդ տալ այնքան դիւային երեւակայութեանց։ Պատուելին հիմա ալ իբրեւ նշանառութեան թիրախ կը ծառայէր։ Արձակուած քարերէն ու գնդակներէն կը ճարճատէին իր ոսկորները ողորմելի ձեւափոխութեամբ։ Ալ դաշունահարել, թոպահարել, վախճան չունէր չարչարանքը, մինչեւ որ անկերպարան վիճակի մէջ փողոցէ փողոց քաշքշելով ու ցուցադրելով իրենց երկսեռ խաժամուժին, տարին նետեցին հանրային աղբանոց ուր արդէն կատղած շուներ իրար կը բզկտէին հայ մանուկներու այլակերպեալ դիակները յօշոտելով...։

Աղօթքի տեղ — կը խնդրեմ — թող այս տողերն եւս զրուին Գիրք Հատուցմանի էջերուն մէջ...։

Խ. ՎԻՇԱՊ

ՈՐՊԷՍԶԻ ԲՈՑԱՎԱՌԵՆՔ ՄԵՐ ՊԱՅՔԱՐԸ...

●

Ո՛վ մարդկային արդարութիւն,
Թող ես թքնեմ քո ճակատին։
ՍԻԱՄԱՆԹՕ

Ապրիլ է կրկին։ 11/24 Ապրիլ 1915։

Մեծ պետութիւններն ու դեղին մամուլը տքնեցան տարիներ շարունակ, ըսելու համար, թէ քաղաքակրթուած է Թուրքիան, արդարացնելու համար հայկական ջարդերը՝ հազարումէկ քմածին «տեսութիւն»ներով... Սեպտ. վեցի դէպքերը անգամ մը եւս հաստատեցին թէ Թուրքերը կը շարունակեն պապերուն աւանդութիւնը, — աւար եւ արիւն։

Խ. Միութիւնը ալ պիտի պահանջէ՞ մեր հողերը.— Ո՛չ։

Աշխարհի ամէնէն զզուելի բռնակալութեան դէմ մեր մղած պայքարին հակաճառողներ եղան ու տակաւին կան։ Պատրանքներով օրօրուող մարդիկ՝ որոնք տարիներ շարունակ գրեցին, բարբառեցան, թէ «արդարութեան» ամենազօր բազուկը պիտի իջնէ բռնակալի գլխուն, բայց, Մոսկուայի արտաքին նախարար Մոլոթով, դեռ երկու տարի առաջ, ի լուր աշխարհի յայտարարեց՝ թէ Հայաստան հողային ոչ մէկ պահանջ ունի Թուրքիայէն։

Երկու պարագաներուն մէջ ալ, մենք, անգամ մը եւս հաստատեցինք արդարութիւնը մեր պայքարին։

Ապրիլ է կրկին... եւ արիւնոտ մեր դրօշը՝ հայրենազուրկ եւ հայրենահալած դեռ կը ծեծուի մրրիկներէն։

Ժողովուրդներու այս խառնարաններուն մէջ, որքան ալ մարդիկ փորձեն Հայը կլանել՝ մենք պիտի քալենք հպարտ, քանդելով աստուածները կեղծիքի, փշրելով կուռքերը նահանջի։

Այսօր, ոչինչ այնքան զայրոյթ եւ ապրելու վճռականութիւն կը ներշնչէ մեզի, որքան խորհուրդը 1915 Ապրիլի։

Տեսանք պոռնիկ քաղաքականութիւնը մարդոց, սորվեցանք զատել խորութիւնը անոնց կեղծիքին եւ յանդգեցանք մէկ եղբայրակցութեան.— Մենք միայն կրնանք փրցնել մեր անունը՝ որ դամուած է անարդարութեան ցցին։

«Պարտուածներուն համար արցունքը վատութիւն է»...։

Պարտուածներուն համար գաղափարական ընկրկումը աւելի քան մահ է... Եւ մենք կը մնանք պատնէշին վրայ, կը փոթորկենք պայքարը անոնց՝ որոնք մարտիրոսացան անապատի մը մէջ, կամ ինկան տարագրութեան ճամբաներուն վրայ, որովհետեւ մենք նահատակները կ'ըմբռնենք՝ իբրեւ յաւերժական մրրկահարումը մեր գաղափարին։

Ոչ արցունք, ոչ սուգ։

Ապրիլ 24ը անդրադարձի հանգրուան մըն է՝ ինքնաքննչիլ տարուան ընթացքին։ Հարկ է պահ մը կանգ առնել, վերանորոգուիլ ողջակիզեալ հայորդիներու ոգիով հաւատքի եւ վերածնութեան սերմեր ցանելով հասնող սերունդներու սրտերուն մէջ։

Ապրիլ 24ը օր մըն է սրտերու մէջ անթեղուած պայքարը բոցավառելու համար, պայքար՝ բոլոր ճակատներու վրայ, բոլոր երկնակամարներու ներքեւ։

Հելլէն պատմութիւնը էջ մը ունի, իրբեւ ուղեցոյց մարդկութեան բոլոր խաւերուն եւ բոլոր սերունդներուն.— Թերմոպիլէի կիրճին մէջ, հերոսներու դամբանին վրայ գրուած է. «Անցո՛րդ, գնա՛ Սպարտա եւ ըսէ, որ մենք ինկանք իրեն համար»։

Ատենը պիտի գայ անշուշտ, նոյնիմաստ յուշարձան մը կանգնելու համար Տէր Զօրի անապատին մէջ, հայ նահատակներու անգերեզման ոսկորներուն վրայ։

Սակայն այսօր, հարկ է մահը մոռնալ ու մտածել ապրելու մասին, որովհետեւ շատ մեռանք՝ երբ հարկ էր մեռնիլ, ու կը մեռնինք նաեւ այսօր՝ երբ.. հարկ է ապրիլ։

Հարկ է մտածել ապրելու մասին՝ Սփիւռքի համատարած գամբարաններուն վրայ։

Եւ գաղափարական պայքարը միայն կենդանութիւն կուտայ հոգեկան մեռեալներուն։

ԷՋ ՄԸ ՄԵՐ ԱՐՀԱՒԻՐՔԷՆ

ՀԱՅՈՒՀԻԻ ՄԸ ԳՈՂԳՈԹԱՆ

●

Չեմ գիտեր ինչ էր իր իսկական անունը. Քիւրտերը Ֆնտօ կը կոչէին զինքը, որ կը նշանակէ գեղեցիկ կամ կլորիկ փայլուն դէմք ունեցող։ Մօտ 36 երկար տարիներ են անցած այն օրէն, բայց տակաւին յիշողութեանս մէջ շատ թարմ է անոր վերջին գողգոթան, որուն միակ ականատես վկան էի ես։ Երեսունըվեց տարուան խղճի պարտք մը ունիմ իրեն հանդէպ։

Վստահ եմ որ եթէ հրաշք մը պատահէր եւ իր անծանօթ գերեզմանէն դուրս գար, երեսիս պիտի ըսէր.— Դուն որ տեսար իմ այնքան լացս, արցունքս, տառապանքս, մարդ գազաններու ձեռքով, տեսար փրկութեանս միակ միջոցը՝ իմ իսկ պատրաստած կախաղանս, ինչո՞ւ այս բոլորը չպատմեցիր իմ վերապրող քոյրերուս եւ եղբայրներուս...

Տակաւին Հայոց գողգոթան վերջացած չէր։ 1919ի գարունն էր։ Ես կը մնայի քրդական գիւղ մը Խարբերդի արեւմտեան շրջանին մէջ։ Տասը տարեկանիս կորսնցուցած էի ամէն ինչ, կ'աշխատէի հլու հնազանդ, միշտ այն յոյսով թէ օր մը պիտի ազատիմ։

Առտուն կանուխ դաշտ կ'իջնէի, իրիկունը ուշ ատեն տուն կը վերադառնայի։ Ի՞նչ կը կատարուէր աշխարհի մէջ՝ լուր չունէի, գիտէի միայն որ ջարդուած է ամբողջ հայութիւնը, պարպուած են հայ գիւղերն ու քաղաքները։

Թշնամիին արիւնոտ սուրը անցած է բոլորին վրայէն։ Աչքերովս տեսած էի շատ մը ոճիրներ, զիս խլած էին մօրս ձեռքերէն ու բերած նետած անծանօթ տեղ մը ուր պիտի մնայի աւելի քան եօթը տարի։

Իրիկուն մը երբ դաշտէն տուն կը վերադառնայի, իմացայ թէ նոր դերձակուհի մը եկած է եւ կը գտնուի իմ բնակած տանս դիմացի կիսավեր փլած տանը մէջ։ Չեմ գիտեր առաջին անգամ ո՞վ տեսած էր զինքը, բայց շուտով անունը եւ հմայքը տարածուեցաւ գիւղին մէջ։ Քիւրտ կիներն ու աղջիկները հիացումով իրարու կը խօսէին անոր գեղեցկութեան եւ արհեստի մասին։ Սակայն ցաւալի է, կ'ըսէին, որ իր այնքան գեղեցկութեան համեմատ շատ տգեղ եւ կոշտ ամուսին մը ունի։ Եւ կը զարմանային թէ այդ հրեշտակի նման կինը ի՞նչպէս ամուսին ընտրունած է այդպէս մէկը ու կ'ապրի անոր հետ։

Այս խօսակցութիւնները հետաքրքրութիւն մը արթնցուցին մէջս։ Ես գիտէի որ այդ տունը կիսավեր աւերակ էր, շուներու եւ կատուներու որջ մը։ Ո՞վ էր այս «հրեշտակի» նման գեղուհին որ եկած բնակութիւն հաստատած էր հոն, կիսավայրենիի մը հետ, ինչպէս կ'ըսէին քիւրտ կիները։

Տղայական հետաքրքրութեամբ ամէն անգամ որ տունէն դուրս կուգայի կամ ներս կը մտնէի, հայեացքս կ'ուղղէի դէպ ի նոյն տան դուռը, այն միամիտ հաւատքով թէ մինչեւ այդ տեսածներէս բոլորովին տարբեր մարդոց դէմքեր պիտի տեսնեմ։

Բայց դուռը միշտ գոց էր եւ ոչ ոք չէր երեւար աչքերուս։ Այսպէս միշտ տեսնելու հետամուտ՝ չեմ գիտեր քանի օրեր անցան։ Իրիկուն մըն ալ, երբ սովորականի պէս դաշտէն վերադարձայ, յանկարծ աչքիս ինկաւ անծանօթ մէկը։ Վախի սարսուռ մը անցաւ սրտէս։ Իսկապէս այս անծանօթ մարդը բոլորովին տարբեր էր մինչեւ այդ իմ տեսածներէս։ Գլուխը դրած էր երկար գուլպ մը, լայն շալվարին վրայ փաթթած էր նոյնքան լայն գօտի մ որուն մէջ խրած էր ճերմակ կոթով խոշոր դանակ մը։ Ճակատին ու երկու երեսներուն հաստ ոսկորները դուրս ինկած Հաստ շրթունքներուն վրայ թոյլ տուած էր երկար եւ թաւ պեխ մը որ կ'երկննար մինչեւ ականջները։ Ցայթանդամ եւ մոխրագոյն դիմագծով կը մատնէր իր մոնկոլեան ծագումն ու արիւնարբու խառնուածքը։

Այդ գիշեր չկրցայ քնանալ։ Միշտ աչքերուս առջեւ կուգային իր անբնական կերպարանքը եւ դանակը։ Առանց տեսնելու այս մարդուն կինը որուն գեղեցկութեան գովքը կ'ընէին քիւրտ կիները, սկսայ մտածել.— Իսկապէս եթէ իրենց ըսածին չափ գեղեցիկ է, ի՞նչպէս կ'ապրի այս զարշելի մարդուն հետ։

Պայրամի օրերը կը մօտենային։ Գիւղացիները ամէնքն ալ անհամբեր կը սպասէին այդ նուիրական օրուան։ Ընդունուած սովորութեանց համաձայն մեծով պզտիկով նոր բան մը պիտի հագնէին նոյն օրը, ինծի ալ խոստացած էին նոր շապիկ մը կարել։

ՊԵՏՐՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

(1) (Շար.)

ՔԷՆԹՐՊՐԻԻ ԱՐՔ․ԻՆ ԲԱՐԻԳԱԼՈՒՍՏԻ ՃԱՌԸ

●

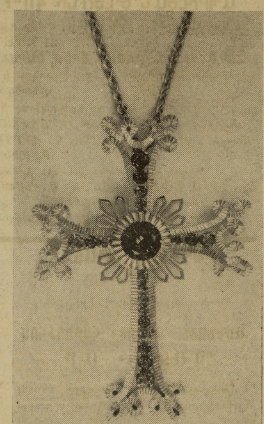
ԽՄԲ․— Ինչպէս հաղորդած էինք օրը օրին, Քէնթրպրիի արքեպիսկոպոսը (Անգլիքան Եկեղեցւոյ Հայրապետը) բարի գալուստ մաղթեց Ապրիլ 13ին, իր պաշտօնատան մէջ սարքուած ընդունելութեան առթիւ : Ահաւասիկ պատճէնը ․—

Տիկիններ եւ պարոններ—Դուք ալ ինծի հետ պիտի հրճուիք որ այսօր առիթ կ'ունենանք ողջունելու Նորին Սրբութիւնը, Վազգէն Ա․ը, Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց :«Միակ» բառը չափազանց մաշած եւ սխալ գործածուած բառ մըն է այս օրերս : Սակայն այս անգամ իրապէս միակ առիթ մըն է :Դարերէ ի վեր հայ կաթողիկոս մը չէ հեռացած իր երկրէն, այցելելու համար արտասահմանեան իր հօտին : Եւ երբեք կաթողիկոս մը այցելած չէ Անգլիա :

« Ձերդ Սրբութիւն, կը վստահեցնեմ Ձեզ թէ մեզի համար մեծ առանձնաշնորհ մը եւ հաճոյք մըն է մեր մէջ ունենալ Ձեզ, եւ ես մասնաւորաբար ուրախ եմ ընդունելով Ձեր Սրբազնութիւնը, եպիսկոպոսները եւ Ձեզ ընկերացողները իբրեւ իմ հիւրերս մեր պաշտօնատան մէջ :

Քանի որ գործածեցի «միակ» բառը, անգամ մը եւս պիտի գործածեմ եւ ըսեմ թէ Հայ․ Եկեղեցին ինքնին շատ մը տեսակէտներով բացառիկ է քրիստոնէական եկեղեցիներուն մէջ— եթէ միակը չէ իբրեւ հիմնադիր Առաքեալներէ սերած, առաջին Եկեղեցին է որ ընդունուեցաւ իբրեւ Ազգային Եկեղեցի, երբ Դ․ դարուն սկիզբը հայկական թագաւորութիւնը Քրիստոնէութիւնը հռչակեց պաշտօնական կրօնք : Կրնանք ըսել թէ Հայ․ Եկեղեցին միակն է իր տառապանքներով եւ զըրկանքներով զոր պատմութիւնը պարտադրեց Ազգին եւ Եկեղեցիին, միակ՝ ահաւոր իր հալածանքի եւ տարտղումի պատմութեամբ, միակ՝ Եկեղեցւոյ հաւատքին եւ պաշտամունքին յամառ հաւատարմութեամբ որ զիրենք միացեալ պահեց իբրեւ ազգ եւ Եկեղեցի, իրենց կրած բոլոր տառապանքներուն եւ փորձանքներուն մէջ, եւ պիտի աւելցնեմ թէ միակ՝ այն իրողութեամբ թէ՝ հակառակ հալածանքի բոլոր դաժան եւ կաշկանդիչ հետեւանքներուն, այս եկեղեցին մնաց աղատամիտ իր վարդապետական տեսութեամբ եւ վեհողի միւս Եկեղեցիներուն հանդէպ, ինչպէս իր ժողովուրդը եղած է ձեռներէց, ճկուն եւ տաղանդաւոր :

Այսպէս է որ սկիզբէն իսկ, յիսուն կամ աւելի տարիներ առաջ Հայ․ Եկեղեցիի եւ Անկլիքան Եկեղեցիի միջեւ յարաբերութիւնները եղած են սերտ եւ բարեկամական, յարգանք եւ խանդաղատանք տածելով փոխադարձաբար : Անոնք ալ մեզի

Ահաւասիկ այն ոսկի խաչը, զոր Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը նուիրած է Քէնթրպրիի Արք․ի : Ետեւը գրուած է․— « Ն․ Ս․ Քէնթրպրիի արք․ Ճեփրրիին Վազգէն Ա․ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսէն, 12-4-56» : (Խաչը պատրաստուած է Փարիզ : Աշխատանք՝ Պ․ Շահէն Սարաֆեանի, նախաձեռնութեամբ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան ատենապետ Պ․ Վահէ Թոսունեանի) :

հետ խորապէս կը բաղձան գործել քրիստոնէական միութեան համար : Անոնք ալ կ'ուզեն տեսնել, ինչպէս մենք, այդ միութեան հաստատութիւնը Եկեղեցիներու միջեւ, հոգեկան հաղորդակցութեան հիման վրայ, փոխադարձաբար յարգելով իրենց զանազան գիրքերը, իւրաքանչիւրի ազատութիւնը իր սեփական սահմաններուն մէջ եւ քրիստոնէական սիրոյ ոգին բոլորին վրայ :

Այստեղ, Լոնտոնի մէջ, մենք երկար ատեն ամէնէն բարեբաստիկ յարաբերութիւններն ունեցած ենք հայ համայնքին եւ իր Ս․ Սարգիս եկեղեցիին հետ, ուր պատիւն ունեցայ 1951ին ներկայ ըլլալու պատարագի մասնաւոր մատուցման :

Մեծ զէպք է որ այժմ կրնանք ողջունել Գերագոյն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը եւ կը յուսամ թէ պիտի կրնամ ընկերանալ իրեն Ս․ Սարգիս եկեղեցին Ս․ Պատարագի մատուցման համար : Կը մաղթենք որ միշտ աճի եւ աւելի արդիւնաւոր դառնայ բարեկամութիւնը Հայաստանի եւ Անգլիոյ եկեղեցիներուն միջեւ եւ աւելի սերտ միութիւն հաստատուի :

Ուրախութիւն է եւ բարեբաստիկ պատեհութիւնը ընդունիլ գերագոյն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը : Կը յուսանք թէ դոհ պիտի մնայ Անգլիա իր բնակութենէն եւ իրեն հետ Էջմիածին եւ իր ժողովուրդին պիտի տանի Անկլիքան Եկեղեցւոյ անկեղծ բարեացակամութիւնը եւ քրիստոնէական սէրը :

Ապրիլեան Եղեռնի այս տարեդարձը պէտք է սթափեցնէ բոլոր քնացողները :

Մենք՝ աւելի պիտի բոցավառենք մեր պայքարը, որպէսզի արդարօրէն կարենանք ըսել պատմութեան անցորդին ․

— Անցորդ, գնա՛ Երեւան ու ըսէ մեր աքսորեան եղբայրներուն՝ թէ մենք կ'ապրինք իրենց համար :

ԱՐՄԵՊԻԼ

ՀԻՆ ՕՃԱԽԻՆ ԿԱՐՕՏԸ

●

Այն տարին սաստիկ ձմեռ էր : Ձիւնը իր ահաւոր եւ դժնդակ ուժերնը կը զարնէր, մանաւանդ անտէր ու լքուած որբերու տուներէն ներս :

Հեռաւոր լեռներու պաղ հովը կը ծեծէր, չքաւորներուն, թշուառներուն դռներն ու փեղկերը եւ կը մարէր պլպլացող լոյսերը :

Աստուծոյ բարկութեան ժամն է, կ'ըսէին, տակաւին չմեռած մամիկները մեր անուշիկ :

Այլեւս վերջին տարին էր : Օրերը համբուած էին : Երբեմնի, չէն ու կենսուրախ ժողովուրդի մը վերջին բեկորները, հագիւ ազատած ջարդէն, պէտք է մեկնէին :

Այլեւս պիտի չտեսնէին հին վանքերը Լուսաւորչի եւ Մեսրոպի, պիտի չտեսնէին տաճարները անձմառ ու նուիրական, գերեզմանները պապերուն եւ մամիկներուն, դարաւոր հողն ու վարդանման պարտէզները :Ձմեռ էր դաժան : Մեր երկրին դաժան ձմեռը :

Գաղթի օրերն էին : Բոլոր հոգիները ներքնապէս սարսուռ մը կը զգային, ձգել ամէն բան ու մեկնիլ :

Ամէնէն անհոգը մանուկներուն այն խումբն էր որ կը հրճուէր, կը ցատկռտէր, կարծես զարուն ըլլար :

Գաղթի այդ կարաւանին որբերն էին, որ դեղնած ու փոսը ինկած սեւուկիկ աչքերով, բոպիկ ու գրեթէ մերկ, ճամբայ ինկան դէպի անծանօթ երկիրներ :

Անցան տարիներ : Կարմիր ու դեղին փոթորիկներուն հետ, ժամանակներու եւ դէմքերու նոր գիծեր երեւցան :

Պատռտած չապիկներով, քառասուն կտորներէ բաղկացած, լաթերով,այդ որբերը մեծցան, մարդ եղան, գործի, խօսքի եւ ընտանիքի :

Մեծցան եւ հասակ առին : Վաղնջի չունէին վախը ծանօթ չարագործին որ խաղաղ ու շինարար ընտանիքներ քանդելու վարպետը եղած էր :

Հին օճախին, վերջին ձագուկներն էին, այդ թանկագին որբերը, անտէր եւ անժառանգ :

Անցան տարիներ : Անցան ցուրտ եւ դաժան ձմեռներ : Ահա պայքարի ուրիշ ճամբայ մը, հին օճախին կարօտը, պատառ մը սեւ հացի կռիւը : Հայ ընտանիքին սրբութեան պահպանումը :

Այդ որբերուն ամէնէն լքուածը, ամէնէն թշուառը, որուն հայրը, թթենիին կապած եւ գանկատած էին, իսկ 20ամեայ մայրը վարդենիի փուշերով չարչարուած ու անպատուած :

Կլոր ու կարմիր այտերով, անուշիկ մանչ մը : Աչքերը, սեւ, ինչպէս երկու սեւ սալորներ, անվախ ու ճարպիկ, քարէն հաց հանող տղայ մը :

Օտարութեան մէջ, ուզէր չուզէր հացին ճամբան պէտք է հետապնդէր : Դուրսը՝ ամէն մարդ իր առօրեայ աշխատանքին կ'երթար :

Վահանը՝ չունէր օգնական մը, գնաց գործարանի մը դրան առջեւ, ներս մտաւ, հարցուց թէ գործ ունի՞ն : Երկաթի փոքրիկ գործարան մըն էր ուր մանուկը, հագիւ քանի մը շաբաթ կ'աշխատէր :

Վահանը երեք օր աշխատեցաւ : Եւ ուրվհետեւ իր տարիքէն շատ ծանր գործ տուած էին, լքեց, ու հաշիւը առաւ : Հացին տառապանքը դարուններ բոլորած էր :

Օրեր եւ շաբաթներ անգործ մնաց :Ձմեռ օր էր : Սաստիկ ցուրտ : Անկարելի էր դուրս ելլել : Բայց պէտք էր ապրիլ :

Մօտակայ հացագործէն ապառիկ հաց կը գնէր, եւ կաթնավաճառէն կէս լիտր կաթ, եւ կ'ապրէր այսպէս, առանց իր ներքին ցաւերը յայտնելու որեւէ մէկուն :

Օր մըն ալ լսեց թէ քաղաքապետութիւնը անգործներուն նպաստ կուտայ :

Գնաց ներկայացաւ : Իր անձնագիրը ուզեցին : Տուաւ ինչ որ ունէր, իբրեւ թուղթ : Պաշտօնեան որ, զաղթականութեան կեանքին ծանօթ էր, շատ խիստ չեղաւ Վահանի հանդէպ : Միայն հասկցուց թէ օտարականներու համար նպաստ չկայ : Վահան կարմրեցաւ, քրտնեցաւ : Եթէ չամչնար փոքրիկի մը նման պիտի լար : Պաշտօնեան զգաց, կանչեց իր քով եւ թելադրեց որ շուկայի վրայ մանրմունր բաներ ծախէ : Իրեն տուաւ արտօնագիր մը եւ ղրկեց :

Վահան ուրախ սրտով դուրս նետուեցաւ : Ուղղուեցաւ դէպի հանդիպակաց սրճարանը : Տեսաւ ծանօթ մարդիկ, եւ իր հին որբ ընկերներէն մէկը :

Սրճարանէն հացիւ ներս մտած, տեսաւ որ բոլոր ծանօթ Հայերը հոն էին : Տարեց թէ երիտասարդ : Թղթախաղին առջեւ տաք տաք կը վիճաբանէին : Ժխոր մը ամէն կողմէ : Կէս հայերէն, կէս թուրքերէն,քիչ մըն ալ ֆրանսերէն կը պոռային :

Ծխախոտին հոտն ու մուխը՝ ձմեռնային մառախուղի մը պատկերը ունէին : Իրար տեսնելու համար պէտք էր քով քովի ըլլալ : Գլուխը առաւ երկու ափերուն մէջ, խորապէս մխրած :

Ներկաներէն ոչ մէկը իրմով հետաքրքրուեցաւ : Էյ աշխարհ, մարդիկ ինչ շատ փոխուեցան : Ուզեց ոտքի ելլել եւ կրակոտ ճառ մը խօսիլ : Ճառ մը որ, երբեք լսուած չըլլայ :

Արդէն կէս գիշեր էր : Պէտք էր մեկնիլ : Ոտքի ելաւ, շտկուեցաւ, ինքզինք հաւաքեց, բայց չկրցաւ, նորէն ոտքի ելաւ եւ արագ արագ դուրս նետուեցաւ :

Ցաջորդ առաւօտ կանուխ արթնցաւ : Այլեւս առենն էր, պէտք էր շուկայ իջնել, որ լեցուած էր բազմութեամբ,—Հայեր, տեղացիներ եւ ուրիշներ : Լեզուներու անօրինակ խառնուրդ մը :

Սակայն ամէնէն հետաքրքրականը, Հայերուն՝ հայերէն խօսիլն էր : Գաւառական լեզուով, բարձր ձայնով :

— « Ծօ Վահան, լսեցի՞ր, անգլիացին եւ ինկլիզը, իրարու հետ պատերազմ յայտարարած են» :

Շուկային (մարշէ) վրայ էին, Հայոց աղջիկները, հեզ ու ազնիւ : Հայու սուր ու այրող աչքերով : Հայ կինը՝ համեստ ու խոնարհ :

Այդ օրը հոն էին, Գոհարն ու Անահիտը : Վարդն ու Ցամիկը : Հայաստանի մեր աղջիկներն ու հարսները :

Ցաւերն ու վէրքերը բացուեցան Վահանի սրտին մէջ :Տեսաւ, մարդիկ որ, ուրիշներու տնտեսական տագնապին առջեւ դարձած էին անտարբեր, հայութեան գի-

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (31)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 406)

9․— ԱՇՏԻՇԱՏԻ ՎԱՆՔԸ

Այդ միջոցին օդը լցւում էր միլիոնաւոր սպիտակ աղաւնիների բազմութեամբ : Իւրաքանչիւր ուխտաւոր մի մի աղաւնի էր թողնում : Եւ սիրոյ աստուածուհու (Աստղկայ) նուիրական թռչունները, մաքուր, անբիծ, որպէս սիրոյ անարատ արգիներ, սաւառնում էին, սլանում էին, ճախր էին առնում նրա սպիտակ մարմարեայ տաճարի շուրջը :

Ջահ, ջուր եւ աղաւնի․ որքան մեծ խորհուրդ կայ ձեր մէջ : Հաշտութեան, քաւութեան եւ սիրոյ սուրբ խորհուրդը :

Ամէն տարեմուտի սկզբում, Նաւասարդ ամսում, Վարդավառի տօնախմբութեան ժամանակ, Հայաստանը այդ հաշտութիւնը կատարում էր իր «Ցաշտից տեղում», Քարքէի բարձրութիւնների վրայ, իր աշխարհախումբ զոհաբերութեան արեւով : Ամէն տարեմուտի սկզբում Հայաստանը կատարում էր այդ քաւութիւնը, մկրտուելով Արածանիի սուրբ ջրով : Ամէն տարեմուտի սկզբում Հայաստանը կատարում էր եւ սիրոյ այդ սուրբ խորհուրդը, Աստղկայ տաճարին աղաւնիներ ձօնելով :

Բայց այդ աւանդութիւնը շատ հին էր, եւ աւելի հին քան թէ ժամանակների սկիզբը :

Երբ Աստուած մաքրեց մեղաւոր երկիրը ջրհեղեղով — այդ համաշխարհական մկրտութիւնից յետոյ, Հայոց Նոյ նահապետը առաջին եղաւ, որ Նաւասարդի սկզբում Արարատ լերան գագաթից թողրեց աստուածային սիրոյ աւետաբեր աղաւնին :

Յետոյ, դուրս գալով տապանից, նոյն լերան ստորոտում մատոյց հաշտութեան առաջին զոհը : Ծերունի նահապետի աւանդապահ որդին, Սեմը, Արարատից գալով Տարօն, եւ բնակուելով Սիմ լերան ստորոտում, նուիրագործեց խորհրդաւոր աւանդութիւնը :

Անցան դարեր, անթուելի շատ դարեր, այդ աւանդութիւնը կատարւում էր Հայոց աշխարհում, մինչեւ նոյն աղաւնին յայտնուեցաւ Յորդանանի ջրերի վրայ :

Նոյն աւանդութիւնը սրբագործեց հեթանոս Հայաստանը Վարդավառի տօնախմբութեամբ : Նոյն աւանդութիւնը սրբագործեց եւ քրիստոնեայ Հայաստանը դարձեալ Վարդավառի տօնախմբութեամբ :

Այդ բոլորը գիտէր Սամուէլը, այդ բոլորը անցնում էր նրա մտքից, որպէս ազգային անմոռանալի յիշողութիւն :

Այն օրից, երբ Սամուէլը գնում էր Աշտիշատի վանքը եօթանասուն տարի առաջ, երկու սպիտակ ջորիներ Տարօնի միջով տանում էր մի ծածկուած կառք : Հայոց երկրի վեց նշանաւոր իշխաններ, ձիերի վրայ նստած, շրջապատել էին այդ կառքը : Դրանք էին՝ Հաշտենից իշխանը, Արծրունեաց իշխանը, Անձեւացեաց իշխանը, Անգեղ տան իշխանը, Սիւնեաց իշխանը եւ Մոկաց իշխանը : Կառքի ճակատին, որպէս սրբազան դրօշակ, փայլում էր մի արծաթեայ խաչ : Նրա առջեւից գնում էր Հայաստանի Լուսաւորիչը, երեսը սեւ եւ անթափանցիկ քօղով ծածկած : Իսկ ետեւից գալիս էին վեց իշխանների զօրքերը՝ թուով 5080 հոգի : Այդ քրիստոնէական հոգեւոր գնդութիւնը՝ խորին սրբազան ոգեւորութեամբ՝ անցնում էր Տարօնի միջով, եւ որտեղից անցնում էր, թողնում էր հեթանոս չըրջակայքի վրայ ահ եւ սարսափ : Կառքը տանում էր իւր մէջ այն սրբութիւնները, որ Լուսաւորիչը բերել էր իւր հետ Կեսարիայից :

Դեռ առաւօտը նոր էր լուսանում, երբ կառքը անցաւ Արածանին եւ մօտեցաւ Քարքէի բարձրութիւններին : Այստեղ երկու սպիտակ ջորիները կանգ առին եւ այլեւս առաջ չգնացին :

Բայց կառքի մերձենալը ահեղ սոսկումով ազդեց լեռների վրայ եւ գիտնական անտառի խաղաղութիւնը վրդովուեցաւ : Հայոց տոհմային աստուածների զայրացած եւ կատաղած քուրմերը խմբերով դուրս վազեցին տաճարներից : Մի քանի ժամուայ մէջ Արձան քրմապետի, նրա որդի Դեմետրէի եւ Մեսակէս քրմապետի դրօշի տակ հաւաքուեցան 6946 հոգի, որոնք բոլորը քուրմեր եւ մեհեանների պաշտօնեաներ էին : Սկսուեցաւ արիւնահեղ կռիւ — քրիստոնէութեան եւ հեթանոսութեան կռիւ :

Սրբազան անտառի խորքերից, որպէս մի հսկայական մրջնանոցի միջից, դուրս խուժեց թաղնուած զօրութիւնը եւ բռնեց լեռների բոլոր անցքերը ու բոլոր բարձր դիրքերը :

ՐԱՖՖԻ

(Շար․)

մաղձը կորսնցուցած դաստակարդ մը արհամարհանքով, կը նայէին, նոյնիսկ հայերէն չէին խօսեր:

— Մօն վիէօ, ձեր խայերէնը փոր չի կշտացներ:

«Նոր« Հայեր էին, հարստացած եւ ամբարտաւան:

Վահան կը տեսնէր այս բոլորը, կ'ուզէր աչք–բերան չակել եւ դաս մը տալ այդ ծուռ-բերաններուն: Բայց զգուշացաւ, քանի որ օտարական մըն էր, կտոր մը թուղթով:

Այդ գիշեր, աւելի քան երբեք ցուրտ էր: Դուրսը՝ փոթորիկ: Վահանի սրտին մէջ արթնցաւ ցեղին ցաւը, հին օճախին կարօտը...:

Եւ որոնեց յաջորդ առաւօտ «մարշէ» չերթալ...:

Ա. ՀՐԱՑԻՆ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԹԱԳՈՒՀԻՆ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ՌՈՒՍ ՀԻՒՐԵՐԸ

Անգլիոյ Եղիզապեթ Թագուհին կիրակի օր ունկնդրութեան ընդունեցաւ Խ. Միութեան վարչապետը եւ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը: Բոլշեւիկեան յեղափոխութենէն 37 տարի ետքն է որ տեղի կ'ունենայ այս պատմական ունկնդրութիւնը:

Կէս ժամ տեւեց խօսակցութիւնը, որուն ներկայ էին նաեւ Անգլիոյ վարչապետը եւ Էտինպուրկի դուքսը: Բուլկանին Թագուհի Եղիզապեթի յանձնեց մարեշալ Վորոշիլովի պաշտօնական նամակը: Թագուհին յետոյ հիւրերը պտտցուց Ուինզըրի դղեակին զանազան յարկաբաժինները: Հիւրերը Վաթերլոյի սրահին մէջ տեսան Աղեքսանդր Ա. ցարին կենդանագիրը:

Բուլկանին եւ Խրուշչեւ գիպլինի վերարկու մը նուիրեցին Թագուհիին: Այս մուշտակը, որ շատ թանկագին է, 16.000 սթերլին կը գնահատուի (16 միլիոն ֆր): Էտինպուրկի դուքսին եւ Զարլզ իշխանին համար տարած էին երկու թիւրքմենական ձիեր, իսկ իշխանուհի Աննի համար երեք ամսուան արջուկ մը:

Հիւրերը այցելեցին նաեւ Օքսֆորդի համալսարանը, որուն ուսանողները չարաճճի խաղեր սարքեցին, բաւական իրարանցում պատճառելով:

✕ Մոսկուայի վարիչները կը շարունակեն իրենց խօսակցութիւնները անգլ. կառավարութեան հետ, ջանալով համաձայնութեան գետին մը գտնել զանազան հարցերու մասին: Խրուշչեւ իր վերջին ճառին մէջ բացատրեց թէ կրնան համակեցութիւն հաստատել, մանաւանդ որ Խ. Միութիւնը որեւէ հաշիւ չունի Մեծն Բրիտանիոյ հետ: Յետոյ թելադրեց պատերազմէն հրաժարիլ աստիճանաբար կրճատելով սպառազինութիւնը: Ինք համաձայն է նոյն իսկ բանակները ջնջելու: Այս իմաստով ճառ մը խօսեցաւ անգլիացի զօրավարներու, ծովակալներու եւ օդանաւային սպաներու առջեւ, շեշտելով. — «Միայն մէկ միջոց ունինք ելք մը գտնելու համար աշխարհի ներկայ կացութեան, — բոլորովին ջնջել պատերազմը եւ ի վերջոյ զինեալ ուժերը»:

✕ Արեւելեան Եւրոպայի հաղթաւոր տարագիրները լուռ թափօր մը կազմեցին Լոնտոնի փողոցներուն մէջ, իբրեւ բողոքի ցոյց բոլշեւիկեան բռնակալութեան դէմ, ճիշդ այն պահուն երբ Թագուհին ունկնդրութեան կ'ընդունէր Մոսկուայի վարիչները: Ցոյցին կը մասնակցէին ամէն ազգէ տարագիրներ, — լեհ, ուկրայնացի, չեխ, հունգար, պուլկար, ալպանացի, եւն.: Ցուցարարներուն թիւը կը հաշուէն 35.000:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ մեզի կը գրեն թէ ցաւալի արկածի մը զոհ գացած է նաւահանգիստի բանուորներէն Սարգիս Կարապետեան, բնիկ Զարսանճաքցի, Պասուն գիւղի որբերէն: Մանրամասնութիւնները կը պակսին:

ԿԻՊՐՈՍԻ զինուորական իշխանութիւնը պաշարման վիճակ յայտարարեց երեք քաղաքներու մէջ, նոր յարձակումներ կատարուած ըլլալով: Նիկոսիոյ եւ Լիմասոլի յունական բոլոր դրօսարանները փակուեցան:

ՎԻՇԻՆՍԿԻԻ դէմ ծանր մեղադրանքներ հրատարակեց Մոսկուայի դատական թերթը, ճգնելով անոր դատախազի մեթոտները: Այս առթիւ կը բացատրէ թէ ինչպէս հրապարակային «խոստովանութիւններ» կը կորզէին, դատապարտելու հա-

---

Արտաշէս Պիպէրեան, տղան՝ Արայ Պիպէրեան իր կնոջ եւ զաւակներուն հետ, աղջիկը՝ Օր. Սոնա Պիպէրեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն եւ Անահիտ Զորմիսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ալֆոնս եւ Հերմինէ Առաքելեան (Պաթում), Տէր եւ Տիկին Նուպար Տրենց - Մարգարեան եւ զաւակները (Հալէպ), Արամ եւ Երուանդ Տրենց – Մարգարեան եղբայրք (Եգիպտոս), Այրի Տիկին Արաքսի Աչճեան, Տէր եւ Տիկին Հայկ եւ Արուսեակ Զէմէնեան (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Վաղարշակ եւ Արմինէ Վարպետեան, Տէր եւ Տիկին Մարսէլ եւ Մելինէ Գըլըճեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Եւգինէ Ակնցիեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Վահրամ եւ Գոհար Սինանեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Օննիկ Տիպիլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խօքսիւզեան (Ֆրէզնօ), խոր կսկիծով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր, քրոջ, մօրաքրոջ, հօրաքրոջ, հօրեղբօրաղջկան, եղբօր կնոջ, քեռիկնիին եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՄԵԼԻՆԷ ՊԻՊԷՐԵԱՆԻ

(Ծնեալ Տրենց – Մարգարեան)

որ տեղի ունեցաւ յետ երկարատեւ հիւանդութեան, Թընոն հիւանդանոցին մէջ, Ապրիլ 19ին, Հինգշաբթի, 53 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, երեքշաբթի, 24 Ապրիլ, ժամը 15.45ին, Փարիզի Հայոց Ս. Յովհաննէս Մկրտ եկեղեցին, ուրկէ կը փոխադրուի Թոնի սու Պուայի գերեզմանատունը:

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՄԱՀԱԶԴ ՈՉ ՈՔԻ ՂՐԿՈՒԱԾ ԸԼԼԱԼՈՎ, ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԵՐԿԱՅՍ ԻԲՐ ԱՅԴ ՆԿԱՏԵԼ:

LE COMITE DU PRIX BREMOND

կազմակերպած է դասախօսութիւն մը Այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, Salle Debussy : 252, Fg. St. Honoré

Կը խօսի՝ ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ

Հայերէնի դասախօս Արեւելեան Լեզուներու Վարժարանին մէջ:

Նիւթը՝ Հայ ժողովրդական դիւցազներգութիւնը:

մար ամբաստանեալները:

ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն ահաբեկչական պայքարները կը շարունակուին: Կիրակի օր Ալժէի 500.000 բնակիչները մէկ ժամ զրկուեցան ելեկտրական լոյսէ: Կռիւները ալ կը շարունակուին: Կարգ մը հրոսախումբեր բնաջինջ եղած են: Կրակի տրուած են գիւղեր եւ ագարակներ: Ուրիշ քաղաքներու մէջ ալ հոսանքը կը դադրեցնեն:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ 15000 հոգի թափօր մը կազմեցին, թշնամական կանչեր արձակելով Ֆրանսայի դէմ, Ալժերիոյ հարցին առթիւ: Նշանատախտակներուն վրայ արձանագրուած էին, — «Վրէժ կը պահանջենք»: Թափօրին գլուխը կը գտնուէին կրօնապետներ, երեսփոխաններ եւն.: Օրինագիծ մը ներկայացուած է խորհրդարանին, դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզելու համար:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը, որ Արաբիա գացած էր, զինակցութիւն մը կնքեց այդ երկրին եւ Եմէնի հետ, նոր ճակատ կազմելով Պաղտատի ուխտին դէմ:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԻ 41ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

24 Ապրիլ, երեքշաբթի գիշեր, ժամը 8.30ին Փըթիժունալի ընդարձակ սրահին մէջ

21 RUE CADET

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԵՐԵՔ ՅԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՊԵՏԵՐՈՒՆ

կազմակերպութեամբ եւ մասնակցութեամբ փարիզահայ բոլոր կազմակերպութեանց անխտիր:

Կը նախագահէ Պ. Օ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Խօսք պիտի առնեն ՏՈՔԹ. Լ. ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ (Ազգ. ժողովի երեսփոխան, Սէն է Ուազի), ՓՐՈՖ. Ֆ. ՖԷՅՏԻ, Պ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, ՏԻԿԻՆ Շ. ՍԱՔԸԶ եւ ՏԻԿԻՆ Զ. ՄԵԾՊԱՀՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն

Օր. ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ, Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆ եւ Մ. ԳՈՃԵԱՆ

Խօսնակ Պ. Գ. ԱՄԻՐԵԱՆ — Զինուորական նուագախումբ

Մուտքը ազատ է

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Պատուակալ նախագահութեամբ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

ՎԱԶԳԷՆ Ա.Ի

Նախագահութեամբ երեք յարանուանութիւններուն եւ Ազգ. Առաջնորդարանին:

Նախաձեռնութեամբ Ազգային, Մշակութային, Քաղաքական, Բարեգործական, Երիտասարդական, Կանանց, Հայրենակցական, Մարզական եւ գաղութիս մէջ գոյութիւն ունեցող բոլոր մարմիններուն անխտիր:

Տեղի կ'ունենայ 29 Ապրիլ, կիրակի առաւօտեան ժամը 8ին, Սինեմա Վարիէթէի մէջ:

ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Գաղթ. վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Տիկնանց եւ Ուսանողական Միութեանց:

Այս Ուրբաթ, ժամը 20.30ին,

SALLE ATHENEE ROYAL

49, Rue Ernest Allard:

Կը խօսին Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ Գ. ՊԱՀՐԻ (Փարիզէն):

Գեղարուեստական բաժին:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Եկեղ. Միութեան, եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Ենթակոմիտէի, Կապոյտ Խաչի, Բարեգործականի, Մարտիկներու Միութեանց, Կիրակի, 29 Ապրիլ ժամը 15ին, Սէն Լուի սրահին մէջ Ժէ. փողոց:

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 3,30ին Պիէվրի «Գեղունի» ակումբին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հայ Առաքելական եւ Աւետարանական յարանուանութիւններուն եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան, Սահակ-Մեսրոպ դպրոցին, Հայ Բարեգործականի եւ Համախաբերդցիական Միութեան:

Կը նախագահէ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՔԱՀԱՆԱՅ ԲԱՆՏԻԿԵԱՆ: Կը խօսին Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ, Ա. ԱՐԱՊԵԱՆ, ՎԵՐ. Յ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Անյապաղաբար կ'ուզուին սպասուհի մը եւ օգնական հիւանդապահուհի մը Անտիքիի հանգստեան տան համար:

Դիմել՝ Աղքատախնամի գրասենեակը կէսօրէ վերջերը՝ 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9):

ԾՆՈՒՆԴ

Տէր եւ Տիկին կարպիս Յակոբեան կը ծանուցանեն իրենց անդրանիկ թոռնիկին՝

ԼԻՆՏԱՅԻ

ծնունդը, Աքրա (Քոթ տ'Օր, Ափրիկէ), 20 Ապրիլ 1956:

Այս ուրախ առթիւ Տէր եւ Տիկին Յակոբեան կ'ընեն հետեւեալ նուէրները.—

Հ. Յ. Դ. Մշակոյթի Տան	3.000
Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Պանեէօ Քաջանի մասնաճիւղին (պարախումբ)	3.000
Համազգայինի Փարիզի մասնաճ.	3.000
Կապոյտ Խաչի օգափոխութեան կայանի շէնքին	3.000
«Յառաջ»ի բարգաւաճման	3.000

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Հայր. եւ Երիտ. Միութիւնը արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ, ժամը ճիշդ 20,30ին, Քաֆէ տ'Անկլըթէռ, 2 Ռիւ Տրուօ, վերի սրահը, Մէթրօ՝ Ռիշըլիէօ-Տրուօ: Օրակարգ.— 1. Հերոսամարտի 41րդ տարեդարձը: 2. Պարահանդէս աշնան: 3. Սանի մը ողբերգութիւնը: 4. Ընթացիկ հարցեր:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ԶԱՒԱՐԵԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին:

ԱԿՆՈՒՆԻՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին:

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթկ. այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին:

ՄՈՒՐԱՏ խումբը (Ավինեօն) այս կիրակի, կէսօրէն վերջ, ժամը 3.30ին:

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ խումբը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

ԹԱԹՈՒԼ խումբը այս երկուշաբթի, ժամը 8.30ին:

ԳԷՈՐԳ ՉԱՒՈՒՇ խումբը այս կիրակի, կէսօրէն վերջ ժամը 3ին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. շաբաթ 5 Մայիս, ժամը 9ին:

ԱՐԱՄ խումբը 6 Մայիս, կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին:

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը 5 Մայիս, շաբաթ, ժամը 9ին:

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. 6 Մայիս, կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին:

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ խումբը 6 Մայիս, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին:

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Imp. ARAXES, 46 rue Richer, Paris 9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 25 ԱՊՐԻԼ

MERCREDI 25 AVRIL 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7563 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3378

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԻԱԶՆՆՈՒԹԻՒՆ...

Չգտանք աւելի յարմար բառ մը, բնութագրելու համար այն «ռեւոլուցիոն օպերացիա»ն որ կը կատարուի Խ. Միութեան եւ արբանեակ երկիրներու մէջ, Քսաներորդ Համագումարէն ի վեր։

Ամէն պարագայի մէջ, դիազննութիւն մըն է որ կը կատարեն, մեռելները գերեզմանէն հանելով եւ զատելով, արդարն ու մեղաւորը ճշդելու համար։

Վերաքննութիւն։ Վերագնահատում։ Եւ, ընդհանրապէս՝ վերադատում։ Երբեմն ալ՝ վերաթաղում, անդնդային խորութեամբ։

Գործողութիւնը սկսաւ Սթալինի եստապաշտութեամբ եւ հետզհետէ ընդարձակուելով, ճիւղաւորուելով, այժմ կ՚ընդգրկէ անհամար բազմութիւն մը։

Անիրաւաբար դատապարտուած դէմքեր կը վերստանան իրենց նախկին դիրքն ու իրաւունքները, անմեղ հռչակուելով։ Ուրիշներ թաւալգլոր կ՚իյնան, եւ «թեր-թօն»ը կը շարունակուի։

Տեսակ մը Յայտնութեան գիրք։ Վախճա՞նը։ Ապահովաբար [illegible] Խրուշչեւն անգամ չի գիտեր։

Հարկ է հետեւիլ խորհրդային թերթերուն, աշխարհի բոլոր լեզուներով, ամբողջական գաղափար մը կազմելու համար անցուդարձի մասին, որ իսկապէս աննախընթաց է՝ յեղափոխութեանց պատմութեան մէջ։

Ահաւասիկ անմատչելի կուռք մը եւս կը տապալի, [illegible] Վիշինսկին, նախկին ընդհ. դատախազը, որ մահավճիռներ կ՚արձակէր ամենայն հանդարտութեամբ, ինչպէս գաւաթ մը ջուր խմած ատեն։

Իրազեկներ մինչեւ վեց հազար կը հաշուեն իր զոհերուն թիւը։ Իրականին մէջ, ո՞վ պիտի կրնար ճշդել բուն համրանքը․․

Հրէշը, նախկին մենշեւիկ, դարձած էր սոսկալի դահիճ մը՝ ընդ հովանեաւ «Հանճարեղ»ին։ Եւ ջարդն սկսաւ նախ բարոյապէս զինաթափ վերածելով կուսակցութեան հիմնադիրները, յետոյ գնդակահարել տալով իբրեւ շուն, լրտես, օձ, դաւաճան եւ ամէն ինչ որ կրնաք երեւակայել։

Ազդանշանը տրուած էր եւ մահաշունչ խորշակը տարածուեցաւ ամբողջ Խ. Միութեան մէջ, հասնելով մինչեւ մեր ան[illegible] հայրենիքը։

Այն ատեն չմնացուեցաւ «ակտիվիստ» մը որ եթէ ոչ գնդակը, գոնէ մուրճ-մանգաղը չաչեցնէր իր գլխուն։

Ընդհակառակն, հրէշը պաշտօնի բարձրացում ալ ունեցաւ։ Դարձաւ նախարար եւ դիւանագէտ, Խ. Միութեան լիազօր ներկայացուցիչը՝ Ազգաժողովին մօտ։

Սպաննեցին որ մեռնի, եւ այժմ դիազննութիւն կը կատարեն մէկ-երկու տարի ետքը, հաստատելու համար ահաւոր գաղտնիքը։

Այս անգամ պատանքը քակելու պաշտօնը ստանձնած է Խ. Միութեան իրաւագիտական թերթը, «Սովետական Պետութիւն եւ Իրաւունք», որ կը հրատարակուի Իրաւագիտական Կաճառին կողմէ։

Թերթը ճանչնալով նախկին ընդհ. դատախազին իրաւագիտական տեսութիւնները, գիտել կուտայ թէ ան կը հետեւէր ծուռ ճամբու մը — դատապարտութեան վճիռներ կ՚արձակէր հիմնուելով ամբաստանեալներու հրապարակային խոստովանութեանց եւ ինքնամեղադրանքներուն վրայ։

Խմբագրականը բացատրելէ ետք թէ այս մեթոտը կը հակասէ «ընկերվարական օրինականութեան», կ՚ըսէ թէ Վիշինսկի անհրաժեշտ չէր գտներ «բացարձակ ճշմարտութիւնը», այլ բաւական կը համարէր «կարգ մը իրողութեանց հաւանականութիւնը», ամբաստանեալը դատապարտելու համար։

Դեռ կը խօսինք։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՆՉԵ՛Ր ԿԸ ՊԱՏՄԷ ԽՐՈՒՇՉԵՒ

ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲ ԱՐՁԱԿԱԾ ԵՆ ՕԴԱՆԱՒԷ ՄԸ.— «ՇԱՏ ՉԱՆՑԱԾ ՌԱՏԻՕ-ՀՐԹԻՌ ՄԸ ՊԻՏԻ ՈՒՆԵՆԱՆՔ, ԴԱՐՁԵԱԼ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲՈՎ».— ԵՒ ՍԱԿԱՅՆ ՀԱՄԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆ, ԱՌԵՒՏՈՒՐ ԵՒ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ ...

Խ. Միութեան վարչապետը եւ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը կը շարունակեն իրենց պտոյտները եւ ճառերը Անգլիոյ մէջ։ Վեցերորդ օրը (երկուշաբթի) Պըրմինկըմ երթալով այցելեցին մետաղագործական տօնավաճառը։ Այս առթիւ ճաշ մը սարքուեցաւ, ուր Պ. Խրուշչեւ բաժակաճառ մը արտասանելով յայտարարեց.

— Բոլորովին վստահ եմ թէ շատ չանցած մենք պիտի ունենանք հեռուէն ղեկավարուած գործիք մը որ պիտի կրնայ ջրածին ռումբեր փոխադրել աշխարհի որեւէ մէկ մասը։ Խ. Միութիւնը առաջին երկիրն է որ ջրածին ռումբ մը պայթեցուց սրաթռիչ օդանաւէ մը»։

Իրազեկներ գիտել կուտան թէ այս չնախատեսուած յայտարարութիւնը ուղղուած էր Մ. Նահանգներուն, քանի որ ամերիկեան ջրածին ռումբերը ցարդ պայթած են գետնի վրայ, իսկ անգլիական կարգ մը թերթեր վերջերս կը ծանուցանէին թէ Անգլիա յառաջիկայ տարի լայնօրէն պիտի գերազանցէ Մ. Նահանգներուն եւ Խ. Միութեան ձեռք բերած արդիւնքները, արձակելով իր սեփական ռումբը։

Այսպէս «կողմի անկեղծութեան» օրինակ մը եւս տալով, Խրուշչեւ նորէն շեշտեց թէ անհրաժեշտ է զարկ տալ առեւտրական փոխանակութեանց։ Իր կարծիքով, արդիական զէնքերու գոյութիւնն իսկ Խ. Միութեան մէջ՝ կ՚ապացուցանէ թէ սխալ են Արեւմուտքի հաստատած կաշկանդումները «ռազմագիտական» նիւթերու արտածման մասին։

— «Միջազգային առեւտուրի վրայ հաստատուած սեղմումները դադրեցնելու լաւագոյն միջոցն է վերջ տալ վախին», պատասխանեց Անգլիոյ առեւտրական նախարարը։

ԹՇՆԱՄԱԿԱՆ ՑՈՅՑԵՐ ԵՒ ԲՌՈՒՆՑՔ...

Պըրմինկըմ հասած ատեն Խ. Միութեան ներկայացուցիչները թշնամական ցոյցերու հանդիպեցան ուքրայնացի եւ լեհ տարագիրներու կողմէ որոնք նշանաբաններ կը կրէին, պահանջելով իրենց երկիրներուն ազատութիւնը։ Շատեր կ՚աղաղակէին, իրենց բռունցքները ցցելով. — «Անկցի՛ Մոսկուայի աշխարհակալութիւնը, մենք անկախութիւն կը պահանջենք»։ Ուսանողներն ալ հեգնական երգ մը կ՚երգէին, ներշնչուելով «Երբ կարմիր յեղափոխութիւնը գայ» եղանակէն։ Բուլկանին եւ Խրուշչեւ փոխն ի փոխ կը լսէին ծափեր եւ հայհոյչներ։ Ճաշի միջոցին, Խրուշչեւ պատմեց թէ բազմութեան մէջ տեսաւ մարդ մը որ բռունցքը ցցած էր իրեն դէմ, եւ բացագանչեց.

— «Ժամանակը եկած չէ՞ որ աւելի խելացի ըլլանք, փոխանակ բռունցք ցցելու իրարու դէմ։ Մենք հոս եկած ենք ոչ թէ թշնամութիւն սերմանելու, այլ բարեկամական այցելութիւն մը կատարելու համար։ Աւելի դիւրին է խանգարել քան բարուքել յարաբերութիւնները։ Երբ այր մը եւ կին մը կռուին, իրար շատ սիրելով հանդերձ, դժուար է շտկել կացութիւնը»։

Այնուհետեւ ծանրացաւ առեւտրական յարաբերութեանց բարգաւաճման վրայ։

Մառեշալ Բուլկանին եւս խօսք առնելով յոյս յայտնեց թէ անգլեւխորհրդային խօսակցութեանց արդիւնքը պիտի ըլլայ հաստատուն եւ տեւական խաղաղութեան մը հիմերը դնել։

Անգլիոյ կողմէ խօսեցաւ ելմտական նախարարը։ Առաջին անգամ էր որ անգլ.

ԲԱՆ ՄԸ ՓՈԽՈՒԱ՞Ծ Է Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլլըս ճառ մը խօսելով թելադրեց դրական միութիւն մը հաստատել Խ. Միութեան «ժպտուն արշաւին» հանդէպ եւ զարկ տալ Ատլանտեան ուխտին, որ կրնայ եւ պէտք է զինուորական պարզ դաշինքէ մը աւելին ըլլալ։ «Եկած է ժամանակը իր իմաստին լման հասցնելու դաշինքը։ Անհրաժեշտ է զարկ տալ տնտեսական գործունէութեան եւ աւելի անկախութիւն ապահովել, բարուքելու համար աշխարհի ճակատագիրը»։ Իր կարծիքով, Ատլանտեան խորհուրդը իր յառաջիկայ ժողովին մէջ պիտի քննէ դաշինքին ընդարձակման հնարաւորութիւնները՝ քաղաքական եւ տնտեսական գետնի վրայ։ Յետոյ ուժգին կոչ մը ուղղեց ազատ աշխարհի միութեան համար։ «Խ. Միութեան զինուորական կարողութիւնը այնքան ընդարձակ է եւ իրենց գիտումները այնքան փոփոխական են որ, ստիպուած ենք միշտ պահել մեր արթնութիւնը եւ ուժը։ Պէտք է զօրացնենք նաեւ ազատ աշխարհին գործակցութիւնը։ Պաղ պատերազմը նոր փուլի մը մէջ մտած է։ Մենք յաւիտենական ատելութիւն մը չունինք Ռուսիոյ հանդէպ։ Ինչ որ կ՚ատենք, այդ երկրին վարիչներուն գործած չարիքն է։ Ամերիկեան քաղաքականութիւնը կը ձգտի մօտեցնել այն անխուսափելի օրը ուր կրկին պիտի յայտնուի ռուս եւ ամերիկացի ժողովուրդներուն [illegible] բարեկամութիւնը։ Այսօր, աշխարհը կրնայ գոհունակութիւն զգալ Ռուսիոյ մէջ տեսնելով լոյսի նշաններ որոնք կրնան նոր շրջանի մը արշալոյսը աւետել։ Կարելի է ճշդել թէ ինչ կը նշանակեն այդ փոփոխութիւնները։ Կը նշանակեն թէ ազատ ազգերու միութիւնը եւ ուժը ցոյց տուած են Խ. Միութեան վարիչներուն՝ իրենց քաղաքականութեան ամլութիւնը։ Կը նշանակեն նաեւ թէ ազատականութեան ուժերը կը գործեն եւ բաւական զօրաւոր են պատասխան մը պահանջելու համար։ Այս բոլորը աւելի կարելիութիւն ունին եւ աւելին կը ներկայացնեն քան կը յուսար ազատ աշխարհը քանի մը տարի առաջ։ Բայց մեր գոհունակութիւնը պէտք է չափաւոր ըլլայ։ Սթալին ինկաւ, սակայն մենք տակաւին ներկայացուցչական կառավարութեան մը իրականութիւնը չենք տեսներ խորհրդային ճակատին մէջ, ոչ ալ ճանաչում ժողովուրդներու հիմնական իրաւունքին։ Կը թուի թէ խորհրդային վարիչները հրաժարած են բռնութենէ. բայց տենդագին թափով կը շարունակեն զօրացնել իրենց ռազմական մեքենան, մանաւանդ հիւլէական զէնքերը եւ զանոնք փոխադրելու միջոցները»։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

կառավարութեան մէկ անդամը հրապարակաւ կ՚արտայայտուէր, բրիտանական պաշտօնով։ Ահա իր խօսքերը. — «Դատելով ցարդ եղածներէն, եւ եթէ գործերը համապատասխանեն խօսքերուն, Պ.Պ. Բուլկանինի եւ Խրուշչեւի այցելութիւնը անշուշտ օգտակար պիտի ըլլայ»։

Անցեալ հինգշաբթի օրէն ի վեր խօսակցութիւնները տեւած են 18 ժամ, վեց նիստերով։ Բոլոր վիճելի խնդիրները քննուած են, բայց արդիւնքը յայտնի չէ։ Անգլիոյ պաշտօնական շրջանակներուն մէջ գոհ են որ խորհրդային պատուիրակութիւնը յարգեց գաղտնապահութիւնը, բացի Խրուշչեւի ճառին հրատարակութենէն։ Խօսակցութիւնները պիտի շարունակուին մինչեւ ուրբաթ, եւ յետոյ պաշտօնական զեկոյց մը պիտի հրատարակուի։

× Բուլկանին Մոսկուա հրաւիրեց Անգլիոյ վարչապետը։

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ

Ինչպէս գրած էինք, շաբաթ օր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը եւ իր հետեւորդները հասան Մանչեսթըր։ Գաղութին հոգեւոր հովիւը եւ հոգաբարձութեան անդամներէն մին Լոնտոն գացած էին առաջնորդելու հիւրերը։ Վարչութեան անդամները սեղան մը սարքած էին շաբաթ օր։ Կիրակի առաւօտ Հայրապետը պատարագեց եւ քարոզեց քաղաքին եկեղեցին որ լեցուած էր բազմութեամբ։ Ներկայ էր նաեւ Անկլիքան Եկեղեցւոյ ներկայացուցիչը։ Պատարագէն վերջ ի պատիւ Հայրապետին ճաշ մը սարքուեցաւ, ուր ներկայ էին նաեւ գաղութին անդամները։ Ճաշի ընթացքին բաժակաճառեր արտասանեցին Պ. Պ. Մարքօ Պաքրճեան, Պ. Ամիրայեան, Տիկնանց Միութեան ներկայացուցիչը, Մանչեսթըրի հովիւը՝ Աշոտ քհնյ. եւ Լոնտոնի գաղութին կողմէ Պ. Սարգիս Բիւրքճեան։

Կաթողիկոսը երկուշաբթի օր վերադարձաւ Լոնտոն, ուրկէ Փարիզ կը հասնի չորեքշաբթի (այսօր)։

Հինգշաբթի ժամը 3ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, Կաթողիկոսը պիտի ընդունի բոլոր դպրոցներու հայ աշակերտները, յորդորական մը խօսելով։

Փարիզի Առաջնորդ Սերովբէ Եպիսկ. երկուշաբթի օր Փարիզ վերադարձաւ Մանչեսթըրէն։

× Երէկ եկած թղթակցութիւն մը ստացանք աշխատակիցէ մը որ մանրամասնօրէն կը նկարագրէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ընդունելութիւնը Լոնտոնի մէջ։ Օրը օրին հրատարակած ըլլալով բոլոր տեղեկութիւնները, ինչպէս եւ Քէնթըրպըրիի արք.ին ճառը, զանազան ընդունելութիւններ եւայլն, զանց կ՚ընենք այդ նամակին հրատարակութիւնը։

ՄԱԼԽԱՍ ՊԷՅՐՈՒԹ ՀԱՍԱՒ

«Ազդակ»էն կ՚իմանանք թէ Ապրիլ 20ին օդանաւով Պէյրութ հասած է ժողովրդական վիպագիրը, Մալխաս, դիմաւորուելով ընկերներու եւ բարեկամներու կողմէ։ Ծերունազարդ հեղինակը բաւական ատեն պիտի մնայ Միջին Արեւելք, ուսումնասիրութիւններ կատարելով։

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՑԱՆԿ Գ.

Ընկ. Նօթնեղբայրեան	2.000
Սիմոն Աւտօեան (Դրօյի մահուան առթիւ)	2.000
Ս. Գույումճեան	1.000
Գ. Սապրեան	1.000
Փ. Գույոյեան	1.000
Ս. Յարութիւնեան	1.000
Ն. Նաղաշեան	1.000
Պ. Ծառուկեան	1.000
Ար. Պետրոսեան	1.000
Բալուցեան	1.000
Տոքթ. Ա. Շահպազեան	1.000
Խ. Յովհաննէսեան	1.000
Հայկ Պետիկեան	3.000
Տիրատուրեան	1.000
Սիմոնեան	1.000
Խ. Ուլուսեան	1.000
Գ. Մելոյեան	1.000
Գ. Անթիկեան	1.000
Անդր. Խաչատրեան	1.000
Բարսեղ Սարգիսեան	1.000
Տօնապետեան	1.000
Վարդապետեան	1.000
Գինոսեան	2.000
Կ. Կարապետեան	1.000
Յ. Խաքիճեան	1.000

ՅՈՒՇԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

●

2.— ԴԷՊԻ ՕՇԱԿԱՆ

ԽՄԲ.— Ա. մասը տես «Յառաջ», 15 Ապրիլ.

Դեռ կը մնար ինձ կատարել ուրիշ նուիրական ուխտագնացութիւն մը, դէպի Ս. Մեսրոպի գերեզմանը՝ Օշականի մէջ, որ շատ հեռու չէ Երեւանէն ու կը գտնուի, Աշտարակը Վաղարշապատի միացնող խճուղիին վրայ :

Այս անգամ, հրաժարելով «մենաւոր այցելու»ի քմայքէն կամ պերճանքէն, կը յաջողիմ համոզել ու ինձ միացնել սադիմական քանի մը երիտասարդ վարդապետներ, որոնց հետ ոչ մէկ փոս – ճոր չի կազմեր իմ յառաջացած տարիքը :

Ճամբայ կ'ելնենք բոլորս նոյն տրամադրութիւններով, «ամուրի» մարդոց անփոյթ զուարճարանութիւններով, երգելով ու, փորձելով կատակել, տեղական բարբառով, ինքնաշարժի վարիչին հետ՝ որ ինքն իսկ մեզմով կը զուարճանայ, թերեւս մեզմէ աւելի :

Հեռուէն փոսդ – բարդի մը պէս, պատկերի մը պէս դրաւիչ է Աշտարակը, իր սպիտակ ու գմբէթարդ եկեղեցիով : Կէսօրուան մօտ է արդէն երբ կ'անցնինք Քասախ գետի վրայ ձգուած հնամենի կամուրջէն ու կը մագլցինք արծուեբոյն քարանձաւներու մէջէն : Ոլորապտոյտ կը ճեղքենք աւանը՝ որ ամայի կը թուի օրուան այս պահուն : Ժամանակը թոյլատու չէ որ այցելենք եկեղեցին՝ որուն վրայ հեռուէն դմայլած էինք, կ'եզերենք զայն արագօրէն ու կը շարունակենք մեր ճամբան մինչեւ Օշական, ուր մեր ինքնաշարժը կանգ կ'առնէ, ցայնժամ մեր տեսած տիպարներէն տարբեր ոճով, ժուժկալ բայց իսկատիպ գիծերով եկեղեցիի մը հովանոտ մէկ կողին : Մարդ կը ղրկենք իմացնելու մեր այցը աւագերէցին՝ որուն մօտ են բանալիները :

Մինչ այդ, բախտը կ'ունենանք ականատես ըլլալու մեզի համար անսովոր ու մեծապէս խանդավառող երեւոյթի մը : Եկեղեցւոյն միւս կողմը կը գտնուի գիւղին դպրոցը, ընդարձակ, քառայարկ, ու ամբողջովին քարակերտ :

Կէսօր է : Ճիշդ, ինչպէս մեղուի փեթակներէն, երամ երամ դուրս կը թափին երկսեռ դպրոցականները, գրքերով ծանրաբեռն պայուսակներն ուսընթանուած : Դուրս կը պոռթկան անվերջ : Երամը կը ծաւալի, կը բազմապատկուի ու կը շրջապատէ մեր փոքրիկ խմբակը :

Երեւակայեցէք պատկերը : Հինգ վարդապետ, մէկ անգամէն քով քովի, վեղար ի գլուխ : Երեւոյթ մը որ ապշեցնելու չափ անսովոր ըլլալու է, Օշականի շուքին տակ մեծցող, բայց գիւղին երէցին հնամաշ փակեղին միայն ծանօթ, այս մանուկներուն համար, կ'ըսեմ այնքան անսովոր, որքան անհաւատալի էր մեզի համար իրենց բազմութիւնը՝ իբրեւ դպրոցականի, հայ մատղաշ դպրոցականներու :

Մեր հրճուանքը չափ չունի : Գրկե՞նք, համբուրե՞նք : Ո՞ր մէկը : Քիչ է մնացեր որ այս տղոց հետ, շուրջպար մը բռնենք, ես՝ գլխաբաց ալեւոր մարդ, եւ ինծի հետ իմ ուղեկից վարդապետները ... վեղար ի գլուխ :

Ծիծաղելի ենք թերեւս այս մանուկներու աչքին, բայց ի՜նչ փոյթ : Մենք ալ մանկացած ենք : Իւրաքանչիւրս կը ջանանք մտերմանալ մէկն ու մէկին հետ, կը բռնենք պայուսակները, աչքէ կ'անցընենք գրքերը, կը բաղդատենք դասաբանի աստիճանը իրենց տարիքին հետ ու կը զարմանանք այս տղոց կանխահաս ուշիմութեան վրայ :

Պէտք է ենթադրել թէ մանկավարժական փորձուած մեթոտներու կիրառումը եւ տեղին ու ժամանակին պահանջներուն համապատասխան ծրագրի մը գործադրութիւնը մեծ դեր ունին, ձեռք բերուած յաջող արդիւնքներուն մէջ :

Մեզ կը դիտեն, քիչ անդին, երիտասարդ ուսուցիչները եւ ուսուցչուհիները : Կը զգան մեր յուզումը ու կը մօտենան մեզի, պատրաստ հանելու մեր հարցերու տարափին ու յագեցնելու մեր ծով հետաքրքրութիւնը : Տասնամեայ լիսէ մըն է այս կրթարանը, 800 երկսեռ աշակերտներով : Պատկերը նոյնն է, աւելի կամ նուազ չափով, ամէն աւանի համար, ամբողջ երկրին մէջ, ուր այժմ, տարիքոտներէն զատ, անգրագէտ չէ մնացած : Երեւոյթը ոչինչ ունի անսովոր, այստեղ մանաւանդ, Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի հովանիին տակ, թէեւ մեզի համար նշանակալից է վերին աստիճանի :

Ի՜նչ սփոփանք եւ ի՜նչ խրախոյս :

***

Եկեղեցւոյն Աւագը եկեր է արդէն եւ կը սպասէ որ աւարտենք մեր զրոյցը, զմեզ այցի առաջնորդելու համար Սուրբին գերեզմանը : Եկեղեցին վերաշինուած է սրբատաշ քարերով, կարծեմ 17րդ դարուն : Զանգակատունը խորանին վրայ է, միաժամանակ գմբէթի դերով : Իսկ սուրբին գերեզմանը կը գտնուի ճիշդ խորանին տակ, նկուղ – դամբարանի մը մէջ, ուր կ'իջնենք, քովնտի նեղ սանդուղէ մը, լուռ ու մունջ :

Երկիւղածօրէն կը ծնրադրենք, գետնին հետ հարթ հաւասար տապանաքարին առջեւ : Վտիտ ու դալկադէմ մոմը որ կը նրշուլէ հոն, չէր կրնար փարատել թանձրութիւնը ստուերներուն :

Այո, ապահովաբար մութ էր այդ դամբարանը, բայց ինծի տարօրինապէս լուսաւորուած կը թուի իմացական լոյսով մը, անուշ եւ յափշտակող լոյսով մը : Մեր շրթները պահանջք կը զգան աղօթելու : Երկու կողքիս չոքեր են վարդապետները : Արմուկներս անվիճակցաբար կը մշտեն զիրենք ու կարծես միեւնոյն մտածումէն թելադրուած, միաբերան ու մեղմաձայն կը սկսինք երգել ծանօթ շարականը .—

« Որ ճոռափետուր բանիւ զարդարեալ պայծառազգեցան եկեղեցիք Հայաստանի – եայց ի ձեռըն սրբոյն Սահակայ ...» :

Ձայները պահ մը կ'ոգեւորուին ու կը շարունակենք .—

« Որ խորհրդեամբ ճշմարիտ լուսոյն փառաց անեղին, նկարագրեցան մեզ գիր կենդանի, յարգանէ մաքուր մեծին Մեսրոպայ ...» :

Ու Մեսրոպեան աստուածարժան բարբառին հնչիւնները կը շարուին, կը տողանցեն մարգարտայեա մանեակներու հանգոյն մեր դողդոջ շրթներուն վրայ :

Ցնցուած ենք նորէն : Կոկորդները կը սեղմուին եւ կը կծկուին : Մեր ձայները հիմա կը դաւաճանեն մեզի, չեն հնազանդիր մեզի, բայց ոչինչ : Կը թուի թէ իր դարաւոր քունին մէջէն անուշ ժպիտով մը կ'արթննայ Սուրբը, ու պահիկ մը ականջ կուտայ մեր երգին ներողամիտ ժպիտով :

Դանդաղօրէն ոտքի կ'ելնենք, կը խոնարհինք վերջին անգամ մը եւս, ու մատներու ծայրերուն վրայ անշշուկ, հրաժեշտ կ'առնենք Սուրբէն, թողլով զայն իր յաւերժական, իր խաղաղական ու երանաւէտ նինջին մէջ :

ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԻՍՐԱՅԷԼ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

●

Իսրայէլ ամբողջովին երկրագործական երկիր էր նախքան Բ. աշխարհամարտը : Ճարտարարուեստը փոքր համեմատութեամբ զարգացած էր եւ յատկացուած միայն տեղական սպառումի : Միայն 23 հազար հոգի կ'աշխատէին ճարտարարուեստական ձեռնարկներու մէջ եւ այն ալ ներածուած ապրանքներու վերջին յղկումին վրայ :

Բ. Աշխարհամարտի միջոցին, երբ երկիրը չկրցաւ այլեւս ներածել, զարկ տրուաւ իր սեփական ճարտարարուեստին : Այսօր 120 հազար հոգի կ'աշխատին ճարտարարուեստական ձեռնարկներու մէջ :

Թեթեւ ճարտարարուեստի մեծ մասը կեդրոնացած է Թել Ավիվի շուրջ, եւ կը բաղկանայ գլխաւորաբար ուտեստեղէնէ եւ կերպասեղէնէ :Իսկ ծանրը կեդրոնացած է Հայֆայի շուրջ :

Ութ տարի առաջ երբ Իսրայէլի պետութիւնը հիմնուեցաւ, իր հիմնադիրները նպատակ ունէին ազգային տուն մը հաստատել Հրեաներու համար, որոնք ցրուած էին աշխարհի չորս կողմը : 1945էն ի վեր 800 հազար Հրեաներ Իսրայէլ գաղթեցին, կրկնապատկելով ժողովուրդին թիւը : Թէեւ բնական շատ քիչ աղբիւրներ ունի, սակայն Իսրայէլի ապրուստի մակարդակը բարձր է եւ գրեթէ հաւասար արեւմտեան պետութեանց :29 տարբեր երկիրներէ դէպի Իսրայէլ ներգաղթը կը շարունակուի : Անցեալ տարի 36 հազար հոգի վերադարձան, 80 առ հարիւրը Թունուզէն, Ալժերիայէն եւ Մարոքէն : Այս տարի եւս մեծ պիտի ըլլայ հայրենադարձներու թիւը եւ պիտի գաղթեն մանաւանդ Ֆրանսական հիւսիսային Ափրիկէէն : Ժողովուրդի թիւը արդէն հասած է մէկ միլիոն 800 հազարի : Ցարդ խնդրոյ առարկայ չեղաւ խորհրդարանի այն օրէնքը թէ «ամէն Հրեայ իրաւունք ունի Իսրայէլ գաղթելու» : Սկիզբները գաղթականները հոն կ'երթային միայն Եւրոպայէն, սակայն ներկայիս կը գաղթեն Ասիայէն, Եմէնէն եւ Իրաքէն :

Նախապէս գաղթականները հոն կը հասնէին առանց դրամի, եւ ամէն ընտանիքի համար իսրայէլեան կառավարութիւնը կը ծախսէր 11.760 տոլար մինչեւ որ ինքնաբաւ դառնային :

Երկրին բնական բոլոր աղբիւրներն ալ ծայրը ծայրին են, բացի Նարնջագիի արտադրութենէն եւ Մեռեալ Ծովու կալիւմէն : Ծաղախի ճարտարարուեստն ալ կարելի է հաշուել առեւտուրի կարեւոր ձեռնարկներէն մէկը : Իսկ մնացեալ հանքային աղբիւրները ինչպէս երկաթը, պղինձը կը գտնուին այնպիսի հեռաւոր վայրերու մէջ որ ոչ մէկ մասնաւոր ընկերութիւն պիտի չուզէր շահագործել :

Իսրայէլի տնտեսական ամէնէն մեծ երեւոյթը տեղի ունեցաւ անցեալ ամիս, երբ իր քարիւղի առաջին հորը բացուեցաւ Կազայի շրջանին մէջ : Այս քարիւղը ընտիր տեսակէն է :

Իսրայէլ ամբողջովին չի կրնար գոհացնել իր պէտքերը, սակայն շնորհիւ ներածման, կրնայ ապրեցնել իր ժողովուրդը : Հոն կը տիրէ տակաւին բաժնեչափի դրութիւնը, միւս կողմէ արգիլուած ալ չէ ապրանք ձեռք ձգել քիչ մը աւելի վճարելով :

Երկիրը բարգաւաճման մէջ է եւ որպէսզի յառաջդիմէ, ժողովուրդը շատ կ'աշխատի, զոհողութիւններ կ'ընէ եւ համբերատար է :

Երկիրը իր արտածումէն չորս անգամ աւելի կը վճարէ ներածման համար : Մնացեալ գումարը կը ճարուի շրջիկներու առեւտուրէ, գերմանական հատուցումէն եւ արտասահմանի Հրեաներէն (մեծ մասով Մ. Նահանգներէ) :

Կառավարութիւնը իր տարեկան եկամուտին 40 առ հարիւրը կը ծախսէ ազգ. պաշտպանութեան վրայ, 40 առ հարիւր արտադրութեան եւ 20ը երկրին բնական աղբիւրները շահագործելու համար :

Անգամ մը որ Իսրայէլ ազատի տեւական պատրաստութեան ազգային ծանր բեռէն եւ երկիրը պարենաւորելու հոգէն, կը գրէ ամերիկեան թերթ մը ի վիճակի պիտի ըլլայ չորս միլիոն բնակիչ պահելու իր սահմաններէն ներս :

Երկիրը չի կրնար մեծ չափով երկրա-

ԷՋ ՄԸ ՄԵՐ ԱՐՀԱՒԻՐՔԷՆ

ՀԱՅՈՒՀԻԻ ՄԸ
ԳՈՂ ԳՈՒԹԱՆ

●

Լաւ հոգ կը տանէին ինծի, այն համոզումով թէ այլեւս խալամացած եմ ու դարձած տան տղայ, ու այդպէս ալ պիտի մնամ մինչեւ կեանքիս վերջը : Մեծ վստահութիւն ունէին հաւատարմութեանս եւ անկեղծութեանս վրայ :

Չորս աղջիկներ կային տունին մէջ, միակ տղան ես էի եւ եղբօր պէս կը սիրէին զիս : Որպէսզի լաւ, ձեւաւոր ըլլայ շապիկս, մեծ աղջիկը՝ Զալիխանը մօրը հետ խորհրդակցելէ վերջ, կտորը տարաւ նորեկ դերձակուհիին եւ վերադարձին ուրախութեամբ պատմեց իր ըսածները : «Եղբօրս շապիկն է, ըսած էր, լաւ պէտք է կարէք : Եղբայրս Հայու տղայ է, մօտ հինգ տարի է մեր քով կը մնայ, այլեւս մեզի տղայ եղած է, բոլորս ալ կը սիրենք զինքը, շատ մաքուր եւ հաւատարիմ է» : Այս միամիտ խօսքերէն վերջ Զալիխանը դարձաւ ինծի.

— Գիտե՞ս, եղբայրս, վաղը միասին պիտի երթանք որ չափդ առնէ, դուն ալ պիտի տեսնես թէ որքան աղուոր է :

Ես դժկամակութիւն յայտնեցի երթալու. նախ՝ չափազանց ամչկոտ էի ինծի անծանօթ կնոջ մը առջեւ ելլելու, յետոյ կեանքիս մէջ առաջին անգամն էր որ չափի վրայ հագուստ պիտի կարէին : Եւ վերջապէս տուն մը պիտի երթայի որուն դրան առջեւ քանի մը օր առաջ տեսած էի այլանդակ մարդ մը որ՝ վախ ազդած էր ինծի : Ուրախութեան տեղ տխրութիւն մը եկաւ վրաս, չէի ուզեր անգամ մը եւս տեսնել այդ գարշելիին դէմքը :

Այդ գիշեր եւս բաւական միտքս խառնգարուեցաւ, որոշեցի չերթալ, հոգ չէ թէ շապիկ չունենամ Պայրամին օրը :

Յաջորդ օրը հազիւ թէ դաշտէն տուն եկայ, Զալիխանը պատրաստ ինծի կը սպասէր : Չուզեցի երթալ, բայց մայր ու աղջիկ պնդեցին ու գրեթէ քաշելով տարին : Բարեբախտաբար մարդը հոն չէր : Դերձակուհին մինակ էր, երբ զիս տեսաւ ելաւ նստած տեղէն եւ ներս հրամցուց մեզ : Ես չշարժեցայ տեղէս, Ֆնտօն մօտեցաւ եւ ձեռքս բռնեց, տարաւ պատուհանին լոյսին տակ : «Ասոր համա՞ր է շապիկը, ա՜յ, ի՞նչ աղուոր տղայ է» :

Կտորը բերաւ ու սկսաւ չափել կուրծքիս եւ կռնակիս վրայ : Ես առանց շարժումի, գլուխս վար կախած, աչքերս յառած էի գետնին : «Գլուխդ վեր ըրէ, եղբայրս, որ չափդ չխտակ ըլլայ» : Մատները պտտցուց վզիս շուրջը, դպցուց կզակիս, բայց շուտով երեսը դարձուց միւս կողմը ու թաշկինակը հանելով գոգնոցին գրպանէն դրաւ աչքերուն դէմ : Այդ վայրկեանին ի՞նչ անցաւ իր մտքէն, ոչ մէկս հասկցանք : Ի՞նչ տեղի կ'ունենար, ինչո՞ւ աչքերը թրջեցան : Ո՞վ էր այս գեղադէմ երիտասարդուհին որ փակուած էր երկաթեայ վանդակին մէջ, տարիներէ ի վեր :

Այդ բոլորը պիտի պարզուէր ինծի համար երեք օր ետք, շապիկիս երկրորդ փորձին օրը : Դուրս ելլելէ առաջ ժամադրութիւն տուինք որ երեք օր վերջը անգամ մը եւս երթամ : Ֆնտօն գիտէր որ այդ օրը Քիւրտը պիտի բացակայէր տունէն, կ'ուզէր որ ես առանձին երթամ : Առանց զգացնելու, մեկնումի պահուս քիչ մը շոյեց զիս : «Ալ մեծ տղայ ես, կը յուսամ թէ միւս անգամ մինակդ կուգաս, հեռու տեղ մը չէ, մայրդ եւ քոյրդ իրենց ժամանակը թող չկորսնցնեն. մանաւանդ հիմա որ աշխատանքի ժամանակ է, Պայրամն ալ մօտ է, կիներուն գործը աւելի շատ է, մի խանդարեր զիրենք :

Առանց իր միտքը հասկնալու, խոստացանք գալ Զալիխանին հետ : Ես գրեթէ առանց Ֆնտոյին դէմքին նայելու դուրս ելայ անոր խեղճ խրճիթէն եւ անհամբեր կը սպասէի շապիկիս լրանալուն, իսկ անդին խեղճ Ֆնտօն նոյնքան անհամբեր էր, կ'ուզէր առանձին տեսնել զիս :

Զալիխանին բերնէն լսած էր Հայ ըլլալս, կ'ուզէր իր սրտին գաղտնիքը բանալ ինծի : Կ'ուզէր բան մը լսել ինծմէ, լոյսի եւ յոյսի ճանապարհ մը կը փնտռէր տարիներէ ի վեր, բայց չէր կրնար գտնել : Գազանը ամուր բռնած էր որսը իր արիւնոտ թաթերուն մէջ : Ես տակաւին ոչինչ գիտէի, մտքէս անգամ չէր անցներ թէ գիւղացի տան մէջ բնակող դերձակուհին բռնի բերած բանտարկած էին հոն :

Մեր ժամադրութեան օրը, անձրեւի պատճառով չկրցայ դաշտ երթալ, զբաղեցայ տան մէջ եղած գործերով : Նոյն օրը չափազանց զբաղած էր նաեւ Զալիխանը : Մօրաքոյրը որ կը բնակէր բաւական հեռու գիւղ մը, Պայրամի առթիւ այցելութեան եկած էր իր երկու պզտիկներով : Զիս պահող Քիւրտը բաւական ունեւոր էր, մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնէին Պայրամին համար, որուն երկու օր մնացած էր : Կարծես պահ մը մոռցան շապիկիս պատմութիւնը :

Ես առիթով մը յիշեցուցի Զալիխանին :

ՊԵՏՐՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

(Շար.)

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

●

«ԵՐԿՈՒ ՄԵՐԿԵՐ ԲԱՂՆԻՔԸ ԿԸ ՎԱՅԼԵՆ»

Ներքին պայքարը աւելի սաստկացած է Թուրքիոյ մէջ: Ընդդիմադիրները համապարփակ բացած են Մենտերէսի կառավարութեան դէմ, որ ամէն առթիւ կը ջանայ վարկաբեկել ընդդիմադիրները: Թուրք մամուլն ալ, մեծ մասամբ, կառավարութեան դէմ է եւ առիթ չի փախցներ բուռն քննադատութեան ենթարկելու վարչապետ Մենտերէսը:

Տարսոնի մէջ, ուր գացած էր նախագահ Պայարի հետ, Մենտերէս մէկ ժամ տեւող ճառ մը խօսելով բուռն պատասխան մը տուաւ ընդդիմադիրներուն.

— «Ի՞նչ պատասխան տամ այս կրկէսի ճառախօսներուն: Ե՞ս ալ անոնց պէս հայհոյեմ: Անոնք յիմարի պատանդանքներ կ'ընեն: Արդեօք անոնց «գո՞ղ» ըսեմ: «Անպատկա՞ռ» ըսեմ»:

Ցետոյ ակնարկելով «Հալք» եւ «Հիւրրիյէթ» կուսակցութեանց գործակցութեան, Մենտերէս ըսաւ.

— «Այսօր «Հիւրրիյէթ» կուսակցութիւնը «Հալք»ի հետ մեր դէմը ելլել կ'ուզէ: Երկու մերկեր բաղնիքը կը վայլեն: Այսպիսիներուն կարելի չէ յանձնել երկիրը: Հայհոյութիւնը աճուրդի հանած են կարծես: Արդեօք պատերազմական ատեաննե՞ր կ'ուզեն հիմնել: Եթէ նախարարները իբրեւ զող եւ անպատիւ կ'ամբաստանեն իշխանութեան գլուխ գալէ վերջ հաշիւ հարցնելու համար, անոնց հաշիւր մենք այժմէն պէտք է տեսնենք»:

Ցետոյ յարձակելով թերթերուն վրայ եւ զանոնք նմանցուց նպարավաճառներուն, ըսելով.— «Փրանսայի համայնավար թերթերն անգամ անոնց լեզուն չեն գործածեր»:

Թուրքիոյ նախագահն ու վարչապետը Տարսոնէն վերջ գացին Ադանա, հոն ալ վարչապետ Մենտերէս ճառ մը խօսելով, ընդդիմադիրները ամբաստանեց իբրեւ յեղափոխական եւ խափանարար ուժեր. «Անոնց բացած բուռն համագարկին պաշտպանութեանը տակ համայնավար միութիւններ շարժման անցնելու կը պատրաստուին: Ընդդիմադիր ճակատը ուրացող է եւ երկիրը յեղափոխութեան կ'առաջնորդէ»:

գործական ապրանքներու արտածող մը ըլլալ, բայց նարնջագիւլէն, չունենալով բաւարար ջուր: Իր հում նիւթերը նմանապէս քիչ են:

Իբրեւ գլխաւոր ապրիլ կը մնայ աշխատանքը: Իր ճակատագիրը Հոլանտայի կամ Զուիցերիոյ պէս է, ներածել կարելի եղածին չափ հում նիւթ, եւ աւելցնել անոնց վրայ իրենց աւելորդոյն աշխատանքը եւ արտածել զանոնք իբրեւ ընտիր արտադրութիւն: Ադամանդ կտրելու եւ յղկելու ճարտարարուեստը ամէնէն աւելի զարգացածն է: Անտաշ ադամանդներ կը ներածուին եւ չինուելէ ետք կ'արտածուին:

Անցեալ տարի Իսրայէլ իր պատմութեան ամէնէն բազմածախս ծրագիրը իրագործեց: 67ուկէս մղոն ջրուղի շինեց, որ ջուրը Եարկոն գետէն (Թել Ավիվի մօտ) դէպի հիւսիսային Նեկեւ կը փոխադրէ: Արժէքը՝ քսան միլիոն տոլար: Որով սողելի հողին 25 առ հարիւրը աւելցաւ, աւելցնելով 15էն 20 միլիոն սթերլինի հունձք: Այս կերպով երկիրը կրցաւ երկու հարիւր հազար հողի ապրուստը ապահովել եւ մասամբ փարատել սովի վտանգը:

Զիմ Իսրայէլ Նաւային Ընկերութեան նաւատորմը իբրեւ ազգային առեւտրական նաեւ աշխարհի ամէնէն արդիականն է: Կը բաղկանայ 24 նաւերէ: Ընդհ. տարողութիւնը հարիւր հազար թոնէն վար է: Անցեալ տարի 681.500 թոն ապրանք փոխադրեցին, 340.800 թոն ներածման, իսկ 224.700 թոն արտածման համար:

Ն. Ե. Հ.

ՀԱՅԿ. ՊԱՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

●

Ապրիլ 16ին, փարիզահայերը, ապրեցան իսկական վայելքի երեկոյ մը, շնորհիւ Օր. Ալիս Պօյաճեանի, որ երեք ամիս Երեւանում իր պարային արուեստը կատարելագործելուց յետոյ, ունեցաւ իր անդրանիկ ելոյթը, Փարիզի Անթուան թատրոնի մէջ:

Օր. Ալիս ծանօթ էր Փարիզի հասարակութեանը մինչեւ Հայաստան գնալը: Մի քանի առիթներով նա հանդէս է եկել մեր բեմերի վրայ, կատարելով ռուս., հնդկական, կովկասեան (Լեզգինկա) եւ վերջերս նաեւ հայկական պարեր: Ճիշդ գնահատանք տալու համար այդ ելոյթներին, մենք Օր. Ալիսին պիտի անուանէինք հայկական պարերի սկսնակ եւ խոստումնալից «ամատոր»: Անցեալ օրուան ելոյթից յետոյ, կարող ենք օրիորդը համարել պարուհի:

Որոնք են այն նուաճումները, որ ձեռք է բերել Օր. Ալիսը:

Նախ եւ առաջ տեքնիք ը: Պարուհին հանդէս է գալիս բեմի վրայ աւելի վստահ, կարող ենք ասել՝ տիրական կերպով: Իր ականջը եւ ուշադրութիւնը այնքան էլ գերի չեն նուագին, որ այլեւս չէ ճնշում նրա վրայ եւ վեհերոտ դարձնում նրա շարժումները: Ընդհակառակն Ալիսի համարձակ շարժումներից մէկ քանիսը երբեմն դուրս էին գալիս կանացի պարին յատուկ սահմանափակ շրջանակից եւ վերածւում տղամարդու պարային շարժումների:

Երկրորդ նուաճումը, որ հարկ է նշել, քայլերի եւ ֆիկիւրների բազմազանութիւնն էին, որ առաջ չկար նրա պարերի մէջ: Դրանցից մի քանիսը նորութիւն էին մեզ համար, որովհետեւ չկային նախասովետական շրջանի ժողովրդական մենապարերի մէջ: Մեր կարծիքով նրանցից մէկ երկուսը այնքան էլ հարազատ չէին այդ պարերին (Թմբուկը): Ենթադրում ենք սակայն, որ այդ նորութիւնները մտցրել են Հայաստանում եւ նրանց պատասխանատու հեղինակը Օր. Ալիսը չէ:

Այս նուաճումները մատնանշելուց յետոյ, մի քանի բարեկամական դիտողութիւններ՝ մեր երիտասարդ պարուհուն:

Օր. Ալիսը մէկ կէտի վրայ (կանգնած տեղը) գրեթէ չպարեց, որով այնքան էլ պատեհութիւն չունեցաւ ցուցադրելու ձեռքերի նուրբ, ճկուն շնորհալի շարժումները, որոնք կանացի պարի առանձնայատկութիւններն են կազմում: Մեր ժողովրդական պարերի մէջ եթէ տղամարդը պարում է գլխաւորապէս ոտներով, կինը, սակայն, պարում է գերազանցապէս ձեռքերով: Իրաւացի է, հայ արուեստի հմուտ մասնագէտ Գ. Գոյեանը, երբ գրում է, որ «տղամարդու պարի արտայայտութեան հիմնական միջոցն է «ոտքերի շարժումը», իսկ, կանանց պարի մէջ՝ մարմնի վերեւի մասի եւ գլխաւորապէս «ձեռքերի շարժումը»: Եւ հաստատելու համար իր ասածը, Գոյեանը դիմում է նոյնիսկ Խորենացուն, յենլով պատմարանի այն մէկ արտայայտութեան վրայ թէ «նա (կինը) երգում է ձեռքերով»: (տես, «Հայկական բալէտը», Ս. Թորոսեան, «Հայրենիք», Օգոստ. 1949): Ձեռքերով «երգել», սակայն, աւելի յարմար է ոչ թէ մեծ քայլերով կատարած արագ պտոյտների ընթացքում, այլ մէկ կէտի վրայ պարելու ժամանակ: Նոյն այդ պատճառով, պէտք է, որ Օր. Ալիսի, նուրբ ճաշակով, գոյների այնքան գեղեցիկ զուգադրութեամբ կարուած հագուստները, որոնք կրում էին հայկական դրոշմ, լինէին մի քիչ աւելի երկար, որպէսզի ծածկէին պարուհու ոտները, ծայրայեղ դէպքում դուրս թողնելու համար միայն ոտների ծայրերը:

Վերջացնելով մեր ասելիքները, շնորհաւորում ենք Օր. Ալիսին իր յաջողութիւնների համար եւ ցանկանում ենք որ յամառ եւ շարունակական աշխատանքով աւելի կատարելագործէ իր արուեստը, ապագայում աւելի լայն հասարակութեան ծափեր խլելու համար:

ՀՌԻՓ. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ԴԻՒՑԱԶՆԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

●

ՊՐԻՒՍԷԼ, (Յառաջ).— Երկուշաբթի, 16 Ապրիլ, Պրիւսէլի ուսանողական տան մէջ տեղի ունեցաւ Պ. Ա. Մխիթարեանի փրանսերէն դասախօսութիւնը հայ ժողովուրդի մասին: Վարչութիւնը շատոնց որոշած էր այս ձեռնարկը, բայց պայմանները թոյլատու չէին եղած: Այս տարուան վարչութիւնը, յարատեւ ճիգով կրցաւ ապահովել Պրիւսէլի համալսարանի ուսանողներու գործակցութիւնը եւ դասախօսութիւնը դնել Լիպր Էքզամէն կազմակերպութեան հովանիին տակ:

Դասախօսութիւնը տեւեց մօտ մէկ ժամ եւ ունկնդրուեցաւ մեծ հետաքրքրութեամբ: Եղուարդ Ժախեանի գեղեցիկ բացման խօսքէն վերջ՝ Պ. Մխիթարեան ներկայացուց հայ ժողովուրդի պատմութիւնը եւ գոյութեան պայքարի մէջ ցոյց տուած անոր կենսունակութիւնը, զոր «դիւցազներգութիւն» կը կոչէր եւ ոչ թէ «ողբերգութիւն»:

Համադրական եւ ամփոփ գիծերու մէջ տալէ վերջ մեր պատմութեան հոլովոյթը, յարգելի դասախօսը ծանօթացուց մեր ազգային յատկանիշներուն եւ առաքինութիւններուն վրայ ե երկարօրէն խօսեցաւ հայ եկեղեցիի դերին մասին ազգապահպանումի պայքարին մէջ: Զգալի էր առարկայական ըլլալու ճիգ մը, ինչ որ օտարները գնահատեցին: Զգացումէն աւելի լմբռնումի տարողութեան դիմելով, դասախօսը յաջողեցաւ ճանչցնել մեր ժողովուրդի անցեալն ու ներկան:

Երեկոյթը վերջ գտաւ Վալոն ուսանող Ռեմոն Տրմուսէլի փակման խօսքով:

ՈՒՍԱՆՈՂ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

●

ՎԻԷՆ, (յապաղած).— Այս տարի Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Կեդր. վարչութիւնը գեղեցիկ գաղափարը ունեցած է իր հիմնադրութեան տասներորդ տարեդարձին առթիւ, շրջուն պարախումբով մը այցելել Կեդր. Ֆրանսայի կարգ մը քոյր մասնաճիւղերը: (Սէնթ Էթիէն, Լիոն եւ Վիէն):

Պանեէօ Քաչանի պարախումբը Ապրիլ 7ին, շաբաթ գիշեր «Սէրքլ Կաթոլիկ»ի մէջ սարքած, տոհմիկ եւ գեղջուկ պարերով մեծ վայելք մը ապահովեց գաղութին:

Տեղական կոմիտէին հերթապահին քանի մը խօսքէն ետք, բեմը բացուեցաւ: Վիէնի մասնաճիւղը գեղարուեստական կարճ բաժին մը ունէր: Ցետոյ, Փարիզի պարախումբը սկսաւ պարել Կոմիտասի հռչակաւոր «Զեմ ու չեմ»ը հայկական տոհմիկ տարազներով եւ հազար ու մէկ նազ ու նազանքներով: Իրենց առաջին պարովն իսկ ներկաներու բուռն ծափերուն արժանացաւ:

Յաջորդաբար 14 պար պարեցին, բոլորն ալ հայրենի բնապաւառէն: Պարախումբին խօսնակը ամփոփ տեղեկութիւններ կու տար իւրաքանչիւր պարի մասին: Ժողովուրդին ոգեւորութիւնը կրկնապատկուեցաւ, երբ Կինտոներու եւ աղջկան՝ հօրենական տունէն բաժնուելու, մենապարը, ու մանաւանդ հռչակաւոր Թամզարան պարեցին:

Ընկեր Գ. Լալեան, որ հիւրաբար / գտնուէր Վիէն, ոգեւորուելով երիտասարդներու խանդավառ պարերէն, բեմ հրաւիրուեցաւ եւ քանի մը թելադրիչ եւ խրախուսական խօսքեր ուղղեց թէ ծնողքներուն եւ թէ երիտասարդներուն:

Տասնըհինգ վայրկեան դադարէն վերջ Լիոնի Նոր Սերնդականները ներկայացուցին «Վեցուկէս պորտի ժառանգ» զաւեշտը, ուր նոյնքան յաջող էին դերակատարները:

Շնորհիւ Պանեէօ Քաչանի պարախումբին, գաւառի Հայերը քիչ մը թարմացան, վերստին յիշելով իրենց հայրենի յիշատակները: Ինչքան լաւ պիտի ըլլար եթէ Հայաստան աշխարհէն ալ շրջուն պարախումբ մը այցելութիւն տար:

Քաջալերելի եւ գնահատելի աշխատանք է որ կատարած են խումբին ղեկավարները, տիկին Թորոսեան եւ Տիկին Սասունին: Ներկաները ուշ ատեն բաժնուեցան սրահէն, յուսալով գալ տարի աւելի ճոխ պարերով այցելել:

Ա.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (31)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

9.— ԱՇՏԻՇԱՏԻ ՎԱՆՔԸ

Արձան քրմապետը գինուած էր, գինուած էր եւ նրա որդին: Հայր եւ որդի դառն եւ նախատական խօսքերով մենամարտութեան էին հրաւիրում Հայոց իշխաններին, որ կռւում էին հայրենի աստուածների դէմ: Շուտով քուրմերը այնպիսի նեղ դրութեան մէջ դրեցին Հայոց իշխաններին, որ Մոկաց իշխանը ստիպուած եղաւ Լուսաւորչին փախցնել Մամիկոնեանների Ողական ամրոցը որ թշնամու ձեռքը չընկնի: Փախչելու միջոցին Լուսաւորիչը իւր Կեսարիայից բերած սրբութիւնները թաղցրեց անտառի մէջ, մի անյայտ տեղում:

Կռիւը տեւեց մի քանի օր եւ մի քանի շաբաթ, մինչեւ Հայոց իշխանները նոր զօրութիւն ստացան: Յաղթութիւնը մնաց քրիստոնէութեան կողմը: Արձան քրմապետը, նրա որդի Դեմետրէն եւ Մեսակէս քրմապետը ընկան պատերազմի դաշտում, սուրը ձեռքում, հերոսի պէս: Ընկան քուրմերից եւ 1038 քաջեր: Քարքէ լերան սքանչելի տաճարները կործանուեցան... Հայոց արհեստի եւ ճարտարութեան գեղեցիկ գործը ոչնչացաւ... Եւ մեծագանձ մեհեանների հարստութիւնը Հայոց նոր խաչակիրների աւարառութեան առարկայ դարձաւ:

Ոսկին, արծաթը, մարմարինը հեշտ էր կործանել, բայց այն զգացմունքը, որ միացրած էր ժողովրդի սրտի եւ հոգու հետ, այն հաւատը, որ նա ունէր դէպի իւր հայրենական աստուածները,— դրանք դեռ մնում էին եւ մնացին շատ դարեր այդ կործանումից յետոյ: Սուրը եւ հուրը չկարողացան ոչնչացնել նրանց: Կրօնը փոխուեցաւ, բայց ժողովրդի վաղեմի սովորութիւնները մնացին:

Դրանք այն տաճարներն էին, որտեղ Նաւասարդի սկզբում կատարւում էր Վարդավառի աշխարհախումբ տօնախմբութիւնը: Այդ տօնախմբութիւնը հեթանոսական դարերում կատարւում էր տարուայ մէջ եօթն անգամ, եւ ամէն անգամին թէ՛ թագաւորը, եւ թէ՛ մեծ քրմապետը ներկայ էին գտնւում:

Լուսաւորիչը նոյն տաճարների տեղում հիմնեց առաջին սրբութեան սեղանը եւ Հայաստանի առաջին Մայր եկեղեցին, որ, պահպանելով իւր հին անունը, կոչւում էր Աշտիշատի վանքը: Վարդավառի տօնախմբութիւնը փոխեց Յիսուս Քրիստոսի այլակերպութեան տօնախմբութիւնով: Բայց «Վարդավառի» նախնական սովորութիւնները մնացին: Դարձեալ տարին եօթն անգամ յայտնւում էին այնտեղ Հայոց քրիստոնեայ թագաւորը իւր նախարարների եւ Հայոց մեծ քահանայապետի հետ բաց էին անում Աշտիշատի վանքի աշխարհախումբ տօնախմբութեան հանդէսը: Դարձեալ զոհեր էին մատուցանում, աղաւնիներ էին թռցնում եւ ջուր էին սրսկում միմեանց վրայ: Դարձեալ կատարւում էին նոյն խաղերը, նոյն մրցութիւնները եւ նոյն պարգեւաբաշխութիւնները, որ լինում էին հեթանոսական դարերում: Դարձեալ նոյն վարդերը, որ մի ժամանակ զարդարում էին Աստղկայ տաճարը, յետոյ նոյնպէս զարդարում էին Աշտիշատի վանքի սուրբ սեղանը: Եւ այդ տօնը դարձեալ կատարւում էր Նաւասարդ ամսի սկզբում եւ կոչւում էր Վարդավառի տօնախմբութիւն:

Այդ բոլորը գիտէր Սամուէլը, այդ բոլոր հանդէսներին մասնակցել էր նա: Ոչ սակաւ անգամ՝ խաղերի կամ մրցութիւնների ժամանակ՝ ստացել էր նա առաջին մրցանակը: Ոչ սակաւ անգամ Հայոց թագաւորը համբուրել էր նրա ճակատը, կատարած քաջութիւնը տեսնելով:

Իսկ այժմ ներկայանում էր մի նոր կրօնական պատերազմ: Արդեօք ի՞նչպէս կը մասնակցէր այդ պատերազմին ժողովուրդը, այն ժողովուրդը, որ տակաւին մնացել էր իւր հին աւանդական նախապաշարմունքների մէջ: Այդ միտքը սարսափեցնում էր Սամուէլին, երբ նա ցած իջաւ ձիուց եւ ոտք դրեց Աշտիշատի վանքի սեմի վրայ:

(Շար.)

ՐԱՖՖԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ բուռն կռիւներ կը մղուին, համաձայն վերջին տեղեկութեանց։ Բազմաթիւ օդանաւեր կը մասնակցին գործողութեանց։ Երկու հրոսախումբեր ընաջնջուած եղած են Թլեմսէնի մէջ։ Տեղեկագիրը կ՚ըսէ թէ սպաննուած են 120 ըմբոստներ։ Կռիւը տեւեց երկու ժամ։ Ապստամբները կը շարունակեն խանգարել ելեկտրականութեան եւ ջուրի սպասարկութիւնը։ Օրան, որ 300·000 բնակիչ ունի, ջուրի նեղութիւն կը կրէ։ «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ կռիւներ կը մղուին 1800 մեթր բարձրութեամբ լեռներու վրայ, ապստամբներու խումբի մը դէմ որ ամրացած է քարայրի մը մէջ։ Երեսուն օդանաւեր կը գործեն Ալժերիոյ եւ Մարոքի սահմանին վրայ։ — Թունուզի վարչապետը, Պուրկիպա, համակրանք յայտնեց Ալժերիոյ դատին համար։ Թունուզ այցելող նախկին Ֆերհատ Ապպաս Գահիրէ գնաց։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ արտ. նախարարը, Շարեթ, ճառ մը խօսելով բացատրեց թէ պատերազմի վտանգը պիտի չփարատի, ցորչափ տարբերութիւն մը կը տիրէ Իսրայէլի եւ Եգիպտոսի վերազինման մէջ։ «Զարիքին արմատն է Չեխոսլովաքիոյ եւ Եգիպտոսի միջեւ կնքուած համաձայնութիւնը»։

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ընդհ. քարտուղարը Դամասկոս գնաց, համոզելու համար որ Սուրիան ալ միջոցներ ձեռք առնէ, որպէսզի ընդհարումներ չպատահին։ Կ՚ըսուի թէ մեծ դժուարութեանց պիտի հանդիպի։

ԵՐԿՈՒ ԹՈՒՐՔԵՐ սպաննուեցան Կիպրոսի Նիկոսիա քաղաքին մէջ։ Խումբ մը Թուրք երիտասարդներ փողոց իջնելով խորտակեցին յունական խանութներու ապակիները եւ քարեր նետեցին։ Շատ մը վիրաւորներ կան։ Հինգ հազար Թուրքեր կը գտնուին Նիկոսիոյ մէջ։ Սպաննուած Թուրքերէն մէկը ոստիկան մըն է։ Անգլիացի զինուոր մըն ալ մեռան ստացած վէրքերէն։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Ապրիլ 23). — Ձոյլ ոսկի 458·000, նափոլէոն 3110, դոլար. 3000, անգլիական 4020, քառն տոլարնոց 15·960, թղթադրամ (անպաշտօն) տոլար 396, անգլիական 1045, դոլար. 94·50։

ՀԱՅՈՒՀԻ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Ալժերիացի մը, Մոհամմէտ Հալլու, սպաննեց իր կինը, 23 տարեկան Հայուհի մը, ծնեալ Տօնիկեան։

Լիոնի «Լը Փրոկրէ» թերթը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդէ այս ոճրի մասին որ մեծ յուզում պատճառած է Սէն Շամոնի մէջ. —

Ապրիլ 20ին կէս օրէ ետք Ալժերիացի մը Մաքոնի Ս. Պետրոս եկեղեցին մտնելով, ուզեց տեսնել ժողովրդապետը, խոստովանութիւն մը կատարելու համար։ Պատմեց թէ ամուսնացած է Սէն Շամոնի մէջ, Օր. Տօնիկեանի հետ եւ կը բնակի Վերսայլ, երբեւ մթերապահ Սէն Սիրի օդանաւային բանակի հաստատութեան մէջ։ Յետոյ շարունակեց.

— Հինգշաբթի առտու ժամը 7ին բուռն վէճ մը ունեցայ կնոջս հետ եւ խեղդեցի կարմնցնելով մուրճը առի եւ գլխուն իջեցուցի։ Կինս գետին փռուեցաւ։ Այն ատեն գանակի քանի մը հարուածներ ալ տուի սրտին։ Անմիջապէս շոգեկառք նստայ Փարիզ երթալու համար, յետոյ տոմսակ առի Լիոնի համար։ Կ՚ուզէի տեսնել երեք զաւակներս, որոնք Սէն Շամոն կը գտնուէին, իրենց մեծ հայրիկին եւ մայրիկին քով։ Բայց քաջութիւն չունեցայ զանոնք տեսնելու։ Գիշերը Լիոն անցուցի եւ այս առտու կառք նստելով Մաքոն եկայ։ Քանի մը ժամ թափառեցայ փողոցներուն մէջ եւ յետոյ եկեղեցի մտայ»։

Սէն Շամոնի մեր թղթակիցը կը գրէ թէ դժբախտ գոհը Մալաթիացի էր եւ շատ գեղեցիկ։ Ֆրանսերէն թերթը կը պատմէ թէ Հայուհին մտահոգ էր երկար ատենէ ի վեր։ Ալժերիացին նախանձոտ էր եւ յաճախ գործը ձգելով տուն կ՚երթար, զայն յանցանքի վրայ բռնելու համար, բայց դժբախտ կինը օրինակելի հաւատարմութիւն մը ունէր։ Հալլու բախտած էր կինը որ ծառայէ ծեր մարդու մը քով, բայց պատուիրած էր չզրուցել անոր հետ։ Միեւնոյն ատեն անխնայ կը ծեծէր զայն։ Դրացիները վարժուած էին ամենօրեայ կռիւներուն, այնպէս որ կարեւորութիւն չտուին վերջին օրուան բուռն անցուդարձին։ Ոճրագործը ձերբակալուած է։

Անշուշտ առաջին ողբերգութիւնը չէ այս, հետեւանք՝ խառն ամուսնութեանց։

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Գաղթ. վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Տիկնանց եւ Ուս. Միութեանց եւ Բարեգործականի։

Այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին,

SALLE ATHENEE ROYAL

. 49, Rue Ernest Allard:

Կը խօսին Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ Գ. ՊԱՀՐԻ (Փարիզէն)։

Գեղարուեստական բաժին։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Եկեղ. Միութեան, եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Ենթակոմիտէի, Կապոյտ Խաչի, Բարեգործականի, Մարտիկներու Միութեանց, Կիրակի, 29 Ապրիլ ժամը 15ին, Սէն Լուի սրահին մէջ ժէ. փողոց։

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 3,30ին Պիէվրի «Գեղունի» ակումբին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հայ Առաքելական եւ Աւետարանական յարանուանութիւններուն եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան, Սահակ-Մեսրոպ դպրոցին, Հայ Բարեգործականի եւ Համախորհրդակցական Միութեան։

Կը նախագահէ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՔԱՀԱՆԱՅ ԲԱՆՏԻԿԵԱՆ։ Կը խօսին Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ, Ա. ԱՐԱՊԵԱՆ, ՎԵՐ. Յ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ։

★

ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին, կլերականներու սրահը։

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ

Արտասանութիւն, մեներգ եւ նուագ։

LE COMITE DU PRIX BREMOND

Կազմակերպած է դասախօսութիւն մը

Այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին,

Salle Debussy : 252, Fg. St. Honoré

Կը խօսի՝ ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ

Հայերէնի դասախօս Արեւելեան Լեզուներու Վարժարանին մէջ։

Նիւթը՝ Հայ ժողովրդական դիւցազներգութիւնը։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր Արտաշէս Պիպէրեանի, իր կնոջ՝ Մելինէ Պիպէրեանի կսկծալի մահուան առթիւ։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ամասիոյ Հայր. Միութեան վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հայրենակից Տէր եւ Տիկին Ահարոն Պասմաճեանի իրենց անդրանիկին եւ եղբօր՝ Պ. Սուրէն Յակոբեանի մահուան առթիւ ի Համպուրկ (Գերմանիա)։

NUIT DE LA POPOTE

Ի նպաստ ՕՏԱՐ ԼԵԳԷՈՆԻ անկարողներուն (էնվալիտ)։

Այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ։

CERCLE MILITAIRE

Բարձր հովանաւորութեամբ եւ նախագահութեամբ ՄԱՌՇԱԼ ԺՈՒԷՆԻ։

Կը մասնակցին՝ Մուլուճի, Պոտտաս, Լուիս Մարիանօ, Ալէն Ռոլան, Ֆերնան Կրավէ, Միշա Աուէր եւն.։

Նուագախումբ ԱՆՏՐԷ ԷՔԵԱՆ

Գիշերուան զգեստ։ Թոմպոլա։

Տոմսերու համար դիմել՝ Պ. Առաքելեանի

20, Rue Nungesser et Coli, Paris (16e).

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ. — Անուշադիր բըքեր-ցողին. — Հրատարակուած է երկու անգամ, Փետր. 12ին եւ 17ին։

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ

Այր մարդու շապիկի օձիք եւ թեւնոց (մանշէթ) կարող գործաւորուհիներ, տունը աշխատող։ Դիմել՝

Aslangulian, 61 Ave. Félix Faure, Paris (15e).

●

Ստիպողաբար կ՚ուզուին սպասուհի մը եւ օգնական հիւանդապահուհի մը Անտիլիի հանգստեան տան համար։

Դիմել՝ Ալֆորտվիլի դրասենեակը կէսօրէ վերջերը՝ 32 ռիւ տը Թրէվիզ. Փարիզ (9)։

Imp. ARAXES, 46 rue Richer, Paris 9[e]

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, 26 Մայիս, ժամը 21ին, քաղաքապետարանի սրահը։

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները յառաջիկայ ուրբաթ, 27 ապրիլ, ժամը 20·30ին Քաֆէ Պարպօթի մէջ, Կար տիւ Նոր։

Կը զեկուցանէ ընկ. Գ. ԼԱԶԵԱՆ

Այս առթիւ տեղի կ՚ունենայ նորեկ ընկերներու երդումի արարողութիւնը։

ՖՐԱՆՍԱ—ԱՐԵՒԵԼՔ ԿՈՄԻՏԷՆ

Կազմակերպած է շարք մը դասախօսութիւններ։ Այս շաբաթ ժամը 20·45ին, Maison de La Chimie 28bis Rue St.Dominique

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ

Նախագահութեամբ՝

OLIVIER LACOMBEի

(Doyen de La Faculté des Lettres de Lille)

Խօսք կ՚առնեն. —

CHARLES DEDEYAN

(La tradition française en Arménie)

JACQUES MADAULE

(L'Arménie Cilicienne et La France

LUC-ANDRE MARCEL

(La poésie et la musique arméniennes)

J. BALTRUSAITIS

(L'Art arménien et l'Occident)

Mr. LE DUC DE BRISSAC

(L'apport des Arméniens en France)

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

Տոմսերու գին՝ 400 եւ 200 փրանք, կէս գին ուսանողներու համար։ Դիմել՝

Durand (Place de La Madeleine).

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ. — Պրուսայի Թոփուզ արձարանին պզտիկ գիւղը յարակից տունը բնակող Եէմէնիճի Օննիկ աղա, կինը Սերինա հանըմ, աղան՝ կօշկակար Յակոբ, աղջիկը՝ Նուրիկ, թոռը՝ Միքայէլ։ Առաջին ընդհ. պատերազմին, երբեւ գաղթական Պրուսայէն հեռացած էին։ Փնտռողն է իրենց մեծ քոյրը Եպրուհի։ Լուր տալ. —

Mr. V. Tossounian

30, Rue de La Pompe, Paris (16[e]).

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ԱՊՐԻԼ 10ին իր աշխատած գործարանին մէջ յանկարծամահ եղաւ Ժանթիյի բնակող Քէրէմէթցի Խնկիկ Ստեփանեան։ Թաղումը կատարուեցաւ Ապրիլ քսանին։ Ներկայ Քէրէմէթցիները եւ ուրիշ հայրենակիցներ ուղղացեալին յիշատակը յարգելու համար իրենց մէջ դրամ հաւաքելով գոյացած 17·750 Փրանքը փոխան ծաղկեպսակի կը յատկացնեն հետեւեալ բաժանումներով։ 4000 Փր. Ժանթիյի հայկ. դպրոցին։ 4000 Փր. Կապոյտ Խաչին, 4000 Փրանք Կարմիր խաչին, 4000 ծերանոցին, 1750 Փրանք Յառաջի բարգաւաճման համար։

«Ստացանք «Յառաջ»էն։

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ՚ԵՐԳԵՆ

Ի նպաստ Սենթ-Իլեր Տիւ Թուվէի սանատորին։ Այս կիրակի ժամը 14,30ին, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը, բարձր հովանաւորութեամբ՝ ԺԱՆ ՍԱՐԱՅԻ եւ նախագահութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԱՅԻ։

Տոմսերու գին՝ 300, 200, 150 եւ 100 Փր.

Օր. ՍՐԲՈՒՀԻ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ

Ամուսնացած

Կնքահայրութեամբ Տր. Պարիկի։

Փոր – Մարլի, 22 Ապրիլ 956 Փարիզ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ. —

ԶԱՒԱՐԵԱՆ ենթկ. այս չարաթ ժամը 9ին։

ԱԿՆՈՒՆԻՆ ենթկ. այս չարաթ ժամը 9ին։

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթկ. այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին։

ՄՈՒՐԱՏ խումբը (Ավինեօն) այս կիրակի, կէսօրէն վերջ, ժամը 3·30ին։

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ խումբը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։

ԹԱԹՈՒԼ խումբը այս երկուշաբթի, ժամը 8·30ին։

ԳԷՈՐԳ ՉԱՒՈՒՇ խումբը այս կիրակի, կէսօրէն վերջ ժամը 3ին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. չարաթ 5 Մայիս, ժամը 9ին։

ԱՐԱՄ խումբը 6 Մայիս, կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին։

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը 5 Մայիս, չարաթ, ժամը 9ին։

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. 6 Մայիս, կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին։

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ խումբը 6 Մայիս, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3·30ին։

Սոյն ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ։ Ներկայ կ՚ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԻՍԻ. — Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չարաթ, Խրիմեան դպրոցը։ Կարեւոր օրակարգ։

ԼԻՈՆ. — Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20·30ին, Ցոյներու սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Հայր. եւ Երիտ. Միութիւնը արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ, ժամը ճիշդ 20,30ին, Քաֆէ տ՚Անկլըթէռ, 2 Ռիւ Տրուօ, վերի սրահը, Մէթրօ՝ Ռիշըլիէօ-Տրուօ։ Օրակարգ. — 1. Հերոսամարտի 41րդ տարեդարձը։ 2. Պարահանդէս աշնան։ 3. Սանի մը որդեգրումը։ 4. Ընթացիկ հարցեր։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Տէր եւ Տիկին Արամ Թաթուլեանէ (Լիոն) հազար փրանք, իրենց Ամերիկա մեկնումին առթիւ։

ՓԱՐԻԶԻ Կրթ. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է տասը հազար փրանք Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Զիլինկիրեանէ իրենց սիրեցեալ որդւոյն մահուան առթիւ։ Մարտիրոսեան եղբայրներէ եւ Տիկին Խօժէնի Մայիսեանէ 5000ական Փրանք, Պէլվիլի դպրոցին համար, փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ Հայկիկ Աւթինեանի մահուան առթիւ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 : Հատը 12 փր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 26 ԱՊՐԻԼ • JEUDI 26 AVRIL 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7564 32e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3379

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՅԻՇԵՑԷ՛Ք...»

Այս վերտառութիւնը կ'երեւար, երեքշաբթի գիշեր, սրահին ճակատը, հայերէն եւ ֆրանսերէն։ Եւ թուական մը,— 1915։

Լայն պաստառը կը ներկայացնէր Արարատը վեհափառ, եւ արիւնաթաթախ տարածութիւն մը որ վախճան մը չէր սակայն, այլ հեռանկար։

Ու բազմութիւնը կը հոսէր, լուռ եւ կարգապահ։

Տարիներու սին թիւրիմացութիւններէն ետք, առաջին անգամ էր որ այսքան այլազան բազմութիւն մը կը համախմբուէր ընդարձակ սրահի մը մէջ, առանց կրօնական դաւանանքի, քաղաքական հոսանքի, սեռի, դասակարգի կամ դիրքի խտրութեան։

Կ'արժէր մանաւանդ արձանագրել այս կազդուրիչ իրողութիւնը, որ այնքան խոր տպաւորութիւն ձգեց։

Տարին գոնէ մէկ անգամ թող մեռելները խօսին, գիտակցութեան կոչ մը ուղղելով ողջերուն, իրենց ջարդուփշուր ոսկորներով եւ փոսացած աչքերով։

Թող անոնք տիրապետեն մեր սիրտերուն եւ միտքերուն վրայ, մեր իսկ բարիքին համար։

Մանաւանդ որ, անոնք ոչ համրանք ունեցան, ոչ ալ գերեզման։

Իւրաքանչիւրին գանկը առանձին հողվարիք մըն է, շատ աւելի խօսուն*, քան մեծ քաղաքներու փառաւոր դամբարանները։

Ի վերջոյ ի՞նչ կ'արժեն մեր իմաստութեան մարզանքները, եթէ մեռելներու լեզուն ալ պիտի չհասկնանք։

Տարուան մնացեալ օրերը լիուլի կը բաւեն, հակաճառելու, տեսակէտ պարզելու, գաղափարական պայքար մղելու համար։

Գոնէ մէկ օր լռութիւն, ամէն տեղ, ինչպէս մէկ վայրկեան յոտնկայս լռութիւն կը պահենք հանդիսաւոր առիթներու մէջ։

Սովորական իմաստով համերաշխութեան կոչ մը չէ որ կ'ուղղենք։ Այդ բառն ալ մաշած, իր իմաստը կորսնցուցած է։

Թող փոխադարձ յարգանքի եւ խորհրդածութեան օր մը դառնայ 1915 Ապրիլ 11/24ը, առանց աջի եւ ձախի, կամ հրէի եւ հեթանոսի խտրութեան։

Թող դառնայ վկայութիւն մը ազգային գիտակցութեան, չափահասութեան, քաղաքակրթութեան։

Այո՛, յիշեցէք, մանաւանդ օտարութեան մէջ, թէ ժողովուրդի մը կէսը դարձաւ յուղարկաւոր միւս կէսին։

Եւ թող երիտասարդութիւնը յիշէ թէ ինք ժառանգորդն է ժողովուրդի մը որ դարերով դիմադրական ճակատ կազմեց ասիական բարբարոսութեան ու խաւարին դէմ, որ ազատութեան եւ արդարութեան երգը երգեց արեան ճապաղիքներու մէջ։

Յիշեցէ՛ք, դուք որ հրակէզ եւ արիւնաշաղախ անապատներէն անցաք, թէ երբ ամբողջ աշխարհ համակեցութեան ելքեր փնտռէ, առանց հրաժարելու իր ինքնուրոյն դաւանանքէն, մեր փոքր ածուն չէ որ բացառութիւն պիտի կազմէ։

Միայն մեր մեռելներուն ոգեկոչումը կը բաւէ, շատ մը սառեր հալեցնելու համար.

Ի՞նչպէս պիտի կրնան դիմանալ տարադիր բազմութիւնները, եթէ տարրական պարտականութեանց առթիւ ալ վէճեր ծագին եւ ճեղքեր բացուին։

Ապրիլ 11/24ը ուխտի օր մըն է, խորհրդանշան՝ ինքնապաշտպանութեան։

Թող թշնամին չըսէ թէ մեր զոհերուն յիշատակն անգամ դարձած է հին պատմութիւն։

Իբրեւ հողին վառած ժողովուրդ, ունինք մէկ հարազատ ներշնչարան հաւատքի եւ յարատեւութեան,— մեր ժամանակակից պատմութիւնը։ Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

ԱՊՍՏԱՄԲՆԵՐԸ ԿԸ ՋԱՐԴԵՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԲԱՐԵԿԱՄ ԻՍԼԱՄՆԵՐԸ

Կառավարութիւնը որոշեց նոր ուժեր ղրկել Ալժերիա, նկատի առնելով կարգ մը ծանր դէպքեր։ Կը հաստատուի թէ ապստամբները անխնայ կը ջարդեն այն Իսլամները որ հաւատարմութիւն յայտնած են Ֆրանսայի։ Առջի օր անոնք յարձակելով Սումմամի հովիտին գիւղերուն վրայ, մորթած են 70 բնակիչներ։ Ուրիշ քառասուն հոգի ալ առեւանգուած են։ Այդ շրջանին 15 գիւղերը ահուսարսափի մատնուած են։ Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ահաբեկիչները կը հրկիզեն տուները եւ կը ջարդեն անխտիր, առանց խնայելու կիներուն, ծերերուն եւ մանուկներուն։ Կարգ մը գիւղերու մէջ այր, կին, նոյնիսկ պատանիներ միջոցներ ձեռք առնելով արիաբար ետ մղած են յարձակումները։ Իսկ ուրիշ գիւղերու մէջ ահաբեկիչները մորթած են անզէն բնակիչներ, աննկարագրելի կատաղութեամբ։ Հաղորդակցութիւնները դժուար ըլլալով, կարելի չէ եղած ճշդել զոհերուն թիւը։ Զինուորական իշխանութիւնը մեծ գործողութիւններ կը կատարէ օդանաւերով եւ գնդացիրներով։ Բայց ըմբոստները այնքան ցրուած են անտառներուն եւ քարայրներուն մէջ որ գործողութիւնները դժուարութեանց կը մատնուին։ Զօրքը յաջողեցաւ գտնել կարգ մը թաքստոցներ եւ 50 ըմբոստներ սպաննուեցան։ Կոստանդինի մէջ օդանաւային արշաւ մը բնաջինջ ըրաւ քառասուն ըմբոստներ։ Վտանգուած գիւղերէն հարիւրաւոր բնակիչներ Ֆրանսական շրջանը կ'ապաստանին, ջարդերէն խուսափելու համար։

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ըմբոստները զինուած են արդիական զէնքերով զորս կը ստանան Սպանիայէն եւ Լիբիայէն, ինչպէս կը վկայէ Ազգ. Ժողովի անդամներէն մին։ Անոր տեղեկութեանց համաձայն, զէնքերը Սպանիայէն կը փոխադրուին Թեթուան եւ Մելիլա։ Մաքսանենգութեամբ զէնքեր կը ճամբուին նաեւ Մ. Նահանգներէն եւ Անգլիայէն, ամբարուելով Պենկազիի եւ Ափրիկեան Տրիպոլսոյ մէջ։

× Ալժերիոյ նախարարը, Լաքոստ, Փարիզ եկաւ օդանաւով, տեղեկութիւններ հաղորդելու համար կառավարութեան։ Նախարարական խորհուրդը առջի օր բացառիկ նիստ գումարեց եւ ժամերով քննեց կացութիւնը։ Պ. Լաքոստ օգնական ուժեր կը պահանջէ անմիջապէս։ Ցարդ ծրագրուած է 80.000 զինուոր ղրկել մինչեւ Մայիս 15, բայց Պ. Լաքոստ կը պահանջէ 200.000 հոգի։

Վարչապետը ունկնդրութեան ընդունելով խումբ մը խորհրդային լրագրողներ, բացատրեց թէ Ֆրանսա իր ճշմարիտ բարեկամները պիտի ճանչնայ անոնց բռնելիք դիրքէն՝ Ալժերիոյ հարցին մէջ, Տեղական թերթերը կը պնդեն թէ համայնավարներ կը գործեն Ալժերիոյ ըմբոստներուն մէջ, եւ թէ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնն ալ պայքար կը մղէ ի նպաստ անոնց։ Ֆրանսա հաւատարիմ կը մնայ Ատլանտեան դաշինքին։ «Մեր նպատակն է ֆրանքեւիսլամ համերաշխութիւն մը հաստատել Ալժերիոյ բոլոր բնակիչներուն հետ»։

Խորհրդային լրագրողներուն մէջ կը գտնուին Մոսկուայի հեռագրական գործակալութեան տնօրէնը, «Փրաւտա», եւ «Իզվեստիա» եւ ուրիշ կարեւոր թերթերու թղթակիցները։ Տեսակցութեան առթիւ, անոնք մաղթեցին որ չօշափելի արդիւնքներ ձեռք բերուին, երբ Ֆրանսայի վա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

1915 ԱՊՐԻԼ 11–24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Երեքշաբթի իրիկուն մօտ երկու հազարնոց բազմութիւն մը լեցուցած էր «Փըթի Ժուռնալ»ի ընդարձակ սրահը, ոգեկոչելու համար աւելի քան մէկ միլիոն նահատակներու անմոռանալի յիշատակը։ Յուզիչ էր տեսնել այս բազմութիւնը որ բացառիկ կարգապահութեամբ մը եւ երկիւղածօրէն կը յառաջանար գրաւելու համար աթոռները, կամ մնալու համար քանի մը ժամ ոտքի վրայ։

Բեմին ճակատը, Արարատի ստորոտը խոշոր տառերով արձանագրուած էր «Յիշեցէք 1915ը», հայերէն եւ ֆրանսերէն։ Բարեւի կեցած էին հայ արիները իրենց դրօշով։ Առաջին շարքերուն վրայ տեղ գրաւած էին Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ եպիսկ., Արտակ եւ Անուշաւան վարդապետները եւ քահանաներ, կաթոլիկէ առաջնորդ, Կարապետ Ծ. Վ. Ամատունի, Բաֆթաճեան վարդապետ, Մուրատեան վարժարանի տեսուչ Հ. Սերովբէ Վ. Ագըլեան, Հայր Աւետիք Վ. Թալաթինեան, եւ դպրոցին աշակերտները, բողոքական համայնքին կողմէ պատ. Մխլեան, Պ. Փոլ Տիւ Վէու, եկեղեցւոյ վարչութեան եւ հոգաբարձութեան անդամները եւ բոլոր ազգ. կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները անխտիր։

Սգահանդէսը բացուեցաւ Մարսէյեզով եւ Բաճ փողոտանով, որուն յաջորդեց օրուան նախագահ՝ Պ. Օթոն Հէքիմեանի բացման ճառը (պիտի հրատարակենք առանձին)։

Նահատակներու ոգեկոչումէն վերջ, զինուորական նուագախումբը հնչեցուց մահերգը։ Ապա խօսք առաւ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան փոխ-նախագահ՝ Պ. Վարդանեան, որ ֆրանսերէն գրաւոր ճառով մը յիշեց 1915ի ծրագրուած ջարդերը եւ ոգեկոչեց Շապին Գարահիսարի, Վանի, Սասունի, Ուրֆայի, Մուսատաղի հերոսամարտները։ Շեշտեց թէ այդ օրէն ծնած է ֆրանքեւհայկական բարեկամութիւնը եւ վերջացուց ըսելով.— «Մեզի կ'իյնայ խոնարհիլ այսքան զոհողութեան առջեւ»։ Տիկին Մեծպահքեան, որ հրաշքով ազատած է դիակներու մէջէն, կարդաց գրաւոր ճառ մը, խորապէս յուզելով ունկնդիրները։ (Առանձին պիտի հրատարակենք այս ճառը, ինչպէս եւ Տիկին Շաքէ Սադըգի եւ փրոֆ. Ֆէյտիի գրաւոր ուղերձները, բոլորն ալ հայերէն)։

Վերջին բանախօսն էր Սէն է Ուազի երեսփոխան Տօքթ. Լեւոն Յովնանեան, որ ֆրանսերէն ճառով մը յիշեց թէ այդահաւոր ջարդերէն վերջ Ֆրանսան մեզի լայն բացաւ իր դուռները եւ ողջագուրեց բոլորս։ «Մենք ալ մեր աշխատանքով եւ վերջին պատերազմին մէջ մեր արիւնով կը հատուցանենք այն պարտքը զոր ունինք հանդէպ այս հիւրընկալ երկրին։ Ծառայելով Ֆրանսայի, մենք ուրացած չենք ըլլար մեր ծագումը, որովհետեւ Ֆրանսան խորհրդանիշն է արդարութեան եւ ազատութեան»։

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան որ յաջորդաբար երգեց Կոմիտասի «Անտունի»ն, Մելիքեանի «Մի Լար»ը եւ երկրորդ անգամ բեմ գալով՝ «Կռունկը» եւ «Տէր Ողորմեա»ն։ Երիտասարդ ջութակահար Մ. Գոճեան (Վարուժանի եղբայրը) նուագեց Դ. Դուլթեանի «Հայ ոգի»ն, Գ. Մ. Ալէմշահի «Լամենթօ»ն եւ Կլիւքի «Մելոտի»ն։ Դերասան Ա. Գըմբէթեան արտասանեց Յովհ. Թումանեանի «Կանչ»ը։ Հանդէսը փակելէ առաջ օրուան նախագահ Պ. Օ. Հէքիմեան բեմ հրաւիրեց Կաթող. Պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ եպսկ. Մանուկեանը, որ ըսաւ.— «Օրուան բանախօսները յուզիչ եւ թելադրիչ խօսքերով իրենց յարգանքի տուրքը բերին մեր բիւրաւոր նահատակներուն։ Ես ալ յանուն քրիստոնէական հաւատքին եւ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ իմ յարգանքս ու երախտագիտութիւնս կը յայտնեմ մեր նահատակներուն, մտաւորականներուն, հոգեւորականներուն, անմեղ մանուկներուն, կիներուն, աղջիկներուն, ծերերուն, վասն զի անոնք թափեցին իրենց արիւնը եւ տուին իրենց թանկագին կեանքը հաւատքի, ընտանիքի եւ հայրենիքին համար։ Ոչ միայն մենք ազգովին, այլեւ բովանդակ աշխարհը մի միայն յարգանք ունի անոնց հանդէպ։ Յարգանք եւ մանաւանդ երախտագիտութիւն, վասնզի ինչ որ ունինք եւ որքան որ կանք գինն է անոնց արիւնին։ Անոնք մեռան որպէսզի մենք յաւերժացնենք հաւատքը, մշակոյթը, լեզուն եւ ամէն ինչ որ անցեալէն կուգայ, յաւերժացնենք ամէն բան որ մերն էր եւ մերը կը մնայ»։

Յետոյ Պահպանիչով փակեց այս պատկառելի սգահանդէսը, եւ ժողովուրդը յոտնկայս երգեց «Հայր Մեր»ը։

Սգահանդէսը տեւեց ճիշդ 1.40 ժամ։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՏԽՐՈՒՆԻ — Ն. ՎՐՈՅՐ

Ցաւով կ'իմանանք թէ երկուշաբթի իրիկուն Անվէրսի մէջ յանկարծամահ եղած է Նորայր Վրոյր, 73 տարեկան։ Բնիկ Պոլսեցի, Վրոյր թէեւ արհեստով գորգավաճառ էր, բայց իր բոլոր ազատ ժամերը կը տրամադրէր արեւելեան հին լեզուներու, մանաւանդ այն հին արձանագրութեանց որոնք կապ ունէին Հայաստանի պատմութեան հետ։ Հեղինակն է ուրարտական աշխարհի արձանագրութեանց վերաբերեալ հատորներու։ 1954ին հրատարակեց հատոր մը Վանի հին արձանագրութեանց մասին։ Անդամ էր Նուպարեան Սաներու հիմնարկութեան։ Ամէն տարի կը հրաւիրուէր մասնակցելու Քոլէժ տը Ֆրանսի ասորերէն հին բանահիւսութեանց համաժողովին։

Նախագահն էր Պելժիոյ գաղութին ընդհ. ժողովին։ Գիտէր բազմաթիւ լեզուներ, հին թէ նոր։ Իր գիրքերը ինք կը շարէր տղուն տպարանին մէջ։ Կը մասնակցէր աշխարհի բոլոր լեզուաբանական ժողովներուն։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, հինգշաբթի։

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՓԱՐԻԶ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա. չորեքշաբթի ժամը 16ին պիտի մեկնէր Լոնտոնէն եւ Փարիզ կը սպասուէր ժամը 17.25ին։ Դիմաւորելու համար Պուրժէի օդակայանը գացած էին եկեղեցւոյ վարչութեան եւ հոգաբարձութեան անդամները եւ պաշտօնական անձնաւորութիւններ։ Կ'իմանանք թէ Հայրապետը Փարիզ պիտի մնայ առնուազն մէկ շաբաթ։

ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԸ ԵՒՍ ՊԻՏԻ ՆՈՐՈԳՈՒԻ

Լոնտոնի մեր թղթակիցը կը գրէ թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին այցելութեան առթիւ, Լոնտոնի մէջ տիկիններու յանձնախումբ մը կազմուած է, հանգանակութիւն կատարելու համար ի նպաստ Հայաստանի Բճնի եկեղեցւոյ վերանորոգման։ Այս տաճարն ալ շինուած է 7րդ դարուն եւ կը ներկայացնէ հարազատ նմոյշ մը հայկական ճարտարապետութեան։

ՋՕՐԱՇԱՐԺԸ կ'արագանայ։ Միայն երէկ ինը հազար զինուորներ զօրանոց հրաւիրուեցան։

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

●

Բ.

Պարտականութիւնն ունիմ ձեզի ներկայացնելու Կոմիտասի կեանքը։

Թող հեգնանք մը չհամարուի իմ այս պարտականութիւնս։ Գիտեմ, վստահ եմ թէ դուք բոլորդ ծանօթ էք Կոմիտասի կեանքին։ Հայ ժողովուրդին ո՞ր դասակն է որ գաղափար կամ ծանօթութիւն չունի Կոմիտասի մասին։ Ինչպէս չկայ քրիստոնեայ մը՝ որ չգիտնայ իր «Հայր Մեր»ն արտասանել, այնպէս ալ չկայ Հայ մը՝ որ չկարենայ տեղեկութիւն տալ այն օրհնուած անուան մասին, զոր կը պանծացնենք այսօր։ Ընդհանուր պաշտամունքի առարկայ, սուրբի մը նման հոգիներու մէջ ներկայ, սիրուած, սրբացնացած, նուիրականացած էակ մը ահա, որով հայ ժողովուրդը կը պանծայ, կը հրճուի, կ'ոգեւորուի Հայաստանի մէջ եւ Հայաստանէն դուրս։

Ահա թէ ինչո՛ւ քմծիծաղով ընդունեցայ պարտականութիւնը՝ ներկայացնելու Կոմիտասը։ Ե՞ս պիտի ծանօթացնեմ ձեզի։ Ի՞նչն է որ չէք գիտեր դուք այն անձին մասին, զոր այնքան կը սիրէք, որուն անունը լեցուց, պահ մը, հայկական ժամանակը՝ առաջին մեծ պատերազմին նախօրեակին, որուն յիշատակը կը թրթռայ հայկական տուներէ ներս, իր երգերուն հետ, ահա տակաւին իր մահէն ետք։ Եւ սակայն, պիտի առարկեն շատեր, քրիստոնեան նուա՞զ կը ճանչնայ իր Քրիստոսը, որուն կեանքը կը պատմուի իրեն՝ ամէն տարի, եկեղեցիներու մէջ և եկեղեցիներէ դուրս։

— Պատմէ՛ մեզի, պատմէ՛ Կոմիտասի կեանքը, բռնեցաւ ինձ՝ ինչպէս Բաբելոնի գետին եզերքը աքսորուած ժողովուրդէն կը խնդրուէր երգել Սիոնի գովքը իր բանաստեղծներուն շրթներով։

Վասնզի Կոմիտաս մեր «կռունկ»ն է, Կոմիտաս մեր Հայաստանն է, «Երկիր դրախտավայր»», Կոմիտաս մեր «գարուն»ն է, մեր յոյսերը, մեր երազները, մեր երջանկութիւնը, մեր հոգեկան լոյսը, լիութիւնը, հպարտութիւնը։

Եկայ, ուրեմն, որ ձեզի պատմեմ Կոմիտասը։

Սակայն կը կարծեմ թէ ոչ ոք կը սպասէ ինձմէ որ կատարեմ Կոմիտասի ծննդաբանութիւնը Մատթէոս աւետարանիչին ձեւով (Գլ. Ա. 2—16), անհամ եւ աւելորդ։ Ես պիտի հետեւիմ կենսագրական այն քանի մը տողերուն, զորս ինքն է գրած իր իսկ ձեռքով.—

Կոմիտաս, աւազանի անունով՝ Սողոմոն, ծնած է Քէօթահիա, պատմական անունով՝ Կոտիէոն (ուղիղ՝ Կոտէոն), 1869 Սեպտեմբեր 26ին։

Հայրը՝ Գէորգ Սողոմոնեան, բնիկ Քէօթահիացի, կօշկակար։ Մայրը՝ Թագուհի Յովհաննէսեան, բնիկ Պրուսացի, իրականին մէջ՝ Քէօթահիայէն գաղթած։ (Կոմիտաս կ'աւելցնէ թէ իր հայրը կը պատկանէր Քէօթահիոյ այն հին ընտանիքներուն, որոնք, ցեղով՝ Զոկ, գաղթած են (Ժէ. դար) Գողթն գաւառէն, Ցղնայ գիւղէն)։

Մէկ տարեկան էր, միամօր զաւակ, երբ կը մեռնի մայրը եւ ինք կը յանձնուի հօրաքրոջ խնամքին։ Եօթը տարեկան, կը դրուի տեղւոյն վարժարանը, որ, ըստ Կոմիտասի ձեռագիր վկայութեան, «մի չորս բաժանմունք ունեցող դպրոց էր», թէեւ Քէօթահիոյ Հայերը կը պնդեն թէ նման վարժարան գոյութիւն չունէր Կոմիտասի մանկութեան օրերուն, — ապահովաբար «վարպետ տուտուի» ձեռնարկ մը։ 1880ին կը լրացնէ այս դասընթացքը, եւ հայրը, նոյն տարւոյն աշնան, զինք կը ղրկէ Պրուսա, շարունակելու համար ուսումը Պրուսայի ազգ. վարժարանին մէջ։ Չորս ամիս ետքը՝ կը մեռնի հայրն ալ, եւ 1881 տարուան սկիզբը, ձիւն - ձմեռով, կը վերադառնայ Պրուսա, ուր, դարձեալ, կ'ապաւինի հօրաքրոջ խնամքին։ Ճիշդ է թէ երկար չէ մնացած հօրաքրոջ մօտ, բայց այս կնոջ յիշատակը երախտագիտութեամբ եւ գուրգուրանքով դրոշմուած կը մնայ իր հոգւոյն մէջ։ Ան է, «հօրական տատս Մարիամը», կը գրէ, որ «դաստիարակել եւ ուսմանս մասին մեծ հոգ է տարել»։ Կարօ Ուշադլեան, որ այնքան մօտիկ ապրած է ոչ միա՛յն Կոմիտասի, այլեւ ընտանիքին, կը պնդէ թէ «հօրական տատը» Մարիամ չէր կոչուեր, այլ՝ Ակիւլինէ, (Կոմիտաս, այս հօրաքրոջմէն զատ, ունէր նաեւ փոքր հօրեղբայր մը, որ մաշիկ կը կարէր)։ Հօրաքրոջ հանդէպ Կոմիտասի երախտագիտութիւնը ապահովաբար ունէր տարբեր պատճառ մը։ 1881ին, ամռան մէջ, կ'առաջարկուի Սողոմոնը ղրկել Էջմիածին,— հոգեւոր վարժարան։ Ազգականները խորհուրդ կուտան մերժել, առարկելով թէ միամօր զաւակ է, կ'երթայ կուսակրօն կը դառնայ եւ ընտանիքին սերունդը կը չքի, ընդհակառակն հօրաքոյրը կը պնդէ թէ Սողոմոն պէտք է երթայ Էջմիածին, — հոս որ մնայ՝ հօրը պէս կօշկակար մը պիտի ըլլայ, կ'երթայ մեծ մարդ կը դառնայ։ Սողոմոն կը հետեւի հօրաքրոջ խորհուրդին, եւ իր ամբողջ փառքը հօրաքրոջ պարտական՝ երախտագիտութեամբ կապուած մնաց անոր։ Դժբախտ կինը, յետագային, ծաղկախտի հետեւանքով կուրացաւ։

Արդարեւ, 1881 տարուան կիսուն, ամռան մէջ, Էջմիածին կը մեկնէր Պրուսայի առաջնորդը, Գէորգ վարդ. Դերձակեան, եպիսկոպոս ձեռնադրուելու։ Կաթողիկոսը, Գէորգ Դ. երաժիշտ էր եւ կը քաջալերէր «ձայնեղ» աշակերտները եւ կը թելադրէր Մայր - Աթոռ ղրկել օժտուած պատանիները հայկական գաւառներէն։ Կաթողիկոսին համար ի՛նչ աւելի արժէքաւոր... արմաղան, քան Սողոմոնը, եւ Պրուսայի առաջնորդը, 1881 տարւոյն ամռան մէջ՝ Սողոմոնը, որ օժտուած էր քաղցր ձայնով մը, Մայր - Աթոռ տարաւ միասին։ Բայց առաջին հանդիպումին՝ յուսախաբ մնաց կաթողիկոսը, որովհետեւ իր բոլոր հարցումներուն պատասխանը կը ստանար... Թուրքերէն, (Քէօթահիացիները Թրքախօս էին)։

— Ինչո՞ւ Հայերէն չես գիտեր, կը հարցնէ Կաթողիկոսը։

— Հայերէն չգիտնալո՛ւս համար եկայ արդէն, եկայ որ սորվիմ, կը պատասխանէ Սողոմոն, համարձակ, թաք-թաք։

Աւելի յուսախաբութիւն չպատճառելու համար, վախնալով որ ետ կը ղրկուի, (այնքա՛ն մեծ երազներով ու սէրով եկած էր Էջմիածին), կ'աւելցնէ թէ հայերէն չի գիտեր խօսիլ, բայց գիտէ հայերէն երգել։ Ու Վեհափառին արտօնութեամբ՝ կ'երգէ «Լոյս Զուարթ»ը։ Պատանին, ձայնը քաղցր, յուզումը տաք, այնքան ներդաշնակ կ'երգէ՝ որ արցունք կուգայ կաթողիկոսին աչքերէն։

Վեհափառը կը հրամայէ արձանագրել աշակերտ Ճեմարանին, ուր Սողոմոն շուտով ընդհանուր համակրանք կը ստեղծէ իր սրտագրաւ ձայնով եւ հաղորդական բնաւորութեամբ։ Բարձրագոյն դասարանի աշակերտներուն հրահանգ կը տրուի օգնել՝ զարգացնելու համար մայրենի լեզուին ուսումը։ Սողոմոն կը յառաջդիմէ արագօրէն։ Մայր տաճարին մէջ, միշտ կը կենար գահին մօտ՝ երբ Վեհափառը տաճար իջնէր, որպէսզի ինք երգէր սոլոները եկեղեցական երգեցողութեանց ժամանակ,— եւ այս՝ կաթողիկոսին տնօրինութեամբ։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

●

ԽՄԲ.— Լոնտոնի ազդեցիկ թերթը, «Իքոնոմիստ» հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ այս խորագրով գրութեան մը մէջ (14 Ապրիլ).—

(14 Ապրիլ).—

Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Կիպրոսի մէջ ապրող մօտ քառորդ միլիոն լուսաւորչական Հայերը վերջերս նոր Կաթողիկոս մը պիտի ընտրէին Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին համար։ Հայ. Եկեղեցւոյ Մայր Աթոռը՝ Էջմիածին՝ կը գտնուի Խորհրդային Հայաստանի մէջ։ Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկ. ընտրութիւնը, վերջին Կաթողիկոսի վախճանումէն ի վեր, երեք տարուան ընթացքին մէկէ աւելի անգամներ յետաձգուեցաւ, այն խոր տարակարծութեան պատճառով, որ ծագում կ'առնէ համայն աշխարհի հայութեան մէջ շեշտուած խորհրդայնասէր եւ հակախորհրդայնասէր զգացումներէն։

Պատգամաւորական ժողովի մեծամասնութիւնը հակախորհրդային տարրերէ բաղկացած էր։ Կաթողիկոսական Տեղապահը՝ Խադ արքեպիսկոպոս, ձախ թեւի ճնշումին տեղի տալով, ջանացած էր յետաձգել անցած Հոկտեմբերին տեղի ունենալիք ընտրութիւնը՝ յայտարարելով. «Մեր միակ փափաքն է, որ ընտրութիւնը կատարուի հատուածական նկատումներէ վեր ձեւով մը եւ համապատասխան մթնոլորտի մը մէջ, ուր տիրական միակ մտահոգութիւնը հայ ժողովուրդի եւ Հայ. Եկեղեցւոյ ընդհանուր բարօրութիւնը պէտք է ըլլայ»։

Սակայն, ինչպէս կ'ընդգծէ Լիբանանի մէջ թղթակից մը, «դէպքերու բարերար շրջումով» Խադ արք. հրաժարեցաւ, հանրային կարծիքի ճնշումին տակ, եւ Խորէն եպիսկոպոս, անկախ մտածողութեան տէր եկեղեցական մը, տեղապահական պաշտօնին կոչուեցաւ եւ անմիջապէս ձեռք առաւ ընտրութեան կազմակերպումը։ Յաջորդ եղելութիւնը Ամենայն Հայոց Հայրապետի Պէյրութ անակնկալ ժամանումը եղաւ, ուղղակի Խորհրդային Հայաստանէն, Անթիլիասի ընտրութեան մասնակցելու համար։ Անթիլիասի մէջ իր կարճատեւ բնակութեան ընթացքին, Նորին Սրբութիւնը չկրցաւ հաշտեցնել հակամարտ կողմերը եւ ճիշդ ընտրութեան օրը ինք եւ իր պատուիրակութիւնը օդի ճամբով Գահիրէ մեկնեցան, այցելութիւն մը տալու համար Եգիպտոսի հայ համայնքին։ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ձախողած էր իր առաքելութեան մէջ։ Պատգամաւորական ժողովը 50ի վրայ 32 ձայնով Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս ընտրեց Հալէպի Առաջնորդ Զարեհ եպիսկոպոսը, որ 41 տարեկան հմուտ, լեզուագէտ եւ վարչական ձիրքերով օժտուած եկեղեցական մըն է։ Սփիւռքի հայութեան մեծամասնութիւնը շատ գոհ մնաց այս ընտրութենէն, որովհետեւ այս ձեւով Կիլիկիոյ Աթոռին գործերուն տնտեսումը կը յանձնուի միմիայն այդ Աթոռի շահերուն նուիրուած արժանաւոր հովիւի մը։ Նորընտիր Կաթողիկոսը ազատական մտածողութիւն ունեցող կղերական մըն է, որուն նկարագիրը այն վստահութիւնը կը ներշնչէ, թէ հլու կամակատարը պիտի չըլլայ Էջմիածնի։

Գահիրէի մէջ Ամենայն Հայոց Հայրապետը հրապարակեց Եպիսկոպոսական Ժողովի մը դատավճիռը, որուն համաձայն Անթիլիասի մէջ կատարուած ընտրութիւնը թերի եւ անընդունելի պէտք է նկատել։ Այսուհանդերձ Եպիսկոպոս. Ժողովը կ'աւելցնէ, որ եթէ Կիլիկիոյ Աթոռի նորընտիր Կաթողիկոսը հպատակութիւն յայտնէ Էջմիածնի Հայրապետին, ինքն ալ իր կարգին պիտի ընդունի անոր ընտրութեան վաւերականութիւնը։ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը մերժեց այս պայմանը։ Այնուհետեւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա. ճամբայ ելաւ այցելելու Անգլիոյ իր հօտին։ Քանի մը օրէ ի վեր արդէն Լոնտոն կը գտնուի։

Խորհրդային մութ ձեռքը Միջին Արեւելք կը տարածուի զանազան քողերու տակ։ Խորհրդային Իսլամներու կողմէ

ԷՋ ՄԸ ՄԵՐ ԱՐՀԱՒԻՐՔԷՆ

ՀԱՅՈՒՀԻԻ ՄԸ ԳՈՂԳՈԹԱՆ

— Դուն մինակդ գնա, կը տեսնես, ժամանակ չունիմ, կարծեմ լմնցած պիտի ըլլայ։ Գնա, առ բեր, կը նայինք, եթէ պակասութիւն մը ունենայ, իրիկունըկամ վաղը առաւօտ ես կը տանիմ շտկել կուտամ։

Շատ նեղուեցայ որ Ջալիխանը պիտի չկրնար գալ հետս։

Վիզս կախ անհամարձակ քայլերով, գացի դարկի Ֆնտոյին դուռը ու կամաց մը ներս մտայ։ Հազիւ զիս տեսած, ուրախութեան ժպիտ մը փայլեցաւ դէմքին վրայ, վեր ցատկեց տեղէն ու անմիջապէս դուռը գոցեց բանալիով, ապա դարձաւ ինծ. — Մինա՞կ եկար։ = Այո, Ջալիխանը շատ գործ ունէր, չկրցաւ գալ. մօրաքոյրը եկած է երկու պզտիկներով։

— Աղէկ որ մինակ ես, ճիշդ ես ալ այդպէս կ'ուզէի։

Մինչեւ հոս մեր խօսակցութիւնը քիւրտերէն էր, յանկարծ Ֆնտօն լեզուն փոխեց. — Հա՞յ ես դուն։ Սարսուռ մը անցաւ սրտէս ու սկսայ ամբողջ մարմնովս դողալ, երբ լսեցի հայերէն բառեր Ֆնտոյի բերնէն։ Պահ մը լեզուս բռնուեցաւ։ Թէեւ հայերէն խօսելու համարձակութիւնս կորսնցուցած էի, բայց կրնայի հասկնալ, միայն հաւատալս չեկաւ որ դիմացինս իսկական Հայ մըն է։

— Ինչո՞ւ չես խօսիր մոռցած ե՞ս լեզուդ, հոս մարդ չկայ, խօսէ, մի վախնար, ես ալ քեզի պէս Հայ եմ, քու մասիդ Ջալիխանը խօսած էր ինծի առաջին անգամ, երբ շապիկիդ կտորը բերաւ։ Այդ օրուընէ ի վեր բուռն փափաք մը ունեցայ քեզ տեսնելու։ Աստուած կատարեց փափաքս։

Այո, Հայ եմ, ըսի, բայց լաւ չեմ կրնար խօսիլ՝ չորս տարիէն աւելի է որ հայերէն խօսած չեմ։

Հազիւ թէ այս քանի մը կիսկատար բառերը լսեց, երկու թեւերով փաթթուեցաւ վիզս ու սկսաւ հեկեկալ։ Սիրտը փլաւ մէկէն, արցունքները հոսեցան հեղեղի նման, թուլցաւ ամբողջ մարմինովը եւ նուաղած ինկաւ գետին։ Ես քար կտրած էի կեցած տեղս, բերանս չէր բացուեր բառ մը իսկ արտասանելու։ Չեմ գիտեր քանի վայրկեան տեւեց այդ վիճակը, յետոյ շտկուեցաւ, քիչ մը ուշքի եկաւ, սրբեց արցունքները, կամաց մը ոտքի ելաւ եւ փորձեց խօսիլ։ Ձայնը կը դողար կոկորդին մէջ։

— Ախ, եղբայրս չես գիտեր թէ ինչո՞ւ ուզեցի որ մինակդ գաս հոս, մօտ հինգ տարի է Հայու երես տեսած չեմ, առաջին անգամ է որ քեզ կը տեսնեմ, շապիկիդ չափին համար չէ որ քեզ հոս բերել տուի, քու Հայ ըլլալդ է։ Կ'ուզեմ բան մը լսել կամ լուր մը առնել քեզմէ։ Կ'ուզեմ կեանքըս պատմել քեզի։ Ո՞վ գիտէ, դուն ազատ կը պտըտիս, կրնայ ըլլալ որ օրին մէկը ուրիշ Հայերու հանդիպիս, դուն ալ անոնց կը պատմես։ Ես բանտարկուած եմ հոս. դուրս ելլելու իրաւունք չունիմ։ Ո՞վ ես, ուրկէ՞ եկած ինկած ես հոս։ Ո՞վ ունիս։

— Ոչ մէկը չունիմ, առանձին եմ, ջարդերուն մէջէն այս Քիւրտերը զիս առին մօրս ձեռքերէն եւ բերին հոս։ Չորս տարիէն աւելի է որ իրենց քով եմ։ Բազմաթիւ քոյրեր ու եղբայրներ ունէի, չեմ գիտեր թէ ո՛վ ողջ մնացած է։

= Ո՞ր տեղացի ես. Խարբերդցի եմ, ծնած գիւղս Բագմաշէն կը կոչուէր,

— Ո՞ւր կը գտնուինք, գիտե՞ս.

— Այո, Խարբերդէն հազիւ վեց ժամ հեռու ենք։ = Քաղաք գացած ե՞ս հոս գալէդ ի վեր, Հայ կա՞յ։

—Այո, քանի մը անգամ գացած եմ Քիւրտերուն հետ, Հայեր կան, բայց ոչ մէկուն հետ կրցայ խօսիլ։

= Լաւ, ուրեմն, այսօր այսքան, հիմա հասկցայ թէ ուր կը գտնուիմ։ Գնա, շուշանս, չըլլայ որ բարկանան ուշանալուդ համար։ Ես պիտի ջանամ առիթ ստեղծել որպէսզի ուրիշ անգամ ալ տեսնուինք իրարու հետ, շատ բան ունիմ քեզի պատմելիք։ Կ'աղաչեմ, որեւէ մէկուն բան մը չըսես, ոչ մեր խօսակցութեան եւ ոչ ալ իմ Հայ ըլլալուս մասին։ Կեանքս վտանգի տակ է, դուն չես գիտեր թէ ինչ արիւնարբու գազանի մը ձեռքը ինկած եմ քանըհինգ տարեկանիս։ Յառաջիկային ամէն բան կ'իմանաս։ Շատ ուրախ եմ որ լաւ տեղ մը ինկած ես։ Առաջին անգամ երբ Ջալիխանը պատմեց անմիջապէս հասկցայ որ լաւ կը նային քեզի։ Բայց չմոռնաս որ դուն Հայ ես, Հայու տղայ ես, չմոռնաս ծնողքդ եւ զանոնք ջարդող գազանները։

— Ֆնտօն երբ այս խօսքերը կ'արտասանէր, յայտնի էր որ իր արցունքոտ աչքերուն մէջ կը վառէր վրէժխնդրութեան կրակը։ Ինծի համար բոլորովին անակնկալ մըն էր այս օրուան պատահարը։ Ուշի ուշով մտիկ ըրի իր խօսքերը, մանաւանդ վերջին խօսքը.— «Զմոռնաս որ դուն Հայու տղայ ես»։ Մեկնելէս առաջ անգամ մը եւս շեշտակի նայեցայ իր դէմքին եւ խոստացայ գաղտնի պահել մեր բոլոր խօսակցութիւնները։ Ըսի նաեւ որ սիրով պիտի գամ զինքը տեսնելու երբ առիթ ըլլայ։ Շապիկս առի դուրս ելայ խորապէս յուզուած։

Հազիւ տուն հասած, բոլորովին փոխուեցաւ տրամադրութիւնս։ Նոր շապիկ ունենալս միտքէս անգամ չէր անցներ։ Ջալիխանը երբ զիս տեսաւ ձգեց իր գործը, ժպիտը երեսին վազեց քովս.— Այ, լմնցեր է շապիկդ, հագիր նայինք ինչպէս է։

ՊԵՏՐՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

(3) (Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ԸՆԿԵՐ ԴՐՕՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

•

Ինչպէս գրած էինք, կիրակի, առաւօտ, Հայոց եկեղեցին ծայրէ ծայր լեցուած էր բազմութեամբ, հայ ժողովուրդի մեծ զաւակին ընկեր Դրոյի հոգեհանգստեան առթիւ։ Ներկայ էին բազմաթիւ ընկերներ, ինչպէս եւ հարեւան ժողովուրդներու ներկայացուցիչներ, քրիստոնեայ թէ իսլամ՝ որոնք անմոռանալի յիշատակներ ունէին Դրոյի քաղաքական գործունէութենէն։

Դասին մէջ կեցած էին նաեւ Մուրատեան վարժարանի տեսուչ Հ. Սերովբէ, եկեղեցական վարչութեան ատենապետ Պ. Ս. Քալըեան, Հոգաբարձութեան ատենադպիր Վ. Թասունեան եւն.։

Ներդաշնակ եկեղեցական արարողութեան ընթացքին, հոգեցունց քարոզ մը խօսեցաւ Արտակ վարդապետ Մանուկեան, որ հիւրաբար քաղաքս կը գտնուէր։ Իր քարոզը առնելով Աւետարանէն, ի մէջ այլոց ըսաւ. — «Բնութիւնը պարգեւած է աստուածային ոգեւորիչներ, մարդիկ պէտք է գիտնան օգտագործել զանոնք։ Շատեր օտարին ծառայելով դէպի չար կը գործածեն իրենց արժանիքները, ուրիշներ դէպի բարին՝ ծառայելով իրենց հայրենիքին եւ ազգութեան։

Զօր. Դրօն մէկն էր անոնցմէ որ գիտցաւ իր կեանքը զոհել յանուն իր ազգին եւ եկեղեցիին։

Կարգ մը մարդոց մահուամբ երկու դուռ կը բացուի, մին՝ հողային՝ ուր կը դրուի դագաղը եւ հողով կը վերջանայ, միւս դուռը կը բացուի հոգիներու եւ ազգերու պատմութեան մէջ եւ կը մնայ յաւիտեան։ Դրոյի կորուստը այդ դուռն է որ կը բանայ մեր առջեւ»։

Յուզիչ էր հոգեհանգստեան արարողութիւնը եւ մանաւանդ «Վերին Երուսաղէմ»ը։ Խունկի ծուխերուն մէջ կարծես Դրոյի հոգին էր որ կը սաւառնէր Արարատի լանջերուն վրայ։ Իսկապէս անմահ է մեր Դրօն, իր գործերով, իր նուիրումով եւ զոհաբերութեամբ։

Պատարագէն վերջ խօսք առաւ ընկ. Հ. Սամուէլ։ Համառօտակի պարզեց ողբացեալ ընկերոջ ազգանուէր գործունէութիւնը, ցարական Ռուսիոյ մէջ եկեղեցիներու գրաւման շրջանէն, մինչեւ Կովկասի ջարդարարներու ահաբեկումը եւ իբրեւ զինուորական հրամանատար՝ մեր կատարած խիզախ մարտնչումները։ «Հայրենիքի այդ մեծ զաւակը իր աչքերը փակեց հեռուն Հայաստան աշխարհէն, օտարութեան մէջ, դեռ իր գործը չաւարտած»։ Ընկերը Փրանսերէն ալ խօսեցաւ, հարեւաններուն համար, պարզելով Դրոյի կեանքն ու գործը։

× Նոյն առթիւ հոգեհանգիստ կատարուեցաւ նաեւ ողբացեալ ընկեր Գարմէնի յիշատակին։

ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կիրակի երեկոյեան Սաքրէ Քէօրի հոյակապ տաճարին զմբէթներուն տակ, անգամ մըն ալ արձագանգեցին Հայոց «Խորհուրդ խորին»ը եւ «Տէր ողորմեա»։

Աւելի քան «մէկ միլիոն նահատակներու յիշատակին նուիրուած այս հանդիսաւոր պատարագը որ ամէն տարի կը կազմակերպուի կաթոլիկէ համայնքին կողմէ, ոչ միայն կը ծառայէ զոհերուն յիշատակը վառ պահելու՝ այլ եւ հայանպաստ քարոզութեանց։ Մօտ երեք հազար տեղացի հաւատացեալներ կը ծանօթանան Հայ. Եկեղեցւոյ ծէսերուն, ինչպէս եւ հայ ժողովուրդին կրած տառապանքներուն։

Այս տարի եւս Փարիզի Կարդինալ Ֆէլթէնի ներկայացուցիչը երկարօրէն նկարագրեց հայկական ջարդերը։ Մանաւանդ բաց յիշեց թէ Հայերը եթէ ջարդուեցան, պատճառը այն է որ մերժեցին ենթարկուիլ օտարի լուծին, ուզեցին մնալ ազատ քրիստոնեայ։ «Հայը, տոկուն ժողովուրդ, զօրաւոր կամքի տէր, հաւատքի ուժ ունեցող ազգ մըն է, թէեւ մարտիրոսուեցաւ, Յիսուսի նման եւ տուաւ միլիոնաւոր նահատակներ, անմեղ զոհեր, բայց վստահ եմ որ յարութիւն պիտի առնէ օր մը շնորհիւ իր երկաթեայ հաւատքին»։

Օրուան պատարագիչն էր Սպահանի առաջնորդ Արզարեան եպիսկոպոս, որուն կը սպասարկէին հայ եւ լատին կրօնաւորներ։

Պատարագը երգուեցաւ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ երկսեռ դպրաց դասուն կողմէ շատ ներդաշնակ։ Ներկաներուն մէջ կը նշմարուէին Փարիզի Հայոց Եկեղեցւոյ աւագերէցը, ինչպէս եւ վարչութեան եւ Հոգաբարձութեան անդամներ։

Փ. ՊԱՐԹԵՒ

կատարուած գործը լաւ ծանօթ է ամէնուն։ Վերջերս, Երուսաղէմի մէջ, Օրթոտոքս Եկեղեցւոյ պատրիարքի վախճանումէն ետք, չարաչէտ պառակտում մը առաջ եկաւ նոյն եկեղեցւոյ նուիրապետութեան եւ համայնքի այլացեղ անդամներուն մէջ։ Յորդանանի կառավարութիւնը, պատրիարքութեան ենթակայ տեղացիներուն փափաքները ի մտի ունենալով, անորոշ ժամանակի մը համար յետաձգեց նոր պատրիարքին ընտրութիւնը։ Այս ձեւով կառավարութիւնը կ'ուզէ երկարաձգել Սուրբ Սինոդին մէջ քրիստոնեայ Արաբներու ներկայացուցչութեան տիրապետութիւնը, իրաւունք մը, որ ցարդ Յոյներուն վերապահուած էր, Մայր Աթոռի ընդհանրական դերին եւ գերադահութեան պահպանման մտահոգութեամբ։ Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցին հաւանաբար պիտի յարի տեղացի քրիստոնեայ Արաբներուն եւ ուժ պիտի տայ շարժումին։ Խորհրդային ներթափանցումը հաւանօրէն աւելի լայն ընդունելութիւն պիտի գտնէ քրիստոնեայ այս Արաբներուն, քան լուսաւորչական Հայերուն մէջ։

(The Economist)

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

•

ՔԱԶԱՊԼԱՆՔԱ. — (Յապաղած). — Մարոքի հայ համայնքի տարեկան ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 2ին, Յոյներու սրահին մէջ։ Ժողովը բացաւ Պ. Գուրգէն Սալիպեան, իսկ միաձայնութեամբ ատենապետ ընտրուեցաւ Պ. Ժիրայր Աբիկեան։

Համայնքի վարչութեան կողմէ զեկուցում տուաւ Պ. Վահան Համբարձումեան, մի առ մի թուելով անցնող տարուան ընթացքին կատարուած համեստ աշխատանքները։ Բացատրեց թէ վարչութեանս գլխաւոր նպատակներէն մէկն էր եղած յաճախ քով քովի բերել ցիրուցան բեկորները, որքան թոյլ կուտային տեղական անկայուն պայմանները, հայկական շունչ ու մթնոլորտ ստեղծել, օժանդակել գաղթահայ մայր զանգուածներու ազգային, կրթական եւ բարենպատակ հաստատութիւններու, Հայը՝ Հայ պահելու համար։ Այս փոքրաթիւ գաղութը իր աջակցութիւնն է բերած Համազգայինի Պէյրութի ճեմարանին, Ֆ. Կ. Խաչի օդափոխութեան կայանին եւ ուրիշ հանր. ձեռնարկներու։ Միաժամանակ կ'իմանամ թէ գաղութիս վաղեմի անդամներէն Պ. Պէրկմալը, յետ մահու, բազմաթիւ միլիոններու հասնող իր ամբողջ հարստութիւնը կտակած է Բարեգործականին, եւ, ի կենդանութեան, բոլոր օրինական ձեւակերպութիւնները կատարած, առանց մեռասանեբորդ ժամին սպասելու։ Պ. Պէրկմալիի օրինակը, յուսանք, որ վարակիչ դառնայ բոլոր անոնց որ չեն ուզեր խօսքէն՝ գործի անցնիլ։

Պ. Պերճ Վարժապետեան զեկուցում տուաւ վարչութեան նիւթական գործունէութեան մասին։

Ժողովը գոհացուցիչ գտնելով նախորդ վարչութեան գործունէութիւնը, նոյնութեամբ վերընտրեց։ Արդ, նորընտիր վարչութեան անդամներն են Պ. Պ. Գ. Սալիպեան, Վ. Համբարձումեան, Եր. Գարապիլիքեան, Պ. Վարժապետեան, իսկ Ռապաթէն՝ Պ. Հրայր Սրապեան։

Կարդացուեցաւ Ամերիկայէն ստացուած նամակ մը, Ռապաթի մէջ անտէր մեռած Իզմիրցի Թագւոր Անանեանի ժառանգորդներէն՝ Պ. Աղամեանի կողմէ։ Եղան պարզ ու պատշաճ կարգադրութիւններ։

Այնուհետեւ, Պէյրութէն Պ. Արթինեան, որ հիւրաբար Քազապլանքա կը գտնուէր շահեկան տեղեկութիւններ հաղորդեց Լիբանանի հայկական կեանքի մասին։ Ժողովը փակուեցաւ բարձր տրամադրութեամբ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

•

Մեր Փրանսացի բարեկամուհին՝ Տիկին Օտէթ Միքայէլեան կը նկարագրէ ապրիլեան սգահանդէսը՝ ԼըՏոփինէ Լիպէռէի մէջ եւ կ'ըսէ թէ տարուան բոլոր արարողութիւններէն եւ հանդէսներէն միակն է այս տօնը, որու շուրջ միաբան են Հայերը։ Սգատօնը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 14ին։

Նախագահը, Պ. Լ. Տէր Սարգիսեան, շնորհակալութիւն յայտնեց Պ. քաղաքապետին, որ այս տարի եւս տրամադրած էր քաղաքապետարանի սրահը։ Յետոյ քանի մը բառով պատմեց թէ հայ մարտիրոսները իրենց արիւնով ներկեցին Միջագետքի անապատները, պաշտպանելու համար իրենց երկրին ազատութիւնը։

Ապա Փրանսերէն խօսեցաւ Պ. Գապաքճեան, շեշտելով թէ պէտք է միշտ յարգել նահատակներուն անմահ յիշատակը։ Ցոյց թէ ինչպէս դաժանօրէն զոհ գնաց հայ մտաւորական ընտրանին։ Յարգանքի խօսք ըրաւ Ֆրանսայի որ ապաստ կը ձգէ բոլորը ոգեկոչելու իրենց մեռելներուն յիշատակը։

Ծանօթ գրագէտ Կ. Փօլատեան յուզեց ներկաները իր բանախօսութեամբ։ Ինքն ալ ապրած ըլլալով հայկական այս ողբերգութիւնը, խօսեցաւ դաժան Թալէաթի մասին, որ կ'ուզէր բնաջնջել այս քրիստոնեայ հայ ազգը, անլուր չարչարանքներով։ «Նախքան ջարդերը եւ տարագրութիւնը հայ ժողովուրդին, Թուրք դահիճները որոշեցին աքսորել Պոլսէն եւ գաւառներէն հազարաւոր հայ մտաւորականներ, ինչպէս Զոհրապ, Զարդարեան, Վարուժան եւայլն»։

Պատուելի Խայիկեան իր կարգին բացատրեց թէ Հայերը, որոնք բնաջնջուեցան համիսլամութեան պատճառով, քաջութեամբ ոտքի կանգնեցան։ Անցեալ տարի Սեպտեմբեր վերջին, Թուրքերը անգամ մը եւս ուզեցին վնաս հասցնել Հայերուն։

Գեղարուեստական բաժինին մասնակցեցան «Արաքս» երգչախումբը, արտասանողներ եւ երգողներ։

Ներկաներուն մէջ կը գտնուէին Պապիկեան քահանան, պատուելի Աբրահամեան եւ Հ. Պապեան։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդը որոշեց մասնաւոր յանձնաժողով մը կազմել, հսկելու համար գաղտնի ոստիկանութեան (Չեկա) գործունէութեան վրայ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ արտաքին գործերու նախարարը, Թէոդոքիս, հրաժարեցաւ, անհամաձայնութիւն ծագած ըլլալով Կիպրոսի հարցի մասին։

ԵՐԵՍՈՒՆ ՀԱԶԱՐ բանտարկեալներ արձակուած են Լեհաստանի մէջ, ինչպէս կը ծանուցանէ Վարշաւայի անթեն

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (32)

ՍԱՄՈՒԷԼ

•

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

10. — ԵՐԵՔ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՈՒԺԵՐ

Աշտիշատի վանքի խուցերից մէկում, գիշերային այն պահուն, երբ բոլոր միաբանները քնած էին, ընդարձակ թախտի վրայ նստել էին երեք երիտասարդներ։ Պղնձեայ աշտանակի վրայ վառւում էր ձիթային ճրագը եւ իւր դունաթափ լոյսով լուսաւորում էր այդ երեք բազմահոգ դէմքերը։ Երեքն էլ լուռ էին, իւրաքանչիւրը խորասուզուած էր իւր մէջ։ Երեքի դէմքերից եւս երեւում էր, որ այդ լռութիւնը մի տեսակ զինադուլ էր, որ փոքր ինչ շունչ առնեն, հանգստանան, որպէսզի նորից շարունակեն ընդհատուած վիճաբանութիւնը։

Երիտասարդներից մէկը՝ յաղթանդամ, բարձրահասակ, խոշոր կազմուածքով եւ փառահեղ դէմքով մի տղամարդ էր, որի կերպարանքի մէջ մեծութիւնը այն աստիճան սերտ ներդաշնակութիւն էր կազմում վայելչութեան հետ, որ ներկայացնում էր գեղեցկութիւնը իւր վսեմ, այրական ձեւի մէջ։

Երկրորդը, ընդհակառակն, աւելի կարճահասակ կարելի էր համարել, քան թէ միջահասակ, եւ աւելի նրբակազմ, քան թէ յաղթանդամ. իսկ այդ քնքուշ կազմուածքի վրայ բնութիւնը կարծես սխալմամբ դրել էր մի շնորհալի գլուխ, որին մի հարուստ, հոյակապ մարմին աւելի պատշաճ կը լինէր։ Կրակոտ աչքերի մէջ նշմարւում էր եռանդ եւ դիւրաբորբոք բնաւորութիւն։

Առաջինը Սահակ Պարթեւն էր, երկրորդը՝ Մեսրոպ Մաշտոցը։ Իսկ երրորդը՝ Սամուէլը։

Սահակ Պարթեւը Հայաստանի հզօր քահանայապետի՝ Ներսէս Մեծի՝ որդին էր։ Մանկութեան հասակում, վերջացնելով իւր ուսումը Կեսարիայում եւ ծանօթանալով յոյն եւ ասորի լեզուների հետ, յետոյ գնաց Կ. Պոլիս, այնտեղ աւելի կատարելագործուեցաւ հելլենական կրթութեան մէջ, սովորելով փիլիսոփայութիւն, երաժշտութիւն, եւ ծանօթանալով յոյն բանաստեղծների հետ։ Կ. Պոլսում ամուսնացաւ նա։ Վերադառնալով իւր հայրենիքը, որպէս երիտասարդական հասակում նրա հայրը, այնպէս էլ ինքը զանազան զինուորական պաշտօններ էր վարում, բնաւ չմտածելով, թէ մի օր Հայոց հայրապետականաթոռի ժառանգորդը պէտք էր լինի։ Սկսեալ այն օրից, երբ Հայոց հայրապետական տունը սկսեց խնամութիւն անել արքունիքի եւ մեծ նախարարութեանց տների հետ, նա իւր որդիների հոգեւոր կրթութեան հետ միացրեց եւ զինուորական կրթութիւնը։ Եւ այդ անհրաժեշտ էր, որովհետեւ Հայաստանի քահանայապետը ներկայացնում էր՝ միեւնոյն ժամանակ՝ եւ Հայաստանի ամենաբարձր պետական անձը։ Նա Տիրոջ սուրբ սեղանի վրայ պատարագ էր մատուցանում, բայց հարկը պահանջած ժամանակ՝ առաջնորդում էր զօրքին դէպ ի պատերազմ։ Նա եկեղեցու բեմից քարոզում էր իւր ժողովրդին Աստուծոյ խօսքը, բայց հարկը պահանջած ժամանակ Թագաւորների հետ բանակցութիւններ էր անում իւր հայրենիքի գործերի վերաբերութեամբ։

Սահակ Պարթեւը գործով եկած էր Աշտիշատի վանքը եւ այնտեղ պատահմամբ տեսաւ Սամուէլին։ Սամուէլը գիտէր, որ նա անցնելու է Տարօնով, բայց չէր սպասում, որ այսօր կը հանդիպէր նրան Աշտիշատի վանքում։ Երկու ամիս առաջ, Մեսրոպի հետ, նա դուրս էր եկել այցելութիւններ անելու իւր հայրենական կալուածներին, որոնք սկսեալ Արարատից, զանազան գաւառներում, տարածւում էին մինչեւ Տարօն։ Հայրապետական հարուստ տունը ունէր այնքան շատ կալուածներ, գիւղեր եւ աւաններ, որքան չունէր մի մեծ նախարար։

Մեսրոպը բնիկ Տարօնցի (Մշեցի) էր՝ Հացիկ կոչուած աւանից, Վարդան անունով մի ազնուականի որդի։ Նրա հայրենական աւանը կէս օրուայ ճանապարհով միայն հեռու էր Աշտիշատի վանքից։ Այն աշխոյժ, եռանդով լի երիտասարդը, սկսեալ մանկութիւնից, նուիրել էր իրան ուսման եւ գիտութեան. սովորեց Յունաց, Ասորւոց, Պարսից լեզուները եւ այն բոլոր գիտութիւնները, որ յայտնի էին իւր ժամանակում։ Որպէս ազնուական, նա վարժուած էր եւ զինուորական կրթութեան մէջ։ Վաղարշապատի արքունիքում նա զանազան պաշտօններ էր կատարել, մի ժամանակ որպէս զինուորական, մի ժամանակ որպէս դիւանադպիր։ Իսկ յետոյ թողեց արքունիքը եւ Ներսէս Մեծի հայրապետանոցում նոտարի պաշտօն էր կատարում։

Նրանք նստած էին այն սենեակում, որի կից սենեակը մի շատ տխուր յիշատակով կապուած էր Սահակի տոհմային պատմութեան հետ …

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

չակետը եւ արտաքին նախարարը Մոսկուա այցելեն :

ԲՈՒՌՆ ՑՈՅՑԵՐ ՍԱԼ ՎԱԿՐԱՄԻ ՄԷՋ

Երեքշաբթի օր բուռն ցոյցեր տեղի ունեցան Սալ Վակրամի մէջ, ի նպաստ Ալժերիոյ կազմակերպուած ժողովի մը առթիւ: Առաջին անգամ խօսք առաւ Սորպոնի դասախօսներէն Մէյլու, փառաբանելով Ալժերիոյ ազգայնական շարժումը: Ժամը 9·30ին, երբ երկրորդ բանախօսը բեմ բարձրացաւ, թշնամական ցոյց մը տեղի ունեցաւ, «Ալժերիան ֆրանսական է» կանչերով: Ժողովին կազմակերպիչները (յառաջդիմականներ) պատասխանեցին .— «Ջիք անցք ֆաշականութեան»: Անմիջապէս խուճապ մը սկսաւ: Աթոռներ կը նետուէին աջ ու ձախ, ունկնդիրները իրար կը հրմշտկէին դուրս ելլելու համար: Ցուցարարները դէպի նրբանցքները քշուեցան: Տասնեակ մը ցուցարարներ փակուեցան գրասենեակի մը մէջ, աթոռի հարուածներու տակ: Քիչ ետքը արտասուաբեր ռումբեր պայթեցան սրահին մէջ: Բազմութիւնը իրար խառնուեցաւ: Ոստիկանները ստիպուեցան պարպել սրահը: Փողոցին մէջ ալ ընդհարումներ պատահեցան: Տեղական թերթերը կ՚ըսեն թէ հարիւր հոգի վիրաւորուած են, քառասունը ծանրապէս: «Երիտասարդ Ազգ» խմբակցութեան անդամներէն մէկուն աչքը պայթեցաւ: Հրապարակագիր Քլոտ Պուրտէ վիրաւորուեցաւ: Ժողովին ներկայ էին 1200 հոգի, որոնց 300ը Ալժերիացի :

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԿԸ ՋԱՅՐԱՆԱՅ

●

ՆԵՂԱՑՈՒՑԻՉ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ ԵՒ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐ

Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութեան անդամները եւ երեսփոխանները առջի օր ծանր փորձի մը ենթարկեցին Խ. Միութեան Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Ն. Խրուշչեւ, նեղացուցիչ հարցումներ ուղղելով, ի պատիւ անոր սարքուած ճաշի մը միջոցին: Խրուշչեւ մէկ ժամ խօսեցաւ, խստօրէն քննադատելով Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի նախապատերազմեան քաղաքականութիւնը, Գերմանիոյ վերազինումը եւն.: Աշխատաւորական կուսակցութեան առաջնորդը, Կէյթոքել պատասխանելով, կծու բառեր գործածեց, ըսաւ թէ իրենք հակառակ էին Հիթլերը ողոքելու քաղաքականութեան: Յետոյ աւելի յառաջ երթալով պահանջեց ազատ արձակել քանի մը հարիւր ընկերվարականներ որոնք արգելափակուած են Խ. Միութեան եւ արբանեակ երկիրներու մէջ:

Խրուշչեւ անմիջապէս ոտքի ցատկեց եւ յայտարարեց թէ անմտութիւն է խօսիլ այդպիսի հալածանքներու մասին, թէ ընկերվարականներ չկան Խ. Միութեան մէջ, իսկ իրենք չեն կրնար խառնուիլ ուրիշ երկիրներու մէջ եղած ընկերվարականներու կացութեան: Այնքան ջղագրգռուած եւ կրքոտ կը խօսէր ան, երբ նըստաւ, հիւրընկալները բացարձակ լռութիւն պահեցին:

Քիչ վերջը, Հանքագործներու Միութեան ներկայացուցիչը խնդրեց Պ. Խրուշչեւէն ընկերվարականներուն շնորհել այնքան ազատութիւն որքան իրենք կը պահանջեն ուրիշ երկիրներու համայնավար կուսակցութեանց համար: Կուսակցութեան ծայրագոյն ձախ թեւին ներկայացուցիչն ալ, Պիւըն, ձայնակցեցաւ, միացեալ ճակատ կազմելով: Բացատրեց թէ ընկերվարականները թշնամի չեն բանուոր դասակարգին: Ոչ մէկ բարեփոխում՝ Խրուշչեւի ընթացքին մէջ: Եւ ճաշը վերջացաւ դառն յուսախաբութեամբ :

Նոյն օրը հիւրերը այցելեցին Երեսփ. ժողով եւ լորտերու ժողովը: Այս առթիւ ալ սեղան մը սարքուած էր: Խրուշչեւ յոյս յայտնեց թէ «յաջորդ անգամ աշխատաւորական կուսակցութիւնը աւելի սիրալիր պիտի ըլլայ»: Բուլկանին չխառնուեցաւ եղած վիճաբանութեանց :

× Խօսակցութիւնները պիտի վերջանային երէկ: Իրազեկներ յոռետես են արդիւնքի մասին: Խրուշչեւի բուռն խօսքերը շատ ծանր տպաւորութիւն գործած են Անգլիոյ հանրային կարծիքին վրայ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ Հանրապետութեան նախագահը, Պ. Կրոնքի, Փարիզ հասաւ երէկ առտու, բազմաթիւ հետեւորդներով: Առաջին պաշտօնական այցելութիւնն է այս, Վիքթոր Էմմանուէլ Թագաւորին ճամբորդութենէն ի վեր որ տեղի ունեցաւ 1903-ին:

ԿԻՊՐՈՍԻ Նիկոսիա քաղաքին մէջ պաշարման վիճակ յայտարարուեցաւ Ապրիլ 24ին, իբրեւ հետեւանք Թուրք երիտասարդներու կողմէ կատարուած յարձակումներու որոնք երկրորդ օրն ալ շարունակուեցան: Առ նուազն ութ յունական տուներ եւ շէնքեր հրկիզուեցան կամ վնասուեցան բոցերէն: Պաշարման տակ առնուած են թէ թրքական եւ թէ յունական թաղերը: Երեսուն հազար հոգի կը բնակին Նիկոսիոյ ներքին քաղաքին մէջ որ շրջապատուած է 16րդ դարէն մնացած պարիսպներով :

ԱՐԻՒՆԱԼԻ դէպք մը պատահեցաւ Յորդանանի սահմանին վրայ եւ չորս Հրեաներ սպաննուեցան, ինչպէս կը ծանուցանէ Իսրայէլի կառավարութիւնը: Արտաքին նախարարը ստիպողական գիր մը ուղղեց Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին, բողոքելով այս յարձակման դէմ, որ կը վերագրուի արաբ ֆետայիներու :

55·000 ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐ որոշեցին ծոմ պահել, գանգատելով թէ համալսարանական մասնաւոր ճաշարաններուն սնունդը բաւարար չէ, թէ գոլը (քալորի) պակաս է մէկ չորրորդ համեմատութեամբ: Այս ճաշերը, որոնց համար ուսանողները կը վճարեն 75 ֆրանք, աւելի շատ գետնախնձոր քան միս կը պարունակեն: Վերջերս առաջարկուած էր 150 միլիոն ֆր. յաւելուածական նպաստ մը յատկացնել, բայց ելմտական նախարարը մերժեց :

ՕՏԱՐ ԴՐԱՄԻ (տովիզ) մեծ մաքսանենգութիւն մը երեւան հանուած է Պոլսոյ մէջ: Գումարը միլիոններու կը հասնի: Ձերբակալուած են ութ Հրեաներ եւ Թուրքեր: Ամբաստանեալներուն բոլոր շարժուն եւ անշարժ հարստութիւնները արգելքի տակ առնուած են: Քննութիւնները կը շարունակուին: Թուրքիոյ պահանջով Պիրէոսի մէջ վար դրուած է 800 թոն կաղինի միջուկ :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Ապրիլ 24).— Ձոյլ ոսկի՝ 458·000, Նափոլէոն 3110, անգլիական 4020, քսան տոլարնոց 15·960, Թղթադրամ (ոչ պաշտօնական) տոլար 395, անգլիական 1055, զուից. 94·75:

Imp. ARAXES, 46 rue Richer, Paris 9e

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Եկեղ. Միութեան, եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Ենթակոմիտէի, Կապոյտ Խաչի, Բարեգործականի, Մարտիկներու Միութեանց, Կիրակի, 29 Ապրիլ ժամը 15ին, Սէն Լուի սրահին մէջ Ժէ. փողոց:

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 3,30ին Պիէվրի «Գեղունի» ակումբին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հայ Առաքելական եւ Աւետարանական յարանուանութիւններուն եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան, Սահակ-Մեսրոպ դպրոցին, Հայ Բարեգործականի եւ Համախարբերդցիական Միութեան:

Կը նախագահէ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՔԱՀԱՆԱՅ ԲԱՆՏԻԿԵԱՆ: Կը խօսին Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ, Ա. ԱՐԱՊԵԱՆ, ՎԵՐ. Յ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ:

★

ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին, կղերականներու սրահը :

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ

Արտասանութիւն, մեներգ եւ նուագ :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Լիոնի եւ շրջանի Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան :

Հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց պետերուն :

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պուրս տը Թրավայ սրահին մէջ, Փլաս Կիշառ, Լիոն :

Կը նախագահէ Պ. Ա. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

Խօսք կ՚առնեն Ազգ. Միութեան եւ երեք յարանուանութեանց ներկայացուցիչները: Ինչպէս նաեւ Փրոֆ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ:

Վիէնի հայկական երգչախումբը պիտի երգէ սուրբ պատշաճի երգեր, ղեկավարութեամբ Յովսէփ վրդ. Լեւոնեանի :

Ուղերձներ.— «Նոր Սերունդ»ի, Ժաֆի եւ Երիտ. Միութեանց ներկայացուցիչներու կողմէ :

Մուտքը ազատ է :

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԸՆԿԵՐ ԴՐՕՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Յ. Դ. Պանեէօ Բաշանի «Արծիւ» ենթակոմիտէն կազմակերպած է յարգանքի երեկոյ մը, նուիրուած ընկեր ԴՐՕյի յիշատակին, 4 Մայիս, Ուրբաթ գիշեր Ժան Ժօրէսի սրահին մէջ, ուիւ տ՚Արքէօյ Պանեէօ:

Կը խօսին ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ ընկեր ՅԱԿՈԲ ԱՋԻՋԵԱՆ :

Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները :

ԳԻՆԵՁՕՆ

Ընկերներ Գ. Լաղեանի եւ Ս. Մելիքեանի մեկնումին առթիւ տեղի կ՚ունենայ հրաժեշտի խնջոյք մը, այս կիրակի, ժամը 16էն մինչեւ 23, Սէրքլը Միլիթէրի սրահին մէջ, Փլաս Սէն Թ՚Օկիւսթէն:

Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ :

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները յառաջիկայ ուրբաթ, 27 ապրիլ, ժամը 20·30ին Քաֆէ Պարպօթի մէջ, Կար տիւ Նօր :

Կը զեկուցանէ ընկ. Գ. ԼԱԶԵԱՆ

Այս առթիւ տեղի կ՚ունենայ նորագիր ընկերներու երդումի արարողութիւնը :

ՖՐԱՆՍԱ—ԱՐԵՒԵԼՔ ԿՈՄԻՏԷՆ

Կազմակերպած է շարք մը դասախօսութիւններ: Այս չորեքշաբթի ժամը 20·45ին, Maison de La Chimie 28bis Rue St.Dominique

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ

Նախագահութեամբ՝
OLIVIER LACOMBEի
(Doyen de La Faculté des Lettres de Lille)
Խօսք կ՚առնեն.—

CHARLES DEDEYAN
(La tradition française en Arménie)
JACQUES MADAULE
(L'Arménie Cilicienne et La France
LUC-ANDRE MARCEL
(La poésie et la musique arméniennes)
J. BALTRUSAITIS
(L'Art arménien et l'Occident)
Mr. LE DUC DE BRISSAC
(L'apport des Arméniens en France)
ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

Տոմսերու գին՝ 400 եւ 200 ֆրանք, կէս գին ուսանողներու համար: Դիմել՝ Durand (Place de La Madeleine).

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ՚ԵՐԳԵՆ

Ի նպաստ Սենթ-Իլեր Տիւ Թուվէի սանային: Այս կիրակի ժամը 14,30ին, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը, բարձր հովանաւորութեամբ՝ ԺԱՆ ՍԱՐԱՅԻ եւ նախագահութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԱՅԻ:

Տոմսերու գին՝ 300, 200, 150 եւ 100 ֆր.

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Իսիի Զաւարեան կոմիտէն խնջոյք մը սարքած է ի պատիւ Գ. Լազեանի եւ Ս. Եղիազարեանի իրենց մեկնումին առթիւ, այս երեքշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Խրիմեան դպրոցը: Սիրով կը հրաւիրուին փափաքողները :

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ Ռոստոմ խումբի տարեկան ծովադնացութեան դէպի Հավր, «Իլ տը Ֆրանս» շոգենաւի այցելութեան, 21 Մայիս, երկուշաբթի, Հոգեգալստեան օրը: Մանրամասնութիւն մօտօրէն :

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ

Այր մարդու շապիկի օձիք եւ թեւնոց (մանշէթ) կարող գործաւորուհիներ, տունը աշխատող: Դիմել՝ Aslangulian, 61 Ave. Félix Faure, Paris (15e).

●

Ստիպողաբար կ՚ուզուին սպասուհի մը եւ օգնական հիւանդապահուհի մը Անթիլիի Հանգստեան տան համար:

Դիմել՝ Ալքաստրնամէ գրասենեակը կէսօրէ վերջերը՝ 32 ռիւ տը Թրէվիզ. Փարիզ (9):

Օր. ՍԻՐԲՈՒՀԻ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ
Ամուսնացած
Կնքահայրութեամբ Տոքթոր Կորըէի:
Փոր-Մարլի, 22 Ապրիլ 956 Փարիզ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ .—

ԶԱՒԱՐԵԱՆ ենթկ. այս չորեքշաբթի ժամը 9ին:

ԱԿՆՈՒՆԻ ենթկ. այս չորեքշաբթի ժամը 9ին:

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթկ. այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին :

ՄՈՒՐԱՏ խումբը (Ավինեօն) այս կիրակի, կէսօրէն վերջ, ժամը 3·30ին:

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ խումբը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

ԹԱԹՈՒԼ խումբը այս երկուշաբթի, ժամը 8·30ին:

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ խումբը այս կիրակի, կէսօրէն վերջ ժամը 3ին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. չորեքշաբթի 5 Մայիս, ժամը 9ին:

ԱՐԱՄ խումբը 6 Մայիս, կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին:

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը 5 Մայիս, շաբաթ, ժամը 9ին:

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. 6 Մայիս, կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին:

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ խումբը 6 Մայիս, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3·30ին:

Սոյն ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ: Ներկայ կ՚ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ, Խրիմեան դպրոցը: Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20·30ին, Յոյներու սրահը : Կարեւոր օրակարգ :

Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթ. ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Կուռէնվիլի, Սարսէլի եւ Առնուվիլի բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Հայր. եւ Երիտ. Միութիւնը արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ, ժամը ճիշդ 20,30ին, Քաֆէ տ՚Անկլըթէռ, 2 Ռիւ Տրուօ, վերի սրահը, Մէթրօ՝ Ռիշըլիէօ-Տրուօ: Օրակարգ.— 1. Հերոսամարտի 41րդ տարեդարձը: 2. Պարահանդէս աշնան: 3. Սանի մը որդեգրումը: 4. Ընթացիկ հարցեր:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այս կիրակի, Տօն Երեւման Խաչի, Պոմանի դպրաց դասուն հիմնարկութեան 24րդ տարեդարձին առթիւ Ս. Գր. Լուս. Եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ տեղի կ՚ունենայ հանգուցեալ երաժշտապէտներու Կոմիտաս վրդ.ի, Լ. Չիլինկիրեանի, Գ. Մէհիթէրեանի, Գ. Զուլհաեանի, ինչպէս նաեւ Դ. Դասու բոլոր ննջեցելոց համար: Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8, պատարագ ժամը 10, հոգեհանգիստ 11·45:

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Հայկական հաստատութեան մը համար կ՚ուզուի այր մը՝ հմուտ հաշուակալ եւ վարժ ֆրանսերէն թղթակցութեան եւ մեքենագրութեան (տաքթիլօ): Հաստատութեան մէջ մնալու դիրքութիւն՝ բնակարան եւ սնունդ ապահովուած: Պայմաններուն համար դիմել՝ ՏՈՔԹ. ՎԱԿՐԱՄի

51, Bd. Voltaire - Paris XI·
Tél. ROQ. 29-00

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 27 ԱՊՐԻԼ
VENDREDI 27 AVRIL 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7565 32e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3380

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՄԷԿ ՄԱՐՄԻՆԵԻ ՄԷԿ ԳԼՈՒԽ»

Պոլսոյ Պատրիարքարանը ամսագիր մը կը հրատարակէ, Շողակաթ, իբրեւ պաշտօնաթերթ:

Օգտուելով սատացուած տեղական թեր– թի մը մէջ տեսանք անոր մարտ ամսուան խմբագրականը, «Մէկ մարմին եւ մէկ գլուխ» (Ապրիլ 23 եւ 24)։ Ստորագրու– թիւնը՝ Գ. Պ.։

Ուրեմն, Գարեգին պատրիարքն է որ կ'արտայայտուի, Կիլիկիոյ կաթող. ընտրութեան ծանօթ վէճին առթիւ:

Առաջին պաշտօնական արտայայտու– թիւնն է այս, Գահիրէի «Եպիսկոպոսա– կան ժողովէն» ի վեր։ Միւս երկու կրօ– նաթերթերը, Երուսաղէմի «Սիոն»ը եւ Անթիլիասի «Հասկ»ը խոհեմ լռութիւն կը պահեն:

Եւ կամ, նախապէս համաձայնած են որ հրապարակ իջնէ «Եպիսկոպոսական»ին երիցագոյն անդամը, Գարեգին պատ– րիարք որ դժբախտաբար ամէնէն ժխտա– կան դերը կատարեց, թունդ կղերապետա– կան եւ կեդրոնաձիգ ուղղութեամբ:

Այնտեղ յօրինուած «Համաձայնագիր»ն ալ կը մատնէ իր ակոլաստիկ *ոգին ու ոճը:*

Ի՞նչ կ'ըսէ Գարեգին պատրիարք, երե– ւութապէս բարեացակամութիւն ցոյց տա– լով՝ տագնապին լուծման համար:

Սեթեւեթեալ եւ ճապաղ նախադասու– թեանց չեղջակոյտէն կը քաղենք հետեւ– եալ յայտարարութիւնները. —

1. *Հայ. Եկեղեցւոյ եպիսկոպոսական դասը ջանաց դարմանել կացութեան դառ– նութիւնը, առաջնորդուած միայն* Եկե– ղեցւոյ անբաժանելի միութեան *սրբազան գաղափարէն եւ անզանցառելի պահան– ջէն»:*

Ուրեմն «Համաձայնագիր»ը պատ– րաստելով, Ամենայն Հայոց Կաթողիկո– սին ձեռքով կը յանձնեն Կիլիկիոյ կա– թող. տեղապահին:

2. « Մեծ եղաւ մեր զարմանքը, երբ լսեցինք թէ պատասխանը եղած է ժխտա– կան եւ ոչ ակնկալելի ոճով։ Այսինքն շեշ– տով մը որ կը բերէր մեզի ոչ թէ անտա– րանական զիջման մը զիջումը, այլ ոչ– քրիստոնէական – խռնարհական կեց– ուածք մը »:

3. Եպիսկոպոսական ժողովը այս խնդ– րոյն քննութեան միջոցին կը բաղկանար տասներմէկ անդամներէ, որոնք միահա– մուռ հաւանութեամբ իրագուցած էին նոյն Համաձայնագիրը :

Գարեգին պատրիարք մանաւորապէս անըմբռնելի *կը գտնէ տրուած ժխտական պատասխանին այն առարկութիւնը թէ Եպիսկ. ժողովը* իրաւունք *չունէր դրա– ղելու Անթիլիասի Աթոռին վերաբերեալ խնդիրներով:*

Եւ իր դժգոհութիւնը կը բանաձեւէ նոյն «երփնեղկեան» չարահիւսութեամբ.

— « *Ասիկա կրնայ ճիշդ ըլլալ, ըստ* հերձուածողական — *թող ներուի մեզի այս ակամայ բացատրութիւնը — մտայ– նութեան. բայց մենք, Հայ. Եկեղեցւոյ եպիսկոպոսներս, հաւատացեր էինք գտնէ թէ պարտականութիւն ունէին* միապառ– դական *մտահոգութեան : Անթիլիասի Ա– թոռը դուրս չի կրնար մնալ այս միութե– նէն, հետեւաբար եւ Հայ. Եկեղեցւոյ ի– րաւական սահմաններէն :*

Այնուհետեւ խմբագրականը երկարօրէն կը բացատրէ թէ Հայ. Եկեղեցին ՄԷԿ ՄԱՐՄԻՆ *է եւ* ՄԷԿ ԳԼՈՒԽ, *խորհրդա– նշուած՝ Էջմիածնով:*

Այս առթիւ յիշելով Եկեղեցւոյ փնտռել– տումը 1441ին, երբ «մէկ մարմնի մէկ գլուխին դէմ ցցուեցաւ երկրորդ գլուխ մը», Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը, կը ժխտէ «հաւասարէ հաւասար»ի պնդումը, ինչպէս եւ «ժամանակավրէպ» կը գտնէ Գր. Օտեանի տեսութիւնը — «Մէկը միւ– սին համար»:

Շարունակենք վերլուծել : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՐԸՆԹԱՑ ԶՕՐԱԿՈՉ

150.000 ՊԱՀԵՍՏԻՆԵՐ ՊԻՏԻ ՂՐԿՈՒԻՆ ՓՈԽԱՆ 100.000Ի

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ կառա– վարութիւնը որոշած է փութացնել պա– հեստի եւ տրամադրելի զինուորներու զօ– րակոչը, եւ հարիւր հազար փոխան 150 հազար հոգի ղրկել Ալժերիա, նկատի առ– նելով կացութեան յարաճուն ծանրացու– մը։ Մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ, նաեւ, նախկին չափաւոր ազգայնական վարիչ Ֆերհատ Ապպասի յայտարարու– թիւնը Գահիրէի մէջ:

Ապրիլ 11ի որոշումով, ծրագրուած էր 200.000 օգնական զինուորներ ղրկել, բայց կը կարծուէր թէ հարիւր հազարը պիտի բաւէ։ Այժմ կը պատրաստուին ղր– կել 150.000 հոգի, մինչեւ Յունիսի սկիզ– բը։ Ինչպէս գրած էինք արդէն, միայն առջի օր 9000 զինուորներ փոխադրուած էին զօրանոցները։ Երեքշաբթի օր պատ– րաստուելու հրաման ստացած էին 27.000 զինուորներ։ Ազգ. պաշտպանութեան նա– խարարը, Պ. Մոնուրի, հետեւեալ յայ– տարարութիւնն ըրաւ ամերիկեան թերթի մը.

— *Եթէ անհրաժեշտ պիտոյքները ուշա– ցած չըլլային, պատերազմը վերջացած պիտի ըլլար։ Ի սէր Աստուծոյ, կը խնդ– րենք Ատլանտեանի միւս զինակիցներէն քննել իրենց սիրտը »:*

Այս առթիւ ըսաւ թէ պաշտօնական տե– ղեկագիրներու համաձայն Ալժերիոյ Ա– զատագրութեան բանակին թիւը 15.000էն աւելի չէ, իսկ Ալժերիացի մեռեալներու թիւը կը հասնի 100 հազարի։ «Ուրեմն կրնաք հաշուել Ալժերիոյ ժողովուրդին վրայ գործուած վայրագութիւնները »:

ՖԵՐՀԱՏ ԱՊՊԱՍԻ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԸ

Ֆերհատ Ապպաս լրագրական ասուլիս մը սարքելով Գահիրէի ամենաշքեղ պան– դոկներէն Սեմիրամիսի մէջ, կարգ մը ազ– դարարութիւններ ուղղեց։ Երկու հարիւր լրագրողներու առջեւ։ Տեղական թերթե– րը դիտել կուտան թէ տարբերութիւն– ներ կան ֆրանսերէն եւ անգլերէն թարգ– մանութեանց մէջ։ Անգլերէն պատճէնը հետեւեալ խօսքերը կը պարունակէր.

— « *Մեծ պետութեանց վարիչներ, դը– րամ ձարեցէք Ֆրանսայի, պաշտպանեցէք զայն, զարկ տուէք անոր ճարտարարու– ծութեան, բայց մեր հողէն հեռացուցէք ամէն ֆրանսացի զինուոր եւ վարձկան, այլապէս պատերազմը Ֆրանսա պիտի փո– խադրենք »:*

Ֆերհատ Ապպաս վաւերական կը գտնէ միայն ֆրանսերէն թարգմանութիւնը, հետեւեալ բովանդակութեամբ.

— « *Ֆրանսան է որ պատերազմ յայտա– րարեց մեզի դէմ եւ մենք պիտի կռուինք ազատելու համար մեր երկիրը։ Մենք պատրաստ ենք բանակցելու Ֆրանսայի հետ, պայմանաւ որ ճանչնայ ալժերիացի ազգի մը գոյութիւնը։ Կարելի է զինադուլ կնքել կարգ մը վերապահումներով։ Ան– ցած է բանի ուժով խնդիրները լուծելու շրջանը։ Եթէ ֆրանսական կառավարու– թիւնը յամառի ժխտել տասը միլիոն Ալ– ժերիացիներու ինքնուրոյն ազգութիւնը, երկիրը պիտի մղէ անվերջանալի պայքա– րի մը եւ պիտի մատնէ կատարեալ աւերի մը։ Մօտերս կոչ մը պիտի ուղղենք արաբ ազգերուն, օրպէսզի օգնեն մեզի, պայքարը շարունակելու համար։ Մենք, բանբերներ ազգ. ազատագրութեան ճա– կատի, թախանձագին կը խնդրենք մեծ պետութիւններէն համոզել Ֆրանսան որ ետ քաշէ իր զօրքը Հիւս. Ափրիկէէն, պարպէ ամբողջ Հիւս. Ափրիկէն։ Ֆրան–*

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

▪ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ▪

ԴՈՒՆ ՔՈՒՆ, ԹՇՆԱՄԻՆ ԱՐԹՈՒՆ

Տեղական թերթ մը, «Լը Թան տը Փա– րի», որ կը հրատարակուի Ապրիլ 17էն ի վեր, իր այլազան գլուխներուն հետ ունի «Հեռագիրներ»ու բաժին մը։

Հեռագիրներ՝ ոչ թէ սովորական հաս– կացողութեամբ, այլ գաղտնի եւ «զգա– յացունց» տեղեկութիւններ հաղորդելու համար :

Այսպէս, Ապրիլ 25ի թիւին մէջ հրա– տարակած էր հետեւեալ տեղեկութիւնը.

— « *Հայ օրթոտոքս (ուղղափառ) եկե– ղեցին գործիք՝ խորհրդային թափանցում կատարելու համար Միջին Արեւելքի մէջ։ Ուսումնասիրութեանց ճեմարան մը ըս– տեղծուած է Երեւանի մէջ եւ «միսիոնար– ներ» կը պատրաստէ Միջին Արեւելքի համար »:*

Անշուշտ չէք սպասեր որ թերթը լուրին աղբիւրն ալ յայտնէ :

Ուրիշներ ալ այսպիսի տեղեկութիւններ կը տարածեն պարբերաբար, միտքերը պղտորելու համար:

Միւս կողմէ, իւրաքանչիւր երկրի մէջ կան մասնաւոր գործակալներ որոնք այս– պիսի լուրեր կը ժողվեն կամ կը հնարեն :

Մնացեալը կը լրացնէ մեր լրագրական ժխորը, որ դեռ կը շարունակուի Միջին Արեւելքի մէջ, կոխկրտելով լրջութեան, անքարոյականութեան եւ խուժանավա– րութեան բոլոր սահմանները :

« *Ազդակ*»ի վերջին թիւէն (Ապրիլ 24) կ'իմանամ թէ Ապրիլ 22ին առտուան ժամը 9ին, երբ Կիլիկիոյ կաթող. տեղապահ եւ Լիբանանի առաջնորդ Խորէն եպիսկ. Հալէպի Քառասուն Մանկանց տաճարը կը մտնէր պատարագելու համար Ապրիլեան Սգատօնին առթիւ, անոռնի սրբապղծու– թիւն մը կը կատարուի :

—«*Հալէպի Ամփիր «քապարէ»ի* հանրա– ծանօթ *տիրուհին՝ մատամ Իօժէնի, ան– վայել պոռչտուքներ կ'արձակէ պատարա– գիչ Սրբազանի հասցէին, աղաղակելով. —* խայի՛ն, *դուն պէտք է սպաննուիս»։ Եւայլն։ Իրեն կը միանան աղջիկը եւ Փե– տրուար 20ին Անթիլիասի մայր տաճարը «դրաւող» ծանօթ «հերոսուհիներ»էն կարգ մը օրիորդներ եւ տիկիններ որոնք յատ– կապէս այս նպատակով Հալէպ փոխա– դրըուած էին։ Հաւատացեալ բազմութիւ– նը եկեղեցիէն դուրս կը նետէ սրբապիղծ– ները։ Բակին մէջ քանի մը երիտասարդ– ներ ալ կը փորձեն ձայնակցիլ մատամ Իօժէնիին եւ իրենց արժանի դասը կ'առ– նեն։ Ոստիկանութիւնը միջամտելով ձեր– բակալութիւններն կը կատարէ :*

Ազգ. իշխանութիւնը դատ բացած է «մատամ»ին եւ իր հովանաւոր «ճա– կատ»ին դէմ :

Անշուշտ այս «քաջագործութիւն» ալ արձագանգ պիտի գտնէ միջազգային մա– մուլին մէջ, սկսելով արաբականէն, որ ուշի ուշով կը հետեւի մեր բոլոր շար– ժումներուն :

Եւ տակաւին կը գանգատինք թէ անհրա– ժեշտ աշխատանքները չեն կատարուիր, հայանպաստ պրոպագանտը տարածելու համար :

Ինչ որ տեղի կ'ունենայ Պէյրութի եւ Հալէպի մէջ, աղբանոց – մամուլի մը է– ջերէն մինչեւ փողոցային տեսարանները, քառասուն տարուան քարոզութիւն կ'ար– ժէ, ի փառս ազգին Հայոց ...

Ի՞նչ խօսք որ Եկեղեցին ալ կ'օգտուի, շնորհիւ մատամ Իօժէնիներու մարտական արշաւներուն :

ՎԱՀԷ

ԱՆԳԼԵՌՈՒՍ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՎԵՐՋԱՑԱՆ

Անգլիոյ եւ Խ. Միութեան ներկայա– ցուցիչները շարունակեցին իրենց խօսակ– ցութիւնները չորեքշաբթի օր, մինչեւ ուշ ատեն։ Երէկ պիտի հրատարակուէր պաշ– տօնական զեկոյցը։ Կարճ յայտարարու– թիւն մը կը ծանուցանէր թէ խօսակցու– թիւնները վերջացած են : Անգլիոյ պաշ– տօնական շրջանակները այնքան լաւատես չեն երեւար։ Մինչեւ անգամ կը վախնան որ պաղ պատերազմը վերսկսի : Ընդհ. կարծիքն այն է թէ պաշտօնական զեկոյցը կարեւոր յառաջդիմութիւն պիտի չարձա– նագրէ վիճելի հարցերու քննութեան մէջ. — Միացեալ Գերմանիոյ, ապահովու– թիւն Եւրոպայի, զինաթափութիւն, Մի– ջին Արեւելք եւն.: Շօշափելի արդիւնքներ կը նախատեսուին միայն մշակութային եւ տնտես. փոխանակութեանց համար։ Հա– կառակ Խրուշչեւի կոպիտ պատասխանին, Անգլիոյ աշխատաւորականները որոշած են Մոսկուա ղրկել բանտարկուած 150-200 ընկերվարականներու ցանկը, անոնց ար– ձակումը պահանջելով։ Միեւնոյն ատեն հաւանած են պատուիրակութիւն մը ղր– կել Մոսկուա, ինչպէս առաջարկած էր մառեշալ Բուլկանին :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐԸ ՀԱԽԱՍԱ՞Ր ԵՆ

Նախագահ Այզընհաուըր իր լրագրական ասուլիսին առթիւ յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները եւ Խ. Միութիւնը գրեթէ նոյն կէտին հասած են հեռուէն ղեկավար– ուած ռումբերու արտադրութեան մէջ։ Ցեղոյ մերժեց դադրեցնել ջրածին ռում– բի փորձերը։ Այս առթիւ բացատրեց թէ կը մաղթէ որ կարենայ խաղաղասիրական նպատակներու համար գործածել այդ կարգի զէնքերու յատկացուած գումարը եւ թէ նոր փորձեր կատարելով Մ. Նա– հանգները չեն ուզեր պարզապէս որեւէ երկրէ աւելի զօրաւոր պայթիւն մը յառաջ բերել։ «Բայց, առանց նոր փորձերու հիւլէական հետազօտութիւնները աւելորդ պիտի ըլլային եւ պարզ մսխում »:

Գալով Խրուշչեւի այն յայտարարու– թեան թէ Խ. Միութիւնը կրնայ հեռուէն ղեկավարուած գործիք մը ունենալ, ջրա– ծին ռումբ փոխադրելու համար, դիտել տուաւ թէ տարբեր բաներ են այդպիսի զէնքերու յղացումը եւ անոնց արտադրու– թիւնը։ «Զափազանց բազմածախս եւ բարդ գործ մըն է այդ»։

Ուրիշ հարցումի մը պատասխանելով, ըսաւ թէ մառեշալ Բուլկանինի եւ Ն. Խրուշչեւի այցելութիւնը Մ. Նահանգնե– րը՝ չի կրնար օգտակար ըլլալ ներկայիս, քանի որ ինք եւ անոնք խորապէս քննած են համաշխարհային հարցերը Ժընեւի մէջ։ «Տարբեր խնդիր, եթէ նոր բան մը պատահի միջազգային կացութեան մէջ»:

Ուրեմն, Մ. Նահանգները կը սպասեն որ Մոսկուան նոր գաղափարներ յայտնէ։

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Ամենայն Հա– յոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա. չորեքշաբթի իրիկուն վերադարձաւ Փարիզ։ Երէկ, հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ընդունեցաւ շա– րաթական դասընթացքներու հայ աշա– կերտները։ Այսօր, ուրբաթ պիտի այցելէ Դպրոցասիրաց վարժարանը։ Շաբաթ կէս– օրէ վերջ Հանգստեան Տունները։ Կիրակի առաւօտ պիտի նախագահէ եւ քարոզէ Առնուվիլի եկեղեցին :

Երէկ ճիշդ կէսօրին Հայրապետը այ– ցելեց Համալսարանական Ուսանողի Հայկ. Տունը :

ՊՈՒՐՍԱՅԻՆ ԳԻՆԸ *մօտերս պիտի զեղ– չուի, զարկ տալու համար անգլիւուսս ա– ռեւտրական փոխանակութեանց :*

ՍԱԿԱՐԱՆ (25 *Ապրիլ*) — *Զոյլ ոսկին* 458.000, *Նափոլէոն* 3110, *դոլար.* 3000, *անգլիական* 4030, *քսան տոլարնոց* 15960, *Թղթադրամ* (*անպաշտօն*) *անգլիական* 1045, *տոլար* 396, *դոլար.* 93.75:

ԳՐԱԲԱ՞Ր ԹԷ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ

Աշխարհաբարի անըմբռնելի, այլ մանաւանդ անընդունելի մոլեռանդութեան մը ամբողջ կառչած գրողներ, ինչպէս նաեւ մտաւորականներէ ոմանք, որոնք կը խօսին բայց չեն գրեր, յաճախ արտայայտուած ու պնդած են թէ՝ հարկ է մի անգամ ընդ միշտ մեր կենդանի լեզուէն թօթափել մեռեալին ազդեցութիւններէն :

Այսպէս ուրեմն, ըստ իրենց, երկու տարբեր կամ բոլորովին անջատ լեզուներ են գրաբարը եւ աշխարհաբարը, զորս կարելի է, նաեւ, բաղդատութեան դնել, փոխադարձ յարաբերութիւններու տեսակէտէն, լատիներէնին եւ ֆրանսերէնին կամ հին ու նոր յունարէններու հետ :

Լատիներէնէ սերած լեզուներն են ֆրանսերէնը, իտալերէնը կամ սպաներէնը: Եւ սակայն, ոեւէ ֆրանսացի կամ իտալացի անպատճառ ծանօթ չէ նաեւ միջնադարեան լատիներէնին, եթէ չէ ուսած զայն երկրորդական կամ բարձրագոյն վարժարանի մը մէջ: Ու ամէն լատինագէտ չի կրնար գիտնալ, միեւնոյն ատեն, ֆրանսերէն, իտալերէն կամ սպաներէն, եթէ իր մայրենի լեզուն չէ անոնցմէ մէկը կամ միւսը: Նոյնն է պարագան հին ու նոր յունարէններուն :

Մինչդեռ ոչ մէկ անջրպետ կը բաժնէ, կը հեռացնէ իրարմէ գրաբարը եւ աշխարհաբարը: Լատիներէնը երբեք ֆրանսերէն կամ իտալերէն չէ: Եւ փոխադարձաբար: Իսկ գրաբարը աշխարհաբար է, որոնց միջեւ գոյութիւն չունի սերումի խնդիր: Մէկ է հայերէն լեզուն :

Ողբացեալ Լ. Շանթ եւս կ'ըսէր թէ՝ պէտք է խուսափիլ գրաբար հոլովներէ, խոնարհումներէ, հինցած արտայայտական ձեւերէ եւ բառերէ, որոնք իբրեւ թէ կ'աղճատեն մեր արդի գրական լեզուն :

Ահաւասիկ նմոյշ մը իրմէ, — «Մեր արդի գրական լեզուով», զոր կ'ընդհատեմ կախման կէտերով, որպէսզի աւելի եւս չերկարի ու չդարձդարձի լաբիւրինթոսը. — «Իմաստը ալուն անծանօթ եղող կամ շատ անորոշ ու խախուտ իմաստ ունեցող անսովոր բառերուն կուտակումը մաքին մէջ...» :

Անտարակոյս, փոխարէնը պիտի նախընտրէինք կարդալ նոյնիսկ այն պարբերութիւնը, զոր պիտի նկրտէին աղճատել գրաբարին խորթութիւնները :

Անհեթեթ պարաշրջան մը կ'ապրինք: Հեւք մը կայ ամէն ինչ պարզացնելու: Կը խորշինք ճոխութիւններէն: Կը վախնանք այլազանութիւններէն: Մոլութիւնն ունինք միաձեւութեան եւ միօրինակութեան: Կը ձգտինք որքան կարելի է քիչ ճգնիլ :

Արդ, գիտութիւնը կ'ըսէ թէ մարդկային էակներու զարգացման խակական օրէնքը կը կայանայ ճիգին մէջ: Աշխատանքով կը զօրանան մեր էութեան բոլոր մասերը: Ոչ թէ մարդեր, այլ ընդհակառակն մարդուկներ կը կերտենք, հետեւելով նուազագոյն ճիգի սկզբունքին :

Վտանգաւոր եւ ահաւոր սխալ մըն է այս չարիքին քաջալերումը :

Նկատելի է որ այժմէականութիւն ստացաւ, վերջերս, գրաբարի եւ աշխարհաբարի անխուսափելի հարցը: Իմացանք թէ, Գահիրէի «պատմական» ժողովին մէջ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, պատրիարքը եւ Հայոց արքերն ու եպիսկոպոսները զբաղած են նաեւ, ի միջի այլոց, Աստուածաշունչը կամ Աւետարանը աշխարհաբարի վերածելու խնդրով :

Կղերապետական հովը վերստին կը փչէ հայ ժողովուրդին վրայ, տանէ մը ի վեր: Ուստի կարելի չէ գուշակել թէ ի՞նչ չափով լսելի պիտի ըլլայ աշխարհականին ձայնը :

Ուրեմն, կը կարծե՞նք թէ պիտի կրնանք փրկել Հայաստանեայց եկեղեցին, լեցնել զայն խուռներամ բազմութեամբը հայ հաւատացեալներու, եթէ զամբիւղը նետենք գրաբարը: Հիմնովին կը սխալինք :

Վասնզի, գրաբարին մեղսակցութեամբը չէ որ կը պարպուին ոչ միայն մեր, այլ եւ աշխարհիս բոլոր եկեղեցիները: Ինչ որ ոչ թէ ազգային, այլ համամարդկային երեւոյթ է: Հետեւաբար, միամտութիւն պիտի ըլլար յուսալ թէ շնորհիւ աշխարհաբարին ինքնակալութեան, ներկայ եւ ապագայ «նոր սերունդ»ները եկեղեցի պիտի խուժեն, լքելով շարժանկար, պար եւ մրցում: Երկրի մէջ եկեղեցիները թափուր չէին երբեք: Եւ սակայն, մեր պապերն ու մամերը, հայրերն ու մայրերը ո՛չ գրաբար, ո՛չ իսկ աշխարհաբար կը հասկնային ընդհանրապէս :

Եթէ այսուհետեւ եկեղեցի պիտի երթանք հասկնալու, սերտելու եւ զարգանալու նպատակով, այդ պարագային, պիտի թելադրէինք որ, փոխան աշխարհաբարի, ֆրանսերէնի, անգլերէնի եւ այլ լեզուներու թարգմանուէր Աստուածաշունչը կամ Աւետարանը ի պէտս մեր զաւակներուն, որոնց հանապազօրեայ ու ու ամբողջական աճումին հետ միաժամանակ սրընթաց կ'ուռճանայ նաեւ ողբերգական կորուստը: Ափսո՛ս, եկեղեցին պիտի չկրնայ երբեք առաջքն առնել այդ պատուհասին, նոյնիսկ փոխարինութեամբը աշխարհաբարին եւ հակառակ սպառելի բոլոր բարի կամեցողութեանց :

Անձնատուր չըլլանք, ուրեմն, թարգմանումի կամ վերածումի աւելորդ ու ապարդիւն յոգնութեան, եւ ընդհակառակն, պահենք պահպանենք գրաբարը Հայ. եկեղեցիին մէջ :

ԱՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՀԱՐՑԵՐ

(Դասախօսութիւն Համազգայինի, Փարիզ, 9 Ապրիլ)

Գերմանիոյ մէջ հայկական գաղութ ունեցած ենք շատ հին ժամանակներէ ի վեր, բայց պիտի բաւական համարենք հակիրճ տեղեկութիւններ տալ սկիզբի, մօտաւոր անցեալի եւ ներկայի մասին: Դեռ Դորպատի Համալսարանական Հայերու օրերէն Լայպցիկի, Մարպուրկի, Պերլինի, Հայտելպերկի ուսանողութիւններէն յիշատակութիւններ կան: Այն ատեն կը գործէին նոյնիսկ կազմակերպուած հայ Ուսանողական Միութիւններ: Իննսունական թուականներուն կային միսիոնարական կազմակերպութիւններ, ինչպէս Շուխարտի եւ Լեփսիուսի միսիոնարութիւնները: Ասոնք յարաբերութեան մէջ էին հայկական գաւառներու հետ եւ հատ-հատ Հայեր Գերմանիա եկած են զանազան ժամանակներու: 1914ին է որ կը հիմնուի Հայեւգերման ընկերակցութիւնը հայագէտներու եւ հայ մտաւորականներու մասնակցութեամբ: Այն ատեն Գերմանները կ'ուզէին օգտուիլ Հայերու առեւտր. ձիրքերէն, Պաղտատ գծին երկայնքը, որով Հայեւգերման Ընկերակցութեան ծրագրին մէջ դրուած էր այն կէտը թէ Հայերու մասին լաւ կարծիք կազմուելու է. այսինքն հարկ է Հայերը ճանչնալ, ծանօթանալ անոնց հետ, բոլորովին թօթափելով կանխակալ կարծիքները :

Հետզհետէ Գերմանիոյ մէջ գործեցին Ուսանողական Միութիւններ, Հայաստանի դեսպանատունը (Տքթ. Ճէյմս Կրինֆիլտ եւ Լիպարիտ Նազարեանց) Պերլինի Հայ Գաղութային Միութիւնը, Հայ Երիտասարդական Միութիւնը, Կանանց Միութիւնը, Հայ եւ Գերման Ընկերակցութիւնը, «Հայ Երիտասարդ» Միութիւնը: Ասոնք ունեցան հայկական քարոզչութեան ժրաջան գործունէութիւն մը: Դժուար է այնքան տարիներու ազգային գործունէութիւնը ամփոփել, ընդհանուր կէտերու մէջ: Բայց իւրայատուկ պատմութիւնն ունի ամէն գաղութ, որքան ալ փոքր ըլլայ թիւով: Նոյնն է Գերմանահայ գաղութին պարագան: Թէեւ թիւով փոքր, բայց հոգիով եւ սիրտով ձեզմէ, եւ ձեզի պէս, գերմանահայ գաղութն ալ աշխոյժ գործունէութիւն մը ունեցած է եւ խորթ զաւկի մը պէս մոռնալու չէ զայն: Հայկական կամքի ու ջանքի տէր անձնաւորութիւններ կատարած են օգտաշատ աշխատանքներ եւ կազմաւորած են գաղութը իբրեւ մէկ ընտանիք, փոխադարձ սիրով եւ եղբայրութեամբ: Կ'ուզէի յիշել անունները այն անձնաւորութիւններուն, որոնք արժանի են յարգանքի իրենց ազգանուէր ջանքերով: Գէթ անոնք որ յաւիտեան բաժնուեցան մեզմէ ազգի եւ հայրենիքի սէրը իրենց սիրտին մէջ ...: Պիտի ոգեկոչենք դոկտ. Կրինֆիլտը որ թէեւ օտար անուն ունէր, բայց լաւ Հայ մըն էր եւ երկար ատեն ոգին էր ամբողջ գաղութին՝ իր ուսանողական օրերէն մինչեւ Հայաստանի դեսպան նշանակուիլը եւ նացիներու ժամանակ Պարսկաստան անցնիլը: Լիպարիտ Նազարեանցը տաղանդաւոր երաժշտագէտ եւ լեզուագէտ մը: Երուանդ Տէր Մինասեանը (Թուրքնի եղբայրը) որ թէեւ առեւտրական, բայց կորովի դէմք մը որ ուղղութիւն կուտար ազգային գործերու : Յակոբ Զօրեան՝ որ Ուսանողական Միութեան վարիչն էր եւ Հայաստան երթալու համար պահ մը ուրացաւ իր պատկանած կուսակցութիւնը Արշակ Ջամալեան, որ կէս մը Ֆրանսա, կէս մը Գերմանիա բնակելով ձգած է մանաւանդ իր հայապահպանման հաւատքին յիշատակը իր այն ճառով, ուր կ'ըսէր. — «Եթէ իմ զաւկս հայերէն չգրէ իր նամակը, պատասխան չտամ»: Գրիգոր Ծ. վրդ. Շահլամեան, ծանօթ ձեզի շատերուդ իբրեւ ուսուցիչ եւ հովիւ գործիչ, այլեւ Գերմանիոյ հայ գաղութին հոգեւոր հովիւը ըլլալով 22 տարի պաշտօնավարեց: Վերջապէս դոկտ. Արտաշէս Աբեղեան, որ Հայեւգերման ընկերակցութեան Հայ նախագահն էր, համալսարանի դասախօս, փոքր ընդհատումներով Հայ գաղթային վարչութեան նախագահ եւ բոլոր ազգային գործերուն մասնակից :

Ասոնց կարգին ուրիշներ ալ արժանի են գիտակից հայութեան յարգանքին, որովհետեւ գործած են գաղութը Հայ պահելու հաւատքով :

Այժմ Գերմանիոյ գաղութը փոքր թիւ մը միայն կը ներկայացնէ, Պերլին՝ 150 հոգի, Համպուրկ՝ 60 հոգի, Միւնիխ՝ 40 հոգի, Շթութկարտ եւ զանազան քաղաքներ՝ երկու հարիւր հոգի: Ուրեմն ամբողջ Գերմանիոյ Հայերու թիւը հինգ հարիւրը չանցնիր :

Սակայն, ինչպէս անցեալին մէջ, այնպէս ալ յարմար ատենին այս փոքր գաղութը կրնայ իր դերը կատարել: Կ'ըսեն թէ Հայոց արեւը մարը չի մտներ. ասիկա միւս կողմէ առաւելութիւն մըն է, որովհետեւ ամէն տեղ կանք, ամէն տեղ մեր ներկայացուցիչը ունինք, ամէն երկրի առանձնայատկութիւններէն կրնանք օգտուիլ, միայն թէ ուզենք, գիտնանք օգտուիլ եւ կազմակերպուած ըլլանք իբրեւ մասնիկը հայկական ամբողջականութեան :

Մեր հաւատքն է մեր գոյութեան համար՝ մի աստուածութիւն, այսինքն հայութիւն, մի երրորդութիւն, այսինքն՝ Ազգ, Հայրենիք եւ մշակոյթ :

Եւրոպայի մէջ մեզ «ազգ»ի մը տեղ չեն դներ, չենք կրնար նաեւ վայելել մեր հայրենիքը: Կը մնայ մեզի կառչիլ մեր մշակոյթին: Մեր գիրը, մեր երգը, մեր բանաստեղծութիւնը, մեր հոգեկան գոհացման փիլիսոփայութիւնը, մեր վարքի ըմբռնումը, մեր լեզուն եւ մեր Հայաստանեայց Եկեղեցին՝ իբրեւ աւանդարան այս ամէնուն, կը կազմեն մեր մշակոյթին կորիզները, իսկ քաղաքակրթութիւնը արտաքին երեւոյթն է շատ մը նուաճումնե-

ԷՋ ՄԸ ՄԵՐ ԱՐՀԱՒԻՐՔԷՆ

ՀԱՅՈՒՀԻԻ ՄԸ ԳՈՂԳՈԹԱՆ

Շուարեցայ, սիրտ չէր մնացած վրաս :

— Ինչո՞ւ տխրած ես, լաւ չէ՞ եղած շապիկդ, հագիր նայիմ :

— Հագնելու պէտք չկայ, հոս փորձեցի շատ լաւ է, Պայրամին օրը կը տեսնես: — Դուն բան մը ունիս, փոխուած ես, չըլլայ թէ հիւանդ ես, — Ոչ, բան մը չունիմ, քիչ մը գլուխս կը ցաւի, ըսի ու դուրս ելայ :

Տարօրինակ փոփոխութիւն մը կար վրաս: Քանի մը անգամ դուրս ելայ ներս մտայ, նեղութենէս տեղ մը չէի կրնար կենալ: Իրիկունը առանց ճաշի մտայ անկողին: Բայց անկարելի էր քնանալ, միտքս անդադար կը բանէր: Աչքերուս առջեւ էր Ֆինոն իր լացով ու տառապանքով: Այդ հրեշտակի նման գեղուհին ինկած էր գազանի մը ճանկերուն մէջ: Որքան գեղեցիկ էր, նոյնիսկ քրտական տարազի տակ: Կապոյտ աչքերուն տակ կը փայլէին վարդագոյն թարմ երեսները, առատ մազերու խուրձ մը կախուած էր ուսերէն վար, հասակաւոր եւ նրբակազմ: Որ տեղացի էր, ի՞նչպէս յափշտակած էր զայն այդ վայրենին: Ինչո՞ւ Ֆինոն չպատմեց այդ բոլորը: Կ'երեւի վստահութիւն չունեցաւ վրաս այս բոլորը պատմելու, այսպիսի խորհրդածութիւններով կը չարչրկէի միտքս: Գրեթէ անքուն մնացի ամբողջ գիշերը: Առտուն սովորականին պէս գացի դաշտ, միշտ նոյն մտքերու մէջ մնացի ամբողջ օրը:

Յաջորդ օրը Պայրամ էր, բոլոր գիւղացիները եռ ու զեռի մէջ էին, բացի ինծմէ եւ Ֆինոյէն: Ընդունուած սովորութեան համաձայն բոլորը իրարու շնորհաւորանքներ եւ մաղթանքներ կ'ընէին: Ես հիւանդ եմ ըսելով քաշուեցայ անկիւն մը, չէի ուզեր երեւալ որեւէ մէկին: Շապիկս անգամ պիտի չհագնէի, եթէ Զալիխանը եւ մայրը այնքան չպնդէին :

Անցան քանի մը օրեր, ես միշտ մնացի մտածկոտ: Պատճառ մը կը փնտռէի միտքիս մէջ, ու անհամբեր կ'ուզէի անգամ մը եւս տեսնուիլ Ֆինոյին հետ: Առաջին հանդիպումիս տակաւին անծանօթ էինք իրարու, քաշուեցայ պէտք եղած տեղեկութիւնները քաղելու իր մասին: Իսկ այժմ հարցումներու տեղատարափ մը կար միտքիս մէջ, ինծի այնպէս կը թուէր թէ այս անգամ եթէ իրարու հանդիպինք համարձակօրէն պիտի կրնամ խօսիլ հետը: Զալիխանը իրեն վերաբերեալ բաներ մը կարել կուտար, շատ հաւնած էր ու սիրած Ֆինոն: Ամէն անգամ որ անոր քով կ'երթար կուգար, գովեստով կը խօսէր իր մասին. — Օ՜ ինչքան բարի եւ համեստ է, գիտես, եղբայր, քու շապիկդ համար չուզեր որ վճարեմ, շատ պնդեցի հազիւ քանի մը ղրուշ առաւ: Քիչ շատ կը սիրէ, կ'ըսէ թէ բարի տղայ մըն է:

Իրիկուն մըն ալ երբ դարձեալ գործէս տուն եկայ, Զալիխանը պատուիրեց որ երթամ Ֆինոյին համար քիչ մը փայտ կոտրեմ, — կ'արժէ բարիք մը ընել իրեն, գնա, ամուսինը տունը չէ, եղածը քանի մը բարակ փայտեր են, ինծի ցոյց տուաւ, մեր կացինը առ գնա, շուտ մը կոտրէ եւ եկուր, բարիքը փոխադարձ կ'ըլլայ :

Ֆինոն առաջին անգամ այս քիւրտ աղջկան շնորհիւ ճանչցաւ զիս եւ տեսնուեցաւ հետս, ահա դարձեալ անոր միջոցաւ է որ պիտի երթամ տեսնել զինքը: Այս լուրը մեծ ուրախութիւն պատճառեց ինծի: Առանց ժամանակ կորսնցնելու զգուշութեամբ գացի զարկի դուռը: Հազիւ ներս մտայ, դարձեալ փաթթուեցաւ վիզիս եւ ջերմապէս համբուրեց երեսներս :

— Կացինդ ձգէ, կոտրելիք փայտ չունիմ, քեզ հոս բերել տալու պատճառ մըն էր ատիկա որ ըսի Զալիխանին: Այսօր աւելի երկար պիտի խօսինք: Քիւրտը այս գիշեր հոս չէ: Հիմա համոզուեցայ որ պահած ես, Հայու մաքուր սիրտդ քրտական անունիդ տակ եւ մեր երկուքին մէջ եղած խօսակցութենէն բան մը չես ըսած դուրսը: Կը մաղթեմ որ միշտ այսպէս մնաս եւ օրին մէկը ազատուիս ասոնց ձեռքէն ու վրէժդ լուծես :

Դուն անցեալ օր ըսիր քու որ տեղացի ըլլալդ, այսօր ես պիտի պատմեմ քեզ իմ ամբողջ կեանքս, մտիկ ըրէ ուշադրութեամբ: Ես Խնուսցի եմ, «Մեր գիւղը քրտախառն էր, ջարդերու ժամանակ մենք չենք փախած, բայց շատով պաշտպանուեցանք Քիւրտերու կողմէ: Ես նոր նշանուած աղջիկ էի, Քիւրտերը, Թուրքերը վայրագօրէն ջարդեցին բոլոր այր մարդիկը մեր աչքերուն առջեւ: Մեր երկինք բարձրացող ճիչերն ու աղաղակները լսող չկար: Ես սարսափահար պինդ փակած էի մօրս, աչքերս գոցած էի անոր կուրծքին վրայ որպէսզի չտեսնեմ այդ վայրենի գազաններուն սուրերու եւ կացիններուն հարուածները որոնք կ'իջնէին մեր հարազատներու գլխուն: Այս սարսափի պահուն յանկարծ մէկը մազերէս բռնած, ուժով մը քաշեց զիս ու բաժնեց մօրմէս: Ահռելի ճիչ մը արձակեցի, երբ տեսայ մազերս քաշողին ձեռքին խոշոր դանակը: Մայրս խելագարուած նետուեցաւ վրաս, բայց զիս առեւանգող գազանը իր դանակին հարուածով գետին տապալեց խեղճ կինը :

« Ալ ես ինքզինքս կորսնցուցի եւ ինկայ ուշաթափ: Չեմ գիտեր ինչպէս եւ որքան ժամանակ էր անցեր, երբ քիչ մը ուշքի եկայ, ինքզինքս գտայ առանձին տան մը մէջ, պառկած անկողինի մը վրայ :

(4) ՊԵՏՐՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

« ՍԵՒԱՆ »

●

ԽՄԲ.— Յառաջիկայ Յունիսին հայկական արուեստի տասնօրեակ մը պիտի կազմակերպուի Մոսկուայի մէջ: Այս առթիւ, բացի «Արշակ Բ.»էն, պիտի ներկայացուի նաեւ «Սեւան» պարախաղը, որու մասին հետեւեալ տեղեկութիւնները կը քաղենք «Սով. Հայաստան» օրաթերթէն (18 Մարտ).—

Սովետահայ երաժշտական մշակոյթը հարստացաւ Գ. Եղիազարեանի «Սեւան» պարախաղով: «Սպենդիարեան» օփերայի եւ պարախաղի թատրոնի դերասանները կը պատրաստեն ներկայացումը:

«Սեւան» պարախաղը գրուած է Ի. Արբաղովի եւ Վ. Վարդանեանի գրքոյկի հիման վրայ: Նիւթը առնուած է ամենօրեայ աշխատանքէն: Հերոսներն են երիտասարդ կոլտնտեսուհի Ռուզանը, ձկնորս Աշոտը եւ ճարտարագէտ Ռուբէնը: Լիպրեթոյի հեղինակները աշխատած են ցոյց տալու երիտասարդութեան հոգեւոր հարուստ աշխարհը եւ պարզել կարգ մը մարդոց նկարագրի թերութիւնները, ետապաշտները հակադրելով հասարակական աշխատաւորներուն հետ:

«Սեւան» պարախաղի երաժշտութիւնը գունեղ է եւ ինքնատիպ: Հոն կ'արտացոլան ինչպէս հայ երաժշտութեան մասնայատկութիւնները, նոյնպէս նաեւ ժամանակից համամիութենական նուաճումները: Երաժշտութիւնը աչքի կը զարնէ բարձր արուեստագիտութեամբը: Հեղինակը կը տիրապետէ հայ ժողովրդական երաժշտութեան հնչական եւ կշռական հարստութեան: Ան շատ լաւ օգտագործած է հայ ժողովրդական երգերն ու պարեղանակները: Մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելեն իր «Նուրար – Նուրար»ը:

Գ. Եղիազարեանի պարախաղի երաժշտութիւնը պատկերաւոր է, ունի յայտուն մեղեդի, ազգային շատ նուրբ երանգով:

«Սեւան»ի մէջ կան կարգ մը հիանալի մենապարեր եւ խմբական պարեր, որոնք ունին ազգային ինքնատպութիւն, համաշխարհային կրակոտ խառնուածք, ինչպէս եւ նրբութիւն եւ յուզականութիւն: Գեղեցիկ եւ բանաստեղծական է աղբիւր եկող Ռուզանի ընկերուհիներու պարը: Պատմնեկան աւինով լի եւ հրապուրիչ է Աշոտի պարը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՍԳԱՏՕՆԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ.— Այս տարի Ապրիլ 11-24ի Եղեռնին առթիւ, պատարագ եւ հոգեհանգիստ կատարուեցաւ Օհանջանեան սրահին մէջ: Պատարագիչն Փոստէքեան քահանայ: Իսկ նոյն օրը նոյն սրահին մէջ, Կիրակի կէսօրէ վերջ տեղի ունեցաւ սգահանդէսը, նախաձեռնութեամբ Հայ. Կամ. եւ Մարտ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ բոլոր հայրենասէր Միութիւններու:

Բեմին խորը յարդարուած էր խորան մը եւ անծանօթ զինուորին դերեզմանը, թարմ ծաղիկներով:

Օրուան նախագահը, Պ. Վ. Խրիմեան հանդէսին բացումը կատարելով ներկաները հրաւիրեց յոտնկայս յարգել նահատակներուն յիշատակը: Ցետոյ Նոր Սերնդականները խմբովին երգեցին «Լռեց ամպեր»ը: Ֆ. Կ. Խաչը, Տ. Տ. Հայր. Միութիւնը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը իրենց մասնակցութիւնը բերին գրաւոր ուղերձներով: Մէջ ընդ մէջ մեներգներ եւ արտասանութիւններ լբին Օր. Ա. Ուզունեան, Օր. Քղելեան եւ փոքրիկ Տօլմաճեան եղբայրներ:

Առաջին ճառը խօսեցաւ Հ. Յ. Դ. ներկայացուցիչը՝ ընկեր Ս. Գալուստեան, որ ըսաւ.— «Եթէ չունենայինք մեր ցեղին մէջ պլպլացող ճրագներ, ներկայիս մեր դարաւոր պատմութիւնը չքացած կ'ըլլար: Շնորհիւ նոյն ուժերու պայծառ գիտակցութեան թշնամին իր նպատակին չհասաւ: Ապրիլ 11-24ը յիշատակի եւ յարգանքի օր մըն է: Ինչո՞վ կրնանք ըսել թէ մենք նահատակներուն արժանի յաջորդներն ենք: Եթէ իսկապէս անոնց յաջորդներն ենք, հապա ինչո՞ւ այսքան ցանցառ թիւ մը կը կազմեն ներկաները»:

Ցետոյ խօսեցաւ ընկեր Ս. Սիսլեան (Կրընոպլէն): Իբրեւ այդ գեհենէն ազատած հայորդիներէն մէկը, բանախօսը անձնական յուշեր պատմեց, յետոյ թուեց Հայոց թիւր Արեւելեան նահանգներուն մէջ, նկարագրեց անոնց շինարարական աշխատանքները ութսուրքի նախանձոտ չար ոգին Հայոց հանդէպ, ամէն ճակատի վրայ: «Հայաստան աշխարհականներու ճամբուն վրայ գտնուելով յաճախ տեսած է ջարդ, աքսոր, եւ թալան: Հակառակ ասոր՝ մշակոյթով մնացած ենք բարձր: Թուրքը մեր չէն տուները աւրեց, եկեղեցիները աւերակ վերածեց, մեր շարժուն ու անշարժ հարստութիւնը յափշտակեց, իր անցած ճամբուն վրայ միայն աւերակներ ձգեց... Եւ սակայն մենք մնացինք միշտ կանգուն:

Վերապրողներուս համար Ապրիլ 11-24ը սուգի օր մը ըլլալէ աւելի քաղաքական պահանջի օր մը թող ըլլայ»: Եւ միշտ յիշենք նահատակներուն կտակը,— «Մի՛ մոռնաք մեզ»: Ա.

●

ԿՍԿԾԱԼԻ ԿՈՐՈՒՍՏ ՄԸ ԵՒՍ

ՎԻԷՆ.— Ուշ մնացի քանի մը տող գրելու համար ընկերուհի Մարի Գալիկեանի մասին, որուն թաղումը կատարուեցաւ Ապրիլ հինգին: Դագաղին կը հետեւէին, իր սգակիր ամուսինին հետ իր ընկերուհիները, ազգականները եւ բարեկամներու բազմութիւն մը: Դամբանական խօսեցաւ այս տողերը գրողը, յանուն Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին:

Մեր դժբախտ ընկերուհին ալ ինկաւ օտարութեան մէջ, ինչպէս շատ շատեր: Անոր կորուստը մեծ ցաւ մըն է, մասնաւորապէս մեր միութեան համար, որուն Վիէնի հիմնադիրներէն եւ անխոնջ աշխատողներէն մէկն էր, օրինակելի իր պարտաճանաչութեամբ եւ լուռ – մնջիկ գործելու յատկութեամբ: Ան որքան եռանդուն եւ փնտռուած մէկ անդամն էր Կարմիր Խաչին, նոյնքան ալ օրինակելի տանտիկին մը: Անողոք մահը քանդեց այդ երջանիկ բոյնը:

Այս քանի մը տողերը՝ իբրեւ փունջ մը ծաղիկ մեր սիրելի Մարիի թարմ հողակոյտին վրայ:

Ովսաննա Եօքսիւզեան

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ՍՈՒՐԷՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՊԵՐԼԻՆ.— Ուրբաթ, 20 Ապրիլ, ցուրտ հողին յանձնեցինք Համպուրկի ծանօթ հայրենակիցներէն Սուրէն Յակոբեան (61 տարեկան), որ 1924էն ի վեր այստեղ հաստատուած էր եւ յաջող ներածման - արտածման գործ մը ունէր: Բնիկ Սեբաստացի, բայց Ամասիա մեծցած, եւ բարձր ուսում ստացած ըլլալով կը տիրապետէր շատ մը լեզուներու: Ունեցած է մասնակցութիւն տեղական ազգային գործերու եւ միշտ պատրաստակամ գտնուած է հայկական դիմումներու հանդէպ:

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը կատարեցին Օլտըսլօ գերեզմանատան մէջ Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած Յարութիւն քհնյ. Ծորթունեան եւ Պերլինահայ չորս դպիրներ:

Համպուրկի առեւտրական կեդրոնական վարչութեան կողմէ գերմաներէն նախագահը յարգանքի եւ ցաւակցական դամբանական մը արտասանեց: Բազմաթիւ ներկաներուն մէջ կը տեսնուէին Լիբանանի հիւպատոսը, ինչպէս եւ ամէն ազգէ Հայ եւ օտար բարեկամներ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅ ԿՐԹԱԿԱՆ հիմնարկութեան տարեկան ճաշը տեղի ունեցաւ Լոս Անճելըսի մէջ Մարտ 10ին: Սեղանապետն էր քարտուղարը, Հէրի Քարեան որ նոր ապաքինած էր անցեալ տարուան արկածէն: Պ. Փիրումեան, օրուան ատենախօսը յայտնեց թէ իր կազմութենէն ի վեր 1950 Հոկտեմբեր մինչեւ 1955, կրթական հիմնարկութիւնը բաժնած է 118.615 տոլար, 59 դպրոցներու, հոգալով քսան հազար աշակերտներու դպրոցական ծախքը Միջին Արեւելքի մէջ: 1955ին ղրկած է 26 հազար տոլար եւս, գումարը հասցնելով 144.615 տոլարի: Այս տարուան ճաշի մասնակցութեամբ (500 ամսակ սպառած է յիսուն տոլար ճաշակին), այս գումարը պիտի հասնի 174.000 տոլարի (մօտ 61 միլիոն փրանք): «Ասիկա մեր ցանած սերմին արդիւնքն է» ըսաւ:

ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ նորընտիր կաթողիկոսին շնորհաւորական հեռագիր ղրկեց Յունաստանի Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը:

ԹԱՏԵՐԱԳԻՐ Նուպար Քիրէճեան (անդամ Հելլէն Թատերագիրներու ընկերակցութեան) կեղծ անունով գրած է երկու «ռըվիւներ», որոնք կը ներկայացուին Աթէնքի կարեւոր թատրոններէն մէկուն մէջ: Որեւէ նոր թատերախաղ կը ներկայացուի հոն մէկ կամ առ առաւել երկու շաբաթ: Քիրէճեանի նոր գործերը ներկայացուեցան երեքական շաբաթ: Վերջին գործը կը կոչուէր Բարեկենդանեան Դիմակներ եւ ներկայացուեցան Բարեկենդանի առթիւ ամէն իրիկուն լեցուն թատրոնի մէջ: Քիրէճեանի յանարէն մէկ գործը պատրաստ է արդէն: Ունի նաեւ հայերէն քանի մը թատերակներ:

ԴԵՐԱՍԱՆ ՌԱՌՈՒԼ ԱՍԼԱՆ, Վիէննայի Պուրկ թատրոնի հայազգի անուանի դերասանը, Փետրուարի ընթացքին կարդացած է Հայնրիխ Հայնէի մահուան 100ամեակին առթիւ բանաստեղծին ընտիր երկերը, արժանանալով արուեստի քննադատներու անվերապահ գնահատանքին: Հակառակ իր յառաջացած տարիքին, Ռաուլ Ասլան կը նկատուի գերման դասական բեմի լաւագոյն արտասանողը եւ խօսողը:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ տեղեկատու գործակալութիւնը Հ. Մ. Ը. Մ.ի մէջ – մասնաճիւղային մրցումներու եւ մարզահանդէսի առթիւ հաղորդած է արաբական թերթերուն թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ը մեծ անակնկալ մը ըրաւ, իր ծաւալով գերազանցեց ցարդ տեղի ունեցած բոլոր մարզահանդէսները: Մանրամասն կը նկարագրէ մարզահանդէսը եւ կ'աւելցնէ,— «Պատիւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի որ առանձինն գլուխ կը հանէ նման շքեղ մարզահանդէսի մը կազմակերպութիւնը, հակառակ նիւթական անձուկ միջոցներու: Օրհնեալ ըլլան այս միութեան ջանքերը»:

րու, որոնք մշակոյթի խորքէն կուգան: Շէնքը քաղաքակրթութիւն է, կենցաղը քաղաքակրթութիւնն է, բայց շէնքը շինելու փափաքը եւ շինութեան արտայայտած ոգին, շէնքի ոճին հիմքը մշակոյթն է: Կենցաղը չպար է, վարքի ներքին ոգին մշակոյթն է: Եթէ այդ հայկական ոգին պակսի, Հայը կը դառնայ քաղաքակրթութեան տարրկայ, տաշեղ մը որ կը ծփայ ովկէանոսի ալիքներուն վրայ իբրեւ խաղալիկ:

Մշակոյթի փոփոխակները շատ են եւ թերեւս ժամանակի հասկացողութեան հետ կապուած: Բացէք Աճառեանի «Արմատական բառարան հայերէն Լեզուի»ն եւ պիտի գտնէք պարզ բացատրութիւններ այդ բառին համար, բայց մենք այսօր կը գանանք որ ազգի մը մշակոյթը անխելի եւ հոգեկան միաւոր մըն է: Հայկականութիւնը հայկական մշակոյթին մէջ կը գտնէ իր գոյութեան սերմը:

ՊԵՏՐՈՍ ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (33)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

10.— ԵՐԵՔ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՈՒԺԵՐ

Սահակը հագնուած էր այնպէս շքեղ, այնպէս թանկագին զարդարանքներով, որպէս հագնւում է մի մեծ արքայազն իշխան: Նա նստած էր ծալլապատիկ եւ ոսկեայ քամարից քարշ ընկած ոսկեպատեան սուրը դրած ունէր ծնկների վրայ: Նրա մօտ նստած էր Սամուէլը, իսկ նրանց հանդէպ՝ Մեսրոպը:

Սամուէլը արդէն յայտնել էր նրանց Տիզբոնից ստացուած աղետալի տեղեկութիւնները: Յայտնել էր եւ իր հօր ու Մերուժանի չար դիտաւորութիւնները,— եւ այդ էր նրանց վիճաբանութեան առարկան, թէ ինչ միջոցներով կարելի էր մօտալուտ վտանգների առաջը առնել: Հայրենիքի վերահաս դժբախտութիւնը այն աստիճան յուզել էր այդ երեք երիտասարդ սրտերը, որ նրանք մինչեւ անգամ մոռացել էին ամէն չափ, ամէն պատշաճ, որ վերաբերում էր միմեանց անձնաւորութեանը:

— Վտանգը աւելի մեծ է, քան թէ երբեք եղել է, ընդհատեց Մեսրոպը տիրող լռութիւնը: Մենք ճաշակում ենք մեր հին սխալների դառն պտուղները:

— Ի՞նչ սխալներ, հարցրեց Սահակը:

— Այն մեծ սխալները, որ գործեցին քո մեծ պապերը, Սահա՛կ...:

Վերջին խօսքը այնպիսի մաղձոտ ձայնով արտասանեց փոքրիկ երիտասարդը, որ նետի նման ցցուեցաւ մեծափառ Պարթեւի սրտում: Նրա մէջ եփ եկաւ քահանայապետական եւ արքայական արիւնը, եւ խոշոր աչքերի մէջ վառուեցաւ բարկութեան կրակը: Նա մի անսովոր շարժում գործեց: Այդ միջոցին փոքրիկ երիտասարդը ձեռքը տարաւ դէպի արծաթեայ քամարը, որից քարշ էին ընկած մի կարճ սուսերը:

Սահակը զսպեց իւր վրդովմունքը եւ զայրացած կերպով հարցրեց. (Նրա ձայնը խօսելու միջոցին դողում էր):

— Դու այդ իմ պապերի սխա՞լն ես համարում, Մեսրոպ, որ նրանք բարբարոս Հայաստանը հեթանոսական աղմից հանեցին եւ քրիստոնէական լոյսի մէջ դրեցին:

— Ես այդ քո պապերի սխալը չեմ համարում, պատասխանեց Մեսրոպը մի այնպիսի մեղմութեամբ, որ աւելի վիրաւորական էր: Բայց ասա ինձ, Սահակ, ի՞նչ էր այդ լոյսը առաջ, եւ ի՞նչ է նա այժմ: Արդեօք նա դուրս եկա՞ւ վանքերի շրջապարիսպներից, արդեօք նա մտա՞ւ չինականի մռայլ խրճիթը: Ոչ էլ կարող մտնել: Ի՞նչ միջոցով կարող էր մտնել: Այն օրից որ այդ լոյսը բերեցին Հայաստան, անցել է համարեա մի դար: Բայց մինչեւ այսօր մեր եկեղեցիներում սուրբ գիրքը կարդում են յունաց եւ ասորաց լեզուներով, մինչեւ այսօր մեր եկեղեցիներում աղօթում են օտար լեզուներով: Ո՞ր գիւղացին, ո՞ր քաղաքացին, ո՞ր Հայը հասկանում է այդ լեզուները: Եւ այդ դրութեան մէջ ի՞նչ լոյս, ի՞նչ բարոյական կամ հոգեւոր ուղղութիւն կարող էր տալ եկեղեցին ժողովրդին, երբ նա տեսնում է միայն ծէսեր եւ լսում է իրան անհասկանալի ձայներ:

— Դու կարծում ես, որ ժողովուրդը սակա՞ւ օգտուեցաւ դրանից, Մեսրոպ:

— Օգտուեցանք մենք, եւ ոչ թէ ժողովուրդը: Դու, ես եւ այդ նազելի երիտասարդը, որ լուռ նստած է այստեղ — նա ձեռքը տարաւ դէպի Սամուէլը — մենք ամէնքս յունական կամ ասորական կրթութեան արդիւնք ենք, այո, փճացող եւ ամէն ազգային զգացմունք սպանող բիւզանդականութեան արդիւնք: Բայց ի՞նչ է խեղճ ժողովուրդը: Նա հինը կորցրեց եւ նորի մէջ ոչինչ չգտաւ...:

— Շատ բան գտաւ, Մեսրոպ:

— Ոչինչ չգտաւ, Սահակ: Դու մոռացե՞լ ես, երբ քո սուրբ Վրթանէս պապը՝ հէնց այդ Աշտիշատի վանքի տաճարի մէջ յունաց լեզուով պատարագ էր մատուցանում, յանկարծ երկու հազար հոգի պաշարեցին վանքը, կամենում էին քարկոծ անել նրան: Տաճարի ամրութիւնը հազիւ կարողացաւ ազատել նրան կատաղի խուժանի բարկութիւնից: Դու մոռացե՞լ ես, Սահակ, երբ քո Պապ եւ Աթանագինէս հայրերը դարձեալ այդ Աշտիշատի վանքում նստած էին խրախճանութեան սեղանի շուրջը, յանկարծ մէկը հրեշտակի նման սուրը ձեռին ներս խուժեց եւ երկուսին եւս խողխողեց նստած տեղում: Ամիսներով նրանց դիակները մնացին այնտեղ անթաղ, եւ ոչ ոք խուժանի երկիւղից չէր համարձակւում մօտենալ: Ահա այդ սենեակում կատարուեցաւ յայտնի եղեռնագործութիւնը...:

Նա ձեռքը տարաւ դէպի կից դահլիճը, որ վանքի եպիսկոպոսարանն էր, եւ շարունակեց.

— Այդ դժբախտ դէպքից անցել է ընդամէնը՝ մօտ երեսուն տարի: Ի՞նչ է փոխուել: Ժողովուրդը դեռ նոյն բարբարոսն է մնացել:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ւայի վարիչները կը հարցնեն թէ որո՞ւ հետ կրնան բանակցիլ։ Անշուշտ Ազգային Ազատագրութեան ճակատի ներկայացուցիչներուն հետ »։

× Վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ համաձայնութիւն գոյացած է Ալժերիոյ նախարարին՝ Պ. Լաքոստի ծրագրին՝ ամբողջական գործադրութեան համար։ Նախարարը Ալժերիա մեկնեցաւ երէկ։ Նախարար Մ. Ֆրանս տարբեր տեսակէտներ ունի եւ յուշագիր մը յանձնեց վարչապետին։ Առջի օր խումբ մը ապստամբներ պաշարուելով ծանր կորուստներ կրեցին։ Զինուորական իշխանութիւնը որոշած է զարկ տալ հրոսակային կռիւներու, նկատելով որ ըմբոստները կը գործեն անտառներու եւ քարայրներու մէջ։

Ֆրանսայի հասատարիմ 150 գիւղերու բնակիչները կը կազմակերպուին ինքնապաշտպանութեան համար։ Կ'ըսուի թէ 150 հաւատարիմ Իսլամներ ջարդուած են Սումմանի շրջանին մէջ։

ԻՏԱԼԻՈՅ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Իտալիոյ Հանրապետութեան Նախագահը, Ճիովաննի Կրոնքի, արտակարգ պատիւներով ընդունուեցաւ Փարիզի մէջ։ Ինչպէս գրած էինք, 1903էն ի վեր առաջին անգամ է որ Իտալիոյ վեհապետ մը Ֆրանսա կ'այցելէ։ Էլիզէի պալատին մէջ սարքուած ճաշին առթիւ, Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահը թելադրեց զարկ տալ ոչ միայն Ատլանտեան զինակցութեան տնտեսական եւ ընկերային գործունէութեան, այլ եւ հիմնուելիք Եւրոպայի բուն կազմական միութեան։ Ցետոյ ջատագովեց Արեւելք - Արեւմուտքի համակեցութիւնը եւ փառաբանեց Իտալիոյ եւ Ֆրանսայի նոր բարեկամութիւնը Բ. աշխարհամարտի թշնամութիւններէն ետք։ «Աւելի արդիւնաւոր համերաշխութիւն մը Իտալիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ պիտի տարածուի ամբողջ արեւմտեան Եւրոպայի վրայ, փարատելով անհամաձայնութիւնները »։

Նախագահ Կրոնքի եւս բաժակաճառ մը արտասանելով, բացատրեց թէ խաղաղութեան նուաճումը աւելի պիտի դժուարանայ եթէ ստորադասուի Մ. Նահանգներու եւ Խ. Միութեան ուժերու կշիռին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ» շարք մը յօդուածներ կը հրատարակէ, ճշդելու համար իրենց դիրքը հակաստալինեան պայքարին առթիւ։ Խմբագրապետը իր Գ. յօդուածով կը պարզէ Ստալինի դերը՝ զինուորական աչքով եւ դիտել կուտայ թէ «չեն կարմրիր, եթէ «կեցցէ՛ Ստալին» աղաղակած են»։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ազգ. պաշտպանութեան պաշտօնաթերթը, «Զինուորական Լրաբեր», իր վերջին խմբագրականով Ստալինը պատասխանատու կը նկատէ խորհրդային բանակին ձախողանքներուն եւ ծանր կորուստներուն համար, Բ. Աշխարհամարտի սկիզբը։ Եւ այս՝ հակառակ եղած ազդարարութեանց, մասնաւորապէս գերմանական զօրքի համախմբումի մասին։ Ուրիշ ծանր քննադատութիւններ ալ կ'ընէ։

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ դեսպանը ունկնդրութեան ընդունուեցաւ վարչապետին կողմէ։

ԻՐԱՆԻ կառավարութիւնը քարիւղի հորեր, կը փնտռէ Կասպից ծովուն ափերուն վրայ, Խ. Միութեան սահմանամերձ շրջանին մէջ, առանց բողոք լսելու Խ. Միութենէն։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.— ՊԷՅՐՈՒԹ (24 Ապրիլ). — Շաբաթ գիշեր մարզական պալատին մէջ յոյն ախոյեան Ժ. Փափատոփուլոս կէտերով յաղթեց Լիբանանի բոլոր ծանրութեանց ախոյեան Հ. Ղազարեանի, որ վիրաւորուեցաւ երրորդ խաղաշրջանին։ Վէրք մը բացուած է աջ յօնքին վրայ։ Պարտութեան պատճառն իսկ այդ վէրքն էր, ինչպէս ինքն ալ յայտարարեց. — « Իմ վիրաւորուիլս պատճառ եղաւ բոլոր հաշիւներուս հիմնական խանգարման։ Ստացած վէրքս դարմանելու ստիպուելով՝ չկրցայ լրջօրէն մտածել յարձակողականի մասին։

× Մայիս 12ին Թուրքիոյ ախոյեան Կարպիս Զաքարեան պիտի մրցի Ֆրանսայի սեւամորթ Օսման Սիսէի հետ, Պէյրութի մէջ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Ա. Ա. ՎԱԼԱՆՍ.— Ձենք ստացած։

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

ՎԱԶԳԷՆ Ա.

Կը նախագահէ եւ կը քարոզէ Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցին։

Պատարագ ժամը 10.30ին։

Հասարակութենէն կը խնդրուի ժամանակին ներկայ ըլլալ արարողութեանց։

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

Այսօր Ուրբաթ իրիկուն։

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ Պատ. ՍԻՄԼԵԱՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Եկեղ. Միութեան, եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Ենթակոմիտէի, Կապոյտ Խաչի, Բարեգործականի, Մարտիկներու Միութեանց, Կիրակի, 29 Ապրիլ ժամը 15ին, Սէն Լուի սրահին մէջ Ժէ. փողոց։

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 3,30ին Պիէվրի «Գեղունի» ակումբին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հայ Առաքելական եւ Աւետարանական յարանուանութիւններուն եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան, Սահակ-Մեսրոպ դպրոցին, Հայ Բարեգործականի եւ Համախարբերդցիական Միութեան։

Կը նախագահէ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՔԱՀԱՆԱՅ ԲԱՆՏԻԿԵԱՆ։ Կը խօսին Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ, Ա. ԱՐԱՊԵԱՆ, ՎԵՐ. Ց. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ։

ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, կղերականներու սրահը։

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ

Արտասանութիւն, մեներգ եւ նուագ։

ԼԻՕՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Լիոնի եւ շրջանի Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան։

Հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց պետերուն։

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պուրս տը Թրավայ սրահին մէջ, Փլաս Կիշառ, Լիոն։

Կը նախագահէ Պ. Ա. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն Ազգ. Միութեան եւ երեք յարանուանութեանց ներկայացուցիչները։ Ինչպէս նաեւ Փրոֆ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ։

Վիէնի հայկական երգչախումբը պիտի երգէ աւուր պատշաճի երգեր, ղեկավարութեամբ Յովսէփ վրդ. Լեւոնեանի։

Ուղերձներ.— «Նոր Սերունդ»ի, Ժաֆի եւ Երիտ. Միութեանց ներկայացուցիչներու կողմէ։

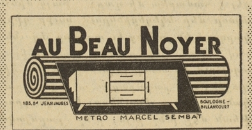
Մուտքը ազատ է։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Տարոնեան հինգ հազար ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան, Տիկ. Մելինէ Պիպէրեանի մահուան առթիւ։

●

Սերոբ Միրաքեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆր. կը նուիրեն Հայ Մշակոյթի Տան ֆոնտին, Տէր եւ Տիկին Ա. Քէօսէեան։

Imp. ARAXES, 46 rue Richer, Paris 9e

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԸՆԿԵՐ ԴՐՕՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Յ. Դ. Պանեծօ Քաչանի «Արծիւ» ենթակոմիտէն կազմակերպած է յարգանքի երեկոյ մը, նուիրուած ընկեր ԴՐՕյի յիշատակին, 4 Մայիս, Ուրբաթ գիշեր ժան Ժօրէսի սրահին մէջ, ռիւ տ'Արքէօյ Պանեծօ։

Կը խօսին ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ ընկեր ՅԱԿՈԲ ԱԶԻԶԵԱՆ։

Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։

ՈՂՋԵՐԹԻ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Ընկերներ Գ. Լազեանի եւ Ս. Մելիքեանի մեկնումին առթիւ տեղի կ'ունենայ հրաժեշտի խնջոյք մը, այս կիրակի, ժամը 16էն մինչեւ 23, Սէրքլը Միլիթէրի սրահին մէջ, Փլաս Սէն Թ'Օկիւսթէն։

Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ։

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները այսօր, ուրբաթ, 27 ապրիլ, ժամը 20.30ին Քաֆէ Պարպօթի մէջ, Կար տիւ Նօր։

Կը զեկուցանէ ընկ. Գ. ԼԱԶԵԱՆ

Այս առթիւ տեղի կ'ունենայ նորագիր ընկերներու երդումի արարողութիւնը։

GRAND AMPHITHEATRE
DE LA SORBONNE

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

1946 - 56

Այս կիրակի ժամը 15ին

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

JEAN SARRAILHի

(Recteur de l'Université de Paris)

Նախագահութեամբ Տիկ. ՍԱՐԱՅԻ

Ի նպաստ Սէն Թ'Իլէր տիւ Թուվէի սանային։

Միջազգային Փոլքլորի փառատօն

ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ

Տոմսերու գին 300, 200 150 եւ 100 ֆր.։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Պանեծօ Քաչանի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ, Պ. Ա. Պիպէրեանի իր զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն, ընկերուհի Տիկին Մելինէ Պիպէրեանի մահուան առթիւ։

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Իսիի Զաւարեան կոմիտէն խնջոյք մը սարքած է ի պատիւ Գ. Լազեանի եւ Ս. Եղիազարեանի իրենց մեկնումին առթիւ, այս երեքշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Խրիմեան դպրոցը։ Սիրով կը հրաւիրուին փափաքողները։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տիգրան Սալբրեան եւ կողակիցը, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Մարտիրոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մաքսուտ Մանիկեան եւ զաւակը իրենց մօր Տիկին Փըլանթի Սալբրեանի մահուան առթիւ շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք ցաւակցութիւն յայտնեցին անձամբ, հեռագիրներով կամ ծաղկեպսակներով։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ԶԱՒԱՐԵԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին։

ԱԿՆՈՒՆԻՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին։

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթկ. այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին։

ՄՈՒՐԱՏ խումբը (Ավինեօն) այս կիրակի, կէսօրէն վերջ, ժամը 3.30ին։

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ խումբը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։

ԹԱԹՈՒԼ խումբը այս երկուշաբթի, ժամը 8.30ին։

ԳԷՈՐԳ ՉԱՒՈՒՇ խումբը այս կիրակի, կէսօրէն վերջ ժամը 3ին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. շաբաթ 5 Մայիս, ժամը 9ին։

ԱՐԱՄ խումբը 6 Մայիս, կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին։

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը 5 Մայիս, շաբաթ, ժամը 9ին։

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. 6 Մայիս, կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին։

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ խումբը 6 Մայիս, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին։

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ, Խրիմեան դպրոցը։ Կարեւոր օրակարգ։

ԼԻՈՆ.— Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթ. ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Կունէնվիլի, Սարսէլի եւ Առնուվիլի բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլորի ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Հայր. եւ Երիտ. Միութիւնը արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս երկուշաբթի. ժամը ճիշդ 20,30ին, Քաֆէ տ'Անկլըթէռ, 2 Ռիւ Տրուօ, վերի սրահը, Մէթրօ՝ Ռիշըլիէօ-Տրուօ։ Օրակարգ.— 1. Հերոսամարտի 41րդ տարեդարձը։ 2. Պարահանդէս աշնան։ 3. Սանի մը որդեգրումը։ 4. Ընթացիկ հարցեր։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այս կիրակի, Տօն Երեւման Խաչի, Պոմոնի դպրաց դասուն հիմնարկութեան 24րդ տարեդարձին առթիւ Ս. Գր. Լուս. Եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ տեղի կ'ունենայ հանգուցեալ երաժշտագէտներու Կոմիտաս վրդ.ի, Լ. Չիլինկիրեանի, Գ. Մէհթէրեանի, Գ. Ճուլհաեանի, ինչպէս նաեւ Դ. Դասու բոլոր ննջեցելոց համար։ Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8, պատարագ ժամը 10, հոգեհանգիստ 11.45։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Այր մարդու շապիկի օձիք եւ թեւնոց (մանշէթ) կարող գործաւորուհիներ, տունը աշխատող։ Դիմել՝
Aslangulian, 61 Ave. Félix Faure, Paris (15e).
Escalier A, 3ème étage.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 28 ԱՊՐԻԼ
SAMEDI 28 AVRIL 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7566 32e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3381

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԷԿ ՄԱՐՄԻՆ, ԵՐԿՈՒ ԹԵՒ

●

Գարեգին պատրիարք այնքան ամուր կառչած է «ամբողջական Մէկի տեսակէտին, որ կը յայտարարէ, ամենայն վճռականութեամբ.

— «Ամբողջական Մէկը պէտք չունի եւ չի կրնար ունենալ ուրիշի մը: Եթէ պայմանները հարկադրեն, Մէկը դարձեալ կարող է գտնել իր ժամանակաւոր տեղը: Բայց այդ վախն ալ, բարեբախտաբար, չունինք այսօր, եւ կը հաւատանք թէ պիտի չունենանք երբեք»:

Ակնարկը ուղղուած է Գր. Օտեանի տեսակէտին դէմ.— «Պէտք է պահել Կիլիկիոյ Աթոռը էջմիածնի համար»:

Պատմութիւնը կ՚ըսէ թէ Գարեգին արքեպիսկոպոս ալ այսպէս կը մտածէր 1937ին, մասնաւոր ուսումնասիրութեամբ մը, որ հրատարակուեցաւ «Վէմ»ի մէջ:

Նկատելով որ Մայր Աթոռը «զրկուած է առաջնորդի դեր կատարելու կարողութենէն», ան հոգեւոր ուրոյն եւ անկախ կեդրոն» կը նկատէր Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը, նոյնիսկ էջմիածինը զոհելու գնով:

Ի՞նչ երաշխիքներ կան, թէ ամէն վախ փարատած է այժմ:

Անթիլիասի կաթողիկոսարանին բանած դիրքը ինչո՞վ կը հակասէ մխարսրողական մտահոգութեան, որուն վրայ կը ծանրանայ Գարեգին պատրիարք:

— «Եւ մեզի ցաւ ու հիասթափութիւն պատճառեց այն ապարթանութիւնը (յանդգնութիւն), ինչպէս ըսինք, որով Եպիսկոպոսական ժողովը կը նկատուէր անիրաւասու գրադելու Անթիլիասի խնդիրներով»:

Վերջին ամիսներու ընթացքին բաւական մելան սպառեցաւ, այս հարցերուն քննութեան առթիւ: Եւ բանավէճը արդէն վերածուած է բիւզանդաբանութեան, դաս մը դիմակաւորներու համար ալ՝ հասարակ խուժանավարութեան:

Մենք չենք ուզեր սրտնեղութիւն պատճառել ալեւոր պատրիարքին:

Իր տարրական պարտականութիւնն էր յիշեցնել տասնըմէկ հատընտիր եպիսկոպոսներուն՝ թէ կը գտնուինք ճակատագրական շրջանի մը մէջ, հետեւաբար իրաւունք չունին ոչ գերազանցութեան մարզանքներ փորձելու, ոչ ալ պատգամներ արձակելու:

Եթէ Կիլիկիոյ Կաթող. տեղապահը լակոնական պատասխան մը տուած էր անոնց պատճառաբանելու, այդ չի նշանակեր թէ «հերձուածողական» դիրք մը բռնած է:

Գարեգին պատրիարք ինքն ալ կը մեղանչէ, «անուղղայ կեցուածք» մը «վերագրելով Անթիլիասի Աթոռին եւ անոր դէչ պահապաններուն»:

Թող այլուր փնտռեն այդ դէչ պահապանները կամ հովիւները որոնք ատտիճանի բարձրացում ալ ունեցան, դժբախտաբար:

Խնդիրը շատ պարզ է:

Եթէ Հայ. Եկեղեցին մէկ մարմին է եւ մէկ գլուխ, ունի նաեւ երկու թեւեր: Մէկը միւսին լրացուցիչ: Դարաւոր աւանդութիւններ եւ մասնաւոր կանոններ ճշդած են իրաքանչիւրին դերն ու իրաւասութիւնները:

Ոչ մէկ վէճ՝ Մայր Աթոռի նախամեծարութեան մասին: Ոչ ալ «ապարթանութիւն» կամ անհաւատարմութիւն:

Ոչ ոք իրաւունք ունի ունի չեղեալ համարելու հարիւրամեայ ազգ. սահմանադրութիւնը, ցորչափ լաւագոյնը չէ յօրինուած:

Հայ. Եկեղեցւոյ եւ մանաւանդ տարադիր բազմութեանց շահը կը պահանջէ անյապաղ վերջ տալ այս երերուն կացութեան: Մանաւանդ որ խօսք չկայ ընտրութեան օրինաւորութեան կամ ընտրեալին արժանաւորութեան մասին:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՎԱՐԻԶՆԵՐԸ ՄԵԿՆԵՑԱՆ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

●

Խ. Միութեան վարչապետ՝ մարէշալ Բուլկանին եւ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Ն. Խրուշչեւ ապրիլ 26ին յայտարարութիւն մը հրատարակեցին Անգլիոյ ներկայացուցիչներուն հետ, իրենց խօսակցութեանց առթիւ: Ինչպէս կ՚երեւայ, շօշափելի արդիւնքներ չկան, բայց արդիւնքը գոհացուցիչ կը համարուի այն տեսակէտով որ դէմ դիմաց քննուեցան բոլոր վիճելի խնդիրները:

Ահաւասիկ յայտարարութեան հիմնական կէտերը.—

Երկու կողմերը կ՚ընդունին թէ անգլեւխորհրդային յարաբերութեանց ամրապնդումը քաղաքական, առեւտրական, գիտական եւ մշակութային ասպարէզներուն մէջ պիտի ծառայէ երկու երկիրներու շահերուն եւ խաղաղութեան:

Միջազգային կացութիւնը բարւոքելու համար, անոնք որոշեցին ձեռք առնել բոլոր կարելի միջոցները, վստահութեան մթնոլորտ մը ստեղծելով: Անհրաժեշտ դտան անձնական շփումները պետութեանց ներկայացուցիչներուն միջեւ, ինչ որ դրական արդիւնքներ տուած է: Հաւատարիմ՝ Ազգաժողովի սկզբունքներուն, Մեծն Բրիտանիա եւ Խ. Միութիւնը համոզուած են թէ անկախութեան եւ ազգային գերիշխանութեան ճանաչումը եւ ուրիշին ներքին գործերուն չմիջամտելու քաղաքականութիւնը կը կազմեն հիմքը ազգերու բարեկամական գործակցութեան եւ խաղաղ համակեցութեան:

Երկու կառավարութիւնները կարելին պիտի փորձեն, վերջ տալու համար զինարշաւին, այսպէս փարատելով նոր պատերազմի մը սպառնալիքը: Երկուքն ալ մասնաւոր կարեւորութիւն կ՚ընծայեն Եւրոպայի ապահովութեան, բայց համաձայն չեն գործադրելի միջոցներու մասին: Պիտի ջանան ճամբան հարթել խաղաղօրէն լուծելու համար ուրիշ միջազգային խնդիրներ, մէջն ըլլալով Եւրոպայի եւ Ասիոյ վերաբերեալ հարցեր որոնց մասին կարծիքի փոխանակութիւններ տեղի ունեցան:

Երկու կառավարութիւնները պիտի աջակցին Ազգաժողովի այն ջանքերուն որ կը ձգտին պահպանել խաղաղութիւնը Պաղեստինի մէջ եւ Ապահովութեան Խորհուրդի որոշումներուն գործադրութեան համար: Երկուքն ալ համաձայն են թէ անհրաժեշտ է սախրողական միջոցներ ձեռք առնել: Այս առթիւ շահակից պետութեանց ուշադրութիւնը կը հրաւիրեն, որպէսզի թոյլ չտան որ յարաբերութիւնները լարուին զինադադարի յանձնախումբին կողմէ ճշդուած սահմանագծին վրայ: Երկու կառավարութիւնները պիտի աջակցին Ազգաժողովին, որպէսզի կարգադրութեան մը յանգին իր ջանքերը, ընդունելի՝ Իսրայէլի եւ արաբական պետութեանց համար:

Զինաթափութեան մասին, երկու կառավարութեանց հիմնական նպատակն է արգիլել հիւլէական զէնքերը եւ հիւլէական ուժը գործածել խաղաղասիրական նպատակներու: Երկու երկիրները անհրաժեշտ կը գտնեն համաձայնութեան մը յանգիլ, անյապաղ իրագործելու համար շօշափելի կրճատում մը զինեալ ուժերու եւ սպառազինութեանց, սկսելով մեծ պետութիւններէն, եւ միջազգային հակակշռի տակ:

Խ. Միութիւնը կ՚ուզէ մեծապէս աւելցնել իր առեւտուրը Մեծն Բրիտանիոյ հետ, եւ կրնայ, գալիք հինգ տարիներու ընթացքին, եթէ որեւէ սահմանափակում կամ խտրութիւն չդրուի, իր գնումները

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՏՈՒՆ.— Հինգշաբթի օր, ժամը 11.45ին, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը այցելեց Ուսանողական Ոստանի Հայկական Տունը: Խանդավառութեամբ ընդունուելով մօտ 50 ուսանողներու եւ Բարեգործականի ներկայացուցիչներուն կողմէ, առաջնորդուեցաւ հիւրանոց: Ներկայ էին պաշտ. անձնաւորութիւններ, ինչպէս նաեւ Հայկ. Տան տնօրէնը՝ Պ. Քամփենքի, որ ողջունելով Կաթողիկոսը, յայտարարեց.— «Հայ չեմ, սակայն տարիներ շարունակ Հայերու հետ ապրած եւ այն եղբայրացութեան յանգած եմ թէ կ՚արժէ սիրել ձեր ժողովուրդը եւ աշխատիլ միասին»:

Այնուհետեւ, Հայկ. Տան յանձնախումբին նախագահ՝ Պ. Մ. Մերասեան, ուսանողներու անունով կարդաց բարեգալուստի ուղերձ մը:

Ներկաները հիւրասիրուեցան շամփանիայով: Ապա խօսք առաւ Հայրապետը.

— «Այս տունը մասնաւոր հմայք մը ունի ինծ համար, որովհետեւ ատենին, երբ ես ալ ուսանող էի, կ՚ուզէի գալ այստեղ եւ ուսումս շարունակել: Այն ատեն, բնականաբար ես ալ մէկ անդամը պիտի ըլլայի հայկական այս Տան. սակայն, զանազան դժուարութիւններ պատճառ եղան որ ուսումս շարունակեմ այնտեղ, Պուքրէշի համալսարանին մէջ»:

Կաթողիկոսը յետոյ անդրադառնալով Ուսանողական Միութեան դերին, զեղեցիկ յիշատակ մը պատմեց.

— «Ես ալ ունէի ձեր տարիքը, երբ սկսայ ուսանիլ Պուքրէշի համալսարանին մէջ, ուր կազմած էինք Ուսանողական Միութիւն մը: Մեր պարտականութիւնն էր դասախօսութիւններ տալ զանազան շրջաններու մէջ, հայկական կապը ամուր պահելու համար: Կարգը եկաւ ինծի եւ բաւական մտածելէ ետք, նիւթ մը ընտրեցի.— «Կ՚արժէ՞ հայ մնալ»: Իբրեւ երիտասարդ պէտք ունէի այդ հարցումին: Դուք ալ պարտաւոր էք այդպիսի հարցեր տալ դուք ձեզի: Կարեւորը այդ հարցերուն լուծումն է: Անգամ մը որ խորհրդածէք այս նիւթին շուրջ, պիտի տեսնէք, որ կ՚արժէ Հայ մնալ: Ինչպէս միշտ՝ այսօր ալ հայ ժողովուրդը մշակոյթ ստեղծելու ճանապարհին վրայ կը գտնուի: «Վստահ եղէք որ կ՚արժէ Հայ մնալ եւ Հայ ապրիլ եւ կրնաք միշտ հպարտանալ Հայութեամբ»:

ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ.— Նոյն օրը կէսօրէն վերջը ժամը 3.30ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին հաւաքուած էին քանի մը հարիւր աշակերտներ Փարիզէն եւ արուարձաններէն, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ներկայանալու համար:

Ընդունելութեան բացումը կատարեց դիւանապետ Պ. Ս. Գալուստեան, ուղերձով մը: Ապա աշակերտները կարգով արտասանեցին հայրենաշունչ կտորներ եւ մէջ ընդ մէջ երգեցին խումբ մը փոքրիկներ: Բոլորն ալ շատ յաջող էին:

Հայրապետը օրհնելով բոլորը, ըսաւ.— Ցարդ մեր բանաստեղծները կ՚երգէին, — «Ողբամ զքեզ Հայոց Աշխարհ» կամ «Նահատակ հայրենիք»: Այժմ անցած է այդ շրջանը: Այսօր մենք այլեւս պարտուած ազգ չենք, երկիրը կը բարգաւաճի, և ձեզի կը բերեմ հայրենական ողջոյն Էջմիածինէն, Արարատէն, Արագածէն: Կը մաղթեմ որ արտասահմանի Հայերը այցելեն Հայաստան, իբրեւ շրջիկ, մինչեւ որ հնարաւոր դառնայ բոլորի հայրենադարձը: Թող վստահ ըլլան թէ երկրի ժողովուրդը զիրենք պիտի դիմաւորէ կարմիր խնձորով:

Կաթողիկոսը ուրախ էր որ իր շուրջը հայերէն կը լսէ հայ մանուկներու բերնով, «ճիշդ է, որ Ֆրանսայի մէջ կան հայկական դպրոցներ, բայց պէտք է աւելի մեծ ջանք եւ աշխատանք թափել պահելու մեր լեզուն, կրօնը եւ ազգութիւնը: Անհնարին չէ, եւ ոչ ալ երազական՝ ունենալ՝ համաձայն ֆրանսական օրէնքերի, հայկական երկրորդական վարժարաններ Փարիզ, Լիոն, Մարսէյլ»:

Ապա օրհնեց բոլորը եւ խաչեր բաժանեց փոքրիկներուն:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

●

Քանի մը օրէ ի վեր հակասական լուրեր կը շրջին, արաբական պետութեանց նոր ձեռնարկներուն մասին: Իբրև թէ դիմում կատարած են, զինադադար կնքելու եւ բանակցութիւններ կատարելու համար: Կը հերքուի այն լուրը թէ Թունուզի վարչապետը մասնաւոր նամակ մը գրած է Պ. Կի Մոլէի, այս առաջարկութեամբ:

× Վերջին լուրերու համաձայն, կռիւները կը շարունակուին արեւելեան Ալժերիոյ մէջ, ուր սպաննուած են 50 ըմբոստներ և երկու Ֆրանսացի զինուորներ, վիրաւորներուն թիւը չէ ճշդուած: Գլխաւոր ճակատամարտը կը մղուի Օրէսի լեռներուն մէջ: Միւս կողմէ կը շարունակուին ահաբեկումները Ֆրանսայի հաւատարիմ խմբերու դէմ: Դաւադիրները տուներ կը հրկիզեն, հաղորդակցութիւնները կը խզեն եւ ուրիշ վնասներ կը պատճառեն:

Առջի օր երեք հաւեր եւս մեկնեցան Մարսէյլէն, նոր զինուորներ փոխադրելով:

× Իրաքի խորհրդարանը առջի օր բանաձեւ մը քուէարկեց, որ կը պահանջէ քաղաքական եւ տնտեսական «պոյքոթ» հռչակել Ֆրանսայի դէմ: Արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ պիտի չվարանին այդպէս ընելու, եթէ անհրաժեշտ համարուի: Միեւնոյն ատեն ըսաւ թէ կառավարութիւնը դիմում կատարած է արեւմտեան պետութեանց, որպէս զի Ֆրանսան համոզեն դադրեցնելու զինուորներու առաքումը դէպի Ալժերիա:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ կը շարունակէ նոր տուրքերու օրինագիծը: Բուռն ընդդիմութիւն կը տիրէ աջ թէ ձախ հոսանքներէն:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ վարչապետը ճառ մը խօսելով Սիոնական 24րդ համագումարին առթիւ, Երուսաղէմի մէջ, քննադատեց Խ. Միութիւնը, Մ. Նահանգները, Անգլիան եւ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը: Խ. Միութեան համար ըսաւ թէ Հրեաները կը հալածուին, թէ արեւմտեան երկիրները կը շարունակեն զէնք ծախել արաբական պետութեանց: Իսկ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի համար ալ ըսաւ թէ կ՚արգիլեն զէնք տրամադրել Իսրայէլի:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ընդհ. քարտուղարը Յորդանանի կառավարութեան հետ ալ խորհրդակցելէ ետք, Պէյրութ վերադարձաւ: Շաբաթ օր նորէն Եգիպտոս պիտի երթայ, յետոյ Իսրայէլ, վերջացնելով իր պաշտօնը:

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութեան պետը մնաք բարովի այցելութիւն մը տուաւ Խրուշչեւի: Պ. Կէյթսքէլ յայտնեց թղթակիցներուն, թէ աշխատաւորական կուսակցութեան ներկայացուցիչները դարձեալ յարուցին Խ. Միութեան եւ արեւմտեան երկիրներու մէջ բանտարկուած 150–200 ընկերվարականներու արձակման խնդիրը, այս անգամ բարեկամական մթնոլորտի մէջ:

ՅԱՐԳԱՆՔ ԱՆԾԱՆՕԹ ԶԻՆՈՒՈՐԻՆ

Ֆրանսական Բանակի Նախկին Հայ Ռազմիկները Անծանօթ Զինուորին բոցը պիտի արծարծեն այսօր, Շաբաթ, ժամը 18ին: Կը հրաւիրուին ռազմիկները եւ հասարակութիւնը:

ՈՒՂԵՐՁՆԵՐ
ԱՊՐԻԼ 11–24Ի ԱՌԹԻՒ

●

ԽՄԲ.— Յաջորդաբար պիտի հրատարակենք այն ուղերձները որ կարդացուեցան երեկոյթի գիշեր, նախկին «Փըթի ժուռնալ»ի սրահին մէջ, Ապրիլ 11/24ի Համազգային Սգահանդէսին առթիւ.—

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԲԱՑՄԱՆ ԽՕՍՔԸ

Իրարու ծանօթ եւ անծանօթ հայ արենակիցներ 1915էն 1918 ողբերգական տարիներու, մեր բազմահազար զոհերուն զատն կսկիծը մեր սրտին մէջ, գէթ տարին անգամ մը հաւաքուելով, իբրեւ մէկ ընտանիքի զաւակներ, եղբայրներ եւ քոյրեր, երբ միաձայնաբար, ազգովին կ'ոգեկոչենք մեր նահատակները եւ այս յարգանքի պարտականութիւնը կը կատարենք, անոնց յիշատակին անշուշտ՝ բոլորս ալ կը զգանք հոգեկան սփոփանք մը։

Ներկայ յարգելի հանդիսականներէդ շատերուն յայտնի է թէ՝ ինչպէս 1915 Ապրիլ 24ին, Պոլսոյ մէջ, մէկ գիշերուան ընթացքին, Թուրք ոստիկաններ, կանխաւ պատրաստուած անուններու եւ հասցէներու ցանկեր ի ձեռին, յանկարծակի ձերբակալեցին, իրենց տուներուն մէջ, բազմաթիւ հանրածանօթ Հայեր, ինչպէս՝ Ակնունին, Խաժակը, Կոմիտաս վարդապետը, Մուրատը, Տոքթ. Տաղաւարեանը, Դանիէլ Վարուժանը, Սիամանթօն, աւելի վերջը՝ Զօհրապ, Վարդգէս եւն., երկար պիտի ըլլար անուններով յիշել բոլորը, որոնք աքսորուեցան անատոլեան սպանդանոցը :

Այս անմոռանալի թուականը եղաւ սկիզբը այն ահաւոր ողբերգութեան, որ տեւեց տարիներ եւ կոչուեցաւ Ապրիլեան Մեծ Եղեռն, մեր ազգային ամենախոր սուգը :

Եղած են Թիւրքմէն, Մոնկոլ, ասիական բարբարոս ցեղերու բռնակալ սուլթաններ, եւ իրենց մեղսակիցներ, որոնք ապրելու իրաւունքը իրենց մենաշնորհ ըրած, իրենց համար ներելի նկատած էին մարդասպանութիւնը, կեղեքումը, յափշտակութիւնը եւ ուրիշ բազմատեսակ չարիքներ, բայց՝ Ժէօն - Թուրք կամ Իթթիհատ Թէրաքքը յորջորջուած կուսակցութեան անդամներէն կազմուած կառավարութիւնը, անսահմանօրէն գերազանցեց, իր նախորդ արիւնարբու բռնակալները, գործելով եւ գործադրել տալով վայրագ արարքներ, որոնց նմանը տակաւին որեւէ ազգի մէջ գոյութիւն չէ ունեցած :

Արդար ըլլալու համար պէտք է խոստովանիլ թէ գտնուեցան ողջամիտ Թուրքեր ալ, որ դատապարտեցին այդ ամբարիշտ կառավարութեան անհեռատես, ամայի քաղաքականութիւնը ի վնաս Օսմ. կայսրութեան եւ այպանեցին նաեւ կատարուած, անխիղճ, ծայրայեղ չարիքները մասնաւորաբար, անկար, անպաշտպան կիներու, երեխաներու վրայ: Այն Թուրքերը որ բարեկամութեամբ եւ բարի դրացնութեամբ կ'ապրէին Հայերու հետ, կը նախատէին այդ չարիքներուն իրրեւ հետեւանք, աստուածային պատիժ բոլոր պատասխանատուներուն գլխուն, ինչ որ ի վերջոյ կատարուեցաւ, եւ արար աշխարհ գիտցաւ թէ՝ ինչպէս Թուրքիա պարտուեցաւ պատերազմին մէջ իր ընդարձակածաւալ կայսրութեան անդամահատումով թէ՝ ինչպէս Ջարդարարներու գլխաւորները, որ տասը թիւ մը կը կազմէին, բոլորն ալ իրենց կեանքին սպառնացող վրէժխնդրական պատիժէն ահաբեկած, փորձեցին փախչիլ Արդարութեան ձեռքէն, բայց՝ անոնք ուր որ կարծեցին ապաստան գտած ըլլալ, հատուցման ձեռքը հասաւ իրենց եւ պատժուեցան :

Այն արհաւրալի տարիներուն սկիզբի ամառնային տօթագին օրերուն, բարձրաստիճան կղերական առաջնորդ մը, տարագրութեան ճամբուն մէջ, յուլիսեան կիզիչ արեւուն տակ, քրտնաթոր, ծանր հոգերով բեռնաւորուած, ցուպ ի ձեռին, աղօթքը շրթներուն, իբրեւ սրտապնդում ու քաջալերանք իրեն բախտակից թշուառ, սարսափահար հօտին, կ'ուղղէր սա խօսքը.— «Ինքն Աստուած երկրիս վրայ աւելի ուժեղ չեղաւ պաշտպանուելու...» :

Խորհրդաւոր խօսք եւ զմայլելի նմանութիւն մեր բազմաչարչար ժողովուրդին համար :

Ճշմարիտ է որ մարդացեալն Աստուած, երկրիս վրայ աւելի ուժեղ չեղաւ պաշտպանուելու, սակայն՝ ան իր կրած չարչարանքներովն ու մահովը, եւ ապա իր յարութեամբն ի մեռելոց, փառաւոր յաղթանակ մը տարաւ չարին վրայ, յաղթանակ մը, որ դարերէ ի վեր, աւանդաբար կը պանծացուի բովանդակ քրիստոնեայ ժողովուրդներու մէջ որովհետեւ ան արդար էր եւ իր խօսքը ճշմարտութիւն :

Արդար էին նաեւ մեր բոլոր հարազատները, հայրերը, մայրերը, քոյրերը, եղբայրները, հարուստն ու աղքատը, մշակն ու բանուորը: Հապա ի՞նչ ըսել սրբակեաց կրօնաւոր հայրերուն, կուսակրօն քոյրերուն, անոնք բոլորն ալ չունէին որեւէ միջոց պաշտպանուելու բիրտ ուժին դէմ, եւ անխտիր՝ մեծերով, փոքրիկներով իրենց խաղաղ ու հանգստաւէտ տուներէն տեղերէն վայրագօրէն դուրս ձգուելով, տառապագին քարշ ածուեցան հեռաւոր, քարոտ, փշոտ, փոշոտ, ամայի, լեռներ ու ձորեր, անօթի, ծարաւ, մատնուած ծայրայեղ զրկանքի եւ թշուառութեան :

Անոնք քանի քանի գողգոթաներ ելան ու իջան, եւ մեծամասնութեամբ խողխողուեցան մարդակերպ գազաններէ ու դիւցազնօրէն նահատակուեցան, իրենց աչքերը յառած երկինքին, ամուր փարած իրենց քրիստոնէական հաւատքին ու ազգին, արժանանալով երկնային մարտիրոսական պսակին :

Շատերը կրնային զերծ մնալ այն զարհուրելի աղէտէն, եթէ ուրանային իրենց սուրբ կրօնքն ու դաւանանքէն իրենց ազգին :

Ահա այս յատկանշական պարագան ապացոյցն է մեր ցեղին առաքինութեան եւ բարձր նկարագրին: Ան իր դառնաղէտ պահերուն մէջ իսկ կրցած է անվեհեր ճակատել մահը եւ մեռնիլ իբրեւ Հայ քրիստոնեայ :

Հակառակ հայութեան հիւծուած, արիւնաքամ վիճակին, հաւատանք, սիրելի արենակիցներս, այս հաւատանք, որ երկնքի մէջ՝ մեր բազմահազար նահատակներու բարեխօսութեամբ, եւ երկրիս վրայ, բազում անգամ մեծ՝ թշնամի ուժերու դէմ, մեր փոքրաթիւ քաջարի Հայերու հերոսամարտովը տարուեցաւ փառաւոր յաղթանակը Չարին վրայ, եւ 1918ին կատարուեցաւ ցանկալի մեծ հրաշքը յարութեամբ Հայաստանի ի մեռելոց, որուն մշտական վերելքին սատար կ'ըլլայ մեր կենսունակ, շինարար հայ ժողովուրդը, հայրենասիրական վառ զգացումով :

ՕԹՈՆ ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ
ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՀԱՐՑԵՐ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

1915ի Մեծ Եղեռնը կրցաւ մասամբ աւերել մեր քաղաքակրթական նուաճումները, կոտորելով մեր ժողովուրդը, բայց հայկական ոգիի պոռթկումով վերազարթումը չուշացաւ, Հայաստանը հիմնուեցաւ եւ բանաստեղծ Գէորգ Կառվարենց իր «Հայ կամաւորներու երգը»ով երգեց՝

Երէկ շղթայուած, այսօր ինքնավար,
Յառեալ վեհօրէն, դամբանէն խաւար.

Գաղթական հայութիւնը ուժ առաւ, վերապրելու հրաշալի զոհողութիւններ՝ բերուած ամբողջ հայութեան կողմէ՝ ցոյց տուին թէ հայկ. մշակոյթը, հայու ոգին բարձր յատկութիւններովօժտուած՝ կրնայ արթնցնել հայ ժողովուրդը եւ կազմել ամբողջական ազգ մը :

Ընդհանուր աշխարհի քաղաքական կեանքին հետեւանքով ցրուած հայութիւնը ահա քառասուն տարի է կը մնայ ցիրուցան ի սփիւռս աշխարհի, բայց ամուր կապը կը մնայ անխախտ շնորհիւ հայկականութեան: Մշակոյթի միջոցով ունինք նոյնութեան եզր ամբողջ հայ ազգին հետ, ուր որ ալ գտնուինք, հետեւաբար եթէ ջանք մը ընենք մշակութապէս կապուելու եւ դասաւորելու մեր աշխատանքը, աւելի պիտի զօրանանք եւ պիտի ապահովուի մեր միասնականութիւնը :

Ունինք արդէն շատ մը յաջողութիւններ, որոնցմով հպարտ կրնանք ըլլալ, ունինք գրեթէ ամէն մշակութային մարզի մէջ փարոսներ եւ զանոնք իրարու զօդելով կրնանք ամբողջ աշխարհի առաջ հրապարակ գալ եւ արժեցնել մեր իբր յառաջդիմասէր ազգ ապրելու հպարտանքը :

Իսկապէս մշակութային մեծ գանձ մըն է հայկական մամուլը զոր ունինք այսօր: Ձեր ամէնօրեայ հետ ի հետ կեանքին պատմութիւնը կը գրուի հայերէն թերթին մէջ, տեղեակ էք ամբողջ աշխարհի հայկական կեանքէն, չէք գիտեր թէ որքան հարուստ էք ձեր հայկական կեանքով, ձեր Նուպարեան մատենադարանով, ձեր մշակութային զանազան կազմակերպութիւններով: Հարկ է ունենալ գործնական կուռ կազմակերպութիւն մը, որուն ամէնքը բերեն իրենց մասնակցութիւնը: Հարկ է օգտուիլ հայ ժողովուրդի հրաշալի յատկութիւններէն, նոյնիսկ զոհողութեան պատրաստակամութենէն, միայն գտնելու է այն ուղին, որով պէտք է մօտենալ ժողովուրդին եւ յուզել անոր ազնիւ զգացումի թելերը: Այս ժողովուրդը գիտէ տալ: Ուրախալի է գաղութին բարեկեցիկ վիճակը, պէտք է կազմակերպել որպէսզի օգտուի ամբողջ հայութիւնը :

Յիշեցինք մեր մշակութային նուաճումները ընդհանուր խօսքով եւ հասկնալի է ատիկա ամէնուդ, բայց թոյլ տուէք անգամ մըն ալ շեշտել որ վերջին մեծ արտագաղթէն ասդին անգամ, 1922 – 1928 - 1930 – 1935 ունինք գրական եւ գեղարուեստական արտադրութիւններ զորս ուրիշ ժողովուրդներ չունին. օրինակ՝ մեզ բնաջնջել ուզողները ... :

Եւ պէտք է ձեզի յիշեցնեմ փրոֆ. Մէյյէի գրած նամակը Աճառեանի «Արմատական» բառարանին մասին.

— «Ոչ մի լեզուի համար չկայ այսքան ճոխ, այսքան կատարեալ ստուգաբանական բառարան: Հպարտ եմ որ ունեցած եմ Պ. Աճառեանը երկար տարիներ իմ աշակերտներուս շարքին մէջ: Ան մէկն է անոնցմէ, որոնք պատիւ կը բերեն իրենց աշակերտած դպրոցին» :

Գերմանիոյ հայ գաղութը թերեւս շատ հին ատենէն, բայց Դորպատեաններու եւ Կոմիտաս վարդապետի օրերէն մինչեւ մեր օրերը մշակութային մարզին մէջ փոխանակութեան ճամբայ մը բացած է դէպի հայութիւն: Կայ թարգմանական գրականութիւնը, կան գերման թատերական կտորները, երաժշտութիւնը եւն. որոնք համաշխարհային իրենց արժանիքով մշակութային մերձեցման առիթներ ընծայած են: Հայագիտական մարզին մէջ Հիւբշմաններ եւ Պետերմաններ եւ Մարկուարտ եւն. այնքան մեծ դէմքեր են, որ կարելի չէ գիտական պատմութեան մէջէն պակսեցնել զանոնք: Հայ լեզուի հնդեւրոպական բնոյթը, հետեւաբար հայ ժողովուրդի արիական ծագումը հաստատուած է գերման փրոֆէսորներու տասնեակ տարիներու պրպտումներուն արդիւնքով: Ատոնցմէ կրցանք օգտուիլ նաեւ գործնապէս, երբ հարց ծագեցաւ. Բայց այսօր ալ գերման ժրաջան եւ պրպտող միտքը կը դիմէ դարձեալ դէպի յառաջ: Ոչ միայն Արեւմտ. Գերմանիոյ տնտեսութիւնը եւ ճարտարարուեստի տարողութիւնը կը հասնի մինչեւ Հնդկաստան եւ Փաքիստան, կամ վեց տարուան մէջ 13ուկէս միլիոն մարքի ոսկիի պահեստ մը ամբարած են, այլ մանաւանդ շինած են համալսարաններ, կեդրոնական քաղաքներու մէջ յառաջ տանելու համար գիտական հետազօտութիւնները ամէն մարզի մէջ :

Եւ կան դեռ հայերէն սորվող գերման ուսանողներ, լեզուագէտներ եւ հայագէտներ, որոնք կը հետաքրքրուին մեր պատմութեամբ եւ մշակոյթով: Արեւմտեան Գերմանիոյ պետութեան նախագահին՝ փրոֆէսոր Թէոտոր Հոյսի կինը հայածին էր մօր կողմէ եւ այս բանը շատ լաւ գիտէ ինքը նախագահը, որ տոքթ. Տիրայր Թրունճեանի յղած հայեւգերման ընդարձակ բառարանը ստացած ատեն սիրալիր անձնական նամակով մը շնորհակալութիւն եւ ուրախութիւն յայտնած է այդ գործին համար: Այս առթիւ կ'ըսէր.— «Մեր տան մէջ միշտ խօսակցութեան առարկայ էր այս տեսակ հրատարակութիւն մը» :

Ինչ կը վերաբերի հայեւգերման ընկերակցութեան, անոր գերման նախագահը՝ Դոքթ. Ռորպախ ողջ է դեռ եւ ընկերակցութեան վերահաստատման համար ջան-

ԷՋ ՄԸ ՄԵՐ ԱՐՀԱՒԻՐՔԷՆ

ՀԱՅՈՒՀԻԻ ՄԸ ԳՈՂԳՈԹԱՆ

●

Չէի գիտեր թէ ուր եմ կամ ով բերած է զիս հոս ու պառկեցուցած: Այդ գիշեր մարդ չերեւցաւ, մինչեւ լոյս լացի: Առտուն ուժերս հաւաքելով ոտքի ելայ գացի մինչեւ դուռը գոց էր, դարձայ նայեցայ անկողինին վրայ: Քիչ վերջ ներս մտաւ տարեց եւ մօրուսաւոր մարդ մը, խնդալով մօտեցաւ ինծի:

—Է՛ ինչպէս ես, հանգիստ քնացա՞ր ...

— Կրկին սարսափ մը պատեց զիս ...

Ո՞վ է այս հրէշը, լեզուն անգամ չէի հասկնար: Սկսաւ շոյել գլուխս ու երեսներս, փորձեցի պոռալ, բայց իր կոշտ ձեռքերով ամուր մը գոցեց բերանս, յետոյ ցոյց տուաւ գօտիին մէջ խրած դանակին կոթը: Ես անգամ մը եւս ուշաթափ ինկայ գետին: Չեմ գիտեր որքան ժամանակ մնացած էի այդ վիճակին մէջ: Երբ աչքերս բացի, տեսայ քիւրտ կին մը որ կեցած էր գլխուս վերեւ, ձեռքը աման մը որպէս թէ կերակուր բերած էր ինծի, բաներ մը կ'ըսէր, չէի հասկնար, բայց միշտ կը խնդար: Չերկարեմ, այսպէս, փակուած մնացի շաբաթ մը, զիս դարձուցին քուրջի կտոր մը: Յետագային իմացայ թէ գազանը կը կոչուի Տէրվիշ աղա որ պետն է եղեր մեր շրջանի Քիւրտերուն: Զիս առեւանգողն ու մօրս կուրծքին դանակ խրողը, այս գազանն է որ զիս փակած է այս տան մէջ:

Քանի քանի անգամ փղձկեցաւ Ֆնտօն մինչեւ որ այսքանը պատմեց:— Ես ալ շարունակ կուլայի լսելով իր գողգոթան:

— Ի՞նչպէս եղաւ որ Տէրվիշ աղային ձեռքէն ասոր ձեռքը ինկար: — Այդ ալ պատմեմ, թող լրիւ ըլլայ:

« Պատերազմի ժամանակ, Քիւրտերը փախան, զիս ալ միասին տարին մինչեւ Մալաթիա: Ժամանակ մը հոն մնացին, հաշտութիւն կնքուած է, ըսին: Նորէն իրենց տեղերը վերադարձան: Տէրվիշ աղա կոչուած գազանը սատկեցաւ, բայց իր տղաքը եւ մնացածները զիս կը պահէին իրենց կանանոցին մէջ: Այս հրէշը ծառայ էր անոնց քով: Օր մը զիս ձիու մը վրայ դրին եւ ասոր յանձնեցին որ պիտի տանէր Տէրվիշ աղային եղբօրը տունը: Այս վերջինը կը բնակէր ուրիշ գիւղ մը: Փախցուց զիս, օրերով քալելէ ետք, եկանք մինչեւ այս տեղերը: Ջին ծախեց ճամբան, անօթի մէկն էր: Մեր մինչեւ հոս գալուն պատճառը այն է որ այս Քիւրտը ուզեց իր հետքը կորսնցնել, վախնալով վրէժխնդրութենէ: Գիտէր որ Թէրվիշ աղային մարդիկը կը սպաննեն զինքը եթէ բռնեն: Վախէն թոյլ չի տար որ տունէն դուրս ելլեմ կամ ուրիշներուն հետ խօսիմ: Եթէ հոս դերձակութիւն կ'ընեմ եւ այդ պատճառով մարդու երես կը տեսնեմ, պատճառը այն է որ անօթի ենք, բան չունինք ուտելու: Իմ շահած դրամով է որ պատառ մը հաց կ'ուտենք: Ներկայիս այս շրջանին մէջ զօրաւոր աղա մը կը փնտռէ որ անոր ապաւինի: Բայց ինչ որ ալ ըլլայ վճռած եմ կեանքիս վերջ տալ, ասոր ձեռքէն ազատուելու միակ միջոցը այդ է: Դուն չես գիտեր թէ ինչ անխիղճ գազան է»:

Դժբախտաբար տակաւին տղայ էի, Ֆնտօն ազատելու միջոց մը չէի կրնար գտնել: Աչքերս լի արցունքով, առանց մխիթարական բան մը ըսելու բաժնուեցայ: Մեր վերջին տեսակցութիւնն էր: Օրերով միտքս չարչարեցի, կորուած էինք աշխարհէն, չկար մէկը որուն կարենայի պատմել դիմացի տան մէջ բանտարկուած քրոջս խաչելութիւնը: Ամէն իրիկուն կ'աղօթէի իր փրկութեան համար, բայց Ամենակալը այս ալ չլսեց, մինչեւ որ առտու մը կայծակի արագութեամբ գիւղին մէջ լուր տարածուեցաւ թէ, այնքան գեղեցիկ դերձակուհին ինքզինքը կախած է առաստաղէն, գազանին բացակայութեան միջոցին: Ամէնէն շատ լացողը ես եղայ: Լացաւ նաեւ Զալիխան որ քրոջ պէս կը սիրէր Ֆնտօն: Թշուառ Հայուհիին գաղտնիքը միշտ մնաց գաղտնիք, թաղուեցաւ որպէս խալամ անոնց մեռելներու հետ :

Սիրելի Ֆնտօ, երեսունվեց տարի վերջ երբ այս տողերը գիր կ'առնեմ, աչքիս առջեւ ես դուն, կը յիշեմ քու լճացած աչքերդ, ուրկէ անընդհատ արցունք կը հոսէր, երբ կը պատմէիր ողբերգութիւնդ եւ կ'ըսէիր որ եթէ ազատիմ՝ պատմեմ ողջ մնացած Հայերուն: Թէեւ քիչ մը ուշ, բայց վերջապէս կատարեցի խնդրանքդ

ՊԵՏՐՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

(5րդ եւ վերջ)

բեր կը թափուին մեր կողմէ ։

Մշակութային գործակցութեան համար կ՚ուզէի առաջարկել հետեւեալ կէտերը.—

Ա.) Եւրոպայի համար կեդրոն ընտրել Փարիզ քաղաքը, եւ կազմել «Հայ Մշակութային կեդրոն» մը ։ Այստեղ իրենց ներկայացուցիչները պիտի ղրկեն բոլոր գուտ մշակութային միութիւնները եւ ազդակները ։

Բ) Հաստատել դրասենեակ մը ուր տեղեկութիւններ տալ գրաւոր կամ բերանացի ամէն հայկական մշակութային հարցի շուրջ ։

Գ) Կազմել ցուցակ մը հայկ. գաղութներու մշակութային միութեանց եւ ազդակներուն ։

Դ) Կազմակերպել մարզահամար Եւրոպայի Հայոց եւ տալ հասցէներու տետրակներ ։ Հինգ տարին անգամ մը նորը տալ ։

Ե) Պարբերական հանդիպումներ սարքել ներկայացուցիչներու համար, տարուան երեք ամիսը անգամ մը ։ Միութեանց ներկայացուցիչներու փոխադարձ այցելութիւն եւ մտաւորականներու փոխանակութիւն կազմակերպել ամրացնելու համար կապը մշակութային աշխատանքով ։

Զ) Հրատարակչական մը ունենալ կամ համաձայնութեամբ զօրացնել արդէն գոյութիւն ունեցող հիմնարկութիւն մը եւ անդամագրութեան շնորհիւ գիրքերու գիները սահմանել տարածելու համար գիր եւ գրականութիւն ։

Է) Ուսանողներու փոխանակութիւն երկրէ երկիր կամ համալսարանէ համալսարան ։

Ը) Ընտրել ուսումնասիրական կաճառի մը անդամներ, որոնք օտար լեզուով հրատարակութեան համար աշխատանք կատարեն ։

Թ) Դիւրացնել տարածումը հայերէն թերթերու եւ գիրքերու, նրգի եւ երգապնակի, թատրոնի, եկեղեցի չգտնուած տեղերու բնակչութեանց հոգեւոր եւ ծիսական պահանջին գոհացման համար գործակցիլ մերձակայ շրջաններու եկեղեցական վարչութեանց հետ ։ Բանալ հայերէնի դասընթացքներ ։

Ժ) Օժանդակել ամէն հայկական մշակութային գործի առանց որեւէ խտրութեան ։

Հայրենակիցներ, թոյլ տուէք փակել խօսքս մեր դպրոցական օրերու հիմնական մէկ երգով, զոր գրած է Ռուբէնս Պէրպէրեան ։

Բարձրին նայէ, միշտ դէպի վեր նկրտէ
դու ելնելու
Ձի հասնիս ալ, այդ ճիգ զքեզ վար սահելէ կ՚արգելու ։

Դէմ ենք նահանջականութեան. լաւատես ենք եւ կ՚ուզենք ամէն միջոց փորձել տեւելու համար ։ Տանք մեր նոր սերունդներուն կարելիութիւն հայկական մշակոյթով սնանելու ։ Անոնք ի վիճակի պիտի ըլլան մեզմէ աւելին ընելու, աւելի մեծ ուժով եւ աւելի մեծ թափով ։

ՊԵՏՐՈՍ ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՆՈՐԱՅՐ ՎՐՈՅՐ

●

Պելժահայ պատուական գաղութը, մէկ ամսուան ընթացքին կորսնցուց երկու վաստակաւոր մտաւորականներ, — Մաքսուտ Միհրդատեան եւ Նորայր Վրոյր ։ Երկուքն ալ Պոլսեցի, կեդրոնականէն ։ Երկուքն ալ քառասնեակ մը տարիներէ ի վեր հաստատուած Պելժիա ։ Առաջինը Պրիւքսէլ, երկրորդը Անվերս ։

Երեքշաբթի առաւօտ բօթաբեր հեռաձայն մը.— Նորայր Վրոյր սրտի յանկարծական տագնապով մը մեռած ։ Դեռ բոլորուած չէր մեր ցաւը Միհրդատեանցի մահուան, ահա աննման Նորայրն ալ կ՚երթայ ։

Ան՝ ամէնէն առաջ ընկերական մարդ էր ։ Ապա՝ գործունէութ ու հողատար հայր մը ։ Երկու մանչ եւ մէկ աղջիկ զաւակներ հասցուցած, ամուսնացուցած եւ թոռան տէր ։

Եւ ընդ միշտ ողբալիք մեծ գիտնական մը ։ Լեզուագէտ, — առնուազն երկու տասնեակ բարբառներու տիրացած ։ Մասնագէտ՝ բեւեռագիր արձանագրութիւններու ։ Ստոյգ հեղինակութիւն մը բարբառներու արմատական բաղդատութեան ասպարէզին մէջ ։

Արեւելագէտներու եւ լեզուաբաններու Միջազգային Համաժողովներուն մէջ՝ տարիներէ ի վեր իր մասնաւոր տեղը կը գրաւէր ։ Իր խօսքը մեծ կշիռ ունէր ։ Աշակերտած էր յայտնի լեզուագէտ փրոֆ. Ռոյքմանցի ։ Ան գիտունը՝ որ 1948ին Փարիզի մէջ գումարուած Արեւելագէտներու 21րդ համաժողովին՝ պաշտօնական ներկայացուցիչն էր Պելժ կառավարութեան ու Գիտութեանց Արքայական Ակադեմիային Գրականութեան եւ Գեղարուեստի ճիւղերուն ։

Անվերսի մէջ իր հիմնած գործի եւ բազմալեզու տպարանին գործօրը նիւթական հաստատուն դիրք մը ստեղծած, — իր զաւակ Տիգրանին հետ, Նորայր Վրոյր արտակարգ սիրով մը կը մշակէր իր նախասիրած լեզուագիտական ուսումները ։ Ինքն իր ձեռքով է շարեր Ուրարտական Արձանագրութիւններու երկհատոր անգին գործը, ապա՝ եօթնեակ մը տարիներու անդուլ ջանքերով՝ նաեւ Հայերէնի ստուգաբանական բառացանկ կոչած ստուար աշխատանքին առաջին հատորը ։ Երկրորդը կը մնայ ուրեմն անտիպ, իր վերահաս մահով ։

Համեստօրէն բառացանկ է կոչեր իր այդ մեծավաստակ բառագրական գործը, քանիեակ մը լեզուներու եւ բարբառներու համեմատական տախտակներով եւ երեք հարիւր մեծ էջերու մէջ խտացած ։

Քանի մը տարի առաջ մասնաւոր հրաւէրով Փարիզ եկաւ եւ դասախօսութիւն մը կատարեց բեւեռագիր արձանագրութիւններու մասին ։ Սեւ գրատախտակի վրայ, Սօրպէթէ Սավանթի մեծ սրահներէն մէկուն մէջ, ան իր մայրենի լեզուին պէս սահուն եւ արագ ցուցուց, գծեց, բացատրեց, Ներկայ խուռն բազմութեան հասկնալի ձեւի մէջ դրաւ սեպի նմանող զարմանահրաշ եւ իրերակից տառերը ։ Սեպագրութիւնը սիրելի դարձուց ամէնուն ։

Նոյն իսկ մէկ ունկնդիրի —մեր բնակարանին մէջ— ժամերով ու նուիրուողի սիրով՝ թուղթի վրայ գծեց, հնչեց, բեւեռագիր բացատրեց, էջեր լեցուց, այդ մեծ գիտնականը ։ Համեստութեան ծայրայեղ տիպարն էր Նորայր Վրոյր ։ Ահա թէ ինչու իր անունը շատ ծանօթ չէր լրագրական աշխարհին ։

Անցեալ տարի Պրիւսէլի մէջ դասախօսութիւն մը տուած էր ֆլաման լեզուով, բեւեռագիր արձանագրութիւններու մասին ։ Պելժիոյ ֆլամանախօս եւ ֆրանսախօս մամուլը մեծ գովեստով էջեր նուիրեր էին իրեն ։

Նորայր Վրոյր առեւտրական էր՝ նիւթական անկախ դիրք ունենալ կարենալու համար ։ Լեզուագէտ էր՝ իր բնածին խմորով ու բառին ամենալայն իմաստով ։ Նաեւ գեղարուեստագէտ էր, երաժիշտ—ջութակահար ։ Իր վաղամեռիկ անդրանիկ զաւակը՝ Արա՝ անուն մըն էր Պելժիոյ նըկարչական շրջանակին մէջ ։ Երկրորդ զաւակը, Տիգրան՝ կը վարէ բազմալեզուեան «Վրոյր» տպարանը ։ Աղդական է Քալանթար ընտանիքին իր կնոջը կողմէ ։ Աղջիկը Անայիս՝ ամուսնացած է յայտնի դերասան Գոգօ Ասլանի եղբօրը հետ ։ Իր մէկ քենին՝ Օրիորդ Մելինէ Գովանճեան տարիներէ ի վեր նուիրուած ուսուցչուհին է Պրիւքսէլի եւ Անվերսի մէջ հայերէն սորվիլ ուզողներու ։ Եղբայրն է Գիսակ Վըրոյրի (Ամերիկա) ։

Իր վերջին մեծարժէք գիրքին յառաջաբանը կարդալու էք որ կարենաք կշռել այս իրապէս մեծ բայց շատ խոնարհ հայ գիտունին արժէքը ։ Երկու էջի մէջ ան խտացուցած է մեր ազգին պատմութիւնն ու մշակոյթը մագիստրական բարձրութեան մը վրայ ։ Ադամանդակուռ Յառաջաբան մը, զոր կ՚արժէ ֆրանսերէնէն թարգմանել հայերէնի ։

Կը փլին, կը փլին մեծասարաս կատարները... ։ Կը թափի՛ն կաղնի հսկայ ճիւղերն ու տոկուն տերեւները մեր բազմադարեան Հայ Ծառին ... ։ Մէկը միւսին ետեւէն, չուտ – չուտ, հասունցած պըտուղներու նման ։

ՋԻԹՈՒՆԻ

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ Ապրիլ 16ին մեռած է Արտաւազդ Բունիաթեան ։ Պետական հակակշռի նախարար էր եւ անդամ Հայաստանի Կեդր. Կոմիտէի ։

ԿԱՀԱՒՈՐՄԱՆ մեքենաշարժ գործարան մը կը շինուի Կիրովականի մէջ ։ Ցախճապակիի գործարանի եւ պողպատի եւ զուռնաւոր ձուլուածքի գործարաններ կը շինուին Հայաստանի մէջ, ինչպէս կը գրեն Երեւանի թերթերը ։

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

●

ՄԻԼԱՆՕ, 22 Ապրիլ (Յառաջ).— Այսօր ժամը 16ին, Հայկ. Տան մէջ, Միլանոյի ազգային կազմակերպութիւնները միասնաբար ոգեկոչեցին Ապրիլ 11-24ի նահատակներուն յիշատակը ։ Բեմը զարդարուած էր գոյգ Մասիսներու մեծադիր իւղանկարով, որուն քով զետեղուած էր կարմիր մեխակներու սքանչելի ծաղկեպսակ մը, հետեւեալ արձանագրութեամբ. — «Փառք նահատակներուն» ։

Պ. Գէորգ Խանդէլեան, նախ ներկաները հրաւիրեց յոտնկայս յարգել յիշատակը Ապրիլեան զոհերուն, ապա բացման յուզիչ խօսքով մը յայտարարեց.— Այսօր սուգի եւ արցունքի օր չէ, այլ օր յիշատակի, ոգեւորման եւ ուխտի ։

Ապա բեմ բարձրացաւ օրուան առաջին բանախօսը, գաղութիս երիցագոյն անդամներէն Պ. Յակոբ Ալեքսանեան, որ գրաւոր ճառով մը առաւելապէս ծանրացաւ Ապրիլեան խժդժութիւններուն վրայ, յիշելով դրուագներ, նկարագրելով բոլոր այն վայրագութիւնները որոնք ծրագրուած էին ազնուական եւ դարաւոր ազգ մը բնաջնջելու համար, առանց երբեք անդրադառնալու որ հայ ցեղը փիւնիկի մը նման միշտ յարութիւն առած է իր մոխիրներէն, միշտ աւելի հաւատաւոր, կենդանի եւ առոյգ ։ Դեռատի Օր. Սիմա Փափազեան արտասանեց Սիամանթօյէն, նուրբ զգացողութեամբ, իսկ Տիկին Ազնիւ Պետոյեան խոր յուզումով երգեց « Տէր, Ողորմեա »ն ։

Երկրորդ բանախօսը, Բժ. Բագրատ Եղիազարեան, իր կարգին գրաւոր ճառով մը, առաւելապէս ծանրացաւ սուլթանական եւ իթթիհատական շրջաններուն վրայ, յիշեց զոհուած մտաւորականներուն փաղանգը, ջարդարարին ոճիրներու բնագիրը որ մնացած է անփոփոխ ։

Սգատօնը փակուեցաւ Տիկ. Ա. Պետոյեանի « Գիւղ հայրենի »ի երգեցողութեամբ, գործ՝ Համբարձում Պէրպէրեանի ։ Դաշնակով կ՚ընկերանար Տիկին Ռոզէգգա Էլի ։

Ա.

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Կ՚իմանանք թէ ծանօթ նկարչուհի Նըւարդ Զարեան, երեք արձան ղրկեր է Վենետիկի Պիէնալին որ ամէն երկու տարին համաշխարհային ցուցահանդէս մը կը կազմակերպէ ։

Բոլոր ազգերը իրենց մշտական տաղաւարները ունին ։ Առաջին անգամ է որ հայ արուեստագէտ մը իր գործը կը ցուցադրէ հոն ։ Երեք հազար կտոր ներկայացուած են, միայն 120ը ընդունուած են, որոնց երեքը Նուարդ Զարեանինն են ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (34)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 406)

10.— ԵՐԵՔ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՈՒԺԵՐ

— Երեւում տարուայ մէջ չէր կարելի խլել ժողովրդից այն, ինչ որ կազմուել էր նրա մէջ շատ դարերի ընթացքում, Մեսրոպ ։

— Այդ ես գիտեմ, Սահակ ։ Բայց դա պարձեալ չէ հերքում այն միտքը, որ մեր ժողովրդի կրթութեան գործը բոլորովին սխալ, եւ թոյլ եմ տալիս ինձ ասել՝ բոլորովին վնասակար հիմքերի վրայ դըրուեցաւ ...

Նկատելով, որ վիճաբանութիւնը հետզհետէ աւելի սուր կերպարանք է ստանում, Սամուէլը մէջ մտաւ, ասելով.

— Ի՞նչ օգուտ այդ հակաճառութիւններից, Մեսրոպ ։ Ինչ որ եղել է, ինչ որ կատարուել է, մենք այդ բոլորը պէտք է անցած համարենք եւ մտածենք գործերի այժմեան դրութեան վրայ, թէ ինչ միջոցով կարող ենք հեռացնել վերահաս վըտանգը ։

Փոքրիկ երիտասարդի զննաթափ դէմքի վրայ երեւաց մի զուռն ժպիտ ։ Նա նայում էր Սամուէլի վրայ, որպէս մի պարզամիտ երեխայի վրայ ։

— Դու չտապում ես, սիրելի Սամուէլ, ասաց նա փաղաքշական ձայնով ։ Չէ՞ որ գործերի այժմեան հիւանդոտ դրութիւնը բխում է մեր հին մեղքերից ։ Առանց քըննելու այդ մեղքերը, մենք չենք կարող դարման տանել ներկայ չարիքներին, որ մեր հայրենիքին մահ է սպառնում ... Ես համոզուած եմ, որ քո քեռի Մերուժան Արծրունուն նոյնպէս չէ կարելի խնթերի կարգը դնել ։ Իսկ ես աւելի համոզուած եմ, որ այդ երկու զաւաճաններին փայփայող պարսից Շապուհ արքան կրօնասէր մարդ չէ ։ Նա քո հօրը եւ քո քեռուն ուղարկում է ոչնչացնելու Հայաստանում քրիստոնէութիւնը եւ պարսից մոգերի ձեռքը տալու թէ մեր եկեղեցիները, եւ թէ մեր դպրոցները ։— Դու կարող ես հաւատացած լինել, նազելի Սամուէլ, որ Շապուհը այդ ձեռնարկութեան մէջ՝ ոչ իւր հոգու փրկութիւնն է որոնում, եւ ոչ կամենում է հաճոյանալ իւր աստուածներին, այլ կամենում է ընդ միշտ վճռել մի քաղաքական ծանր խնդիր, որ նրան շատ անհանգստացնում է ...

Սամուէլը ամբողջ մարմնով դողաց ։ Նա համարեա չլսեց վերջին խօսքերը ։ Նրան ծակծկում էին, նրա երեսին նրա հօրը դաւաճան էին կոչում, եւ կոչում էր մի ազնուական, որ բարձով, պատուով խոնից շատ սաստ էր ։ Նա ձայն տուեց վշտացած կերպով.

— Եթէ դու, Մեսրոպ, քո երկար լեզուի չափը քո կարճ հասակին հաւասարեցնէիր, աւելի քաղաքավարի կը լինէիր ։

Փոքրիկ երիտասարդը վերկացաւ նըստած տեղից եւ, մի քանի անգամ անցնելով սենեակի միջով, կանգնեց Մամիկոնեան իշխանի առջեւ եւ անվրդով կերպով ասաց.

— Ինչո՞ւ ես վիրաւորւում, գեղեցիկ Սամուէլ, քո հօրեղբայր Վասակն էլ կարճահասակ մարդ էր, բայց աւելի մեծ մարդ էր, քան թէ քո հսկայատիպ հայրը ...

— Հօր մեղքը կը քաւէ որդին ...

— Այն ժամանակ ես աւելի կը սիրեմ նրան ...

— Թողեցէք այդ, որպէս Սահակը իւր պարթեւական ահարկու ձայնով ։ Կատակի եւ երգիծանքի ժամանակ չէ ։ Նստիր, Մեսրոպ

Նա եկաւ եւ նստեց իւր առաջուայ տեղում ։

« Շապուհը կամենում է ընդ միշտ վճռել մի քաղաքական ծանր խնդիր, որ նըրան շատ անհանգստացնում է »...

Փոքրիկ երիտասարդի այդ խօսքերի իմաստը լաւ ըմբռնելու համար, հարկաւոր է միայն յիշել Հայաստանի հարիւր տարուայ քաղաքական վիճակը սկսեալ Տրդատից մինչեւ Արշակ Բ.ի վերջին օրերը, այսինքն՝ քրիստոնէութեան մուտքից մինչեւ Շապուհի կրօնական հալածանքները ։

Նախ քան քրիստոնէութեան մուտք Հայաստանում Հայերը եւ Պարսիկները աւելի հաշտ էին միմեանց հետ, որովհետեւ կրօնով շատ նման էին եւ, բացի դըրանից, թէ Հայաստանում, եւ թէ Պարսկաստանում թագաւորող տները մի եւ նոյն պարթեւական կամ Արշակունեաց տոհմից էին ։ Հայ եւ պարսիկ թագաւորների մէջ եղբայրութիւն կար ։

Քրիստոնէութեան Հայաստանում մուտք գործելու ժամանակներում՝ թէ արեւելքում, եւ թէ արեւմուտքում պատահեցան երկու մեծ փոփոխութիւններ, որոնք բոլորովին յեղաշրջեցին Հայաստանի քաղաքական դրութիւնը ։ Արեւմուտքում կազմուեցաւ Բիւզանդական կայսրութիւնը եւ Կ. Պօլիսը մայրաքաղաք դարձաւ. իսկ արեւելքում կազմուեցաւ Սասանեան պետութիւնը եւ Տիզբոնը մայրաքաղաք դարձաւ ։ Պարսից Արշակունիների թագաւորութիւնը վերջացաւ ։ Հայերը զրկուեցան իրանց լաւ դաշնակիցներից

Հայաստանը, որպէս դայթակղութեան քար, մնաց այդ երկու նոր հիմնուած անհաշտ պետութիւնների մէջտեղում ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

աւելցնել մինչեւ 800 - 1000 սթերլինի (կէսը զանազան գործիքներ եւ նաւեր, միւս կէսը՝ ճարտարագործական արտադրութիւններ եւ հում նիւթեր)։ Արդէն իսկ ապսպրանքի ցանկ մը յանձնուած է։ Մեծն Բրիտանիան ալ իր կողմէ կ՚ընդունի թէ անհրաժեշտ է աւելցնել իր ներածումները Խ. Միութենէն, որուն առջեւ լայնօրէն բաց է բրիտանական հրապարակը։

Առանձին յայտարարութիւն մը կցուած է մշակութային կապերու մասին։ Երկու կառավարութիւնները գոհունակութեամբ կ՚արձանագրեն արդէն ձեռք բերուած արդիւնքները եւ ձեռք պիտի առնեն բոլոր կարելի միջոցները, ընդարձակելու համար շփումները։

× Լոնտոնի մեծ օրաթերթը, «Թայմզ», կը բացատրէ թէ խօսակցութեանց դրական արդիւնքը շատ աւելի իրական է քան երեւութական։ Կարելի չէր ամէն բան արձանագրել պաշտօնական զեկոյցին մէջ։ Բրիտանական կառավարութիւնը կարեւոր զիջումներ չէ կատարած եւ իր խօսակիցները չեն փորձած զայն բաժնել իր զինակցութիւններէն եւ համոզումներէն։

× Բուլկանին եւ Խրուշչեւ, Սկովտիա եւս այցելելէ ետք, մեկնեցան։ Այժմ կարգը եկած է փոխադարձ այցելութեան։ Հակառակ տիրող զաղտնապահութեան, կը հաստատուի թէ Անգլիոյ վարչապետը պիտի հաւանի Մոսկուա երթալ յարմար առենի։ Շատեր կը կարծեն թէ այն ատեն ճամբայ պիտի բացուի Զորսերու նոր ժողով մը գումարելու համար։

× Լոնտոնի թերթերը կը հաստատեն թէ ոչ մէկ համաձայնութիւն գոյացած է Գերմանիոյ միացման մասին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱԿԱՍԹԱԼԻՆԵԱՆ պայքարէն ի վեր, իրարու կը յաջորդեն արձակումները, հրաժարումները եւ պաշտօնանկութիւնները՝ Խ. Միութեան թէ արբանեակ երկիրներու մէջ։ Վարշաւայի անթենը կը ծանուցանէ թէ ձերբակալուած են Ապահովութեան տեսչութեան երկու նախկին պաշտօնատարները։ Չեխոսլովաքիոյ փոխ - վարչապետը, զօր. Չեփիքա, որ միեւնոյն ատեն ազգ. պաշտպանութեան նախարարն էր, հրաժարեցաւ եւ իրեն յաջորդեց փոխանորդը։ Զօրավարը արձակուած է նաեւ Քաղաք. Բիւրոյի անդամակցութենէն։ Ամբաստանագիրը կ՚ըսէ թէ «թերացած է իր պարտականութեանց մէջ»։ Զօր. Չեփիքա Չեխոսլովաքիոյ առաջին նախագահին Կոթվալտի փեսան է եւ անցեալ շաբթու խստօրէն քննադատուեցաւ, այն ամբաստանութեամբ թէ կը քաջալերէ անձի պաշտամունքը եւ թէ իր լուսանկարը կախուած էր պաշտօնատան մէջ։ Երբ կարմիրները 1948 փետրուարին գրաւեցին չեխական իշխանութիւնը, զօր. Չեփիքա դատական նախարար եղաւ եւ բարձր դիրքերու հասաւ արագօրէն։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ ազատ արձակուեցան 88 քաղաքական բանտարկեալներ, որոնց մէջ կը գտնուի նաեւ նախկին դատական նախարարը՝ Մաքս Ֆեհնէր։ Այս վերջինը բանտարկուած էր 1953ին, նոյն տարուան Յունիս 17ի բանուորական ապստամբութեան հետեւանքով։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Ապրիլ 26). — Զոյլ ոսկին 458.000, նափոլէոն 3120, զուից. 3000, քսան տոլարնոց՝ 15.960։ Թղթադրամ (անպաշտօն) տոլար 396, անգլիական 1045, զուից. 94.75։

Ծ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻՆ

Տէր եւ Տիկին Խորէն Գրիգորեան հազար ֆրանք կը նուիրեն Ծ. Կ. Խաչի օգափոխութեան կայանի շէնքին, Նշան Տիրատուրեանի արկածալի մահուան առթիւ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաչանի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պիպէրեան եւ Զարմիսեան ընտանիքներուն Տիկին Մելինէ Պիպէրեանի մահուան առթիւ։

Նոյնպէս ցաւակցութիւն կը յայտնէ Լ. Թորոսեան ընտանիքին երիտասարդ Յովհաննէսի մահուան առթիւ (մեռած Ալժերիոյ կռիւներուն մէջ)։

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ՎԱԶԳԷՆ Ա.

Կը նախագահէ եւ կը քարոզէ Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցին։

Պատարագ ժամը 10.30ին։

Հասարակութենէն կը խնդրուի ժամանակին ներկայ ըլլալ արարողութեանց։

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ
ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Եկեղ. Միութեան, եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Ենթակոմիտէի, Կապոյտ Խաչի, Բարեգործականի, Մարտիկներու Միութեանց, Կիրակի, 29 Ապրիլ ժամը 15ին, Սէն Լուի սրահին մէջ Ժէ. փողոց։

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 3,30ին Պիէվռի «Գեղունի» ակումբին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հայ Առաքելական եւ Աւետարանական յարանուանութիւններուն եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան, Սահակ-Մեսրոպ դպրոցին, Հայ Բարեգործականի եւ Համախարբերդցիական Միութեան։

Կը նախագահէ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՔԱՀԱՆԱՅ ԲԱՆՏԻԿԵԱՆ։ Կը խօսին Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ, Ա. ԱՐԱՊԵԱՆ, ՎԵՐ. Յ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ։

ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, կղերականներու սրահը։

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ

Արտասանութիւն, մեներգ եւ նուագ։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Լիոնի եւ շրջանի Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան։

Հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց պետերուն։

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պուրս տը Թրավայ սրահին մէջ, Փլաս Կիշառ, Լիոն։

Կը նախագահէ Պ. Ա. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

Խօսք կ՚առնեն Ազգ. Միութեան եւ երեք յարանուանութեանց ներկայացուցիչները։ Ինչպէս նաեւ Փրոֆ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ։

Վիէնի հայկական երգչախումբը պիտի երգէ աւուր պատշաճի երգեր, ղեկավարութեամբ Յովսէփ վրդ. Լեւոնեանի։

Ուղերձներ. — «Նոր Սերունդ»ի, Ժաֆի եւ Երիտ. Միութեանց ներկայացուցիչներու կողմէ։

Մուտքը ազատ է։

Imp. ARAXES, 46 rue Richer, Paris 9e

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ
ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԸՆԿԵՐ ԴՐՕՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Յ. Դ. Պանեէօ Քաչանի «Արծիւ» ենթակոմիտէն կազմակերպած է յարգանքի երեկոյ մը, նուիրուած ընկեր ԴՐՕյի յիշատակին, 4 Մայիս, Ուրբաթ գիշեր ժան Ժօրէսի սրահին մէջ, ռիւ տ՚Արքէօյ Պանեէօ։

Կը խօսին ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ ընկեր ՅԱԿՈԲ ԱԶԻԶԵԱՆ։

Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։

ՈՂՋԵՐԹԻ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Ընկերներ Գ. Լազեանի եւ Ս. Մելիքեանի մեկնումին առթիւ տեղի կ՚ունենայ հրաժեշտի խնջոյք մը, այս կիրակի, ժամը 16էն մինչեւ 23, Սէրքլը Միլիթէրի սրահին մէջ, Փլաս Սէն Թ՚Օկիւսթէն։

Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ։

GRAND AMPHITHEATRE DE LA SORBONNE

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ՚ԵՐԳԵՆ

1946 - 56

Այս կիրակի ժամը 15ին

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

JEAN SARRAILHի

(Recteur de l'Université de Paris)

Նախագահութեամբ Տիկ. ՍԱՐԱՅԻ

Ի նպաստ Սէն թ՚Իլէր տիւ Թուվէի սանատորիոնի։

Միջազգային Ֆոլքլորի փառատօն

ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ

Տոմսերու գին 300, 200 150 եւ 100 Ֆր.։

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ
ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Իսիի Զաւարեան կոմիտէն խնջոյք մը սարքած է ի պատիւ Գ. Լազեանի եւ Ս. Եղիազարեանի իրենց մեկնումին առթիւ, այս երեքշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Խրիմեան դպրոցը։ Սիրով կը հրաւիրուին փափաքողները։

ՖՐԱՆՍԱ—ԱՐԵՒԵԼՔ ԿՈՄԻՏԷՆ

Կազմակերպած է շարք մը դասախօսութիւններ։ Այս չաբաթ ժամը 20.45ին, Maison de La Chimie 28bis Rue St.Dominique

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ

Նախագահութեամբ՝

OLIVIER LACOMBEի

(Doyen de La Faculté des Lettres de Lille)

Խօսք կ՚առնեն. —

CHARLES DEDEYAN

(La tradition française en Arménie)

JACQUES MADAULE

(L'Arménie Cilicienne et La France

LUC-ANDRE MARCEL

(La poésie et la musique arméniennes)

J. BALTRUSAITIS

(L'Art arménien et l'Occident)

Mr. LE DUC DE BRISSAC

(L'apport des Arméniens en France)

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

Տոմսերու գին՝ 400 եւ 200 ֆրանք, կէս գին ուսանողներու համար։ Դիմել՝

Durand (Place de La Madeleine).

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ. —

ՋԱՒԱՐԵԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին։

ԱԿՆՈՒՆԻՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին։

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթկ. այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին։

ՄՈՒՐԱՏ խումբը (Ավինեօն) այս կիրակի, կէսօրէն վերջ, ժամը 3.30ին։

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ խումբը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։

ԹԱԹՈՒԼ խումբը այս երկուշաբթի, ժամը 8.30ին։

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ խումբը այս կիրակի, կէսօրէն վերջ ժամը 3ին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. չաբաթ 5 Մայիս, ժամը 9ին։

ԱՐԱՄ խումբը 6 Մայիս, կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին։

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը 5 Մայիս, չաբաթ, ժամը 9ին։

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. 6 Մայիս, կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին։

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ խումբը 6 Մայիս, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին։

Սոյն ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ։ Ներկայ կ՚ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԻՍԻ. — Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ, Խրիմեան դպրոցը։ Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթ. սխալողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Կուսէնվիլի, Սարսէլի եւ Առնուվիլի բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլորի ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Հայր. եւ Երիտ. Միութիւնը արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս երկուշաբթի. ժամը ճիշդ 20,30ին, Քաֆէ տ՚Անկլըթէռ, 2 Ռիւ Տրուօ, վերի սրահը, Մէթրօ՝ Ռիշըլիէօ-Տրուօ։ Օրակարգ. — 1. Հերոսամարտի 41րդ տարեդարձը։ 2. Պարահանդէս աշնան։ 3. Սանի մը որդեգրումը։ 4. Ընթացիկ հարցեր։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Այս կիրակի, Տօն Երեւման Խաչի, Պոմոնի գաղթը զաւուն հիմնարկութեան 24րդ տարեդարձին առթիւ Ս. Գր. Լուս. Եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ տեղի կ՚ունենայ հանգուցեալ երաժշտագէտներու Կոմիտաս վրդ.ի, Լ. Չիլինկիրեանի, Գ. Մէհթէրեանի, Գ. Ջուլհաեանի, ինչպէս նաեւ Դ. Դասու բոլոր ննջեցելոց համար։ Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8, պատարագ ժամը 10, հոգեհանգիստ 11.45։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 80-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամսեայ 1600

Արտասահման՝ տարեկ․ 3500 ֆր․ կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր․

ԿԻՐԱԿԻ 29 ԱՊՐԻԼ

DIMANCHE 29 AVRIL 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7567 — 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3378

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԱՆՄԱՀ Է ՄԵՐ ԴԱՏԸ»

●

Երեքշաբթի գիշեր, Ապրիլեան սգահանդէսի ամէնէն յուզիչ ու խորհրդաւոր պահուն, երբ ընդարձակ սրահին լոյսերը մարած էին, յիշեցնելով «Լացի գիշեր»ը, ու ծովածաւալ բազմութիւնը ոտքի կանգնած՝ մութին մէջ երկիւղածօրէն կ'ունկնդրէր գինուորական նուագախումբի «Նահատակներու Ողեկոչում»ը, վարագոյրին ետեւէն՝ յանուն վերապրողներուն՝ գոռ ձայնով որոտաց պատգամ մը՝ ուղղուած մէկ միլիոն մարտիրոսներուն, որոնց հոգիները այդ պահուն կը սաւառնէին մեր վերեւ։

« Կը խոստովանինք, որ 41 տարիներէ ի վեր, ձեր զոհաբերութեան ստեղծած իրաւունքները դեռ չկրցանք ճանչցնել։ Կը խոստովանինք, որ մեր կամքն ու իմաստութիւնը միասնաբար ի սպաս չդրինք ձեր Դատին, մեր Դատին։

« Բայց անսահման է ժամանակը եւ անմահ է մեր դատը։ Օր մը անպայման, մեր միակտուր կամքին ու համերաշխութեան շնորհիւ պիտի յաղթանակէ ձեր Դատը, որ մեր Դատն է »։

Այսպէս ուրեմն, Մեծ Եղեռնի տարելիցը ոչ միայն առիթ կուտայ տարագիր հայութեան տարին մէկ անգամ ոգեկոչելու յիշատակը մեր պաշտելի մեռելներուն, այլ նաեւ չեշտելու՝ որ ունինք դատ մը, որ դեռ իր յաղթանակին կը սպասէ։

Դատ մը, որուն համար զոհուեցաւ հայութեան կէսը, որուն համար աւերակ դարձան « Հայաստանեան քաղաքներ, տաճարներ, աւաններ ու գիւղեր »։

Այսպէս ներկայացուած, յիշատակի երեկոն կը դառնայ ո՛չ թէ Սգահանդէս, ո՛չ թէ «Լացի գիշեր» այլ Ուխտի Օր։ Հաւատքի, յոյսի, համերաշխութեան եւ հաստատամտութեան շնորհիւ յաղթանակի հասնելու կամք եւ վճռականութիւն։

Դահիճը չհասաւ իր նպատակին։ Աշխարհի երեսէն չկրցաւ ջնջել հայ հնադարեան ժողովուրդը եւ չյաջողեցաւ թաղել Հայկական Դատը։

1915ի չարաշուք Թուականէն երեք տարի վերջ, մայիսեան առաւօտ մը, սահմանին միւս կողմը, յաւիտենական Արարատի ստորոտին տակ, նոր արշալոյս մը ծագեցաւ։

Յաշխարհութեան ու Թաղումին յաջորդեց չուտով Յարութիւնը։

Նահատակներու թափած արիւնը տուաւ իր պտուղը։ Աշխարհի քարտէսին վրայ արձանագրուեցաւ «Հայաստան» անունը, ո՛չ թէ իբրեւ պատմական անցեալի ոգեկոչում, ինչպէս երկար դարերէ ի վեր, այլ՝ իբրեւ շօշափելի իրականութիւն։

Փոքր է սակայն այդ հայրենիքը։ Անոր սահմանները չեն պարփակեր մեծագոյն մասը այն հողերուն, որոնց վրայ դարերով քրտինք թափած է հայ աշխատաւոր ժողովուրդը, քաղաքակրթութիւն կերտած, վանքեր, տաճարներ ու որբանոցներ կառուցած է։

Ազատ չէ այդ հայրենիքը։

Հայութեան կէսը կ'ապրի անկէ հեռու, տարագիր ու վտարանդի, ցրուած չորս հովերուն, նետուած եօթը ծովերէ եւ ովկիանոսներէ անդին։

Լուծուած չէ ուրեմն Հայկական Դատը։ Ձենք կրցած ճանչցնել մեր նահատակներու «զոհաբերութեան ստեղծած իրաւունքները»։

Դեռ չատ ճամբայ ունինք կտրելիք։

Մեծ Եղեռնի տարելիցը ամէն տարի առիթ մը եւս պէտք է ամրապնդէ մեզ այն անխախտ հաւատքին մէջ՝ թէ լաւագոյն ապագայ մը վերապահուած է հայութեան համար։

Պէտք է անգամ մը եւս յիշեցնէ մեզի թէ՝ «անսահման է ժամանակը եւ անմահ է մեր Դատը»։

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

●

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ ՊԻՏԻ ՊԱՀԱՆՋԷ

Կարգ մը երեսփոխաններու ընտրութեան վաւերացման եւ մանաւանդ ծերութեան թոշակներու յաւելման առթիւ կատարուած բազմաթիւ քննադատութիւններէն յետոյ, կառավարութիւնը որոշեց վստահութեան քուէ պահանջել։ Հակառակ անոր որ ծերութեան թոշակներու յաւելումը կը նախատեսէ 140 միլիառ ֆրանքի նոր տուրքերու ստեղծումը, հաւանական է որ Պ. Կի Մոլէի դահլիճը վստահութեան քուէ ստանայ։

Քուէարկութիւնը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 2ին։

× Այս առթիւ վարչապետը յայտարարեց․— «Կառավարութիւնը պէտք է գիտնայ թէ իր ելմտական քաղաքականութեան մէջ կը վայելէ՞ երեսփ․ ժողովին վստահութիւնը։ Կառավարութիւնը որոշած է անխախտ պահել ֆրանքին արժէքը, փոփոխութիւն չմտցնել գիներուն մէջ, բայց եւ այնպէս ծերունիներուն տալ նուազագոյն գոհունակութիւն մը, որուն արժանի են։ Ահա թէ ինչու վստահութեան քուէ կը պահանջեմ»։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Ալժերիոյ մէջ տեղի ունեցող վերջին ծանրակշիռ դէպքերուն հետեւանքով, ճէպէլ Ուաշի մէջ սկսաւ գործադրուիլ մաքրագործման ընդարձակ ծրագիր մը։ Ապստամբներու խումբ մը պաշարուեցաւ եւ կարեւոր զինամթերքներ գրաւուեցան։

× Թիզի Ուզուի մէջ ապստամբները կրակի տուին ծխախոտի կարեւոր մթերանոց մը, փճացնելով 500 միլիոն ֆրանքի արժէքով ապրանքներ։

× Ձեռք առնուած զինուորական միջոցներուն հետեւանքով, ապստամբները հետզհետէ կը կորսնցնեն շրջաններուն մէջ ունեցած իրենց գործունէութեան ազատութիւնը։ Կը վախցուի սակայն, որ փորձեն աւելի՛ եւս չատցնել քաղաքներուն մէջ կատարուած ահաբեկչական արարքները, որոնց հոգեբանական ազդեցութիւնը չատ աւելի մեծ է։

Ապստամբները կը յուսան այս ձեւով գրգռել Ալժերիոյ Ֆրանսացի բնակիչները, որպէսզի այս վերջինները, իրենց ջղայնութեան մէջ, փորձեն վրէժ լուծել բոլոր իսլամներէն, առանց խտրութիւն դնելու Ֆրանսայի համակիրներուն եւ թշնամիներուն միջեւ։

Այս պատճառով ալ Պ․ Ռոպէր Լաքոստ երէկ մեկնեցաւ Կոնստանդին, ուր ահաբեկչական արարքները կը յաջորդեն իրարու եւ ուր ժողովուրդին գրգռութիւնը հասած է ծայրագոյն աստիճանի մը։

Պ․ Լաքոստ յորդորեց ժողովուրդը, որ չխառնուի խառնակիչներու գրգռութիւններէն։

ԻՏԱԼԻՈՅ Հանրապետութեան նախագահը, Պ․ Կրոնքի, այսօր կը մեկնի Փարիզէն։ Փարիզեան իր խօսակցութիւններուն նիւթերն էին՝ ապագինում, եւրոպական ապահովութեան կազմակերպութիւն եւ Գերմանիոյ միացման հարց։

ՄԱՐՈՔԻ անկախութեան հիման վրայ, Ֆրանսացիները Մարոքի կառավարութեան փոխանցեցին քաղաքական ոստիկանութեան սպասարկութիւնները։

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ կառավարութիւնը լուրջ միջոցներ ձեռք առաւ ընդհ․ գործադուլի մը առաջքը առնելու համար։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Ապրիլ 27) — Ձոյլ ոսկի՝ 457․000, նափոլէոն 3120, անգլիական 4020, քսան տոլարնոց 15․920, թղթադրամ (անպաշտօն) անգլիական՝ 1060, տոլար 395, զուից․ 94։

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԴՊՐՈՑԱՍԵՐԻ ՄԷՋ․— Ապրիլ 27ի ուրբաթ օրը պատմական եւ անմոռանալի օր մը եղաւ Րէնսիի Դպրոցասէրի աղջկանց վարժարանին համար։

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս, Վազգէն Ա․ իրեն հետեւորդներով, Սերովբէ եպս․ Մանուկեան, Բարգէն Վ․ Վարժապետեան, Արտակ Վ․ Մանուկեան եւ գաւազանակիր Պարգեւ աբեղայ Գէորգեան, աշակերտուհիներուն ծափերով եւ խնամակալութեան եւ ուսուցչական կազմին առաջնորդութեամբ ընդունուեցաւ։

Նախ քան կէսօրուան ճաշը, Կաթողիկոսը այցելեց հաստատութեան յարկաբաժինները, դասարանները ու ննջարանը, յայտնելով իր գոհունակութիւնը տիրող ընդհանուր վիճակին համար։ Աշակերտուհիները ողջունեցին զինքը Վեհափառին նուիրուած խմբական երգով մը։

Ճաշին ներկայ էին խնամակալուհիները, խնամատար մարմինը եւ ուսուցիչները։

Ողջոյնի պատշաճ խօսքեր տեղի ունեցան Տիկին Պօյաճեան-Մուրատի, Յ․ Պօղոսեանի, բժիշկ Հ․ Գալճեանի, Վ․ Ֆրէնկեանի եւ Տիկին Տամլամեանի կողմէն։

Դպրոցասէրի երգչախումբը քանի մը երգեր երգեց։ Աշակերտուհիներէն Շաքէ Յարութիւնեան «Լուսաւորչի կանթեղը» Վ․ Թէքէեանէն, Հելէն Խանճեանեան «Հայաստանի բանուորուհիներուն» Մ․ Իշխանէն եւ Անահիտ Ախուրեան «Անդաստան» Դ․ Վարուժանէ, յաջող արտասանութիւններ ըրին։

Ամէնէն վերջ կաթողիկոսը այսպէս արտայայտուեցաւ․— Պոլիսը իբրեւ կեդրոն ունենալով, թրքահայութիւնը լուսաւոր շրջան մը ունեցած է։ Դպրոցասէրը, որ իր գոյութեան ութսունամեակը պիտի բոլորէ չուտով, այդ լուսաւոր հաստատութիւններէն մէկն է, որ դժուարին պայմաններու մէջ եկած եւ հաստատուած է Ֆրանսայի հիւրընկալ հողին վրայ։ Վաղեմի հիմնադիր Տիկին Պօյաճեան-Մուրատի, խնամակալութեան անդամուհիներուն եւ ուսուցչական կազմին ուժ եւ կարողութիւն կը մաղթեմ իրենց յանձնուած այս դժուարին եւ պատասխանատու գործը չարունակելու համար։ Կը մաղթեմ որ աշակերտուհիներուն թիւը բազմանայ եւ աւելի մեծ թիւով ծնողներ օգտուին լոյսի փարոսն այս հաստատութենէն։ Կը մաղթեմ որ իբրեւ աղջկանց միակ վարժարան, երկրորդական ծրագրով մը օժտուի։ Ձեմ ստորագնահատեր մանչերու երկրորդական վարժարանի մը դերը, բայց ներկայ պայմաններուն մէջ ամէն ճիգ ու խնամք կը պահանջէ աղջկանց նման հաստատութիւն մը, որովհետեւ մեր ապագայ մայրերը պիտի դառնան այսօրուան աշակերտուհիները, հիմնելով հայ բնտանիքներ։ Հայութեան պզպզումները այս վարժարանէն է որ պիտի տանին անոնք։ Ձի բաւեր միայն հայերէն լեզուն ու պատմութիւնը սորվեցնել, անշուշտ անոնք հիմը կը կազմեն հայեցի դաստիարակութեան։ Բայց եւ այնպէս հայ ոգին չեշտելու համար, դպրոցական մեր ծրագիրներուն մէջ ամէն առիթէ օգտուիլ գիտնալու ենք։ Գծագրութեան ուսուցիչը իր նիւթերը պիտի առնէ հայ մանրանկարչութենէն, էջմիածնի եւ Հայաստանի այլ վայրերու տեսարաններէն, հայ բնաշխարհէն։ Երբ՝ հայ երգը կը սորվեցնենք, պէտք է հայկական արուեստի բոլոր գայութիւնը որդեգրենք։ Աղջիկներուն տրուած ձեռագործի դասերն իսկ պէտք է ներշնչուին նոյն հիմնական նպատակէն։ Նկատած եմ, որ ուրիշ հայ վարժարաններուն մէջ, անտեսուած է Հայոց աշխարհագրութեան դասը։ Ձի բաւեր Հայր Մերը սորվեցնել, այլ նաեւ Հայ․ Եկեղեցական գեղեցիկ աղօթքներն ու չարականներն ալ հայկական երաժշտութեան հիմը պէտք է կազմեն։ Այդ չարականներուն եւ աղօթքներուն հեղինակները արուեստագէտ եւ բանաստեղծ մարդիկ եղած են։ Այս բոլորը հայեցի դաստիարակութեան մաս կը կազմեն։ Հայրապետին հոգեշունչ ու շինիչ խօսքերէն վերջ, Դպրոցասէրի տեսչուհին, Օր․ Հ․ Գարագաշեան գլայուն տողերով ողջունեց Հայրապետին այցելութիւնը, բացատրելով թէ Դպրոցասէրի հիմնական ծրագիրն է տալ հայեցի ամբողջական դաստիարակութիւն մը, պատրաստելով հայ տիպար հայուհիներ ու կրթուած մայրեր, նկարագրելով ու հաւատքով ամուր եւ օրինակելի։

Ժամը 15ին Կաթողիկոսը իր հետեւորդներով մեկնեցաւ Մուրատեան Վարժարանը, հակառակ անոր որ հրաւիրեալներու ուրիշ խումբ մը հետզհետէ կը լեցնէր վարժարանին հանդիսասրահը, ուր ներկայ եղող ծանօթ դաշնակահար Եավրուեան քանի մը կտորներ նուագելով, մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

●

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ․— Ուրբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը որուն կ'ընկերանային Փարիզի Առաջնորդ Սերովբէ եպիսկ․, Պարգեւ աբեղայ, Բարգէն վարդապետ (Ֆիլատելֆիոյ հոգեւոր հովիւը) Արտակ վարդապետ, այցելեց Սեւրի Մխիթարեան վարժարանը։ Հայրապետը առաջնորդուեցաւ ընդարձակ հիւրանոցը Գերապայծառ Ամատունիի, Հ․ Ս․ Վ․ Ագըլեանի, եւ վարժարանի վարդապետներուն կողմէ։

Հոն հաւաքուած էին աւելի քան հարիւր աշակերտներ, որոնք ծափահարութիւններով ընդունեցին Հայրապետը։ Դպրոցին կողմէ բարիգալուստի գեղեցիկ ուղերձ մը կարդաց աշակերտ մը՝ (Գաբրիէլեան), չեշտելով թէ Հայրապետը իրենց համար կը ներկայացնէ հայրենիքը։

Հայրապետին խօսքէ՝ առաջ տեղի ունեցան արտասանութիւններ (Գեւոնեան, Մենեւեան, Թորոսեան) խմբերգներ, եւ ջութակի վրայ Մ․Գոճեան նուագեց Արամ Խաչատուրեանի «Երեւան»ը եւ «Իմ հայրենիք»ը, Սամուէլ-Մուրատեան վարժարանի տեսուչ՝ Հայր Սերովբէ Վ․ Ագըլեան խօսք առնելով յայտնեց կաթողիկոսին․— «Մաղթեմ ձեզի բարի գալուստ Սամուէլ-Մուրատի այս խոնարհ տան մէջ ուր եկաք, վստահ եմ խոր համակրանքով, քաջալերելու եւ օրհնելու համար այս մանուկները եւ իրենց դաստիարակները։ Այցելեցիք նաեւ Վենետիկ, ուր 250 տարիէ ի վեր փոքր Հայաստան մը կայ։ Հոն ինչպէս հոս պիտի ձգէք անջնջելի յիշատակ մը բոլորին սրտին մէջ։ Խնդրեմ վարժարանս նկատէք իբրեւ Մեծն Մխիթարի գաղափարին ընդլայնումը եւ երկարաձգումը։ Կը խնդրեմ նաեւ որ ծխածանով մը կապէք այս հաստատութիւնը Հայրենիքին եւ ան միշտ ունենայ ձեր սրտին մէջ անկիւն մը համակրանքի եւ սիրոյ»։

Տեսուչ Վարդապետին խօսքերէն վերջ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ուղղելով իր խօսքերը աշակերտներուն չեշտեց․—

« Խոր յուզումով լսեցի քիչ առաջ Հայր Ալիշանի բանաստեղծութիւնը գրուած այնպիսի օրերու երբ մեր հայրենիքը լացի եւ ողբի աշխարհ էր։ Այդպէս էր հայրենիքը քանի մը տասնեակ տարի առաջ, բայց այսօր դուք կ'երգէք՝ «Իմ հեռաւոր հայրենիք, իմ փառաւոր հայրենիք, իմ անուշիկ Հայաստան »։

Կաթողիկոսը յիշեց որ երկրորդ անգամն է (առաջինը Վենետիկ) որ կը լսէ եւ կը գնահատէ այս երգը եւ խնդրեց որ բառերը եւ երաժշտութիւնը տրուին իրեն։ Յիշենք որ այս ծանօթ խմբերգին հեղինակն է ողբացեալ Գուրգէն Մ․ Ա․-

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

●

Գ.

1893ին կ'աւարտէ ճեմարանը, որու երգեցողութեան ուսուցիչ կը կարգուի յաջորդ տարեշրջանին համար: Սեպտեմբեր 11ին կը ձեռնադրուի աբեղայ եւ Խրիմեան Հայրիկի փափաքով՝ կը տրուի Կոմիտաս անունը, որ տեսակ մը վկայական էր, եթէ կ'ուզէք՝ հանդանակ մը :

Արդարեւ, է. դարուն՝ Էջմիածնայ գահը բարձրացած է կաթողիկոս մը, Կոմիտաս Ա., նշանաւոր՝ հայ մշակոյթի պատմութեան մէջ իբրեւ վարպետ ազգային երաժշտութեան: Կոմիտաս կաթողիկոսն է, որ յօրինած է «Անձինք նուիրեալք սիրոյն Քրիստոսի» շարականը, այբուբենական կարգով 36 տուն՝ համապատասխան հայերէն տառերուն: Այս շարականը, որ նուիրուած է Հռիփսիմեանց կոյսերուն յիշատակին, այնքան կատարելութիւն կը համարուի, որ, յետագային, բազմաթիւ փորձեր կատարուեցան հետեւողութեամբ, նոյնիսկ սովորութիւն դարձաւ «անձինք» կոչել ամէն շարական, որ կը բաղկանայ 36 տունէ՝ այբուբենական կարգով յօրինուած: Կոմիտաս կաթողիկոսին շարականը գնահատուած են օտարներն ալ, որ թարգմանած են իտալերէնի՝ ամբողջութեամբ, գերմաներէնի՝ կիսով միայն :

Կոմիտաս կաթողիկոսի անունը կը տրուէր, ուրեմն, Կոմիտաս վարդապետին, հաստատելու համար այն յոյսերը, զորս կը սնուցանէր Էջմիածին՝ ազգային երաժշտութեան տաղանդաւոր մշակ մը տեսնելով երիտասարդ վարդապետին մէջ :

Այսպէս, սխալ չէ հանդանակ համարել անունը որ կը տրուէր իրեն: Սխալ չէ ներշնչում մը տեսնել այդ անուան մէջ, որ առաքելութիւն մը կուտար վարդապետին՝ իր ամբողջ ուշադրութիւնը կեդրոնացնելու համար հայ ժողովրդական երգերու ուսումնասիրութեան վրայ, միաժամանակ զարգացնելով երաժշտագիտական իր ընդունակութիւնները եւ ծանօթութիւնները: Ճեմարանին աշակերտներուն բերնէն, յետոյ արձակուրդի պտոյտներու ընթացքին՝ գիւղացիներուն բերնէն սկսաւ հաւաքել մեր երգերը՝ աշխատելով ճանչնալ անոնց բնատոհմիկ ոճը եւ երանգը :

Այդ շրջանին կը ծանօթանայ Յովսէփ Ճանիկեանի հետ, որ հեղինակն է Հնութիւնք Ակնայ արժէքաւոր գործին, կը լսէ անոր նիւթերը, կը քննէ Ակնայ դպրոցին հաստատութիւնը, հին տաղաչափութիւնը եւ բանահիւսութեան արտակարգ գեղեցկութիւնը: Իր պրպտումները չեն սահմանափակուիր ժողովրդական շրթներու շուրջ, — յատկապէս կը մտանշեմ այս պարագան՝ ի պետս կոմիտասագիտութեան թեկնածուներուն, որոնց պիտի անդրադառնամ քիչ ետքը, — կը խորանայ նաեւ եկեղեցական երգերու գաղտնիքին մէջ :

Եւ ահա 1894ին, Արարատի մէջ կը ստորագրէ յօդուածաշարք մը, նուիրուած՝ Հայոց եկեղեցական եղանակներու ուսումնասիրութեան, զոր կը ստորագրէ, չեմ գիտեր ինչո՛ւ, Սողոմոն Սողոմոնեան (այստեղ թիւրիմացութիւն մը կայ կամ թուականի վրէպ մը, զոր ժամանակ չունեցայ ճշդելու, Սողոմոն ստացած է սարկաւագութեան աստիճան 1890ին, աբեղայ ձեռնադրուած 1893ին՝ երբ ստացաւ Կոմիտաս անունը, վարդապետ՝ 1895ին): Իր առաջին գիրքը, հրատարակուած 1895ին, — հետաքրքրական է խորագիրը, Շար Ակնայ ժողովրդական երգերու, կը բովանդակէ 25 երգեր, — օրօր, անտունի, ողբերգ, հարսներգ, պարերգ, թեւ խաղ, ճօր պար, եւայլն):

Առանձին ուսումնասիրութեան արժանի են այս հրատարակութիւնները, որոնց մէջ պէտք է փնտռել իր առաջին ներշնչումները:

Այս շրջանին սկսաւ հետաքրքրուիլ «մանրուսում» կոչուած եկեղեցական երաժշտութեան մեր հին ժառանգութիւններով, որոնք, կարծես, այսօր տեսակ մը կռիմուար կը թուին մեզի՝ իրենց խորհրդաւոր անուններով, — կոպեռն, առեղն, խեղեփ, կատու, բազէ, անձեռ, ձագ, գունակ, գետճոխ, դալրուկ, վարսեղն, առիծ, եւայլն: Սկսաւ նոյնպէս ուսումնասիրել հին ձեռագիրները, հաւաքելով, ընդօրինակելով, ինչպէս ցոյց կուտայ իր մէկ յօդուածը (հրատարակուած՝ Թէոդիկի Տարեցոյցին մէջ 1914ին), ուր կը խօսի Մայր Աթոռի մէկ ձեռագրին մասին (թիւ 2359), որ կը վերաբերի երաժշտութեամբ հիւանդ բուժելու փորձերուն: Կոմիտասի որքան պրպտումներուն, նոյնքան ուսումնասիրութեանց խորութեան ու տարողութեան մասին կարելի է գաղափար կազմել՝ կարդալով այս վերջին յօդուածը, ինչպէս եւ Մարպուրկի հայագիտական պարբերականին մէջ հրատարակածը (գերմաներէն լեզուով), 1903ին:

Կոմիտաս, դեռ ուսանող, շարականներու իր ուսումնասիրութեանց իբրեւ եզրակացութիւն, քառասունի կը հասցնէր մեր շարականներուն թիւը, — քանը հարազատ, քանը ձեւափոխեալ :

Այս ոգեւոր աշխատանքներուն մէջ, երազ մը կը խանդավառէ, աւելի եւս կը ջերմացնէ իր հոգին, — երթալ Եւրոպա՝ կատարելագործելու համար երաժշտական իր ուսումը: Յաճախ ընկերանալով Խրիմեան Հայրիկի այցելութեանց, կը ծանօթանայ Մանթաշոֆի, որուն կ'առաջարկէ, օր մը, ստանձնել իր ուսանողութեան ծախքերը՝ հետեւելու համար Պերլինի երաժշտանոցին .

— Վարդապե՛տ, լա՛ւ, բայց կը վախնամ որ երբ Պերլին երթաս, Գերմանուհիները սքեմդ կը խլեն կը հանեն կոնակէդ :

Կոմիտաս կուտայ հրաշալի պատասխան մը, յօրինակ այլոց :

— Իր ուխտին ու կոչումին վրայ անհաստատ կրօնաւորի մը սքեմը կոնակէն խլել տալու համար՝ հարկ չկայ անպայման գերման գեղուհիներու, գեղեցիկ աղջիկներ կը գտնուին այստեղ ալ: Բայց վստահ եղէք, որ իմ միակ իղձս է կատարելագործել երաժշտական ուսումս եւ հաւատարմօրէն ծառայել ազգիս եւ եկեղեցիս :

Ով որ ականջ ունի՝ թող լսէ: Թող լսէ նաեւ Մանթաշոֆի խօսքը, որ դաս մըն է մեր հարուստներուն .

— Գնա՛, վարդապե՛տ, գնա՛ Պերլին: Դուն այսօրուընէ սկսեալ իմ սանս ես, կը ստանձնեմ բոլոր ծախքերդ: Ահա ստորագրութիւնս, տար Հայրիկին, որպէս զի արտօնէ մեկնումդ: Կը սպասեմ վերադարձիդ՝ համերգներուդ :

Կոմիտաս, խանդավառ եւ երջանիկ, եօթը երկինք բարձրացած, կը վազէ Հայրիկին մօտ: Այնքան անհամբեր է որ, երբ պաշտօնական աղերսագիրը կը ներկայացնէ Հայրիկին, վախնալով որ կաթողիկոսը ժամանակ կը կորսնցնէ ստորագրութեան համար, իր գրիչը կը թաթխէ մելանին մէջ եւ վերարկուին տակ պահած՝ կ'երթայ ծունր կը դնէ Խրիմեանի առջեւ, վեղարը աջ կը ծռէ՝ կիսովին հանելով, ու շունչը բռնած կը հետեւի Հայրիկին ընթերցման: Երբ կ'աւարտի ընթերցումը, Կոմիտաս վերարկուին տակէն կը հանէ կը բարձրացնէ գրիչը՝ մոմի պէս տնկած, յաղթականօրէն: Խրիմեան, տեսնելով այս փութկոտութիւնը, կը ջղայնանայ .

— Կորի՛ր, խայտառակ, ուրկէ՞ առիր այդքան համարձակութիւն :

Կոմիտաս կը մնայ շանթահար, վեղարը ձեռքը՝ գլխիկոր: Խրիմեան կարծես կը վախնար որ Կոմիտաս կ'աճապարէ փախուստ տալ վանքէն: Բայց երբ կը տեսնէ որ Կոմիտաս, տխուր ու փլած, գրեթէ մեռել, կ'ուղղուի դէպի դուռը, կը պոռայ .

— Կա՛ց էդտեղ :

Յետոյ կը հրամայէ որ մօտենայ: Կ'առնէ գրիչը եւ աղերսագիրը :

Կոմիտաս ինքն է որ կը պատմէ հիմա.

— Դարձեալ ծունր դրի, գլուխս բացի եւ սպասեցի :

Խրիմեան կը ստորագրէ արտօնութիւնը, որով Կոմիտաս պիտի կարենար երթալ Պերլին, մտնելու Երաժշտանոց՝ Մանթաշոֆի ծախքով :

Աղերսագիրը վերադարձնելու ժամանակ, Խրիմեան կ'ըսէ .

— Առ եւ գնա, եւ այդ համարձակութիւնդ ու կամքդ ցոյց տուր երաժշտական ասպարէզիդ մէջ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԳԻՒՂԻ ԵՐԳԵՐ

ԱՐՈՒՍԵԱԿ ՄԱՄԱՆ

●

Հագած իր փիսթան՝ Արուսեակ մաման, նստեր է վըրան հողին սըրբազան, ձըձում կը հարէ որ կարագ հանէ :
Կաթը արդար է Հայոց աշխարհին :
Ու մածունը սուրբ՝ նըման ՀայՍըրտին :
Անմեղ է հայ կին, նստեր է գետին, ձըձում կը հարէ, որ կարագ հանէ, կարագ հայկական, սուրբ եւ անարա՛տ, ինչպէս աղօթքը իր շուրթին դուարթ :
Օ՛, երկիր Հայոց, սրբութիւն սրբոց, եթէ տաճար չես՝ տաճարէն վար չես, թող որ այսօր ես՝ համբուրեմ գքեզ … :

***

Արուսեակ մաման՝ հագեր իր փիսթան, գըլուխն է կապեր հնամաշ եազմա, նստեր պատին տակ աւերակ ժամուն, իր սիրտը լըրած ծաղկալից գարուն՝ ձըձում կը հարէ, կը հարէ մածուն, որ կարագ հանէ փայլովն արեւուն :
Հայ կաթն արդար է, ինչպէս իր հողին,
Մածունը անբիծ՝ զերթ շողը լուսնին :
Զը կայ նենգութիւն եւ չը կայ կեղծիք,
ամէն բանի մէջ — վըկայ սա երկինք — կայ ճշմարտութեան անխարդախ կընիք:
Օ՛, վէ՛մ խորհուրդի, գաղտնիքի մատեան,
Մեր հին պապերու, Աշխա՛րհ Հայաստան,
Թող որ անգամ մը ես քեզ համբուրեմ, կարօտիս տենչով՝ հողիդ շունչն ծըծեմ :

***

Ինչ քաղցր է նստիլ, մեր հողին վըրայ, հողին բոյրն առնել՝ ընդդէմ առտըւայ, թողուլ որ հողը հայրենի երկրին՝ սրտիդ մէջ թափէ իր սիրոյ գինին :
Ինչքան հաճելի, նոյնքան ցանկալի՝ է նըստիլ շուքը աւերակ ժամի, սըրտին դուռն բանալ, ու բանալ բերան, որ ներսդ թափանցէ բորբոքն հնութեան, հոն շինէ տաճար, բարձրացնէ խորան, խորանին վըրայ՝ զետեղէ մատեան, իբրեւ յուշարձան մեր անմահութեան :
Արուսեակ մաման, նըստեր է գետին, խմեր է գինին՝ Հայոց սուրբ հողին: Արուսեակ մաման՝ նըստեր մէջ շուքին, Հայոց հին ժամու փըլփըլկած պատին՝ կ'ունկնդրէ ձայնը դարերու երգին :
Իր մէջ կ'արթըննայ ճիչը մայրութեան, օրրոցներ կուգան աչքին յանդիման, իրեն կը խընդան, ապա՝ փախ կուտան երազի նըման: Բայց ան՝ անայլայլ, կը հարէ ձըձում, որ կարագ հանէ արեւով օծուն :

***

Լը՛փ, լը՛փ, լը՛փ կ'երգէ ջրախառն մածուն, արագ կը դըպչի թըրջած կողերուն, իր չարչարանքէն՝ կը տաքնայ մածուն, մինչդեռ կը տըքայ յոգնաբեկ ձըձում :
Փըշտ, փըշտ, ճըշտ, աշա, կը հեւայ ձըձում, արցունք կը թափէ ցաւէն կողերուն, երկունքի նըստեր, սա հոգէ ձըձում, որ ծընի կարագ՝ մանկայ պէս ժըպտուն :
Արեւը կ'ելլէ, լերան կատարէն՝ կը տեսնէ ձըձումն բռնուած երկունքէն, կը տեսնէ կինը, խոնջ աշխատանքէն եւ հոգն ծերութեան՝ որ կ'անցնի գլխէն, վար կ'իջնէ երկիր, ճակատն կը շոյէ, մազերն կը գգուէ, քրտինքը անոր՝ զերթ բուրում խունկի, անվերջ կը ծծէ, ապա՝ սիրահար, սէրով բոցավառ՝ արեւն կը պագնէ այտերը անոր, ու հոն կը թափէ

ԽՕՍՔ ԸՆԴ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ

●

(Ուղերձ Ապրիլ 11/24ի Սգահանդէսին առթիւ)

Այսօր համազգային սուգի տօն է մեզի համար, մեր բիւրաւոր նահատակներու հոգիներուն հետ հաղորդուելու, ներշնչուելու օրն է այսօր :

Ո՛վ իմ սրբացած քոյրեր, եղբայրներ, այսօր ես ձեզի այցի եմ եկեր, հոգուո՛վ ու մտքով, մեղեդիներով, այս գարնան ամբողջ ծիլ ու ծաղկունքով :

Զէ՞ք լսեր սրտիս զարկերն այս ուժգին, որ անյայտ ձեր գերեզմաններուն դռները կը բախեն :

Զէ՞ք տեսներ, ցայտող փայլը աչքերուս որ կանթեղի պէս կը լուսաւորէ ձեր անցած ճամբուն հետքերն արիւնոտ :

Զէ՞ք զգար չիթ չիթ, կայլակները ճակտիս, սարսուռը մարմնիս, երբ այնքան մօտ է ձեզ հոգիս, այնքան մօտ, որ կարծէք կը զգամ շունչը ձեր՝ բոցակէզ դէմքիս :

Կը յիշէ՞ք դուք զիս … :

Ես ձեր հետն էի, երբ շրջապատուած մերկ սուիններով, վոհմակին կողմէ ճամբայ հանուեցանք դէպի անծանօթ, մահը միշտ մեր դէմ, գերանդին ձեռքը հնձելու պատրաստ :

Արեւին այրող ճառագայթներէն, փոշիէն, կեղտէն սեւցած, անճանաչ, քալելով հանդերձ կը ջանայինք միշտ իրար սեղմուիլ, պարտկուիլ, պահուիլ, մարդ գազաններէն :

Ես ձեր մէջն էի, երբ դուք ծնրադիր՝ հողերուն վրայ, մինչեւ ցայգալոյս աղօթք ու արցունք իրար խառնելով՝ «Տէր Ողորմեա»ով՝ Աստուած կանչեցիք եւ Ան չլսեց ձեզ :

Ու կը քալէինք, փշոտ ոտքերով, անսուաղ փորով, պապակած շրթներով, վախով սարսափով, ամէն օր պակսած, կրկին աւելցած, ճամբու ընթացքին մեզի միացող նոր դժբախտներով: Ես ձեզ հետ էի, երբ բորենիներ խումբին մէջ մտած, կուտային աջ, ձախ մտրակի հարուած, զէնքի բուներով կուրծքեր կը փշրէին, կը յափշտակէին, հարս, աղջիկ, տղայ: Ո՛հ կը հնչեն դեռ ականջներուս մէջ անոնց օգնութեան ճիչերն աղիողորմ:

Ես ձեր հետն էի, գիշեր մը պայծառ, յոգնած, պարտասած, հազիւ թէ խոպան դաշտերը մեզի անկողին ըրած, ընդոստ ցատկեցինք, զէնքերու ձայնէն խելայեղ, աւարի եկող խուժանէն վախցած ու խուճապահար, երբ կը փախչէինք զիրար կոխկրտելով, առանց [illegible]ալու թէ ո՞ւր կ'երթայինք :

Մինչ մեր մէջ կային քաջասիրտ մայրեր, որոնք հերոսի նման կորովի խօսքով քաջալերանքով, յոյսեր կուտային, դառնութեան բաժակը մինչեւ ցմրուր ըմպելու համար՝ մեզ ուժ կուտային:

Ես ձեր հետն էի Կէօլճիւքի ափին, երբ ուռած դիակներ մէկզի հրելով ջուրը խմեցինք, առանց պժգալու այնտեղ փտտացող ճերմակ ոսկորէն:

Ես ձեր մէջն էի, երկու ամսուան մեր գողգոթային վերջին երեկոն յոգնած, սպառած, երբ աւետեցին ներման հրաման մեր անզօր մեղքին, երբ չէկ «ժանտարմա» մը իր ձիուն վրայ հեռուէն գալով՝ Յուդայի նման մեզ խաբեց այդպէս՝ ու անհետացաւ :

Պահ մը երջանիկ, բայց մտամոլոր, տարակուսանքով, շուարած կանգնած, երբ յանկարծակի շրջապատուեցանք խուժանով վայրագ, քիւրդ մարդ թէ կիներ թափած մեր վրայ, նախ մերկացուցին, յետոյ ջարդեցին, կին, ծեր, երեխայ, անգութ անխնայ … :

Ու ինկայ ես ալ, գլխէս վիրաւոր, ձեզ հետեւելով մինչեւ մահուան դուռը :

Բայց, երբ գիշերը լուսնի լոյսին տակ, աչքերս բացած շուրջս կը դիտէի, ես սոսկացի … :

Դուք փռուած էիք արիւնաթաթախ, անկենդան, աջ, ձախ, իրարու վրայ, ոմանք ցիրուցան հանդիստ ու խաղաղ, լուսնակով օծուած :

Ա՛լ ձեր հետ չէի … :

Երբ ոտքի ելայ, որպէս ուրուական, ձեր դիակներուն շուրջ դեգերելով հեռացայ ձեզմէ, տխուր յուսահատ, երանի տալով ձեր «ազատութեան» :

Անցան տարիներ տառապանքներով ու նախատինքով, ցաւով թրծուած, վիշտերով սնած որբերս մեծցանք, տարագիր դարձանք :

Որբերս մեծցանք տարագիր դարձանք այս քաղաքակիրթ հիւրընկալ երկրին: Հազիւ խուսափած կարմիր Եղեռնէն, այս անգամ աւաղ, կամայ ակամայ, մենք զոհեր կուտանք մեր առջեւ բացուած «ճերմակ անդունդին» :

Ով անմահացած նահատակ սուրբեր, այսօր մենք ձեզի այցի ենք եկեր, մեր հին յուշերով ու նոր ցաւերով :

Բայց մի խռովիք, աւետիս մը ունինք մենք տալիք :

Վեց դար երազուած, մեր հայրենիքը ունինք մենք այսօր, ծաղկած փառաւոր, իբրեւ հատուցում ձեր արեան տուրքին :

Փառք իր վերելքին :

Յարգանք խնկելի ձեր յիշատակին :

ՏԻԿԻՆ Զ. ՄԵԾՊԱՀՔԵԱՆ

հովն իր մեղրածոր ․․․։

Արուսեակ սիրող, արեւն սիրահար, ձրձումն կը խընդայ ինչպէս խենթագար։ Ո՞վ է տեսեր որ, — երէկ եւ այսօր — կինն, արեւն ըլլան՝ իրարու սիրուոր, սիրեն, սիրուրտին՝ օր ու ցերեկով, չունենան ամօթ, ոչ տանջ ու խըռով ․․․։

⁂

Արուսեակ ժաման, այտերուն վըրան՝ Համբոյրը կարմիր, կակաչի նըման ․․․։ Եւ Արուսեակի այտէն կը կաթի բոսորն արեւի, մինչ բերկրութեան ժըպիտը ոսկի՝ գոյգ աչքերուն մէջ յանկարծ կը ծաղկի, ինչպէս կակաչը լերան Վարագի։

Կը բանայ բերան յոգնած ձըձումին, սարակն (1) վար կ'առնէ, կը դընէ գետին ․․․։

Օ՛, ի՛նչ բերկրութիւն, արեւն կը խուժէ ջրվէժի հանդոյն, ներսը կը մըտնէ, կարագին կուտայ ջերմեռանդ ողջոյն, իսկ հետքէն անոր՝ աղօթքն կուտայ ծոր, կը թառի վըրայ տաքուկ կարագին։ Արեւն ու աղօթք՝ սիրով միակամ, կ'օրհնեն կարագը Հայու արդար տան։

Արուսեակ յետոյ՝ կը կօրծէ (2) ձըձում, թանը կը թափէ տաշտին մէջ խոհուն, թանը կը ծփայ, կը յորդի կարագ, ինչպէս մութին մէջ՝ լոյս տուող ճըրագ, ապա՝ կ'երկարէ իր ձեռքը օրհնեալ, կարագ կը ժողվէ աղօթքով արդար, կը ժողվէ ամէնքն, պտուղ(3) առ պտուղ, կը դնէ դանոնք՝ կ'ընէ կարագ իւղ։

★

Հայու լոյս կարագ, իր սրտին չափ տաք, Հայկեան արուեստի անման քանդակ, չը կայ իրեն պէս բոյր տուող ծաղիկ, անխառն իրեն պէս՝ չէ նոյն իսկ երկինք ․․․։

Ան՝ մեր հողին է գեղապարմ ոգին. ան՝ ընտաշխարհի խորհուրդը խորին, որ՝ բոյսի, խոտի մէջէն կը յորդի, ապա կաթ կ'ըլլայ, արծաթ կամ ոսկի, ու սոինքներէն հնչեղ կը հոսի, իբրեւ խընդումն երգ՝ նորոգ գարունի։

Հայ կարագ ձայնն է մեր երկրի հողին, օրհնեալ չարտկան՝ անոր տաճարին, այդ ձայն կայ ընդ միշտ, կ'ապրի մեզի հետ։ Հայ աշխատանքին ծաղիկն է կարագ, տեսէք կը ծաղկի ժամուն պատին տակ, ուր ժաման կեցեր, [illegible] բաց կը դընէ սուրբ եւ անապակ։

Մայրը նըստաւ մէջտեղ կարագին, ու խըմեց գինին կարմիր արեւին, գինովցաւ, օհէ, մամայի այտին՝ իր համբոյրն դըրաւ, ջերմ ու կաթոգին՝

Արեւն ու մայրս Արուսն սիրեցին,

Համբոյրը անոնց, վըրայ կարագին՝ եղաւ սիրոյ երգ, անհաս ու մըթին ․․․։

ՍՕՍ - ՎԱՆԻ

Բացատրելի բառեր․ — (1) Սարակ = Ոչխարի կամ այծի մորթ, որով կը գոցեն ձձումին բերանը։ (2) Կը կործէ = Կը շրջէ, հակառակ կը դարձնէ։ — (3) Պըտուղ = Աչքի բիբ, փոքր, մանր կտոր։

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԽՈՐՀՐԴ. ԵՐԳԱՀԱՆՆԵՐՈՒ ԲՈՂՈՔԸ

●

Տեղական թերթի մը թղթակիցը հետեւեալ տեսարանը կը նկարագրէ, Մոսկուայի թղթակցին բերնով —

Խ. Միութեան երաժշտանոցներու վերջին ժողովին, ուր պիտի քննուէին լաւագոյն աշակերտներու գործերը, դասախօս մը յայտնեց թէ չփոթութեան կը մատնուէր ամէն անգամ որ իրեն հարց կը տրուէր թէ՝ ինչ վիճակի մէջ էր երաժշտութիւնը խորհրդային սահմաններէն դուրս։

— Ո՛չ երաժշտական գործ, ո՛չ ալ գրութիւններ կը ստանանք, եւ եթէ ընդունինք ալ, օրէնքը թոյլ չի տար որ հաղորդենք աշակերտներուն։ Վարչութենէն մասնաւոր արտօնութիւն պէտք է, որպէսզի աշակերտ մը կարենայ քննել Սթրավինսքիի մէկ գործը (Իր գեղեցկագիտութիւնը մերժուած է եւ ինք ալ գաղթած)։

Ուրիշ փրոֆէսէօր մը յայտարարեց թէ՝ կը խօսուի քաղքենի մշակոյթի վտանգներու մասին։ «Խորհրդային երգահանները երբեք չեն անտեսեր Պեթհովէնը, կարգ մը մարդոց աչքին արդեօք ան ալ քաղքենի մշակոյթի ներկայացուցիչ մը չէ՞։ Դեպիւսին եւ Ռավալը մեծ երաժշտագէտներ չե՞ն, որոնց համար կ'ըսուի թէ շատ ժողովրդական են Ֆրանսայի մէջ։ Արդ, այդ գործերը հազիւ թէ կը սկսին թոյլ տալ որ նուագենք հոս»։

Ուրիշ հռետոր մը ըսաւ․ — «Պէտք է գիտնանք թէ մեր երաժշտանոցները, երաժշտական դպրոցնե՞ր են, թէ քաղաքական գիտութեանց հաստատութիւններ։ Մեր աշակերտները պէտք է սորվին երաժշտական յօրինումը եւ ոչ թէ «մատերիալիստական դիալեկտիկա»ն։ Հազիւ թէ այս բառերը արտասանած էր երբ սրահը թնդաց ծափերու տեղատարափին տակ։ Անմիջապէս ժողովին մէկ անդամը ոտքի ելլելով ըսաւ․ — Ընկերնե՛ր, պաշտօնակիցներս եւ ես կ'ուզենք պարզել հռետորին միտքը։ «Ան չուզեր ժխտել երաժշտագէտներու դիալեկտիկայի կազմութեան կարեւորութիւնը»։ Ասոր ի պատասխան հռետորը բեմէն հեգնօրէն պատասխանեց․

— Կը տեսնէք, ընկերներ, թէ որքան վախկոտ դարձած ենք։ Վստահ եղէք թէ ես ալ պիտի ըսէի միեւնոյն բանը։ Ձեզ ուրանար թէ անհրաժեշտ է մեր երաժշտագէտներուն համար մարքսեան գաղափարաբանութիւնը։ Սակայն պէտք է կամ սահմանափակել քաղաքական գիտութեանց ծրագիրները, ինչպէս եւ մարմնամարզական մշակումը, եւ կամ հրաժարիլ խորհրդային երգահաններ պատրաստելէ։ Կ'առաջարկեմ որ մենք բոլորս համաքապէս երթանք Կեդր. Կոմիտէին կամ Մշակոյթի Նախարարութեան հարցնելու թէ կ'ուզեն որ երաժշտագէտնե՞ր պատրաստենք, թէ մասնագէտներ «մատերիալիստական դիալեկտիկայի» համար։

Նախքան ժողովը տեղի ունեցաւ ունկնդրութիւն սկսնակներու գործերէն։ Վիճաբանութեան առանցքը կազմեց քոնչերթօն երիտասարդ ռումանացի Վիէռուի, որ աշակերտն է Արամ Խաչատուրեանի, Մոսկուայի երաժշտանոցին մէջ։

Պաշտօնական քննադատներու կարծիքով, այդ գործը ձեւապաշտական էր եւ բովանդակութիւն չունէր։ Իսկ երիտասարդ երաժշտագէտներու մեծամասնութիւնը եւ բազմաթիւ դասախօսներ ի նըպաստ արտայայտուեցան քոնչերթոյին։ Եւ երբ կը նուագէին, երկար ծափերու մէջէն լսուեցաւ սուր սուլիչ մը։ Այսպէս, անոնք կը համարձակին արտայայտել իրենց միտքերը։

ՏՈՄՍԻՐ

Ի ՊԷՏՍ ՈՂՋ-ՋԱՐԳԱՑԵԼՈՑ

●

— Ո՞րն է ճիշդը, «յետ այսու» թէ «յետ այսօրիկ»։

— Առաջինը սխալ է։ Եթէ «յետ այսօրիկ»ն ալ քիչ մը շատ գրաբար կը հոտի թերթի մը սիւնակներուն մէջ, գործածէ «այսուհետեւ»ը։

— Եթէ «յետ այսու»ն սխալ է, ուրեմն սխալ պէտք է ըլլայ նաեւ «յետ մահու»ն։

— Ոչ, «յետ մահու»ն ճիշդ է, որովհետեւ «այս» եւ «մահ» բառերը հոլովման միեւնոյն տարազը չունին։

— Խմբագիր մը կը գրէ իր թերթին լուրերու բաժնին մէջ թէ ռուսական օդանաւ մը «խարսխեց» Լոնտոնի օդակայանին մէջ։ Իմ կարծ խելքովս, օդանաւը խարիսխ չի նետեր, շոգենաւը կը նետէ։

— Շատ ճիշդ։ Երեւի պարոն խմբագիրը, իր կեանքին մէջ, ոչ օդանաւ տեսած է, ոչ ալ օդակայան։

— Ինչո՞ւ «աշխատանք», «գիտունք», «պտտունք», «փչրանք» եւ բազմաթիւ այդ տեսակ բառեր «ք»ով կը վերջանան — գրաբար յոգնակիի «ք»ն է, կարծեմ — բայց «փաղանգ»ը կը վերջանայ «գ»ով։

— Որովհետեւ «փաղանգ»ը օտար բառ մըն է — φαλαγξ է, որուն «ξ»ն, բառաղարձական կանոնին, «գ»ով ցոյց կուտանք։ Բառը, ծագումով յունական է եւ մեր լեզուին մէջ մտած է լատիներէնի կամ ֆրանսերէնի միջոցաւ։

— Օրաթերթի մը մէջ աչքիս զարկաւ «յանկարծակաօրէն» բառը։ Աղուո՞ր բառ է։

— Աչքիդ զարկա՞ւ թէ աչքդ ծակեց՝ այդ բարբարոս բառը։ Ոչ միայն աղուոր չէ, այլեւ սխալ է։ «Յանկարծ»ը արդէն մակբայ է եւ այդ պոչին պէտք չունի։

— Փրոֆէսորի մը մէկ յօդուածին մէջ հանդիպեցայ «պէսպէսի» ածականին։ Իմացա՞ծ էիր։

— Ոչ. Հայերէնի մէջ, այդ տեսակ բառ չկայ։ Ունինք «պէսպէս»ը։

— Անցեալ օր, Տոմսիդ մէջ, տեսայ «ի մէջ երկուց անօրինաց» խօսքը։ Քանի մը սիւնակ անդին ալ, յօդուածի մը մէջ, կար «ի միջի այլոց»ը։ Կամ մէկը սխալ է, կամ միւսը։

— Երկուքն ալ ճիշդ են։ «Ի մէջ» կը նշանակէ, յաճախ, «միջեւ»։ Ցիսուս խաչուեցաւ «երկու աւազակներու միջեւ»։ «Ի միջի» կը նշանակէ «մէջ», «շարքին», «կարգին»։ Առիթէն օգտուելով, յիշեցնեմ քեզի որ «իրաւ» սխալ մը, այս սիւնակին մէջ, ուշադրութենէդ վրիպեր է։

— Ո՞րը։

— Քանի մը շաբաթ առաջ, գրաշարը շարած էր — «անհաւոր եւ աննախընթաց բռնակալներու ճանկը»։

— Ինչո՞ւ, սխա՞լ է։

— Ի հարկէ սխալ է։ Երեւոյթ մը, դէպք մը «աննախընթաց» կրնայ ըլլալ, ոչ թէ անձ մը։ Եթէ փորձը չորս աչքով կարդացած ըլլայի «բռնակալներ»ը փոխած կ'ըլլայի «բռնակալութեան»։

— Տունը Աղօթագիրք մը ունիմ։ Երբեմն կը կարդամ։ Զեմ հասկցած թէ ինչու, տեղ մը, «քո» կայ, ուրիշ տեղ մը «քոյ»։ Տպագրական սխա՞լ է։

— Ոչ։ «Քո» կը նշանակէ «քու», «քուկդ», իսկ «քոյ» կը նշանակէ «քուկինդ» — «Անհասանելի փառք քո», բայց «Սրբոյ Աւետարանիս քոյ»։

— Հապա սա «քով»ը եւ «քումմէ»ն ի՞նչ են։

— Առաջինը կը նշանակէ «քուկինովդ», երկրորդը «քուկինէդ». «Ողորմութեամբ քով» եւ «պտղոյ որովայնէ քումմէ»։

— Հայերէնի մէջ «հրաբորբ» եւ «պատրիչ» բառերը ունի՞նք։

— Առաջինը, ոչ։ Ըսէ «հրաբորբոք»։ «Բորբ» կը նշանակէ «տաքութիւն»։ Երկրորդը ունինք, բայց աղուոր չէ։ Ըսէ «խարոյկ», որ անգլերէնի ֆիւզի իմաստը կուտայ։

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

ԱՐԶՆԻ - ՇԱՄԻՐԱՄԻ դաշտը, որ շատ պտղաբեր է, պիտի օժտուի նոր ջրանցքով մը, Հայաստանի ամէնէն մեծը։ Արզնի գիւղէն ջրատար ու ջրարշխ խողովակներով պիտի հասնի մինչեւ Կոտայքի եւ Աշտարակի շրջանները։ «Պիտի կարէ լեռնային գետակներն ու հովիտները՝ հասնելով մինչեւ Շամիրամի ընդարձակ տարածութիւնները։

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ պիտի շինուի «ռատիօ-ֆոնիա»յի տուն մը որ պիտի դնէ հինգ կայաններու հաղորդման հիմքը։ Կառուցման համար պիտի գործածուին արտաքին ձայներու թափանցումը արգիլող նորագոյն շինանիւթեր։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (35)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

10. — ԵՐԵՔ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՈՒԺԵՐ

Նա այնքան ուժ չունէր, որ ինքնակայ դիրք պահպանէր. ստիպուած էր հակուել կամ մէկի կամ միւսի կողմը։

Նոյն իսկ Բիւզանդիայի եւ Տիզբոնի արքունիքների շահերը պահանջում էին գրաւել Հայաստանի հակումները. որովհետեւ այդ երկիրը մի կամուրջ էր, որտեղից պէտք է անցնէին նրանք՝ միմեանց հանդիպելու համար։ Իսկ Բիւզանդացոց եւ Տիզբոնցոց կռիւները եւ ընդհարումները վերջ չունէին։ Եւ այդպէս, Հայաստանի թեկնածութիւնը մէկի կամ միւսի կողմէ՝ միշտ յաջող վախճան էր տալիս պատերազմին։

Քրիստոնէութիւնը հեռացրեց Հայերին Պարսիկներից եւ մօտեցրեց նոյնպէս Բիւզանդացիներին։ Այդ օրից Պարսիկները թշնամացան Հայերի հետ։

Հայաստանը մնաց երկու կրակի մէջտեղում, դէպի այն կողմը որ մօտենում էր, այրւում էր։

Այդ դրութիւնը առաջ բերեց այն երկդիմի դերը, որ խաղում էին Հայոց թագաւորները, եւ նրանց դերի մէջ պատժուողները նախ իրանք էին լինում։ Հանգամանքների նայելով, նրան իրանց դէմքը դարձնում էին երբեմն դէպի Բիւզանդիոն, եւ երբեմն դէպի Տիզբոն։ Դէպի մէկը երեսը շուռ տալու ժամանակ՝ նախ-ւից միւսը հարուածում էր ․․․

Տրդատը, Հայոց նորընծայ քրիստոնեայ թագաւորը, առաջինը եղաւ, որ բարեկամական դաշն կապեց Հռոմայեցոց, նոյնպէս առաջին քրիստոնեայ կայսրի՝ Կոստանդիանոսի հետ։ Այդ քաղաքականութեանը զոհ եղան Տրդատի բոլոր առաջնորդները, եւ ինքը Տրդատը պատժուեցաւ Պարսիկներից։

Տրդատի որդի Խոսրով Բ.ը Կոստանդ կայսրից թագ եւ ծիրանի ընդունելու համար, գրգռեց պարսից Շապուհ թագաւորի բարկութիւնը, որը իր եղբայր Ներսեհին ուղարկեց, որ Հայոց թագաւորութիւնը, ոչնչացնէ եւ ինքը Հայոց թագաւոր դառնայ։

Խոսրովի որդի Տիրանը Յուլիանոս կայսրին Պարսից դէմ օգնելու համար, վերջը Շապուհ նրան խաբէութեամբ Պարսկաստան հրաւիրեց, եւ երկու աչքերը խաւարելով կուրացրեց։

Տիրանի որդի Արշակ Բ.ը, խրատուելով իւր նախորդների սխալներից, թողեց Բիւզանդիան եւ բարեկամացաւ Տիզբոնի արքունիքի հետ։ Այդ միջոցին Վալէնտիանոս կայսրը Արշակի Տրդատ եղբօրը, որը իբրեւ պատանդ պահուած էր Կ. Պոլսում, սպանել տուեց։

Արշակը ստիպուեցաւ հաշտուել կայսրի հետ եւ նրա ազգականներից Ոլիմպիադա անունով օրիորդը կնութեան առեց։ Այդ բարեկամութիւնը գրգռեց Շապուհի բարկութիւնը, նա Տիգրանակերտը աւերակ դարձրեց եւ, Անիի ամրոցին տիրելով, թագաւորական դամբերը կողոպտեց եւ մինչեւ անգամ Արշակունի թագաւորների գերեզմանները քանդելով, ոսկորները գերութեան տարաւ։ Իսկ շատ կռիւներից վերջը երբեմն յաղթելով, եւ երբեմն յաղթուելով Հայերից, Շապուհը, իբր հաշտութեան դաշը կապելու համար խաբէութեամբ, հրաւիրեց Արշակին Տիզբոն, եւ աքսորեց Անյուշ բերդում։

— Ես Շապուհի վարմունքը՝ թէեւ անազնիւ, բայց իւր պետութեան շահերի կէտից շատ խելացի եմ համարում, — խօսեց Մեսրոպը։ — Պարսից այդ երկաբակեայ թագաւորը Հայոց չորս թագաւորներ է փորձել — Տրդատին, Խոսրովին, Տիրանին, Արշակին, — եւ նրա մօտ հօթանասուն տարուայ փորձը բաւական էր նրան համոզելու համար, որ Հայերի Կ. Պոլսի կայսրների հետ ունեցած մտերմութեան գլխաւոր կապը նախ քրիստոնէական կրօնն է, եւ ապա բիւզանդական կրթութիւնը։ Այժմ նա աշխատում է այդ կապը խզել, ոչնչացնելով թէ կրօնը, եւ թէ Յունաց լեզուն ու դպրութիւնը, որ տիրապետում են մեր եկեղեցիներում, մեր վանքերում եւ մեր դպրոցներում։ Եւ Հայաստանը իւր պետութեան հետ ի մի ձուլելու համար, նա ցանկանում է տարածել իւր կրօնը, իւր լեզուն եւ իւր դպրութիւնը։ Եւ այդ մտքով նա հրահանգ է տուել Մեհրուժանին՝ ոչնչացնել Յունաց գրքերը, արգիլել Յունաց լեզուի ուսումը եւ Հայերին ստիպել պարսկերէն սովորելու։ Եւ Մեհրուժանը մեր կրթութեան համար բերում է իւր հետ մոգերի մի ամբողջ կարաւան։

— Այդ բոլորը մենք գիտենք, Մեսրոպ — ընդհատեց Սահակը։ Ի զուր ժամավաճառ ես լինում։

— Բայց պէտք է այն գիտենալ, որ այդ դժբախտութիւններից եւ ոչ մէկը մեզ հետ չէր պատահի, եթէ մենք այնքան օտարամոլ չլինէինք, եւ եթէ մենք հետեւած չլինէինք ոչ Յոյնին եւ ոչ Պարսիկին։ Հետեւելով մէկին, մենք միւսի վրայ աչքերը բաց արինք։ Նա էլ սկսեց իրանը պահանջել։ Մենք այն ժամանակ կատարեցինք ամենամեծ սխալը, երբ մեր կրթութեան հիմքը դրեցինք օտար, անհարազատ հողի վրայ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

լէմշահ, բանաստեղծութիւն՝ Հայր Վահան Վ. Յովհաննէսեանի։

Ապա շարունակելով իր խօսքը, Հայրապետը, որուն ճիշդ դիմացի պատին վրայ կ'երեւային երկու նկարներ, մին Արարատը, միւսը Ս. Ղազարը, ըսաւ։ «Ես խոր – հրդանիշ մը կը տեսնեմ այս երկու նկարներուն մէջ եւ այն կամուրջը որուն մասին քիչ առաջ կը խօսէր Տեառնը վարդապետը։ Մին Արարատը եւ Հայաստանը, միւսը Մեծն Մխիթարի հայրենիքի կարօտով ստեղծած Ս. Ղազարը։ Ես վստահ եմ որ կ'ապրիք եւ կը լուսաւորէք ձեր միտքը այդ ոգիով՝ հայկական եւ քրիստոնէական»։

Կաթողիկոսը հաղորդելէ վերջ Հայրենիքի ու Էջմիածնի ողջոյնները եւ օրհնութիւնները, յիշեց թէ Հայաստանէն մեկնելէ առաջ այցելութիւնն ընդունած է գրագիտուհի Մարիէտտա Շահինեանի որ հեղինակն է բազմաթիւ լեզուներու թարգմանուած հատորի մը՝ Ներկայ Հայաստանի մասին։ Հեղինակը նամակ մը ցոյց տուած է Կաթողիկոսին, գերմանացիէ մը, Հելմութ Պելք, որուն հայրը Վալեմար Պելք, ժամանակին ճամբորդութիւն մը ըրած է Հայաստան ծանօթ հեղինակ Հաուփթմանի հետ փնտռելու համար Փոքր Ասիոյ մէջ հելլենական նահանգի շրջանին հետքերը։ Հելմութ Պելք չահեկան բաղդատական մը ընելով երեք Հայաստաններուն՝ (Հնագոյնը, հօրը տեսածը եւ Մ. Շահինեանինը) կը թելադրէր Հայաստանն ալ չդառնայ մեքենայի, մուխի եւ ծուխի երկիր մը, ինչպէս բոլոր քաղաքակրթուած երկիրները, այլ պահէ իր հոգին, մշակոյթը, դաշտավայրերը, հին եւ ճշմարիտ արժէքները։

Կաթողիկոսը յիշեց ուրիշ մեզի համար կարեւոր է օտարներու գնահատանքը՝ ճըշդելու համար մեր կեանքի ճանապարհը։ Յիշեց նաեւ ուրիշ գերման գիտնականի մը խօսքը՝ որ հիմնալով հայերէնին վրայ կ'ըսէր որ եթէ դժբախտութիւն մը պատահի հայ ժողովուրդին եւ վերնայ աշխարհէն, պէտք է ստեղծել նոր ժողովուրդ մը որ այս լեզուն խօսի։

Կաթողիկոսը առաջնորդուեցաւ մասնաւոր հիւրանոց մը ուր մտերիմ ընդունելութիւն մը եղաւ իրեն ի պատիւ՝ վարդապետներուն կողմէ։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

«Բ.» ԵՒ «Խ.» ՄԵԿՆԵՑԱՆ ԱՆԳԼԻԱՅԷՆ

Նախ քան Լոնտոնէն հեռանալը, խորհրդային վարիչները կազմակերպեցին մամուլի ասուլիս մը, որուն ընթացքին կատարեցին լաւատես յայտարարութիւններ։

«Անգլիա եկած ժամանակ մեծ յոյսեր ունէինք որ մեր այցելութիւնը պիտի նըպաստէ միջազգային կացութեան բարելաւման։ Յուսախաբ չեղանք։ Լոնտոնի բանակցութիւնները քաղաքական շատ մեծ նշանակութիւն ունին։ Այժմ համոզուած ենք որ բրիտանական կառավարութիւնը պատերազմ չուզեր»։

× Կը յայտարարուի որ Անգլիոյ վարչապետը ընդունած է Խ. Միութիւն երթալու փոխադարձ հրաւէրը։

× Հեռատեսիլէն կատարած յայտարարութեան մը մէջ, Պ. Իտըն ըսաւ.

— Առանց զիջանելու իր բարեկամներուն ու իր շահերուն, Մեծն Բրիտանիան կ'ուզէ համակեցութեան եզր մը գտնել բոլորին հետ։ Ես չեմ ընդունիր ազգերու միջեւ գոյութիւն ունեցող յաւիտենական թշնամութեան գաղափարը։ Այն տպաւորութիւնն ունիմ թէ այս գիշեր, աշխարհը աւելի անխռով կրնայ քուն մտնել»։

× Մ. Նահանգներու մէջ տակաւին վերապահ են այս այցելութեան քաղաքական արդիւնքներուն մասին։ Ամերիկացի դիտողներու ընդհանուր եզրակացութիւնը այն է սակայն, որ «Սըր Էնթընի Իտըն եւ անգլիացի ժողովուրդը շահեցան Անգլիոյ երկրորդ ճակատամարտը»։

× Վարչապետ Ատընաուըր շատ աւելի յոռետես է. «Անգլօ – խորհրդային բանակցութեանց պաշտօնական յայտարարութենէն կարելի է եզրակացնել, որ այլեւս ոչ ոք կրնայ դրական բանակցութիւններ վարել Խ. Միութեան հետ՝ Գերմանիոյ միացման խնդրին առնչութեամբ», յայտարարեց ան։ Դառնօրէն ակնարկելով Խրուշչեւի այն յայտարարութեան թէ գերմանօ - խորհրդային բանակցութիւններ կարելի է սկսիլ միայն Ատընաուըրի գործէ քաշուելէն ետքը, Գերմանիոյ վարչապետը յայտարարեց, թէ մինչեւ վերջը պիտի աշխատի յանուն Գերմանիոյ միացման։

Ս. ՂԱԶԱՐԻ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Երկրորդ ուխտագնացութեան սկսելէ առաջ, առաջին ուխտագնացութեան ձայնագրուած ժապաւէնը եւ խմբանկարները պիտի ներկայացուին 6 Մայիս կիրակի, ժամը 3ին, Սեվրի Մուրատեան վարժարանին մէջ։

Կը հրաւիրուին բոլոր ուխտաւորները եւ փափաքող հայրենակիցները։

Salle GAVEAU

45 Rue la Boetie

կիրակի, 13 Մայիս, ժամը 17ին

ՍԻՓԱՆ—ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբի

ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՄԵՐԳԸ

Ընկերակցութեամբ նուագախումբի եւ ղեկավարութեամբ՝

ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ՝

ՕՐ. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ

Յայտագրին մաս կը կազմեն՝ Կոմիտասի, Ալէմշահի, Կանաչեանի, Ալթունեանի, Պատմագրեանի եւ Ափրիկեանի երգերը, որոնց մեծ մասը՝ ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ Կ'ՈՒՆԿԸՆԴՐՈՒԻՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ։

Տոմսերու գիները՝ 200, 300, 400, 500, 700 եւ 800 ֆրանք։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Հայր. եւ Երիտ. Միութիւնը արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս երկուշաբթի. ժամը ճիշդ 20,30ին, Քաֆէ տ'Անկլըթէռ, 2 Ռիւ Տրուօ, վերի սրահը, Մէթրօ՝ Ռիշըլիէօ-Տրուօ։ Օրակարգ.— 1. Հերոսամարտի 41րդ տարեդարձը։ 2. Պարահանդէս աշնան։ 3. Սանի մը որդեգրումը։ 4. Ընթացիկ հարցեր։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Օրիորդ Էլիզ Ունճեան եւ Ունճեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ 6 Մայիսի կիրակի առտուն հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իրենց մօր եւ ազգականին ողբացեալ՝

ՆԵԿՏԱՐ ՈՒՆՃԵԱՆԻ

յիշատակին, անոր մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ՎՐԻՊԱԿ.— Քանի մը օր է «Յառաջ»ի նոր շրջանի թիւը սխալ կը տպուի, չորեքշաբթիի թիւը 3378ի տեղ պիտի ըլլայ 3374։ Ճշդուած է այսօրուընէ։

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԸՆԿԵՐ ԴՐՕՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Յ. Դ. Պանեչօ Քաչանի «Արծիւ» ենթակոմիտէն կազմակերպած է յարգանքի երեկոյ մը, նուիրուած ընկեր ԴՐՕյի յիշատակին, 4 Մայիս, Ուրբաթ գիշեր ժան Ժօրէսի սրահին մէջ, ռիւ տ'Արքէօյ Պանեօ։

Կը խօսին ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ ընկեր ՅԱԿՈԲ ԱԶԻԶԵԱՆ։

Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։

ՈՂՋԵՐԹԻ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Ընկերներ Գ. Լազեանի եւ Ս. Մելիքեանի մեկնումին առթիւ տեղի կ'ունենայ հրաժեշտի խնջոյք մը, այս կիրակի, ժամը 16էն մինչեւ 20, Սէրքըլ Միլիթէրի սրահին մէջ, Փլաս Սէն Թ'Օկիւսթէն։

Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի պիտի խօսի երիտասարդ ճարտարագէտ Պ. ԺԻՐԱՅՐ ԻՆՃԷԵԱՆ։ Նիւթ՝ Հիւլէական ուժը եւ իր դերը քաղաքականութեան մէջ։

Քաֆէ Քատէի սրահը ժամը 9ին։

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Իսիի Զաւարեան կոմիտէն խնջոյք մը սարքած է ի պատիւ Գ. Լազեանի եւ Ս. Եղիազարեանի իրենց մեկնումին առթիւ, այս երեքշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Խրիմեան դպրոցը։ Սիրով կը հրաւիրուին փափաքողները։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն իր խումբերու ներկայացուցիչները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս հինգշաբթի ժամը 8,30ին, Պարլօթ սրճարանը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ԹԱԹՈՒԼ խումբը այս երկուշաբթի, ժամը 8.30ին։

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ խումբը այս կիրակի, կէսօրէն վերջ ժամը 3ին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. շաբաթ 5 Մայիս, ժամը 9ին։

ԱՐԱՄ խումբը 6 Մայիս, կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին։

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը 5 Մայիս, շաբաթ, ժամը 9ին։

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. 6 Մայիս, կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին։

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ խումբը 6 Մայիս, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին։

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ»ենթակոմիտէի ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին (Պուա Քոլոմպի կայարանը)։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլորի ներկայութիւնը պարտաւորիչ։